RERVM
[illegible]GVNDICAR[illegible]M
[illegible]IBRI SEX,

In quibus de[illegible]ntur res gestæ Regum, Ducum, Comitumque [illegible]e Burgundiæ; ac in primis

PHILIPPI AVDACIS,

IOANNIS INTREPIDI,

PHILIPPI BONI, Imperij Belgici conditoris,

CAROLI P[illegible]GNACIS;

qui è Valesia Francorum Regum fami[illegible]a apud Burgundos imperarunt.

Quorum postremus liber, q[illegible]i est sextus, continet Genealogias familiarum eorum maximè Principum de qu[illegible] in vniuerso opere fit mentio: docens quoque rationem stemmatum per auita Insignia disponendorum.

AVCTORE
PONTO HEVTERO DELFIO.

Cum Indice rerum memorabilium stemmatumque locupletissimo.

CARMEN IN HISTO IAM
BVRGVNDICAM PONTI HEVTER ON-
scriptam à Petro T. P. M. F.

Non *hic inuenies stolidi facta impia Caij,*
Nec quem non potuit Seneca emendare Neronem,
Et quos prætereà perpessa est Roma tyrannos,
Aut Siculum tellus, bis fœcundissima monstris,
Qui taciti æterna debebant nocte latêre
Exemplis alios ne talibus irritarent.
Vix hic inuenies, quod non imitabile dicas,
Aut certè paucos in tanto corpore næuos:
Hic Burgundiaci cernes primordia regni,
Et quæ bella ferox cum forti Aurelia gente
Gesserit ancipiti collidens pectora Marte:
Hic & facta leges miranda vtriusque Philippi,
Scipiadum factis æqualia Romanorum;
Hic Bonus, ille Audax, dicti de moribus ambo;
Hic etiam Intrepidi pectus mirabile Iani,
Et quem Pugnacem dicunt cognomine Carlum,
Improba quem tandem spes ambitiosa fefellit,
Dum gentem bello fortemque inopemque lacessit:
Et Comitumque, Ducumque domos ab origine prima,
Mistaque Germanis Belgarum stemmata nosces,
Quæ noster minimè fucatis omnia verbis
Pontus ab Auctorum conquisita vndique turba
Prosequitur: fides summæ, immensique laboris
Cernis opus: fruere his ergo, æternumque valeto.

PHILIPPVM SECVNDVM HISPANIARVM MONARCHAM CATHOLICVM, REGEM NOSTRÆ TEMPESTATIS POTENTISSIMVM AC INVICTISSIMVM,

Ponti Heuteri Delfij Epistola dedicatoria.

RANTOR Philoſophus olim peregregrius, ac Poëta non indoctus, Platonis auditor, Rex Sereniſſime, cùm humanarum cogitationum, ac quę ex his naſcuntur actionum, rationem inire percuperet, ſolerti eas diuiſione metitus, in quatuor diſtinxit partes. Primam virtuti tribuens, ab eius nos ſcopo aberrare non poſſe voluit, ſi cogitationes, actioneſque omnes ad temperantiam, iuſtitiamque direxiſſemus. Alteram valetudinis curæ attribuit, prudenter iudicans aduerſam, multis mentem ac ſæuis inuoluere moleſtiis, rationem non rarò perturbare, animumque quem in rebus excogitandis ac exequendis, maximè liberum erectumque eſſe decet, planè deiicere, ac in ordinem cogere, ad huius verò conſeruationem cibi ac exercitij moderatam rationem, pro vniuſcuiuſque corporis temperamento, inſtitui debere iubebat. Tertiam partem honeſtis voluptatibus dandam cenſuit, quas cùm vnicuique è proprio liceat depromere animo, neceſſe non eſſe vt extrinſecus quæramus. Poſtremam vitæ noſtræ partem, comparandis opibus, corporis vſui neceſſariis reliquit, quòd non ſolùm inopia neceſſariam valetudinis curam ſæpius impediat, ſed honeſtarum voluptatum meditationi dedito plurimum noceat, ac permagnum his adferat impedimentum, qui ad arduum illud virtutis aſylum, cum fame non imbecilli animo luctantes contendunt. Hæc ante Crantorem, cùm perſpexiſſet diuinus ille eius præceptor Plato, eandem ſententiam paucioribus complexus eſt verbis, aſſerens primam ortus noſtri partem patriæ deberi: alteram amicos, cognatos ac affines iure optimo ſibi vendicare: quod reſtat priuatæ neceſſitati relictum. Ieſus Chriſtus philoſophiæ ac ſalutis noſtræ auctor, poſt vtrumque paulo breuiùs eandem rem exprimit, cùm nos ante omnia cæleſte regnum quærere iubet, promittens cætera omnia vltrò nobis acceſſura. Sciebat enim ſapientiſſima illa æterni patris mens, nil nobis boni ſine virtute obuenire poſſe, fruſtraque alia omnia hac neglecta expe-

ti, proinde ne in quærendis opibus consenesceremus, quæ i.. ra sint docet. At ea quæ ad valetudinis conseruationem perti.. negligi debere nusquam nec præcipit, nec consulit. Languen enim corpore, animus ægritudine non caret. Cùm verò inter se probè congruunt, è quibus id constat, sensus exteriores, ac interiores, solertiùs, liberiusque officio suo funguntur, ingenij indoles alacriùs vim suam exerit, crescit iudicij acumen, intenditur memoriæ vigor, virtutis quoque imaginatiuæ, quam Græci φαντασίαν vocant, vsus sequitur purior, ac quo nihil in hac vita optari potest præstantius, sentimus multò suauius, temperatissimam in mente harmoniam, è diuinæ lucis scintillulis, omnium hominum animis impressis, seque semper vno eodemque modo habentibus resilientem, quas si adolescere liceret, natura nos ad rerum cælestium cognitionem duceret. Certè ex animi ac corporis iusta proportione, honestæ illæ à Crantore nobis commendatæ voluptates petuntur, qui suauissimè ac liberrimè seipso tum fruitur, cùm è rationis dictatu eas metitur, corporeisque voluptatibus, à natura institutis, vtitur, non abutitur. Indiget enim vita humana venere, cibo, potu, veste, ac domicilio, quibus posterioribus comparatis, Christus quod ad corpus attinet, nos esse contentos iubet, reliquas verò cogitationes ac actiones, ad virtutis ac iustitiæ scopum dirigendas, vt ad perennes voluptates viam nobis sternemus. Hæc cogitanti cui nō mirum videatur, cùm inhonestæ voluptates paucæ sint, (si cum honestis comparentur) ac pro maiori parte in tragœdiam desinant, homines tamen tanto animi impetu ac ardore eò ferri, seque tam profundè iis immergere, vt ab his planè absorbeantur, ac in bruta animalia transformentur? idque eo magis mirandum, quòd nos natura omnes ad bonum tendere, ac properare summo conatu videamus, quanquam in eius electione tam simus varij, quot fermè terrarum orbis fert homines. Magna certè abditaque debet esse causa, quæ tam diuersè hominem de bono iudicare cogit. Maior enim pars honores, opes, corporis robur, venerea, innumeris immensisque animi bonis, ac voluptatibus præfert. Quotus enim quisque Creatorem vniuersitatis in operibus sensibus ac menti expositis quærit? vbi sunt qui se seriò cognoscere student? Quot sunt qui in cognitione rerum appetendarum ac fugiendarum tempus terendum censeant? cùm contracto supercilio hæc fermè omnes sese scire iactitent, ac proinde alios quàm seipsos iudicare malint. Eheu quam pauci sunt, qui literarum studia seriò, iustaque de causa appetunt, aut vt decet applicant, decepti iudicio sensus communis, qui honestas voluptates animo corporique nimium communes iu

dic

dicat, adeoq; magnificè de corpore sentit, vt parum aut nihil menti relinquat. Fateor equidem opes in transigenda hac vita non parum posse, etiam apud iustissimos; pręmiumque virtutis quod ad corpus attinet, si mediocritas seruetur, non contemnendum haberi. Callimachi enim Poëtæ sententia percelebri est decantatum, Diuitias sine virtute claros nunquam efficere homines: Virtutem quoque sine diuitiis perrarò, ac nisi humana quis superarit, auctoritatem parere. Poëta Lesbia diuitias sine virtute auctoritatem veram stabilemque adferre non posse existimauit: simul verò coniunctas, finem bonorum iudicauit. Nam qui ob solum corporis robur, aut quòd sint diuites potentesq;, stolidè ferociunt, animo interim ignorantiæ veterno stupente, quàm parum quæso à Leonibus, Tigris, ac Vrsis differunt! Ignorantia enim neglecto animo, ac qua is viuit virtute, iudicium ad corporea detrahit, abblandientibusque sensibus, variis illecebris vt sibi contempta iustitia inseruiatur, vt plurimum euincit, certè leui momento, sine ratione huc illuc ab opinionibus hos rapi singulis horis videmus. Quare nil mirum si honestas voluptates planè ignorent, corporeas sectentur, virtutem contemnant, aut nullam esse putent quam non ambitio aut auaritia pepererit. Sed quid philosophia cum Principe, dicet aliquis? plurimum certè, si Platoni credimus dicenti, beatam fore Rempublicam in qua Principes philosophantur. Sed cui ego hac epistola profuissem, si auaro aut ambitioso seruiens genio, eam ex inanibus consuissem assentationibus, conquisitisque magno animi impetu falsis laudibus, Maiestati tuæ inflatas vento buccas, fumos vanos ac stolidos exhalantes proposuissem? Nil enim quàm quo animus excoli possit, ac melius sapientiusque viuere queamus, scripto est exhibendum, firmissimè enim hæc memoriæ hærent. Adulator enim sibiipsi infamiam, ei cui adulatur (si fuerit admissus) stultitiæ nomen parit. Diogenes interrogatus quænam inter omnes bestia maximè noceret: è feris (inquit) obtrectator; è cicuribus adulator. Principes fictis onerare virtutibus, verba eorum ad instar oracula excipere, ac ad cælum tollere, factis diuinitatem asscribere, ac vt summatim dicam, eos inter diuos collocare, quibus ita visum est, faciant, ego Christianos Principes, tuamque imprimis Maiestatem pro homine non pro diuo coli velle, humanitatis tuæ tibi probè conscius, sat scio. Quare vt in recensendis laudibus, ita etiam in humanæ imbecillitatis ac fragilitatis commemorandis exemplis, moderatum ac prudentem esse decet. Laudes enim ac virtutes Principum à Deo ortæ ad eum sunt referendæ: vitia vt hominum propria ac omnibus communia, priuatis ac subditis sunt dissimulanda modesteque ferenda,

ab iis verò qui penes eos cum auctoritate ac potestate sunt, adhibita prudentia summo studio emendanda, cùm nihil in hoc inferiori orbe absolutum perfectumque reperiri possit. Reges enim tradito per maiorũ manus regno, imperare Deus iussit; Subditos verò his obedire, non leui transgressoribus statuta pœna, publicæ tranquillitatis ergô, cuius ipse suo nomine Reges constituit custodes. Sed cæca ambitio, famelica auaritia, ac sui ipsius edax inuidentia, omni tempore magnis Principibus, Imperiisq; oblatrantes, ac quantùm truculentæ belluæ potuere negotij facessentes, huic diuinæ constitutioni opponere sese sunt conatæ. Verùm quis conuellet quod Deus in pedes erigit? Quis alleuabit quod ille deiicit? Tibi verò Rex magnanime Historiam Burgundicam, honestarum sanè mearum voluptatum opus laboriosum, at non iniucundum, dedicare statui, quod stirpi Burgundicę à proauo tuo paterno Imperatore Maximiliano primo insitus, inter multos, magnosque Principes, qui sese mihi super hac re deliberanti offerebant, optimo id tibi iure vendices, non exiguam Burgundię partem legitima successione possidens. Confido Maiestatem tuam, ea animi benignitate ac candore exiguum opus munusculumque admissurum, qua à me humilitate ac obseruantia offertur. Quod si impetrauero, certus sum nominis tui splendorem, qui per vniuersum terrarum orbem latissimè radios suos diffundit ac extendit, liuidosque multorum oculos perstringit, garrulos ac loquaces non laturos, obtrectatores verò in aperto nil ausuros. Deus Opt. Max. conditor ac conseruator Imperiorum Maiestatem tuam, liberosque in spem tanti imperij natos, mente corporeque sanum regnis suis diu conseruet, pacem ac ocium è magnis aliquando curis tribuat, quale Augusto Cæsari datum scimus, cùm in hunc orbem Deus mittere est dignatus, Iesum Christum Dominum ac Seruatorem nostrum.

Maiestatis tuæ obsequio
addictissimus

Pontus Heuterus Delfius.

AD LECTOREM AVCTORIS

EPISTOLA.

NON est quod à me expectes, amice Lector, vt pro Operis huius commendatione laudem tibi historiæ plenis buccis personem. Id enim à tot tantisq; est factitatum viris, vt planè actum agerem. Extant enim hac de re veterum Græcorum ac Latinorum encomia, non siluere nostri temporis scriptores. Philosophi historiam doctrina suæ viuam rationem esse testati sunt. Cicero temporum testem, veritatis lucem, memoriæ vitam, vitæ magistram, ac vetustatis nunciam vocat, ita vt nequaquam historia in qua narrationis libertas à nullius dependet nutu, nec lucem vereri, nec calumniam timere debeat, etiamsi in ea aut Cæsariani sermonis puritatem, Liuianam inimitabilem cum summa grauitate vbertatem, Salustij castam breuitatem, Curtij numerosos flores, aut Taciti sententiosam concinnitatem desideres. Magnos enim auctores impensè admiramur ac veneramur, imitamur difficulter, exprimimus ac effingimus rarissimè. Neque horum à me virtutes æquus deposcet Lector, gnarus suo vnumquemque niti genio, cuius impulsu ad idquod proprium singulis ac peculiare est, omnibus in rebus trahimur, quod his qui in auctorum lectione multum versantur non minus notum, quàm considerando suaue ac iucundum est, cùm propter incredibilem rerum naturalium varietatem, tum ob singularem delectationem, quam ex diuinæ omnipotentiæ ac sapientiæ admirabili consideratione, capimus ac haurimus. Certè in re literaria semper licitum fuit, vt vnusquisque pro suo modulo id confidenter in publicum adferret, quo se posteris prodesse posse existimaret. Si Poëtas, quorum maior pars laborat, vt delectet, non grauatè admittimus, quare eos scriptores qui inter primos ac summos numerari nec possint, nec cupiant, ac tu ipse cum postremis collocandos non censes, cum mediis saltem aliquid, ad publicam vtilitatem adferre non permittis? Si opinione fallimur, nostri tantùm temporis iacturam (si ita hoc tempus appellari debeat) fecimus, infelix labor sine alicuius detrimento mox euanescet. Exemplum clarorum auctorum, in describendis Burgundiæ Principum vitis, qui è Valesia Francorum Regum orti sunt familia, non per omnia sequor, quòd liberiore stilo res plerasque enarrauerim. Id autem ea à me factum est causa, ne quid in hoc Opere merito Lector desideraret, cùm maior pars rerum à me descriptarum hactenus à nemine quod sciam libero stilo Latinè sit conscripta. Vsus autem sum in concinnanda historia, non solùm Latinis auctoribus omnibus qui instituto meo seruiebant, sed Francicis etiam ac Belgicis tam prælo excusis, quàm manuscriptis quamplurimis, quorum nunc maior pars, à nostri temporis barbarie, durantibus ciuium furiis est discerpta. Habui enim autographa quorundam scripta, stilo barbaro ante annos trecentos ac ducentos ab eius temporis impolitæ literaturæ, sed incorruptæ veritatis scriptoribus, partim historicè per capita, partim in modum Annalium, ac Diariorum exarata. Vsus etiam sum autographis Annalibus, ante centum ac triginta annos, à Monacho non indocto elaboratis. Hos ego cum cæteris cùm satis essem vsus, monasteriis sincerè remisi, qui postea contra meam multorumq; expectationem, magno cum dolore, partim sunt discerpti, partim exusti, pleraque in vsum pharmacopolarum ablata, pauca non omninò barbaro quorundam ingenio etiamnum custodita, quæ meliori ac feliciori seculo bibliothecis reddantur. Edidi opus vixdum adhibita extrema manu, coactus calamitate bellorum ciuilium, quibus infelices Belgæ iamdudum à malesanis miserrimè agitati, necdum finem vident. Hæc, euersis non semel fortunis, studiis meis sæpissimè impedimentum attulere, ac tandem aliò consilia ac animum, erepto planè ocio, auertère. Quare ne cœptus deperiret mihi omninò labor, suffuratus paucos dies, opus sub limam reuocaui, atque in hanc quam vides formam coactum, Plantino tradidi. Causa verò aduersæ meæ fortunæ hæc fuit. Lectus à Deo ætatis meæ anno trigesimo quarto in ordinem Ecclesiasticum, sedibusq; aliquoties pulsus, ac fortunis exutus, quòd religionis ac politicarum rerum perturbationem probare non possem, variè, vt multi alij, sum iactitatus. Gorinchemi enim in Hollandia munere Philippi secundi Hispaniarum Monarchæ, Canonici functus sum officio. Inde pulsus primùm Traiectum ad Rhenum, hinc ad infelices Mechlinienses, deinde in Flandriam ad vicum Iabbecanum prope vrbem Brugensem migro, vnde post quinquennium à fera barbarie etiam exactus, in Hollandiam patriam meam ad cognatos reuertor, qui quanquam magno fortunarum cum detrimento, ciuilis belli calamitates insigniter essent experti, ac ab omnibus publicis muneribus ac honoribus amoti, me tamen non solùm benignè receperunt, sed (vt in prouerbio est) aras ac focos humanissimè communicarunt. Hospitio enim per quadriennium vsus sum, nepotis

mihi

mihi ex fratre Ioannis Heuteri, *viri honorati, quem ego ob ſanguinis coniunctionem laudare non debeo. Is verò eſt, vt abundè domi, ac apud exteros inclaruerit. Neque parum etiam ſum ſubleuatus liberalitate* D. Arnoldi Sasboutij, *viri clariſsimi, qui ſummus apud Belgas, imperante Carolo Quinto Imp. eiusq́ filio Philippo, defunctus muneribus, in Hagacomitis patria ſua, nunc priuatus viuit, meq́ non ſemel, vt ſtudia promoueret, auro iuuit, ac è bibliotheca ſua inſtructiſsima humaniſsimè libros ſubminiſtrauit. Caeterorum quoque cognatorum amicitia liberaliter vſus, non eſt quod ab eis ſanguinis iura requiram, quanquam pars hoc adhuc tempore, aut omnibus, aut pro parte fortunis multata, in exilio vt poteſt viuit, expectantes cum non paucis Belgarum myriadibus, vt ſummus aliquando Deus calamitatibus Belgicis finem imponat, inter quos ego vnus, dum pro me, ac matre fermè ſeptuagenaria ſatago, eamq́ è paternae haereditatis portiuncula (ſacerdotia enim omnia mihi ſunt erepta) aegrè alo, perpende amice Lector, quis ſtudiis locus fuerit relictus. Sed cùm Deo res humanas curae eſſe certò ſciam, forti animo poſita in eum fiducia, quod iuſſeris, ad extremum vſque ſpiritum feremus, praeſertim eo vt hactenus fecit, nos iuuante ac animos addente. De ordine hiſtoriae non eſt quod te Lector multum admoneam. Eum enim inſtitui quem rei operisq́ natura exigebat, ac qui in communem hominis captum, vel facillimè cadit. Annos à Calendis Ianuarij numero, vitatis quorundam hac in re tricis. Francorum nobilitas, quos imitantur Belgae, cognomina ducit à pagis, vicis, caſtellis, oppidis aut vrbibus, diuerſiſsimo Romanorum modo, cognominaq́ variant, pro mutatione dominij. Hinc tanta cognominum varietas, mutatio, ac multitudo in Francicis hiſtoriis, quibus Latinas addidimus terminationes, ne Latinorum offenderemus aures, omiſsis etiam Francorum, Belgarumq́ diphthongis ac triphthongis, quas Latini ignorant, praeterquam in Genealogiis, vbi libertate aliquando vſi ſumus, ne planè à patria voce ad alienam deficeremus. Cùm in nominum varietate in hiſtoria laboras, ſcireq́ cupis quis ſit de quo mentio fiat, conſule Genealogias noſtras, quae lucem hac in re tibi adferẽt. Particularem Ducatus, ac Comitatus Burgundiae deſcriptionem, quemadmodum & Belgij, non neceſſariam duxi, quòd ante multos annos typis excuſae, ac nunc poſtremò ab Abrahamo Ortelio in mundi Theatro, opere nunquam ſatis laudato, abſolutiſsimè ac elegantiſsimè ſint delineatae. Ea verò quae iuſtè deſiderari poſſunt, cùm mihi non viſa regione eſſent incognita, omittere malui, quàm falſa aut leuia adferre. Sed ſi Deus vitam ociumq́ dederit, ac amici promiſsis ſtare potuerint, ſpero hac in re Lectori aliquando me ſatisfacturum. Profectus enim ſum ſub finem anni 1582. in Comitatum Burgundiae, haeſiq́ paucos aliquot dies Dolae, vbi me in ſuam recepit amicitiam D. Claudius Muſaeus Senator Curiae Dolanae. Eſt illi cognatus D. Petrus Saulgetus, vir eruditus, ac honeſto loco natus, qui de inſtituti operis mei ratione, amici Belgici literis certior factus, mirum quo amoris affectu me ſit complexus, certè tanto ſtatim deſiderio iuuandi ac promouendi operis flagrauit, vt ſuis impenſis, per celebriora Comitatus Burgundiae loca me perducturum ſe promitteret, ac vt itineri ſe comite me accingerem, inſtanter vrgeret: quod cùm negotia mea non permitterent, contracta ac inita firmiſsima amicitia, eaq́ omnibus familiaritatis iuribus confirmata, pollicitus mihi eſt eximiam in deſcribenda Burgundia operam, congeſſurumq́ ſe omnia, quae ad Comitatus plenam deſcriptionem neceſſaria videbuntur, eaq́ ſe mihi primo quoque tempore tranſmiſſurum: quod ſi praeſtiterit, per me amice Lector, tanto fructu non fraudaberis. Supereſt vt te humaniter rogem, hanc meam operam boni vt conſulas. A te enim imprimis fructum laboris huius expecto, qui in eo eſt poſitus, vt conatum noſtrũ ſincerè interpreteris. Nam fructus qui ex dedicatione ſperantur, aut exigui ſunt, aut certè temporarij. Et ſi contigerit liberalem nanciſci Patronum, quicquid inde accedit, cum auctoris vita finitur. At qui à vobis ſperantur fructus, aeternos ſtatuimus. Ieci retia, ac expandi caſſes, capturus ne ſim dignos labore fructus, in vobis eſt ſitum. Quod ſi ſucceſſus ſpem fefellerit, conſolabor me conditione multorum auctorum, ac temporis bene impenſi parua iactura, certus tamen fore ſemper, quibus hiſtoria manebit ſacroſancta. Iudicate Lectores adhibita prudentia pro veſtro arbitratu, ac cogitate homines nos eſſe omnes, ſtatura, vultu, colore, voce, habitu, temperamento, fortuna, eruditione, ac praecipuè iudicio planè diſsimiles.* VALETE.

DE PRIMA BVRGVNDIONVM ORIGINE, AC IN GERMANIAM GALLIASQVE IRRVPTIONE.

LIBER PRIMVS.

QVI res gestas superioribus seculis memoriæ mandauêre, vnanimi ferme omnes consensu testantur, Burgundos è Wandalis, Septentrionalibusque Gothis esse ortos, ac circiter annum à natiuitate Iesu Christi ducentesimum octogesimum sedibus pullos, magna multitudine in eam Germaniæ partem irrupisse, quæ tum Alemannia dicta, ob amnis Rheni propinquitatem, agrorum fertilitate, nullis Germanorum Prouinciis cedebat, contra quos vario successu aliquandiu pugnantes, tandem sedes quas vi nequiuerant, liberali incolarum benignitate obtinuisse, in nimirum Alemanniæ partibus, quæ nunc Palsgrauiatus, siue Palatinatus Rheni, ac Marchionatus Badensis titulo gaudent. Nomen (quicquid alij sentiant) planè Germanicum duco, tractum ex more Septentrionalium populorum, vicatim habitantium, ac proinde à Germanis vulgo Bourchwoonders dictos, quam vocem eius temporis Galli, corrupta Latina, Germanicaque lingua assueti in Bourgonders deprauarunt, duarum vocum, paucis mutatis literis, coitione, quod differentibus linguis, facile vsu venit. Huc vt adducar facit, quod vetustissimi Germani, expresso Cæsaris ac Taciti testimonio nullas habitarût vrbes, sed pagos, vicosque, paruo interuallo inuicem distantes, quos variis exprimêtes nominibus, Bourgen quoque appellarunt, vnde vox Bour, aut Buir (quæ vicinum sonat) manauit. Verùm qui hoc tempore pagos incolunt, ignorantia vetustatis, appellati Bour contumeliosum ducunt, non aduertentes hanc vocem è pagis olim in vrbes oppidaque demigrasse, ac in hunc vsque diem perseuerare cùm ciuem hoc tempore Germani, Belgæque, Burger, ex antiqua deriuatione vocitent. Quod autem plerique suspicantur vocem, Bourgons, deductam ex antiquissima, ignotaque Scytharum Septentrionalium (nûc Tartarorum) lingua, quemadmodum & Lombardos, Gepidas, Wâdalos, Bastarnas, Neuros, Getas, Dacos, Alanos, Procustas, Boranos, Carpos, Hunnos, Gothos, Cimbros, non è prima nomenclatura populi cuius regionem inuaserant, planè incertum est, cùm Germanicæ linguæ antiquitas (non tamen vt nunc frequentibus sibilis strepens) omnem non solum hominum memoriam, sed literarum cuiuscunque etiam nationis custodiam longè superet, ac olim multo latius diffusiusque variis nationibus, quam nunc in vsu fuerit. Non quod inficias ire velim, diuersarum gentium nomina fuisse commixta, quo tempore Septentrionales populi, immensa hominum colluuie, Europam Africamque inundarent, eorumque appellationes, Græcos, Italos, Gallos, ac Hispanos deprauasse, quod eas vernaculo sermone ac scriptis exprimere nequibant, ac dixisse, scripsisseque loco, Westgothen/ Oostgothen/ Wandalen/ Westwalen/ Alman/ Gaerman / Noortman / Oosterlinden/ Bourchwoonders: Visigothi, Ostrogothi, Vandali, Vestfali, Alemanni, Germani, Nortmanni, Osterlingi, Burgundi, quemadmodum & nos hodie nomina antiqua puriùs referentes, vocamus, Gothos Gotlant, Dacos/Denemerc/Hunnos Hungaren/Suecos Sweden. Cæterorum populorum nomina, successu temporum, bellorum iniuria, ac imprimis crebris populorum migrationibus, omninò interiêre. Causam sanè nominis certam, incognitæ nationis adferre velle, perquam difficile est, quod confluentes variis è gêtibus homines, facilè nouum nomen admittant, ignorantes quo è populo maior aduenisset numerus, idque tam Burgundis, quàm cæteris nationibus longè ante tempora Iulij & Augusti Cæsaris, quàm pòst accidisse potuit, Germanica lingua (vti dixi) de antiquitate, cum Latina, imò & Græca certante. Quicquid sit, dubium non est, Burgûdos Septentrionalium Germanorum partem esse, pulsosque à vicinis Gothis, quorum tú vires immensæ, potentiaq; terribilis erat, anno (vti diximus) post natum Christum 280. centesimo ac quadragesimo

antequam Franci, liberi Germaniæ populi, Gallias inuadentes, pulsis Romanorum præsidiis, regnum ibi nouum conderent. Hieronymus in Chronicis quæ Eusebij coniunxit, ait anno Christi 377. Valentiniano, ac Valente Romano orbi imperantibus, Christianis sacris Romæ Damasio Præsidente, venisse ad Rhenum (intellige ex Alemannia, vbi centum circiter annos habitarant) octoginta Burgundionum millia, quod in eum vsq; diem (vt ipse ait) visum nunquam fuerat. Hi cùm viginti ac nouem ad Rhenum consedissent annos, hominum numero valde aucti, amnem sub Rege Gundeco, vbi nunc Argentoratum videtur, anno Christi 406. traiecerunt, allecti non solum fertilitate Galliç (cum qua eo tempore Germania adhuc inculta, conferri non poterat) sed etiam incitati leuitate Imperatoris Valentiniani, qui ad constitutum diem auxilia eis contra Alemannos pollicitus, fidem fefellerat. Indignabundi igitur vim viresque omnes contra imperiũ vertunt, pulsisque Romanis propinquas Galliarum Prouincias occupant, eo facilius quod Romanum Imperium senescere, ac mole propria pressum succumbere, torpēte indies Martio vigore, conspicerent. Vsus igitur Rex Gundecus occasione circa annum Christi 420. occuparat quicquid à transitu Rheni in Occidentem ad mare, & ab Italiæ Alpibus, vsq; ad Ararim, & Rhodanum agrorum conspicitur, possidebatque Orientem versus, quicquid secundum rectam Rheni ripam, ad vsque flumen Neccarim pertinet, & quicquid montibus Heluetiorum, olim vno nomine iura appellatorum concluditur, inter quæ hoc tēpore numeratur pars Elsatiæ, vniuersa Heluetia, Ferretta, Monsbeliardus, Valencia, Auenio, Aurantia, Lugdunum, Arelatum, Massilia, Delphinatus, Sabaudia, Pedemontana ditio, quæ regiones per septingentos circiter continuos annos, nullo quàm inferioris Burgundiæ nomine notæ fuêre, quemadmodum Prouinciæ cis Ararim sitæ, ac in hunc vsq; diem Comitatus ac Ducatus Burgundiæ appellatç, ab eo tempore in hunc vsque diem, Superior Burgundia sunt dictæ. Gundecus blandientis fortunæ cursum secutus, cùm semel Ararim, ac Rhodanum transiisset, per Burgundiam superiorem ducto exercitu, occupat ditionem Neuernensem, Borbonensem, Mornantum, Atuernos, Charoloum, Forestios, Baulosios, cum parte Languedoci, animo Galliæ imperium complexus, nisi fata obstitissent Francorum. Verum tum maximè nomen Burgundicum clarescere, potentia terrori, fortuna admirationi esse cœpit, cùm Hunnos magna hominum incondita multitudine Galliam anno Christi 433. inuadentes, iusta cruentaque pugna superatos, discedere coëgissent. Imperator Valentinianus Gundeci fortuna motus, Galliarum Præfecturam Aetio, Senatori Romano committit, qui serpētem Burgundi ambitionem repressurus, magno exercitu collecto (in quo stipendiarij tum primũ Franci militabant) in Burgundos mouet. Gundecus animosa suorum iuuentute stipatus, haud procul Lugduno Aetium æquo loco nactus, prœlium committit. Verùm quod illi res esset cum Duce Romano prudenti, experto, ac ex veteri Romanæ disciplinæ instituto bellante, cùm aliquandiu fortiter restitisset, victus tandem, magnaque affectus clade, pacem ab Aetio petiit, eaque conditione impetrauit, vt Araris ac Rhodanus Burgundici regni limites manerent, Romanisque omnibus in bellis Burgundionum auxilia mitteret, Aetio ad has conditiones in tanta oportunitate delendi hostis externi, descendere coacto, quod Francis Galliæ imminentibus, Westgothis apud Tolosates (nunc Gascones) regnantibus, non satis fideret, sed imprimis quod conciliandi essent vicinorum omnium animi, quo maioribus viribus Attilæ Hunnorum Regi resisteret, qui armatis quingentis hominum millibus, vniuersam Germaniam crudeliter vastabat, ignarus Aetius Italiam ne, an Galliam esset inuasurus. Verùm Attila exercitus tertia parte, in Hispaniam contra Gothos missa, cum trecentis virorum millibus, Gallias petit, ratus deuicto Aetio, neminem vniuersa in Europa contra se venturum, nec staturum. Instructo igitur exercitu, quod itineris ratio sic exigeret, Attila in Burgundiam (ex Lugdunensi clade nondum refectam) contendit. Gundecus omnibus in vnum coactis Burgundis, Attilam Rheni amnis transitu prohibere conabatur, sed cum maxima nobilitatis parte anno 451. oppressus, est interfectus, post quam cladem, nunquam veteris potentiæ fastigium, Wandalicç stirpis Burgundi recuperare potuerunt. Reliquit Gundecus filios quatuor, Gũdebaldum, Schilpericum, Gundimarum ac Godesillum, qui Burgundiam communi consilio tranquillè aliquandiu administrauère, profecti cum superstite nobilitate iuuentuteque ad Aetij castra, eosq; statim

tim magno cum militum numero sunt consecuti, Theodoricus Westgothorum Rex, ac Merouecus Francorum præfectus, quibus Aetius Romanas legiones, ac vniuersæ Galliæ vires iungens, cum Attila in campis vrbi Catalauno subiectis (quam Franci hodie appellant Chaalons, sitam in ea Belgię parte, quam idem Campangam vocát) à meridie ad noctem fortissimè pugnauit, tam obstinata vincendi cupiditate, ab vtraque parte in mortem ruentes; vt sanguis per decliuia, humiliaque loca, instar torrentium pluuia incitatorum decurreret, donec superatus Attila, fuga sibi consulere cogeretur; desideratis cétum sexaginta virorum millibus; cum Aetius decem tantùm millia perdidisset, inter quos Theodoricus VVestgothorum Rex cecidit. Magna reconditaq; hic apparuit Aetij prudentia, qui Hunnos, Burgundos, VVestgothos, Francos, ac Gallos perpetuos Romani imperij hostes, inter se cómissos fregit, ac debilitauit, sine Italici militis memorabili incommodo, neque iisdem ab Imperatoris amicitia alienatis. Attila se victum fassus, è Gallia in Pannoniam (nunc Hungaria) reuertitur, refectisque viribus in Italiam contendit, cumque iustum hostem nusquam reperisset, damnum, decusque excidio nobilissimarú vrbium, ac miserabili Prouinciæ vastatione, pro parte sarciuit. Burgúdi post hanc pugnam circiter viginti quinque annis quieti animos, viresque nonnihil repararunt, donec anno 471. Thorismundus VVestgothorum Rex, magno cum exercitu improuisos adortus, tributum polliceri annuum coëgit, quanquam eius fratri Theodorico iustis viribus auxilio iuissent, contrà Richardum Alemannorum Regem. Sed tributú non fuit pensum, quod eodem tempore Franci, dissensione Romanorum, ac obitu fortissimi Ducis Aetij, animis aucti, Galliis imminerent. Clodius namque, siue Clodoueus, posteaquam sæpe frustrà tentatas à Merouco, ac Schilperico Gallias considerasset, primus pulsis vbiq; Romanorum præsidiis, fundamenta regni Francici, in Gallia posuit, animumque subigendis quoque Burgundis, domita Gallia adiecit. Sed cùm iustam belli causam nó haberet, puderetque eos inuadere, quibuscum fœdus paulo antè icerat, tandem casus hanc obtulit. Gundibaldus natu maximus filiorum Gundeci, factus Burgundiæ Rex, fratribus contra quam promiserat, hęreditarias in regno portiones denegabat. Quare Schilpericus ac Gúdimarus, communicatis consiliis, viribusque Gundibaldum nil minus timentem regno pellunt. Verùm ab Alemannis (quo confugerat) ac Burgundicis amicis secreto adiutus, fratres Viennæ genio indulgentes, occupata vrbe opprimit; captoque Schilperico ceruicem abscindi iubet. Gundimarum in Turri mœnibus coniuncta fugientem, cùm statim expugnari nequisset, igne circumuentum, cum omnibus qui intus erant miserabile incendium absúmpsit. Interea Godesillus fratrum natu minimus vir factus, consilio Clodouei hæreditariam portionem à fratre petit, qui multa promittendo cùm nil præstaret; Godesillus ac Clodoueus fœdus facietes, Burgundiæ regnum æqua portione inter se diuidunt, quod Clodoueus Clotildin Schilperici à Gundebaldo Viennæ capite truncati, filiam vxorem duxisset. Defendit se Gundibaldus initio strennuè, verum temporis successu Clodoueo viribus fortunaque longè inferior, pellitur Borbonia, Aruernis, Languedoco, omnibusque ditionibus quas post Aetij obitum Burgundi denuò occuparant. Quare cùm pacem petiisset, exorante Clotilde ea conditione impetrat, vt quæ bello amisisset, fratri Godesillo, cum Lugdunensi Prouincia cederent. Sed cùm Godesillum temerè paci confidentem fatali fratribus vrbe Vienna oppressisset, cœpisset, ac interfici iussisset, Gundibaldi perfidia, impietateq; Clodoueus motus, eum ob crudelitatem, hostibus pariter ac amicis inuisum, Burgundia pellit, cumque omni thesauro in Italiam, ad Ostgothos fugere cogit, vbi exactæ ætatis decrepitus senex anno 508. patria, regnoq; iustè exulans, moritur. Clotildis continuas regiæ familiæ calamitates apud Burgundos animo non sustinens, vxoriis artibus Sigismundo, Gundibaldi filiorum natu maximo, Burgundiæ regnum anno 510. à marito impetrat, ea conditione, vt ditiones ad Rhodanum sitas, quæ is Septentriones respicit, Clodoueo relinqueret. Verùm Sigismondus in regno confirmatus, legibus vi latis, standum non iudicans, suscepto contra Clodoueum bello vincitur, cadente in pugna fratre Gothomaro. Ipse intra primos repressus limites, pacem persolutis Clodoueo belli sumptibus, redimere cogitur. Hic Sigismondus philtris secundæ vxoris mente captus interfici iussit filium Sungericum, siue Sugericum, priore matrimonio è filia Theodorici Ostgothorum Regis natum, qua occasione Clodamirus, mortui

Clodouei filius Rex Aurelianorum, bello Sigismondum cum vxore, liberisq; captum, Aureliis arctissima obscurissimaque custodia concludi iussit, vbi impia muliere, cum liberis extincta, Sigismondus magna pecuniæ summa tandem persoluta, ægrè fuit dimissus. Arbitratus vero hanc infelicitatem, ob indignam innocentis filij necem, sibi diuinitus accidisse, regno Gondimaro fratri tradito, Augaunensi cœnobio, sua pecunia ædificato (quod situm apud Heluetios, deinde D. Mauririo fuit dedicatum) se inclusit, sacrarumque regularum decretis, anxiè, seuereque obseruatis, vitam sanctè finiuit. Rex Gundimarus quod æquis conditionibus à Clodamiro recuperare non posset, quæ fratri Sigismondo eripuerat, Viennæ bellum incautè gerentem, superatum occidit. Sed Schildebertus, & Clotarius Clodamiri fratres, magnis coactis copiis, Gundimarum relicta Burgundia in Hispaniam ad Gothos fugere coëgerunt, vbi exul anno 526. obiit, extinctaque est cum eo Vuandalica regum Burgundionum stirps, cùm variante fortuna, centum viginti annis, Galliæ parti imperasset, successitque eis magni illius Clodouei, primi Francorum in Gallia Regis stemma, quod Burgondiæ regnum, in varios Principatus diuisum, mutatis compluriu m nationum nominibus, aut veteribus coniunctis, Burgundiæ nomen arctioribus limitibus circumscripsit. Quod vt Lector planiùs intelligat, necesse est narrationis meæ filum, mentione rerum à Franciæ Regibus gestarum, nonnihil interrumpi.

QVOMODO FRANCORVM REGES BVRGVNDIAM IN DIVERSA REGNA DIVISERINT.

SCHILDEBERTVS ac Clotarius (magni Clodouei primi in Galliis Francici regni conditoris, superstites filij) exacto Burgundia, vniuersaq; Gallia, Gundimaro, regnum eius diuiserunt, excepta inferiori Burgundia, qua Australiam (nunc Lotharingia) attingit, hanc Theodorico, fratri notho donarunt. Successit illi filius vnicus Theodobertus, vir strennuus ac industrius, moriensque anno 549. fit filius eius Theobaldus, inferioris Burgundiæ Rex, sed cùm sine liberis anno 557. mundo decederet, testamento in assem scripserat hæredem, Clotarium patruum magnum, Suessionum regem, præterito patruo Schildeberto, vnde primo dissidium, deinde funestũ inter fratres bellum fuisset ortum, nisi matre Clotilde, ac nobilitate interueniente Schildebertus abnepotis sui testamẽtum ratum habuisset, moriensque anno 563. etiam sine liberis, omnem dissidij occasionem sustulisset. Effectus itaque Clotarius Rex vtriusque Burgundiæ, ac totius Galliæ, moriens quatuor è legitimo thoro reliquit filios, Scherebertum Parisiorum: Sigibertũ Australiæ: Schilpericum Suessonum: Guntranum Aurelianorum, ac Burgundiæ illi propinquæ Regem, quod & eius fratres, suas ex illo regno portiones, prout eis c[illegible]nt sitæ, obtinuerant. Guntranus liberis non procreatis anno 557. moriens in solid[illegible] ascripsit hæredem Schildebertum Australiæ Regem, filium defuncti fratris sui Sigiberti. Schildericus moriens anno 601. duos reliquit filios, Theodoricũ Aurelianorum ac Burgundiæ superioris: Theodobertum Austrasiæ cum parte inferioris Burgundiæ Regem. Theodoricus vir erat manu promptus, ambitiosus, inquietus, belli appetens: Theodobertus moderatioris ingenij, pacisque amantior. Verùm instigante auia Bruneschilda muliere turbulenta, iunctis fratres viribus Clotarium Schilperici Suessonum Regis, patrui sui defuncti filium, testamento patrui Schereberti Parisiorum quoque Regem nondum pubescẽtem, regno pellere volebant. Sed tutores re intellecta, quicquid versus Septẽtrionem ad Rhodanum eorum pareret imperio occupant. Theodobertus acceptis à fratre Theodorico auxiliis, eo euentu breui damnum resarsit, vt ignominiosam tutores pacem facere nõ dubitarent. Clotarius sui iuris per ætatem factus, nec indecorè paci standum ratus, arma contra patruos, sed parùm prosperè resumit. Quare ad artes conuersus, dissidium quod nunquam postea componi potuit, inter patruos excitat, adeò vt extincta amicitia, exutoque affectu fraterno, magnis vtrinque instructi copiis, in aciem descenderent, concursumque tum primum, inter Francicos proceres ciuili bello fuisset, nisi intercedente nobilitate, pro tempore res composita foret. Post hæc duxit Theodoricus vxorem Hermenbergam, filiam Victerici Regis Vuestgothorum apud Hispanos, quam tamen intactam finito anno patri remittit, quod inultum Victericus, multis in eum cõcitatis Regibus non

reliquisset,

reliquisset, nisi in ipso ingentis belli apparatu, diem obiisset. Theodoricus deinceps cœlebs vitam transegit, è concubinis tamen multos suscepit filios. Creuerant interea, maturuerantque malitia auiæ Bruneschildę fratrum odia, concurriturque ciuili bello bis acriter, sed vtraque pugna victor Theodoricus captum fratrem Theodobertum, consilio auiæ, contra omnia humanitatis naturæque iura occidi iubet, regnumq; eius, spretis paruis liberis occupat, rerumque successu animo elatus, secretò magnas copias, quo Clotarium Franciæ regno pelleret aut occideret parabat, consilium specie nuptiarum quas cũ defuncti fratris filia celebrare velle simulabat, tegens. Sed rebus fermè omnibus paratis, subitò torminum dolore correptus obiit, relictis quinque ex illegitimo thoro filiis, quos Clotarius facilè pellens, vniuersæ Galliæ monarcha anno 618. est effectus, offerente ei fortuna, Theodorici, ac Theodoberti regnis, quòd his nulli superstites forent legitimi filij, quæ adeò prudenter moderateque gubernauit, nullum vt vnquam regem, maiori beneuolentia fideque coluerint. Superioribus enim Burgundis prętectum dedit Vuarnhardum, virum è prima Burgundionum nobilitate, maximęque auctoritatis; Austrasiis Radonem; inferioribus Burgundis Harpagonem, sanctè promittens, nemini dignitatem quoad viueret se erepturum, si perstitissent in fide. Vuarnhardo successit filius Godius, huic Vuilebaldus, Vuilebaldo (apud Francos regnante Dagoberto) Flaucatus, regnante Clodoueo præfuit Arcembaldus, post hunc Ebroinus. Clodoueo diem supremum claudente anno 662. Lotharius ei in Francorum, Burgundionum, ac Austrasiæ regno successit. Huic Schildericus, illi Clodoueus, tum Dagobertus, deinde Theodoricus, postremus tandem è Francorum stirpe fuit Schildericus, qui obiit anno 740. dictusque est ob ignauiam stupidus, quòd primus è magni Clodouei stirpe, regij muneris oblitus ad voluptates animũ deflexisset, omnibusq; propter superbiam, crudelitatemque odio, ac contemptui esse cœpisset, quare prouinciarum præfecti, ad dominationem Præfecturas conuerterũt, mansereque tamen Burgundi Franciæ Regibus circiter annis sexaginta fidelissimi, donec anno 727. Gerardus Rusillonius, vir nobilis magnæque auctoritatis, Francorum Regum ignauia vtendum ratus, Regem se facere Burgundionum est conatus, sed à Carolo Martello in ipso conatu oppressus, ac occisus: Burgundi ad antiquam Francici regni obedientiam rediere. Mortuo Martello, anno 741. Carlomannus ac Pippinus eius filij, summa concordia Franciam, Burgundiam, ac Austrasiam per quinquennium rexère, dein Carlomanno monasticæ disciplinæ vitam dedicante, ad vnum Pippinum tria regnorum gubernacula deuênere, quo mortuo ad filium eius Carolum magnum, ac deinde ad huius filium Lodouicum Pium, is quatuor reliquit filios, qui imperium aui Caroli virtute partum, hac ratione diuisère. Maximo natu Lothario, Romani Imperij Occidentalis, tertio in ordine Imperatori, euenit Italia, inferior Burgundia, inferior Germania, ac Austrasia. Carolo Caluo cessit Francia, cum superiori Burgundia. Lodouico attribuitur Hungaria, Bohemia, Austria, cum vicina Germania. Pippinus natu minimus Aquitaniæ Rex declaratur. Imperator Lotharius moriens tres reliquit filios: Lodouicum Imperatorem, ac Italiæ Regem: Carolum Regem totius inferioris Burgundiæ: Lotharium Regem Austrasiæ, quæ deinceps ab eo Lotharingia dici cœpit. Carolus non diu superstes liberis nõ procreatis obiit. Quare eius fratres Lodouicus ac Lotharius Burgundiam diuisère. Verùm Lothario breuis etiam æui Rege mortuo conabatur Carolus Caluus Francorum Rex eius patruus Burgundiam, ac Lotharingiam suo adiicere regno, sed territus ab Imperatore Lodouico, ac admonitus à Pontifice Romano, negotiũ illi insuper facessentibus Nortmannis nouis, externisque Franciæ hostibus, proposito abstinuit. Postremò obiit & Imperator Lodouicus, Carolusque Caluus in eius locum Romæ coronatur, potentissimus Europæ Monarcha, cùm eius sceptrum agnoscerent, Hungaria, Germania, Italia, Frãcia, Burgundia, Lotharingia, Belgę quibus fortunę beneficiis cumulatus, Bosonem vxoris suę Iudithæ fratrem, vniuersæ Lombardiæ præfecit, vxorem ei dans Ermengardim, filiam defuncti Imperatoris Lodouici, desponsatam olim Basilio Imperatori Constantinopolitano. Mortuo Carolo Caluo anno 877. successit filius Lodouicus Balbus, Rex Italiæ, Franciæ, ac Burgundiæ, sed qui biennio patri non superuixit, relicta vxore grauida, quæ Carolum Simplicem peperit, quo regnante Præfecti aliquot ingenij eius imbecillitate abutentes (vnde cognomen est sortitus) repetito veteri exemplo, Prefecturas singuli suas

 occupa-

occupauêre, præcipuè verò Francia variis tumultibus, seditionibusq́ue ambitiosorũ hominum audacia est agitata, cùm quisque (deficiente Caroli Magni virili stirpe) ad se trahere summam rerum conaretur, inter quos iam dictus Boso, ab vxore Ermengarde muliere ambitiosa incitatus, ab iis Burgundiæ inferioris ordinibus Rex est nominatus, qui ab amne Rhodano ad alpes vsque Galliam inhabitabant, menséque Octobri anno 879. eum Regia prope Viennam corona, præstito sacramento insigniunt. Sed regno nondum bene confirmato, dum in hoc totus est, à Lodouico ac Carlomanno filiis è prima vxore Lodouici Imperatoris opprimitur, vxoreq́ue cum liberis in hostium potestatem redacta (excepto Lodouico filio natu maximo) pellitur omnibus noui regni ditionibus, excepta Lugdunensi prouincia, cuius fortè, fidelíque opera per omnem vitam vsus hostibus quanquã potentissimis strenuè semper restitit, ac constituta Arelati sede regia, per omnem vitam regnauit. Nam cùm Rex Lodouicus paulo pòst moreretur, eumque frater Carlomãnus biennio subsequeretur relicto filio Lodouico adhuc puero, oritur inter Franciæ Proceres dissidium, quis tutoris nomine regnum administraret, ac Nortmannis resisteret, qua Boso vsus occasione, pleraque quæ priores Francorum Reges bello eripuerant, recuperauit, iustisq́ue munitionibus, ac rebus necessariis instructa, ab omni Francorum vi tuta in posterum reddidit, subditos verò ea prudentia rexit, aliis vt militibus ei opus non fuerit. Quare quicquid Franci apertis secretisq́ue artibus moliebantur, eum non Burgundiæ, sed Prouinciæ, aut Arelatum Regem per contumeliam (quemadmodum & scriptores aliquot eius temporis eum appellant) nominantes successu caruit, quam viri sagacitatem tandem animaduertentes, ne vno eodemq; tempore cũ Bosone, ac Nortmannis bellum esset gerendum, vxorem ei ac liberos, post sextum captiuitatis annũ (quo tempore Augustoduni superioris Burgundiæ oppido, apud Richardum Bosonis fratrem, Francorũ ibi Regium Præfectum, sub honesta custodia fuerat detenta) certa pecuniæ summa, pòst initam pacem persoluta, remiserunt. Boso pace nouo regno quæsita moritur anno 889. regni decimo, succedente consensu Imperatoris Arnulfi, Papæ Stephani, ac patrui sui Richardi filio natu maximo Lodouico, qui ad Italiæ regnum, ab Italis contra Berẽgarium vocatus, eo pulso quinquennio regnauit, postea dolo ab eodem Veronæ captus, oculisq́; priuatus, ac in Burgundiam remissus, accepti dedecoris dolore victus breui moritur, relicto filio Carolo Constantino puero, sub tutela Hugonis Præfecti Arelatium, viri non solùm nobilis ac potentis, sed etiam prudentis ac industrij, eaq́ue de causa ab Italis quoque, Regem Rodolphum fastidientibus, (vti capite sequenti narrabimus) in Regem est coronatus, qui Rodolphi voluntatem redempturus, ei tradit quicquid in Burgundia ditionis pupilli, suo adhuc tenebatur præsidio. Carolus verò Constãtinus vir factus, cùm animaduerteret, se infirmioribus niti viribus, quàm vt summa eum iniuria ab Hugone Rodolpho tradita, à filio eius Conrardo, armis recuperare posset, contentus parte Lugdunẽsis Prouinciæ sedem Viennæ statuit, contemptoq́ue Regio titulo, Ducem se Viennæ appellari voluit, deleto hac ratione regno, à Bosone apud inferiores Burgundos, magna cum laude cõdito, quod partim Regis Rodolphi successores tenuêre, partim Franci, ac vrbium præfecti, nouis institutis titulis inuasêre, posteaquam Boso cum sui sanguinis successoribus, quinquaginta circiter tantùm annos regnasset.

NOVVS BVRGVNDIÆ INFERIORIS REX IGNOTÆ STIRPIS FRANCICAM INDE STIRPEM PELLENS.

OCTAVO elapso anno posteaquam Boso (quem Bouini Arduennæ Comitis filium fuisse quidam volunt) Arelati constituta sede Regia, Prouinciæ Lugdunensis regnum, vi armisq́ue partum strenuè defenderet, omnes inferioris Burgundiæ ditiones, quæ Helueticis montibus continẽtur, pulsis Francis, Regem è Præfecto salutant, Rodolphum filium Conrardi, Comitis Stratlingensis, eiq́ue (perspectis virtutibus) obedientiæ sacramentum præstant, vniuersa Heluetia, Vhtlandia, Brisgoia, Sungoia, Cremetlandia, Ferretta, Monbeliardus, pars Sabaudiæ, cum ditionibus vicinis. Imperator Arnulfus, Heluetiorum rebellione excitatus, magnis coactis viribus, conatur Rodolphum pellere, sed is vitata pugna impeditis montium iugis exercitum continens, ita se defendebat, vt

nullis viribus opprimi potuerit, variisque fatis felici euentu, cum Imperatore bellis gestis anno 911. regni sui vicesimo secundo moritur, relicto sui nominis filio, Rodolpho secundo, ac filia Agnete vxore Bertoldi Comitis Brisgoiæ. Rodolphus secundus Princeps fuit potens, ac bello fortunatus. Nortmannos magna manu fines suos inuadentes, cum dedecore vestigia repetere coëgit. Hunnos vastata Germania contra se properantes, illata clade, in Italiam fugauit. Otto deinde inter eum ac Burchardum Alemannorum siue Sueuorum, nunc Bauarorum Ducem bello, infeliciter pugnat. Sed cùm multo maiori apparatu bellum repararet, territus Burchardus, tradita ei in matrimonium filia Betta, pacem facit, quibus transactis nuptiis, ac ab Italis contra Berengarium vocatus (qui Lodouicum Prouinciæ Regem, vti diximus, excæcauerat) eo pulso Italiæ quinquennio imperauit. Tandem quoque Itali, solita leuitate eum deserentes, Hugonem Arelatium Præfectum ad regnum vocant. Hugo iudicans Carolum Constantinum, cùm primùm virilem ætatem attigisset, regni paterni administrationem à se tutore repetiturum, nó omittendam ratus præsentem occasionem, milite, ac pecunia pro re instructus, Massilia classem soluens, Italiam petit, terra Regis Rodolphi potentiam veritus. Cùm mense Iulio anno 926. classem Pisam appulisset, Rodolphus considerans Italiæ proceres vrbesque, pro maiori parte ad Hugonem deficere, accederetque mors soceri Burchardi, qui ad Nouariam à paucis Italis latronibus fuerat iugulatus, immensum exportans thesaurum, suis omnibus saluis in Burgúdiam est reuersus. Triennio vix elapso Itali Hugonis imperium pertæsi, Rodolphum reuocant. Sed Hugo traditis ditionibus omnibus, quæ etiamnum in Burgundia suum agnoscebant imperium, cum Rodolpho ne rediret transegit, summopere eo gaudente, quòd insperata ratione, Rex totius fermè inferioris Burgundiæ efficeretur. Moritur Rodolphus anno 936. relicto immaturæ adhuc ætatis filio Conrado, quē Otto magnus Imperator, astutis promissis in potestatem redactum, honeste educandum curauit, primoque pro Imperatore contra Lodouicum Regem Francorum, filium Caroli simplicis, induit arma. Suæ potestatis per ætatem Conrardus effectus, Burgundiæ regnum dicto Imperatori tradidit, denuoque ab eo beneficiarij feudi nomine recipit, quo facto in libertatem restituitur, ducitque Imperator viduus, eius sororem Adelheidam, viduam Lotharij Regis Italiæ, filij dicti Hugonis. Rex verò Conrardus in vxorem accipit Mahteldim filiam Lotharij Regis Francorum, filij Regis Lodouici vltramarini, quæ ei in dotem attulit Lugdunum, Viennam, ac Arelatum, quas vrbes Franci deficiente Bosonis regno occuparant, qua de causa Conrardus totius Burgundiæ inferioris Rex est effectus. Peperit Conrardo Mahteldis, Rodolphum postremum Burgúdionum Regem, ac filias duas: maior natu Berta nupsit Odoni Comiti Campangæ ac Carnutum: Gislam natu minorem primò duxit Ernestus Sueuorum Dux, peperitque ei Hermannum ac Arnulfum. Secundò Conrardus Salicus Franconiæ Dux, pauloque pòst Imperator, qui ex ea genuit Imp. Hendricum. Posteaquam Rex Conrardus Burgundiæ circiter 25. annis præfuisset, anno 990. moritur, eodem tempore quo Hugo Capetus Francorum regnum variis tumultibus exagitans, Caroli Magni stirpem pellere, regnumque inuadere conabatur. Rodolphus tertius in locum patris Conrardi, Rex inferioris Burgundiæ factus anno 1027. Angliæ Regi iunctus, Imperatorem Conrardum (qui sororem suam Gislam in vxorem duxerat) in Italiam proficiscentem comitatur, quo sua præsentia cum multis aliis viris Principibus, Imperatoris comitatum honoraret, ac inaugurationi Romæ præsidio esset. Cùm regnum quadraginta duobus fermè annis cótinuis in pace, nullis tamen creatis liberis, gubernasset, senex factus decreuit in solidum hæredem scribere Hendricū Imperatoris Conrardi, ac sororis Gislæ filium. Sed Burgundicæ nobilitatis pars maior victa donis, ac onerata immensis Odonis Campangæ Comitis promissis, qui Bertam sororem Regis Rodolphi natu maximam matrimonio tenebat, Regē ab his cogitationibus auertere studebat: cumque eum in proposito persistere animaduerterent, dolo capere, cogereque conabátur. Sed detectis insidiis, cùm eum ad accersendum Imperatorem paratum conspicerent, supplices impetrata venia, ne propositum præcipitaret induxerunt, donec exactaiam ætate, éos rebelli in conatu etiamnum persistere expertus, consignatū Imperatori Conrardo testamentum, addita corona, sceptro, cæterisque Regiis ornamentis, mitteret, moriens anno 1032. qua de re Odo certior factus, legatos Imperatori Con-

rardo mittit,petitque ratione vxoris Bertæ, Burgundiæ sibi regnum concedat, promittēs (vti Conradus ac Rodolphus fecerant) beneficiarium obedientiæ iusiurandum sese præstaturum:sed cùm nil impetraret(Conrardo Hungaros oppugnante) iusto cum exercitu in Burgundiam proficiscitur, receptus ab his qui viuenti Rodolpho, sua causa molesti fuerant. Verùm cùm Imperator Conrardus opinione citiùs bellum Hungaricum confecisset, ac cum victore exercitu rectà Burgundiam peteret, Odo eius aduentum expectare non ausus in Campangam, reuertit: Imperator verò omnibus in oppidis munitisque locis admissus, à singulis Ordinibus iusiurandum, ac à dubiæ fidei Principibus obsides accipit. Atqui hac ratione desiit quarta Regum Burgundiæ stirps, cùm à coronatione primi Rodolphi, ad vsq; mortem postremi, 144. annis imperasset. Cęterùm à morte postremi Rodolphi ad vsque mortem Imperatoris Hendrici quinti, nullus apud Burgundos, præter Imperatores, Regium nomen gessit, idque rarissimè; cùm nulli scriptores, pauca tantùm vetustissima diplomata, eius rei mentionem faciant, ita vt studio fecisse iudicari possint, quo paulatim Regium nomen apud Burgundos obsolesceret, redigereturq; regnum veterum Romanorum more in Prouinciam, aut quò variis Regulis imperio subditis diuideretur, proferrenturque Germaniæ, diminuerentur verò Galliç limites: quod vsu venisse nostro nunc æuo, animaduertere possumus, initiumque eius rei dedisse videtur mors Imperatoris Hendrici quinti. Cùm enim liberis non genitis ei successisset Lotharius Saxonici sanguinis Imperator, ac proinde Præfecti aliquot Burgundiæ inferioris, sese amplius Imperio obligatos non arbitrarentur, quòd eius familia imperare desiisset, cui ex testamento postremi Rodolphi, Burgundiæ regnum debebatur, Præfecturas in Principatum, ac gubernationem in dominationem verterunt, primusque fuit Reinoldus Comes Salinarum, negans dicto Imperatori Lothario consuetum fidelitatis iusiurandum: qua de causa is irritatus, ea quę Reinoldus in Burgúdia possidebat, Conrardo Zeringensi, filio Bertoldi Zeringensis, eius nominis tertij, donat, qui exinde hoc vsus est titulo: *Conrardus de Zeringen, Dux ac gubernator inferioris Burgundiæ, Dei ac Imperatoris gratia, ordinatus Dux Thuregiæ.* ob quam Imperatoris donationem, infestissimum, diuturnumq; inter Conrardú ac Reinoldum oritur bellú, cùm hic occupato, ille dono frui vellet, multumque sanguinis hinc inde fusum, ac successoribus etiam bellum traditum, ad vsque tempora Imperatoris Frederici Barbarussæ durauit, qui composito dissidio, partes inuicem conciliauit. Quare cùm nil præterea, de Burgundiæ regno scribendum supersit, quòd inferioris Burgundiæ aliquot ditiones tempore Imperatoris Lotharij imperio sint coniunctæ, cæteræ variis regulis, nouis assumptis titulis, cesserint, vertam calamú ad descriptionem status superioris Burgundiæ, quæ hoc tempore in Ducatum, ac Comitatum diuisa, Burgundicum nomen sola magno cum honore tuetur, si primùm breuissima narratione aperuerim, qua ratione inferioris Burgundiæ præcipuæ ditiones, extincto Burgundiæ nomine, variorum Principum imperio cesserint.

POSTREMA INFERIORIS BVRGVNDIÆ CONVERSIO.

EAM inferioris Burgundiæ partem, quæ nunc Sabaudia vocatur, anno: 998. Rodolphus postremus Burgundiæ inferioris Rex, donauit Beroaldo filio Hugonis Ducis Saxoniæ, fratri Imperatoris, Ottonis secundi, cùm inopia coactus, sedes, fortunamque quærens, ad suum se regnum contulisset, sed multo minori terrarum ambitu, ea donatio circumscripta fuit, quàm nunc continetur Sabaudia, contentus Moriennæ Comitatu, cuius primus haberi, & dici cœpit Comes hæreditarius. Ducta vxore suscepit filium nomine Humbertum, siue Hubertum, qui ducta Adelheida filia vnica Marchionis Segusianorum, eius quoque Marchionatus dominus est factus. Humbertus reliquit filium Amatum. hic Humbertum secundum, iste Amatum secundum, qui comitatus Imperatorem Hendricum quartum ad Italicam coronationem, ab eo est donatus Comitatu Sabaudiæ, Imperij iam tum beneficio, qui ex eo tempore relicto Moriennæ mentione, se Comitem Sabaudiæ &c. primus scripsit, cuius posteri Sabaudiæ fines, matrimoniis, emptione, ac bello vsque in annum Christi 1416. Comitum titulo mirum in modú auxêre.

Tum

Tum enim Amatus septimus ab Imperatore Sigismundo, consilio Cõstantiensi, primus Sabaudiæ Dux est renunciatus, reiecto Comitis titulo, quo prædecessores circiter quadringentos annos, contenti fuerant. A dicto Beroaldo Duces Sabaudiæ hodierni genealogiam deducunt, ac scuti insignia cum Saxoniæ insignibus miscent. Apud Heluetios hac ratione Burgundiæ titulus euanuit. Posteaquam Imperator Fredericus Barbarussa, dissidium inter Comites superioris Burgundiæ, ac Duces Zeringæ composuisset (qua de re causa donationis Imperatoris Lotharij, superiori capite pauca attigimus) Ducibus Zeringæ maiorem Heluetiæ (quæ nunc Suitsia, muraro regionis nomine à pago Switz primis Prouinciæ libertatis authoribus dicitur, contigitque annis 1314.15.16.) partem cum oppidis, Losanna, Geneua, ac Sedunensi ciuitate adiudicauit, quibus hæc familia præfuit vsque in annum 1218. tum enim Bertoldus quintus Zeringæ ac inferioris Burgundiæ Dux (eo enim vsi fuerant inter alios titulo) liberis non genitis moriens, duæ eius superstites sorores, hæreditatem æqua portione diuiserunt. Maximæ natu Agneti (quæ nupserat Egoni Comiti Vrachio ac Furstenberchio) cessit nigra Sylua, Brisgoia, ac Sueuię pars, vsque est cum marito titulo Comitis Friburgæ. Anna altera soror, nupta Sigismundo Comiti Kiburgensi, sortitur Vchtlandiam, cum reliqua Heluetiæ ac Burgundiæ inferioris parte, præterea Losannam, Geneuam, ac Sedunum. Reliquit hic Sigismundus filiũ Hermannum iuniorem, ac fratrem Hermannum seniorem, cui anno 1263. obuenit vniuersa Sigismondi hæreditas, cum eo tempore, cũ m filio Hermanno iuniore, nullis aliis relictis libens, vita decederet. Anno 1264. obiit & Hermannus senior, vnica relicta filia Elisabetha, quam duxit Euerardus Habspurgius, acquisitis his nuptiis, bonis familiarum Zeriugensium, ac Kiburgensium. Moritur Euerardus Habspurgius anno 1280. relicto Euerardo ac Hermanno filiis. Hermannum Euerardus (orto inter fratres leui de causa iurgio) à se interfectum adeò doluit, vt ea de causa voluntario suscepto exilio, ac decoctor factus, amplissimũ patrimonium partim Austriacis, partim Sabaudiæ Comitibus vendiderit, cuius exemplum successores aliquot secuti, mirum in modum nouarum dignitatum dominia auxerunt, distractoque in multa minuta membra corpore, successu tẽporis, nomen Burgundicum planè obliterarunt, superiori tantùm Burgundia, nomiuis dignitatem aliquo modo tuente, cuius tamen limites, tam Imperatores quàm Franciç Reges, in eas quas nunc videmus, sensim redegerunt angustias. Quando aequa ratione, ciuitates ad Rhodanum sitæ inferiorique Burgundiæ semper connumeratæ, extincto nomine Burgundico nouos sumpserint titulos, Francici scriptores satis superque demonstrant. Anno enim 1036. post mortem Beroaldi primi Moriennæ Comitis, Viennæ Comitatum è temporanea dignitate, inuasit Guido cognomine Crassus. Huic successit filius Guido secundus, deinde Guido tertius, qui primus Delphini titulum sumpsisse dicitur. Arelarum occupat Odo (Otto Germani efferunt) Rodolphi postremi Burgundiæ Regis sororis filius, vterque tamen se imperij beneficiarium professus, obedientiæ sacramẽtum dixit, quos Præfecti aliarum ciuitatum imitati, temporarias Præfecturas hæreditarios Principatus fecerunt, è quibus nonnulli filiabus tantum relictis aliorum Principatus iure nuptiarum auxerunt, aut à potentioribus pulsi sunt vicinis, imperium tamen omnes ad tempora vsque Hendrici quarti agnouerunt, quo ciuile bellum cum Pontificibus Romanis gerente, vsi temporis opportunitate, imperij iugum auxilio Pontificum ac Franciç Regum excussêre: pars potentioribus vicinis se in clientelam vltro dedêre: alij propriis freti viribus, acquisitam absoluti Principis authoritatem, dignitatemq; armis strenuè & feliciter defenderũt, donec Capetici sanguinis Francorum Reges, Galliarum Monarchiam ambientes, variis artibus, inferioris Burgundiæ ditiones omnes (exceptis Heluetiis, ac Allobrogibus) suo adiecêre imperio.

EXORDIVM COMITATVS BVRGVNDIÆ.

ANNO 888. (quo tempore vtraque Burgundia variis mutationibus est agitata) nomen Ducum, Comitumque, diuersi Burgundiæ Præfecti è temporaria dignitate, hæreditariam facere sunt conati: sed non semel ab Imperatoribus, ac Franciæ Regibus castigati, importunæ ambitionis conatum omittere sunt coacti, vt legere licet de Præfectis Augustodunensibus, Masconensibus, Arelatensibus, Viennensibus, Moriennẽsibus, Monbe-

Monbeliardi, Mont-sant-Ioannis; Laudunensibus, Digeonensibus, Cabillonensibus, Salinarum, ac similium locorum. Verum vbi nunc est Burgundiæ Comitatus, primum hæreditariam dignitatem scriptores obtinuisse narrant Reinoldum quendam eius loci magnæ nobilitatis authoritatisq; virum circiter annum Christi 1045. à quo deinceps Comitum Burgundiæ genealogiam deducunt. Reliquit filium Guilielmum, qui obiit anno 1087. succedente filio Stephano, qui in Syria contra Mahumetistas pugnans anno 1116. moritur, relicto filio Guilielmo secundo, qui cognominatus est puer, obitq; anno 1126. à suis interfectus, nullos relinquens liberos, succeditque ei Reinoldus secundus Comes Masconensis, ac Cabillonensis, quod se Guilielmi pueri proximum hæredem diceret. Constat certe ipsum è postrema Regum Burgundiæ stirpe ortum, quod filius esset sororis Imperatoris Conradi. Verùm cùm & hic post sterile matrimonium, extremum clausisset diē, Comitatū, sine Imperatoris Lotharij consensu, inuadit Reinoldus tertius superioris cognatus, qui contēpta imperij maiestate, Cōrardo tertio Imperatori sacramētum dicere recusauit, comparatoque exercitu se Regem Burgundiæ vi facere est conatus, abnuentesque mandata Burgundos clade affecit, donec à dicto Imperatore bello fatigatus, imparemque se expertus, eiurato nomine Regio, in Imperatoris verba iuraret. Peperit ei vxor Iuditha Simonis Ducis Lotharingiæ filia, vnicam filiam Beatricem, quam duxit (priore vxore mortua) Imperator Fredericus Barbarussa, his nuptiis Comes Burgundiæ factus. Quare vt dissidium inter Comites Burgundiæ & Duces Zeringæ propter donationem Imperatoris Lotharij (de quâ superioribus capitibus est dictum) tolleret, concessit Bertoldo filio Conradi Zeringensis, vrbem Losannam, Geneuam, ac Sedunum, quo ex tempore Duces Zeringenses, actione Burgundica, e dicta donatione nata, cesserunt: Donauit Imperator Fredericus Guilelmo vxoris suæ patruo Comitatum Masconēsem, Cabillonensem, ac Salinarum, additis vicinis campis, agrisque ad amnem Ararim sitis, reliqua sibi seruans, qua ratione Comitatus Burgundiæ, in ordinem redactus, angustis quos hodie videmus limitibus circumscribi cœpit. Otto Imper. Frederici filius tertio natu, à patre Comes Burgundiæ anno 1183. nominatur, duxitque Margaretam filiam Tibaldi Comitis Blosij, quæ vnicam filiam Beatricem quoque dictam peperit, vxorem cum adoleuisset Ottonis Meraniæ Ducis, eique in dotem attulit Comitatum Burgundię: sed graui diuturnoque bello, à Stephano Comite Masconensi, ac Cabillonensi Otto fuit vexatus, qui ius sibi in Comitatu esse dicebat. Verùm componitur anno 1210. tam finium quàm tituli causa ortum dissid um, contentus Stephanus titulo Comitis Burgundiæ, domini Cabillonensis ac Salinarum, cùm prædecessores scripsissent, Comes Palatinus Burgundiæ. Reliquit Otto filium Ottonem, qui adolescens nullis creatis liberis Plassebūrgi occisus deficiente mascula Meraniæ Ducum stirpe ciuitatum Burgundiæ Ioanni Cabillonensi seniori, dicti Stephani filio anno 1236. reliquit. Is verò tres habuit vxores: ex Isabella Curtenaica secunda vxore suscepit Ioannem Cabillonensem Auxerrę Comitem, cuius filij Guilielmi filius nomine etiam Ioanni, dictum Comitatum anno 1370. Carolo Quinto Francorum Regi vendidit. Stephanum Vigorij dominum, ac Petrum Challonnium. Postrema vxor Laura Commereensis peperit Ioannem Arlaij, ac Challonnij regulum, à quo familia Challonnica originem ducit, qui postea Aurantij Principes, per nuptias sunt facti, & Ioannam vxorem Roberti Comitis Tonnerræ, filij Roberti Ducis Burgundiæ. Mahteldis prima Ioannis Cabillonensis vxor, filia Ottonis tertij Ducis Burgundiæ peperit Hugonem, liberorum omnium Ioannis natu maximum Comitem Burgundiæ huius nominis tertium, cedente ei patre anno 1262. Sed cùm anno vno patris mortem præcessisset, reliquit ex vxore Alida filia dicti Ottonis, Ducis Meraniæ (quæ non pauca etiamnum in Comitatu Burgundię possidebat) sex filios, quibus nuptiis veteris controuersiæ semina plane sunt sublata, factusque est hoc matrimonio totius Comitatus absolutus Comes, quæ causa fuit resumendi tituli, Palatinus. Filij autem hi fuêre: Otto, Odo, siue Othelinus, patre auoque mortuis Burgundiæ Comes. Hugo dominus Frasannæ, Gendraij, ac Aspremontij. Stephanus adolescens obiit. Reinerus Comes Montbeliardi. Hendricus fratris sui Ottonis captiuus, liberis non creatis diem clausit, conatus (matris consilio) controuersias familiarum Meraniæ, & Cabillonensium renouare, Comitatumque Burgundiæ inuadere. Ioannes Cabillonensis. Otto patri

anno 1278. ſuccedens Francicos Principes in Italiam proficiſcentes eſt comitatus, vlciſcendis Siciliams veſperis. Duxerat Mahtildim filiam vnicam Roberti Comitis Atrebatenſium, qui prope Cortracum à Flandris anno 1302. magno prœlio victus occubuit, factuſque eſt etiam Comes Atrebatenſium, quanquam fruſtra lite intentata, Robertus Arteſius aduerſaretur. Vnicum è Mahtilde ſuſcepit filium, ſed qui ſine liberis obiit, & filias duas. Ioanna natu maxima nupſit Philippo Longo nondum Francorum Regi, peperitque ei tantum filias quatuor, è quibus Ioanna natu maxima nupſit Odoni Burgundiæ Duci huius nominis ſexto, in dotem ei adferens Comitatum Burgundiæ & Arteſiæ, quo actioni cederet, quæ cognatæ ſuæ Ioannę (filiæ vnicæ Lodouici Hutini Francorum Regis ac Margaretæ filiæ Roberti tertij Burgundiæ Ducis) in regno Franciæ debebatur. Atqui hac ratione ſub vnius Principis imperium Comitatus, Ducatuſque Burgund. conceſſere: altera Philippi Longi filia Margareta, nupſit Lodouico Comiti Flandriæ patri Lodouici Malani: quam ob cauſam is poſt matris ac Philippi poſtremi Burgund. Ducis mortem Comitatus Burgundiæ & Arteſiæ hæreditatem adiuit, Ioanne Francorum Rege Ducatum Burgundiæ ſibi vendicante. Blanca tertia Philippi Longi filia vxor fuit Imberti Viennenſis. Maria quarta Loncampi prope vrbem Pariſienſem Deo virginitatem dedicauit. Blanca altera Comitis Ottonis quarti filia, nupſit anno 1307. Carolo Pulchro Francorum Regi. Nunc breuem Ducum Burgundiæ deſcriptionem aggrediamur.

INITIVM DVCATVS BVRGVNDIÆ.

ANNO 888. creauit Eudo, ſiue Otto Francorum Rex, ac Angium Comes Richardum Comitem Auguſtodunenſem filium (vt quidam volunt, cùm tamen multum dubitem) Roberti Saxonis Comitis Andegauenſis, Ducem ſuperioris Burgundiæ, qui moriens anno 920. quatuor reliquit filios: Rodolphum, Boſonem, Hugonem, ac Richardum. Rodolphus patri in Ducatu ſuccedens eligitur anno 923. (amoto Carolo Simplice) Francorum Rex, fratribus adminiſtrationem Burgundiæ committens. Princeps fuit prudens ac ſtrenuus, qui poſt præclara belli edita facinora, liberis non ſuſceptis anno 936. moritur. Verùm cùm tres eius iam dicti fratres, nullis quoque procreatis liberis vita excederent, Lotharius Francorum Rex Ducatum variis regulis diſtribuit, quorum è numero Hugo quem Francici ſcriptores Album cognominãt: meliorem facilè portionem cum Ducis titulo obtinuit, moriens anno 956. reliquit Hugonem Capetum, qui partim vi, partim dolo Franciæ regnum occupauit: Ottonem Burgundiæ Ducẽ, Ottonem & Hendricum. Verùm Ottone poſt ſterile matrimonium, ſupremum diem claudente anno 964. ſucceſſit ei frater Hendricus, qui etiam liberis non creatis vitam deſerens, Ducatum teſtamento reliquit nepoti ex fratre, Roberto Francorum Regi, filio Hugonis Capeti, qui omnibus pulſis, qui in Ducatum ius prætendebant, filium ſuum Robertum anno 1002. Ducem conſtituit. Hic filium genuit Hendricum, qui patrem morte præceſſit, duobus relictis filiis, è quibus Hugo natu maior cùm viginti & vnum annis Ducatui præfuiſſet, vxore Iola liberis non relictis moriente, mœrore propter eius deſiderium cõfectus, monaſterio ſe incluſit, relicto Ducatu fratri Ottoni, qui ædificata Abbatia Ciſtenſi, ibidem in dextero chori latere eſt ſepultus, tranſlato è Cilicia (vbi ſupremum diẽ, profectus ad bellum Saracenicum clauſerat) cadauere, ſucceſſit illi filius Hugo ſecundus anno 1102. qui etiam in Abbatia Ciſtenſi eſt ſepultus, cui è quinq; filiis ſucceſſit natu maximus Otto quartus Dux Burgundiæ factus anno 1123. ducta Maria filia Tibaldi Comitis Campangæ, Bloſij, ac Carnutum, quæ ei quatuor liberos peperit, mortuuſque ſepelitur apud patrem. Sequitur eum filius Hugo tertius anno 1163. qui etiam ad Saracenicũ profectus bellum, Chriſtianæ multum Reipub. profuit, non ſolùm Burgundis, ſed & Francorum caſtris (diſcedente Rege Philippo) præfectus, ſepultuſque eſt iuxta prædeceſſores, relicto ex Aliſa, filia Mathæi Ducis Lotharingiæ, filio Ottone quinto Burgundiæ Duce, qui anno 1192. belli ſocius fuit Regi Francorum Philippo Auguſto contra Imperatorem Ottonem, ac Anglos. Mortuo ſucceſſit ei anno 1218. filius Hugo quartus ſex tantum annorũ puer. Vir factus comitatus eſt Regem Lodouicum ſanctum in Africam contra Saracenos. Duxerat Beatricem filiam Roberti Comitis Dreuſij, quæ tres ei filios peperit.

periit. Eudo natu maximus in vxorem accepit Mahteldim filiam seniorē vltimi Arcembaldi Borbonij, qua sterili matrimonio defuncta, duxit Isabellā Neuersiam, quæ ei duas peperit filias, ipse ante patrem obiit. Iola natu maior primum nupsit Ioanni Tristano filio Regis Lodouici Sancti, & post huius mortem Roberto Bethuniensi Flandriæ Comiti, cui duos peperit filios, ac tres filias. Ducis Hugonis filius natu minimus, Ioannes, cognominatus est Borbonius, quod relicto paternæ familiæ nomine, Borbonij vxoris causa asciscere t. Duxerat enim Agnetem alteram vltimi Borbonij Arcembaldi filiam, ex qua vnicam filiam Beatricem suscepit, quam duxit Robertus Franciscus Dux Clermontij & Bauvasij filius natu minimus Regis Lodouici Sācti, quo è matrimonio ducta Genealogia Ducum Borboniæ, Vendomæ, ac Monpensierij, in hunc vsque diem perseuerat. Robertus Ducis Hugonis filius natu secundus, tertius huius nominis fit Burgundiæ Dux cùm Eudo siue Otto frater natu maximus, ante patrem Hugonem diem suum obiisset nullis relictis filiis, sed duabus tantum filiabus anno 1237. comitatus est Francorum proceres, vindicandis Sicilianis vesperis, sed infeliciter quemadmodum & cæteri euētu. Duxit Agnetem Regis Lodouici Sancti ac Margaretæ Raimondi Berengerij Prouinciæ Lugdunensis Comitis filiam, quæ septem ei liberos peperit: Hugo natu maximus dominus Monsregij patre mortuo Dux Burgundiæ huius nominis quintus inauguratur. Otto, ac Ioannes. Margareta vxor Regis Lodouici Huttini (quæ adultera iudicata in carcere vitam finiuit) peperit Ioannam vxorem Philippi Comitis Euresij Nauarræ Regis, qui vxoris causa, durante vita, actionem in Burgundiæ Ducatum allegabat. Ioanna altera Ducis Roberti filia nupsit Philippo Valesio, qui post mortem Caroli Pulchri Frācorum Rex est coronatus, quo è matrimonio natus Rex Ioannes primus huius nominis, materno iure Burgundiæ Ducatum Philippo postremo Duce sine liberis mortuo occupat, exclusa matertera suæ Margaretæ filia eiusque liberis, matris adulteria, liberorumque eius incertam sobolem causatus. Tertia Ducis Roberti filia Beatrix, vxor fuit Hugonis Bruni Marchæ Comitis. Isabella filia quarta, Regi Romanorum nupsit. Hugone quinto Burgundiæ Duce, liberis nō susceptis, vita decedente, succedit anno 1315. frater Otto sextus, qui Francorū Rege Philippo Lōgo mortuo, eius fratri ad regnū properāti se opposuit, allegans Franciæ regnū deberi Ioannæ filiæ vnicæ Regis Lodouici Hutini, ac sororis suæ Margaretæ, Salica tū lege nondum satis adulta. Verùm Philippus Longus, iuncta Ottoni anno 1316. matrimonio filia sua Ioanna, natam è Ioanna filia seniore Ottelini Comitis (vti diximus) Burgundiæ quæ ei Comitatum Burgundiæ ac Artesij in dotem adferebat, consensum, silentiumque redemit. Genuit Otto è Ioanna, filiam Ioannam vxorem Amati Comitis Sabaudiæ, & filium Philippum in Ducatu Comitatuque Burgundiæ, ac Artesiæ successorē. Is vxorem duxit Ioannam filiam vnicam Guilielmi Comitis Aruernæ, & Boloniæ, quę mortuis parētibus dictos Comitatus, marito Philippo in dotē attulit. Sed is in oppugnatione Castelli Aguillonij apud Aquitanos periit. Dum enim obsessi facta eruptione, equestri prœlio decertant, Philippus cadentis equi mole costis ruptis, post tertium diem expirauit anno 1346. triennio ante patrem Ottonem, sepultusque est Cistensi cœnobio, relicta vxore grauida, quę posthumum cui patris nomen est datum, peperit; duxitque Margaretam Lodouici Malani, Flandriæ Comitis filiam hæredemque vnicam, infantiæ annos vixdū egressam. Sed Philippus Posthumus, decimoquarto ætatis anno Rovrēj prope Digeonem, decimo Kal Decemb. anno post Virginis partum millesimo, trecentesimo, sexagesimo primo, morbo extinguitur, relicta Margareta, vndecimo ætatis anno, virgine, ac vidua. Defuncti verò Philippi mater, secundis nuptiis Ioanni Valesio, Francorum Regi defuncta priore eius vxore Bona, iungitur. Veteri Ducum Comitumque Burgundiæ virili stirpe extincta, Ioannes Valesius Francorum Rex, Burgundię Ducatum occupat (frustra aduersum nitente Ioāna Philippi sorore, Comiti Sabaudiæ nupta) testatus se id duabus de causis iure facere. Primo ratione regni in cuius potestatem Ducatus, deficiente virili stirpe, recidisset, asserens filiabus in eo ius non esse: deinde quod filius foret Ioannæ matertera magnæ, vltimi Ducis Philippi, cùm pater Philippus Valesius diu ante acceptā coronam in vxorem duxisset Ioannam, filiam natu secundam Roberti tertij Ducis Burgundiæ. Hoc iure nixus Rex Ioannes Valesius, Burgundia Comitem Sabaudiæ, ac Carolum Regem Nauarræ prohibet, cuius tamen auia fuit Margareta filia natu maxima dicti Du-

cis

cis Roberti, nisi dictæ Margaretæ obiecta adulteria, liberorum ius, actionemque euertissent, quibus tamen cùm Nauatrei fidem non adhiberent, bello ius persequendum censentes, Anglorum freti auxilio, non parum Francis detrimenti intulere, eo tamen euētu, vt Burgundia in hunc vsque diem pulsi iniqui iuris aduersa auspicia deplorent. Francorum Rege Ducatum inuadente, Comitatus Burgundiæ, ac Artesiæ, hęreditario iure ad Margaretam Lodouici Malani matrem Flandriæ Comitem, deuoluitur, tum temporis adhuc viuentem, quòd filia esset Regis Philippi Longi, ac soror auiæ Philippi, postremi Burgundiæ Ducis. Verùm enimuero, cùm Rex Ioannes Valesius Burgundis Principem importunis precibus postulantibus, Philippo filiorum natu minimo, Burgundiæ Ducatum dono dederit, qui exinde patre mortuo, in vxorem duxit Margaretam, Lodouici Malani Flandriæ Comitis filiam ac hæredem vnicam, mortuo Lodouico Malano, iterum sub vnius Principis imperium, è Regia Francorum Valesiorum stirpe orti, Ducatus, Comitatusque Burgundiæ deuenerunt, cuius vitam nunc describere aggredior, collectam è scriptoribus, qui huius Ducis tempore vixerūt, à quibus quanquam neque fidem, neque diligentiam desiderare possim, barbaries tamen quæ horum ætate, per terrarum Orbem miserè est grassata, effecit, vt præter sermonis puritatem (in vernaculo etiam Gallorum sermone) natiuum, vniformemque illum orationis filum, necessarias locorum rerumque descriptiones, ac præcipuè temporis personarumque seriem, nullis intermixtis nugis, fabulisque magno cum desiderio requiramus, vtpote veram, viuamque historiæ animam, quæ omninò illi sunt obseruanda, qui Lectorem nuda veraque rerum gestarum ob oculos subiectione, docere ac delectare statuit. Vt verò ea quæ de Ducibus ac Comitibus Burgundiæ præcedentibus capitibus, itemque de eorum Regibus prolixiùs sunt narrata, breui in tabella Lectori ob oculos ponantur, Genealogica eorum schemata subiicere, non abs re visum fuit.

GENEALOGIA REGVM BVRGVNDIÆ IN GALLIIS E VVANDALICA AC FRANCICA STIRPE ORTORVM.

- Gundecus primus in Galliis Burgūdionum Rex, obiit anno 451. his relictis liberis legitimis
  - Gundibaldus Burgúd. Rex
    - Sigismōdus Burgund. Rex.
    - Gondimarus Burgúd. rex, obiit an. 526. regno pulsus.
  - Schilpericus
    - Clotildis vxor magni Clodouei primi Francorum Regis Christiani, è quibus sunt nati
      - Schildebertus.
      - Clotarius Rex Francorum, & vtriusque Burgundiæ.
        - Seherebertus Rex Parisiorū.
        - Sigibertus Rex Austrasiæ.
          - Schildebertus Austrasiæ Rex, obiit anno 601.
            - Theodoricus Rex Aurelianorum ac superioris Burgundiæ, obiit sine liberis.
            - Theodobertus Rex Austrasiæ ac inferioris Burgundiæ, obiit quoque sine liberis.
        - Schilpericus rex Suessonum.
          - Schilpericus Suessonum Rex
            - Clotarius factus est anno 618. vniuersæ Galliæ monarcha, obiitque anno 632.
              - Dagobertus Rex Francorum ac Burg. obiit anno 646.
                - Clodoueus rex Francorum & Burgundionum, obiit anno 662. tribus relictis filiis
                  - Lotharius Rex Francorum, & Burgund.
                  - Theodoricus Rex Franc. & Burgund. obiit anno 666.
                    - Clodoueus Rex Franc. & Burgund. obiit anno 693.
                    - Schildebertus rex Franc. & Burgund. cuius Curiæ magister fuit Pippinus, qui ex Alpiade concubina genuit filiū nothum Carolum Martellū Galliarū suo tempore vnicum defensorem.
                      - Clotarius Rex Franc. & Burgúd. obiit anno 719.
                      - Dagobertus Rex Franc. & Burgund. cuius Curiæ magister fuit Carolus Martellus supradictus, qui Gallias pulsis Saracenis in libertatem restituit, domuitq; Saxones, Suenos ac Bauaros. obiit Dagobertus anno 715. relicto
                        - Theodorico Francorum ac Burgund. Rege, qui obiit anno 732. successitque ei filius
                        - Clotarius Rex Frāc. tantùm paucis mensibus regnauit, obiitque sine liberis.
                          - Schildericus stupidus vltimus Frācorū Burgundionumque Rex, è stirpe magni Clodouei, qui à Papa Zacharia in monasterium est conclusus, creato eius in locum Francorum, Burgund. Rege Pippino Caroli Martelli filio, patre Caroli magni, cuius deinde stirps in imperio ac dictis regnis successit, vt ex subiecta patet tabella *
                  - Schildericus Rex Franc. & Burgund. obiit anno 677.
                - Sigebertus Rex Franciæ Orientalis, quę nūc Lotharingia.
        - Guntranus Rex Aurelianorum.
      - Theodoricus nothus Clodouei filius, Rex fuit inferioris tantùm Burgundiæ
        - Theodobertus Rex tantùm inferioris Burgundiæ, obiit anno 549.
          - Theodobaldus Rex tantùm inferioris Burgundiæ, obiit sine liberis anno 557.
  - Gondimarus.
  - Godesillus.

CARO-

CAROLI MAGNI STEMMA.

- Pippinus Caroli Martelli filius factus est Francor. Rex, &c. anno 751. Cal. Maij, obiitque anno 768. octauo Calend. Oct. cùm suscepisset ex vxore Bertha filia Imp. Constantinopolitan.
  - Carolomannus Rex Franc. cum fratre Carolo obiit, sine liberis, regni anno tertio.
  - Bertha.
  - Rolandus
  - Carolus magnus Ro. Imp. Rex Francor. &c. habuit vxores quinque, ac Concubinas octo, obiit Aquisgrani, quinto Cal. Febr. anno 814. hora quarta, sepultusque ibidem in Fano D. Virginis, anno ætatis suæ 72.
    - Carolus Rex Francor. obiit ante patrem.
    - Pippinus Rex Italiæ obiit ante patrem.
    - Lodouicus Pius Imp. Franc. Rex obiit anno 840.
      - Lotharius Imp. obiit tertio Calend. Oct. anno 855. monachus, his ex vxore relictis liberis
        - Lodouicus Imp. ac Rex Italiæ. Obiit ac sepultus est Mediolani anno 875. circa Calend. Augusti: reliquit
          - Ermgardis vxor Bosonis Burgūdiæ inferioris pro parte Regis, cui peperit
            - Lodouicū Burg. infer. pro parte Regē à Berengario in Italia excęcatū, qui reliquit
              - Carolū Constātinū, qui omisso Regis Burg. titulo, Ducem se Viennæ nominari voluit.
        - Lotharius vnde dicta Lotharingia.
        - Carolus Rex Prouinciæ Lugdunensis titulo tenus.
      - Lodouicus Rex Germanię
        - Lodouicus Rex Germaniæ.
        - Pippinus Rex Aquitaniæ.
        - Carolomannus Rex Bauariæ & Italiæ, genuit è concubina
          - Arnulfum Romanor. Imperat.
        - Carolus Crassus Imper. ac Franc. Burgund. Rex. Obiit anno 888.
        - Hildegardis.
      - Carolus Caluus Imp. Rex Franc. ac Burg. obiit pridie Nonas Octobr. anno 877
        - Carolus ante patrem obiit.
        - Carolomannus exæcatus à patre.
        - Lodouicus Balbus Imp. ac Franc. Burgund. Rex; obiit anno 879.
          - Lodouicus obiit sine liberis.
          - Carolomannus Rex Frācorum, genuit
            - Lodouicū Franc. Regē, qui est dictus Nihilus, obiit sine liberis
          - Carolus Simplex Frācor. ac Burgūdionum Rex, obiit anno 925. Cùm adhuc puer esset, occupat Francor. Regnum, Otto seu Eudo Angium Dux, quem Carolus vir factus in prœlio sua manu occidit. Regnauerat & ante Ottonem Rodolfus Burg. Dux volūtate Procerum. Tandem captus Carolus à Comite Veromanduorum vitam in carcere finiuit, succedente filio
            - Lodouico Rege Frācorum, ac Burgund. qui obiit anno 943. ex vxore Gerberga relinquēs filios tres, quæ soror erat Ottonis primi Rom. Imperatoris.
              - Lotharium Francorum ac Burgund. Regem, qui obiit an. 976 cùm ex vxore Henima suscepisset filios duos, ac filiā vnicam
                - Lodouicum Francor. ac Burgund. Regem: obiit sine liberis anno 985. succedēte fratre Carolo Rege Frācor. ac Burg. qui eodē anno ante Coronationē ab Hugone Capeto captus, proditione Ancelini Episcopi Laudunensis, Aureliis in custodia obiit.
                - Lodouicus ac Carolus paternæ infelicitatis participes in carcereque nullis procreatis liberis diem finiere, extincta hac ratione in Galliis, mascula Caroli Magni stirpe, Regnum ad nouam Capeti peruenit familiā, gubernatumque est à multis pręclaris Regibus sui sanguinis in hunc vsque Christi annum 1583.
              - Carolus Lotharingiæ Dux, cui iure Francorum debebatur regnum, vi ac armis Capeti est exclusus, relinquēs ex vxo. reliberos tres
                - Otto Dux Lotharingiæ in prœlio occisus liberos non reliquit.
                - Gerberga vxor Lamberti Barbati, aut Lōgicolli fratris Com. Hānonię exclusa maiori parte paternę hereditatis Comes Louaniēsis est dicta, vnde Brabantiæ Duces originem ducunt. vide Genealog.
                - Hermingardis vxor Alberti Comit. Namurcensis.
              - Arnulphus Archiepiscopus Rhemensis.
          - Iuditha primum Anglor. Regi: deinde Comiti Fland. nupta.
      - Pippinus Rex Aquitaniæ, obiit ante patrem, reliquit
        - Carolus
        - Pippinus.
          - vterque est à patruo Carolo Caluo Imper. Aquitania ob rebellionem exactus an. 855.
    - Rotrudis.
    - Bertha.
    - Gisella.
    - Theodora.
    - Hiltrudis.

SCHEMA DVCVM BVRGVNDIÆ.

Richardus Comes Augustodunensis, quae tuetur anno 882. ab Ordone Francorum Rege primus Burg. Dux, obiitq; anno 920. successitq; filius

Rodolfus Burgund. Dux fit anno 923. Franc. Rex, obiitque 936. sine liberis.

Boso Dux Burg. obiit sine lib.

Hugo Dux Burgud. obiit sine lib.

Richardus Dux Burg. obiit quoq; sine liber. Deinde Lotharius Fräc. Rex Ducatum variis diuisit, inter quos Hugo Albus facilè meliorë partë cü titulo Ducis obtinuit, moriës anno 956. reliquit

Hugo Capetus partim vi, partim dolo Francorum regnum occupauit

Otto Burgud. Dux, obiit anno 964. sine liberis.

Otto iunior Dux Burg. obiit quoq; sine liber.

Hëdricus Dux Burgud. obiit etiam sine liberis, relinquens Ducatum nepoti ex fratre Hugone Capeto nato, nomine Roberto, vt suprà patet.

Robertus Fräc. Rex ac Burgund. Dux post obitü patrui Henrici, successitque illi filius

Robertus secundus Dux Burgudiæ filius Henrici, successitque illi filius

Hendricus secundus Dux Burgudiæ Dux ante patrë obiit, cum duos creasset filios:

Hugo primus Dux Burgund. obiit sine liberis

Otto tertius Dux Burgund. cui vxor peperit

Hugo secundus Ottonis tertij filius, Dux Burgund. est factus anno 1102. quinque reliquit liberos, filiis, è quibus Otto 4. natu maximus successit

Otto quartus Dux Burgudiæ anno 1123. reliquit ex Maria Comitis Blosij filia liberos quatuor

Hugo tertius Dux Burg. anno 1163. nati sunt ei ex Alisa filia Ducis Lotharingiæ

Otto quintus Dux Burg. fit an. 1192. successitque ei filius

Hugo quartus Dux Burg. anno 1218. peperitque ei vxor Beatrix filios tres:

Eudo fiue Otto natu maximus, primò duxit Maheldim Borboniam, deinde Isabellä Neuersiam, relictaq; filia Eudo obiit ante patrem Hugonem, successitque illi frater.

Robertus tertius Burgüd. Dux an. 1273. reliquit ex vxore Agnete

Ioannes dictus Borbonius natu minimus

Hugo 5. Dux Burg. obiit sine liberis.

Odo ant Otto 6. Dux Burg. anno 1315. duxit Ioannam filiä natu maximam Philippi Longi Franc. Regis ac Ioanne filiæ Ottonis quarti Burg. Comitis, obiitq; an. 1348

Margareta vxor Lodouici Hutini Franc. Regis est facta 1305

Ioanna vxor Philippi Valesiorü Comitis, posteà Franc. Regis, peperit——

Beatrix nupsit Hugoni Brunio Marchæ Com.

Isabella Regi Roman.

Philippus Dux ac Comes Burg. ac Artesiæ, duxit Ioannam filiam ac hæredem Guilhelmi Comitis Aruernorum ac Boloniæ. Ipse obiit anno 1345. relicto vnico filio:

Ioanna vxor Amati Comitis Sabaudiæ.

Ioanna vxor Philippi, Eurefij Comitis, quem his nuptiis Nauarræ Regë fecit. Ania enim eius paterna vnica fuerat regni Nauarræ hæres.

Ioannem huius nominis primü Francor. Regem, cui sunt nati è Bona Lutzëburgica——

Philippus Dux Aurelianorum, obiit sine liberis.

Philippus Dux & Comes Burgundiæ, Aruerni & Boloniæ, obiit sine liberis anno ætatis suæ decimoquarto, cùm ei esset desponsata Margareta Lodouici Malani Flädriæ Comitis filia ac hæres vnica, quam deinde duxit Philippus Audax, Dux Comesq; Burgundiæ, Artesiæ, Neuersij, Rastellæ ac Estampij, filius natu minimus Franc. Regis, Ioannis primi.

Carolus Eureusius Nauarræ Rex.

. . . . . Bartensium Dux.

Carolus 5. Fräc. rex.

Lodouicus Angium Dux.

Ioannes Biturigum Dux.

Philippus Burgund. Dux, ac causa vxoris Comes Burg. Flandriæ, Artesiæ, Neuersij, Rastellæ ac Estampij. Vide Capeti Genealog.

SCHEMA COMITVM BVRGVNDIÆ.

Reinoldus dictoImp. Romanorum beneficiario in reiurãdo primus fit Burgundiæ Comes, qui stabili est vsus possessione, idque circa annum à partu Virginis 1045. successit ei filius,

Guiliel- nms Burg. Com. qui obiit anno 1087. successitque filius

Stephanus Burg. Com. obiit in Syriaan. 1116. successitque filius

Guilielmus secundus Comes Burg. dictus puer à suis interficitur anno 1126 nullis relictis liberis, successitq; illi cognatus proximus

Reinoldus secundus Comes Masconensis, Cabilonẽsis, ac Burgundię, quod Guilielmi pueri esset hæres proximus. Sed cũm etiã sine liberis moreretur, successit proximus hęres

Reinoldus tertius cognatus Reinoldi secũdi, nisi coactus Imp. sacramentum dicere voluit. Suscẽpit ex Juditha filia Ducis Lotharingiæ vnicam tantũm filiam

Beatricẽ Burgundiæ Comitem, quam duxit Imperator Fredericus Barbarussa, cui anno 1135 successit filius,

Otto Com. Burg. cui est nata ex Margareta vxore vnica quoq; tãtùm filia dicta

Beatrix Burgũd. Comes, vxor Ottonis Meranię Ducis, cui diuturnum fuit bellum cum Stephano Comite Mascon. ac Cabil. Peperit Beatrix

Ottonẽ tertium Burgundiæ Comitem, qui obiit sine liberis, successitque Ioannes Cabillonensis filius supradicti Stephani, qui tres duxit vxores, his susceptis liberis

Isabella secunda vxor peperit
- Ioannẽ Auxerræ Com.
- Stephanum
- Petrum.

Mahteldis prima vxor peperit
- Hugonem Burgundionem Comitem factum anno 1261.
  - Otto 4. Burgund. Comes, an. 1278. reliquit ex vxore Mahtelde Artesiaca
    - Ioanna liberorum omnium natu maxima fit anno 1306. vxor Philippi Pictonum Comitis, posteà Franc. Rex dictus Longus, pepericque
      - Ioanna natu maxima vxor fit anno 1317. Odonis aut Ottonis sexti Burgundiæ Ducis, in dotem ei adferens Comitatum Burgundiæ & Artesiæ. Atqui hic primum Ducatus & Comitatus sub vnius Principis deuenẽre imperium.
      - Blanca nupsit Imberto Delphino Viennensi, anno 1327.
      - Margareta Francica natu minima, nupsit Lodouico Neuersio Flandriæ Comiti eodẽ quo sorores anno. Ipsa obiit ann. 1382 vnico relicto filio
        - Lodouico Malano Flandrię Comite, cui è Margareta Brabantica est nata
          - Margareta filia hæresq; vnica, vxor Philippi Audacis Burgundiæ Ducis.
      - Maria Longcampi prope Lutetiam Parisiorum Deo virginitatem dedicauit.
    - Robertus dictus Artesius, sine liberis anno ætatis suæ 16. obiit.
    - Blanca nupsit anno 1307. Carolo pulchro Marchæ Comiti, posteà Franc. Regi, qui anno 1314, renunciarunt omni actione quam in Burg. Comitatum allegare poterãt, cedẽtes sorori Ioannæ vxori Regis Philippi Longi. Repudiata tandem Blanca sine liberis obiit.
  - Hugo.
  - Stephanus.
  - Reinerus.
  - Hendricus.
  - Ioannes.

Laura Commercia tertia vxor peperit
- Ioannem Challonniũ Arlaij dominum, vnde Challõnicæ familiæ origo deducitur.
- Ioanna.

VITA PHILIPPI AVDACIS E REGIA VALESIORVM FAMILIA PRIMI BVRGVNDIÆ DVCIS,

LIBER SECVNDVS.

Annus à partu Virginis 1334.

PHILIPPVS Valesius, primùm sine terra cognominatus, deinde Turonensium, postremò Burgundiæ Dux, cognomine AVDAX, natus est anno à natiuitate Iesu Christi 1334. patre Ioanne Valesio Duce Nortmanniæ (quandiu Rex Philippus Valesius vixit, eo mortuo Rex Francorum primus huius nominis) matre Bona Lutzenburgica (quidam perperam appellant Mariam) filia Ioannis Comitis Lutzenburgij, ac Bohemiæ Regis, cognomine Cæcus. Tres habuit fratres se natu maiores: Carolum natu maximum, mortuo patre Francorum Regem huius nominis quintum: Lodouicum, primum Andegauensium Ducem, adoptioneq; Reginę Ioannæ Neapolis Regem: Ioannem Biturigum Ducem. Matris Bonæ summa cura sunt educati. Animaduertens enim maritum Ioannem, eiusque patrem Anglico occupatos bello, vix aliis rebus animum adiicere, filiorum custodiam, educationemque, expertis prudentibusque viris commisit, qui primam ætatem ad viua virtutum exemplaria formare conati, vitiis in odium adductis, pellere superbiam, auaritiam, fastum, libidinem, cæteraſq; prauas cupiditates adnitebantur, animosque generosos assuefaciebant ad humanitatem, liberalitatem, moderationem, ac continentiam, sæpiùs inculcantes amorem ac reuerentiam, certissimum tutissimumque Principum virorum esse præsidium. Relictis artibus quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet, ad arma tractanda eos instruxêre, ac imprimis pro ætate equum regere docebant, ex eo armatum decurrere, gladio ac leui lancea inter se, ac cum æqualibus experiri. Deinde crebra venatione, corpus ad omnem laborem assuefacere, frigus ac æstum, famem, sitim, ac somnum, cæteraque incommoda, quæ tempore vsui esse possent, perferre, cùm harum rerum continuatione non solum corpus exercitatione roboretur, sed etiam ingenij animiq; vires vegetentur, acuanturque. Liberales disciplinas, communem populi sensum excedentes vix attigerût, cùm eius temporis Principes, humaniores literas magis admirarentur, quàm sectarentur. Barbaries enim quæ per orbem terrarum, Romano deficiente Imperio, longè lateque grassabatur, hominum mentes tam altè obsederat, vt nullos minus ad eloquentiam humanitatemque, quàm viros nobiles, exerceri debere existimarent, Principesque Christiani, à dicti Imperij occasu, in hunc vsque diem ambitione excæcati, inter se sæuire non destiterant, ac proinde arma quàm literas necessaria magis censebant. Exacta pueritia moritur auus Rex Philippus Valesius, patremque Ioannem, ac matrem Bonam, eius loco Regum Francorum corona redimiri vident, quo bellum contra Anglos (olim Britanni) parante, vt paternas vlciscerêtur clades, ac perdita recuperaret, prima & ipsi seriò arma induunt, mauu consilioque Franciam posthac defensuri. Diuturnum enim funestissimumq; inter Anglos, Francosque bellum, hac de causa erat ortum. Philippus Pulcher Francorum Rex tres ex vxore reliquit filios, ac filiam vnicam: Lodouicum Hutinum: Philippũ Longum: Carolum Pulchrum: Isabellam vxorem Eduardi secundi Anglorum Regis, eorum seriem à Guilielmo, Anglici regni occupatore, filio notho Roberti Nortmanniæ Ducis, numerando. Isabellæ tres dicti fratres ætatis ordine inuicem Francorum in regno succedunt, cùm nulli proles mascula nasceretur, adeò vt mortuo Carolo Pulchro, fratrum natu minimo, eius in locum Francici Proceres, Philippum Valesium iam sæpe nominatũ, filium Caroli primi Valesiorum Comitis, qui frater fuit dicti Regis Philippi Pulchri, Regem coronarent. Eduardus tertius Angliæ Rex, filius Eduardi secundi, ac Isabellæ Francicæ iam nominatæ, considerans coronatione Philippi Valesij, se matremque Isabellam adhuc viuentem, Francici regni imperio planè spoliari, Princeps ætatis vigore, ardoreq; iuuentutis flagrans, ac ab inquietis turbulentisque hominibus qui Salicam Legem pro cõmento habebant concitatus, posteaquam frustra vltro citroque, componendi dissidij

causa

causa sæpius conuenissent, bello ius persequendum ratus anno 1346. iusto instructus exer- 1346.
citu, ex Anglia in Franciam traiicit, ac Philippum Valesium, animosa Francorum iuuen-
tute stipatum, prope pagum Creciacum (situs est in Comitatu Pontiaco, ea Belgarum
parte, quæ nunc Picardia dicitur) magno prœlio superatum, victumque, fuga sibi consu-
lere cogit, occupatisque eius tractus aliquot oppidis, Caletum quoque, post annuam ferè
toleratam obsidionem, Francis eripit, quod ex eo tempore Angli, circiter ducentos, ac
decem continuos possederunt annos: his enim elapsis Franci, imperante Hendrico se-
cundo, ductu Francisci Lotharingi, Guisiorum Ducis, pulsis Anglis, Caletum cum Co-
mitatu Guinensi, recuperarunt. Hoc prœlio animis quasi classico, ad acerbi belli restau-
rationem concitatis, Franci cogitabant quibus rationibus acceptum dedecus resarcirét,
veteremque bellicæ virtutis opinionem repararent: Angli verò qua via, parti decoris fa-
mam, magis magisque augerent, extenderentque. Sed in ipso apparatu Rex Philippus
anno 1350. moritur, relicto filio Ioanne, tam belli, quàm regni hærede, qui patre multo 1350
infortunatior anno 1356. cum Eduardo Vualliæ Principe dicti Regis Eduardi filio natu 1356.
maximo, in campis Pictauiensibus congrediens, ingenti pugna victus, cum filio natu mi-
nimo Philippo, tum temporis Turonum Duce (cuius nunc vitam scribo) capitur, quo
prœlio Philippus, vix viginti & vnum annos natus, fratribus desperata victoria prœlio
excedentibus, tanto mortis contemptu patrem defendit, vt tam hostes quàm amici, gé-
nerositatem animi eius admirati, vnanimi voce Audacis ei cognomen deferrent, non
quòd coronato Carolo sexto fratris filio, solenni Principum conuiuio, medium se inter
Regem, fratremque natu maximum Lodouicum Angium Ducem ingesserit. Nam si id
verum foret, plus cognomento dedecoris, quàm honoris peperisset. Quam enim laudem
meritus fuisset, quòd cum fratre natu maximo dissidij causam, ex intempestiua ac inde-
cora ambitione ortam, solenni Regiæ coronationis conuiuio, vlt iam iustæ ætatis quæsi-
uisset? Hæc vt credam facit, quòd Ioannes Frossardus, qui hoc tempore vixit, ac Regum
Caroli quinti, ac sexti vitas Gallicè diligentissimè scripsit, ne verbum quidem de conui-
uali hoc dissidio faciat, curiosè alioqui describés, Caroli sexti coronationem, Principum
præsentiam, Regij prandij locum, & conuiuas, tam prolixa molestaque diligentia his ac
similibus inhærens, vt festinanti Lectori non immeritò fastidium pariat. Ohuerius Mar-
canus qui anno 1435. Gallicè scripsit, natus anno 1380. vir primæ nobilitatis, ne verbum
quidem de hac fratrum contentione meminit, cùm tamen diuersas cognominis Auda-
cis adferat causas. Quare ea est verisimillima, quòd cùm varij nobiles Angli, cæsis, captis,
aut in fugam actis Regię Turmæ nobilibus, Regem capere conarentur, solus, ne id fieret,
præter ætatis vires acerrimè pugnans adnitebatur Philippus, donec ab omnibus ferme
desertus Rex, vulneratus Philippus, ac à patre arma ponere iussus, nec tamen pareus, mi-
rati Angli adolescentis generositatem, ac imperterriti animi, in extremo etiam vitæ pe-
riculo vigorem, è numero vnus alta voce clamans, ait: *Dede te Philippe Audax*, quæ vox à
circumstantibus excepta, æterni cognominis causa fuit. Captus itaq; cum patre Audax,
ab Eduardo Principe Vualliæ in Angliam ducitur, primumque Londini, deinde in Ar-
cem Vindesoræ, honestæ custodiæ committuntur, vnde quadriennio cum duobus men-
sibus elapso, cùm pacem Reges fecissent, cum patre in Franciã reuertitur, expectans quòd
in Anglica custodia pater promiserat, vt Ducatus Burgundiæ sibi traderetur. Postularãt
enim à morte postremi Ducis sæpius à Rege Burgundi Principem, verentes ne extincta
libertate regno coniungerentur. Sed Rex Ioannes in Angliam, obsidum liberandorum
causa profectus, morbo Londini, antequam regni sui statum componere, ac promisso sa-
tisfacere posset, extinguitur, anno 1364. tertio Idus Apriles. Frater verò Audacis natu ma- 1364.
ximus Carolus Rex coronatus, patris promissum eodem anno, postridie Cal. Iulij, fratri
Audaci sine vlla difficultate exoluit, addita conditione, si masculam prolem ex vxore nõ
suscepisset, Francorum regno, Burgundiæ Ducatus redderetur, filiabus omni iure succes-
sionis spoliatis. Audax conditione accepta, posteaquam Regi Ducatum Turonensem re-
stituisset, mense Maio, anno 1366. instructus iusto ac armato comitatu, cui præerat Reine- 1366.
rus Carnolius dictus Archipresbyter, per vniuersam Burgundiam, ab omnibus ordini-
bus, oppidisque, magna cum gratulatione est receptus, ac veterum Ducum more, præsti-
to, acceptoque solenni sacramento, inauguratus. Dehinc statu regionis composito, dissi-

diis Procerum sublatis, præsidiis confirmatis, ac largitione, humanitateque, omnium animis conciliatis, Lutetiam Parisiorum ad Regem fratrem reuertit, cui deinde per omnem vitam, omnibus in rebus, ac præcipuè ad recuperanda, quæ superioribus cladibus fuerant amissa, non parum profuit. Verùm quia pax quam parer cum Anglis fecerat, temerè violanda non videbatur, consultabant qua æquitatis specie, quo tempore, ac qua via, decretum iam animo bellum essent exorsuri ac gesturi, ardēte etiamnum Francia duplici bello, cum Carolo nimirum Nauarræ Rege (qui vt superius est dictum, matris causa in Burgundiæ Ducatum ius allegabat) ac coniuratione veterum nouorumq; militum, qui prædas agendo, ac pecunias extorquendo, miserè Franciam affligebant. Horum autem tria grassabantur genera. Primi erant Veterani non exauthorati, qui per causam stipendij nō soluti, reuera autem quod Ioannem Regem in Anglia captiuum detineri scirent, liberos ac regni Proceres cladibus consternatos, parum in commune consulturos arbitrarentur, Reinero Carnolio, qui Archipresbyter cognominabatur, viro nobili, ac militię gnato Duce creato, Burgundiam, Borboniam, Prouinciamque Lugdunensem prædabundi peruagabantur, donec Aueniōnem vbi tum Antipapa Innocentius, cum magno Ecclesiasticorum Procerum comitatu sedem habebat, venissent, quem subito aduentu adeò terruerunt, vt datis acceptisque vltro citroque obsidibus, Archipresbyter in vrbem ad Antipapam iret, ac ab eo quadraginta millibus aureorum liliorum delinitus, conuersum inde agmen, multa agrorum populatione saturatum, ad Franciæ Regis stipendium reduceret. Qui relicto Archipresbytero, Duce Ruffino Gallico Aurelianum agrū, ac Roberto Carnolio Aruernos deprædabantur, licentia allecti prædatoria, Principum stipendia auersabantur. Secundum coniuratorum genus constabat è confluxu ac colluuie infimæ plebis, quæ temerè ex omni Gallia, sine certo, aut alicuius nominis experientię; Duce errans, nil præter miseram rusticis vitam relinquebat, bonisque eorum accorporibus, vti in proscripto vrebatur regno: dumq; contra se parari arma intelligunt, furibundam rabiem in nobiles conuertunt, vociferantes hos esse veros populi sanguisugas, tyrannos, ac oppressores, bella è bellis serentes, quo miseræ plebis cruore ac sudore, nomē, opes, ac dignitatem pararent. Inde væsanum lymphaticumque agmen peruagatur Bauuasios, Brienses, Marnos, Suessones, denique vniuersam Picardiam, paucis diebus supra centum quadraginta nobilium Castella funditus euertentes, nobiles captos confodientes, strangulantes, aqua suffocantes, exurentes, assantes, aut in partes secantes, vxores ac filias in conspectu constupratas cum famulis ac infantibus iugulantes, nullumque crudelitatis genus in captiuos captiuasque nobiles omittentes. Contra hanc Galliarum pestem, nobiles statim arma induunt, quibus cùm accessissent Burgundionum auxilia, primū apud Claromontem, deinde ad oppidum Meldensē (quod nunc Maux dicitur) postremo haud procul Ambiano, cum latronibus congressi, semperque superiores, supra nouem millia interficiunt, post quas clades paulo quietiores, tandem orto dissidio dissipantur, abiectisq; armis, secretò ad suā quisque rediit, sed diligenti per vniuersum regnum inquisitione facta, capti huius factionis infames milites, pœnas vt sanguinarij latrones dedēre non vulgares. Tertium coniuratorum genus veteres erant omnes etiam, sed exauthorati milites, sine Duce, posteaquam pax esset facta, per regnum vagantes, nimirum, Germani, Belgæ, Angli, Schoti, Itali ac Galli, qui bellica licentia rapto passim viuere consueti, si domum positis armis reuertetētur, sciebāt secundū leges, nisi vellēt puniri, sibi fore viuendū, ac ex diurno opere victum quętendum, quo vitæ genere iamdudum non assueti, retentis armis oportuna inuaserant munierantque loca, è quibus vicinos omnes hostium loco habentes, populationibus rapinisque vexabant, eo confidentiùs, quòd Archipresbytero idem conatus non malè cessisset. Præfectos legerant ex omnibus ordinibus nationibusque expertissimos, vetustissimosque milites, inter quos plerique erant viri nobiles ordinis equestris, sed obærati, ac decoctores. Cùm delectu habito, supra viginti veteranorum peditum millia recensuissent (exceptis qui munita occuparant loca) fortunam tentaturi, prima in Campangis locant castra, prædaque repleti in Burgundiam proficiscuntur, oppidis pagisque qui sua incendi, aut vim experiri nolebant, pecunia multatis. E Burgundia petunt Mascones, Forestios, ac Prouinciam Lugdunensēm, nemini parsum, nisi qui se suaq; redemisset. Rex Ioannes hoc tempore adhuc in viuis, carcereque liberatus Iacobo Borbonio

nio Monpessulani præfecto scribit, collecto quàm posset iis in partibus maximo equitum peditumque numero, prædatores pelleret aut opprimeret. Borbonius excita Regionis nobilitate, conscriptisque tyronum aliquot millibus, ac non contemnendo è Burgundia accepto auxilio, tria equitum, septem peditum millia, cùm in vnum coëgisset, confisus equitatui qui apud prædatores fermè nullus erat, Brignei prope Lugdunum contra viginti veteranorum peditum millia aciem instruit vnam, simplicemque peditibus in phalangem constipatis, ac ab vtroque latere equitatui (à quo victoriam sperabat) munitis. Prædonum duces Borbonij peditem contemnentes, tresacies instruunt: Mediam eamque infirmissimam contra Borbonij pedites statuunt, reliquis duabus è veteranis coactis tanto impetu equitatum inuadunt, vt reflectendorum equòrum erepto tempore, cominus pugnare cogerentur: quod cùm plerique ex equis desilientes alacriter fecissent, post acrē tamen pugnam, renouatumque à prædatoribus impetum, fusi equites profligantur, cadente Comite Forestano, ac cum eo supra centum viris nobilibus, ipso Borbonio, cum filio Petro vulneribus confecto, ac post triduum Lugduni vita excedente. Tyronum peditatus equitum clade perterritus, projectis turpiter armis, fugam arripit, desideratisque tam in pugna quàm fuga plusquam tribus hominum millibus. Capti sunt plusquam ducenti nobiles: præda in Borbonij castris reperta cum pecunia quam pro redemptione nobiles numerarunt, tanta fuit, vt prædatores ditaret. Hac victoria elati, vniuersam Lugdunensem Prouinciam, nisi omnia exuri, oppidaque in discrimē expugnationis adduci vellent, ad rerum suarum iniquissimam redemptionem cogebant, donec regione expoliata, commeatuque deficiente, in duo se agmina diuidere cogerentur, quorum alterum Pontem Sancti spiritus occupans (oppidum est ad septimum milliare infra Auenionem positum) Antipapæ Innocentio sacratisque Proceribus, memoriam Archipresbyteri quotidianis excursionibus renouabat. Secunda hac prædatorum pugna exciti, qui Franciæ vmbilicum è munitis locis quotidie vexabant, plerique his relictis, citato profecti agmine, iis se coniungunt. Antipapa Innocentius, iusto præsidio contra tantam multitudinem destitutus, sacram indicit militiam, vitiorum omnium absolutam pollicitus veniam, qui sacra induisset arma. Sed cùm magna hominum multitudo Auenionem conueniret, pecuniæque inopia rebus necessariis destituti, breui ad sua quisque est dilapsus. Quare cùm alia Pontifex circumspectaret consilia, tandem huc confugit. Gerebat hoc tempore bellum Monferrati Regulus cum Galeacio ac Barnaba Mediolanensium Vicecomitibus, Stephani Vicecomitis filiis, ægreque Vicecomites Monferratensis inferior opibus sustinebat. Quare consilio Antipapæ prędatores è Ponte sancti Spiritus Auenionem prementes, ad stipendium allicit, Antipapa eis sesquimestre stipendium in promptu numerante, eorumque forti fidelique eo bello Monferratensis est vsus opera. Quibus Italica expeditio cordi non fuerat, per Burgundiam, ac Campangam, relicta Lugdunensi Prouincia, in Carnutum fines consederunt, vbique infami populationum ac rapinarum suarum memoria relicta. Dixi post victoriam Lugdunensem prædatores in duo se diuisisse agmina, de priori iam scripsimus. Alterum Duce nobili Gascone Seguino Batefollio in Aruernos profectum, oppidum Briodum occupat, egregieque munitum, integro tenent anno, finitimos omnes iniquissimis tributis ad inopiam redigentes, donec tandem secretioribus apertis scriniis Dux Præfectique auro onerati, militem præda saginatum ex Aruernia deducerent, proficiscente Batefollio cum his quos infamis militiæ iamdudum puderet coeperat, domum. Maior verò pars rapinis ac furto viuere assueta, militarisque disciplinę oblita, in omnem se licentiam effuderat, Principumque stipendia contemnentes, suianimi suæque sortis Ducem, qui hoc feroci vtebatur titulo, creauerant, *Deo amicus, orbi terrarum hostis*, hi aliquot occupatis oppidis, multisque munitis castellis, Ducis sui titulo, summa diligentia satisfaciebant, vsque adeò vt Francorum Rex Carolus Quintus, ignominiam animo diutius non sustinens, iusto tamen exercitu, cui Dux, prudens cum auctoritate preesset, opus esse videns, fratri Philippo Audaci negotium committit, qui peculiari damno doloreque contra prædatores, quòd toties Burgundiam infestis armis populařant, irritatus, breui sex veteranorum peditum, ac duo equitum millia coëgerat. Hos quo diuersis locis Nauarro ac prædatoribus resistat commodius, in tres partes diuidit: Bertrandum Guesclinum cum mille peditibus, ac ducentis equitibus in fines Normanniæ mittit: Ioan. Riuerium 1367.

mittit: Ioannem Reinerium cum duobus peditum millibus, ac ducẽtis equitibus in Eu-
resios contra Nauarrum proficisci iubet, qui in itinere peditum equitũque numero valdè
sunt aucti, ac commissas sibi prouincias strenuè feliciterque obierunt. Ipse Audax crescẽ-
te indies tanti Ducis fama exercitu, prædatores in Carnutum arcibus se continentes ag-
greditur; obsessa arce Mercheranuilla, qua post paucos dies ad deditionem coacta,
omnes qui intus erant, rebus saluis abire permittit, Guilielmoque Chertrano quadragin-
ta cum militibus ad custodiam relicto, pergit ad castellum Camerolum, cuius præsidiarij
Carnutensibus supra omnes infesti. His ad arbitrium sese dedere coactis, externos
milites omnes, armis, bonisque spoliatos, ac post octo dies Francia se excessuros, nec intra
proximum quadriennium, Nauarro stipendia facturos promittentes dimittit, Gallos ve-
rò omnes suspendio strangulari iussit. Arx Carnutensibus donata statim solo æquatur.
Hinc profectus arcem Druanam vi expugnat, omnibus qui intus erant interfectis, prædã
militi concedit. Eodem ardore castellum Preux aggreditur, sed à muris repulsus, ad obsi-
dionem operibus adhibitis se conuertit, donec præsidiarij multis suorum interfectis, plu-
ribusq; vulneratis, nec vsquam auxilium expectãtes, de deditione agere incipiunt, maxi-
mè territi tormento bõbardico, quo tum tẽporis primũ reperto, mœnia magno cum stre-
pitu ac terrore quatiebantur. Pacti igitur externorum militum vitam, exuti armis sarci-
nisque, conditione Camerolensium Gallias relinquunt, Franci milites ad vnum omnes
in crucem sunt acti. Philippo Syluio Preux commisso, cùm ad castellum Comaum exer-
citus esset ductus, vita fortunisque omnibus concessa, deditionem faciunt, coactus cum
eis mitius agere, quod Comes Monbelgardi, ac Lodouicus Neucastellius cum plerisque
aliis Burgundiæ Proceribus rebellione facta, circa Besantium, non mediocri contracta
manu, prædas agebãt. Quare Comaũ Philippo Arcerio octoginta militũ præsidio cõmit-
tẽs, exercitui apud Carnutes paucis diebus quietẽ cõcessit, maiore inualidioreq; eius parte
Auxerræ Sancerræque Comitibus persequendis prędonum reliquiis derelicta. Ipse cum
expedito agmine (qui à voluntariis in itinere non parùm augebatur) magnis itineribus
per Campangam in Burgundiam contendit, reperitq; fideles Burgundos magno nume-
ro cum armis paratos, aduentum suum sollicitè; Archipresbytero Duce, præstolari. Iun-
ctis igitur viribus, hostes persequi instituit. Sed Monbelgardus aduentum Audacis expe-
ctare non ausus, Rhenum transierat. Audax eius ditionem populationibus ac incendiis
vastat, donec Comes clade suorum victus, deprecatoribus vsus Burgũdiæ nobilibus cum
Neucastellio cæterisque rebellibus, in gratiam rebus omnibus restitutis recipitur. Com-
posito Burgundiæ statu, cum veteri exercitu, dimissis Burgundis, contra prædones reuer-
titur, quorum maior pars, relictis inualidis castellis, oppidum Charitatis ad Ligerim situm
nomine Regis Nauarræ, antè tres menses occuparat, commissa Bertrando Salleo, ac Ot-
tingo Anglis veteranis Ducibus oppidi custodia, iunxeratque se eis cum trecentis lancea-
riis peditibus, Robertus Bricetius, indiesque minutis prœliis Burgundos lacessebant, ac
prædas agebãt, donec missus à Rege Carolo Morauus Fiennius Equirum magister (Fran-
ci Connestablum vocant) nouo cum milite flumine ac terra clauderentur, breuique re-
rum omnium inopia coacti, vita fortunisque retentis, oppido excedere parati erant.
Verùm Audax vltimæ eorum necessitatis gnarus, suo omnia arbitrio committi volebat,
coactique ad iniquam conditionem fuissent, nisi Rex Carolus cum eis transigi iussisset,
quo exercitus in auxilium Caroli Blosij mitteretur, bellum cum Monfortij Comite, pro
Britonum Ducatu gerenti. Aperiuntur igitur, vita omnibus concessa, impedimentis ac
armis exuti, portæ, iurant in proximum triennium Nauarro se non militaturos, dolente
Audace, quod, vti decreuerat, pro arbitrio de militaris disciplinæ corruptoribus, ad aliorũ
exemplum, pœnas sumere non posset. Tantis affecti prædones continuis cladibus, quod
bellum inter Francos & Anglos sensim repullulasceret, vbi se tutius posse confidebant,
1369. huic aut illi parti dant nomina. Verno tempore anni 1369. Audax diu antea cum fratre
Rege meditatas nuptias tentare constituit. Ea autem erat Margareta filia hæresque vni-
ca Lodouici Malani Comitis Flandriæ. Exercitu igitur post deditionem Charitatis, Au-
xerræ, Sancerræque Comitibus, ac Bertrando Guesilino Ducibus in auxilium Caroli
Blosij misso, ad Regem Parisios proficiscitur, deque Flandricis nuptiis diu multumque
consultantes, decernunt nec sumptibus, nec laboribus parcendum, donec impetrarint,

quod

quòd Eduardum Anglorum Regem pro filio Aidmundo easdem ambire scirent, gnari non exiguas vires Flandrica affinitate illiaccessuras, qui Margaretæ nuptias impetrasset. Comitis Lodouici mater Margareta cum maxima Flandricæ nobilitatis parte pro Audace erat: Comes Lodouicus, Gandenses, populusque Flandricus pro Aidmundo. His omnibus tamen non obstantibus, posteaquam sæpe vltro citroque legati commeassent, tandem Audaci virgo Gandaui post septennem sollicitationem promittitur, non tantum patris, sed & omnium Flandriæ Ordinum consensu, Rege Carolo nō solùm magnis muneribus animos expugnante, sed quæcunque Comes populusque postulabant, liberaliter concedente. Comiti enim Lodouico ducēta aureorum Liliorum millia donauit, nobilibus eorumque vxoribus dona misit; postremò erga omnes, quos aliquid penes Comitem, populumque posse cognouerat liberalitatem exercuit, qui posteaquam semel Gallicum attigissent aurum, mirum quàm eis Anglici forduerint proci. Ordines ac populum in suas partes Rex traxit, reddés que dolo extorserat oppida anno 1304. Rex Philippus Pulcher, Insulas, Duacum, cum Orchiaco. Frossardus scribit tria hæc oppida Philippo Pulchro, certa pecuniæ summa, fuisse oppignorata, quam his nuptiis Rex condonarit. Itaque Comitem, transactis sponsalibus, dicta oppida repignuratione facta, cum quinquaginta millibus aureorum Liliorum recepisse, rursumque Comitem Regi cōdonasse annuum censum decem millium Florenorum, cum vsuris. Adhęc centum millia aureorum Liliorum ex veteri debito contractus Clamecij facto. Postremò quæ Rex Comiti debebat pro militum stipendio, quos eius causa Greuelingæ in præsidio contra Anglos habuerat, vetera omnia, exoleta, ac proinde desperatæ solutionis debita. Cautum insuper erat, siquis successorum Audacis, mascula ex vxore non procreata prole diem obiisset, dicta tum tria oppida ad Francici Regis obedientiam reuerterentur; addita conditione, si eius temporis Rex, præscripto die Comiti Flandriæ annuum censum decem millium Florenorum assignasset: quod cæsu ad Nanceum Carolo Pugnace, cùm factum non fuisset, dicta tria oppida (controuersia hac de re orta, paucorum dierum hinc inde conuentu sopita) Flandrię vetusto corpori annexa, omni Francico iure sunt liberata. Receperat Rex Carolus redditis Insulis, Duaco, ac Orchiaco à Margareta Francica Comitis Lodouici matre, Fanum Odomari, Hesdinum, Bethuniā, ac Airam, dederatq; dictæ Margaretæ literas sua manu sigilloque roboratas, quibus pollicebatur, cōfectis nuptiis, dicta quatuor Atrebatensis ditionis oppida se restituturū, idemque se facturum, si dissolutis ruptisque nuptiis, Insulas, Duacum, cum Orchiaco, Flandri sibi restituissent: quæ bona fide vltro citroque sunt obseruata, pauloque pòst in celebri Flandriæ Ordinum conuentu, Audax eiusque vxor, solenni cum cærimonia iurauère, sese nunquam permissuros, vt Insulæ, Duacum, nec Orchiacum à Flandria deinceps vlla de causa alienarentur; quæque iurarant publicis tabulis consignata, Ordinibus ad actæ rei memoriam, custodienda, tradiderunt. Flandriæ populus nunquam putarat Regem tria iam dicta oppida traditurum, eaq; de causa in nuptias sub hac conditione consenserat. Sed cùm se opinione deceptos viderent, Comitemque iam etiam cum vniuersa nobilitate, pro Audace stare conspicerent, pudore victus, tacitè quàm inuitus, nuptias admittebat. Regij Consiliarij Peronæ Audaci consignatas extorserant tabulas, in quibus disertè pollicebatur, Margareta in vxorem ducta, ac patre eius Lodouico mortuo, se tria dicta oppida regno restituturū. Sed cùm tabularum iniquitate moti, repetitionem oppidorum vsque ad mortem Caroli Pugnacis distulissent, irrisi, ac explosi, concordibus iurisperitorum sententiis, docentium huiusmodi contractus, contra bonos mores, publicam quietem, contractuum stabilitatem, ac iustitię normam à vitilitigatoribus leguleis repertus, nullius roboris nec potestatis esse, pudore confusi tacuere. Apud Angliæ Regem cuius filio Aidmundo Margareta fuerat promissa, Lodouicus se excusat, quòd filiæ suæ materna auia, ac Aidmundi mater consobrinæ fuissent, auiamque Aidmundi paternam paternæ auiæ suæ filiæ amitam fuisse, quod in vtroque parente sanguinis vinculum, Vrbanus Pontifex soluere nollet. Verùm priusquam Audax Margaretam duceret, vrgentibus Flandris, Rex Carolus Burgundiæ Ducatum, eo iure Audaci reliquit, quo eius pater Rex Ioannes à postremo Duce Philippo acceperat: quod quanquam ægrè, cùm tamen aliter res successura non videretur, tandem Rex consentit. Hæc inter alios scriptores Ioannes Bodinus libro de Repub. sexto cap. 5. testatur, asserēs Burgundię

Ducatum

Ducatum Philippo Audaci Margaretam ducenti, addita clausula æternæ possessionis ac successionis, concessum tam pro filiabus quàm filijs, eaque de causa, cæso ad Nanceū Carolo Pugnace, eius cognatum Neuersij Comitem pro Maria Caroli filia, aut pro seipso Burgundiæ successionem à Rege Lodouico æquissimo iure petere potuisse, sed eum id neglexisse, quod quàm fuerit falsum, in vita Mariæ Caroli Pugnacis filiæ demōstraturum me, si Deus vitam dederit, spero. Pactorum, conuentorumque tabulis post has stipulationes consignatis, Comiti Lodouico Insulæ, Duacum, cū Orchiaco traduntur, quæ iustis Flandrorum firmata præsidiis, Audax Gandaui decimotertio Kal. Iulij huius anni, magno Gallorum Burgundionumque nobilium comitatu stipatus, Margaretam ducit, nuptiisque magna cum solennitate, populique lætitia, decimoquarto die finitis, sequente noua nupta, Digeonem in Burgundiam proficiscitur, vbi renouatis nuptiarū solēnibus Margareta, incredibili Ordinum, ac populi lætitia, pompaque excipitur. Interea pace rupta, bellum inter Francos ac Anglos, si vnquam aliàs, magno apparatu maioribusque animis ac odiis instaurabatur, apud Gascones Lodouico Angium, apud Aruernos Ioanne Bituricum Duce Audacis fratribus rem gerentibus. Ipse Parisios ad Regem profectus, vniuersæ Picardiæ gubernationem accipit, Regeque expeditionem in Angliam parante, vt si fieri posset, eò bellum è Francia transferretur, classi præficitur. Verùm quod oportunitas deducendæ classis, rebus omnibus imparatis nondum adesset, consilium altissimo premunt silentio, Audace interim in Comitatu Pontiaco Anglos acriter oppugnante, cuius omnia oppida præter Nesſam, omnium munitissimum, in potestatem pulsis Anglis redegit. Interea maritimis Nortmanniæ locis, maximè portu Harfleuano, quæ necessaria erāt cum summa diligentia administrantur, Rothomagum vbi miles conueniebat, Rex Audace comitatus proficiscitur, adeò vt Rex Eduardus consilium coniectura assecutus, parata ex aduerso non minori classe, Angliæ portus iustis præsidiis permuniret. Cæterùm quo Franciæ Regem à cogitatione inuadendæ Angliæ auerteret, filium Ioannem Lancastræ Ducem, equitum peditumque mediocri instructum numero, Caletum mittit, iubetque maiores coducere copias, ac amicos confœderatosque euocare, quorum è numero primus cum trecentis venit equitibus Robertus Comes Namurcensis. Rex Carolus Lancastrum, ad regni interiora transgressurum veritus, dimissa expeditione Anglica, Audacem Nortmannum militem, contra Lancastrum ducere iubet, qui prope Abbeuillam Somanum amnem transiens, Monstreuli exercitum reficit, ac ex vniuersa Picardia, magna cum diligentia auget. Habebat Lancaster mille octingentos equites, ballistariorum peditum (qui, vt hoc semel moneam, arcuferreo scorpione, vt nunc sclopetis, vtebantur) quinque millia, cum paucis hastatis. Castra in valle Tomeham, tertio à Caleto milliari locarat, quæ à Septentrione habebant Guinetam, ac Caletum, ad Meridiem modici colles dumetis vetustisque aliquot arboribus nemorosi assurgebant, quos oportunis locis, additis operibus munierant. Oriens & Occidens, ad agrorum pascuorumque necessitatem multis fossis erant impediti, quæ vepretis ac senticetis conuestiebantur, interque hæc salices, minoresque quercus eminentes, locum natura munitum efficiebant. Quare hic Lancaster ballistarios fermè omnes locarat: equites ac hastati versus meridiē sedentes in mandatis habebant, quemadmodum & ballistarij, ne munitionibus iniussi progrederentur, sed accedentem hostem strenuè seruato loco exciperent. Habebat Audax equitum quatuor, peditum nouem millia, regiisque strictissimis prohibebatur mandatis, pugnandi causa in campum ne descenderet, quamobrem in colle qui hostibus ex aduerso proximus imminebat, castris locū capit, fossa ac vallo egregiè munit, eiusdem cuius Lancaster propositi, vt nimirum veniētem hostem munitionibus repelleret, castra verò non oppugnaret; hoc in statu ad mensem vsque Octobrem, duobus fermè mensibus vterque suos gerendæ rei occasionem captans continuit, Anglia ac Caletum Lancastro; Bolonia, Artesia, Picardia, ac Flandria Audaci commeatum affatim suppeditante. Non tamen adeò obstinatè à pugna abstinebant, nec contineri alacres semper Gallorum animi poterant, quin aliquando in subiecta valle leuibus prœliis vires animosque experirētur, sed nunquam maiori conatu, irrito tamē euentu, quàm paulo post Idus Augusti, tum enim quadringenti nobiles Franci equites, ac totidem latrones inscio Audace, Sole necdum oriente à sinistro latere Anglorum castra inuadunt. Sed dum Namurcēsis equitum

pars

pars qui ea nocte ibi excubuerant,è vallo repugnat,ipse cæteris armatis auxilio aduolat, ac vno tempore in castris ad arma conclamant, existimantes Audacem omnibus viribus se oppugnarum venisse. Franci equites quòd forti consilio fortuna defuisset, posteaquam vltro citroque aliquandiu æquato damno pugnassent, in castra rediere. Instante mense Octobri Rex Carolus contentus quòd æstate extracta, è Francorum finibus Anglos continuisset, Audaci ad se vt veniat, dimissa exercitus parte, mandat. Parer fremens frendensque, quòd, nullo hosti illato damno, regredi primus cogeretur. Ne tamé postremum agmen ab insequentibus moraretur, multis nocte in castris relictis ignibus, ac paucis pro statione equitibus, silentio exercitum educit. Cùm iam lucesceret, ac vt voluerat Audax, ignis derelicta absumeret, mirabundi Angli decem equites exploratum mittunt, qui relata veritate, quòd magnis itineribus Audax longius præcessisset, Caletum Lancaster exercitum circa vesperam reducit, eodemque tempore Audax ad Fanum Odomari veniés, maiore exercitus parte dimissa, Parisios ad Regem proficiscitur, reperitque mense Februario anni 1370. fratres Angium, ac Biturigum Duces, eódem conuenisse, quibuscum 1370.
de belli ratione Rege consultante, decernunt proximo vere in Aquitania Dux Angium, apud Quercios ac Limosios Biturix diuersis exercitibus hostem inuaderet, Audace curam gerente nequid Picardia detrimenti acciperet. Dum fratres exercitus conscribunt, Audax Carolos duos, hunc Franciæ, illum Nauarræ Regem inuicem conciliat, nó parum hac pace Anglis incommodans, quòd Nauarrus munita oportunaque aliquot Normanniæ loca possideret, vnde Angli incursionibus Franciam vexare mirificè potuissent. Nauarrus Franciæ Regis sororem in matrimonio habebat, cuius opera (ad perpetuę, vt videbatur, amicitiæ confirmationem) factum est vt is Parisios ad Regem Carolum, communicatum proficisceretur, filios ei suos, Carolum ac Petrum obsides relinquens, donec Angliæ regi bellum denuntiasset, intulissetque. His perficiendis rebus duobus fermè annis consumptis, proficiscitur Audax æstate anni 1372. ad bellum Aquitanicum, comitante 1372.
Biturigum ac Borboniæ Duce, Bertrandoque Guesclino, non ita dudum Magistro equitum à Rege nominato, statimque partim vi, partim deditione in potestatem redigunt, Fanum Seueri, Pictones, Subisam, Fanú Ioannis Angeli, Engulemam, Taleburgú, Sanctones, Fanum Alexanti, Fontenaum, Touaram, Niortum, Maremortuum, Rochellam, Rupem ad flumen Ionam, Nannetum, multaque alia Aquitaniæ, pulso in Angliam Lancastro, munita loca. Hac felici expeditione vna æstate peracta, Audax relicto in Aquitania fratre Biturigum Duce cum Guesclino, à Rege in Parisios reuocatus, ducentis equitibus, ac quingentis cinctus peditibus proficiscitur. Lancaster enim nouo in Anglia conscripto exercitu, mense Augusto anni 1373. triginta militum millia Caleti exposuerat, 1373.
ignaro Audace quam Galliæ partem esset inuasurus, ac proinde omnia Picardiæ Artesięq; oppida, firmis muniéte præsidiis: ad quæ Lancaster se frustra tempus triturum iudicans, Picardorum agros omni bellica clade peruastat. Sed à trecentis Audacis equitibus, pabulatores Angli (desideratis quadringentis, multisque captis) ter præda exuti, apud exercitum se continere sunt coacti. Quum enim non eæ essent Audaci vires, æquo vt loco Lancastrum expectare, ac castra castris conferre posset, equitibus in varias manus distributis, excipere hostium pabulatores ex improuiso iusserat: ipse interea proficiscentem Lancastrum sequebatur, neminem ab eius exercitu sine iusto præsidio, aut certo detrimento discedere permittens, nonnunquam de improuiso à fronte, lateribus, aut tergo se ostendens, agmenque lacessens, qua ratione Francorum agros à populationibus liberabat: Anglos verò ad extremam rerum omnium penuriam adduxerat, quærenteque mille modis Lancastro summi certaminis occasionem, Audax in locum æquum non descendebat. Quare nocte dieque continuato itinere, tandem magno militum labore equorumq; lassitudine, transmissis non sine damno Somona, Isara, Sequana, Ligeri, Matrona, Alba, alijsque amnibus, Burdigalam Lancaster peruenit, cùm vexasset Picardos, Suessones, Campágos, Bituriges, Forestios, Aruernos, Limosios, Dordonios, Perigortos, vniuersamque Galliæ longitudinem fermè esset emensus, ac aliquot ab vtraque parte viri nobiles, leuibus in prælijs cecidissent, inter quos ab Audacis parte periere, Barlamontius, Montignius, ac Varlannius, reguli claro Belgarum loco nati. Exercitum Lancaster Burdegali dimittit. Audax suo cum milite in Perigortos ad Angium Ducem, ac Guesclinum, pau-

loque post Parisios ad Regem reuertitur, salutaturus Imperatorem Carolum quartum, qui interposita personæ suæ Maiestate, nominisque authoritate, an pacem facere posset, Parisios tentatũ venerat, cui cum vxore Margareta decimo Ianuarij anno 1374. clientare sacramentum de Comitatu Burgundiæ dicit, inde Brugas Flandrorum, vbi Lancaster cum plerisque aliis viris principibus expectabatur, tẽtaturi, an bellum in pacem commutare possent, ac proinde inducias certi temporis inter se pacti, quæ locum tantum essent habituræ in ditionibus quæ amne Somona, ac oppido Caleto interiacent. Dux Angium Anglis (quos semel deceperat) non satis fidens, apud fanum Odomari, cùm præsidio sexcentorum equitũ substitit. Audax cùm Brugas venisset, Anglos nõ ita dudum conuenisse reperit, verùm priusquam in communicationem descenderent, varias inter socerum Lodouicum, ac Flandrię Ordines componit controuersias, ea adhibita prudentia, ab vtraque vt parte gratiam iniret, tantusque erga eum nobilium populiq; ortus est fauor, vt Comes Lodouicus non obscura angeretur æmulatione, motus generi humanitate, liberalitate, ac magnificentia planè regia, qua omnium in se animos oculosque verterat, mensa eius instar regiæ strata, omnibusque exposita, veritus (his Audaci artibus longè impar) ne solita subditorum erga se reuerentia ac suprema existimatio, ad generum, se spreto, transferretur. Sed Audax socerum his tot queri nugis animaduertens, ita se domi ac foris, clam palamque gessit, vt Flandris iustum exemplar veræ obedientiæ, honoris, reuerentiæ, ac amoris erga legitimum præberet principem, nullis se posthac vel minimis, iniussu soceri, miscens negotiis, quæ moderatio antiquum animi reddidit Lodouico vigorem. Franci ac Angli Brugis de pace nõ cõuenientes Cal. Maij anni 1375. inducias pangunt duraturas ad
1375. vsq; Cal. Apriles anni 1377. interea (vt credi volebãt) de pace circũspectius acturi: reuera autem quo interea populis resumpto animo, reparatisque nonnihil opibus, ipsis arma multo infestiùs resumpturis, sufficere posset, quod verum fuisse euentus docuit. Fine enim induciarum instante, quum de pace frigida subinde illata esset mentio, populumq; inani spe frustrati essent, bellum ab vtraque parte magno animo restauratur. Octauo Cal.
1377. Iulij, anno 1377. moritur Galliæ flagellum Eduardus tertius Anglorum Rex, quum annum circiter vnum, filio natu maximo Eduardo, Vualliæ ac Aquitaniæ Principi superuixisset, relicto Regno nepoti Richardo, dicti Principis Eduardi filio, vndecim annos nato, eius nominis secũdo. Carolus Francorum Rex, morte Eduardi intellecta, Ioannem Viennensen maris præfectum (Ammiralem Franci vocant) cum Ferdinando Sanchio Præfecto maris, Hendrici Castellæ Regis (de quo mox plura) ad obsidendum Caletum mittit; Audace cum tribus equitum ac octo peditum millibus subsequente, terraq; oppidum obsessuro. Sed continui imbres Caletorum palustres agros aqua tegentes, Audacem, ne institutum iter teneret, impediuere: quare conuerso ad Ardeã exercitu, eam obsidione cingit. Dicti maris præfecti Audacis discessu cognito, quum sine eo nil efficere possent, classe Angliam ac minores eius Insulas inuadunt, imbecilliora oppida diripiunt, pagos, villas, agrosque rapinis, ac demũ incendiis peruastant, magnaque tandem prędа ditati, ad naues nullo accepto detrimento redeunt, cùm longis induciis, ac recenti morte duorum Principum, denique noui regis pueritia, apud Anglos (Lancastro tamen gubernatore creato) omnia neglecta, ac sine præsidiis fines portusque reperissent. Interea Audax Cominingeum Ardeæ præfectum de auxilio desperantem, vita bonisq; omnibus cõcessa, ad deditionem compulerat, quique volebant in oppido manere, aut Caletum migrare poterant, Fani D. Piati regulo Ardeæ præfecto, qui veteribus munitionibus nouas addens, oppidum inexpugnabile reddidit. Inde Audax castra ad oppidum ponit Arduicum, quod statim iisdem quibus Ardea conditionibus (quemadmodum & Vauclinga, cũ Planca) portas aperuit, Anglis cum omnibus impedimentis, Caletum migrantibus; quorum oppidorum iudicium vniuersus Oiæ Comitatus est secutus. Re igitur hac ęstate
1378. bene gesta, Parisios ad Regem initio anni 1378. dimisso ferme omni exercitu contendit, mansitq; in proximum vsque ver, quod tum Lancastræ ac Cantabrigæ Duces fratresq; iusto instructi exercitu ex Anglia in Britones traiecissent, futuri auxilio Carolo Nauarræ Regi inconstantissimo, qui mortua vxore Ioãna, sorore regis Franc. Caroli quinti, pacem ante sex annos initam, eo derelicto ruperat, Anglisq; se denuò coniunxerat, pollicitus se traditurum munitiones quas in Normannia ac Eurezio pręsidiis obtinebat, quod Audax

futurum

futurum iudicans, omnes dictarum prouinciarum munitiones, pulsis Nauarreis (excepto inexpugnabili oppido Cherburgo, quod Anglico tenebatur præsidio) in potestatem redigit, statimque Rothomagum ad Regem se confert. Lancaster cū intellexisset Cherburgum firmo Anglorum custodiri præsidio, cæteras verò munitiones Audacem occupasse, relicta Nortmannia, exercitum ad obsidionem oppidi D. Malę ducit. Iacet hoc oppidum in finibus citerioris Britanniæ, in conspectu Nortmanniæ, vbi mare exiguum sinum, ingentem verò, sed non satis nauibus tutum aperit portum, in quem defluens eiusdem nominis amnis in mare se exonerat Oceanum. Pauci abierant mēses, quòd oppidum Guesclinus eiectis Anglis recepisset. Quare Rex Carolus, ne oportunissimo iterum loco pelleretur, Audacem, Biturigem, ac Guesclinum eo festinare, communibusque consilijs ac viribus expugnationem impedire iubet, qui cùm vnis in castris cōuenissent, lustrato exercitu, millia hominum sexdecim reperiebant, aduersisque fluuij in ripis instructę acies confidentes, quotidie æstu recedente, paruis inter se prælijs quid aduersarius posset, ac sui auderent, expendebantur, summi tamen prælij fortunam Galli vitantes, quod Regis Caroli animo immotum sedisse sciebant, vniuersis viribus æquo loco cum Anglis nunquam decertare, sed ducere bellum, Anglicæq; fortunæ impetum sedendo eludere, cursum impedire, ac ardentes præteritarum victoriarum memoria pugnæ cupiditate animos patientia emollire ac frangere, sępe repetens, pręstare se regni pauperis, quàm nullius regem vocari: quo consilio factum est, vt oppida regionesque, quas pater & auus acribus, sed infœlicibus prælijs amiserant, ipse remisso belli genere, suorumque sanguini parcens recuperaret, tum primum insurgens, rigidaq; circunferens arma, quum fessi fractique Angli exercitū dimisissent, imitatus cautos aleatores, qui stare ab aduersario fortunam videntes, parum: à se, multum in discrimen adducunt. Hinc fiebat vt castra tantùm castris conferrentur, quæ Franci (ne inuiti pugnare cogerentur) fossa valloq; idoneis locis muniebant, proficiscente hoste breui interuallo subsequebantur, castris locum capiente, idem faciebant; ea obstinati animi diligentia hoc institutum seruantes, vt quamdiu Carolus quintus Franciæ imperauit, nunquam eos Angli ad tentandam summi certaminis aleam perducere potuerint, quamuis id sępius sedulo omnibus rationibus tentarint, profecti per vniuersam ferme Gallię longitudinem, cum triginta bellatorum millibus, primum Lancaster, deinde Robertus Canolius, à Caleto Burdigalam vsque prædationibus ac incendiis omnia vastantes, quo vel hoc rerum suarum detrimento irritati Galli, ad pugnam elicerentur, sed frustra, testante Rege, se nec fumo nec flamma, sed aduersa pugna dignitatem, vitam, ac regnum perdere posse. Quare Angli (qui minutis præliis audacissimos pugnacissimosq; amittebant) dolentes se tanto apparatu ac labore nil profecisse, quàm quod innoxios Galliæ agrestes, rebus omnibus exutos, desperatione milites effecissent, defessis languescentibusq; suorum animis ac corporibus, tandem exauthorato exercitu domum redibant, tum Caroli Regis duces, in diuersa agmina diuisi, castella, oppidaq; aggrediebantur, ac priusquam Angli iustis viribus opem ferre possent, vi, promissis, aut dolo, in potestatem redigebant. Hac qua dictum est ratione Audax cæteriq; ordinum ductores ad fanum D. Malæ cum Lancastro bellum gerebāt, qui cum se actis ad oppidum cuniculis, eodemq; aliquoties non sine iactura promptissimorū oppugnato, nil proficere, brumamq; instare videret, relicto oppido, exercitum in Angliā reducit. Biturix cū Guesclino Anglici belli reliquias apud Britones persequitur. Audax Rothomagū ad Regē, atque inde ambo mēse Nouēbri Parisios proficiscuntur, vbi mansit, donec exortū inter Flandros ciuile bellum, Lodouico Malano eorum Comite nobiles, Gandensibus plebem defendentibus, in Flandriam eum traheret: quod ab exordio ad finem vsque persequar, vt vel hinc Lectores discant, quàm debili instabiliq; fundamento orbis huius quies innixa confidat. Florebant inter omnes suę magnitudinis Europę Prouincias hoc tempore supra modum Flandri, ac diuturnæ cōtinuęque pacis beneficio, portuum, fluminumque commoditate, oppida, vrbesque omnis generis mercibus abundabant, quæ è variis Europæ plagis Brugas ac Gandauum maximè aduehebantur, rursumque euehebantur, minora verò oppida pagique supra naturalem agrorum fertilitatem, continua exterorum commeatione ditescētes, tanta rerum omnium abundantia pressi diffluere conspiciebantur, vt sæpius agrorum fructus, iusti pretij emptore deficiente, vilissimè venirent, cultoribus proinde omni

intemperantiæ genere ea absumentibus. Comes Lodouicus summo adnitebatur studio,
in hac se suosque felicitate cóseruare. Sed fatalis rerum omnium vicissitudo, quæ nil sem-
per florere permittit, cuiusq; imperio omnia quæ sub Lunari orbe sunt constituta, subia-
cere videmus, aut quispiam simplicis æternique corporis intellectus, à Deo ad corrigenda
vitia humana cum potestate missus, modum ac rationem, turbandi huius felicissimi sta-
tus inuenit, Flandrosque obstinato septennali crudelissimo excæcatos bello, tantis parua
de causa inuoluit miseriis, vt cum paucis comparari possint; causa hæc fuit. Lodouicus
Malanus Flandriæ Comes, cùm beato Flandriæ statu, mortua vxore in ipso ætatis vigore,
animum curis liberum, ad voluptates conuertisset; eas maximè in vrbibus vacabatur,
aptosque ad hoc sibi ministros vbique asciuerat. Inter hos Gandaui facilè primum occu-
parat locum Ioannes quidam Hion, ciuis Gandensis, plæbea familia ortus, amicis, diui-
tiisque præpollens, validi corporis, ingenij acris, ac magni animi vir, qui iamdudum palam
ac secretò, bonis malisque artibus Lodouico operam suam probarat, ac proinde ab eo or-
natus Præfectura Nautarum (quam vernacula Gandenti lingua Deken appellant) quæ eo
tempore dignitas, Gandensi in vrbe apud populum, siue honorem siue quæstum spectes,
parem non habebat. Huic Hioni veteres intercedebant inimicitiæ, cum alia plebea præ-
potenti quoque ac diuiti familia, cuius tum Princeps habebatur quidam Gisbertus Mat-
thias, cui sex virilis ætatis erant fratres, qui in summa post Hionem apud nautarum ordi-
nem, propter diuitias erant existimatione. Gisbertus Hionem gratia ac authoritate apud
Comitem valere videns, timensque ne capta oportunitate, virus antiquarum inimicitia-
rum, acerbitatemque inueterati odij, in se suosque aliquando euomeret, animo versat
qua ratione deturbata Principis gratia Hione, eius locum occuparet. Consilio igitur cum
1379. fratribus inito, instantibus Maij Cal anno 1379. cùm vis displicuisset, tandem hûc confu-
giunt. Sciebat Gisbertus Comitem pro ætatis conditione prodigum, regiam agentem vi-
tá pecunia semper indigere, ac proinde eos summopere amplecti, qui nouas rationes có-
parandi auri, solerti ingenio excogitare sciebant. Indixerat hoc tempore ludicrum hasta-
torum equitum Gandaui decursum, expectabat nobiles vicinarum prouinciarum vtriusq;
sexus multos, cumque in hanc rem à Gandensibus millia aliquot florenorum petiisset, re-
sponsum medio in foro à Gossino quodam Mulardo fuerat, Gandenses nil amplius in
exercitium suarum voluptatum cóferre statuisse, quare ita commotus Brugas proficisci-
tur, impetrataque ab iis pecuniæ mediocri summa, maioreq; promissa, dissuadentibus a-
micis, permittere inconsultis Gandensibus statuit, vt fossam nauigabilem (quod iam ali-
quot annis summo à se studio petierant, sed intercedentibus Gandensibus semper nega-
tum fuerat) ex vrbe sua in flumen Lisam, ad vsque oppidum Densam, perducerent. Inter-
ea expensis Brugensium nummis Gandauum reuertitur, ac cum familiaribus qua ratione
rem expediat pecuniariam agitat. Gisbertus in omnem vigilans occasionem, cum vno qui
Comiti à cubiculis erat, familiaritatem contrahit, eoque ad cœnam vocato, cùm inter
confabulandum de cogenda pecunia loquerentur, Si velit (inquit) Hion Comitis fiscus, è
nautarum tribu, quotannis censu viginti millium florenorum, nullo ciuium cum de-
trimento, augebitur, cùm eum externi nautæ ac mercatores sint soluturi, tantum esse o-
pus consensu totius ordinis, qua in re præfectum Hionem plurimum posse. Cubicularius
Comiti verba Gisberti refert, qui statim appellatus, ac de re tota interrogatus, adeò facilé
expeditamque noui tributi viam verbis facit, vt Comes donec id obtinuisset, nil non ten-
tandum iudicaret, accersitoq; Hione, ac præsente Gisberto re declarata, mandat conuo-
cato nautarum ordine, communem eblandiatur, aut extorqueat sua authoritate consen-
sum. Hion nil minus quàm Gisberti technas suspicatus, mirabatur repentinum hac de
re Comitis consilium, quis author, vnde noua Gisberti cum eo familiaritas. Sed ne anti-
quum gratiæ locum perderet, pollicitus extremam diligentiam, discedunt. Gisbertus do-
mi fratribus conuocatis, quæ cum Comite acta erant edisserit, omnesque obtestatur ad
opprimendum Hionem omnes animi neruos enixè intendant, id autem futurum, si per-
suasis amicis clientibusque effecerint, ne Comes opera Hionis, apud nautarum ordinem
voti compos fiat, quod illi omnes alacriter promittunt. Conuocatis enim omnibus nau-
tis, cùm Comitis petitionem Hion exposuisset, multisque rationibus ordinem ad consen-
tiendum inuitasset, rogatis sententiis, maior pars à Gisberto eiusque fratribus clam per-
suasa,

suasa, petitionem reiicit. Hion Comiti renuntiata, petit cœpto absistat, veteremque ordini libertatem nil nouando relinquat, alias cogendæ pecuniæ rationes se explicaturum, hanc enim ob tributi perpetuitatem omnium sermonibus lacerari. Verùm Comes auri auidus, deceptusque Gisberti verbis, qui per solum stare Hionem, secretò Tribulibus consentientem asseuerabat, proposito insistit, priuatumque Hionem Præfectura nautarum, Gisbertum omnibus eò rendentem artibus ornat, qui statim auxilio eorum qui à se stabant, Comitem voti compotem effecit: quæ res non parùm sinistram opinionem, quam de Hione Comes iamdudum conceperat, confirmauit, acquisitumque nouũ gratiæ locum Gisberto stabilem fecit, nisi causa calamitosi fuisset belli, quo septem continuis Flandria annis miserè deflagrauit, quodque Comitem Lodouicum oppidis bonisque pro maiori parte exutum, vicinorum emendicare coëgit auxilia, honoreque fermè, ac existimatione spoliatum, infelicem ei vitæ exitũ accersiuit. Hion imprimum Gisberti dolos insidiasque perdoctus, ita ac vindictæ cupiditate ardens, statuit Comitis leuitatem, & Gisberti improbitatem quoquo modo vlcisci, interea publico abstinens, ac quà ratione rem aggrederetur, cum paucis sed fidelissimis amicis consultans. Stephanus Gisberti fratrum vnus, non dubitans quin Hion, immensam irarum molem pectore premens, suo tempore esset eructaturus, quod venenum postea, non sine mediocri cura ac labore restingui posset, per ignorum sicarium dissimulanter trucidandum iudicabat: sed reliqui fratres sanguinis non auidi, nec Hionem admodum timendum arbitrari, Stephanum à proposito deterruère. Interea Hion diu multumque meditatus, quid in sui vltionem potissimum moliretur, statuit tandem excitato ciuili bello, Comitem cum Gandensibus committere, iudicans si huic nobilitas se cõiunxisset, illis populum Flandricum, natura rerum nouarum auidum, non defuturum, certus Francorum Regem Comiti auxilia non missurum; quod Britonum Ducem Anglica arma iuuantem, ad se recepisset, ac quibus potuerat modis iuuisset. Verùm etiamsi Audace Comitis genero exorante, Rex auxilia misisset, sese cõtra Anglos vocaturum, atque in vrbem Gandensem admissurum; Comiti propter negatã filiam valde infensos. Gandẽses verò hac ratione ac dolo, ad arma cõcitat. Brugenses, vt supra diximus, impetrata à Comite potestate ducendæ fossæ, conductis sexcentis operis, hisque paucis armatis ciuibus, præsidij causa in speciem adhibitis, Densam profecti fodere incipiunt, euulgata fama se non fossam nauigabilem cupere, sed aquæ fluuialis commoditate, vrbem Brugensem iuuare velle. At Gandenses amicorum Hionis instinctu, auectionem fluminis ab vrbe Gandensi, in Brugensem interpretati, vix contineri poterant, quin statim armati, pellendis Brugensium fossoribus, vrbe excurrerent. Sed rebus adhuc omnibus imparatis, seditionem Hion augeri, armis vero nondum vti cupiebat. Ægrè ferebant enim imprimis nautæ (instigantibus Hionis clientibus) hanc sibi à Comite iniuriam fieri, quod non ita pridem in eius postulationem consensissent, iratique Gisberto, Hionem veterem præfectum, animis oculisque requirebant, congregatique cum multis cęterorum tribuum popularibus ad eius domum consilij auxiliique causa concurrebant. Suadet qui libertatem sartam tectam velint, veterum more albos galeros, quò à cæteris dignoscerentur, sumerent. Obsoletæ rei noua repetitiò placuit plebi, eumque statim Præfectum alborum galerorum salutant, discurrentesque eodem momento per vniuersam vrbem, cogunt sartores omni alio opere relicto, albos galeros suere, quibus ornati Densam proficiscuntur, pulsisque Brugensium fossoribus, cœptum opus disiiciunt. Hoc initio animis ad bellum irritatis, Hion iniuriæ odioque vires adhibiturus, persuaso Senatu ad Comitem, Malæ propè Brugas agentem, legatos mitti curat, petitum veterum priuilegiorum stabilitatem, recentis tributi nautici abolitionem, ac vt ipsis tradat ciuem Gandensem, quem Ecçloni captiuum detinebat, quo secundum patrias leges de eo statuerent. Princeps huius legationis opera Hionis, erat Gisbertus, eo consilio, vt si libetius pro populi libertate egisset, Comitis gratiam amitteret: sin neglexisset, à populo vrbe pelleretur, aut occideretur. Sed Gisbertus intellecto dolo, Gandensium causam apud Comitem agens, omnia quæ petebant, impetrauit, si depositis albis galeris, ad opera quisque sua rediisset: sed Hione in contrarium nitente, quòd hos vltionis suæ paratissimos fore prouidebat ministros, nil est effectum. Quare Comes initia rebellionis oppressurus, Prætorem rerum capitalium (Ballifum vocant) Rogerium Vternum virum nobilem, cum ducentis equitibus Gandauum

mittit, cui se Gisbertus cum suis iungere debebat, captumq; Hionem, Gossinum Mulardum, Arnulfum Clericum, Simonem Colpardum, præfectosq; omnes rebellionis in arce capite truncare, albosq; galeros dissipare. Sed ab Hione (qui tale quid fieri posse præuiderat) admoniti, cum armis in omnem occasionem parati erant. Venit interea Vternus cum equitibus Gãdauum, prælatoq; Comitis militari signo, Veneris forum occupat. Iungit se ei Gisbertus stipatus nautarum ac laniorum parte. Ad Hionis verò domum statim cõueniunt sexcẽti armati albis induti galeris, quibus cum se numerosissimus textorum iunxisset tribus, ad Veneris forum properant. Gisbertus venientium multitudine territus, cum fratribus, omnibusq; sanguine sibi iunctis vrbe profugit. Vternus commissa pugna solus occiditur, discerpitur Comitis vexillum, eiusq; equites vrbe pelluntur, quiq; eis in auxilium venerant, domum dilabuntur. Gisbertus ad vindictam quęsitus, cùm domi non esset repertus, nec quisquam suæ factionis, in fortunas ira effusa, diripiendæ enim Albatis datæ. Senatus prospiciẽs Comitem dignitatis conseruandæ causa, facinoris vltionem non neglecturum, conuocato populi cõsilio, ex omnium voluntate, duodecim legatos, veniæ impetrandæ causa ad eum mittit, quod palam Hion in concilio approbans, clam tamen hæc contra molitur. Ædificarat Comes haud procul vrbe domum, cui nomen dederat Vuandelgem, non minus (vt tempora tum postulabant) munitam, quàm sumptuosam, secreti secessus causa. Ad has Hion profectis legatis, ad constitutum diem Albata capita conuenire iubet. Adsunt armatorum decem millia Gaudet tantas sibi vires ad res perturbandas ex vrbe accessisse. Quare vt eorum sibi animos deuinciat, ac omnem cœptæ pacis occasionem perturbet, domum vt diripiant suadet, quòd cùm non minus lætè quàm strenuè fecissent, discedens secretò ignem à paucis inici curat, diuulgata fama, incendiũ fuisse fortuitum. Legati Gandenses, cùm Malę ad Comitem venissent, ac supplices venia rogata impetrataque domum reuersuri essent, nuntiata domus suæ spoliatione ac conflagratione, legatos reuocat, cumq; sceleris ignaros, Hionis cum Albatis facinus esse didicisset, dolore ac ira commotus, grauissimis oneratos minis, domum remittit, statimq; per vniuersam Flandriam militem conscribi iubet. Hæc causa fuit luctuosissimi ciuilis belli, quod per septem annos gestum, ducenta Flandrorum millia & amplius ferro consumpsit. Hion audiens Comitem cõscribere militem, firmandas Gandensium partes, antequam eius vires in vnum conuenissent, ratus, conuocata populi concione docet, quid ab irato Principe, suorumque libertati infesto sit expectandum, nisi viriliter resistendo, proprios eum affectus moderari, ac subditorum libertatem conseruare armis cogant. Bello igitur communi consensu decreto, summæ eum rei præficiunt, ipse inferiores præfectos creat, eductisque duodecim virorum millibus, Brugas (frustra Senatu, ac nobilitate obsistente) auxilio plebis nouarum rerum cupidæ admittitur, statimque belli societate inita, missis Gandauum ducentis obsidibus, ac pro arbitrio vrbis statu composito, die tertio Dammum recipitur, vbi rebus omnibus ex voluntate etiam constitutis, duobusq; diebus cum opulentioribus conuiuia agitans, cùm tertio die summo mane ægrotare cœpisset, circa noctem moritur, non sine suspicione veneni, quod in conuiuio à nobili femina propinatum dicebatur. Hione mortuo, cęteri præfecti Gandauũ repetunt, eumq; in Fano D. Nicolai sepelientes, magnificis exequiis iusta soluunt. Deinde nemini summa rerũ commissa, in eius locum quatuor pari potestate tribunos substituũt militares: Erasmum Harsellium, Ioannem Brunenf. Ioannem Bollium, ac Petrum Syluium veterem Hionis clientem, omniumque eius secretissimorum consiliorum participem, virum ingenij acerrimi ac manu prompti, sed turbulenti, ac crudelis animi, quod vniuerso huius belli tempore, probè demonstrauit. Cùm hi quatuor armatum populum eduxissent, fauore auxilioque plebis Cortraco, ac Iperis recipiuntur. Iperenses enim cùm Magistratus resisteret, sumptis armis Antongij regulum cum equitũ turma Magistratui in auxilium missum, interfectis quinque equitibus cum Magistratu oppido pellunt. Posthæc vniuersa Flandria (ea quæ Gallicè loquitur excepta) in duas partes secessit. Populus Gandensium, nobilitas, quique munera publica gerebant, opulentique homines, Comitis partes sequebãtur, qui Brugas, Iperas ac Cortracum ad hostem defecisse videns, Audenardam octingentorum militum custodia firmat, hisque præficit Ghistellium, Villerium, Cornaum, Anghianum, Antongium, Bonelum, Stamburgum, Marquellium, Montignium, ac Hamedam, quos stati m

Gande n-

Gandenses, vim frustra experti, arcta cingunt obsidione (aucta enim eorum erant castra auxiliis quatuor Præfecturarum, Vuazensium, Gersbergensium, Brugēsium, Iperensium, Cortracensium, Poperingorum, Franconatum, Messinensium, ac multarum aliarum regionum) adductis ad oppidum sexaginta hominum millibus, qui terra fluuioque omnia complexi (interfluit enim Audenardam Scaldis) introitum exitumque omnibus ademerant. Interea Comes Teneramundam venit, comitatus Vrlano, Rassingemio, Sueuegemio, Brederodio, Lauara, Dala, Villano, Vuindescoto, Philippo ac Hugone Rouio, nobilibus Burgundis, ab Audace cum turma equitum centum viginti missis: qua de re certiores qui Audenardam obsidebant, Erasmum Harsellium cum octo militum millibus, multisque lembis nocte Teneramundam mittunt, vt ante lucis ortum inexpectatus præsidium opprimat, sed profectione à rusticis Comiti nunciata, ad resistendum Teneramundanos reperit paratos, nil tamen ea de causa animo perturbatus breui oratione militibus ad virtutem accensis, quod dolo nequiuimus, vi tentemus, inquit, fortuna fortibus aderit, præda erit, præter oppidum opulentum, Comes ipse cum primæ nobilitatis viris, quos captos circa vesperam ouantes in castra adducemus, simulq́; signo inuasionis dato, à flumine ac terra summis viribus oppidum ab ortu Solis ad vsque meridiem oppugnat. Sed cum omnia conatus nil succederet, militem ab oppugnatione reuocatum, Audenardam reducit, multis vtrinque occisis, inter quos à parte Comitis cecidit Hugo Rouius Burgundus. Qui Audenardæ obsidebantur, commeatus inopia laborabant. Gandenses id scientes, statuerant obsidionem non dimittere, nisi oppido cum præsidio in potestatem redacto, quo muris portisque deiectis, nauigatio Scaldis libera Gandensi populo pateret. Nobiles verò omnia potiùs ferre quàm populi seruitutem subire, ac proinde oppidum seruare, aut simul omnes emori statuerant. Angebatur non parùm hac de causa Comes. Tradere enim tot primæ nobilitatis viros ad arbitrium insanientis populi, aut longa fame confectos, tandem exuccos, ossesq́; misero ac indigno mortis genere ante oculos ferè suos animam exhalantes conspicere, non sine summa existimationis suæ labe fieri posse intelligebar, deerántque ei iustæ leuandæ obsidionis vires. Quare matri Margaretæ, Attrebatensium, Burgundionumque Comiti, de pace summa diligentia satagenti, seriò aures præbebat. Sed Gandenses nullas conditiones admittebant, nisi Audenarda ad arbitrium cum præsidio sibi foret tradita, donec Audax Attrebatum, indeque Tornacum veniens, misso Gandensium in castris Abbate D. Martini, colloquij locum petiisset, qui eius authoritate moti, pontem Ronnæ medio fermè inter Audenardam ac Tornacum itinere nominant, vbi post decimum quartum diem, hisce conditionibus pacem faciunt: Quicquid contra Co- „ mitis dignitatem, authoritatemque, contra eius subditos, ac cuiuscunque generis, condi- „ tionisque ministros, Gandenses commiserint, Comes vrbi populoq́; Flandrico condonat. „ Captiui ab vtraque parte dimittuntor. Comitis domum Vuandelgemum intra annum „ Gandenses restauranto. Antiqua vrbis priuilegia sarta tecta manento. Comes Gandaui „ habitato. Muri ac portæ Audenardenses Audaci dono datæ manento. Pace secundo „ Nonas Decembres prouulgata, liberatur obsidione Audenarda, redduntur obsides, dimittuntur captiui, ac quisque lætus domum reuertitur. Comes, Audaxque Insulas petunt, interpositoque iureiurando pacis tabulis sigilla sua appendunt. Hinc Comes Brugas, postremo cum sæpè rogarus, diutius differre non posset, Gandauum proficiscitur, nulla adhuc placati animi signa vultu præ se ferens. Quare prudentiores pacem non fore diuturnā ominantes, initam ab eo (quod verum erat) nobilium liberandorum causa dicebāt. Audax cū Parisios mense Ianuario anni 1380. rediisset, nouo statim bello inuoluitur. 1380.
Thomas enim Comes Buchingamiæ Eduardi tertij Anglorum Regis filius natu minimus Caletum tribus equitum ac decem peditum millibus instructus appulerat, Britonum Duci auxilium laturus, qui Anglis fœdere coniunctus, à Francis penè Ducatu erat exutus. Colligebant Franci vires Troiæ quæ est in Campanga, quum Thomas instructo exercitu Caleto proficiscens, Picardiam inuaderet. Audax militum numero, virtuteque ei fermè par, fortunam tentasset, nisi regium obstitisset decretum. Quare veteri innixus consilio, castra castris conferebat, proficiscentes sequebatur, carpendo cùm latera, tum postremum agmen detrimentum inferebat, aut iter morabatur, minutisque in prœliis ferè semper Angli succumbebant. Proinde cum ad vniuersi certaminis aleam Francos

pertrahere non possent, multarum rerum inopia laborantes, citato agmine per Burgundiam ac Gastinios in Bausenses tandem perueniunt, exercitumq; aliquandiu reficiunt. Occuparat enim Audax oppidum Cœnomanorum, quod hodie Mans appellant, quo Anglos transitu fluuij, qui Carnutes præterlabitur, prohiberet: creuerat q; eius exercitus ad sex equitum millia, exceptis peditibus, adeo vt coniurata nobilitas dicere auderet, se etiam inuito rege, cum hoste conflicturos, fecissentq; (conniuente Audace) nisi subitus regis Caroli morbus, eorum qui ordines ducebant, ardorem sedasset, Audaxque cum fratribus (relictis ad exercitum legatis) Parisios esset profectus, vbi post paucos dies Rex Carolus huius nominis quintus decimoquarto Cal. Octob. cum morte vitam commutauit, qua de causa dilabente Francorum exercitu, Angli à nemine prohibiti magno tamen cum labore, flumen quod oppidum Nannetum præterfluit transmittunt, ad eiusque obsidionem sese parant. Caroli quinti filius natu maior, annos duodecim natus Rex Francorum salutatur, ac coronatur, dictus Carolus sextus, commissis à Franciæ Ordinibus regni gubernaculis eius patruis. Lodouicus enim Anguium Dux, qui mortui Regis thesaurum emptis amicis secreto inuaserat, Franciæ gubernator est nominatus. Ioanni Biturigum Duci commissa est Lugdunensis prouincia, Languedocum cum Gasconia: Audaci Nortmannia, cum Picardia: Duci Borbonio adolescentis regis Auunculo vicinæ Borboniis ditiones. Mortuo paulo ante Regem Bertrando Guesclino, in eius locum, Magister equitum legitur Oliuerus Clissonius. Franciæ statu hunc in modum ordinato, erat Audax Parisiis, sollicita cura prouincias sibi demandatas regens: ac quod post mortem Caroli quinti, Anglorumque postrema in Britones expeditione, Francorum res aliquandiu pacatæ fuerint, veitam ad Flandros calamum, vbi inita pax vix mensem hac de causa stetit. Comite Lodouico Gandaui habitante, plebs nulla bella incommoda adhuc experta, sed prędandi dulcedine infecta, ponere arma, ac ad diurna opera redire, incitantibus ad bellum secreto præfectis, nesciebat, qui cum militare imperium quæstuosum ac honorificum essent experti, priuatam vitam fastidiebant, Comitisq; acerbitatem, quum pacatum nil præseferret, aliquando cōtra se erupturam timebant: quo ille animaduerso, omnibus rationibus adnitebatur albos vt galeros ponerent: quumque id impetrare non potuisset, ira plenus Insulas Gandauo erat profectus, vbi paulò post nuntiatur, propinquos Oliuerij Vterni, à Gandensibus opera Hionis occisi, quod secundum leges in homicidas non animaduerterent, his bellum indixisse, coniurasseq; cum eis viros nobiles (quod omnium existimationi interesse censerent) è Brabantia, Hannonia, ac Flandria multos, ac mediocri collecta militum manu, deprehensas in flumine Scaldi quadraginta Gandensium naues frumento onustas, in prædam vertisse, socios nauales auribus, naribus, pollicibusq; desectis excæcasse, ac in vindictam Vterni, à nautarum maximè Tribu iugulati, Gandauum remisisse. Gandensium Pręfecti, quòd Comes nec vim prohiberet, nec nobiles pacis violatores puniret, eum facinoris authorem esse clamitabant: dubitabat Senatus, ac ne temere ad arma redirent suadebat: cuius authoritate Ioannes Brunius contempta, assumptis intempesta nocte clam quinque virorum millibus, Audenardam, nullo reperto præsidio occupat, duasq; Gandauum respicientes portas, ac quod interiacet muri deiicit. Comes nisi recuperata Audenarda, de bello cogitandum non censebat, sanctè affirmans, se inscio nobiles pacem rupisse, ac proinde violatores in exilium se acturum, si in Ioannem Brunium eodem modo animaduertissent: quæ cum bona fide dici arbitrarentur, pacem renouant, Audenardamq; Comiti restituunt, qui demolita restaurari iubens, oppidum multo quàm vnquam fuerat munitum magis reddidit. Ioannes Brunius Gandauo exulare iussus, Athum Hannoniæ migrat, quem Comes astu nactus, Insulis interfici iussit, capite stipiti, trunco rotæ imposito: quod Populum Gandensem, præcipue verò Præfectos adeò commouit, vt tertiò pace rupta bellum decernerent, non quidem apertè contra Comitem, sed nobilitatem, quos violata fide, vbi poterant, in ciues Gandenses sæuire affirmabant. Creato igitur Tribuno in locum Brunij, Ioanne Lonajo, magno agmine egressi, animi dolorem, diripiendis incendendisq; nobilium Castellis, quæ in ditione stabant Gandensi, saturarunt. Contrà nobilitas secreto Comitis consensu, Duce Lodouico Haslano, filiorum Comitis ex illegitimo thoro susceptorum natu maximo, Audenardam, Teneramundam, Alostum, ac Gaueram occupat, noctes diesque adeo infestè agros

Ganden-

Gandensium his è locis populantes, vt disiectis molis quæ vento aquáue circumaguntur, inopia ciues laborare inciperent, nullusque ad res necessarias comparandas, vrbe sine valido præsidio egredi auderet: quibus rebus Comes inductus (quum veteres iniurias concoquere animus non posset) pace rupta militem cogit, exulibus profugisq; omnibus qui pro se arma capere vellent, libertate proposita. Ex his quum octingenti ditionem Iperensem infestis populationibus vexarent, congregatis in vnum vicinis, latrones circa Poperingam præda onustos nacti, interfecta maiori parte, cæteros in fugam agunt, recuperataq; præda, captiuos Ipetis capite plectunt. Interea Comes opera auxilioque nobilium, ac eorum ciuium qui ob statas opes, inquietam turbulentamque Populi dominationem oderant, quantumuis opifices, sellulariique contrà niterentur, Brugis intromittitur, captisque seditionis authoribus, atque his omnibus qui ab initio contra suam dignitatem Gandensium partes enixè fouerant, capitali omnes supplicio afficit. Gandenses ob has res animis non fracti, coacta ciuium sociorumque mediocri manu, mense Maio, Duce Erasmo Lakerkio Teneramundam properant. Sed præsidiarij cum ciuibus eis obuiam profecti, aeri edita pugna, ac quinquaginta interfectis, Alostum iter vertere cogunt, à quibus cùm admissi essent, magno confœderatorum congregato numero, maioribusq; Gandauo acceptis auxiliis, Teneramundam arcta obsidione cingunt, qua in re dum tori sunt, clam à Brugensium Textorum ordine vocati, mille quingentos Textores Gandenses mittunt, qui nemine resistente admissi, Veneris forum occupant, ac quibus pro tempore poterant rebus, maiora expectantes auxilia raptim se muniunt. Sed Brugensium nobilitas; ac qui cum his pro Comite stabant, reliquis Tribubus ad arma excitis, docet Gandenses ea de causa venisse, vt ex eorum sanguine ac bonis, pœnas repetant, quod reiecto fœdere tempore Hionis inito ad Comitem defecissent, quibus hortationibus, Brugensium animi ex metu in iram accensi, iis ducibus acerrimum pro semicapta vrbe prælium cum Gandensibus ineunt, qui quanquam à proditoribus Textoribus summa ope iuuarentur, resistere tamen diu non potuerũt, sed amissis octingentis, captisque quadringentis viris, cæteri vrbe sunt pulsi, reiq; bene actæ nuntius statim Insulas ad Comitem mittitur. Qui Teneramũdam obsidebãt, hac clade nil territi, multo quam vnquam antea maiore vi oppidum premunt, igneque ædium tectis iniecto, præsidiarij cõcepto terrore fuga sibi nocte consulunt, ciues bona ac vitam pacti portas aperiẽtes Gandauum obsides mittunt. Dum hæc in Orientali Flandria ad Teneramundam geruntur, in occidentali parte nobiles, ac qui cum eis Comitis partes iuuabant, mediocri manu Poperingam obsidebãt. Sed Iperensium Gandensiumque aduentantibus copiis, discedere sunt coacti. Huiusmodi furiis dum Flandri inter se debacchantur, Brugenses hinc inde missis legatis, conditionibus supra enumeratis tertiæ pacis authores fiunt, sed quæ paucis hebdomadibus durauit, quod Gandenses sibi persuaderent, Brugis, ac apud Franconates opprimi, qui bello suas partes fouissent, ac inter hos præcipuè Textores, quorum præfectos capite plecti, cæterisque arma eripi querebantur. Facta igitur manu Densam, Tiletum, Ruselaram, Cortracum, ac Iperas, occupant, firmisq; præsidiis munita, Dixmudam non admissi obsident, omniumque confœderatorum auxilia huc cõuocant, prœlio bellum, si Comes in aciem descendisset, finituri, quod eum Brugensium, Franconatiumque copiis instructum Thorotum venisse scirent, expectareq; auxilia Neuporto, Vuinxberga, Veurna, Casleto, ac finitimis è locis, producereque in aciem posse equitum tria, peditum viginta millia, præseferebatque Iperas expugnare velle. Ioannes Bollius ac Arnoldus Clericus, cum quinq; Gandensium millibus, eo in præsidium missi, assumptis tribus Iperensium millibus, Petro Syluio qui nõ minori cum manu, Gandauo in auxilium sociorum festinabat, obuiam proficiscuntur, quò iũctis viribus in aciem descenderent. Castra Comitis Thoroti adhuc erant. Siluius Cortraco Ruselaram venerat, cui (Comitis castra vitaturus) obliquo itinere Clericus obuiam proficisci volebat. Sed secuti Gandenses consilium Bollij, tecto itinere Rosbecã contendunt, quo maturius Syluio coniuncti, tutiùs cũ Comite confligerẽt. Verum is per exploratores de eorum itinere edoctus, prope Rosbecam oportuna in valle arboribus vepribusque consita, decem millia electorum peditum Duce Afone, filio notho, ac Gualtero Anghiano in insidiis collocat, in quibus Bollius ac Clericus cum octo peditum millibus præcipitati, vix tentata defensione, desideratisq; tribus virorum millibus,

libus, salutem Iperas ac Cortracum fuga quærunt. Bollius quanquã insidiarum ignarus,
quod Rosbecani itineris, ac proinde cladis author fuisset, Cortraci ab insaniẽtibus Gan-
densibus, in partes est dissectus. Post hanc victoriam Comes cum exercitu Dixmudam,
quæ adhuc obsidebatur, contendit. Gandenses relicta obsidione, instructa acie, obuiam
proficiscuntur, ac prope pagum Vuoneneum, tam obstinatis concurrunt animis, vt diu
victoria in incerto fuerit. Verùm annitente nobilitate, tandem Comes rem obtinuit, in-
terfectis duobus Gandensium millibus, exceptis eorum confœderatis ac captiuis; quo-
rum maior pars diuersis in lòcis, capite pœnas luit. Dein iusto hoste nullibi reperto, exer-
citus in prædam effusus, adeo auare hostilem animum, in eos qui Gandẽsibus fauebant,
exercuit, vt præda Brugas vęnum aduecta, bos duodecim, pinguis porcus sex, veruex tri-
bus stuferis (moneta Belgica est, quæ quadragies sumpta pistoletum. Italicum pendit)
emeretur. Tum victorem exercitum Iperas Comes ducit, qui duplici clade animis con-
sternati portas aperiunt. Idem fit Cortraci, quibus ex oppidis quum mille circiter viros
in carcerem coniecisset, maiori parte capite plexa, quadringẽtos Insulis, Brugis, ac Duaci
dispersos, obsidum loco arctissima custodia concludi iubet. Vniuersa Flandria, excepto
Gandauo, duobus secundis præliis subacta, quum in Comitis exercitu triginta hominum
millia conuenissent, mense Septembri Gandauum contendit. Sed Vrbem amplam, ac
militari populo abundantem non ita claudere poterat, quin nonnullis tutò locis præda-
tum ac pabulatum exirent, nocte dieque castris eius minutis prælíis infesti: quod cum
Iodocus, ac Tristamus Halevuinus, occupare pontem Euergensem conati, impedire vel-
lent, cum aliquot Brugensibus ac Franconatibus sunt occisi. Vt verò Gandenses Comiti
ostenderent, vrbem sex legionibus obsidione claudi non posse, Erasmum Harsellium
vna cum legione, hoc est, sex virorum millibus, ad rem gerendam emittunt. Is primo
Alostum expugnat diripit, ac incendit, deinde Teneramundam tendens, Philippum Na-
murceum cum præsidio ciuibusque sibi obuium, diuturno cruentoq; tandem prælio su-
peratum occidit, oppidum expugnat, ac diripit, quemadmodum & Gersbergam, ma-
gnaque onustus præda, nullo accepto detrimento, Gandauum citato itinere reuertitur.
Iam hyems appetebat, quare Comes, cùm se diu palustri in loco manere non posse sciret,
relicta superbæ vrbis obsidione, exercitum in circumiacẽtia Gandauo oppida distribuit.
Tempore brumali quarta pax, iisdem quibus alię conditionibus facta, post quartum men-
sem violatur, adeò vt pacem resumendarum tantum virium causa facere viderentur.
Brugẽses bello occasionem dedêre, repetentes quæ superioribus bellis rapta, Gandaui
erant diuendita: quod quum iniquum, ac factu difficile videretur, primum æmulæ vrbes
vindictæ auidæ inter se latrocinari, deinde maiori coacta manu, liberè prædas agere, do-
nec à Comite Brugenses concitari Gandenses existimantes, mense Ianuario anni 1381.
1381. occupant ditionem Vuazensem, Densam, Alostum, Gersbergam, præsidiisq; firmant.
Dehinc ad vrbem vocant exules, ac capitis reos, quorum cum magnus conuenisset nu-
merus, infamium militum dux reperiri non potuit, nisi Ioannes quidam Elstius, Cor-
traco ob scelera profugus, qui sui similibus creatis ordinum ductoribus, ad prædas crude-
liter agendas, nobiliumq; euertendis arcibus, vires animumq;, occupata ac munita arce
Sottegemia, conuertit. Sed tandem cum dimidia maleficorum parte à Lodouico Hasla-
no oppressus, ac captiuis omnibus securi percussis, Elstius cæterique Præfecti, cum paucis
effugerunt. Interea Comes veterem exercitum quatuor legionum in vnum coëgerat, re-
ceperatq; Densam ac Alostum, seq; ad prœlium aut vrbis obsidionem parabat. Sed Gan-
denses Duce Erasmo Harsellio, ac Ioanne Lanoio, cum decem peditum millibus ad Co-
mitem contendũt, obuiamq; in itinere casu facti, his qui ex Audenarda ac Densa, ad eum
properabant, septingentis interfectis, reliquos domum refugere cogunt. Peruenerat Har-
sellius ac Lanoius Neuelam, audiebantq; Comitem cum quatuor legionibus appropin-
quare, sciebant insuper legionẽ Gãdauo sibi in auxiliũ missam, duce Syluio ac Clerico in
itinere esse. Verùm ne hos victorię ac honoris participes haberet, nõ expectata legiõe, vir-
tute suorũ cõfisi, Comiti instructa acie obuiã proficiscũtur, qui gauisus eorũ inexpectata
temeritate, exercitum in quinque acies, vt mutuo opem ferre possent, ordinat. In prima,
cui Ghistellæ regulus præerat, Brugẽses stabãt: in secũda Franconates: in tertia Iperen-
ses ac Cortracẽses: in quarta Poperingij, Bellẽses, Borborgij, Messinẽses, Bergẽses, Casle-
tani.

tani. Quintam ipse Comes cum multis viris nobilibus regebat, habebatque apud se Duacenses, Insulenses, Audenardenses, ac octingentos equites, constabatque vnaquæq; acies quatuor peditum millibus: Harsellius suos in tres Acies distinxerat, primam ipse ducebat: alteram Lanoius: tertiam præfectus albatorum. Tympanis crepitantibus, ad manus veniunt, pugnaturdiu ac acriter dubia fortuna, quod laborantibus Comes sua acie semper opem ferret, qua ratione Brugenses, fermè primo impetu ab Herlellio obtriti, resumptis animis fugam stiterant, eodemque modo succurrit Iperensibus ac Cortracensibus fermè ab albatis in fugam actis. Tandem Gandenses fessi fractiq;, quum diuersæ acies in eos impetum redintegrarent, pelluntur, ac Neuelam effusa fuga aguntur. Subsequitur vestigia victor exercitus, instauratque diuersis oppidi locis pugnam. Lanoius cum multis templi turrim occuparat, defendebatque se strennuè, sed summisso igne cùm dolorem ferre vltra non posset, cum paucis è fenestra se deiiciens, subsistentium hastis gladiisque exceptus, adhuc spirans in flammam quam frustra fugerat, iniicitur. In ipso templo cum multis aliis, Ioannes Elstius, Iacobus Berstanus, Matthias Colfius præfecti côcremantur. Hersellius his quos fuga obtulerat coniunctus, vitata flamma, ab altero templi latere aliquandiu fortissimè repugnat, donec à multitudine oppressus, cum omnibus interficitur. Ceciderunt hac pugna ciuium Gandensium sex millia. Syluius cum legione pugnam procul aspiciens impeditus magnis fossis, paruisq; paludibus, auxilium in tempore ferre non potuerat, ægreq; Gandaui apud populum se excusans, quo dolorem acceptæ cladis, fuso hostili sanguine sedarent, triginta ac nouem Brugensium captiuos eis obiicit iugulandos, ignobili sanè iniustaque vindicta, animum sui impotentem satiare cupientes. Dein resumptis animis, Syluium ac Clericum (Præfectum in locum demortui albarorum Præfecti) quindecim peditum millibus instructos Cortracum mittunt. Sed quum Comes cum viginti millibus in auxilium veniret, agmen Neuelam, indeq; Desam conuertunt, benigneq; admissi, ac decem peditum millibus aucti ad Comitem contendunt, pugnæque ei copiam faciunt. Sed is multitudine audaciaq; hostium motus, quum Harseilium decem peditum millibus instructum, ægrè se sustinuisse recordaretur, conuerso agmine, exercitum in oppida, locisque circa Gandauum munitis dispargit. Syluius Clericusque & ipsi suos Gandauum reducunt, eodem migrantibus, cum liberis, vxoribus, ac fortunis, Desæ incolis. Postremæ enim defectionis sibi conscij, iratum Comitem expectare nolebant, qui iram omnem in ædificia côuertens, iniecto igne oppidum solo æquat. Syluius cum iter Audenardam versus haberet, in vindictam excisæ Densæ, nil in oppidi circuitu integrum relinquit, adeo vt quæ in prædam cedere non poterant, igne corrumperet. Exinde Clerico mille quingentorum militum præsidio Gaueram custodiendam tradunt, qui post paucos dies præsidij Audenardensis partem ex prædatione domum redeuntem prælio vincit, multisque interfectis, prædaq; recepta, cæteros numero circiter centum quinquaginta in Abbatiam Baudeloënsem fugatos vi expugnat, omnibus qui intus erant interfectis, ac inter hos nobilibus non paucis. Gualterus Anghianus Audenardæ præfectus, duplici suorum clade ad vindictam irritatus, cum ab exploratoribus didicisset, Clericũ maiori militũ parte Gauerã missa, cũ reliquis Baudeloni genio indulgere, intẽpesta nocte iter ingressus, cùm sub aurorã in conspectu Abbatiã haberet, oportunis locis in insidiis cõsedit, nothũ verò Comitis filiũ, attributis ei centũ equitibus, vt in conspectũ se daret, pręmittit: quorũ paucitate Clericus contẽpta, cũ suis erũpit. Cedit pugnãdo Flander, donec Clericũ longius Baudelono abductũ, Anghianus à tergo Abbatia excludẽs vrgeret, Flãder à fronte summa vi premeret. Clericus suos ad virtutẽ cohortatus, inter primos pugnãs cõfoditur, ac cũ eo pugnacissimi quiq;, paucis rei tristis euentũ Gauerã ac Gandauum adferentibus. Tot breui tempore Gandenses amissis Præfectis, memores quorundam inscitia temeritateque superiores esse acceptas clades, vni summam rerum committendam rati, consilio Petri Syluij eligunt Philippum Arteuillam filium Iacobi Arteuillæ, qui anno 1336. ac subsequentibus, excluso huius Comitis Lodouici Malani patre, primum Gandense, deinde vniuersæ Flandriæ imperium astu inuasit, tenuitq; vsque in annum 1345. tum enim à Gandensibus propriis in ædibus est trucidatus. Philippus igitur Arteuilla, præstito acceptoque fidelitatis sacramento, quum albatorum, vrbanique plebis beneuolentiam affabilitate ac liberalitate sibi conciliasset, capi, ac in sua

præsentia capite plecti iubet quatuordecim honesti loci ciues, proditionis (vt credi volebat) conuictos, cùm mendacium velum tantùm foret vindictæ, quam flagranti desiderio ab iis expetebat, quòd ipsi aut eorum parentes, patris sui mortem procurasse existimaret. Hoc Gandensis vrbis statu Comes è Flandria, Brabantia, Mechlinia, Hannonia, Namurco, ac Artesia (quæ ei à paucis diebus morte matris Margaretæ accesserat) magnum exercitum coëgerat, tertio Gandauum mense Iunio obsidione cingens; vaniisq; minutis prœliis, multi indies vtrinque cadebant. Gualterus Anghianus, conscriptis quatuor virorum millibus, ad Comitis castra properabat, sed quo facinore aliquo edito ei gratior foret, Gersbergã, quod paulo antè à Comite ad Gãdẽses defecerat, ex itinere aggreditur, portas aperiri iubet. cùm stultè nullo muniti præsidio negassent, diuersis locis oppugnatum tandem expugnat, qui fugere nequibant cum infantibus mulieribusque, interficit, oppidum diripit, ac incendit. Gandenses auxilium miserant, sed quod se Anghiano impar intelligens, domum redierat. Venit interea Comitis in castra Anghianus illustri familia ortus, magnæque expectationis ac animi iuuenis, audax, strenuus, ac gloriæ cupidus, sed quod talibus plerunque accidit, parùm cautus, quamobrem Gandenses occasionem quærebant, vt eo in insidias pellecto stragem Gersberganam vlciscerentur. Sed cùm varij conatus in irritum cessissent, tãdem infelix in eorum deuenit manus, qui è clade Gersbergana Gandauum profugerant. Hi enim ab ea parte vbi Anghianus castra habebat, clam oportuno loco dumetis cõsito, nocte magnum numerum in insidiis collocant. Orto die Gandenses mediocri armatorum præsidio pabulatum se ire simulantes, nota insidiarum loca transeunt. Anghianus vigore ætatis præferuidus, loco non explorato, cum expeditis eis obuiam procedit. Pugnatur dimidiata hora strenuè: tum Gandenses se premi simulantes, eum vltra insidiarum loca pertrahunt. Exurgunt subitò Gersbergani, inconditisque vocibus, *Gersberga, Gersberga, trucida, trucida*, vociferantur. Noto Gandenses exaudito signo cõsistunt, fronteq; quos fugerãt vrgẽt, à tergo insidiatores premunt. Anghianus præsenti animo vitam aliquandiu tutatus interficitur, ac cum eo Ioannes frater illegitimo patris thoro natus, nobilesq; viri hi, Tossonius, Montignius, Fani D. Christophori regulus Dongnius. Hameda multis vulneribus in terram deiectus, adhuc spirans è manibus hostium abripitur: militum vulgus desideratis trecentis, ad castra præcipiti fuga defertur. Illustris viri, aliorumque nobilium mors, adeò Comitem commouit, vt relicta obsidione exercitum ad commeatus impediẽdos in proxima loca distribueret, decem millibus Florenorũ (moneta Belgica est, semipistoletum Italicum pendens) pro Anghiani aliorumque nobilium cadauerũ redẽptione solutis, domumq; Anghiani corpore ad sepulturam remisso. Deinde legatos ad Albertum Bauarum Hollandiæ, &c. Comitem, ad Ducem Brabantiæ, ac Episcopum Leodiensem mittit, petens ne rebelles Gandenses commeatu, vllaque re necessaria, iuuari è ditionibus suis sinat, communem enim omnium Principum debere esse causam in tuenda dignitate, ac proinde curandum, vt Gandenses exemplum cæteris præbeant, ne quis temerè contra legitimum Principem arma induat. Brabanti, Namurcenses, ac Hannones Principibus suis in gratiam Comitis obtemperarunt. Leodienses, Hollandi, ac Zelandi minimè, quamtumuis Comes Albertus omni ratione Comiti Lodouico gratum facere studeret. Precario enim fermè reguli huius temporis liberis populis imperabant. Cùm igitur infaustæ huius belli finis nullus nisi calamitosus appareret, Ordines Brabantiæ, Flandriæ, Hannoniæ, ac Leodiensium de compositione acturi, vtriusque partis consensu Harlebeci prope Cortracum conueniunt. Adest & Comes Lodouicus. Gandẽses duodecim spectatiores è Senatorio ordine ciues mittunt, quorũ princeps erat Gisbertus Gruterus, ac Simõ Beta. Multis vltro citroq; verbis habitis, pax hisce cõditionibus concluditur: Comes omnia quæ in hunc vsque diem commiserant, ea conditione condonat, si eius potestati commisissent ciues ducentos obsidum loco futuros, quos is esset nominaturus, ac si quando vnus eorum diem obiisset, alium tum eius loco summisissent, quo numerus obsidum constaret, quibus Comes vitæ libertatisque spem faciebat, non tamen promittebat. Hæc Gandaui nunciata, facilè cogitabant Arteuilla ac Syluius primos se futuros, quibus è ducentis ad Comitem foret eundum, deinde reliquos Ordinum ductores, quorum animis, non corporibus, Comes quantum in se foret, salutem esset concessurus. Proinde lectis in Senatu pacis capitibus, videntesque Gruterum, ac Be-

ac Betam, ad ea admittenda animis inclinare, ait alta voce Syluius: Qua autho- „
ritate freti, Gisberte ac Simon, ausi estis optimos huius vrbis ciues, crudelissimo „
Comiti ad vsque ducentos in manus tradere? An ne vt Gisbertus Matthias eiusq; fratres „
in hostiarum suarum virus euomant? Comesq; tandem animum vindictæ auidum, co- „
rum sanguine ac supplicio saturet? Nónne apparuit Brugis, Iperis, Corttraci, aliisque locis, „
quo veniæ genere Comes vtatur: cùm singulis his in oppidis, vltra quingentos viros inter- „
fecerit, nulla de causa quàm quòd huic vrbi fauere sciebat? Taceo quot eiusdem classis „
homines in Artesia, aliisque obscuris carceribus sedentes, duriorem morte vitam tolerẽt, „
crudelissimum vitæ exitum expectantes. Ducenti quos tradi petit, qui nam hi forent per „
Deum immortalem, an ne vrbis huius defensores acerrimi? populi parentes? libertatis a- „
matores? vxorum liberorumq; nostrorum propugnatores? vt his sublatis, cum ignaro re- „
rum populo pro libidine ageret? ad quid enim aliud tendit, ducentos petere perpetuos „
obsides, nisi si quem ad supplicium sui impotens ira odioque animus desideret, aliquo è „
ducentis veneno clam necato, hunc eius in locum deposcere, eaque ratione omnes nos „
carceris expectatione nunquam quietos, miserrimo timoris genere, perpetuò sibi deuin- „
ctos habere, ac quem velit ad mortem rapere? Recordarentur Apologi de bello Luporum „
ac Ouium, quas quandiu canibus essent iuncti, superare lupi non potuere, iis verò tradi- „
tis, oues quoque omnes statim lupis prædæ fuisse. Hæc ac similia cum flagranti oculorum „
intuitu proloqueretur, Senatum Populumque astantem in diuersa studia trahens, Syl-
uius exerto pugione Gisbertum Gruterum, inspectante trepidanteq; Senatu traiicit, Ar-
teuilla Simonem Betam, Curia cum Senatoribus sanguine conspersis, eodemque momẽ-
to arma conclamantes, proditos se vociferantur. Legati nominatarum regionum, cùm
hæc Brugis (quo secum Comite Harlebeco contulerant, Gandauo responsum expectan-
tes) audiuissent, re infecta domum reuertuntur. Comes veteri innixus consilio, longo ob-
sidionis genere instituto, Gandenses inopia ad deditionem compellere conabatur. Iam
enim famem ac multarum rerum penuriam sentiebát, quod tantùm è quatuor præfectu-
ris, idque admodum parcè, ac summo cum periculo iuuarentur, quemadmodum & ab
Hollandis Zelandisque, qui furtim farinam vasis inclusam subinde transmittebant, Co-
mes enim Albertus magnam, ne facerent, constituerat pœnam. Quare quanquam parcè
iuuarentur, causa tamen fuit ne in irati Comitis potestatem venirent. Qui vrbe egressi
commeatum quærebat, aut si quis aliunde inferre conabatur, à Comitis præsidiariis, qui è
proximis oppidis castellisq; nocte dieque excursiones faciebát, capiebantur, aut malè mul-
tabantur, adeò vt ad postremum necessitate cogente, coactis duodecim virorum milli-
bus, Duce Francisco Agricola in Brabantiam proficiscerentur. Louanij ac Bruxellæ non
admissi, si quid emere cupiebant, quantumuis Dux Ioanna prohibuisset, non negabatur.
Verùm cùm hæc in diurnum victum, non ad vrbis subleuandam inopiam facerent, coge-
renturque (ne vicinos contra se irritarent) à maleficio abstinere, relicta Brabantia in Leo-
dios proficiscuntur, donanturque ab Episcopo Arnoldo Arculeo, ac Senatu, sexcentis bigis
frumento onustis, quas sine detrimento læti Gandauum agunt. Conuenerat Bruxellæ A-
gricola Ioannam Brabantiæ Ducem, cuius sororem Margaretam Comes Lodouicus in
matrimonio habuerat, pepereratq; ei Audacis vxorẽ, supplexq; multis precibus ab ea vt
pacis author fieri vellet, impetrauerat, adeò vt mẽse Aprili anno 1382. Tornaci eius opera
cõuenirent legati Brabantiæ, Hollandiæ, ac Leodiensiũ. Comes eo mittit Rasleflẽ, Gon- 1382.
gnium, & Villanum. Gandenses mittunt Arteuillam cum duodecim Senatoribus. Sed
postulante Comite, nullasque alias pacis conditiones admittente, quàm vt omnes virilis
sexus ciues Gandenses, subsequẽtibus feminis ac pueris, intra decimumquintum ac sexa-
gesimum ætatis annum constituti nudis capitibus ac pedibus, vestiri tantùm supra nudũ
corpus, linea talari veste, collo laqueum insertum portantes, medio Gandauum inter ac
Brugas itinere vbi eos esset expectaturus, omnes se eius arbitrio sine vlla conditione sub-
mitterent, rei indignitate Arteuilla motus, re infecta, domum reuertit. Exposita Gandaui
Comitis postulatione, magnus omnes timor inuasit, intelligentes quàm auido Comes cæ-
teræq; vrbis hostes animo vindictam non vulgarem sitirent. Verùm post varias delibera-
tiones decernunt (qui bello præerant) acie aut fame potius emori, quàm vel minimum
imbecillis animi testimonium posteris de se relinquere. Proinde Arteuillã quinq; electis-

ſimorum veteranorum millibus ſtipatum Brugas mittunt, vnaq; cum eo quos Comitem imprimis ad ſupplicium quærere exiſtimabant, duorum tantum dierum cibaria (quibus vrbs vix carere poterat) ſecum ferentes, ita animatos, vt ſi æquis conditionibus pacem impetrare non poſſent, vi commeatum parare, aut pugnando ſimul occumbere. Quinto igitur Nonas Maij Brugas contendentes, paulo poſt meridiem, primo ab vrbe milliari caſtra in loco nonnihil accliui locant, quæ in fronte humum habebant depreſſam, vliginoſam, ac paluſtrem, latera munierant catenatis bigis, quæ pondere impedimentorum, iuſtę munitionis ſpeciem præbebant, his quæ habebant tormenta impoſuerant. Tergo parum timebant, quod Gandenſium fines in propinquo eſſent, paucique haſtati aciem clauderét. Brugenſes Franconates, eorumque vicini hoſtium aduentu cognito cum armis, ad viginti circiter peditum millia, paucis horis iuſſu Comitis parati aderant, ad hoc dudum inſtituti, vt Comitē Gandauum proficiſcentem comitarentur. Expectabat enim quotidie vt inopia coacti, ad dedendam vrbem legatos mitterent, idemque Brugenſes ſibi perſuaſerant. Quare genio indulgentes ac ebrij (ob ſacri ſanguinis feſtum quod vicinorum confluxu ſingulis annis hoc die, magna religionis cum reuerentia populorumque lætitia ſolet celebrari) hoſtes omnes præ ſe contemnebant. Suadebant rei bellicæ periti, vt prœlio abſtineret, nec famelicis deſperatiſque, ebrios ſecuroſque obiiceret, famem enim ſine ſanguine bellum confecturam. Volebat Comes horum acquieſcere conſilio, ſed cum contumelioſis clamoribus multitudo rogaret, an ne cū quatuor legionibus, cōtra vnā eſſet in aciē deſceſurus, minitarenturq; ſigniferis, niſi explicatis vexillis ad tympanorū ſonitū vrbe exiuiſſent, coactus ſigna efferri iubet. Addit agmini octingētos equites, quos tū habebat. Arteuilla cùm procul hoſtiū ſigna aduenire cōſpexiſſet, commeatū oēm militibus, vt corpora curarent, proponi iubet, præfatus: Hodie Brugas, aut apud ſuperos cœnabimus. Deinde ad precationes remq; diuinā audiendā cōuerſi, finito Chriſtianorū ſacrificio, nō parū Eccleſiaſticorum Oratorum concionibus animantur, tandemq; in proximo colle, quem Beuerhout vernacula lingua appellant, aciem inſtruunt vnam, propter paucitatem, veteranis pugnaciſſimiſque haſtatis in fronte collocatis, qui à dexteris palude, à ſiniſtris ác tergo bigis ac paucis haſtatis muniebantur. Sol radiis hebeſcentibus ad occaſum vergens, vtrinque parum moleſtus erat. Brugenſes ſub vexillis exeuntes, quum regi non potuiſſent, in multas ſe acies diuiſerant, aduentantes non quo decebat, ac ductores volebant, ordine, ſed vt ſolent ebrij inſolenteſque ſine metu homines; in pugnam, vt cuique caſus locum dederat, inconſideratè ruentes, primi tamen hoſtem Duce Pukeanorum Regulo, infeſtis haſtis excipientes, victoriæ locum dederant, ſi reliqui præfectis dicto audientes fuiſſent. Hi enim multitudine freti, contempta palude, bigarumque munitione exporrecta acie, Gandenſes vt in orbem pugnarent, à lateribus circumuenire conabantur: ſed quum pauci obedirent, extenuata ſemel acies ac ab Arteuilla impulſa diſſipatur, reſiſtéſq; cum paucis Puccius interficitur, reliqui abiectis turpiter armis omnes vrbem repetunt, Gandenſibus tanta celeritate veſtigiis eorum inſtantibus, vt ſimul porta Gandenſi intrarent. Comes quadraginta equitum comitatu fugientibus immixtus vrbem intrat, portas claudi, præſidia diſponi, in forum conuenire populum iubet. Sed dum per vrbem cum funalibus diſcurrens, viaſq; catenis claudens hoſtem excludere conatur, Arteuilla occupatis iam publicis locis, ſuos medio foro in acie continebat, fabriq; ferrarij, textores, fulloneſq;, concitante Simone quodam Cocermos armati ſe Gandenſibus iungebāt. Quare Comes ab omnibus deſtitutus, abiectis quoque armis, proximam portæ Boueriæ pauperis viduæ domunculam ſolus ingreditur, à qua (ſępius enim ſtipem propria ei manu dederat) ſub tecto, in immundo infantium cubili locatus, ſtramine, pannoſiſq; veſtimentis tegitur: quumque per omnia vrbis ædificia quæreretur, milites aliquot in hanc ædiculam irruentes tabulatum aſcendunt, locum vbi tectus iacebat aſpiciunt, nec vltra ſcrutantes, viduæ quicquam de Comite ſe ſcire neganti credunt, quod vnum Arteuillæ ad ſummam fœlicitatem defuit. Dum Comitem fruſtra quærunt, ſi qui partium eius fautores in eorum manus veniebant, extemplo in forum deducti ante pedes Arteuillæ iugulabantur, ac inter hos maximè pelliones, lanij, proxenetæ, piſcarij, quod contra fœdus tempore Hionis cum Gandenſibus initum, enixè ſemper Comitis partes fouiſſent. Externo mercatori iuſſu Arteuillæ parſum, multa tamen his diebus vendere eſt coactus;

quæ

quæ nondum sunt soluta. Nil enim vsquã secretum aut clausum sinebant hostes, Comitem occulrari simulantes. Id enim initium perfringendarum domuũ, vel si resisteretur, cædis causa erat. Iuuabat Gandensium furorem egentissimus quisque Brugensium, hinc vbique lamentatio, ac conclamationes exaudiebantur. Nobilibus ignobilibusque matronis, ac virginibus carissimas res tegere, nec suo arbitrio vti licitum fuit. Luctuosissima nocte peracta, successit dies nihilo lætior, quum per Franciscum Agricolam è dictis Tribubus viri fœminæque quos nox texerat, reperti, exitu miserabili vita spoliarentur, ac cum his quicumque à postrema defectione dignitate claruissent, aut munus publicũ gessissent, inter quos iugulati fuere Theodoricus ac Ægidius Lihterveldij, Vualterus, & Ioannes Bouinus. Armati enim per vrbem victores implacabili odio hostes consectabãtur, hinc plenę cædibus viæ, cruentum forum, quemcunque sors per tenebras aut lucem offerebat, trucidatus. Cæcidẽte è populo in vrbe Barbarico ritu iugulati, supra tria hominum millia, extra vrbem in pugna ac fuga cum Puccio sex millia. Postero die Brugas veniunt omnia ferme Gandensis vrbis opificum Collegia, consilioq; Artevillæ Vrbi præficiunt Petrum Syluium, ac Petrum Vuinterum, attributo peditum duorum millium pręsidio. Dein Portam Gandensem, sanctæ Crucis, D. Catherinæ, quæ recta Gandauum respiciunt, cum muris, turribusq; interiacentibus demoliri iubent, fossamque repleri, vt eis nocte dieque aditus in vrbem pateret. Postremò aperte ad prædam versi, quinque continuis diebus bona eorum quos Comiti fauere iudicabant, diripiunt, terra aquaque Gandauum transmittunt, subsequente cum victore exercitu, ac quingentis obsidibus è præcipua Brugensium nobilitate lectis, Artevilla. Mercatores tantis affecti iniuriis, exinde relicta sensim vrbe, se primum montibus ad Schaldim, deinde Antvverpiam contulere, posthac vitam ac fortunas ciuilibus Flandrorum furiis committere amplius nolentes. Victoria Gandaui nuntiata, spe ac metu attonitos tenuit ciues, donec de rei veritate constitisset, tum repente tantum oritur gaudium, quale æquum est inter homines ad extremam rerum omnium necessitatem redactos, ac de vita omnibusq; fortunis desperantes. Occluduntur tabernæ, discurrunt viri fœminæq; per vrbem, hic credit, alter dubitat, donec Senatus tubis campanarumq; sonitu, vulgo dubitationẽ omnem exemisset, tum inuicem gratulantur, diuorum templa gratias Deo agentes inuisunt, mirantuiq; tantam breui momento rerum mutationem, quum aut laqueo, aut fame pereundum existimassent. Captis enim Brugis, Sluzæ ac Dammum Artevillæ portas aperiunt, vbi tanta vini ac frumenti reperta est copia, vt ab hominum memoria ea vilius Gandaui nunquam venerint. Hac inspirata victoria Artevilla insolescens, ac gratulatione adulationeque hominum sui communisque vtilitatis oblitus, dum recens timor, omnium oppidorum potestas aperit, Audenardę exercitus partem mittere obliuiscitur. Fugerat enim maior ciuium pars ablatis carissimis rebus. Sed dum Artevillam predę Brugensi inhęrere vident, resumptis animis ad sua reuertuntur, admonitioneq; paucorum nobilium paruum præsidium hinc inde colligentium communibus animis quæ erant necessaria ad defensionem apparant. Re Comiti nuntiata Insulis (quo è fuga se receperat) Halevuinũ quadringentis equitibus præfectum auxilio mittit, qui statim oppido permunito, ac omni commeatus genere prouiso, effecit vt frustra id Artevilla postea obsederit, imò insignis, quę mox subsecuta est, cladis occasionem præbuerit. Dum Brugas Gandẽses auidè spoliant, Comes auxilio paupérculæ vilia induit vestimenta, ac lembo intempesta nocte per Amoris aquæ põtem ex vrbe enauigat, solusq; pedibus per inuia auiaque Insulas versus iter instituit, quumque secundo ab vrbe milliari aberraret, incidit fortunæ beneficio in Theodoricum Hõscotanum, Ioannæ filiæ suæ nothæ maritum. Is enim cum certò intellexisset socerum in hostium manus non venisse, solus cum famulo circa vrbem quærens huc vsque errauerat. Præbito igitur Comiti suo, ipse famuli accepto equo, simul Insulas perueniunt. Artevilla maiori Gandauo educta manu, cum Francisco Agricola Brugas redit, ibique militum aucto numero, Iperas contendit, qui nulla interposita mora portas aperiunt, quorum iudicium sequitur vniuersa (Flandricè loquens) Flandria, excepta Teneramunda ac Audenarda: quo nuntio Comes ira ac dolore victus, Iperensium, Cortracensium, aliorũq; aliquot oppidorum obsides interficit, eademque cęterorum omnium fuisset fortuna, nisi nobiles eum à crudeli proposito deduxissent. Artevilla ęgrè ferens solos Audenardenses,

ac Tenetamundanos, vniuersæ Flandriæ iudicium, Gandensemq; fortunam contemnere, collectis ex vniuersa Flandria, circiter centum virorum millibus, quinto Idus Iunij Audenardam corona cingit, non tamen ab initio adeo arctè, quin præsidium nocte dieq; erumpens, ferè semper hominum aliarumque rerum præda capta in oppidum reuerteretur, donec erectis operibus, præsidiisque constitutis, inclusi seriò obsiderentur. Halevuinus expugnationem non veritus, obsidionem verò diuturnam timens, imbelli vulgo exire coacto, pecus, iumenta, canes, feles, ac quicquid poterat, sale condit, aut fumo indurat. Artevilla sese oppidum vi expugnaturum diffidens, ne frustra tantum exercitum ad exigui oppidi obsidionem detineret, tria peditum millia in hostiles partes prædatum mittit, iniungens nobilitatem omni cladis genere vexarent. Hi primum propè Brugas spoliant ac exurunt Comitis natale solum, Malam, deinde nullis nobilium ædibus, neque castellis quo aditus patebat, in vniuersa Flandria parsum, Insulasque aucto numero excurrentes molis quæ vento agitatur, cũ splendidioribus ædibus, direptis ac incensis, agros vastãt; pagos exurunt; ac quod nullus occurreret hostis, audaci insolentia vlterius progressi, pagos, villasque agri Tornacensis peruastant, prædæque dulcedine allecti proximis Francorum pagis, villisque non abstinent. Erat hoc tempore Audax Baupamæ apud Attrebatenses, occasionem incitandi armandique Regis contra Gandenses quærens, quod alia iuuandi soceri qui se rogauerat, non esset via. Perscribit igitur Regi fratribusq;, Gandenses armata manu Franciæ fines ingressos prædas fecisse, ac incendia excitasse, iniuriam insanientis populi reprimendam, ne his Franciæ fex coniuncta, paulò antè sopitas magno labore calamitates redintegret. Hæc agitantem Comes Baupamæ adit, ac post secretam aliquot dierum communicationem bene animatus Insulas, Audax verò Senliacum ad Regem reuertitur, repertoque fratre Biturigum, ac cognato Borbonij Duce, iis soceri causam probat, Regemque ad ferendum auxilium inducunt. Artevilla Audacis Comitisq; communicatione intellecta, iudicans armari contra se Regem, missis legatis pacem submissè petit; quumque extemplo eam non consequeretur, ad Richardum Angliæ Regem se conuertit, facileq; fœdus ac auxilium impetrasset, si importunò tempore de solutione ducentorum millium aureorum liliorum, quæ ante quadraginta annos Flandri Anglis mutuo dederant, siluisset. Stolidum enim Angli ridentes Artevillæ fastum, spe repletum dimittunt. Intereà de pace Gallica non desperãs, enixè pro ea laborabat. Sed Rex cum Anglis eum fœdus percussisse intelligens, abiecta pacis cogitatione, magno cũ exercitu in Flandriam contendit, Gandenses oppressurus antequam Angli ad ferendum auxilium parati esse possent. Artevilla regis copias apud Atrebates conuenisse intelligens, relictis quadraginta virorum millibus Duce Harsellio ad Audenardæ obsidionem, Gandauum proficiscitur, animatoque populo, nouem veteranorum millia vrbe educit, ac cum sexaginta peditum millibus, Cortracum contendit, transitu fluminis Lisæ Regem prohibiturus, aut si vi transire conetur, æquissima Flandris cõditione; in eius ripis cũ Rege de Flandriæ imperio certaturus, attributis nouem peditum millibus Petro Syluio, ac tribus millibus Petro Vuintero, vt idem hic Comenei, ille Varveci faceret. Haslanus nothorum Comitis natu maximus iuxta Armenteriam cum centum quinquaginta equitibus Lisam transierat, ac incendiis populationibusque, villis pagisque erat infestus. Rustici magno numero congregati pontem rescindunt, rursumque debili opere fimo, arborumque foliis constrato reficiunt, exinde in Haslani equites conuersi, in fugam omnes agunt. Vix ipse cum triginta equitibus transierat cum pons rumpitur, qui superstabant merguntur, cæteri varias in partes fuga delapsi, à rusticis interficiuntur. Rex interea cum exercitu, ad oppidum Lensium, indeque Seclinum venerat, deque transitu Lisę diu consilium habitum, tandem decernitur vt prima acies è viginti peditum ac tribus equitum millibus constans, quam Magister Equitum Clissonius, Gurgundięque Marscaleus ducebant, Comeneum ac Varvecum proficisceretur, transitum astu aut vi tentatura. Alteram aciem in qua Rex erat, Audax, Biturix, ac Borbonius regebant, constabatq; sex equitum, ac tribus electorum Ballistariorum peditum millibus. In tertia, cui præerant Blosius, Eusius, ac Fani. D. Pauli Comes, erant duo equitum, quinque peditum millia, rectaque Insulas contendebat, vt quis foret primæ aciei euentus expectaret. Quum Equitum Magister Comeneum venisset, summam transeundæ Lisæ fluminis difficultatem rupto ponte,

auctisque autumnali tempore rapidissimis aquis, flumine lato, ripis altis, hostiumq; millibus duodecim ab altera parte ad transitum impediendum paratis, reperiebat. Dumque his difficultatibus remedium quærit Fani D. Piati regulus, eo loco quo Deula Lisam intersluit, quingentis circiter supra hostium stationem passibus, decem nactus scaphas asseribus contexerat, ac ab vtraque fluminis ripa firmissimis cānabinis funibus deligauerat, inscioque equitum Magistro quadringentos equites traiecerat: quod cùm Syluius à rusticis didicisset, maiorem quàm erant veritus numerum, nocturnaq; formidans prœlia, Piato tempus aduocandi auxilij concedit, sed appetente luce cum sex peditum millibus ad equites opprimendos contendit, qui etiamsi nocte pluuia, sine cibo potuque armati ex equis nunquam descendissent, aucti tamen per noctem mille quingentis veteranis peditibus ballistariis, ex equis descendunt, peditique iuncti audacter cum Syluio confligunt. Elegerant enim locum paludosum, vt tantùm à fronte ad eos pateret aditus: quare non diu Syluius cum inermibus rusticis contra probè armatos equites pedites que veteranos restitit, sed capite ac humero vulneratus suos effusè fugientes Brugas cōtendens cū maiori parte est comitatus. Magister equitum eodem tempore ad detinēdos Syluianos acerrimè ad pontem pugnabat, edictumq; in castris proposuerat, quo certus militum numerus Piato in auxilium proficisci iubebatur. Verùm subitò pōtem ab hostibus derelictum videns, eademque hora nuntium de Piati victoria accipiens, ponte supra vetera ligna refecto, exercituque in alteram ripam traducto, Comeneum ac Varvecum occupat. Cùm hos statim Rex cum omni exercitu esset subsecutus, Iperenses timore correpti, missis ad Audacem legatis, à Rege pacem, persolutis quinquaginta aureorum Liliorum millibus, redimunt. Idem & Berga, Duinkerka, Greuelinga, Casletum, Borborga, Veutna, Bella, Poperinga, Messena, cum vniuersa occidentali Flandria, Regi quadraginta aureorum Liliorum millia soluentes faciunt, quanquam plæriq; spoliati forent, coactiq; insuper Gandensium Præfectos, qui non fugerant, Audaci tradere, à quo capite puniti, rebellionis pœnas luerunt. Brugenses summoperè idem facere cupiebant; sed quòd quingenti eorum obsides Gandaui detinerentur, ciuiumq; pars maior in Artevillæ castris, aut ad Audenardam militaret, postremò quòd Syluius ac Vuinterus supra vetus præsidium, cum his qui è pugna Comeniensi effugerant, Brugas venissent, impediebantur. Artevilla Regis transitu intellecto, cum sexaginta peditum millibus Cortraco Rollegemum, indeque Rosbecā vbi Regis castra erant, proficiscitur, quadrataque vna acie è tanta multitudine, veteri liberorum populorum inepto more instructa copiam pugnandi facit, omninò se rei bellicæ imperitum ostendens, cùm sola multitudine, cuius maior pars ferro tecta non erat, confisus, nil quo latera munirentur instituerat, sciretque tamen Regem tribus Francorum more institutis aciebus aduentare, auctasque eius esse copias à Picardis, Artesiis, ac Flandris Gallicè loquentibus, adduxisseque Comitem Lodouicum quindecim subditorum millia. In secunda Regis acie, quæ decem peditum, octo equitum millia habebat, dimissisque equis pedestri pugna erant certaturi, Rex erat quatuordecim tum annos natus, cū auunculo Borbonij Duce, multisque aliis è prima Francorum nobilitate viris. In tertia acie quę Regiæ aciei sinistrum latus claudebat, erant peditum quindecim, equitum sex millia, ducebaturque à Biturige, ac Magistro equitum. In prima acie quæ Regiæ dextrum latus muniebat, sexdecim virorum millia stabant, regebaturq; ab Audace, Marscalco Burgundiæ, multisq; aliis Burgundionum Proceribus. Comitis Lodouici acies, Regiæ tergum claudebat, parata opem ferre, siquid durius alicui accidisset. Castris præsidio erant relicta quinque peditum millia, ac quadringenti equites. Cùm ab vtraque parte classicum cecinissent, contra Regem Artevilla cum veteranis constitutus tanto in eum impetu fertur, vt quanquam è fortissimis conferta staret acies, impulsa tamen veteranorum hastatorum impetu vacillaret, ac summo in discrimine versaretur; caderentq; nonnulli nobiles, primos retinere conantes. Audax Regis periculum animaduertens, equitatu suo diducto, apertum hostium dexterum latus circumuenire quantum poterat conabatur, idemq; à sinistro latere faciebat Biturix, ita vt à fronte ac lateribus pugnare coacti, nec vbique æquè bene armati, constipatum phalangis corpus variis locis aperiretur, in quo tanta ab armato equite, ballistariisq; peditibus strages edebatur, vt vniuersa tandē acies inclinaret. Qui enim in medio stabant, ab vtroque latere in vnum coacti, nec fugere, nec pugnare poterant,

rant, neque primis mediisque vltimi seruatis ordinibus recessum dabant, sed propria mole multitudineque oppressi suffocabantur, qui verò in fronte pugnantes Regem premebant, à tergo suspiriis gemitibusque morientium exauditis, remisso pugnandi ardore terrebantur: quod Regij sentientes, quingentorum refocillati equitum auxilio, illato pede Artevillæ aciem proterunt conculcantque: idem eodem momento ab vtroque fit latere, ita vt non amplius iam Flandri pugnarent, sed à fronte ac lateribus in arctum coacti ingentibus stratorum cumulis campum replerent, donec à postremis facta primùm fuga, diuersis omnes regionibus Cortracum, aut proximas siluas peterent. Ceciderunt è Flandris supra viginti quinque hominum millia, inter quos nouem ciuium Gandensium millia ceciderūt. Rex circiter viros mille desiderauit, ac aliquot primo impetu nobiles. E reliquis duabus aciebus, vix centum ceciderunt. Hoc modo pugnatum est ad Rosbecam septimo Cal. Decembres in decliui colle, vbi nunc mola frumentaria quæ vento circumagitur stat, diciturq; locus vernacula Flandrorum lingua, **Goutberghe**, quod aureum montem sonat. Artevilla inter mortuos adhuc spirans inuentus, posteaquā eum Rex aspexisset, cadauer ad arborem suspendi iussit, statimque cum victore exercitu Cortracum ingressus fœminæ stuprantur, viri interficiuntur, oppidum militi datur diripiendum. Syluius ac Vuinterus cum tumultuari Brugenses animaduerterent, cum omni præsidio Gandauum proficiscuntur. Idē fit ab his qui cùm Harsellio ad Audenardæ obsidionem erant relicti. Quare Brugenses Gandensium præsidio liberati, ciuibusque ex castris Audehardensibus domum reuersis, quamquam quingenti obsides Gandaui adhuc essent, deprecatore Audace sese Regi dedunt, ac ne vrbs diriperetur, vtq; à Gandensibus diruta restaurare possent, sexaginta millia aureorum liliorum persoluunt. Primus qui populum Brugis ad res nouandas concitare est ausus, Christophorus fuit Scotanus, cum paucis enim, sublato Comitis vexillo, ordo Ecclesiasticus statim est secutus, tum populus arreptis armis nil sibi moræ facit. Si statim à prælio Rex Cortraco relicto, Gandauum petiisset, sine cæde & sanguine vrbe esset potitus, tanta ibi consternatio. Sed cùm Brugis, Audenarda, ac ex prœlio Duces rediissent, animato consolatoq; populo portas obstruunt, muros armatis complent, omnibus qui per ætatem poterant arma capere iubent, propinquosq; villicos cum omnibus rebus in vrbem recipiunt. Audax bello finem imponere cupiens, victorem exercitum ad obsidendum Gandauum Duci suadebat. Verùm quòd brumale solstitium, pluuias tempestatesq; minaretur, cæteris principibus in Franciam reuerti satius visum fuerat. Discedens Rex Cortraco ignem inijci iubet, quanquam Audax cum socero extremis precibus, ne fieret, frustra contendissent. Versabatur enim Francis ante oculos accepta anno 1302. propè Cortracum ad pagum Groningam clades, pendētibus ad rei memoriā in summo Cortracensiū templo supra quingentis deauratorū calcarium paribus, equestris ordinis viris qui ceciderant, à Flandris eo tempore detractis. Quare pertinacius obniti nolens, è publicæ domus turri insigne horologium campanamque auferri, ac Digeoni in Burgundia ad publicum vsum aptari iubet, omnibus qui ad se confugiebant, nobilibus ignobilibusque in tutum deductis, qua humanitate fœminas complures à militum improbitate defendit. Nam præter prædam concessum militi erat abducere captiuos quos vellet (nemine tamen interfecto) quò se magna post pecunia redimerent. Cortraco deflagrante, Rex Tornaci de pace tractabat. Verum Gandenses Flandria hostem excedere videntes, recepto animo pacem recusabant, dicentes, stabilem pacisci non posse, quod Comitis animus inueterato odio obsessus, nulla re quam vita sanguineq; ciuium Gandensium placari posset, proinde se paratos esse in Regis transire potestatem, modo vt regni hæreditarium membrum, non bello partam prouinciam suscipere se in clientelam, ac contra inimicos omnes defendere velit. Rex sciēs Flandriam mortuo Comite patrui sui Audacis dotem esse, irrisis Gandensibus in Franciam reuertit, cùm præfecisset Ghistellæ regulum Brugensium vrbi ac vniuersæ Flandriæ, Piatum Iperis, Iumontium Cortraco, Laumegemium Audenardę. Comes cùm Regi ac Proceribus gratias egisset, salutato genero Atrebatum proficiscitur. Gandenses in locum Philippi Artevillæ rei bellicæ præficiunt Franciscum Agricolam virum strennuum ac prudentem, qui

1383. mense Ianuario anni 1383. tria Gandensium millia Ardenburgum, vbi circiter quadringenti Gascones ac Burgundi in præsidio erant, ducit, noctes diesque vrbi incursionibus

infestos,

infestos, quibus expugnatis, præsidium interficit, oppidumq; incendit. Deinde vt vrbi contra regis reditum prosp iciat, missis in Angliam legatis, fœdus auxiliumque impetrat, venienteq; mense Maio Episcopo Norduichiano sexcentis cum equitibus, ac duobus ballistariorum peditum millibus, Agricola ei iunctus recipit, fugientibus Francis, Greuelingam ac Duinkerkam, quibus è locis cum finitimis omnibus molesti essent irritati agrestes, cùm circiter duodecim millia è suis armassent Anglis, obuiam profecti prœlium committunt. Sed à ballistariis magno damno affecti, desideratis quinque millibus, cæteri domum dilabuntur, post quam victoriam Gandensibus sese iungunt cætera quæ ad mare iacent oppida, Slusam vsque cum infirmiotibus in continente sitis, omni cladis genere eos peruastantes, qui Gandense imperium repudiabant. Aucto his è locis exercitu, Agricola ac Norduichius ad obsidendas Iperas proficiscūtur, quod intellexissent Piatum cum maxima præsidij parte in Franciam ad Anglicum profectum bellum, in vrbe tantùm reliquisse Ioannem Vtreum Burgrangę dominum, ac Petrum Zixanum cum trecentis peditibus. Adductis igitur Agricola viginti peditum millibus, arctissimè cum Anglis Iperanos obsidet. Sed ea fuit exigui præsidij ac ciuium virtus constantiaque duobus mensibus cū dimidio, vt omnes hostium conatus fregerint, adiuti paucis bombardis, qui circiter annum 1366. reperti, quanquam rudi adhuc opere, Iperensibus summo tum vsui, hostibus verò eorum compluribus exitio fuêre. Itaque tempus ad vrbem frustra terentes decimoquarto Cal. Septemb. obsidionem soluunt, quod Francorum Regem magnis instructum copiis in auxilium obsessis festinare intelligerent. Durante Iperarum obsidione, impetrat à Iumontio Comes, Cortraco restaurato munitoq; defendendum suscipiat: ac quoniam ciues à postrema vastatione fermè omnes Gandauum migrarant, paucosq; Iumontius milites haberet, restitutis oppido veteribus immunitatibus, nouisq; pro tempore additis, multi redierunt. Audax Iumontio in supplementum sexaginta equites miserat Britones, qui ex improuiso obuiam facti, haud procul vrbe Brugensi ducentis Anglorum equitibus prædatum profectis, non paucis desideratis, reliqui Britones Insulas fugêre. Interea Comes persuadere Norduichio conabatur, vt deserto rebelli populo Iperas non oppugnaret, vsus opera Episcopi Leodiensis, qui ad castra Anglica profectus, nil tamen impedientibus Gandensibus impetrare potuit. Veritus igitur Comes ne Anglorum auxilio dignitate ac ditione Gandenses se exuerent, extrema coactus necessitate iterum ad Audacem se conuertit. Erat is eo tempore Campangæ, quæ in Flandria agebantur, non admodum lætis accipiens auribus. Anglos enim auxilio Gandensium in Flandria assuescere egerrimè ferebat. Proinde Regi, ne id permitteret, iam ante persuaserat, qui magno rursum coacto exercitu, Atrebatum, indeque, vt dixi, Iperas leuandæ obsidionis gratia properabat. Sed Gandenses domum, Angli Borborgum, Bergas, ac Duinkerkam discessere. Audax primæ aciei præfectus Anglos sequebatur, præmissis Burgundis, quibus præerant Challonius, Vergius, Neucastellius, Monbeliardus, Granssius, Rius, Subrenomius, Fani Desiderij regulus, Charnius, Bellemontius cum plerisque aliis. Angli vires Bergis coniunxerant, sed Norduichio Caletum fugiente, Borborgum ad oppidum magis munitum, quinque virorum millia ducunt. Rex direptis incensisq; Bergis, Borborgum corona cingit, frustraq; aliquoties oppugnatum, tandem vita bonisq; concessis in deditionem accipit. Angli Flandria excedentes, direpta Greuelinga, Caletum contendunt. Franci Borborgum stupratis feminis, trucidatisq; viris, diripiunt ac incendunt. Neuportenses Agricolam relictis Iperis Anglisq; domum properātem insecuti, postremo agmini insigne detrimentum intulissent, nisi Gandenses tale quid veriti auxilium ab vrbe submisissent, quo Agricola confisus Neuportum expugnat, ciues trucidat, oppidum prophanis sacrisq; in prædam concessis, incendit. Occidentales Flandri Caleto Sluzam vsque habitantes Anglos infestissimos sensêre. Spoliati enim, iugulati, aut exustis villis pulsi, miseriarum omne genus sunt experti. Rex contentus Anglos Flandria expulisse, in Franciam reuertitur. Audax cum socero apud Fanum Odomari mansit. Rege Borborgum obsidente occupat Agricola Audenardam. Cùm enim præfectus Laumegemius, iussu Comitis cum præsidij maxima parte Regia ad castra esset profectus, ciues vigilias parum cautè obeuntes, Agricola ab exploratoribus certior factus, cum quadringentis expeditis peditibus, singulis scalam adferentibus, nocte per fossam, quæ piscandi gratia erat exsiccata, neminę qui re-

fisteret inuento,transcendit, tectaque ad forum tendens,triginta vigiles interficit,ac cum his Florentium Heulanum,Franciscum Crupeningum,ac ciues quos cum armis in publico reperiebat.Simon Bramæus, Textorum Gandensium Præfectus, qui maiori manu Agricolam subsequebatur, effracta Gandẽsi porta Textores introducit.Prima luce Agricola fœminis puerisque exire iussis, Gandauo Coloniam euocat, quæ infestis populationibus Tornacum vsque omnia vexans,Arnulfum Gauerensem Scornai Dominum, omnibus ferme fortunis exuit, qui ira ac dolore victus,iurat se nunquam cum Gandensibus in gratiam rediturum,priusquam de damno illato satisfecissent, aut ab eis sua recuperasset, quibus Gandauũ relatis,priuati nobilis minas ridentes cõtempserunt. Mẽse Octobri Angli cum Francis inducias pangunt, quibus Gandenses Anglorum confœderati, obsistente supra modum Comite Lodouico,sunt comprehensi.Vtrinque enim promiserant inducias pacemque cum hoste per se non facturos. Dolens igitur Comes Lodouicus omnem sibi vindictæ rationem (quòd esset Francico frustratus auxilio)ereptam, animo impotenti succumbente dolori, apud Fanum Odomari(quò ad Audacẽ de bello cõsulturus

1384. venerat)quarto Idus Ianuarij anno 1384. moritur,sepelturq́; cũ vxore Margareta (quæ ante sex annos in Comitatu Rethelẽsi obierat) Insulis in fano D.Petri. Iacobus Meierus, ac Flandriæ Chronica, aliá quàm ego hic Froffardum secutus, Comitis Lodouici mortis causam adferunt;nimirũ Iohannẽ Biturigum Ducẽ Audacis fratrẽ, apud Fanũ Odomari cum Comite Lodouico acribus verbis cõtendisse ob Comitatũ Boloniensem,qui cũ iure hæreditario ad Biturigis vxorẽ esset deuolutus,volebat Comes Lodouicus Biturigẽ beneficiariũ sibi iusiurandũ dicere, quòd Bolonia ac Artesia Flandriæ vetusta mẽbra,beneficiario iure seruato, Flandriæ filiabus Francorũ Proceribus matrimonio iunctis, fint tradita.Biturix indignũ ratus,se qui Regis esset filius,frater,patruus,ac Biturigũ Dux,Comiti Flandriæ obedientiæ sacramentũ dicere,cùm de obsoleto iure disceptãtes ad iurgia venissent,ira Biturix incensus,pugionem Comiti Lodouico in pectus iecisse,è quo vulnere tertio die obierit,celante ac tegẽte Audace miserrimum casum,propter vindictam quam à proprio fratre in iusta soceri causã, sumere se æquum fuisset. Quare nil miror Froffardum,qui hoc tempore vixit, factum aut ignorasse, aut studio conticuisse, ne suæ ætatis Principum indignationem , evulgato humanæ imbecillitatis sui temporis memorabili exemplo incurreret. Reliquit Comes Lodouicus(præter Margaretam Audacis vxorem) filios quinq; , ac filias duas, illegitimo omnes thoro susceptos, inter quos Lodouicus Friso vnus Pratensium familiæ originem dedit.Funus exequiarum assistẽtibus vicinarum prouinciarum viris illustribus est celebratum. Deinde Audax cum vxore Margareta quinto Cal. Maij Comites Flandriæ Brugis primùm,deinde cæteris Flandriæ oppidis(Gandauo excepto) inaugurantur, quemadmodum & apud Attrebatenses, Burgundos, Rethelenses,Neuersios,Salinas, ac Mechlinienses,quæ omnia dote vxoris illi accessere, firmatisq́; vbique præsidiis, ac regionum composito statu,vxore Atrebati relicta,Parisios ad Regem reuertitur. Mense Maio,durantibus induciis,Scornaus Audenardam astu Gandensibus eripit. Cùm enim Agricola Gandauum ad nuptias nepotis ex fratre esset profectus, Audenardæ custodiam Petro Vuincio commiserat, quod cùm Scornaus è suæ partis ciuibus didicisset, trecentos expeditos pedites,nocte in propinqua oppido silua abdit. Albescẽte cælo, plaustra duo commeatu onusta à quatuor singula veteranis, rustici in modum supra arma vestitis ad oppidum agi curat, qui portæ Gersberganæ propinqui, rogatique vnde venirent, ex Hannonia cum frumento vænum respondebant. Demisso à Gandensibus ponte sublicio , quum iunctim plaustra constitissent,clam eorum vnus,vnicuiq; ferreum malleum, qui subiugales equos temoni connectit,eximit,equosque scutica ad iter festinandum incitatos, onereque liberatos in oppidum agit.Portæ custodes,dolo conspecto,arreptis armis in aurigas insurgunt.Illi præsenti animo se defendentes, custodes aliquot interficiunt, reliquos fuga oppidum petere cogunt, fistulaque in hunc vsum parata inflataque vigintiquatuor viros duodecim equis insidentes,in auxilium accipiunt,subsequente Scornao,ac cum trecentis peditibus portam occupante. Conclamatur omnibus oppidi viis ad arma. Sed priusquam Vuincius Gandenses in tabernis perpotantes cogere posset, Scornaus oppido potitus,eos sine ordine discurrentes interficiebat, trecentisq́; circiter iugulatis,qui poterant cum Vuincio Gandauum fugientes tristi nuntio Agricolæ

nuptias

nuptias perturbant. Recuperauit hic Scornaus abundè quod ei Gandenses damni intulerant, repertis in Agricolæ ædibus, supra octo aureorum liliorum millibus, excepta præda quam è Gandensibus ac Audenardensibus eorum fautoribus congessit. Scribit statim Agricola Audaci, suos inducias, occupata Audenarda, violasse: proinde oppidum reddi curet, nisi velit Gandenses, apud Angliæ Regem de iniuria conqueri. Audax se consilij participem dissimulans, Scotnao Agricolæ literas per eundem tabellarium mittit, iubetque oppidum reddi. Respondet Scornaus, ab eo tempore, quo Gandenses direptis pagis villisque, graue fortunis suis detrimentum intulissent, se neque pacem, neque inducias cum eis fecisse, sed hostili semper in eos animo mansisse. Proinde se Audenardam propria authoritate occupasse, nec redditurum priusquam à Gandensibus sibi esset satisfactum. Per causam damni Scornao illati Gandensibus Audenarda eripitur, quæ res cùm primo iurgium inter Hersellium ac Agricolam excitasset, deinde contumeliosis verbis alter alterum mentiri dixisset, post paucos menses Harsellius ab ignoto sicario in foro deambulans confoditur, nemine dubitante quin Agricolæ opera factum, qui post dictum iurgiũ, sæpè Harsellium proditionis (quod tamen constare non poterat) postularat. Quare populus rei indignitate motus, Agricolæ dictaturam deponere iubet, ac eius loco Balduinum Riceum creat, exauthorato etiam Petro Siluio, Vuinterum verò ac Vuincium, in carcerem coniicit, aliosque eorum loco ordinum ductores legit. Ricius multa nouando, vrbis statum immutabat, pecuniam verò à nocentibus pariter ac innocentibus exigebat, adeò vt populus natura rebus nouis gaudens efficacem se bello paceque dictatorem legisse existimaret, cùm tamen in hoc vnum is incumberet, vt dictaturæ tempus non minus fortunis suis quàm Reipublicæ augendis commodis seruiret. Tandem cum armatam manum magna cum expectatione eduxisset, ac Audenardam aliaque loca irrito euentu tentasset, populus mutata voluntate, dignitatem Agricolæ ac Siluio restituit. Sexto Idus Apriles anno 1385. Audax Ioannem filiorum natu maximum, ac Margaretam filiarum primam in matrimonium tradit Guilielmo ac Margaretæ, filio ac filiæ Alberti Bauari, Comitis Hollandiæ, &c. satagente Ioanna vxoris suæ matertera Brabantiæ Duce, vidua Vuenceslai Lutzenburgij, quorum nuptiæ regali pompa Cameraci, assistẽte Franc. Rege, cum multis Ducibus & Comitibus sunt celebratæ. Filiæ maritis in dotem attulêre quinquaginta aureorum liliorum millia. Audax filium Ioannem Comitem Neuersij, Bauarus filium Guilielmum Comitem Osteruantij nominauit. Margareta Audacis vxor cum noua nupta Atrebatum concessit. Audax cum filio Ioanne Regem in Parisios proficiscentem comitatur, quod instante mense Maio, bellum, finitis induciis, à Francis, Anglis, Gandensibusque, summo apparatu instauraretur, petierantque Gandenses à Rege Richardo, vrbi suæ Anglicum Præfectum, qui eis virum nobilem Ioannem Borsetium miserat, de cuius prudentia ac virtute, omnes eius temporis scriptores vnanimi consensu testimonium perhibent. Veritus enim Borserius Regis Caroli tertiam contra Flandros expeditionem, Gandauum cõmeatu, armis, aliisque rebus necessariis præmuniit. Induciarum tempore exacto, Guido Pontallerius Burgundiæ Marscalcus, ac Iumontius, hic Ardenburgi, ille Cortraci præsidens, ducentos equites prædatum in Quatuor præfecturas (nomen est Regionis Gandauo contributum) mittunt, quibus Agricola cum mille quadringentis peditibus, eadem de causa in hostilem regionem profectus fit obuiam. Pugnatur aliquandiu acriter, tandem Marscalcus desideratis circiter octoginta equitibus fuga sibi consulere cogitur. Erat miserrima huius belli facies. Iumontius enim vir natura sæuus ac crudelis, si Gandẽsem aut qui partes eorum defendebat nactus fuisset, amputatis auribus, naso, pollicibus, aut erutis oculis, luxatisue cubitis poplitibusque domum remittebat. Gandenses, si vir nobilis, eius famulus, aut partium fautor in manus venisset, eadem vtebantur crudelitate, habebantque in sylua Gandensi dicta Respalla, quadringentos sicarios, qui accepta libertate nobilis ibi viri domum occuparant munierantq́; tanta sæuitia noctes diesque in omnem sexum grassantes, scribere vt pigeat: & quanquam nobiles mille technis latrones opprimere essent conati, Gandensibus eos iuuantibus, in cassum omnia tentarant; durauitque horum tyrannis, quandiu bellum; tum enim deserti, imò & oppugnati à Gandensibus sunt dissipati. Post secundam cum equitibus Marscalci pugnam, Agricola sex peditum millibus aucto exercitu, obscura nocte multis cum scalis

1385.

Ardenburgum oppressurus Iumontium, qui huc Cortraco migrarat, obscurato tempore quo custodiæ mutantur, contendit. Discesserant enim vigiles, tribus qui in mœnibus deambulabant exceptis, dum scalas Gandenses erigunt, vnoq; in murum euadente, reliquis ascendentibus manum porrigebat. Sed per tenebras non satis ea hora densas, vnus visum Gandensem lancea pedestri in fossam deturbat, cæteriq; duo arreptis armis, auxilium præsenti animo inclamantes se defendűt, dum proximi vigiles rapto agmine in murum contendunt, tympaniq; sonitu Iumontium cum præsidio ad arma excitant. Forti conatui fortunam defuisse Agricola considerans, suis omnibus sine detrimento receptis, alio iter conuertit. Iumontius contra Agricolæ astutiam ac vigilantem audaciam, nő se satis prouidum esse posse hoc periculo doctus, posthac vigilias maiori cura obiuit, instituitque vt nunquam veteres loco discederent, priusquam nouæ aduenissent, certus se esse Helenam quam ardentibus animis non ad nuptias, sed supplicium Gandenses expetebant. Proficiscitur Agricola eadem nocte Brugas, sed cum ab exploratoribus didicisset nil in vrbe negligenter agi, Dámum (vbi Ghistellæ dominus pridie Brugas profectus in præsidio erat) contendit, ciuesque cum paruo præsidio decimoquarto Cal. Augusti opprimit, direptisque fortunis aduersæ partis ciues interficit. Ghistellani vxorem partui propinquam, ac cum multis illustribus feminis qui ad eam visendam variis è locis conuenerant, captã, honesto excepit conuiuio, consolatusque iuuauit ab omni iniuria se eius cæterarumque dignitatem ac corpus protecturum, addens, non cum mulieribus, sed viris se bellum gerere, promissique fidem sanctè exoluens memorabili continentiæ exemplo, vniuersæ nobilitatis gratiam ac beneuolentiam mirificè sibi conciliauit. Brugensium magna multitudo duce Ghistellano Dammum proficiscitur, sed Agricolę nouum Gandauo auxilium aduenisse intelligentes, domum ex itinere reuertuntur. Die quo Agricola Dammum occupat, ducit Carolus sextus Francorum Rex, consilio operaque Audacis, ac Ioanne Brabantiæ Ducis, vxorem Isabellam seu Elisabetham filiam Stephani Ducis Bauarię. Veritus igitur Audax ne occupato Dammo Sluzam Gandenses magno Brugensis mercaturæ incommodo aliquando etiam inuaderent, ac oportunissimum maris portum Anglis traderent, persuaso Rege, cum magnum in Atrebates exercitum coëgisset, tertiam contra Flandros expeditionem suscipit, Dammumq; obsidione cingens, frustra aliquoties oppugnat. Iusto enim Agricola præsidio munitus, insuper bombardicis tormentis adiutus, facilè hostem muris pellebat, ex Anglia quotidie auxilium expectans, donec spe frustratus quod Francorum Magister equitum in Scotiam cum classe aduectus Anglorum fines popularetur, Agricola intempesta nocte clam cum præsidio ciuiumque maiori parte, oppido cum impedimentis profectus, ac à nemine lacessitus Gandauum peruenit, posteaquã sex hebdomadis, Francici exercitus vim, in exiguo oppidulo, non minori cű laude quàm virtute sustinuisset. Franci Dammum ingressi, cùm præter ignobilem prædam nil relictum conspicerẽt, ira accensi pluribus locis (frustrà Rege ac Audace prohibente) ignem iniiciunt, profectiq; castra in pago Arteuilla, secundo ab vrbe Gandensi milliari locant, vnde quatuor Præfecturas tam infesta populatione deinde incendiis peruastant, miseris vt rusticis nil planè reliquum maneret, quàm quod ante eorum aduentum in loca tuta detulerant, cumque satiandæ auaritiæ agrestium fortunæ non sufficerent, ad scelera conuersi, interficiendis viris, stuprandisque feminis, animi acerbitatem placant. Rex vrbi obsidionem minatus, cùm non moueri ciues videret, autumnus verò ingrauesceret, pridie Idus Septemb. relicto Gandauo, apud Atrebates exercitum dimittit. Iungitur hoc tempore Sluza Flandrię, cùm Audax Guilielmo Comitis Namurci filio natu maximo (cuius familiæ imperium iam longo tempore agnouerat) donasset eius loco ditionem Bethuniensem, ædificatque Sluzano in portu Audax turrim quadrato è lapide, quæ Arx minor dicta, nunc diruta est, sed addidit Carolus sextus Francorű Rex castrum maius, quod etiãnum hodie extat, ne vllo vnquam tempore Anglis, oportunissimi portus potiundi spes foret, eademque opera oppidum muro lateritio circundatur. Cùm Rex in Franciam rediisset, consilio Audacis (qui Franciæ veterem belli gloriam, militiæq; suæ infelicia rudimenta vendicanda censebat) Anglico bello summo apparatu animum adiicit, transferreque è Francia in Angliam bellum cogitat, conuersis eo vniuersæ Franciæ viribus, quo Angli pro aris ac focis dimicare quoque aliquando cogerentur, sed conatum felici euentu cari-

tu cariturum videbat, nisi Flandria Galliç coniuncta cum Francis vires coniunxisset, eaq; ratione præcipuis Francorum Proceribus consilium non improbari sciebat. Proinde omnes ingenij vires, ad pacem, salua dignitate, cum Gandensibus ineundam conuertit, traxeratque Agricolam in suam sententiam, si Gandensi populo absolutam omnium præteritorum veniam, redditis confirmatisque veteribus immunitatibus, promittere vellet. Cum Agricola sentiebant non pauci magnæ existimationis ciues, expectabantq; occasioné cum populo de pace agendi, quorum Principes erant Rogerius Euertuinus nauta, ac Iacobus Erteburius lanio, quibus se coniunxerat vir nobilis Ioannes Heila, detuleratq; ad Euertuinum ac Erteburium Audacis literas, quibus anteactæ rebellionis obliuioné vrbi populoque pollicebatur, conueneratq; Gaueræ Agricolam, eumq; serio paci studere affirmabat, cuius verbis animati, timore tamen Burserij Angli, Petri Siluij, aliorumque Præfectorum non prius se mouent, quam sui ordinis ciuibus fermè omnibus, ac Præfectis reliquarum tribuum idem persuasissent, tum famam de pace in publicum spargere audent, diplomaque Principis in vrbe esse, quo præterita omnia condonabat, priuilegia immunitatesq; restituebat, ac noua se tempore oportuno daturum promittebat, asseuerare non verentur. Populus pacis mentione, quæ à nouo Comite afferebatur, lætatus, pro maiori parte eis fauebat, experientia doctus, se bello compendij parum, dispendij verò plurimum consecutos. Opes enim in bello, præter præfectos, ac qui munera publica gerũt, neminem parare, sed inani se laudis titillatione, vanaq; libertatis specie ad lanienam pro ignobili præda duci, ciues interfici, aut membris mutilatos domum reuerti, agros vastari, villas pulsis colonis exuri, pecus diripi trucidarique, oppida castellaq; dirui, mercatum dilabentibus alio mercatoribus magno vrbis damno frigescere, iuuentutem humanitatis oblitam facinoribus contaminari, ferinos induere mores, exlegem omnia audere, ac spe impunitatis peccandi illecebra omnibus præbita, nil præter quietam ciuilemque vitam in vitio ponere, ac proinde ordinem nullum pati, denique omné sexum ætatemq; odio, ira ac discordia inter se ardere, quorum tamen maior pars vna in regione, ac nonnunquam ciuitate nata educataq; nuptiis iamdudum sanguinem miscuisset, quem luctuosissimo hoc ciuili bello barbara rabie largè effundere in virtute ponebant, regioni, vrbi, oppidis, corporibus ac fortunis suis imperátibus hominibus ambitione perditis, turbulentis, seditiosis, decoctoribus, ac inquietis, qui Superiorem nec leges, Deum nec homines vereri didicissent, sed affectuum æstu, animique libidine agitati, quicquid in mentem veniebat, per causam tuendæ libertatis faciebant. Ad hæc animaduertebant, populum militemq; moribus planè agrestibus ac indomitis, intra extraque vrbem fanda infandaq; committere, conniuentibus præfectis, quò eos deuinctiores, obsequentioresq; haberent. Ciuilis enim belli concitatores impulsoresq; se esse scientes, discordias odiaq; seminare non desistebant, quòd ea ratione non solùm sentirent se rem facere, sed ab altera etiã parte honore affici, ac ad imperiũ euehi viderent. Proinde viri probi, quietisq; amantes nil aliud quã aliquando ab horũ tyrannide liberari optabant, satis superq; pro Hionis causa vindicanda pertulisse se ac fecisse iudicantes. Considerabãt enim, quanquã vrbs opibus, viris, amicis ac fortuna adhuc satis secũda floreret, ea tẽporis successu ad summum aliquando felicitatis fastigium peruentura, magnoq; tum suo malo ruitura, cogitabantq; si nouus Princeps, multo potẽtior Lodouico, Gandensiũ peruicacia irritatus, extremas à contumacibus pœnas expetere cœpisset, necesse fore vt aliquãdo ab omnibus deserti ad iniquas cõditiones descẽderẽt, cùm cõfœderati cũ fortuna plerunq; partes mutare cõsueuissent. Ab alia parte Audax animo versans Gandensiũ exẽplo populum plebẽque Galliarum contra Principes leui momento ad arma cõcitari posse, seque his malis inuolutum magna cum difficultate Anglis resistere, traherẽq; obstinata vindictæ cupiditate nobilitatem in maximas se miserias, imo vitæ ac fortunarum omnium discrimen, repressis affectibus, Reipublicæ causa nonnihil de iure suo decedendum censuit, paucisque omnino exceptis, ab vtraque parte pacem ardentibus votis requirebant. Nulla enim vniuersa in Flandria, Flandricè loquens (Gandauo excepto) ciuitas erat, quæ non bis dolo aut vi capta, ea quæ victis (præsertim ciuilibus bellorum furiis) accidere solent, pertulisset, omitto incendia quibus maxima pars, post editas ciuium strages, publicataque fœminei sexus pudicitia, conflagrauit, idque à Gandensium, Comitis, Anglorum, aut Francici Regis mi-

litibus,

litibus, inter ſe certátibus, quis alterum feritate, ac ſæuitia ſuperaret. Crudeliſſimus enim ſæuiſſimuſque latro, partium fideliſſimus, fortiſſimuſq; propugnator habebatur, brutaque hac dominante perſuaſione, vindictæ libido de priuatis inimicitiis ſanguinariam cupiditatem ſatiabat, bona rapiebat, debitor creditore interfecto ſatisfeciſſe ſe gloriabatur, inhumana, peruerſa, diſtortaque ingenia naturalem feritatem ſaturabant, mulieres ſtuprabant, virgines corrumpebant, pueros contaminabant, ſcelus pulſa ſine pudore iuſtitia virtutis in ſolio collocabant, agricolas interficiebant aut deuorabát, nobilium diuitumque Caſtella multis abhinc retroactis ſeculis ad Regionis ornatú variis locis, pulcherrimo artificio, magnoque ſumptu extructa demoliebantur, aut incédebant, denique quicquid peruerſa mens, malus animus, ac gaudens ſcelere indoles, omni timore excuſſo auderet, nuſquam omittentes. Haſce ob cauſas cùm omnium ordinum homines domiti bellum odiſſent, populus Gandéſis verbis Eueruini, ac Erburij aures animoſq; præbens, auxiliú eis ſuum pollicetur; conueniuntque ex pacto ſummo mane in forú, prælato vexillo Flandrico ac Burgundico clamantes: *Conuenite ad Flandriæ leonem* (hoc enim animal nigri coloris in vexillo aut ſcuto aureo præfefert depictum Flandriæ Comes) *Princeps Comeſq; noſter, facta omnium delictorum gratia, Gandenſi populo veteres immunitates reſtituit.* Ioannes Burſerius, ac Petrus Syluius coniuratione intellecta, in publicam domum reſiſtendi animo eodem tempore centum armatorú præſidio muniti conuenerant. Sed cum Eueruinum ac Erburium quadringentorum armatorum comitatu ſtipatos, quibus ſeſe Præfecti omnium tribuum coniunxerant, aduenire conſpiciebat, timore correpti fugiunt, ac ſe clam Syluius in pauperis ciuis domum abdit. Hæc cùm fierent, oportunè Ioannes Heila ab Audace miſſus publicis cum Tabulis præteritorum veniam continentibus aduenit, quibus populus gauiſus, Gauera vocato Agricola, ex eius ſententia ſtatim ad Audacem idem Heila legatus mittitur, impetratiſque à fine Nouembris ad Cal. vſque Ianuarij induciis, de pace acturi Agricola, Eueruinus ac Erburius quinquaginta ſtipati equitibus Tornacum proficiſcuntur, ſequiturque poſt paucos dies Audax cum vxore, filio Ioanne, nuru ac matertera Ioanna Brabantiæ Duce. Legati Gandenſium primo induci non potuere vt in genua procumbentes, veniam ſupplices ab Audace peterent, quod cùm is ægerrimè ferret, Ducis Ioannæ rationibus inducti tandem poſito faſtu, veniam ſupplices petiere, procumbére cum eis Audacis vxore ac nuru, veniamque cum lachrymis vrbi ſuæ ſummiſſe decoreque rogante ac impetráte. Omnibus ſine exceptione ignotum, vrbi immunitates decimoquarto Cal. Ianuarij anno ſeptimo, poſteaquam miſerrimum hoc ciuile bellum initium cepiſſet, reſtitutæ. Audax ſuo cum comitatu Inſulas proficiſcitur, Gandenſes læti domum. Statimque per vniuerſa vrbis loca pax per Præcones prouulgatur; quemadmodum & ſubſequentibus diebus per vniuerſam factum eſt Flandriam. Petrus Syluius, cæteriſque ordinum ductores, excepto Agricola, iam tandem ſerio, ac ſine ſimulatione pacem initam eſſe videntes; ſtatuunt cum Burſerio in Angliam migrare. Cautum enim diſertis verbis inter pacis erat conditiones, qui vellent, in vrbe rebus omnibus
“ ſaluis manerent: qui non, iiſdem ablàtis migrarent. Agricola abitum diſſuadebat, affir-
“ mans de Audacis Principis magnanimi generoſique verbis promiſſiſque dubitare nemi-
“ nem debere. Reſpondet Syluius: Sis memor Agricola, homines nos eſſe nulla maiorum
“ claritate notos, ſed plebeos, plebem contra nobiles concitaſſe, ac proinde eoſdem, conni-
“ uente Audace, omnibus nos artibus hoſtili ſemper animo perſecuturos, quod tu non ita
“ dudum didiciſſes, ſi Stabuli Præfecturam, quam tibi Audax obtulit, accepiſſes. Iugulatus
“ enim à ſordidiſſimo viliſſimoq; aulæ Audacis aſſecla, animi eorum acerbitatem expe-
„ tita dudum victima ſaturaſſes. Sed quemadmodum dignitatem eam prudenter recuſaſti,
“ ita imprudente conſilio vitam tuam Gandauo committis. In memoriam reuoca quot vi-
“ ros bonos interfici iuſſeris, nulla de cauſa quàm quòd paci principique fauerent, aut tuis
“ contradicere conſiliis auderent, quorum facile Princeps Harſellius, quis tua opera iugu-
“ latum fuiſſe ignorat? Recordare ſtrages quas tuo ductu nobilitas pertulit, quorum arces
“ diruiſti, ſanguinem fudiſti, bona diripuiſti, in famulos neceſſariosque hoſtili animo ſæuij-
“ ſti, horum exurget aliquis, qui te noctes dieſque ad necem quæſitum, ſparſo cruore tuo,
“ Audacis gratiam venabitur, communeſque iniurias vlciſcetur. Inſidiatorum, ſeditio-
“ ſorumque latronum nos loco habentes, quæ his iniuſta, inquiunt, afferri poteſt nex? Có-

mune enim omnibus eſt principibus, immortali eos perſequi odio qui populi libertatem „
ſupra dignitatis exiſtimationiſq; ſuæ ampliſſimum faſtigium euehere conantur, ſcientes „
qui populum ſeducere, regere, ac intrepidè ad vitæ fortunarumq; periculum adeundum „
inducere poſſunt, viros eſſe debere non vulgaris ingenij, ſed iudicij acris, ac in rebus agen- „
dis prouidos, qui vi aut aſtu oppreſſi populum rerum ignarum quiduis facilè admittere. „
An putas Agricola, Audacem ob fidem compendij ſui cauſa huic vrbi datam tua cauſa „
perpetuo cum timore viuere velle, ne aliquando leui occaſione te impulſore rurſum cum „
populo Gandenſi, ac vniuerſa Flandria bello ſit certandum? minimè, ſed promiſſi fidem „
facilè eludet Caiphæ ſententia, aſſerentis, *Satius eſſe vt vnus moriatur, quàm vniuerſa* „
Reſpublica periclitetur, quum ab omni antiquitate principes promiſſis non diutius ſtan- „
dum iudicarint, quam vſus, fortuna, aut neceſſitatis ſimulatio exigeret, mille ſemper ra- „
tionibus inſtructi, quibus ſpecie recti fidem fallant, ac iniuſtum iuſti habitu veſtiant. Pro- „
inde ſi vitæ rebuſq; tuis probè Agricola cõſultum volueris, accinge te nobiſcum itineri. „
Ad hæc ille: Si mors mea apud Audacem tanti eſt, vt eam ignobili ductus timore, nulla „
fidei promiſſorumq; ratione habita, nec Sacramenti religione ductus planè procurandam „
exiſtimet, quum amicis vbique terrarum ac opibus abundet, non minus id apud Anglos „
Germanos, Italos, Hiſpanos, imò & Turcas per ſicarios efficere poterit, quàm Gandaui. „
Qua igitur de cauſa voluntarium mihi conciſcam exilium, cùm neceſſario alicubi ter- „
rarum vita ſit finienda, eiuſque caſus expectandus? Si enim Audax fidem fefellerit, mihi, „
conſanguineis, affinibus, neceſſariiſq; omnibus, mea mors ſine dedecore continget; illi „
apud poſteros in omne æuum cum ignominia exprobrabitur. Quod ſi promiſſis ſteterit, „
vtriuſque honori conſulet. Denique in omnem euentum ego à ciuibus meis laudabor „
honoraborq;, aut probatus cum deſiderio deplorabor, cùm vobis neutrum continget, qui „
ciues neceſſarioſq; omnes ignauo mortis terrore (quæ tamẽ preſſis veſtigiis, omnes vbiq; „
ſemper homines ſubſequitur) deſeritis, idq; peſſimo ciuibus relicto exẽplo, ac ſi Principis „
ſui verbis promiſſiſq; nulla ratione fidere deberet, cũ hoc modo reuerentiã ac amorem „
quẽ inter bello cõſumptos ciues noſtros ac principẽ, omni arte alere, ac ad maturitatem „
perducere deberemus, planè extinguitis, principi occaſionẽ eripiẽtes vt ex veſtro euentu „
populus diſcat, quid ab eo ſperare debeat. Quare potiùs in patria vitæ fortunarumq; finẽ „
periclitabor, quã ſub faſtoſis ſuperbiſq; Anglorũ alis tectus, exiguũ vitæ tẽpus, muliebri „
timiditate trãſigere. Nocui, fateor, nobilibus imò & ignobilibus, ſed id belli potius vitio, „
quã naturæ acerbitati aſſcribi debet. Multa enim præter Ducũ voluntatẽ, ciuili præſer- „
tim bello miles cõmittere ſolet. Sed nõ conquereretur de mea inſolẽtia Ghiſtellanus, cum „
eius vxorẽ, cum præcipuis Brugẽſis ditionis nobilibus matronis Dammi in poteſtate ha- „
berẽ. Quæ mihi cũ Harſelliis ſimilibuſq; priuatæ ſunt inimicitiæ dignitatis conſeruandę „
cauſa ſuſceptę, contemno, patriamq, ea de cauſa deſerere imbecillis paruiq; animi indiciũ „
eſſe cenſeo. Rationes tuas (inquit Syluius) è magno animo profectas nõ improbo, ſed mea „
longè alia quam tua eſt conditio, quippe qui Ioannis Hionis cliens ab ipſo belli exordio „
acerrimum me Comitis nobilitatiſq; hoſtium ducem ſum profeſſus. Tu poſt Artevillæ „
mortem inter Præfectos primum es notus. Proinde nunquam vitam meam Gisberto „
Matthiæ eiuſque fratribus propinquiſque fidere potero, qui Gandauum redeuntes ani- „
mum ira, odioque furentem cæde cruoreque inimicorum ſedare conabuntur, niſi pro- „
priæ vitæ proditor deſertorq; ab omnibus haberi velim. Adhæc neceſſarij Gisberti Gru- „
teri, ac Simonis Betę, quos Artevilla ac ego in ipſo confodimus Senatu, quis dubitat con- „
niuente Audace annixuros, noſtro vt cruore, ſanguini illorum parentet. Poſt hos ſermo-
nes vale vtrinq; dicto, Syluius, Vuintetus, Vuincius, ac pleriq; alij Burſeriũ ſecuti Gãdauũ
relinquũt, non mediocri exportato auri argẽtique pondere è prædis collecto, fideq; pub-
lica ab Audace impetrata deducti ſunt Duce Ioãne Heila à ducẽtis armatis ciuibus ſine
detrimento Caletũ, indeq; in Angliam traiicientes Syluius à Rege Richardo opera Du-
cis Lancanſtræ, annuam penſionem Londini obtinuit è vectigalibus, quæ externi mer-
catores, lanam in inſula ementes, ſoluere Regi coguntur. Poſt hæc Audax ad pręmia con-
ferenda cõuerſus Euertuinum nautarum, Ertburium Præfectura inferiorum operarum
ornat, Gisberto Matthiæ cum ſuis præterito. Non ita dudum Syluius Londini egerat,
cùm ei mors Agricolæ, vt prædixerat, violenta nuntiatur. Nam cùm ſolus ſine armis

(prohibuerat enim Audax,nequis præter nobiles, ac qui iter faciunt, cum armis incederet) extra vrbis mœnia deambularet,Gallodinus filius Harfellij nothus clam à tergo ac-
1386. cedens,capiti læthale vulnus inflixit. Circiter Idus Ianuarij anni 1386. Audax cum vxore Gandauum proficifcitur: excipitur omnium Ordinum non minore lętitia quàm honore: neceffariifq; rebus compofitis, Sluzam ad opera infpicienda, atque inde Cortracum petit, vbi ad Lifam, quemadmodum & Audenardæ ad Scaldim contra Gandenfium rebelliones, ædificari arces iuffit. Iperas muro in hunc vfque diem cefpititio cōtentas, lateritio cingit, fuburbiifq; (quæ eo tempore amplæ à frequenti populo habitabantur) dirutis, populum in Occidētalibus Flandriæ pagis migrare iuffit, quos ex eo tempore mirum in modum, vt nunc apparet, auxère. Neuportum quoque extructa arcę muro lateritio muniuit, quemadmodum & Veurnam, Bergas, Borborgum, Dixmudæ portas tantùm ex latere cocto ædificari iuffit. Reliquæ cùm cefpititium tantummodo vallum habuiffent, ciuili hoc bello deiecta in pagi formam fuêre redacta, quemadmodum in hunc vfque diem multis videre licet Flandriæ oppidis. Infulis Prouinciale Flandrorum concilium, vbi à fententia fui magiftratus tanquam iniqua, ad Principem fuperioremq; Iudicem, vt litem ex æquo & bono finiat, prouocaretur, inftituit. Sed cùm Flandricè loquens Flandria domefticis iudiciis contenta, nunquam Infulas (quòd Gallica lingua exercerent iudicia) appellarent, concilium negotiis litibufque deftitutum euanuit, manentibus tamen in hunc vfque diem Infulis acceptorum expenforumq; Flandrię Comitis quæftoribus, quod Barbarè Cameram computorum vocant. Atqui hac ratione ex voto Flandriæ ftatu conftituto Audax à Rege Anglico præfectus bello tantam nauiū multitudinem Sluzis ac Nortmanniæ portubus cogebat, vt nullius fuperioris ætatis Regis apparatus, cum eo æquari potuerit, adeò vt non folùm Gandenfes, ac eorum confœderati, ob Agricolæ inexpectatam necem principi non fatis fidendum arbitrantes, vererentur ne terra aquaq; obfiderentur, fed etiam Portugalliæ Angliæq; Reges, tanti apparatus vim fufpectam haberent. Stabant enim Sluzæ in anchoris (in huius enim portus canalem, è tota Gallia, exceptis Britonibus, conuenerant naues) mille, ducentæ, octoginta feptem omnis generis naues, procul malorum multitudine in mari fyluæ fpeciem præbentes, magno fumptu ab Audace conductæ ex vniuerfis Franciæ, Flandriæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Frifiæ, ac Oftlandiæ maritimis oris. Flandri, Atrebatenfes, Picardi ac Nortmanni, panem nauticum coquebant, carnes falfas, fumo induratas, eiufdemq; generis pifces, vinum, ceruifiam, cæpe, allia, cæteraq; nautici commeatus genera, Sluzam aduehebant, nouum immenfumque vectigal, à Francorum populis exigitur, quod læti contribuunt, fperantes iniuriafq; cladefque ab Anglis illatas, hac expeditione fe vlturos. Verùm omnis apparatus in fpeciem tantùm ab Audace parabatur, quod Regi ob ætatis immaturitatem aperire confultum non erat. Primùm quo Regius fifcus, longo continuoq; bello exhauftus, hac ratione immenfo auri pondere, fine tumultu repleretur. Deinde vt Gandenfes cæteriq; rebelles, confpecta Regis potentia, Audacifque penes eum authoritate in officio cōtinerentur. Tametiam quo Anglis demonftraret, quæ quantæque è poftremis cladibus vires Francis remanfiffent fi his in vnum collatis bellum Flandris iuncti ipfis inferendum ftatuiffent. Sed præcipua caufa erat, vt Lancaftræ Ducem inftructa claffe in Portugalliam (olim Lufitaniæ pars) tendentem domi retineret. Proficifcebatur enim cum electo milite in Hifpaniam, quo Hendricum Caftellæ Regem Portugallenfium hoftem, regno pelleret, vxorifq; fuæ Conftantiæ hæreditatem (quod Petri Regis Caftellæ filio effet legitima) adiret. Verùm quo hæc Lector melius intelligat, neceffe eft Caftellanorum Regum hiftoriam ab anno 1365. repetitam ob oculos ei ponere. Alfonfus Caftellæ Rex huius nominis vndecimus, numero trigefimus fecundus moriens, reliquit Petrum ac Alfonfum legitimo thoro fufceptos, ex illegitimo verò, Hendricum, Teilleum, ac Sanctium. Petrus omnium natu maximus patri in regno fuccedit vir crudelis, fæuus, contumax, fanguinarius, iracundus, impius, fubditos facri profaniq; ordinis, nobiles pariter ac ignobiles graui premens tyrannide, qua de caufa non folùm fubiectorum contra fe odia, fed etiam multorum Chriftianorum Principum inimicitias concitauit, imprimis cùm vxorem Blancam filiam Petri Ducis Borboniæ caftam pudicamque feminam in gratiam concubinæ Pallidæ, ac Alfonfum fratrem germanum, matremque fratrum illegitimorum, nulla de caufa interfici iuffiffet,
iis data

iis data oportunitate non parsurus, si vitę suę institutum displicere intellexisset, quod iam antea non paucos sacri profaniq́ue Ordinis Proceres ea sola de causa è medio sustulisset, infestissimum se professus hostem omnium qui virtutem sectabantur. Minas admonitionesq́; homo confidens Regum, Principum, ac summorum Pontificum ridebat contemnebatq́;, fretus amicitia ac confœderatione vicinorum Mahumeticorum Regum. Quapropter Pontifex Vrbanus, diu multumq́; à Castellæ ordinibus togatus, ac de sceleribus impietateq́ue hominis satis superq́ue instructus, quum indignú iudicasset qui Christiano populo leges daret, iuridica citatum via, nec, vt erat animo contumaci, comparentem, Ecclesiasticis censuris fulminibusq́; oneratum lata sentia proscribit, subditisq́; à sacramento ei præstito liberatis, creandi noui Regis potestaté facit. Castellani à sacramento liberi anno 1366. eo amoto, Regem coronant Hendricum, fratrem eius illegitimo thoro susceptum natu maximum, virum indolis probatæ, prudentem ac strenuum, qui opera Audacis amicitiæ fœdus cum Carolo quinto Francorum Rege init, adiutusq́ue octo Fráćorum veteranorum peditum millibus Duce Bertrando Nicolaolo nobili Britone, ac transeuntibus ipso pugnæ momento Hispanis, fratrem Petrum viginti Saracenorum millibus, paucisq́; Hispanis stipatum acie superat, vniuersaq́ue pellens Castella, cogit ad implorandum auxilium in Pictauos ad Eduardum Anglorú Regis Eduardi tertij filium natu maximum fugere, quem quòd pacem cum Francis fecisset, magnis promissis ad opem sibi ferendam, pellédumq́ue Hendricú inducit, relictis ei tribus filiabus, donec fidem in persoluendis belli sumptibus liberasset, obsidibus. Rex Hendricus de fratris Anglorumq́ue fœdere ac apparatu certior factus, legatos ad Franciæ Regem auxilium petitum mittit, docens quáti eius interſit, ne Castellæ regno frater Petrus Anglorum beneficio potiatur, secretioribus mandatis iniungens legatis, Audacem propter singularem viri prudentiam, ac apud regem authoritatem, imprimis omni cura diligentiaq́ue concilient. Rex Carolus ac Audax Castellanos Hendrico Notho studere intelligentes, cum eo amicitiæ fœdus renouant, sua non interesse censentes legitimo an illegitimo Rex Hispaniarum natus foret thoro, sed plurimum ne bellicosæ nationis vires Anglis iungerentur. Proinde si Francorú auxilio Hendricus Castellæ regno potiretur, non dubitabant eum cum successoribus, immensi beneficij vinculo deuinctum in Francorum amicitia permansurum, submissurumq́ue hoc tempore auxiliatem cótra Roschellam classem, cùm terra eam essent oppugnaturi, quod paulò pòst, pulsis Roschella Anglis, auxilio imprimis Castellanæ classis factum est. Fœderis igitur tabulis vtrinque ritè consignatis, Rex Carolus Bertrandú Guesclinú iusto peditum equitumq́; numero instructú, ad Regem Hendricú mittit. Interea Eduardus Vuallię Princeps veterano instructus Anglorum exercitu, comitante Rege Petro, ex Aquitania in Hispaniam proficiscitur, cui rex Hendricus inter Noiaram, & Nauarettam anno 1366. secundo nonas Apriles (vbi flumen Iberus veterem Castellam à Nauarra separat) Hispanorum, Francorumq́ue copiis obuiam factus prœlium committit, ac post longam cruentamq́; pugnam superatus, fuga sibi consulere cogitur, desideratis circiter octodecim virorum millibus, ac Guesclino Fráćorum Duce inter alios ab Anglis capto. Castellani Martis iudicium secuti portas regi Petro supplices aperiunt, qui multo quàm antea truculentior, interficiendi proscribendiq́; finem nullum faciebat. Vualliæ Princeps cum paucis vitam obtinuisset, Regis Petri statu confirmato, cum exercitu in Franciam reuertitur, alienato planè ab eo animo, quod desossum Hendrico fratri aurum ab Hispanis proditum conquerens se in præsentiarum belli sumptus non posse Anglis restituere diceret. Rex Hendricus post aduersam pugnam ad Arragones fugerat, adiutusq́ue nouo Francorum, Arragonum ac Castellanorum auxilio, bellum reparabat, quo Rex Petrus intellecto, Vualliæq́; Principis frustra implorato auxilio, coactis quadraginta Hispanorum, ac viginti Saracenorum millibus, tertio nonas Augusti anno 1368. iterum cum fratre cógreditur, sed post diuturnam acremq́ue pugnam perditis viginti hominum millibus superatur, ac inter nobiles, ignobilesq́ue captiuos vnus, à nobili Hispano cui vitam concrederat, in proximi villici casa abditur, vbi fortuito casu Rex Hendricus superueniens, posteaquam multa vltro citroque contumeliose essent locuti, ira, odioq́ue accensi inuicem inuolant, quumq́ue aliquandiu luctati, Hendricus peius haberet, inexpectato viri nobilis aduentu adiutus, fratrem Petrum pugione, quo is erat cinctus confodit, quo ex tempore

nemine negotium facessente sceptro Regis Hendrici paruêre, Castella, Galicia, Seuilla, Corduba, Toletum, Leon, quæ ea prudētia in pace donec viueret rexit, vt merito dubites maiori ne eum beneuolentia, an Petrum odio sint prosecuti. Reliquit Rex Petrus è priore vxore Isabella sorore Ferdinandi Regis Portugalliæ (qui hoc tempore regnabat) duas tātum filias, cùm tertia Beatrix nomine natu maxima Baionæ in Aquitania obses diem clausisset. Constantia secundo natu nupsit anno 1371. Ioanni Lancastræ Duci, Eduardi tertij Anglorum Regis filio quarto, priore eius vxore mortua, ac paulò pòst Isabella, Petri altera filia vxor fit Aidmundi dicti Regis Eduardi filio quinto. Quamobrem veritus Rex Hendricus ne aliquando Angli Proceres, Castellæ Regnum vxoris iure sibi debitum, armis repetendum iudicarēt, missis in Galliam legatis veteris fœderis renouationem opera Audacis impetrat. Sed cùm Angli Principes eo regnante, Francico semper implicati bello excursionibus magis quàm bello, eum ex Aquitania lacesserēt, paruis eos aliquot pręliis ita repressit, vt deinceps dum vixit, Hispaniæ finibus abstinerent, paceq; regno procurata cōfirmataque, anno 1379. mense Maio moritur, relicto filio Ioanne, quem cum vxore Leonora Arragoniæ Regis filia, Ferdinandus Portugalliæ Rex Castellæ Regem coronatum intelligens, indicto bello Anglicos Principes sororis filiarum maritos, ad recuperandum se adiutore Castellę regnum vxoribus debitum euocat, qui cùm post longam deliberationem, consisi Portugallēsium auxilio proficiscendū statuissent, Aidmundus anno 1381. cum tribus equitum millibus præcedit, fratre Lancastro, qui iusto cum exercitu subsecuturus erat, classem instruente. Sed Audax missis in Scotiam militaribus copiis, Lancastrum domestico irretitum bello propositum tenere non est passus. Quapropter Portugallus imparem se existimans Regi Ioanni, cum magnis Castellanorum copiis, ac sex Francorum equitum millibus in aciem prodeūti, dimissa neptium ex sorore infœlici causa, cum eo pacem, medio inter duo castra campo, reclamanteq; Aidmundo facit, qui exinde de pellendo Ioanne desperans, cum omnibus Anglis domum reuertitur. Sequenti anno moritur Leonora vxor Regis Ioānis, ducitque paulò post Beatricem filiam ac hæredem vnicam dicti Ferdinādi Regis Portugalliæ, qua affinitate non solum noua pax stabilitur, sed Portugallia cæteris Hispaniæ regnis vniri videbatur. Verum Rege Ferdinando non diu post filiæ nuptias moriente, Portugalliæ populus ac præcipuè Vlissibonenses, dominationem vicinorum non ferētes, quòd natio arrogans sit ac imperiosa, Regem sibi eligunt Ioannem (male Froissardus Dionysium vocat) dicti Regis Ferdinandi filium, illegitimo thoro natum, ordinisq;. D. Iacobi Compostellani equitem, Hypodiaconū, à Pontifice Vrbano vinculo solutū. Duas huius facti adferebant Portugalli causas: Primo, quod non minus ipsis quam Castellanis libertas eligendi regis, cuiuscunq; conditionis, permitti deberet: Deinde quod Beatrix regis Ioannis vxor, præter legitimi matrimonij ordinem nata esset, quum pater Ferdinandus amore matris eius correptus, promissis muneribusq; effecisset, vt relicto marito equestris ordinis viro, matrimonium contra Christianæ legis decreta secum iniret, è quo Beatricem marito viuēte susceperit, coactusq; insuper sit (Regis libidini, iurique maritali cedere nolens) è Portugallia in Castellam fugere, vbi eodem quo Rex Ferdinandus anno mensèq; è viuis excessit, adeò vt Beatricis mater vno eodemque mense vidua duobus orbata maritis nō sine Christianæ puritatis offensione, nasutorumq; hominum risu conspiceretur. Rex Ioannes, ne vi ac effictis calumniis hęreditario vxoris priuaretur Regno, magno exercitu coacto, Vlissibonam vbi nouus Rex fortunam tentaturus vires omnes contulerat, anno 1384. obsidione cingit, sperans se breui vrbem cum Rege in potestatem redacturum, quod à maxima nobilitatis parte desertus, solo ferme populi auxilio niteretur. Sed quod Vlissibonenses mari satis liberè vterētur, obsidio vltra annum est tracta, tum comparata à Castellanis classe, Vlissibonenses in vrbem compulsi rebus suis timere cœperunt. Quare Rex se breui rerum inopia cum vrbe in hostium manus venturum conspiciēs, suorum consilio nobiles duos in Angliam legatos ad Regem, eiusque patruos mittit, suppetitias, ac Lancastræ Ducis filiam, primis nuptiis natam vxorem petens, pollicitus se ei auxilio futurum, cùm Castellæ regnum vxoris suæ hæreditatem repetere statuisset: quę Castellanorum Regi nuntiata, statim ad Arragoniæ, Franciæque confœderatos Reges mittit, ac auxilium iusta in causa petit, imprimis verò vt Audacem concilient imperat, quod non solum patrem Hendricum extremis necessitatibus

ceſſitatibus conſilio ac re enixiſſimè ſemper iuuiſſet, ſed Carolo ſexto Rege ſub tutoribus agente, propter prudentiam, ſummamque conſtantiam, ac quæ ex his naſcitur ſolidam authoritatem, Francorum facilè Procerum Princeps eſſet habitus. Audax legatis auditis, bono ſint animo iubet, non minus Regis Ioannis, quàm patris eius Hendrici res curæ ſibi futuras pollicetur. Exin Regi Carolo antiquum patris cum Caſtellæ Regibus fœdus, fortem, fidelemque eorum operam in recuperanda Roſchella ac vniuerſa Aquitania exponit. Sed cùm propter Anglicum bellum veteranos ſacramento adactos, in Hiſpaniam mittere nollent, omnibus qui nomina non dederant, proficiſcendi Rex poteſtatem facit. Cumq; longinqua militia non æquè omnibus cordi eſſet, proficiſcerenturq; pro apparatu qui in Anglia à Lancaſtro inſtituebatur, pauciores, Audax evulgata Anglicæ expeditionis falſa fama, Lancaſtrum ab Hiſpanica profectione deterrere conabatur, cùm tamen in abdito cordis receſſu ſtatuiſſet, adoleſcentis Regis Caroli vitam ſtatumque fortunæ inſtabilitati non committere, præſertim cùm ea Anglos læto adhuc vultu proſequeretur. Vt verò Ioannis Caſtellæ Regis animum confirmaret, Riæ dominum ducentis præfectum Burgundis equitibus in Hiſpaniam præmittit. In Scotiam verò Ioannem Viennenſem armatum mille equitibus, ac tribus peditum millibus traiicere iubet, qui Schotis coniunctus tam infeſtis populationibus Anglos vexauit, vt Lancaſter ſero ad liberandam obſidione Vliſſibonem cum claſſe veniſſet, niſi propitij iis ſuperi, ſoluendæ obſidionis occaſionem dediſſent. Reliquerat Caſtellæ Rex in oppido Santaremo haud procul Vliſſibonę trecentos Britones ac Gaſcones in pręſidio, è quibus oppidani, quòd furtis, ſtupris, pulſationibuſque graſſarentur, ſexaginta occiderant, reliquos oppido eiecerant. Caſtellæ Rex timens ne ad vetera Portugallenſium iura redirent, eaq; de cauſa à tergo commeatu intercluderetur, cùm ſe fruſtra diu Vliſſibonam obſidere, milites profluuio ventris magno numero interire, ac Lancaſtri indies claſſem expectari animaduerteret, dimiſſa Vliſſibona, Santaremum proficiſcitur, cauſaque tumultus intellecta, veniaque ciuibus data, Francos, relictis in oppido Hiſpanis, abducit. Ioannes Portugalliæ Rex obſidione præter opinionem liberatus, quatuor circiter ac viginti virorum millia vrbe educit, hiſq; quingentos Anglos equites veteranos, bellandi ſtudio ex Aquitania in Portugalliam profectos iungit, ac caſtra haud procul hoſtibus locans, cùm inexpectato eos aduentu attonitos reddidiſſet, ad pugnam tamen ſeſe promptè expedire conſpicit. Portugallenſium caſtra erant in pago Iuberotho, vbi haud procul templo, Anglorum conſilio, ita aciem inſtruxerant, vt ab vtroque latere foſſis, arboribus, aliiſque impedimentis munirentur, ibique balliſtarios, ſagittarioſq; omnes collocarant, in fronte Angli equites dimiſſis equis cum Portugallis ſtabant, ingreſſum regiæ viæ, quæ vix denos milites in fronte admittebat, cuſtodientes. Caſtellæ Rex circiter octoginta hominum millia in caſtris habebat, confiſuſque virtuti Francorum, eorum conſilio hoſtium munitiones adoriri ſtatuit, ſeſſo Reinero Limoſio caſtrorum præfecto, cum Francis, Burgundis, Britonibus, ac Gaſconibus prima acie: alteram Rex ipſe Hiſpanorum cinctus iuuentute ducebat. Franci hoſtium munitiones poſtridie Idus Auguſti anno 1385. aggreſſi, atrocem cùm Anglis pugnam ineunt, ſed quòd ſtudio cedentes inexplorato loco feruentius inſequerentur, ab vtroque latere ſagittis obruti, nec minus atrocitet à fronte impugnati oppreſſique, cum Reinero Limoſio, ac Riæ domino interficiuntur, captiuis eodem momento ad vnum interfectis, quod Regis Caſtellæ aciem pleno paſſu accedentem, nouam inſtare pugnam Angli iudicarent. Rex enim Ioannes, nobileſque Caſtellani ſtratagematis hoſtium, caſuſq; Francorum ignari, in eaſdem tracti inſidias, poſt breuem pugnam diſſipantur; Rege donec Burgos perueniſſet, fugam non intermittente, deſideratis circiter viginti tribus hominum millibus, quæ victoria Portugalliæ Regi, cùm Vliſſibonam magna cum pompa multiſque ſpoliis intraſſet, adeò omnium animos conciliauit, vt neglectis maternis natalibus, nobiles ei omnes qui ab initio defeciuerant, ſacramentum dicerent, vitam, fortunaſq; contra hoſtes vouerent. Ipſe omnibus in gratiam receptis, ac ſingulos blandè allocutus, præteritorum obliuionem pollicetur. Poſt hæc nouem inter ſe menſium inducias Reges pangunt, quæ Cal. Maij anno 1386. finirentur, interea hic in Angliam, ille in Franciam auxilij petendi cauſa legatos mittit. Lancaſter fortuna Portogallenſium animo elatus, à Rege Richardo ac Angliæ Ordinibus mille quingentos equites, ac tria balliſta-

niorum peditum millia è Regis fisco in sex menses soluta impetrat,quibus cum tria equitum,ac decem peditum millia,ex amicis,clientibusque coacta adiunxisset,ducentis onerariis, paucisque triremibus, ac octodecim magnis Portugallensium onerariis exercitu imposito,cum vxore Constantia,liberisque ex ea susceptis classem soluit, eius animi vt Castellæ regnum suis vendicet,aut in conatu emoriatur. Insigni hac classe prospera nauigatione vsus,portum ciuitatis Corunnæ in Galicia inuadit. Sed cùm paucis ante diebus eo ab Audace tria equitum millia,quæ Roschellæ naues conscenderant,missa intrassent, relicto oppido frustra per mensem sæpius oppugnato, ac trecentis pabulatoribus leui in pugna amissis,Compostellam D.Iacobi Apostoli prodigiis celebrem occupat. Præfectus Francorum,cùm sciret Anglos agrorum vastationibus pugnam quæsituros, instructus ab Audace,Regi consulit,edicto proposito rusticis ad certum diem fortunas omnes in oppida conferre iubeat,tum quod relictum fuerit,militibus in prædam donet,ne Angli commeatum reperiant,quod cùm rex fecisset,atque elapso qui constitutus erat die,non satis diligenter omnes paruissent, Francis reliqua in prędam concedit,qui multo quàm agrestes diligentius Regis mandato satisfecerunt.Angli verò longè lateque non sine periculo pabulatum iusto cum præsidio ire cogebantur. Lancaster Compostellæ sedens castrorum Præfecto(Franci Marscalcum vocant) cum exercitu Galiciæ ciuitates tentare iubet,qui partim vi,partim metu in potestatem redegit Riansam, Villafrancium, Ponteuerdam,Vigam,Bajonam,Montfortum, Ribadauiam, Nojam, Bragansam, Oransum. Dum hæc in Hispania geruntur, Gallica classis Sluzæ rebus omnibus instructa,in anchoris stabat. Rex Carolus vniuersa Galliæ nobilitate, ac magna militum multitudine comitatus,omnes Flandriæ ciuitates,excepto Gandauo,milite repleuerat.Ab altera parte Angli in armis erant,Portus,ciuitatesq; maritimas,iustis præsidiis muniebant. Sed cùm Audax tanto apparatu Lancastri in Hispaniam profectionem tardare, impedire vero non potuisset, cæterisq; in rebus consilij propositum tenuisset, scriptis ad fratrem Biturigum Ducem literis,petit profectionem,brumalis solstitij propinquitatem causatus dissuadeat, se qui auctor; concitator, ac præfectus Classis foret, saluo honore facere non posse. Biturix quod instante mense Decembri non sine periculo classem soluere possent,haud difficulter penes Regis concilium euincit,vt expeditio in proximum ver anni 1387. differatur. Quare magno cum tumultu Rex Flandriam relinquens,exercitum,classemq; ingẽti Anglorum gaudio, risuq; dimittit. Remanserant Sluzę quindecim onerariæ ingentes Audacis sumptu instructæ, oræque Flandrorum maritimæ præsidio futuræ,præeratq; eis Iacobus quidam Boc vir plebeus,sed qui in re naurali secundum non habebat. Ex eis sex præsidio mercatorum aliquot nauibus Roschellam petentibus proficiscuntur, quas redeuntes Arondellæ Comes, Anglorum maris Præfectus inuadit, duplicique bellicarum nauium,ac virorum numero Boccum superãs,post quatuor horarum acerrimam pugnã, maxima nauium parte expugnata,cum hominibus mercibusque captum Boccum Londinum ducit,vbi anno captiuitatis quarto,carceris tædio interiit, frustra Audace pro viri strennui libertate satagente,ac Regis Portugalliæ fratrem,aut decem aureorum liliorum millia, pro eius redemptione offerente. Audax Lancastrum Hispania, nisi iusto bello expelli non posse videns,consilio fratri Ioanni communicato, Duci Borboniæ Regis Caroli Auunculo prouinciam vt suscipiat persuadent, qui equitum peditumq; non contemnẽ-
1387. do coacto numero, mense Aprili anni 1387. Burgos præmittit Lignacum ac Passacum tribus cum equitum millibus, qui in munita Castellæ Galiciæque oppida, equites distribuentes,pugnam in Borbonij aduentum differebant. Bellabat interea Audacis artibus Rex Ioannes cum Anglis,vitansque vniuersæ pugnæ discrimen,vastatis agris, exercitum illorum insequendo carpebat; leuibusque præliis vexabat.Sciebat enim Lancastrum secunda pugna Castellæ regno potiri:aduersa, militum tandummodo aliquot millibus iacturam facere posse. At is Audacis se consiliis artibusq; in Hispania quoque peti animaduertens,ac proinde maiore vi opus esse iudicans,Portugalliæ Regem cum exercitu accersit,simulq; profecti Castellanorum agros omni bellica clade peruastant, frustra eos hac iniuria ad pugnam irritantes. Tandem inopia coacti quod ad inculta, aut paulò antè corrupta peruenissent,copias diuidere pauloque post discedere coguntur. Cùm enim præter campos thymo aliisque odoriferis fruticibus arbustisque plenos, paucos secundum flumina

mina herbosos reperirent, pagi pecore ac frumento spoliati essent, agrestes in oppida fugissent, homines equique fame macieque cõfecti ex omnibus quæ sors offerebat, victum quærebant. Quare solutis ventribus alui profluuio acutisque febribus correpti, magno numero interibant; adeò vt Portugalli domum, Angli Compostellam reuerterentur, vbi Lancaster exercitu lustrato, vix è quatuordecim bellatorum millibus, quatuor superesse sana reperit. Ipse tandem grauissimo quoque implicatus morbo, exercitu exauthorato, qua possint via domum reuertantur concedit. Ioannes Holantus Lancastri legatus à Castellanorum Rege per legatum petit, vti cum Anglis per eius regnum sine iniuria in Aquitaniam proficisci sibi liceat: quod non solùm liberaliter Rex concessit, sed eandem libertatem ab Arragoniæ, Nauarræ, Franciæque Regibus ei impetrauit. Verùm Anglica corpora Castellæ delitiis, cibo, aërisque mutationi non assueta, pro maiori parte interiere, pauci cum Holanto Bajonam Aquitaniæ vrbem salui peruenere. Castellæ Rex prœliis inferior, bello autem superior, Lancastri discessum sollicitè expectabat, veritus ne Compostellæ cum vxore, liberis, ac plerisque adhuc militibus manens, nouo ex Anglia, Galliaque conscripto exercitu, bellum auxilio Portugallensium restauraret: & certe fecisset, nisi dolore animi corporis morbus auctus, imperare sibiipsi esset coactus, fremens frendensque tantos apparatus irrito successu, fortunam destituisse. Ne tamen de rebus Hispanicis desperare videretur, Portugalliæ Regi ne exercitum dimitteret antequam Borbonius cum Francis discessisset, persuaserat. Cùm enim octo Francorum equitum millia haberet, si his peditem Hispanum Rex Castellæ iunxisset, dissipato Anglorum exercitu, non immerito sibi Portugalliæque timere videbatur. Sed Castellæ Rex bellum diuino fauore confectum videns, Borbonio muneribus delinito, in Franciam redire persuaserat, maiorem regni vastationem veritus, si Franci prædæ cupiditate, hostili metu liberi inter se coniurassent. Ita enim natura comparatum est, vt externorum auxilia exigente necessitate sint grata, contra molesta ac suspecta. Discedente Borbonio, Franci milites cõtineri non potuere, quin ex itinere oppidum Bahalonum expugnatum diriperent, interfectisque incolis incenderent. Lancaster cõsiderans inuitis se superis Castellanos oppugnare, rebus omnibus in naues impositis, cum vxore ac liberis classem soluens, relicta Galicia, Portugalliam petit, indeque mense Octobri Regiis triremibus vectus, Baionam, quæ est apud Aquitanos, appellit, vnde paucos ante dies Ioannes Holantus in Angliam, Hispanicæ infœlicis expeditionis nuntius traiecerat. Post hæc filius, nepotesque Hendrici Nothi Castellæ cæterisque Hispaniæ regnis sine controuersia potiuntur, cõfirmaturque eorum regnum, postquam Hendricus huius Regis Ioannis filius natu maximus mense Aprili anno 1389. in vxorem duxisset Catharinam filiam Lancastri natu maximam è Constantia natam, quibus nuptiis (sopita de Castellæ regno cõtrouersia) Lancaster est adeptus, quod vi conatus nunquam potuerat, filiam (cùm è Constantia filium non suscepisset) Castellæ Reginam conspiciens. Ioannes Ferdinandi Portugalliæ Regis filius Nothus, suscepit è Lancastri filia priore matrimonio nata, vtriusque sexus liberos, quorum mascula proles in annum vsque 1579. bello paceque non solum apud Lusitanos, sed incognitas etiam antea Asiæ Africæque nationes summa cum laude præfuit. Apud Castellanos Hendrici Nothi soboles cùm in filiam desiisset, quæ Arragoniæ Regi Ferdinando matrimonio iuncta fuit, tandem quoque filiam Ioannam regnorum omnium hæredem reliquit, quæ Philippo Austriaco, Cæsaris Maximiliani primi filio, Belgarũ Principi nupta, cùm vtriusque sexus liberos peperisset, mascula progenies in hodiernum vsque diem anni 1582. non solum vniuersæ Hispaniç, sed etiam Regno Siciliæ, Sardiniæ, Neapolis, Indiæ Orientali, ac Occidentali, Insubribus, ac Belgis potentissimè imperat. Atqui hac ratione Audax voti in Hispania compos effectus, non vulgariter lætabatur, animo reputãs curarum molem, pericula, sumptus, clades, ac irritos conatus complures, antequam eo peruenisset. Exinde pacem Britonum Duci à Rege Carolo impetrat, eo Blosij, indeque Parisios ad Regem perducto, pollicenteque se Magistro equitum Clissonio castella quæ occuparat, ac aurum quod extorserat restituturum, renunciaturumque Anglico fœderi. Quibus omnibus fœlici successu peractis, cum se totum ad Anglicum bellum conuerteret, Gulielmus Geldriæ Dux, fœdere cum his inito, Regi Carolo, ac Ioannæ Duci Brabantiæ, bellum superbis missis literis indicit. Franciæ Audax, cognitis superbi Ducis infirmis viribus,

nil timebat: Brabantiæ ob has causas vim fieri nolebat. Ioannes huius nominis Brabantiæ Dux tertius, suscepit ex vxore sex vtriusque sexus liberos, Ioannem, Hendricum, Eduardum, Ioannam, Margaretam, Mariam. Filij tres patrem, legitimis non relictis liberis, morte præcedunt, Ioanna filiarum natu maxima nupta Vuenceslao Duci Lutzenburgensi, Duces quoque fiũt Brabantiæ, ac Limburgi: Margaretam ducit Lodouicus Malanus Flandriæ Comes, generantque filiam Margaretam Audacis vxorem: Maria iungitur Reinoldo Geldriæ Duci, sed nullis susceptis liberis, moritur anno 1398. sepeliturq; Bruxellæ apud Franciscanos. Vuenceslaus Brabantiæ, Limburgi, ac Lutzenburgi Dux, nullis è Ioanna relictis liberis moritur, quæ cum hoc tempore fœcunditatis annos excessisset, Margaretæ Audacis vxori eiusq; liberis, post matertera Ioannæ mortem Brabantia ac Limburgum iure propinquitatis debebantur. Quare cum Dux Ioanna timore Anglorum, ab eo Regeq; auxilium petiisset, suum esse bellum Audax iudicans, ei Guilielmum Trimolium, sexcentis Burgundis equitibus præfectum mittit, maiora promittẽs auxilia, si Geldrus ab iniuria non destitisset. Sed quum Albertus Bauarus Hollandiæ Comes frustra dissidium componere esset conatus, natum è veteri controuersia oppidi Grauæ ditionis Cucæ, Castellorum, Gangellum, Milla, ac Vuhtum, Geldrum in ordinem cogere statuit. Tria hæc Castella ante aliquot annos oppignorauerat Hensbergæ Regulus, liber eorum Dominus Eduardo Duci Geldriæ, acceptis viginti quatuor millibus veterum scutorum, qui paulò pòst inopia pecuniæ ius suum transtulit in Ioánem Meursij Comitem, acceptis triginta quinque millibus veterum scutorum, is postremo actionem omnem, bello finitimorum vexatus, ac proinde pecunia indigus vendidit dicto Vuenceslao Lutzenburgi ac Brabantiæ Duci, consensu filij sui natu maximi, ac postremam pecuniæ summam à Vuenceslao accipiente. Controuersia oppidi Grauæ ac ditionis Cucæ hoc modo se habet. Tempore Ioannis tertij Brabantiæ Ducis anno 1323. Dominus Grauæ ac Cucæ erat Otto Heruelius, qui pecuniæ inopia, dicto Duci Ioanni vendidit supremum oppidi Grauæ imperium, seruatis annuis censibus, omnibusq; emolumentis, tantum se Ducis Brabantiæ clientem ac beneficiarium professus. Moriens liberis nõ genitis, hæreditatem Grauæ adiit cognatus eius Ioannes Cucius, Ducique Vuenceslao, vt Otto Ioanni, beneficiarium præstat iusiurandum. Hoc diem supremum obeunte, filius Ioannes vt pater à Vuenceslao Grauam accipit, sed cùm non diu superuixisset nullis procreatis liberis, Ioannes Cucius filius Hendrici Cucij proximum se hæredem asserens, à patruo Ioanne Vuemaro Cucio excluditur, qui Vuenceslao mortuo à Ioanna eius vidua Grauæ beneficium accipit. Sed antequam iusiurandum præstare posset, à Guilielmo Geldrorum Duce captus, Neomagi in carcere moritur, substituitque Geldrus filium Vuemari Ioannem, data ei vxore filia illegitimo thoro nata, vt oppidum Geldriæ beneficium vi faceret, dicitque Ioannes Guilielmo (contempta Brabantiæ Duce) beneficiarium sacramentum, insuperque præsidium contra Brabantos admittens, ac tandem Grauæ possessione cedens, acceptis in Geldria eius nomine annuis aliis reditibus. Hæ odij, controuersiarumq; causæ inter Brabantos Geldrosq; hoc tempore fuere. Sciebat Dux Geldrus Ioannam ab hærede Audace adiutum iri, quare fœdus cum Anglis auxilium indies expectans pepigerat. Trimolius è Gangelo, Milla, ac Vuhto Geldros quotidianis excursionibus vexans, postridie Idus Nouemb. Stralam oppidum occupat, diripit, ac incendit, quinquagintaq; Anglos in præsidio repertos, cum præfecto ad vnum vsque interficit, magnamque prædam ad præsidiaria castella, derelicta Strala abducit. Geldrus suæ gentis misso præsidio, restaurari
1388. muniríque Stralam curat. Initio anni 1388. Ducis Ioannæ Ordinum ductores, ex vniuersa Brabantia non mediocri coacto exercitu, Geldrorum agros prædabantur, Grauamq; aliquoties frustra oppugnatam arctè obsidebant, ac pontem in flumine Mosa, ne ab ea parte commeatu iuuaretur ædificarant. Sed opere nondum perfecto, præsidiarij obscura nocte oppido egressi opus igne corrumpunt. Brabanti à Rauastainæ regulo haud procul Graua ad Mosam imperanti petunt, vt traductis decem Brabantorum millibus, Grauam trans ac cis Mosam premere liceat, dumq; re impetrata castrorum vigilias trans Mosam negligentiùs obeunt, Dux Guilielmus cum equitatu ex improuiso superueniens, ac securos inermesq; inuadens, occisis, ac in Mosa submersis circiter quatuor millibus, cæteros in fugam agit, quæ clades adeò Brabantos, cis Mosam oppidum prementes perturbauit,

bauit, vt nullius imperio parentes, armis, tormentis, tentoriis, commeatu relictis, vitæ tantum fuga consulerent. Oppidani de hostium clade ac perturbatione nihil adhuc sciebant, eosque relicta præda, oppido structis insidiis discessisse studio opinabantur, donec Dux Guilielmus septemdecim militaribus ouans signis, multisq; nobilibus captiuis præ se actis, certus victoriæ aduenisset nuntius. Tum vndique ab omni sexu in hostium castra ad prædam discursum. Audax aduersæ accepto pugnæ nuntio, quod à Rege huic bello præfectus foret, quinquaginta hominum millia breui armat, perq; Lutzenburgēsium ac Arduennatum ditiones (ne tantæ multitudini florentissimam Brabantiæ partem prędæ exponeret) in Iuliacenses mouet, quorum Duci (huius Geldrię Ducis patri) Leodiensis, ac Coloniēsis Antistites à Rege, opera Audacis, ea conditione pacem impetrant, quòd promitteret se Regis in potestate futurum, ac nisi filium Guilielmum ad officium, satisfactionemque perduxisset, Regi oppida Ducatus Iuliacēsis omnia, Geldris oppugnandis se traditurum. Sed dum pater duobus comitatus Episcopis ad filium proficiscitur, stolidè ferocem animum flectere nullis rationibus potuit. Cùm enim Regis potentiam, exercitusque magnitudinem ob oculos pater poneret, tāto, inquit, mihi meisq; victoria gloriosior quæstuosiorq; erit. Tandem patre Ducatus Iuliaci exhæredationem minitante, considerans Anglico fœdere, nil præter magnifica se consecutum promissa, patris arbitrio se suaque committit, à quo ad Regis tentorium perductus, supplex in genua procumbēs, de superba belli indictione, contumeliosisque scriptis dictisque se excusat, Anglicoque fœderi renuntians, pacificatore Audace, veniam pacemque impetrat, Regeque ei dexteram præbente, mensæ eius familiariter adhibetur. Dehinc cum Brabantis pax concluditur: Habeto, seruatoque quod quisque tum obtinebat: Brabanto summum in Grauam „
imperium maneto, possessorque se eius beneficiarium, præstito iureiurando, profitetor: „
captiui vtrinque gratis dimittuntor: belli vtraq; pars sumptus suos ferto. Mense Octobri „
Rex eadem qua venerat via cum exercitu in Franciam reuertitur, ac cum eo Trimolius magna ditatus præda. Septimò Cal. Iulij anno 1389. inter Francos, Anglos, Scotos, Hi- 1389.
spanos, horumq; confœderatos triennales panguntur induciæ, Carolo Francorū Rege vi- 1390.
gesimum primum ætatis annum attingēte. Quare Audax ac Biturix tutelam deponunt, 1391.
eique regnum quod in hunc vsque diem prudenter gubernarant restituunt, Audace in 1392.
Burgundiā, Ioanne ad Bituriges suos proficiscente. Regem belli cura liberatum (cùm aliquandiu Parisiis adolescentiā exercuisset) libido incessit, vniuersæ Galliæ vrbes, oppidaque peragrandi, principes, populos, linguas, moresque visendi ac noscendi. Patruo igitur certiore facto, Burgundiam petit, Audax in eius aduentum excita nobilitate cum filio Ioanne, Chastilloni ad Sequanam obuiam procedit, Regem cum fratre Lodouico, ac auunculo Borbonij Duce, Digeone vrbe Ducatus Burgundiæ primaria, summo cum apparatu, honore, ac lætitia excipit. Conuenerat enim huc nobilitas Burgundica, illustrissimis, speciosissimisque matronis non omissis: cùmque dies decem vario lætitiæ genere absumpsissent, Rex ad Antipapam visendum, Auenionem contendit, iusso subsequi Audace, qui instructissimo comitatu cum fratre Biturigum Duce, Regem Villanoua ad Rhodanum insequitur, indeque vno comitatu Auenionem ad Clementem Antipapam perueniunt, octoq; diebus ecclesiastica hilaritate consumptis, Villanouam reuertuntur, vbi post paucos dies Rex iuuenum consilio, ac præcipuè fratris Lodouici (qui ęgrè ferebat senes patruos Regem Regnumq; gubernare) vtrumque patruum non satis honorificè dimittit, retento Borbonio, ac fratre Lodouico. Hæc prima fuit occasio immortalis diffidij in Audacem, ac Lodouicum Aurelianorum Ducem, germanum Regis fratrem, de quo mox plura scribemus. Biturix ac Audax, qui nam subiti indecorique dimissionis auctores forent nil dubitantes, cùm clam biduo inter se communicassent, ac de tuenda dignitate hinc inde fidem dedissent, ad sua reuertuntur. Rex postquam inuisisset Monpessulanos, Lugdunenses, Tholosates, ac alias plerasque vrbes, in Parisios citatis equis reuertitur, ac vtrumq; patruum denuò accersiri iubet, quāquam Lodouicus Aurelianus obliquis artibus, opera Creuecceurij ac Magistri equitum Clissonij (qui adolescentia Regis fratrisq; eius vti abutique desiderabant) contra niteretur. Ea enim erat Biturigis Audacisque auctoritas, potentia amicorum, clientumque multitudo, vti Rex ipse non satis sui iuris haberetur. Cùm non ita pridem Clissonius, capitalis Britonum Ducis inimicus, eundum à

Regis

Regis amicitia alienasset, Audax iterum pacem procurat, ac quod induciarum cum Anglis pactarum finis instaret, vti in pacem commutarentur satagebat, eoque eius ac Lancastri Ducis opera, res erat perducta, vt Angliæ Rex Ambiani patruos, ad Regem Carolum mitteret. Sed cùm de pacis conditionibus qui nominati fuerant, conuenire non possent, inducias in annum prolongant. Post hæc pax bis iam antea ab Audace, inter Regem, Britonumq́ue Ducem facta, occasione Clissonij, veteris Ducis hoste rumpitur. Cùm enim circa Solis occasum Petrus Craonius grauiter Clissonium vulnerasset, in Britones clam aufugit. Húc Rex iure in eum acturus à Duce repetebat: ille alio diffugisse asseuerabat. Rex aliter persuasus, cùm Duci grauiter minatus nil se proficere videret, magno exercitu conscripto, in Britones tendit. Biturix ac Audax extremis ingenij viribus Regem ab expeditione deterruerant, sed Lodouicus Aurelianus, eiusq́ue amici, Regi persuaserant Britonem contempto imperio Regiam læsisse maiestatē: patrui negabant, affirmantes controuersiam Craonij, Clissonij, ac Ducis priuatorum esse hominū, quæ iuridica via finiri deberet, Regis tanti nō interesse, vt ea de causa ante latā sententiam, bellum sit suscipiendum. Verendū enim ne Angli veteris respectu fœderis, Britones defendēdos susciperent, ac proinde induciæ spes proxima pacis, incomparabili Francorum damno violētur. Non enim temerè singularium affectibus seruiendo, Franciæ plebem veteribus belli calamitatibus inuoluendam. At Rex à fratre persuasus, tum quod omnia ad bellum parata essent, patruis sequi iussis, cum triginta virorum millibus Britones petit. Sed ecce rem nouam, admirandamq́ue. Rex qui in hunc vsque diem mediocri semper vsus fuerat valetudine, equo insidens, ac cum exercitu ciuitati Cœnomanorum, quam Franci Mans appellant, propinquus, cerebri membranulis, subito à flaua bile (iudicio medicorum) inflammatis repentino corripitur furore, equoq́; calcaribus concitato, districto gladio obuios quosque sine iudicio notitiaq́; inuadit, vulneratque vociferando: *Occidite proditores.* Frater eius Lodouicus (cui ante paucos dies Aurelianum loco Turonēsium dederat Ducatum, ac proinde posthac Aurelianum vocabo) amanuensesq́ue aliquot, in summo discrimine equorum velocitate periculo sunt erepti. Tandem confluentibus vndique nobilibus, à robusto nobili Nortmanno, qui medium erat complexus, equo abripitur, ac ad oppidum Creilium perducitur, dilabenteq́ue exercitu, expeditio dimittitur. Post paucos dies cessante inflammatione, Rex mentem recipit, sed ex interuallo per omnem vitam cum magna valetudinis iactura, sæpius reiterata, tandem ex ea periit. Francorum Ordines durante morbo, regni administrationem Biturigi ac Audaci committunt, qui se à Regiis adulatoribus, cæterisq́ue inimicis vlturi, in carcerem coniiciunt, Beggium Villaneum, Ioannem Marcerium, Ioannem Riuerium, Clissonio ac Monraguo fuga elapsis, ac proinde publicatis bonis exilio multatis. Magistrum equitum Clissonij loco creant Philippum Artesium Comitem Euanum. Villaneus, Marcerius ac Riuerius posteaquam biennio arcta horridaq́ue custodia squaluissent, opera vxoris Biturigis, quæ imprimis pro Riuerio laborabat, dimittuntur. Post hæc denuò pro pace Franci Proceres Boloniam, Angli Caletum conueniunt, erectisq́ue inter duo oppida medio in campo tentoriis, in communicationem descendunt. Sed quanquam Audax & Lancaster summis viribus pro
1393. compositione laborarent, nil tamen est factum quam vt induciæ quæ anno 1393. festo
1394. Natiuitatis D. Ioannis Baptistæ initium essent habituræ, pangerentur. Postremò induciarum
1395. anno Richardus Anglorum Rex Isabellam Caroli sexti filiam, duodecim annorum
1396. puellam, sibiq́ue postremis induciis desponsatam, anno 1396. postridie Cal. Nouembres,
1397. magna cum pompa vxorem ducit: ac quoniam de pace ne hoc quidem tempore conue-
1398. nire poterant, in triginta annos inducias prolongant. Huius anni æstate Ioannes Comes Neuersij filiorum Audacis natu maximus, è Gallia multis cum nobilibus, fortiq́ue militum manu in Hungariam proficiscitur, auxilio Imperatori Sigismundo Lutzenburgio, contra Baiatzethum Turcarum Regem, quam expeditionem diffusiùs in vita dicti Ioannis prosequemur. Anno 1397. denuò inter Brabantos Geldrosq́; bellum oritur, ob homicidium à nobili Geldro Buscoduci perpetratum ac punitum. Dux Guilielmus, à Geldra nobilitate incitatus, cùm vlcisci vellet, valida equitum coacta manu, fines Buscoducensium ac Langestratensium populationibus vexat. Dux Ioanna cùm Audacem de iniuria certiorem fecisset, in auxilium ei proficiscitur Vualrauius Lutzenburgius Fani D. Pauli Comes

Comes cum trecentis, ac Theodoricus Dixmudanus cum quadringentis equitibus, quibus cum se Brabantorum animosa iuuentus iunxisset, iusto hoste quo cum confligeret non reperto, Iuliacensibus ac Geldrensibus, populationum talionem insigniter reddidit. Anhonij tamen Lemnichij, ac ciuitas Iuliacensis pecunia agrorum cladem redemerunt. Tandem fugientibus vndique colonis, commeatus inopia coacti, cum præda in Brabantiam reuertruntur. Dux Guilielmus considerans se Brabantis auxilio Audacis innixis imparem, à Roberto Bauaro Comite Palatino, creatum loco effeminati Vuecestai Lutzenburgij Imperatorem, in proximam æstatem auxilium impetrat. Ab altera parte Audax Francorum armans iuuentutem, in vxoris materteræ auxilium iusto cum exercitu properabat. Quo nuntio Dux Guilielmus territus, animoque reputans Geldriæ Ducatum vtriusque exercitus prædam premiumque futurum, Præpositi (vt vocant) Traiectensis ad Mosam, aliorumque quos in Brabantia habebat amicorum opera, quàm potest occultissimè, ne Audax impediret, cum Ioanna Brabantica pacem facit, quod quanquam is ægerrimè ferret, (cùm iam serio Geldrum subigere, ac Imperatori alterum Imperium opponere decreuisset) materteram tamen offendere nolens, exercitum dimittit. Induciæ inter Anglos Francosque nuptiis Regis Richardi pactæ, sartæ rectę manebāt, donec anno 1399. 1399.
Rex Richardus ab Hendrico Lancastro (filio Ioannis Lancastri, hoc tempore vita defuncti, de quo sæpè sumus locuti) patruele captus, ac regno vitaq; spoliatus fermè violarētur. Rex enim Carolus, eiusq; auunculus Borbonius oportunitate Anglici tumultus vtendū rati, sollicitarant Burdigalenses, Baionenses, ac vicinas ciuitates ad defectionem, gnari his in vrbibus sanctam gratamque esse Regis Richardi memoriam, cuius vt indignam vlciscerentur necem, ad Galliæ antiquum imperium transituros sperabant. Sed dictæ vrbes, quòd moderato ab Anglis recti essent imperio, dominum mutare nolebant. His cōsiliis Borbonius præfuerat, quum Audax inducias nulla de causa violandas censeret, suaderetque. Considerabat enim Anglico bello immensos se sumptus, magnasque curarum moles sustinuisse, quod Brabantorum, Flandrorumque populus, Anglis quam Gallis forer addictior. Adde quod ea adhuc esset Anglorum fortuna, vt bellum inferrent, propellerent tantum Franci, vrentibusq; Francorum agris, læta pace Anglorum, iniquissima populorum conditione, virerent. Sanæ igitur mentis Francum horrere bellum debere. Quum Richardum pro certo mortuum, eiusque loco Hendricum Lancastrum patruelem, coronatum intellexissent, pactas cum Richardo inducias in viginti sex annos cum Rege Hendrico extendunt, initium habituras Cal. May anni 1400. postulantes Isabella 1400.
Regis Richardi vidua domum remittatur, quam sequenti anno 1401. Caletum aduectam 1401.
Audaci ac Borbonio tradunt. Excepit eam Audax sua in prouincia celebri pompa, magnificisque conuiuiis Abbevillæ honorauit, indeq; Parisios cum Borbonio dimissam, ipse in Artesiam, indeque in Flandriam componēdis regionis negotiis proficiscitur. Sed dum voti vbique compos læta pace vitam se finiturum sperasset, ex æmulatione Lodouici Aureliani nepotis ex fratre, natæ paulò ante inimicitiæ quum vires accepissent, assumpta odij truculentia, vehementius erumpere cœperunt, qua de re cum pauca paulò ante attigerimus, nunc res ipsa altius est repetenda, diffusiusq; explicanda, quod ex hac scintilla incendium sit natum, quo vniuersa Gallia centum quinquaginta octo continuis miserabiliter deflagrauit annis, extinguiq; nō potuit, nisi multo venenatiore excitato igne, quo Galliarum populi variis ob religionem erroribus opinionibusq; infecti ita exarsere, vt è summo fœlicitatis fastigio in imū calamitatis fundū deciderint. Odij verò hę causę fuere. LODOVICVS Valesius, vnicus Regis Caroli sexti frater germanus Dux hoc tempore Aurelianorum in vxorem duxerat Valentinam filiam Ioannis Galeatij Vicecomitis, ac primi Ducis Mediolanensis, procreatam ex Isabella Audacis sorore. Sed Valentina maternæ indolis nil præseferens, paternis scatebat ac imbuta erat vitiis, ardens ambitione insatiabili, superba, fastuosa, temeraria, impia, sui studiosa, quæque omnes infra se videre concupiscens, eo bonis malisque artibus contendebat. Verùm astutè hæc simulata affabilitate, humanitate, pietate, ac liberalitate texebat: cumq; marito in dotem attulisset Comitatum Vertuzij, matris olim dotem in Compāga sitam, insuperque quingenta aureorum liliorum millia muneratæ pecuniæ, (vt inquit ille: Qui dotatam ducit, dominam ducit) vera effecta domina, adolescētis mariti animum (qui octodecim tantum erat annorum

norum cùm eam duceret) quo ipsa paterque Galeas volebat impulerat, ac tam flagranti ambitione accenderat, singulæ vt ei horæ instar anni molestæ forent, quod priuatus beneficiariusq; Dux, sine absoluto viueret imperio, ac proinde noctes diesq; meditantes, quibus rationibus, regni gubernatione patruis deturbatis, ipsi rerum gubernacula consequerentur, ac cum fratre imbecillis ingenij Rege, pro arbitrio ageret, denique quomodo sensim viam ad regnum sibi pararent, fisi immensis opibus ac potentia patris Galeacij. Verùm quamdiu tutores patrui Regem, regnumque in potestate habebant, nil se tuto tentare posse Aurelianus animaduertebat, quod Francorum ordines ob immaturá ætatem grauiora sibi regni negotia committere nollent, sed patruis statæ ac maturæ ætatis Principibus, quorum experta pace belloq; forti fideliq; opera vsi semper fuerant. Quiescebat igitur Aurelianus durante tutela, sed non adeo prudenter, quin patrui iamdudum secretos animi ægri affectus erumpere intimo cordis flagranti recessu conantes persentirent. Regi sui iuris effecto, Aurelianus vxoris consilio eorum sibi amicitiam familiaritatemq; conciliat, quorum consuetudine eum delectari videbat, quosque familiares, intimos, ac è consiliis fuisse semper ei nouerat, quorum opera Rex patruos, incitante Aureliano, cùm Auenione Antipapam inuisissent, Villanoua (vti scripsimus) non satis decore domum dimiserat, quæ res non solum eorum animos pupugit, sed imprimis exacerbauit Margaretam Audacis vxorem fœminam animi alti, generosi, ambitiosi, ac ferocis. Quare quod iamdudum fœmina natu grandis, probè affectus spiritusque Valentinæ iunioris perspexisset, marito importunis sermonibus assueuerabat, eius hæc artibus instinctuque fieri, ac proinde diligenter rebus suis prospiciendum, Lodouicum enim ac Valentinam ad regnum aspirare. Audax contrariis rationibus hanc animo vxoris insitam opinionem euellere conabatur, cùm tamen rei veritatem eam perspexisse, dicereque agnosceret, sed dissimulanda ad tempus iudicans, quod id animi eorum ægritudinem omnibus esset detecturum, se tum hominum secundo fauore consiliis conatibusq; eorum obuiam tuto iturum. Creuerat Margaretæ ac Valentinæ odium, cùm Rex fratris Lodouici maximè consilio, Britonum Duci inuitis patruis bellum inferret, quod patet Margaretæ ac Britonum Dux è fratre sororeque nati essent. Sed quum ob Regis furorem, expeditio in Britones esset dissoluta, Franciæque ordines Biturigi ac Audaci regni administrationem commisissent, adeò ægrè Valentina tulit, vt nec linguæ temperaret, nec vultus color subsisteret, sedetiam inuita animi vehementem ægritudinem omnibus proderet, quod marito in tanta oportunitate neglecto omissoq;, patruis foret obediendum, qui potestate vsi, Clissonium (bonis fisco adiudicatis) in exilium egerant, omnesque Regis intimos ministros familiaresque, à quibus secreta scire consueuerant, aula pepulerant aut in carcerem coniecerant, quibus extrema in necessitate, auxilio esse non poterat, nisi quod Clissonio bellum cum Britone gerēti auxilia secreto mitteret, verùm ferre coacta, quod Brito Audacis resisteret armis. Adhæc odium augebant muliebres illæ ordinariæ ridiculæque æmulationes, quod Valentina Margaretam, Regis maritiq; sui amitam vbique honoratiorem locum occupare, ac se silente sermones cum principibus serere dolebat, ipsamque reginam consiliis eius planè agi videbat. Quare ei soli imputabat, quod apud Reginam veneficiis mentem Regis loco mouisse, Carolum filiorum eius natu maximum interfecisse, omniumq; reliquorum valetudinem tentasse debilitasseque accusaretur, quo omnibus è medio sublatis, maritus Lodouicus Rex, ipsa Francorum Regina aliquando conspiceretur. Hac vt laboraret infamia, proprij filij Caroli repentina effecerat mors. Is enim cum Carolo Regis filio in suo ludens cubiculo, cùm inter pueros pomū Valentina coniecisset, à proprio lectus filio, antequam prohibere potuerat, præmorsam partem deuorarat, pauloque pòst in morbum incidens, subito decesserat, quo regiorum liberorum præfectis nunciato, vitata eius familiaritate, regios pueros diligentiùs exinde custodierunt. Cùm filij Valentinæ casus, liberorumq; regiorū periculum vulgò innotuisset, non solùm in proprij mariti indignationem, sed hominum omnium odia inuidiamque Valentina incurrit, habebaturq; publicè pro venefica homicida, præcipuè verò à Parisiensibus, qui ex omni antiquitate Regibus suis singulari amoris affectu dediti, eam in vrbe videre nolebant. Quare Aurelianus vitæ eius timens, ad Arcem Asueram secedere iubet, indeque Neufcastellam ad Ligerim, vbi menses aliquot, dum feruens populi ira

nonnihil

nonnihil resedisset, delituit. Dehinc paternis literis viro reconciliata in libertatem restituitur, multò quàm vnquam antea venenatiore odio tumens, quod sub pectore captiuitatis tempore, ab atra bile percoctum in Audacis familiæ perniciem (à qua sola dignitatem suam existimabat læsam) eo mete per fas nefasque propetabat, marito noctes diesque importuna, si vir haberi velit, regni administrationem, quam patrui per triginta annos obtiouerant, aliquando etiam inuaderet, neque diutius vitam dignitatemque suam in periculo versari sinat, effecitque continuis lachrymis ac blandiciis, vt Lodouicus eam mendaciis oppugnatam fuisse, tandem sibi persuaderet, multoq; quàm antea carior prudentiorq; habita, consilia iam seriò conferebant, quibus Audace eiusq; familia, dignitatis fastigio deiecta, ipsi eò peruenirent. Sed quicquid molebantur, ac in quas sese vertebant formas, obstante Audacis experta prouidaque senectute, nil succedebat. Quare cùm Aurelianus extrema sibi tentanda, apertaq; via aliquid conandum censeret, ab Imperatore Vuencellao, Præfectutam Lutzcoburgensem impetrat, ac per simulationem muniendorum finium, iis in partibus militem, pecuniamq; cogit. Init præterea fœdus cum Guilielmo Geldriæ Duce, quo Audacis vires diuersis in partibus distrahat. Adhæc conabatur inuadere annuos regni census, iussis quæstoribus, ne alibi quàm suum ad fiscum de acceptis expensisq; pecuniis rationes redderent. Quibus rebus Audax motus, ac quod omnibus iam patere iudicaret, Aurelianum Regis infirmitate confidentem, ad regnum vi tendere, statuit omnibus viis obuiam ire, ac legitimos Regni hæredes iusta in causa defendere, adeò vt simultas in apertum tandem prorumpēs bellum primum Aurelianus anno 1402. prope Parisiorum vrbem, cum non mediocri militum manu in campum descenderet, iunxeratque se ei Guilielmus Geldriæ Dux, cum quingentis equitibus, contraque prodit Audax non minore Burgundionum Flandrorumque manu coacta, commissaque fuisset inter patruum cognatumque crudelis pugna, nisi Regina, Biturix (qui natura mulierosus ac leuis fratrem Audacem deseruerat) Borbonius, multiq; alij illustres viri, sedato Audacis animo, pacem composuissent. Animaduerte amice Lector, quibus Ambitio furiarum alumna miseros mortales inuoluat calamitatibus, quumque orbis terrarum Principes, feræ belluæ pudeat, immane monstrum cœtibus hominum commendaturi, nullo non æqui iustique colore obuelant teguntq;, eo vsque vt summi quoque numinis cultum in mille formarum species mutatum, ignaro rerū populo obtrudere non vereantur. Hæ fuerunt causæ veteris diuturnique inter Francos Burgundosque odij, ac belli quod duorum Principum virorum (vt libro tertio scribemus) parricidio fuit confirmatum. His è nugis bella ciuilia, homicidia, latrocinia, ac grassationes sunt secutæ, quam subsequentium Ducum vita narrabit. Simulata igitur pace, inter patruum cognatumque facta, exercituque ab vtraque parte dimisso, Rex, sanitate recuperata, quum ea quæ acta essent, intellexisset, patruo administratione remoto, fratri Aureliano regni curam committit, qui colligendo auro intentus, noua omnibus hominum ordinibus tributa imponit, causatus æs alienum longo bello contractum, tandem aliquando dissolui oportere; sed prudentiores Aurelianum sibi studere iudicabant. Verùm antequam indictum tributum cōferri potuit, Rege iterum furore correpto, Audacem regni Ordines ad gubernationem reuocant, Aurelianum oneri non sufficere dicentes. Quum Rex ad mentem rediisset, fratrem ac patruum se mente capto regnum communi consilio gubernare voluit. Sed statim denuò in morbum relapso, Frāciæ Ordines cōsilio Reginæ, Biturigis, ac Borbonij, vtrumq; administratione mouent, certi eos nunquam in commune cōsultutos, sed odio ac æmulatione populum in nouas calamitates præcipitaturos. Exinde Aurelianus Lutzenburgum contendit, pacemque inter Lotharingiæ Ducem, ac vrbem facit Metensem. Audax in Britones proficiscitur, Duce vidua (quòd Dux maritus ante biennium Audace liberorum suorum tutore instituto obiisset) cum Hendrico eius nominis quarto Angliæ Rege secundas contrahente nuptias, ac proinde quatuor cum filiis in Angliam quò ibi educati vxores ducerent traiectura. At Audax tutor cognatusque puerorum, quùm ex ordinū Britonum consilio regionis statū composuisset, Ioānem, Arthurum, Richardū, ac Ægidiū defuncti Ducis filios, vti in Francia educarētur, ac vxores acciperēt, Parisios perduxit, iisq; postquā de rebus necessariis prouisum esset, in Picardiā prouinciā suam proficiscitur, pauloque post filio Anthonio Rastellæ Comiti ac futuro Brabantiæ Duci Vua-

leranus Lutzenburgius, Fani D. Pauli Comes filiam Ioannam hęredem vnicam despondet. Vix nuptiæ magno sumptu, celebritateque Procerum Franciæ Atrebari duodecimo Cal. Apriles factæ finiuntur, quin statim induciæ inter Francos Anglosque ante annos aliquot pactæ, à Francis violantur, causati Regem Hendricum, Isabellæ Regis Richardi viduæ, annuam propter nuptias detinere pensionem: reuera autem odium eos aduersus Regem Hendricum stimulabat, quod interfecto Rege Richardo Isabellæ marito, vi regnum occupasset, eratque belli non indiligens concitator dictus Vualeranus, quod sororem defuncti Regis Richardi in vxorem duxisset. Audax his non obstantibus, omnibus in consiliis bellum dissuaserat, gnarus Aurelianum ex eo compendium suique nocendi occasionem quæsiturum. Angli Francis mari paratiores, classem è Francia in Flandriam, vino aliisque mercibus onustam tendentem intercipiunt. Quare Flandri mense Maio
1403. anni 1403. Parisios ad Regem & Audacem legatos mittunt, petitum vt neutrius partis habiti, mercaturam vtroque in regno exercere possint. Audax legatione Regis Concilio proposita, contradicente Aureliano nil obtinuit. Volebat enim Flandros, vt Franciæ beneficiatios, bello paceque eandem cum eis subire fortunam, contra quem ne vix sopitum sua culpa recrudesceret bellum, pertinacius Audax contendere noluit, Flandris iubens, maritimos portus oppidaque iustis muniant præsidiis, sibi reliqua curæ futura. At illi armatis nauibus, sæpius cum Anglis varianre fortuna congrediuntur. Hoc rerum statu Audax considerans se ac vxorem vitæ curriculo fermè peracto ad finem vergere, filios virilis ætatis, quemadmodum omni vita fecerat, Galliæ posthac contra hostes operam nauare posse, eamque in rem satis superque Ioanni natu maximo futuro Burgundiæ Duci Comitique Flandriæ, Artesiæ, ac Burgundiæ, opum, virium que fore, vt Anthonio natu secundo ante obitum quoque prouideatur, animum intendit. Britonum igitur rebus suprà manu imposita, in Picardiam, Pontiacum, Artesiam, ac Flandriam proficiscitur, vbique contra Anglos præsidia disponens, inde Bruxellam Brabantiæ vrbem, ad materteram Ioannam contendit, ab eaque impetrat vti filium Anthonium Brabantiæ ac Limburgi hæredem declaret. Verùm hac de re conuocati ordines, nulla se ratione, Ioanna viuente, alij sacramentum dicturos affirmant. Pollicetur se Audax ditionem Antuerpiensem, ac Mechliniensem Brabantiæ vniturum, pignoriq; eis daturum Teneramundanam ditionem, donec Grauam ditionemq; Cucanam vi aut amicitia Geldro cedente Brabantiæ in perpetuum iunxisset. Sed maiores se immunitates antequam consentirent, obtenturos se Brabanti spetantes, Ducem sese agnituros, nisi mortua Ioanna negant, Audacem terrere putantes actione, quam eius temporis Imperator Vuenceslaus Lutzenburgius in Brabantiam allegabat, causa obligationis, qua se dicta Ioanna maritusq; Vuenceslaus belli vrgente necessitate, Imperatori Carolo quarto patri dicti Vuenceslai deuinxerant. Sed Audax olfacto fuco, conciliatis sibi præcipuis Brabantiæ nobilitatis familiis, opera imprimis Vuezemalæ reguli, voti fit compos, familiam Lutzenburgensem nil veritus, quum Germaniæ Proceres deserto ob ignauiam Imperatore Vuenceslao, in eius locum Robertum Bauarum legissent. Quòd autem desiderabat ante obitum filium Anthonium Brabantiæ Ducem designati, causa erat, ne ei frater Ioannes ætatis prærogatiua negotium (se mortuo) facesseret. Ordinibus igitur posthæc denuò conuocatis, Anthonius magnæ materteræ suæ Ioannæ hæreditarius nominatur Præfectus, pręstaturq; hac de causa à Brabantis Limburgisq; Anthonio fidelitatis sacramētum. Vt verò nonnihil gratiæ referret, ditionē Rhiensem, cuius est metropolis Antvuerpia, Brabātiæ vnit, quæ in eum vsque diem regio sui iuris (vt etiamnum est Mechlinia) semper fuerat. Omnibus igitur rebus ex voto peractis, quum Audax Bruxellæ festos ageret dies, lenta sensim febri corripitur. Quare materteræ, filiis, ordinibusq; Brabantiæ ac Flandriæ valedictis, iter Burgundiam versus instituit, sed febri indies magis magisq; ingrauescente, cùm ad oppidum Hallam tertio Bruxella milliari peruenisset, itineris iactationem amplius non ferens decumbere cogitur,
1404. ibiq; post paucos dies sexto Cal. Maij anno 1404. filiis oculos claudentibus, septuagesimum ingressus annum extinctus Deo animam reddidit. Præcordia (excepto corde) intestinaq; Hallæ in D. Virginis fano condiuntur. Cor apud D. Dionysium propè Parisios in patris Ioannis sepulchro ponitur. Cadauer Digeoni Ducatus Burgundiæ vrbe prima apud Carthusianos suo iussu ædificatos nobili mausoleo sepelitur. Vxor Margareta liberique

riq; cadauer expectantes in signi exequiarum pompa iusta soluunt: cumque rei familiaris statum magno ære alieno grauatum Margareta reperisset, ne à creditoribus vexaretur, matronales feretro claues, cingulum, marsupiumq;, secundum regionis leges imposuit. hoc enim facto creditoribus præterquam in supellectilem, ac ea quæ bona vocant mobilia, ius non erat, vsurarum cursus sistebatur, ac de sorte debitisque in hoc tempus vsuris, certis solutionis ex pacto conuentoque datis terminis conuenire cogebatur. Mirum certè videri potuit Audacem qui quadraginta annis Gallias administrarat, à mensariorum tabulis liberare se non potuisse, sed iusti æquique in homine magnanimo respectus, domestica externaque bella, redemptio filij, multorumque è Turcica captiuitate nobilium, munera nouis clientibus ad conciliandos nouo in regno animos tribui solita, eum ære alieno immerserunt. Margareta de sortis vsurarumq; solutione cum mensariis in certos dies pacta, partim ipsa, partim filij, matre mortua, plenè persoluerũt. Vndecimo enim post Audacis mortem mense, Margareta apoplexia Atrebati tacta maritum decimosexto Cal. Septembres anno 1405. vita excedens sequitur ætatis anno quinquagesimo sexto, sepeliturque Insulis in D. Virginis fano, iuxta patrem Lodouicum, posteaquam cum Audace casto vixisset matrimonio triginta sex circiter annos. Patrem non minus corporis lineamentis, ac humorum temperamento, quam animi affectibus referebat. Erat enim in ea animus excelsus, ferox, ambitiosus, vindictæ in eum à quo se læsam existimabat, percupidus, ac qui nunquam sincerè cum inimico in gratiam redire poterat, nullaq; ratione ferens quos dignitatis æmulatione secum certare existimabat: quas animi affectiones Audax in ordinem coacturus, non parum summa adhibita prudentia simulationeque per omnem vitam laborarat, coactus nonnunquam aliquid de iure suo cedere, quòd præter amplissimarum Prouinciarum dotem, eum patrem septem præstantissimorum liberorum effecisset, nimirum Ioannis Burgundiæ Ducis, Comitis Burgundiæ, Flandriæ, ac Artesiæ. Anthonij Ducis Brabantiæ, Limburgi, Comitis fani D. Pauli, ac Lignij. Philippi Comitis Neuersij, ac Rastellæ. Margaretæ vxoris Guilielmi filij Alberti Bauari Comitis Hollandiæ, &c. Catharinæ nuptæ Leopoldo Austriæ Duci cognomine Superbo, obiit sterilis. Mariæ matrimonio iunctæ Amadeo Duci Sabaudiæ. Bonæ quæ innupta moriens Atrebati est sepulta. Statura erat Audax eminenti, ad debitam membrorum proportionem dimensa, carne solida musculosaque, ac minimè flaccido adipe fluida, fronte, humeris, ac pectore lato, facie fusca, planeque virili, coma in humeros (vt tum moris erat) diffusa, barba rasa, cuius color quemadmodum & comę niger, oculis magnis, cęsiisq;, naso aquilino, ore parumper patulo, mento oblongo, vniuersaq; adeo membrorum dispositio, intuentium oculis salubre ac temperatum corpus offerebat, vultus dignitas maiestasq; omnium oculos perstringebat, ac in sui admirationem venerationemque trahebat, quæ corporis dotes non minoribus animi virtutibus decorabantur. Quamuis enim naturalis grauitas fastu non careret, affectarat tamen longo vsu benignitatem, affabilitatem, ac comitatem, infimis etiam sui conueniendi copiam faciens, neminemque posteaquam probè dicentem intellexisset, sine necessario responso dimittens. Animo erat moderato, ac prouido, acuti perspicacisq; iudicij, quo plus quàm cruentis pugnis ad optatum finem perduxit. Æqui iustiq; propugnator, si quis alius, acerrimus, ac proinde inexorabilis punitor latronum, furum, grassatorum, extortorum, quod non minus prædonum bello, quam in causa Clissonij Magistri equitum abundè comprobauit, cui Parisiis vulnerato (quod de nongentis aureorum liliorum millibus in numerata pecunia esset testatus, excepta eã quam pro sua, liberorumque Ioannis Blosij redemptione Britonum Duci soluerat) hostis perpetuo mansit, certus eam non potuisse illum sine furto, extortione, ac miserorum iniusta direptione collegisse. Francorum Regum quàm fortis fidelisq; propugnator semper extiterit, res gestæ satis declarant, non veritus peracto ferme vitæ curriculo capitales suscipere inimicitias cum Lodouico Aurelianorum Duce, nepote ex fratre, regnum affectante, moriensq; cũ filios ad obseruationem testamenti, ne se mortuo bella litesq; orirentur, sacramento adegisset (præter alia enim cauerat vt si quis eorum ac qui ex eis nascerentur sine liberis diem obiisset, in eius tũ ditiones succederet frater natu maximus, aut qui ex eo superesset masculinæ stirpis ætate vincens, quod in causa fuit vt Philippus bonus patruelibus suis Ioanni ac Philippo, ex patruo Anthonio natis in Hollandia: ac amitæ Mar-

1405.

garetæ in Brabantia præferretur) postremò petita singulorũ dextera, insuper polliceri coëgit, fortunas vitamq́; pro defensione Regni, Regisq́; Fràcorum, queadmodũ se fecisse viderant, expositutos: quod non minus fortiter fideliterq́; quamdiu licuit exequuti sunt, quàm sanctè polliciti. Addit Petrus Audegestius (qui Flãdriæ Comitũ vitas Gallicè scripsit) testamento Audacem voluisse, vt si filius Anthonius sine liberis decessisset, in Brabãtiam rum ac Limburgum succederet filius natu minimus Philippus Burgundus, quòd hæreditaria eius portio, cum fratrum portione comparari nõ posset. Sed quòd præter Audegestium authorẽ hac de re alium non habeam, asseuerate temere nil volo. Extra aulam priuatim agens domestica viuendi consuetudo moderata circumscriptaq́; erat: in Aula magnifica planeq́; regia, vt tamen præter certum definitumq́; ordinẽ pauca conspicerentur. Nec aleator, nec mulierosus, nec ebriosus fuit, vnde rarissimè eius in aula comitatuque, contentiones, iurgia, rixæ, pugnæ, comessationes, intempestiuæ vigiliæ, nec somnus cernebantur; animus verò in eo perturbatus iracundusq́; perrarò. De concubinis, illegitimis liberis, aut vllo incontinentiæ libidinisq́; genere nil planè reperio, quæ tamen vitius inter Principes valenti corpore præditos perrara esse cõsueuit, quod libertas, rerumq́; omniũ affluentia facilè sensus vehementissimi voluptatis illecebris ac titillatione deceptos inficiant, animum emolliant, effœminentq́;. Fuit certè causa hæc continentia prosperæ Audaci valetudinis ad septuagesimum vsq; annum. Arduis negotiis vacans, animum musicis modulis lubẽter reficiebat, collegerat q́; magno sumptu in hũc vsum viros puerosq́, varia vocis cõcinnitate, robore, claritateq́;, præstantes. Deniq; etiamsi vitiis anxiè exquisitis (prout humani nihil est perfectum) in quibusdã iustè accusari posset, ea multitudine virtutum tecta in obliuionẽ apud homines iuerant. Duas ob causas à scriptoribus aliquot proscinditur. Primò quòd immensis continuisq́; pecuniarum exactionibus populum exhauserit, ac in excogitandis nouis tributis ingeniosus fuerit, inexorabilisque in exigendo. Verùm qui rectò iudicio res ab eo gestas administrarásque diiudicarit, ac quæ cũ Anglis, Flandris, Portugallis, Francis, aliisque regni hostibus bella gesserit, quas copias terra marique pace bellóque magno sumptu paratas semper habuerit, quot vrbes oppidáque perpetuis magnisque præsidiis custodierit, necessarium fuisse confitebitur, populum extraordinariis grauare oneribus. Altera proscindendi causa est, quòd vniuerso vitæ tempore dissidium in Christiana Republica duorum summorum Põtificum creatione ortum omnibus artibus aluerit, fouens partes Antipapæ Auenionensis contra Romanum Pontificem, quo primariam dignitatem ex Italia in Galliam, magno Francorum compendio, honore, ac quæstu pertraheret, cùm alioqui dissidium non fuisset duraturum, extremis post soceri Lodouici Malani mortem adnitens viribus, vt Flandros Antipapæ Auenionensis imperio subiiceret, qui tamen, elusis eius conatibus, semper in Romani Pontificis obedientia perseuerarunt, quamuis aliquando irritatus, per vniuersam Flandriam (Gandauo excepto) sacerdotes Romano Pontifici parentes publicis muneribus priuarit. Sed populus summis instãtibus festis Gandauum frequens proficiscebatur, ritéque expiatus, domum detersis vitiis reuertebatur, donec Audace mortuo Auenionensis Antipapa Romano Pontifici cederet. Mortuus est Audax cùm ad summum felicitatis fastigium peruenisset, tantæ inter Francos exterósque existimationis, vt addi ad summam dignitatem nil potuerit, quippè qui nunquam exercitui pręfectus, hosti tergũ coactus dederit, viditq́; auum, patrẽ, fratrem, nepotẽ ex fratre, Reges; omnibúsq; integra fide, corporis animiq; viribus, iis temporibus operam præstitit, quibus se Franci (ex quo Christianam religionem sunt amplexi) calamitosiores nunquam esse expertos, meritò confitentur. Quapropter nobilitati pariter ac populo æquè gratus, summáq; cũ reuerentia ab omni ordinũ genere cultus, industriæ ac virtuti eius, inter cætera præclara belli facinora acceptum ferebant, quòd Hispaniæ pulsis Anglis in Francorum fœdere cõspicerentur, antiquáq; bellici decoris laus, gentisq́; dignitas, fractis Anglis apud Francos resuscitata vigeret, ac proinde merito Audacem, iis Francorum proceribus, Regibúsque connumerandum censebant, qui regnum turbulentis temporibus, armis, consilióque protexerunt; pace verò parta, restitutisque in integrum legibus, aurei populo seculi memoriam renouauerunt.

VITA IOANNIS INTREPIDI
BVRGVNDIONVM PRINCIPIS
STIRPIS VALESIÆ FRANCICÆ.
LIBER TERTIVS.

OANNES Burgundus, filius natu maximus Philippi Audacis, ac Margaretæ Flandricæ, natus est Digeoni primaria Ducatus Burgundiæ vrbe quarto Cal. Iunij anno 1371. sacra aqua lotus à Carolo Archiepiscopo Lugdunensi, è sacro fonte eum suscipientibus patruo Ioanne Biturigum Duce, Ioanne Episcopo Carpentorati, nomine Antipapæ Gregorij, ac Margareta Francica, magna eius auia. Pueritiam in Burgundia, Principum liberorum more educatus transegit, exceptis (quas vix attigit) liberalibus disciplinis, quod Francica nobilitas continuis implicata bellis, liberos præterquam armis non exerceret, quibus tantum profecit, vt pro ætate pares paucos, superiorem certè neminem haberet. Erat enim in robusto, salubriq; corpore animus magnus, nil præter arma amans tractansq;. Quare vix duodecimum ingressus annum, magno cum gaudio prima induens arma, patrem Regemque contra rebelles Flandros, in auxilium Comiti Lodouico auo suo proficiscentes comitatur, ac postea eosdem contra Geldros: quibus expeditionibus cum militiæ rudimenta posuisset, cætera omnia contemnens, acies tantum pugnasque somnians, difficulter ab Audace in aula retineri poterat: verebatur enim ne ebria adolescentiæ ætas, iuuenili calore ferociens in calamitates per imprudentiam rerumq; inexperientiam se præcipitaret. Quare ad bellum eum temerè proficisci nolebat, sed prius more Principum liberorum probè educatorum, variis in rebus acuendo iudicio exerceri. Verùm vt certiori remedio pubescentis filij ardorem temperaret, Comitem Neuersij appellatum, anno ætatis decimoquarto, Margaretam Alberti Bauari Comitis Hollandiæ filiam (vt in Audacis vita scripsimus) ei dat vxorem, quo tempore in Burgundia cum matre vxoreque supra annum, amote noue nuptæ detentus, est commoratus, cuius feruore in calorem mutato, Parisios ad patrem profectus, regniq; negotiis instrui cœptus, mansit vsq; in annũ 1396. ætatis suæ vigesimum quintum: tum enim Imperator Sigismondus Lutzenburgius Hungariæ ac Bohemiæ Rex expeditionem contra Baiatzerhum, quartum à primo Otthomanno Turcarũ Regem parabat, quod non solùm Imperatori Constantinopolitano maiorem Thraciæ, Macedoniæ, Thessaliæ, Phocidis, Atticæq; partem, ac sibi fermè vniuersam Seruiam, Illyriam (nunc Sclauoniã) Mœsiam (nunc Bulgariam) eripuisset, sed insuper armatis ducentis virorum millibus vrbem Constantinopolim octauo iam anno arcta obsidione premeret, expugnassetq;, nisi Imp. Sigismondus ad auxilium ferendum rogatus, coactis vniuersæ Germaniæ, Bohemiæ, Austriæ, ac Hungariæ viribus, Francorumque (duce Ioanne Intrepido) accepto auxilio, in Bulgariam cum centum armatorum millibus irrupisset, coëgissetq; Baiatzerhum Constantinopoli relicta (quam ad extremam rerum penuriam redegerat) magnis itineribus Bulgariæ suppetias ferre. Sed priusquam huius expeditionis euentum describo, rem non ingratam Lectori facturum me spero, si breui digressiuncula Turcicæ militiæ disciplinam, è variis peritis auctoribus decerptam, ob oculos posuerim. Baiatzethus quartus ab Ottomanno Turcarum Rex, primus Prætorianos pedites equitesque instituit, perpetuaque eis stipendia assignauit, electos non è promiscuo nomina dantium confluxu, sed conquisitis ex omnibus nationibus, etiam è captiuis Christianis fortissimis animosissimisq; iuuenibus, hisq; Mahumetica secta, Turcicaq; disciplina instructis. Pedites Ianitzaros: equites Spachis, aut Spachi-oglan, quod variis è nationibus collecti essent, appellauit. Verùm obseruari hæc eius institutio desiit, posteaquam deuicto Imperatore Sigismondo, à Constantinopoli, secundo iam anno iterum obsessa, decedere coactus obuiam proficisceretur Tamerlani, magno Tartarorum Regi, qui decies centena hominum millia in armis ducens, vniuersam peruastabat Asiam, à quo inita pugna vi-

ctus,captus,auteisque catenis ferrea in cauea vinctus,ac per omnem Asiam ad modum feræ bestię fuit circunductus.Tamerlanes Asia,Ægypto,ac Turcia euersis,insignioribusq; vrbibus miserabili calamitate deuastatis, in regnũ reuertitur. Baiatzethi verò filij animis perculsi,paterna instituta statim resumere non potuerunt. Sed Amurathes, septimus ab Ottomano Turcarum Rex, resuscitata Baiatzethi disciplina,multa insuper præclara addidit,ac inter alia hæc:Futurus Turcarum Rex presente Mophti (nomen est summi Mahumeticæ religionis Præfecti,cui soli Turcarum Rex hunc exhibet honorem, vt ad se solio exurgens venientem venerabundus suscipiat) ac tribus Cadilescher,iureiurando hæc duo obseruaturum se confirmat. Omnes animi corporisque vires, opes ac potentiam, in Christianos se conuersurum,eorumq; regna,religionem,nomen quantum licebit,extirpaturum,quam verò poterit rarissimè contra religionis Mahumeticę Principes gladium se stricturum. Deinde vltra biennium non se quieturum, sed omnes vires tertio ad minimum anno,terra mariue ad rem gerendam educturum. Primum æmulatione Romani Imperij,inuidia erga Christianos Principes,ac religionis nostræ odio statuerunt,videntes opinionum myriadibus de ea perpetuò nos diffidere,ac proinde Christi nomen, religionemq; ex Europa,quemadmodum ex Africæ,Asiæque maiori parte fecerunt, pellere cupientes. Alterum ne longa subditorum pace (quod natio sit si qua alia supra modum ambitiosa,inquieta,auara,ac crudelis) intestina ciuiliaq; bella orirentur. Denique ne multitudo peditum, equitumq; (quam perpetuis alunt stipendiis) per inertiam ad voluptates dilapsa eneruaretur. Habet enim hoc tempore Turcarum Rex circiter quinquaginta Ianitzarorum millia,ex omnibus nationibus,religionibusque,maximè tamen Gręcis lecta, quorum opera magna sæpius periculosaque confecerunt bella: hac autem tempestate Constantinopoli, ad vrbis suiq; custodiam (quemadmodum olim Romæ Imperatores Prætorianos habebant milites) circiter duodecim sunt millia,qui præ cæteris multis magnisq; decorantur immunitatibus. Mortuo enim Turcarum Rege,donec ei alter sit suffectus,diripere his licet Christianorum Iudæorumq;, intra ac extra vrbem habitantium fortunas. Præter Ianitzaros parata semper habent centum quinquaginta equitum millia, electa quoque è fortissimis generosissimisq; Asiæ Europæque iuuenibus, quorum duo olim Præfecti tantùm fuêre,quos Turcica lingua Beglerbeis aut Bassalars vocant. Qui Asiaticis præest,sedem in Asia minori,quàm ipsi Natoliam (quod regionem Oriẽtalem sonat) vocant,habet. Qui Europeis in Thracia,quam Romaniam,aut Romeli vocant. Sed cùm imperij limites bellica virtute sæpius auxerint, Beglerbeorum numerus septenarius est factus,ac pro necessitate equitatus eis & Ianitzari attributi. Habet enim Romaniæ Beglerbeus triginta Spachorum,ac viginti Tamarlorum millia. Natoliæ decem Spachorum millia. Caramanniæ (olim Ciliciæ) quinque Spachorum millia. Amandolæ (olim Armeniæ) septem Spachorum millia,licirumq; est huic belli tempore triginta efficere millia. Mardum (olim Mesopotamiæ) decem Spachorum millia. Mizir (olim Ægyptus) ac magni Cairi in Ægypto Beglerbeis sedecim Spachorũ, ac triginta Ianitzarorum millia parent, vt populum natura leuem, rebellem,nouisq; rebus gaudentem in officio contineãt. Beglerbeis parent varij multiq; Sangeacz,hoc est nomen Præfecti vrbis, aut ciuitatis:his rursum minores Præfecti,donec à Centurionibus,ad Manipulares,siue qui decem militibus præsunt, sit peruẽtum. Spachi futuri,educantur in Turcicis claustris, qui cùm operam virtutemq; inter Ianitzaros probarũt,tandem ad equum magno cum gaudio adscripti,Spachorum stipendiis merent,quique è Spachis decem asperos in diem accipiunt, binos alere equos singuli cum militari seruo coguntur. Qui quindecim aut vigintiquinque aspris merent,tres aut quinque nutriunt equos, totidemq; militares seruos. Considera numerum quem Romaniæ Beglerbeus in aciem belli tempore educit, cùm ei ordinario stipendio pareant triginta Spachorum millia,horumq; singuli quinque,tribus,aut ad minimum duobus militent equis. Ad hunc honorem primum Ianitzari nituntur, cùm ex his Sangeacz, Bassæ,Beglerbei,Vizirs nullo natalium apud Regem respectu, tantum ingenij,indolis,iudicij,prudentiæ,ac virtutis habito legantur. Timarli equites sunt minoris virtutis existimationisq; quàm Spachi, ac proinde vt plurimum singulari equo militantes,stipendio non planè certo,sed è pagis collecto,ac pro merito, virtute, aut sæpius fauore distributo. Non rarò tamen ex hac classe ad digniores quoque prouehuntur. Qui
in postre-

in postremis Europæ finibus collocati sunt in præsidiis, Inquingilar (quod prædonem significat) vocantur. Qui in Asiæ finibus eiusdem conditionis equites excubant, Curtlarets appellantur. Hi à tributi vectigaliumque solutione, quemadmodum Ianitzari & Spachi quoque liberi sine stipendio militant, rapto prædaque viuentes, quam non minus pacis quàm belli tempore è finibus vicinorum agere possunt, neque hoc pacem, aut inducias violare existimant, sed militem virtutemq; exercere dicunt. Et quanquam prædones prædonibus opponantur, quintamque partem prædæ Turcæ Præfecto suo soluant, propinqui tamen Christianorum coloni, villiciq; ab his quietem menstruo adhuc tributo redimere coguntur. Vtuntur & hac ratione comparandi instruendique militis. Habet Turca singulis in vrbibus ac oppidis Præfectum ac Iudicem, hunc Sangeacz, illum Cadis appellant, qui familias omnes perscrutantes, sciunt qui Mahumeticæ, qui Christianæ sint religionis, coactis Christianorum Sacerdotibus baptizatorũ nomina certo tẽpore descripta adferre. Si Christianus paterfamilias filiũ militaris indolis inter cæteros liberos habere iudicatur, militum tabulis inscriptum, parentibus indicta capitis fortunarumque pœna, iubent eum Christi legem non docere, sed his aut illis pro ætate armis diligenter instruere, adeò vt hoc de puero maior parentibus cura incumbat, quàm de reliquis omnibus. Si enim ægrotare contigerit, Præfecti Iudicisq; assessoribus nuntiant, inspicitur morbus an ab illis sit procuratus, an naturalis, grauissimeque puniuntur qui filios extinctos malunt, quàm Turcis militare. Si tenuioris conditionis sit Christianus quàm qui filium ad militiam educare docereq; possit, è parentum sinu abreptum, aliquo Turcarum Regis horto (quos multos magnosque omnibus fermè habet ciuitatibus) claudunt, vt eùm ætas permiserit, fabris murariis, lignariis, ferrariis, aut fossoribus seruiat, primamq; ætatem labore, temperantia, Mahumeticaq; in lege transigat, ac tandem pro indolis ratione ad Ianitzaros, aut alios ordines transscribatur, eodemq; modo qui à parentibus sunt educati, anno duodecimo ad horti labores, Mahumeticque legem transferuntur, paulatimq; parentum natiuitatisq; obliti, ad minores, mediocres, aut maiores militiæ, vel si mereri possunt, maximarum dignitatum Præfecturarumque ordines perueniunt. His, cæterisq; omnibus, vt debita stipendia singulis mensibus soluantur, oppidorum, pagorumque incolæ pro fortunarum religionisque conditione, annua menstruaque tributa omnibus de rebus soluunt, quę miseri quoque Christiani in capita conferre coguntur, exceptis extraordinariis exactionibus. Diciones primum subactæ quartam omnium quæ possident, aut diurno ex opere lucrantur, præter iam dicta conferunt, adeò vt sæpius non sufficientes acerbissimis oneribus, proprios vænundare liberos, aut ipsi vænum ire cogantur. Qua ratione Beglerbei certos administrationis suæ annuos census scientes, omnibus stipendia soluunt, magnamque insuper pecuniæ summam singulis annis in Regis fiscum mittunt. Hac innixus disciplina Turcarum Rex, si bellũ ingruat, aut inferre statuit, quatuordecim dierum spatio, ducenta electorũ militum millia, bene persolutis stipẽdiis parata in armis habet, qui memores stipendiorũ, immunitatũ dignitatumq; quibus præ cęteris decorãtur hominibus pericula adire nulla recusant. Non enim apud Turcas præter seruos commemoratos nobilitas est, his honores, dignitates, ac tanti imperij administrationem impertit, immensisque eos opibus cumulat, quibus tamen sæpissimè mortuo parente, liberi rebus agendis, militiæque inidonei, aut alia leui de causa priuantur, quod omnium opes, fortunæque ex eius arbitrio pẽdeant, vitæ quoque ac necis in omnes æqualem habeat potestatem. Cùm expeditionem Turca parat, mirum quo ordine, ornatu, decoreque Ianitzari, ac Spachi in aciem prodeant, præcedentibus centum circiter Azapporum (pedites sunt tyrones euocatitij, vrbibusq; imperati) ac his triginta rusticorum millibus, qui ligonibus, dolabris, vectibus, securibus, similibusque instrumentis, facturi viam exercitui sunt instructi. Hostium finibus propinqui Ianitzari post Azappos in tres quadratas acies distributi proficiscuntur, vix maiori interuallo aciebus inter se discretis, quàm commune peditis tormentum vim suam exercere possit, latera tergaque maioribus bombardis sunt munita, postremam aciem decem electorum equitum millia claudunt. In Ianitzarorum secunda acie ipse Imperator conspicitur cinctus decem millibus veteranorum equitũ, quos Sulalars vocant, è veteranis prolatæque virtutis Ianitzaris, ad custodiam Regij corporis lectis, quibus plerunque tria lectissimorum Spachorum millia iunguntur, quorum si mi-

 litares

litares seruos connumeres, decem millia fortissimorum quoque equitum explent. Ianitzatis (vt dixi) præcedunt Azappi in varias acies, crescentis Lunæ speciem habentes distributi, qui siue pugna sit ineunda, siue ciuitas oppugnanda, primum semper hostium impetum excipere coguntur, eiusq; ardorem infringere, ac ferrum hebetare, iacturam horum Turca paruifaciente. Inter horum ordines quicquid superest tormentorum conspicitur. Beglerbei cum immenso equitatu Azapporum, Ianitzarorumque agmina magna circuitu lunata acie amplectuntur, adeò vt ad Turcici exercitus robur (quod è Ianitzatis Prætorianorumque equitatu constat) perueniri nō possit, nisi pulsis dissipatisque Beglerbeis, Azappisque, ac erepto æneis tormentis tempore, ne iterato reboatu globos immenso cum impetu denuo emittant, quod etiamsi feliciter successerit, nouus tum veterani exercitus impetus, aliorumque æneorum tormentorum vis est excipienda pellendaque, antequam de iusta absolutaq; victoria gloriari possit. Quod ad commeatum attinet, hac in re non minor est cura, ordo, diligentiaq;, quàm cæteris in rebus. Pauci enim seruos aut feminas habent, captiuis horum vsum supplentibus. In cibo enim ac potu temperantes sunt Turcæ, vinum enim Mahumetus omnibus interdixit, ac proinde vulgus sitim aqua; digniores saccaro, cinamomo, aliisque aromaticis fructibus ac corticibus decocta pellunt. Equi iumentaque dominorum continentiā imitati, viridi herba vt plurimum sunt contenta. In re Venerea non æquè continentes. Accepta enim à Mahumeto libertate, gens salacissima lasciuissimaque, nullo sexus discrimine habito, in omne libidinis genus fœdissimè fertur. Atqui hæc de disciplina, ordineq; militari Turcarum sufficiant. Scripsere alij diffusius, rationemq; instruendæ aciei, belliq; contra eos gerendi tradidere, interque hos doctissimè vir clariss. Augerius Busbequius, Imp. Maximiliani secundi apud Turcam diu legatus. Quare nil mirū, si his instructi artibus voluptuariis Asiaticis, inermibus, ac sine disciplina ordineq; certo vagantibus Africanis, perpetuoq; inter se dissidentibus digladiantibusq; Europeis tot regna eripuerint. Enimuerò nisi Reges Principesq; Christiani, suis singuli limitibus contenti, positis odiis, ambitione ac auaritia pacem colant, nobilitas desertis seductoribus in vnum sentiat, populus pristinæ obedientiæ memor, pulsis nouarum legum turbulentis conditoribus disciplinam admittat, ac vires opesq; omnes contra hostem, omnium saluti dignitatiq; infestissimum conuertat, proq; aris ac focis dimicare cogat, qui omnium fortunis capitibusq; insidiatur, verēdum est ne breui occupatis omnium Christianorum regnis, leges quoque nobis cum religione ac libertate eripiat. Sed iam ad Ioannis Intrepidi Turcicam expeditionem accingamur. Sigismondus igitur Lutzenburgius, Bohemiæ, Hungariæq; Rex, ac Romanorum in Occidente Imperator, ægrè ferēs Baiatzethum non contentum ditionibus Cōstantinopolitano Imperio ereptis, insuper Bulgariam prouinciam suam pro maiori parte occupasse, missis legatis vt eam restituat iubet, nisi in vnum coactis omnium Christianorum viribus, ipsum ferro persequi ius suum malit. Baiatzethus legatos (responsum post paucos dies pollicitus) honestè excipi, ac pro Imperatoris dignitate tractari iubet, summa interim diligentia quæ in Bulgaria restabant in potestatem redigens, tum vocatis legatis ita respondet: Quæritis quo iure Bulgariam occupem? hoc, inquit, monstrato exercitu ad pugnam instructo. Proinde si Imperator vestet meliori iure se niti existimet, prodeat, ac libellos suos exhibeat, spero me tales causæ meæ patronos producturum, qui tabulis eius per omnia probè satisfaciant. Hoc responso legati muneribus donati in Bohemiam reuertuntur. Sigismondus Barbari fraude superbiaque irritatus ad vltionem se parat. Promisso igitur obsesso Imperatori Constant. breui auxilio, in Hungaria, Bohemia, Austria, vniuersaq; Germania militem conscribit, ac ab omnibus Christianorum Principibus auxilia postulat. Italia parum præstitit quod in Ecclesia dissidio Cardinalium summi Pontifices duo creati forent, quorum alter in Prouincia Lugdunensi vrbe Auenione, alter Romæ sedem habebat, scisso orbe Christiano in partes duas, his Auenionensem, illis Romanum, pro vero legitimoque Pontifice agnoscentibus. Cęteri Italię Proceres in ordinem ferè erant redacti, quòd Ioannes Galeacius Mediolanensium Dux primus (de quo iam ante) Italorum Principum sui temporis potentissimus, regnum Italiæ affectaret. Quare Sigismondo ex Italia nil pręterquam voluntarij aliquot milites accessere. Anglia Hispanico, Francicoque bello implicita, paucos etiam tantùm voluntarios misit, quemadmodum neque Hispania, quod Castellę Portugalliæq;

galliæq; Regum amicitia nondum confirmata, inuicem non fatis fiderent, vexarenturq; perpetuò Hifpanicorum Maurorum bello. Sed Francia eo tempore peditum equitumq; militarium fons quidam perennis, non contemnendam veteranorum manum Sigifmundo mifit, quod Rex Carolus omnibus qui ire volebant poteftatem feciffet. Ioannes Intrepidus patrem importunis precibus vrgebat, vt nobilibus itineri fe accingētibus, comes ire poffet. Audax generofum filij confilium, quanquam cum fummo periculo coniūctum impedire nolens, confenfu Regis voluntariorum cum militum ducem nominat. Exinde arma fumpfere multo plures, vtriufque conditionis veterani, quòd Audax fupra omnes Francorum Proceres apud Francos, Burgundos, Anglos, Belgas, ac Hifpanos imprimis diligeretur. Contulere ad inftruendum Intrepidi comitatum, iuuandofq; tenuioris conditionis nobiles Burgundiæ ordines, centum vigintiquinque millia aureorum liliorum, præter alia fexaginta millia à Burgundis nobilibus, longinquam militiam detrectantibus liberaliter collata; adhæc ducenta aureorum liliorum millia à Flandris donata, quo bona eius cum venia, fub Romani Pontificis ftatutis, religionem exercere poffent. Iuere cum Intrepido è prima Francorum nobilitate, Philippus Artefius Eufij Comes Magifter equitum, Comes Marchæ, Hendricus ac Philippus Barrenfis, Cuchiacus, Guido, ac Guilielmus Trimulius, Ioannes Viennenfis maris Præfectus (Franci Ammiralem vocant) Buciquantus caftrorum Præfectus (Marfcalcum vocant) Comes Fani D. Pauli, Roiæ, Montereli, Riueræ, Antungi, Fani D. Piati reguli, Lodouicus Harfellius, Lodouicus Frifius, Ioannes Drinchemus tres Lodouici Malani Comitis Flandriæ filij nothi, delectuq; habito, octo equitum, quatuor electorum peditum millia recenfuerunt, ac inter hos fupra tria virorū nobiliū millia. Ineunte vere, anno 1396. è Frācia proficifcuntur, primā aciē Magiftro equitum, Intrepido mediam in qua pedites erant, maris Præfecto poftremam ducente. E Burgundia, Monbelgardo ad Rhenum, indeq; per ditionem Badenfem, finefq; Sueuorum, Bauarorumque in Auftriam perueniunt, militemq; ex itineris laffitudine reficiunt. Duxerat enim Auftriæ Ducis filius Intrepidi fororem. Poftremò Budam Hungariæ vrbem ad Imp. caftra felici itinere appellunt, excipiunturque magna cum lætitia. Poft tertium quàm venerant menfem Imperator, rebus omnibus paratis, quarto Nonas Iulij caftra mouens, centum inftructus bellatorum millibus, octauo die Danubium tranfmittit, rectàque Bulgariam, non ita dudum à Baiatzetho occupatam petit. Cùm exercitus hoftilem terram attigiffet, Imperator Intrepidum trecentófque eius comitatus nobiles, equeftri ornat dignitate, quo fortiter contra Chrifti hoftes pugnando, dignitatem infigni edito facinore mererentur: vniuerfus verò exercitus hoc incedebat ordine. Hungariæ Magifter equitum viginti equitum Hungarorum, ac decem peditum millibus inftructus, quòd Turcicæ militiæ difciplinam callerent, præcedebat. Secundam aciem Francorum Magifter equitum, non mediocri militum manu incedens, externos omnes ducebat. Poftremam aciem Bohemiæ Vicerex regebat, fequente Bohemiæ Germaniæque nobilitate. Ipfe Imperator omnes acies perequitans, comitatus Intrepido, cęterifq; Principibus, quæ neceffaria videbantur imperabat; quarum rerum afpectus, non paruo Intrepidum afficiebat gaudio, exiftimantem non folùm his copiis Bulgariam recuperari, fed Turcam vniuerfa Afia pelli poffe. Hoc igitur ordine proficifcentes, Nicopolim Bulgarię caput petunt, eo animo vt eam expugnent, aut cum Baiatzetho liberare obfeffos volente prœlio decernent. Nil igitur poft tergum hoftile relinquendum cenfentes, oppida, caftellàque omnia quæ occurrebant expugnant, diripiunt ac incendunt, exceptis quæ voluntaria deditione in poteftatem veniebant. Quare inftantibus Cal. Septembribus, omnes Rafciæ Bulgariæque munitiones in manus Imperatoris, excepta Nicopoli, venerunt, quam variis locis obfeffam, fruftra fæpius oppugnant. Erat enim vrbs ampla, natura arteq; munita, tuebaturque (non numeratis ciuibus) ab octo Turcarum equitum millibus, quibus quatuor præerant fratres, è quibus bini ad vrbis cuftodiam remanferant, reliqui ad Baiatzethum profecti, de Chriftianorum viribus apparatuque, eum inftruebant, ac ad auxilium ferendum vrgebant. Intrepidus munitæ vrbis longam fore obfidionem videns, neq; Baiatzethum ad confligendum, liberandofque obfeffos properare, iuuenili ardore impatiēs moræ, conuocatis Francis proceribus perfuadere conatur, vt dum Imperator vrbem oppugnat, in vlteriorem Bulgariam expeditionem cum exteris fufcipiant: quod cùm finguli fatis

hi satis probarent, exploratum tamen prius paucos statuunt mittendos, eligiturque ad hâc rem Cuchiacus, qui consentiente Cæsare sexto idus Sept. comitatus quingentis Francis, mille Hungaris Lancearijs, ac centũ Anglis Balistariis equitibus Nicopoli profectus, omnia incendiis populationibusq́; quaquauersum veniebat, peruastabat. Turcæ proximis in oppidis excubantes quindecim millia equitum in vnum coacta, oportuno loco, castris munitis considunt, facilè vlteriorem agrorum vastationem prohibituros se existimantes. Hungari præcursores Cuchium de Turcarum copiis certiorem faciunt, eorumque castra vno latere fluuio, silua altero muniri docent. Is cum maxima copiarum parte profundissima siluæ parte se abdit, indicto suis silentio, ac vt equorum hinnitum impediant iusso. Roiæ verò ac Fani D. Piari Regulos recentis lancearijs, ac quinquaginta attributis ballistarijs, in conspectum hostium proficisci, eosq́; ad pugnam irritare iubet, sensimque cedendo, extra munitionem pertrahere. Turcæ conspecta paucitate, mille in eos equites emittunt, quos cum facilè Christiani sustinerent, duo millia addunt, tum se premi simulantes sensim cedunt, Turcæ ferocitet instant, aduolant cæteri qui in castris erant, victoriæ prædæque (vt putabant) exploratæ participes esse cupientes, tantoque ardore syluam prætereuehuntur, vt à tergo occupatis eorum castris Cuchius instaret, antequam primi hostem ibi esse scirent, donec clamore, ac fuga à tergo percepta, maiores quàm erant Christianorum copias rati diuersas in partes dilaberentur, sed Hungaris insequentibus, supra tria Turcarum equitum millia paucis captis, cecidere. Cuchius nemine desiderato in castra reuersus summo verborum cum honore ab Imp. ac intrepido excipitur, omniumque sermonibus celebratur. Verùm Philippus Artesius secreta æmulatione tactus imprudenter Cuchium fecisse dicebat, quod cum tantillis copiis iusto hostium cum exercitu esset congressus, ac parum decore, quòd Ducem intrepidum, honoris participem non fecisset. Sed Imp. ac Intrepidus, occasionibus vtendum gnari, facilè sentiebant proficisci verba Arthesij ex animo gloriæ Cuchij inuido, ac proinde eum nouæ victoriæ, non immensæ quæ subsecuta est stragi, occasionem daturum sperabant. Baiatzethus de obsidione Nicopolis ac suorũ aduersa pugna certior factus, quod tamen vrbs viris commeatuque ad menses aliquot esset instructa, per otium quæ ad leuandam obsidionem necessaria erant parabat. Tandem acceptis ab Ægypti Sultano triginta equitum millibus, Nicopolim recta contendit. Noscebat Christiani exercitus copias viresque Rex Barbarus, edoctus non solum à variis exploratoribus, qui magno sumptu conquisiti in Christianorum Principum aulis ignoti obuersabantur, sed imprimis à Ioanne Galeacio Mediolan. Duce primo. Naturæ enim congruentia iamdudum inter eos fœdus amicitiamq́; conciliarat. Erat enim vterque tyrannus insatiabilis ambitionis, affectans Galeacius regnum Italiæ, quod Germaniæ Imperatoribus semper de Imperio inter se contendentibus, aut cum summis Pontificibus diffidentibus, parum res Italas cordi esse videret. Variis igitur artibus procerum Italicorum Princeps effectus, potentia quoque ac diuitiis omnes supetabat, indignè ferens filiam Valentinam (vt in Audacis vita scripsimus) pro venefica haberi, ex aula Regia proscribi, ac mariti Lodouici indignationem ei procurari. Proinde sæpius Regi Carolo sexto, eiusque patruis scripserat, ne suam filiæq́; dignitatem lædi parerentur, sed inimicorum mendaciis circumuentræ, antiquum honoris gratiæque locum restituerent. Filiam genero facilè reconciliat. At Rex eiusque patrui literas Galeacij paruipendebant, quod adeò ferocem animum pupugit, vt occulto cum Anglis fœdere inito, Prouinciam se Lugdunensem inuasurum promitteret, quamprimum eorum exercitum in Aquitania, Picardiaque bellum gerere audiuisset. Sed cùm inducias Angli Francique in triginta annos paulò pòst pepigissent, animi indignationem concoquere Galeacius est coactus. Interea hoc Turcico orto bello, plenè à genero de apparatu intrepidi, omniúmq; Francorum edoctus, vindictæ tempus venisse ratus, adeo exactè omnia Baiatzetho transscribit; vt ne nomina quidem Francicorum aliorúmq; procerum omitteret, cõsilium addens, quo pacto cum exercitatissimis variis bellorum casibus viris bellum gereret, idque eo diligentius, quod intrepidum exteris præfectum sciret, cui familiæ imprimis malè volebat, stare per eam iudicans, quo minus gener Lodouicus, filiáque Valentina Galliarum Reges conspicerentur, quod extremis semper votis expetierat, quo eorum auxilio Italiæ regnũ faciliùs inuaderet, de qua Galeacij profunda ambitione Baiatzetus edoctus,
secretissimo-

secretissimorum quoque eius consiliorum particeps factus, non vulgaribus eum donis, maioribusque promissis in amicitia cõtinebat, scriptis verò eius sine vlla suspicione fidem adhibebat. Certus igitur Galeacij literis de Cæsaris Sigismõdi viribus, apparatu, militum, præfectorumq; numero ac virtute, exactissimo delectu veteranorum habito, equitumq; auxilijs ex Ægypto acceptis, cum ducentis quinquaginta virorum millibus, ad leuandam obsidione Nicopolim magnis itineribus relicta Constantinopoli properabat, quintoque Cal. Octobres circa meridiem Hungari exploratores Baiatzethi aduentum Imperatori magno cum tumultu nunciant. Intrepidus strata mensa prandens, relictis dapibus prœlij signum suis in castris proponit. Temporis momẽto Franci, exteriq; omnes armati ad eius tentorium pulchro ordine conspiciuntur, ac quod non ita pridem in concilio prima eis acies certo Hungarorum cum numero permissa foret, his non expectatis, neque dum Imperator vniuersum exercitum ad pugnam instruxisset, iniussu ad pugnam primi soliq; properant. Imperator re cognita, misso castrorum Præfecto, iubet ne cum hoste manus conferant, priusquam signum dedisset, ac plenè de hostium aduentu acierumq; eorum ordine esset edoctus. Philippus Artesius animaduertens Cuchium, cæterosque ordinum ductores consilium Imp. probare, eiq; vt obediant suadere: Vultis (inquit) Hungaris, Bohemisque victoriæ decus concedere, sed nequaquam permittam, pristinæ vt Francorum gloriæ virtutique hodie ab exteris ignominia inferatur. Proinde qui Regis Caroli dignitatem saluam velint, me sequantur, explicatoque Regio vexillo ad pugnam progreditur, sequente alacriter Intrepido. Sequuntur eodem momento Regis signum, cęteri Franci exteriq;, quanquam prudentiores nil boni ominarentur, quorum è numero Ioannes Viennensis maris Præfectus, ita Cuchium alloquitur: Sequamur ferocem, stolideque imperiosum Magistrum equitum, cùm rationi nec consilio sit locus, ne aliquando Franciæ decus, Regiamque dignitatem neglexisse accusemur, ac de ignauia iniustè cõdemnemur, cùm necessariò semel morti locus tempusque sit tribuendum. Sigismondus Imp. Francorum inconsultò feruore conspecto, summa cum diligentia exercitum instruebat, hæc astantibus Proceribus vaticinatus: Vereor ne hodie Francorum stolida arrogantia, magnæ nobis cladis occasionem præbeat. Iam acies in conspectum venerant, incedebatque Baiatzethi exercitus, veterum Turcarum more lunata acie, mediũ Ianitzaris, inter quos ipse conspiciebatur, tenentibus, hisq; omni equitatu in speciem crescentis lunæ munitis, præcedebant Azappi, hos decem equitum millia, è cornibus deducta, eorumq; acie quàm maximè fieri poterat in latitudinem extensa, vt immensæ multitudinis aduentu hostes terreret: quibus Franci primùm obuiam tanto in eos impetu feruntur, vt compluribus interfectis loco cedere, atque in apertam Azapporum aciem fuga sibi consulere cogerent, inter quos (quod maior pars ferro non sit tecta) horrendam deinde stragem, victoriam sæpius magnis vocibus ingeminantes edebant. Verùm ab adueniente noua lunari acie in medium recepti, ac à coëuntibus cornibus vndique clausi, cùm explicare aciem non possent, sed à fronte ac lateribus statariam inire pugnam cogerentur, equites omnes ex equis desilientes, æquato cum peditatu periculo, atrocem cruentamque cum Ianitzaris ac Spachis ineunt pugnã. Equi sessoribus vacui liberi inter duos exercitus campo vagabantur, quòd cùm aduenientes Hungari conspexissent, Francos exterosq; omnes interfectos rati perturbãtur, ac antequam duces explorata veritate hos animassent, Franci cum immensa multitudine pugnando defatigati, quod in tempore eis succurri nõ potuisset, in orbem aliquandiu strenuè pugnantes tandem opprimuntur, maximaque parte interfecta, reliqui viui in hostium potestatem deueniunt. Hungari primum Baiatzethi agmẽ cruore conspersum aduenire videntes, proiectis nõ tentata pugna turpiter armis, nulliusque imperio parẽtes, fugam Danubiũ versus arripiunt, ac ab insequente Turcico equitatu magno numero interficiũtur. Imperator Sigismondus ac Rhodiorum equitum Præfectus, quinque tantùm nobilibus comitati viris, ac fortuito casu duobus lembis in ripa Danubij repertis, fauente hic tantùm fortuna, amnem traiciunt, indeq; Constantinopolim, Rhodum, Dalmatiam, Croatiamque petens, post decimum octauum ab accepta clade mensem in Hungariam tandem rediit. A parte Francorũ cecidit Ioannes Viennensis, Guilielmus Trimulius cum filio Montarelli domino, Guilielmus Eusius, Botnus, Montaguellius, Philippus Barrensis, tres Lodouici Malani filij nothi, multique alij inferioris

rioris dignitatis viri nobiles,morte tamen,occisis Turcarum circiter viginti millibus,non inulta.Capti sunt Ioannes Intrepidus,Marchæ Comes,Philippus Artesius cladis auctor, Cuchius,Hendricus Barrensis,Guido Trimulius,Buchiquatus. Hi cum aliis vigintiquinque,quòd è prima nobilitate essent,sperareturque pro eorum redemptione auarus tyrannus magnum auri pondus,in carcerem non satis decorum coniiciuntur.Sexcenti captiui nobiles,militumque vulgus in lineam vsque vestem exuti, pulsiq; inter Ianitzarorum stationes,gladiis (quos cimiterros vocant) incuruis, ad satiandos tyranni sanguinarios oculos,parentandúmque sanguini Turcarum qui occubuerant,in partes secantur. Sunt qui scripsere Ioanni Intrepido vitam concessam, quòd Turca quidam, qui se ex hominum vultu,corporisque lineamentis,prosperam aduersámque fortunam, ac fatum prædicere posse profiteretur,Baiatzetho dixisset: Viuat nobilis ille, eius enim opera causáque, plus Christiani sanguinis profundetur,crudelioráque inter se bella geret, quàm credi aut sperari posset. Ducitur exinde Intrepidus cum vigintiquinque nobilibus in vrbem Bursam, olim Prussia Bithyniæ caput,vbi Cuchius mense Ianuario anni 1397. animi mærore moritur, cadauerque aromatibus conditum in Fráciam ad sepulturam mittitur, sequitúrq; eum paulo pòst eodem in carcere aromatibus à putrefactione conseruatus Philippus Artesius,quorum morte Baiatzethus motus, veritus ne tandem omnes tædio carceris alieno sub cælo interirent, deperirétque sibi maior pro viuorum redemptione summa, cæteros (ducentis ducatorum millibus extortis, ac pro auro Venetorum, Genuensiúmque mensariis spondentibus) custodia dimittit. Audax à Flandris pecunia adiutus Venetias statim Genuámque ad fidem liberandam mittit, reuertitúrque cum cæteris Ioannes Intrepidus Parisios mense Martio, excepto Guidone Trimulio qui Rhodi, ac Hendrico Barrensi qui Venetiis obiit. Postrema Baiatzethi ad Intrepidum cæteris præsentibus verba fastu barbarico plena, quòd digna sint visa quæ posteris ad memoriam relinquantur, « hic inserere visum est. In hunc itaque modum per interpretem est locutus: Scio te præ- « claro nobilíque ortum genere, potentes habere parentes, consanguineos, affines, amicos « ac clientes, patrémque tuum, cuius tu es filius natu maximus, post Regem omnium Fran- « ciæ Procerum potentissimum esse, réque animum circumferre excelsum, vultus tui fe- « rocia satis loquitur. Proinde ne aliquando huius meæ victoriæ vltor exoriaris, te cæteris « cum nobilibus iure belli captum, interficere possum, aut iureiurando adigere, quandiu « vixeris, contra me, successores meos, legémque Mahometis nũquam arma sumpturum. « Verùm absit vt ignobili pœna, degeneri ductus terrore, in priuatos sæuiam Proceres, qui « in hoc à Deo magno creatus sum, vanam vt Christianorum superstitionem palam publi- « céque expugnem extirpémque. Quare si aliquando huius inauspicatæ expeditionis, car- « cerísque recordatio animum tuum ad vindictam stimulauerit, desideraueríſque bellicæ « virtutis opinionem, antiquum gentis generísque honorem, familiæque dignitatem re- « cuperare, cupio enixéque peto, vt congregatis omnibus amicorum, Francorúmque viri- « bus, semel iterum atque iterum experiaris, Orientem ne an Occidentem Deus Opt. « Max. terrarum orbi leges dare voluerit, decreueritque fortuna futuro tibi magis tempo- « re, quàm nunc fecerit, fauere, promitto te operam frustra non sumpturum, prodibo meis « amicorumq; viribus instructus in aciem, ne generosus ille animi tui ardor non inuento « aduersario frustra deferueat. Rettulir hæc Intrepidus disertis sæpe verbis, Regi, ac Francorum cæterarumq; nationum Proceribus. Sed cùm singulis domi bella non deessent, longinquam contra potentissimum ac felicissimum hostem militiam horrebant. Hic finis, euentusque fuit Bulgaricæ Ioannis Intrepidi expeditionis, quo è tempore, periculo ac experientia prudentior factus, multo pace belloque moderatior est habitus. Parentibus exinde iustis persolutis, Dux Comesq; Burgundiæ, Artesiæ, ac Flandriæ Gandaui vndecimo Cal. Maij anno 1405. prout pater testamento voluerat, inauguratur, statimque exercendis paternis inimicitiis animum adiiciens, collimat omnia iræ odiiq; tela in cognatum Lodouicum Aurelianum, quasi hæreditarium hostem, tam obstinato præoccupati iudicij proposito, vt per omnem vitam nil aliud animus cogitarit nulla alia re re sensus exteriores interioresque magis fatigarint, pauca alias ob causas bella gesserit. Erat enim vterque ambitiosus, turbulentus, ac fastuosus, quique Regem mentis egentem, ac regnũ gubernare pro arbitrio cuperet, ne & iis temporibus calamitatũ duces causæq; deessent.

Actum

Actum antè paucos menses fuerat de nuptiis Lodouici Ducis Aquitaniæ filij natu maximi (quem tum Delphinum Franci vocabant) Regis Caroli sexti cum Margareta Intrepidi filia natu maxima, ac Philippi Comitis Charoloi vnici Intrepidi filij cum Michaele filia Regis Caroli secundo natu, quas Rex, Regina, maiorque Fráciæ procerum pars, solo excepto Aureliano, valde probabat. Timebat enim ne Regiis nuptiis confirmatus, inuasis regni habenis, ad se opprimendum properaret. Quicquid tamen contrà moliebatur, non solùm in nuptias ab vtraque parte est consensum, sed tabulis ritè factis obsignantur. Quáobrem Aurelianus, bellum cum irreconciliabili hoste ac capitali inimico gerendum iudicans, ad corradendam vndique pecuniam animum intendit. Non enim nisi alterius partis internecione odium sopiri posse existimabat. Consentiéte igitur phrenetico Rege, nouam per vniuersam Franciam, ditioneśque quæ beneficiario iure ab ea dependent, pecuniarum collationem indicit. Intrepidus quò tenderet Aurelianus intelligens, præter necessitatem populum grauari palam querebatur, quòd diuturnas cum Anglis pepigissent inducias, veteranis verò è veteribus solutum esse tributis, quæque soluenda restarent ex annuo regni cẽsu numerari posse: Populi igitur opes ad maiorem necessitatem esse reseruandas augendasq́. Hæc in vulgus sparsa incredibilem Intrepido apud Fráciæ populum præcipuequè Parisienses, amorem fauoremq́; conciliarunt: cõtrà Aureliano acerrima omnium odia; quo tamen ille neglecto, in tributi exactione perseuerabat. Intrepidus Burgundis, Artesiis, Flandrisque vetat, ne obolum conferant, vnde arrepta Aurelianus occasione, regiis liberis alias quærit nuptias. Intrepidus conatum eius impediturus, per legatos à Rege Reginàque petit, vt sponsalia solennibus tabulis consignata sarta tecta esse velint: cúmque frigido cum respõso legati domum essent reuersi, ipse Parisios proficisci statuit. Violantur interea inter Francos Anglósque induciæ. Quare quòd postremo Flandri bello cum Francis stetissent, Angliæ Rex Comitem Penbroci maris præfectum instructa quinque militum millibus classe ad Sluzam Brugensium portum expugnandam mittit. Quumque repentino impetu summa vi oppidum inuasisset, lethali accepto vulnere, desideratísque supra sexaginta millibus, irrito conatu discedit. Intrepidus maritimis in locis præsidiis collocatis, Gandauo septem virorum millia educit, numeroq́; in itinere aucto, festinanter Sluzanis auxilio proficiscitur. Sed Thomas Clarenciæ Dux Anglorum Præfectus re intellecta, peruastatis proximis quamlatissimè agris, cum præda ad naues reuersus, in altum cum classe contendit. Intelligebat Intrepidus ab Aureliano hãc excitatam tempestatem, quòd eodem tempore Reginam, ac Lodouicum Delphinum, cum desponsa ei vxore filia sua Margareta in potestatem redigere esset conatus, vt in Germania vxorem filia sua repudiata quæreret; persuasáque iam erat Regina, vt Aurelianũ Melunũ proficiscentem sequeretur, subsequente Lodouico Delphino, Lodouico Bauaro fratre Reginæ, aliisque eiusdem factionis nobilibus. Sed Intrepidus Parisiensium literis certior de profectione factus, citatis insequutus equis, Delphinum eiúsque comitatum inter Villanouam Corbeilamq́; repertum Parisios reducit, tanto ciuiũ gaudio, omnis vt ei sexus ordinisque homines gratulatum ex vrbe prodirent. Post paucos exinde dies supplicem Regi exhibet libellum, petens plærisq́; in rebus regni administrationem nouaret, legesque nonnullas municipales immutaret, ac ad populi commoditatẽ vtilitatéq́; reduceret. Quum satis æquè ei esset à Rege responsum, cum fratribus clientaris officij iusiurãdum præstat, ipse causa Burgundiæ, Artesiæ, ac Flandriæ; Anthonius ratione Rethellæ; Philippus ob Neuersij beneficium. Interea Intrepido è Belgis in auxilium adducit Ioannes Bauarus, electus Leodiensium Episcopus, cuius sororem in matrimonio habebat sex veteranorum millia, approperabatq́; è Lotharingia Aurelianus maiori cum manu, quo occupatis Parisiis, Regeq́; in potestatem redacto, Burgundos pelleret. Sed cùm iusto præsidio pręoccupatam à Burgundis vrbem reperisset, haud procul mœnibus instructa acie pugnę copiam facit, ferebantq́; eius equites sericis lancearum linteolis acu inscriptum, *Iacio aleam*: Intrepidus Belgis Parisiensibusq́; contra eductis haud longè famoso sceleratorum illo (Montfaucon vocant) patibulo suos ad pugnam animabat, purpureis lancearum fasciis exaratum ferentes, *Accipio conditionem*. Quum iamiam concursuri viderentur, opera Reginæ, fratris eius, Regis Nauarræ, Angium, Biturigum, ac Borbonij Ducum, Regiorumq́; consiliariorum secunda subitò pax inter minantia conficitur tela, confirmaturque

omnibus diuini humaniq; iuris vinculis solennitatibusq;, eo vsque vt inuidi Duces medio nudoque campo, omnium in conspectu inuicé cóplecterentur ac exoscularentur, eodemque momento exauthoratis militibus ab armis discederent, reuerteretur q; Intrepidus cum fratribus in Artesiam ac Flandriam, vbi post paucos dies mense Ianuario anni
1406. 1406. Rex missis literis administrationem Picardiæ ei mandat: is verò eò suo nomine statim mittit Gulielmum Viennensem Fani D. Georgij Regulum sexcentis cum equitibus, ac quatuor peditum ballistariorum millibus, qui necessaria loca præsidiis occupantes, nó parum Anglis molesti fuere. Exinde Intrepidus filiam Mariá matrimonio collocat Adolpho Marcano Cliuensium Comiti secundo huius nominis, qui anno 1417. ab Imperatore Sigismondo in Consilio Constantiensi primus Cliuię Dux fuit creatus, pauloque post filiam Aubinam despódet Comiti Ponteuirio Britono. Eodem ferme tempore Aurelianus filio Carolo natu maximo in vxorem dat Isabellam fratris sui Regis Caroli sexti filiam, viduam Richardi Anglorum Regis, quibus nuptiis magna cum pompa vtrinque finitis, paceq; denuò inter cognatos renouata, Aurelianus iusto cum exercitu ad obsidioné Burdigalis, quam Angli adhuc tenebant, regis iussu contendit, intrepido non minoribus copiis, magnoque tormentorum apparatu, ad obsidendum Caletum proficiscente. Cùm vterque aliquandiu Anglos oppugnasset, prior Aurelianus motis castris obsidionem soluit, secreto, vti ferebatur, cum Anglis fœdere inito. Quare cùm iam faciliùs Angli Burgundis resisterent, Regique esset persuasum, expugnari hoc tempore Caletum nó posse, missis literis iubet, vt dimisso exercitu oppidum quoque relinquat. Paret, sed cùm sibi persuasisset Aurelianum honorem expugnati Caleti sibi inuidentem hæc procurasse, fixoq; animi decreto in familiæ Burgundicæ exitium cóiurasse, odio iram circum præcordia exagitante, ac ad extremam vindictę auiditatem animum inflammante, pręoccupare inimici consilium optimum censens, è medio Aurelianum tollere statuit, experturus eane ratione obtenta regni ægrotiq; Regis administratione, Fráciam intestino liberare posfit bello. Dum aptos ad consilij executionem viros disquirit, moritur mense Decembri Ioanna Brabantiæ Princeps, creaturque eius loco dux frater Intrepidi Anthonius Burgundus. Eodem ferme tempore vrbe pellunt Leodienses Ioannem Bauarum electum Episcopum, quod (vti promiserat) sacris nó initiaretur: quæ res, vt paulò pòst narrabimus, cruento bello occasionem dedit, eliguntque eius in locum Hendricum Pervueisium Canonicum, è Brabantiæ Ducum stirpe ortum, sed qui Pontificis Gregorij consensum ob-
1407. tinere nunquam potuit. Peruenerat interea Intrepidus initio anni 1407. Parisios, lectisque certis fidisque hominibus, interficiédi Aureliani occasionem secretissimè vestigabat, idemque Aurelianus Intrepido struebat, sed is nisi iusto satellitum numero stipatus, magnaq; Parisiensium multitudine septus, ac sub vestibus armatus in publicum non prodibat, & quod antè tenebras se semper domum conferret, occasionem inimicis patrandi facinoris non dabat, multoque Aurelianus securior incautiorque, quod immensa ciuium odia temerè negligeret, manus hostium vitare nó potuit. Intrepido enim Parisiis in ædibus Atrebatensibus agéte, nono Cal. Decemb. vesperi paulò pòst horam septimam, apud Barbettæ portam Aurelianus interficitur, simulatè per regium cubicularium, iamdudú à Burgundis corruptum, Regis nomine ex ædibus Reginæ vocatus, septemque tantum viris nobilibus comitatus ad Regem pergens. Facinoris præfecti erant quatuor: Rolandus Antouilius Nortmannus, Guilielmus ac Thomas Cortesij, Ioannes Motta; qui quatuordecim alios sibi asciuerant sicarios. Cùm ex improuiso insilientes primo ictu sinistram Aureliano amputassent, arbitratus eos ignorare quem ferirent, alta voce exclamat: Quid agitis? Ludouicus Aurelianorum Dux Regis sum frater. Tum vnus sicariorum: Te Regis regnique proditorem quærimus, simulque cum omnes vno impetu inuadentes equo deturbant, vulneribúsque vniuersum corpus lacerant, adeò vt perfracto cranio, cerebrum per viam spargeretur. Vnus è comitatu vir nobilis, qui ei olim à manibus seruierat, propria morte domini vitam defendere conatus, supra cadentem confoditur. Reliqui sex Comites, fuga ad Reginæ ædes delati, miserabili voce auxilium inclamabant, quod priusquam aduenire posset, sicarij ad ædes Atrebatensium se contulerant, diuersisque regionibus, quo insequentes morarentur, ferreos murices, asteriscósque probè aculeatos disseminauerant, idque ad certa viarum spatia, ne

cia,ne ex iis fuga prodiretur. Elapsa semihora Aureliani cadauer in propinquas domini Rieussij ædes portant, indéque ad Cœlestinorum cœnobium delatum in Sacello olim sumptu suo ædificato sepeliunt, Intrepido cæteris cum proceribus sepulturæ astante, ac ferretro manum pro more adhibente. Occluduntur vrbis portæ, Præfectóque cura inquirendorum latronum demandatur, sed cùm diligenter officio functus neminem reperisset, Si (inquit) mihi potestas fiat in Principum nõ minus, quàm plebeorum ædes sine dissimulatione inquirendi, breui sicarios me inuestigaturum spero: quod ei concessum Intrepidus intelligens, ne facinoris authores se inspiciente ad supplicium traherẽtur, patruo Biturigum, ac cognato Angium Duci (quòd his nunquam cum Aureliano satis conuenisse sciret) à cæteris seuocatis, præsenti animo apertè confitetur, suo iussu procurationeque factum à Rolando Antouillo, cui Aurelianus honorificum quæstuosumq; officium olim à patre Andace collatum eripuerat, se verò cognatum è medio tolli curasse, quod populum iniqua tyrannide premeret, Regis, Regiorumque liberorum, ac suam mortem meditatum esse sciret, quo tãdem regnum, quod semper affectarat, inuaderet. Dicti Principes temeritate cognati, ac singulari audacia attoniti, nullo reddito responso, nec eo (vt solent) vocato, ad consilium capiendũ secedunt: quo ille animaduerso, quòd cum exiguo comitatu ad vrbem venisset, cum paucis clam discedens, non quieuit donec per interpositos equos citato itinere, subsequentibus octodecim percussoribus, Baupamę in Atrebates peruenisset. Valentina Aureliani vidua, liberis, decoroque comitatu septa Regi ad genua procumbens, vt de iniusta viri nece ius fiat, submisso vultu, ac genis lachrymarum multitudine madentibus petit. Promittit Rex sibi vltionem fraternæ necis curæ futuram, quũ primum plenè vereque de facinore foret edoctus. Peruenerat Intrepidus mense Ianuario anno 1408. Insulas, conuenerantque eodem ordines omnium suarum ditionum, quibus cum causas cædis probasset, Gandauum ad vxorem profectus, libellum publicat, quo cędem iustè iureq; factam videri credique volebat, promittuntque ei non solùm omnes subditi, sed vterque etiam frater, extremam contra hostes operam, quod Aureliani paulò antè hostiles probrorumque plenas ei misissent literas, quibus adeò parum mouebatur, vt vocatus Ambianum à patruo Biturigum, ac cognato Angium Duce, qui cõsanguineorum sopire conabantur ciuile bellum (verebantur enim ne se Intrepidus Anglis fœdere iungeret) comitatus fratribus, Comite Cliuiæ, Namurci, ac tribus veteranorum equitũ millibus proficisceretur, supraque forium vbi diuertebatur limen superum, in modũ Burgundicæ crucis (quæ hoc modo ╳ solet pingi) duas collocari iuberet trãsuersas hastas, hãc ferrea acuta acie rigẽtem, alteram obtusa cuspide innoxiam, significare volẽs, bellum pacemque se proponere, eligerent quod luberet, sed de pace nulla ratione conuenire poterant. Nam cùm Aureliani iustam honorificamq; satisfactionem, ac in percussores omnes animaduerti peterent, Intrepidus contra sibi, illisque gratias agi, referrique deberi contendebat, quod potentem, vafrumq; Regni insidiatorem, Regiæque valetudinis existimationisque hostem, è medio sustulissent. Quare cùm inter exacerbatos diuturno odio animos pacem Principes crudo adhuc vulnere frustra se moliri conspicerent, Parisios profecti Regis nomine Intrepido mandant, nisi vocatus ad vrbem non veniat, sed is ea paruipendens, statim quatuor militum millibus munitus eos subsequitur, præsente Rege causam suam purgare velle dicens. Parisiensibus gratissimus eius fuit aduentus, sperãtes exactionibus ab Aureliano inuentis, se eius aduẽtu liberatum iri. Postridie Nonas Martij, quòd Rex in furorem recidisset, Senatus ei datur. Patrocinabatur eius causæ Monachus ordinis Franciscanorum Theologiæ Doctor, summus eo tempore Parisiis Orator habitus, nomine Petrus Breuis: Accusationis summa hæc fuere capita. Lodouicum Au- „
relianum regnum affectasse, ac vt eo perueniret, veneficiis Regiam valetudinem labefa- „
ctasse, liberorum eius mortem quæsiuisse, secreto fœdere cum Hẽdrico Anglorum Rege „
contra fratrem Regem coniurasse, vt quemadmodum is patruelem Richardum, ita ipse „
fratrem Carolum regno pulsum interficeret, dissidium inter regem Reginamq; serere „
tentasse, quo Regina in potestatem redacta faciliùs cum ægroto Rege pro lubito ageret, „
occupasse beneficiariis militibus oportuna regni munita loca, quo necessario tẽpore con- „
tra Regem vsui forent, petiisse à summo Pontifice Benedicto, fratre Rege inidoneo „
declarato, ipsi cura regni demandaretur. Debuisse igitur ac potuisse Aurelianum pro- „

pter memoratas causas, Regiæq; Maiestatis læsionem, vbicunque terrarum repertus fo-
ret, iure occidi. Regina factionem Intrepidi in vrbe præualere videns, territa militari tur-
ba, Delphino, fratre, ac aliquot aliis comitata proceribus, Melunum secedit. Intereà Rex
mente recuperata, cùm ea quæ acta essent didicisset, obsignatis tabulis propria manu sub-
scriptis iure fratrem cæsum declarat, reuerriturq; Intrepidus cum fratribus Gandauum;
Regina verò cum dicto comitatu Parisios. Valentina verò à Rege petit, respondere sibi li-
ceat criminibus à Petto Breui, defuncto marito obiectis: quod cum obtinuisset, nec tamē
sufficienter ea diluisset, sed grauissima satisfactione petita plerosq; offendisset, Rex è de-
creto consilij se tempore oportuno, quod æquum foret facturum respondit. Dum itaque
Aureliani iustam (vt rebantur) vindictam quęrunt, in Artesia Intrepidus, ac Flandria mi-
litem contra Leodienses cogebat, quod exactum vrbe Episcopum Ioannem Bauarum,
vxoris suæ germanum fratrem, omnesq; ei adhærentes, alicuius nominis ciues, ac viros sa-
cros, Traiecti ad Mosam arctè obsiderent, electo in Episcopum Theodorico, Hendrici
Perueiscotum Reguli filio natu secūdo, familia quæ à Guilielmo, vnico Hendrici Ducis
Brabantiæ, quinti huius nominis filio, è secunda vxore nato, originem trahit. Pertraxerat
Intrepidum ad hoc bellum vxor, vxorisq; frater alter Guilielmus Bauarus Hollandorum
Comes pollicitus suo se eum ære redempturum, si ab hoste foret captus, pacto Hānoniis
fidem suam interponentibus. Rebus igitur omnibus paratis, Intrepidus cum exercitu pri-
die Idus Septembres Anchianum, indeque Fontaneum proficiscitur, vbi eum Regij tres
legati duo postulantes adeunt. Primò, vt belli huius causa, Regis eiusq; consilij arbitrio
permitteretur. Respondisse Aurelianos eius purgationi ac accusationi, petereq; à Rege
sententia prouinciata ius (quod nemini æquum est denegari) diceretur. Reddit Intrepi-
dus, se exercitum dimittere non posse, quòd Bauarus Traiecti inopia pressus auxilio indi-
geat, ac proinde tempus non esse hinc inde legatos pro compositione mittendi. Belli hu-
ius arbitrium ad Regem pertinere, quòd vtraque pars Patronum de iure neminem præ-
ter Imp. agnoscat. Quod ad Aurelianos attinet, quāquam Rex literis propria manu sub-
signatis, ac sigillo confirmatis, iure cædem factam declarasset, ac se ea declaratione planè
absoluisset, finito tamen bello ad Regem profecturum, facturumque quod æquum foret
promittit. E legatis viri nobiles duo in castris manēt, tertius Regi à secretis, cum respōso
Parisios reuertitur. Peruenerant ad Intrepidi castra, Guilielmi duo, hic Hollādorum, ille
Namursensiū Comes, fraterq; eius Ioannes, Petrus Lutzenburgius Comes Cōuersanus.
E Burgundia Ioannes Challonnius, Trimulius, ac Mauboni regulus octingentis adductis
equitibus. E Flandria, ac Artesia, Ioannes Bethuniensis, Ioannes ac Lodouicus Ghistel-
lanus, Ioānes Belsanus, Ioānes Villanius, Enguerranus Bornouilius, Brimellus, Crouiacus,
Motta, Chapella, multiq; alij Hollandi, Zelādi, ac Hannones quatuor equitū, sex peditū
millia, multis cum bigis commeatu onustis adducentes. Burgundus suo cum exercitu per
viam Brunhot incedebat, Hollandiæ Comes ab eo declinans, à latere sequebatur, pabuli
commeatusque causa, sic tamen vt vterque exercitus post quintum diem vnis in castris
prope Montenacum conueniret. Leodenses cùm frustra quatuor mensibus Traiectum
obsedissent, cognito hostium aduentu, domum reuertuntur, disputantq; variantibus sen-
tentiis quid sit agendum. Peruuecisius oppida præsidiis firmarent suadebat, instante enim
hyeme hostem necessario agris excessurum. Populus Intrepidum sexdecim circiter viro-
rum millibus instructum aduenire intelligens, contempta paucitate confligere malebat:
qua in sententia Peruueisius eos perseuerare videns, per præconem significari iubet, vt
omnes qui per ætatem arma ferre possent, summo manè extra vrbem sonum edere cam-
pana maxima, ad certum locum armati conuenirent. Vix dum diluxerat, cùm quinqua-
ginta circiter virorum millia, ad campani æris sonum variè pro fortunis armata conspicit;
quibus cum octingentos equites, ducentosq; Anglos sagittarios iunxisset, ad hostem haud
procul Tungris castra habentem proficiscitur. Burgundus, ac Hollandus sexdecim viro-
rum millia quadrata acie, densissimæ phalangis in speciem instruunt, nisi quod frons cæ-
teris lateribus angustior, cunei formam præseferret, quò facilius irrumpenti multitudini
resisterent, peramplamque hostium aciem aliquā parte hiantem intrarent, equites latera
claudebant, terga muniebātur, concatenatis inter se bigis onerum pōdere stabilibus, quas
custodiebant sexcenti equites, ac mille ducēti ballistarij pedites, quibus Anthonius Cro-
uiacus

uiacus præerat. Intrepidus dextrum cornu, Hollandus finistrum, mediam aciem Theodoricus Namurceus cæteris cum principibus gerebat. Pervueisius è Leodiensium multitudine, aciem triangularem tribus vndique cuneis eminentem fecerat, existimans Burgundum Francorum more tribus distinctis aciebus Leodienses inuasurum. Cùm hoc modo vterque exercitus decliui in colle instructus, descensum alterius expectat, Intrepidus hostilis aciei latera octingentis tantum equitibus muniri animaduertit, plaustris propter triangularem formam vsui inidoneis. Iudicans igitur multis locis latera nuda esse debere, Antonium Crouiacum cum suis equitibus ballistariisque peditibus, ad hostium castra oppugnanda, tumultum in tergo excitandum, inuadendaque latera vbi minus essent munita, mittit. Leodienses eum procul proficisci videntes multitudine sua, territum fugere arbitrabantur. Sed Pervueisius miles veteranus coniectura consilium Crouiaci assecutus, quatuor militum millia ex aciei corpore deducta, contra mittere volebat. Populus quod compactum aciei corpus dissoluere velle videretur, nõ intellecta causa, proditorem eum appellans nolebat. Proinde Pervueisius cùm persuadere populo rem salubrem, planéque necessariam non posset, multis demonstrationibus tandem impetrat, triangularem aciem in quadratam mutent, quo facto, vniuersum exercitum contra extraordinarium equitatus peditatusque Crouiaci impetum bigis impedimentisque vndique sepit, tergum verò octingẽtis equitibus ac mille hastatis peditibus communit. Ipse cum filio Episcopo, alteróque filio intra primos ordines locum capit, stipatus omnibus Anglis, multa nobilitate, ac fortissimis, optiméque armatis veteranis peditibus. Namurceus immensæ multitudinis vnicam aciem, variis locis tentandam censens, tertia acie cæteris commissa Proceribus, cum duobus ballistariorum peditum millibus hostium latera inuasurus, extra ordines, vt Crouiacus procedit. Cùm Intrepidus tympanis tubisque pugnæ signum dedisset, pleno passu ad hostem cõtendens, magno eos impetu aggreditur, exceptusq; est à viris, qui aut vincere aut mori se velle, obstinatissimè duabus fermè horis dubio Marte pugnantes, demonstrabant, ac non semel Burgundi summo cum periculo renouatum à multitudine impetum ægrè sustinent, quanquam cum centum sexaginta selectis equitibus Intrepidus aciem circumequitaret, fortiterque resistentes animaret, ac ad decus laudemq; promissis accenderet, periclitantibus suo equitumque auxilio subueniret, defatigatis recentes submitteret. Sed tympanorum crepitus, tubarum clangor, ac tormentorum reboatus faciebat, vt plus Intrepidi præsentia vultusque vigor, quàm verba efficerent. Nondum de victoriæ euentu iudicari poterat, donec Crouiacus aciem hostium circumuectus ac dexterum latus non satis vbique permunitum reperiens, disiectis bigarum retinaculis, impetum in male armatam belloque inexpertam plebem faceret, multisque interfectis, non paucos in fugam ageret, sex verò millia desperantes de victoria, pleno passu, seruato tamen ordine aciei corpore pelleret, quos aliquandiu insecutus, tandem per ballistarios ac equites rupto ordine, maioríque parte interfecta, in proximas syluas fugere coëgit: deinde ad apertum hostium latus rediens, cùm pauci perterriti resisterent, magna strage edita corporibus cumulatis tantum excitauit clamorem eiulatumque, vt qui in prima acie adhuc fortiter, dubia victoria pugnabant, attoniti perturbatiq;, misto vincentium cadentiumque clamore, animis caderent, prodigiosum arbitrati; quod tam pauci à fronte resistere, ac à tergo se inuadere auderent, possentque, nam eodem tempore Namurceus aliud latus inuadens, cùm non paucos ballistis sui transfixissent, timorem perturbationemque auxerat. Inclinata igitur semel acie, cùm Intrepidus impetum magna voce renouari iussisset, omnibus annixi nobiles ignobilesq; viribus hostem perturbant, ruptoque ordine in fugam præcipitem agunt, cadente inter primos dum retentare fugientes nititur Pervueisio duobus cum filiis, ac Salinarum apud Arduennam regulo, summo Leodiensium signifero, idque iuxta Intrepidi vexillum, ac cum his circiter quingentis viris nobilibus, Anglisque fermè omnibus, è militum verò vulgo triginta circiter millia sunt desiderata, quod Intrepidus pronuntiari per exercitum iussisset, neminem viuum caperent, rebellionem nimirum vna insigni clade punire ac extinguere volens. Ceciderunt è Burgundi exercitu quingenti circiter viri, ac inter hos centum triginta nobiles, quorum è numero fuit Hendricus Vuassenarius, primaria Hollandiæ familia natus, ac Daniel Pulanus Guilielmi quarti Hollandiæ Comitis filius nothus. Tungri Leodiis in

auxilium profecti cùm rebus perditis vestigia repeterêt, ab insequente equitatu cladem accepere. Audito Leodij pugnæ euentu, Senatus ad victores legatos mittit, præteritorum veniam, ac ex eorum arbitrio pacem petitum, offerentes Ioanni Bauaro veterem dignitatem, honorem, ac obedientiam, qui non solùm in rebellionis auctores, atque ordinum ductores animaduerterunt, sed etiam in mulieres, virosque sacros sæuierunt, eos sine vlla commiseratione binos inuicem colligatos, è ponte Leodiensi in Mosam deiicientes, cæteros magno numero omnibus ex oppidis gladio punientes, ac trunca corpora rotæ, capita pilis imponentes. Tabulæ quibus vetera vrbis priuilegia, oppidorúmque immunitates descriptæ continebantur, in vnum collatæ igni concremantur, pollicitique ducibus ducenta ac viginti aureorum liliorum millia, quorum partem repræsentarunt, recepto in vrbem magno cum honore Ioanne Bauaro, fortunarum direptionem redemerunt. Bellum hoc, insignisq; opera Intrepidi Leodiensium cladis, initium fuit diuturni inueteratique odij, quo exinde familiam Burgundicam supra omnes alias Leodienses semper sunt prosecuti. Intrepidus in Flandriam reuersus, Insulis quid Aureliani molirentur expectabat. Sed ij felicitate ac victoria eius moti animos ad pacem inclinarant, qui tamen non contemnendas copias, magnamque pecuniæ summam collegissent, ac multos Franciç Proceres in partes traxissent, decreuissentque, si malè pugnasset, Flandria Burgundiaque eum pellere, aut omni cladis genere regiones peruastare, ipseque adeò Rex ab his persuasus statuerat vi aut voluntate, ad satisfactionem fraternæ necis eum cogere, profectus hac de causa in Turonenses. Sed intellecta victoria cum cæteris quiescebat. Parisienses Intrepido Regis abitum, ac Aurelianorum cõsilia perscripserant. Is verò quatuor equitũ, duobus peditum millibus cinctus, citatoque itinere Parisios profectus, magno ciuiũ gaudio excipitur. Legati Anglorum hoc tempore Parisiis discessuri, cùm Intrepidum contemptis Aurelianorũ copiis, conspiratione ac Regis alienatione cum sexdecim tantùm virorum millibus contra Leodiensium quinquaginta millia, acie congredi ausum audiuissent, admirati imperterriti eius animi vigorem, *Ioannem Intrepidum* nominarunt, quod deinceps ei in hunc vsque diem agnomen mansit. Erat adhuc Rex Turoni, Intrepidus Parisiis, cùm Guilielmus Hollandiæ Comes sine armis, insigni cum comitatu ad eum venit, indeque ad regem in Turones profectus, pacem inter Burgundos ac Aurelianos tertiam conficit, quod tam ægrè Valentina tulit, paulo vt pòst animi mærore confecta diem obierit, Intrepido summoperè gaudente. Erat enim femina impotentis animi, truculenta ac ferox. Pace confirmata Rex Parisios, Intrepidus in Flandriam reuertitur, sed, mense
1409. Augusto anni 1409. à Rege ad bellum contra Britones vocatus, peditum equitumq; mediocribus instructis copiis cùm venisset, statim Britoni pacem impetrat, copiarumq; parte dimissa, permissu Regis, solus regni administrationem inuadit, populiq; fauore ac gratia nixus, summaq; reuerentia ab omnibus cultus, dignitate non solùm Regem, verùm Proceres quoque omnes superabat, qua de re animus fastu elatus veteris odij venenum dissimulare non potuit, sed potentia vtendum ratus, violandæ pacis occasionem dedit, capto ac de peculatu per Regium Senatum capitis damnato punitoque Montagui domino, primario aulæ Reginæ procuratore, ac fisci Regij Præfecto, cùm tamen nullus dubitaret, præcipuam fuisse causam quòd ab initio Aurelianarum partium fotor vel præcipuus extitisset, postremisque pacis conditionibus, ambiguis insertis capitibus, pacem fermè impediuisset. Verùm huius morte acerbus animus nondum saturatus potestatem in omnes defuncti Aureliani amicos, clientesque exercere cœperat, hos proscribens, illos in carcerem coniiciens, aut latebras quærere cogens. Quare Carolus Aurelianus eiusque fratres, ne pro amicis nil posse, audereq; putarentur, Intrepidi se opponere tyrannidi statuunt, iunguntq; se eis hi Franciæ proceres: Dux Britonum, Biturigum, ac Borboniæ. Albrethus Magister equitum, Foxij, Armigniaci, ac Clermũtij Comites cum plerisque aliis: qua cõspiratione Intrepidus intellecta, cõsensu Regis Delphini curam suscipit, eiq; Burgundos attribuit famulos, conuocatisq; vndique Regis nomine armatis, breui Parisios equitum quindecim, peditum septendecim millia, Regio è fisco soluta coëgerat. Aureliani anno
1410. 1410. equitum decem, peditum septem millibus instructi castra Monhendrici posuerant, medio fermè Parisios inter ac Estampios itinere, minutisque inter se prçliis quotidie certabant. Rex omnes Regni vires duobus in castris conuenisse videns, veritus ne magno
Francorum

Francorum detrimento, in mutuam ruerent cædem, non quiescit, donec quartam inter Principes pacem composuisset, secedétes dimissis copiis singuli in suas ditiones, promittente Rege dimissis Burgundis, Aurelianisq́; , se regni administratores nominaturum viros probatissimos, è singulis Francorum ordinibus lectos, siue ij nobiles, siue ignobiles forent, commissa omnium consensu Delphini tutela Biturigi ac Intrepido, qui eius curam viris suæ quisque factionis nobilibus, expertæque prudentiæ committût, hic Biturigibus, ille in Flandriam dimisso exercitu mense Ianuario anni 1411. reuertentes. Mense Martio Intrepidus Crouiaci Dominum, ac Adolphum Mairum consiliarium suum, ad patruum Biturigum Ducé mittit. Crouiacus (non obstante pace) ab Aurelianis captus, contumeliis probrisq́; oneratus, ac tandem eculeo impositus, miserè laceratur, asseuerantes eius consilio concitationeque, patris sui necem procuratam. Intrepidus, ipseq́; Rex sępius vt dimitterent Crouiacum, nisi pacem frangi cupiant, per literas frustra petierant. Quàre acri semel bello frágendos iudicans Aurelianos, ad cogendam pecuniam, exhausto postremis expeditionibus fisco, animû intendit. Cûque Flandros imperij rigore (quod Burgûdiæ Cancellarius in vanum tentarat) collaturos nil sciret, astu arteque ingens auri pôdus collegit, auxitq́;, diuenditis aut oppignoratis publicis principum reditibus, obtinueruntq́; ab eo Gandenses, magna pecuniæ collata summa, potestatem emendi dominia tam libera, quàm quæ patronum agnoscunt, quod hactenus ea in vrbe præterquam nobilibus, nemini licuerat. Verùm nil magis eius fiscum ditauit, quàm quòd vnicum filium Philippum Charoloi Comitem optimæ indolis, gratissimique aspectus Principem iamprimum pubescentem, Artesiæ, Flandriæq́; populis ostentaret, commendaretque. Futurum Principem læti omnes suscepere hominum ordines, ac dum pro se quisque patris filiique gratiam demereri cupit, immensis vtrumq́; donis prosequuntur. Rex Intrepidum rupta pace, ad bellum se instruere, idemq́; Aurelianos moliri intelligens, constituta vitæ fortunarumq́; pœna, vniuersum per Regnum voce præconis promulgari iubet, ne quis pro Intrepido aut Aureliano arma capiat. Ipsis quoque Ducibus nisi rebelles declarari velint, arma ponere iubet, iniquum iudicás innoxiam plebem ab iis vexari, à quibus defendi deberent. Initio vtraque pars edicto paret, temporis verò successu, contemptis neglectisque minis, quod ob mentis læsionem timendus Rex non admodum videretur, ad ingenium redeunt, mittuntque insuper Aureliani ad Regem legatos, conquerentes neminem eius in concilium, præter Burgundicæ factionis homines admitti, suos verò patrisque amicos, ab eius aula, famulitio, ac consilio excludi, petétes pro more consuetudineq́; regni, de patris nece ius dicat. Rex speciosis verbis tempus trahebat, quod eius animus ad Burgundos magis quam Aurelianos inclinaret, iam tandem persuasus, defunctum fratrē regnum affectanté phrenesim suam per veneficia procurasse. Aureliani verba sibi à Rege dari animaduertentes, iterum eadem petunt, adiungentes, si rennuat, aut tergiuersetur, ius sibi armis, Dei amicorumq́; auxilio quæsituros, ac proinde ne se in iusta causa rebellium loco numerare velit, rogantes. Rebus igitur omnibus paratis, ne latum culmen ab æquo recedere viderentur, bellum Intrepido per fœcialem, in hanc sententiam missis literis (vt quam proximè è Gallico transtulimus sermone) indicunt: CAROLVS Aurelianorum ac Valesiorum Dux, Comes Blosij, Baumontij, Dominus Euchij: Philippus Comes Vertusij: Ioannes Comes Engulemæ fratres: Ioanni qui te Burgundiæ Ducem scribis. Quia iniquissimam turpissimamque cædem nefarie proditor, ac insidiose latro commisisti, necato domino patreque nostro Lodouico Aurelianorum Duce, nostri tuiq́; Regis vnico fratre germano, non obstantibus pacis amicitiæque fœderibus cum eo non ita pridem initis: denique quia diuersis rationibus fidem violasti, proditionibus, insidiis, probris, dedecore, ac sceleribus te Regiamq́; Maiestatem contaminasti. Certiorem te facimus, nos ex hoc tempore omnibus quibus poterimus modis ac viis, omni te cladis genere persecuturos, in auxilium ad eam rem perficiendam contra te, perfidiosasque proditiones tuas aduocantes Deum, omnes æqui iustiq́; vindices, ac siquid vsquam est diuini, adhæc singulos orbis terrarum bonos, rectique amantes viros. Quod vt certius tibi côstet, præsentes literas sigillo meo, Carolus Aurelianus, consignaui. Iargnaui 14. Cal. Augusti, anno 1411. Has cum Duaci Intrepidus recepisset, conuocatoque consilio perlegisset, per eundem fœcialem hoc modo per literas respondit. IOANNES Dux Burgundiæ,

" diæ, Comes Flandriæ, Artesiæ, Burgundiæ, Palatinus, dominus Salinarum ac Mechliniæ:
" Carolo qui te Ducem Aurelianorum, Philippo qui te Comitem Vertuzij, Ioanni qui te
" Comitem Engulemæ scribis, nobisque non ita dudum per fœcialem bellum indixistis.
" Certiores vos facimus, ac omnibus hominibus notum cupimus, nos è medio sublaturos
" inhumanas proditiones, sceleraq; multis diuersisq; modis positisque insidiis, à Lodouico
" patre vestro concepta, ac ad finem perducta contra Regiam Maiestatem, nostrum ve-
" strumq; Principem, contra nobilissimos eius liberos: ac quo impediremus ne impius infi-
" delisq; vester pater ac proditor, ad desideratũ impij propositi finẽ (in quẽ cõtra Regiã Ma-
" iestatẽ, nostrũ vestrumq; dominũ, contraq; generosos eius liberos collimarat) perueniret,
" idq; tã impiè aperteq;, vt quicũq; vir bonus prudensq; cẽseri vellet, cũ inter viuos ferri nõ
" debere iudicaret, præsertim nos qui Regi sanguine propinquissimi inter (Pares) Franciæ
" Proceres bis numeramur, Parisiumq; Præfectus, post Regem agnoscor, eaque de causa eius
" Maiestati liberisque multo quàm alius consanguineorum aut subditorum deuinctior,
" tam notæ perfidiæ scelerisque hominem, ac tyrannum crudelem, viuere diutius absque
" manifesto Reipub. detrimento, dignitatisque nostræ labe, sinere non potuimus. E medio
" igitur tolli scelus quia æquitas postulabat, Regis liberorumq; eius salus exigebat, iussimus,
" non dubitantes quin non minus apud Deum pietatis iustitiæque, quam apud Regẽ pro-
" bi clientis officio satisfecerimus, ac quod ratio dudum importunis vocibus efflagitarit,
" ritè persoluerimus. Sed quoniam tu fratresque tui, impij infidelisque patris vestri vesti-
" giis sine simulatione insistitis, peruenturos vos quo eius impietas infamisq; perfidia ten-
" debat sperantes, nõ parũ nos indicto bello exhilarastis. Verùm quod ad ea attinet quæ ex-
" cepta belli denunciatione adiungitis, dico te fratresque tuos, impiè, infideliter, perfidè, ac
" vt omnes solent quales vos estis proditores mentiri, sperans Dei auxilio (qui perfectè scit
" ac nouit veram firmamque fidem, amorem, rectumque animum, quo quandiu viximus,
" ac posthac viuemus, Regem, eius liberos, ac regni commodum, tranquillitatemque pro-
" secuti sumus, ac semper persequemur) eas vos adhuc daturos pœnas, quas impij, peruer-
" si, infideles proditores, coniurati, desertores, rebelles, inobedientes, improbique nebulo-
" nes, quales tu fratresq; sunt tui, dare solent. Hæc vt nostro iussu vobis scripta constent,
hisce literis sigillum nostrum Duaci appendi iussimus, postridie Idus Augusti anno 1411.
His literis multo quam antea magis ad vindictæ cupiditatem animis exacerbatis, vterque dux militem summo studio colligebat, Principesq; regni in partes trahere studebat. Cum Intrepido Rex stabat, Parisienses, vniuersaque Picardia (pars Belgiæ est ad Meridiem extensa) tam obstinatis animis, vt quum Rex in furorem hisce diebus recidisset, Laniones Parisienses (inter Opificum Collegia Parisiis tum temporis potentissimum) in fauorẽ Intrepidi arreptis armis Lodouicũ Delphinum eius generum regni administrationẽ, ægrotante Rege, suscipere cogerẽt, operam ei suã viresq; polliciti. Cumq; adolescẽs petitioni eorũ obtemperasset, eius statim nomine edictũ, addita vitæ pœna si quis non paruisset, efflagitant; quo Aureliani vrbe excedere iubebãtur, parentq; eodẽ die mille ducẽti. Interea Aureliani Burgundis paratiores occuparant apud Veromãduos, Roiã, Neslam, Hannum, Chauniũ. Borboniæ Dux Clermontũ aliaq; oppida Comitatus Bauvasiẽsis, præsidiis munierat, quòd Burgundis vicini, excursionibus eorũ vexarẽtur, queãdmodum Aureliani è Veromãdius Atrebates populabãtur, duces verò eorũ Parisiẽsibus insidiabãtur, quo Regẽ, Reginã, ac Delphinũ in potestatẽ redigerẽt. Sed Valeranus Lutzenburgius Fani D. Pauli Comes, ac Engetranus Bornouilla, Burgũdicæ factionis Duces vrbi prę̃sidio erãt. Clugnetus Aurelianorũ Præfectus duobus armatis peditũ millibus Rastellã oppugnans irrito conatu multis suorũ desideratis, cœpto desistere cogitur, auctisq; deinde ad octo millia copiis Baupaman Artesię oppidũ aggressus, ab Hugone Bussio strenuè repellitur. Intereà Intrepidus ad quinquaginta hominũ millia in vnũ coẽgerat, triginta millia è plebe Flãdrica, reliquos è Burgũdia cæterisq; Belgis ductu Britonũ Ducis, Comitis Hollandiæ, Theodori Namurcẽsis, Cliuiæ, ac Episcopi Leodiẽsis. His accesserant cõplures è Frãcia veterani pedites equitesq;, quòd Rex proposito per vniuersum regnũ edicto iussisset, ne quis nisi pro Intrepido arma indueret. Guilielmus Baldocus Caletorum præfectus postremò cum trecentis Anglis Ballistariis ad Intrepidi castra venit. Hac multitudine stipatus obsidet Achiaram Comitis Dammartini, qui cum Aurelianis militabat, oppidum, traditurque ei
vita

vita omnibus fortunisq; concessis. Hinc Hannum contendit, erumpentesque præsidiatios cruenta ædita pugna intra mœnia compellit, oppidumq; cis Somonam aliquoties frustrà oppugnat. Tandem ponte duobus locis flumine strato, cùm se præsidiarij tantæ multitudini variis in locis resistere non posse existimatent, intempesta nocte, relictis in speciem paucis senibus ac rusticis, oppido clam excedunt. Prima luce quatuor locis oppugnationem Flandri aggrediuntur, nemineq; resistente in oppidum transcendentes, refractis portis exercitum intromittunt, omnibusq; interfectis, prædaq; auecta, ignem publicis priuatisq; ædibus iniiciunt, misereque interiere qui secretis locis se abdiderant: quo intellecto qui Neslæ, Roiæ, ac Chaunij in præsidio erát, derelictis oppidis, incolæ sese Intrepido tradunt, ab iniuria defensi, quod pollicerentur neminem se posthac nisi Burgundicæ foret factionis, intromissuros. His rebus fœliciter peractis, Parisios Petrum Essatdum aduetum suum Regi significatum mittit. Carolus Aurelianus cum omnibus copiis in Baumontios contendit, impediturus ne Philippus Burgundus, è Rethello properans suis cum copiis fratri se iungeret. At is fratre ad oppidum Mondiderium relicto, Parisios sine detrimento peruenit. Intrepidus nil propterea de proposito mutans cũ Aurelianis facta potestate confligere maturabat, aut se eis, si in æquum locum non prodiissent, expugnatis ante eorum oculos sociis oppidis, timorem exprobraturum, quod non parum ad confirmandos suorũ animos factutum censebat. Hos ingentis animi conatus, Flandri seditiose dimitti petentes euertere, instate hyeme tempusq; quo dimissionem antequam è Flandria exirent erat pollicitus, commonstratis tabulis clamantes, minantesque nisi promissis stetisset, exercitumque trans Somonam duci iussisset, sese filium eius vnicum Philippum, Gandaui ea de causa obsidem relictum, in partes sectum patri remissuros. Rogabat Intrepidus præfectos, vt octo tantum dierum dilationem à milite impetrent, ne læsa existimatione fugisse, ac prior castra vidente, exprobranteq; hoste, qui vnius tãtùm diei itinere aberat, recto mouisse videretur. Præfecti omnibus artibus frustra Flãdrum retinere conabatur, proditores enim eos appellantes conclamatis vasis ad iter se parant: quo Intrepidus cõspecto, prodit, ac nudo capite, iunctisq; manibus multitudinem submisse orat, quatuor tantùm diebus hosti frontem ostentent, ac non suã solùm, sed totius Flandriæ dignitatem tueantur, dedecusq; tãto exetcitui indignũ non admitrant. Sed surdis omnia. Vulgus enim decus dedecusque, honorem ac ignominiam rationi auscultare non assuetum iusque dequo ferebat, commodumque aliud nisi quod antè pedes esset non nouetat, pollicente etiam Intrepido nouas immunitates, liberationem tributorum contemnebat. Videns igitur nõ esse tempus vtendi imperio, fremens frendesq;, ac vix lachrymis temperás sequitur, adeò festinanter raptimq; omnia agentes, vt multi colligendarum sarcinatum tempus non haberent, relinquerenturq; saucij ac ægroti, quos Aureliani trucidantes, derelictaq; diripientes, Intrepidum se Francia depulisse gloriabantur. Flandros trans Somonam Peronã vsque comitatus Anthonius Brabantus Duacum perduxit, indeque in Flandriam reuersi ponere arma nolebant, nisi certa tributorum genera tollerentur, Brugis aliisq; è locis pellentes, quos ea excogitasse, aut pro Intrepido administrasse existimabant. Admonemur hoc exemplo facilè populum ad arma concitari, sed difficulter ad ea deponenda induci: qua de causa sequentes Belgarum Principes, omnibus in bellis externo milite, aut tantũ Belgis ad tympani sonitum nomina dantibus sunt vsi, perrarò, ac nisi extrema cogẽte necessitate, populum armatum euocantes. Exinde Aureliani vim omnem contra Parisienses vertunt, quod in eius vrbis possessione totius belli ciuilis cardo verteretur, Rege nimirum ac Delphino in potestatem redacto. Primò igitur impetu Dyonisij Fanum occupát, ac plerasq; in circuitu munitiones, ipsam verò vrbé, curá agẽte Neuersij, ac Fani D. Pauli Comite, ciuibusq; Burgũdicæ factionis occupate nõ potuerunt. Intrepidus Perona Attrebatum cum nobilitate Artesiaca Flandraque, ac externis militibus peruenerat, expectabatque fratrem Anthonium nouo cum milite, Comitemq; Penbrochi, ac Arondellæ, cũ mille ducentis equitibus sagittariis, quos Anglorum Rex Hendricus in auxilium mittebat, quærens filio Hendrico natu maximò vxorem è filiabus Intrepidi, quò ea affinitate potentem vicinum, contra Francos Angliæ conciliaret. Dimissis seditiosis Flandris, septẽ iterum equitum, ac non contemnendam peditum manum coëgerat, reuersusque Peronam cũ Somonam trajecisset, Roiamque, Breceuliũ, Bauuasios, ac Gisarros pertransisset,

tandem

tandem propè Pontosam castra locat, tribusq; ibi hebdomadibus quiescens, magno peditum equitumque numero exercitus augetur. Iusserat enim iterum Rex, ne quis preterquam ad Intrepidi castra militatum proficisceretur, qui aliter fecisset, se eum inter rebelles, læsæq; maiestatis reos, vbicumque in manus venisset, proscriptis fortunis habiturum, puniturumque: quod edictum postea magna cum acerbitate tam contra nobiles quàm plebeos est obseruatum, odiiq; vires suprà modum auxit. Aureliani interea omnes animi neruos intendebant occupanda Parisiensium vrbe, sed frustra, etiamsi astu occupato D.Claudij ad flumen Osam Sequana ibi interfluente Fano, Parisienses multarum rerum inopia premerent. Rex tertiò per vrbem voce præconis Aurelianos pronuntiari rebelles iubet, per vniuersum regnum eos proscribit, præmia percussoribus proponit, fortunas occupanti concedit. Nec his contentus, Ecclesiasticum Parisienses fulmen in eos iaculari iubet. Ingentes per omnia fana accenduntur cerei, magnoque æris campani sonitu sacris, aqua, igniq; eis interdictum populo significatur. Eadem arma iisdem accensi furiis Aureliani in Burgundos retorquebant, non solùm verbis, sed re grassaturos se minitátes, cùm primùm potestas offerretur, certabantq; inter se odiis, cædibus, furtis, incendiis, ac omni miseriarum genere, opprimebanturq; innoxij, quieti, mitisque naturæ homines, à sæuis crudelibúsque latronibus. Postremò Regis edicto multi vtriusque conditionis equites peditésque relictis Aurelianis, ad Intrepidi castra trãsiere, qui Pontosæ exercitu aucto, receptóque cum Britonum auxilio Comite Ponteurio, instantibus Cal. Nouembr. cum quindecim equitum, octo peditum millibus castra Parisios versus mouens, vrbem Porta Iacobina intrat, obuiam ei lanionibus, cæterísque qui partes fouebant, ciuibus magno cũ gaudio insignique cum pompa prodeuntibus, subsequẽte regio Senatu, fratre Philippo, Præfecto vrbis, ac mercatorum, plebe iteratis vocibus sæpe suo more vociferante: *Noël, Noël*, quod Francis natalem Christi diem significat, conclamarique solet publico in gaudio, aut cum Regi, eiusque sanguinis Principi aduentum gratulantur: cúmque post occasum solis vrbem intraret, funalibus, laternis, magnísque ignibus comitatui eius lucẽ præbebant. Denique Delphinus ipse aduentum ei gratulaturus domo exit, arctéque complexus, ad Regem Reginamq; deducit, à quibus non minore cum gaudio honoreque excipitur. Aureliani sparsas circum vrbem copias, ad Dionysij Fanum in castra cogunt. Intrepidus proxima nocte eductis sex equitum, ac quatuor peditum millibus, mane circa horam octauam Claudij Fanum inuadit, & quanquam iustum veteranumque in oppido Aureliani præsidium, multis cum bellicis tormentis reliquissent, defenderentque se strennuè, tamen expugnat, ruptóque ponte multitudine fugientium, non minus aqua quàm ferro circiter mille periêre, capti quadringenti ac mille ducenti equi, desideratis solùm viginti Burgundis. Munita Turris ad fluminis ripam ædificata multorum vitæ consuluit, quam frustra aliquandiu Burgundi expugnare sunt conati. Carolus Aurelianorum Dux omnibus cum copiis ad Claudij Fanum proficiscitur, locatis ab altera fluminis ripa è regione Intrepidi castris. Sed cũ se serò expugnato oppido ferre suppetias videret, nouo præsidio Turri imposito, cùm ei de commeatu prouidisset, ad Dionysij Fanum reuertitur, consilióque Procerum suæ partis, quod Intrepido se impares iudicarent, exercitum per oppida disttibuit, Proceribus ad ditiones suas reuertentibus, qua de causa statim portas aperiunt Claudiana turris, Fanum Dionisij, Estampum, Dordanum, Comitatus Vertusij, Euresij, Boloniæ, Clermontij, Valesiorum, Suessones, expugnatq; Fani D.Pauli Comes arcem Cuchiacam, quem Rex virtutis causa equitum Magistrum creat, Carolo Albretho ob rebellionem dignitate exuto, sæuitúque est hac hyeme in captiuos aliquot nobiles Ordinum ductores, omnesque huius factionis ciues Parisienses, rebus vitæque summoperè timebant. Verùm in oppidis Aurelianicæ factionis, Burgundicæ partis studiosi, Aurelianorum quoque vim iramque experiebantur. Interea Ioannes Crouiacus in omnem liberandi patris occasionem intentus, cùm intellexisset Monchai munito Comitatus Vgellani castello Borboniæ Ducem reliquisse sub custodia Mansardij Syluij filium ac filiam, assumit octingentos fidelissimos fortissimósque equites veteranos, tantaque vi castellum non expectatus inuadit, vt expugnato præsidio, omnes qui intus erant, Rentiacum captiuos abduceret. Sed Borbonius statim liberos cõmutatione patris Crouiaci recepit, biennio posteaquã contra pacis iura ab Aurelianis fuisset detentus.

detentus. Crouiacus iunior hac re non minus fortiter quàm feliciter peracta, apud omnes vir manu consilioque promptus haberi est cœptus. Interea vtriusque partis duces variis in locis bellum acriter gerebant. Amatus enim Viriacus Burgundus, mediocri suæ nationis collecta manu Borboniam inuadit, populationibus ac rapinis Bellevillam vsque omnia peruastans, donec à Duce omni fermè præda exutus, vestigia repetere est coactus. Simili ratione Hellij dominus Bituriges deuastás ab incolis propè Leniciũ prœlio victus, præda quoque exuitur. Comes Marchæ Aurelianum expugnare conatus, à Barbassano Gaucurtio propè Genvillam equestri prœlio victus, cum octoginta equitibus Aureliam captus perducitur, cæsis ab vtraque parte vltra quadringentis equitibus. Tribus aduersis prœliis Burgundi clade affecti, fortuna aliis in locis damnum compensauit. Comes enim Fani D. Pauli Alensonios prœlio superatos, interfectis quadringentis equitibus, captis centum viginti, castellum D. Remigij insuper expugnat. Pictauienses à Rodolpho Gaucurtio vrbe educti, haud procul mœnibus ab Hellio ac Botnovilla Burgundis prœlio vincuntur. Interea Parisienses opera Intrepidi à Rege impetrant priuilegia anno 1382. ob seditionem erepta, quæ res supra modum eorum animos Burgundicæ factioni deuinxit. Aureliani fœdere cum Anglorum Rege inito, suppetias ab eo impetrant. Alienarat enim Anglus sese non ita pridem ab Intrepido, quod Hendrico filio diuturna nuptiarum tergiuersatione filiam negare videretur, domumque cum copiis reuocarat, Comitem Penbrochi ac Arondellæ. His freti viribus Aureliani decreuerant Regem Carolum vi pellere, editisq; publicatis populum ab eius obedientia liberare, ac ad noui Regis electionem concitare, Parisiorum vrbem expugnare, spoliare ac diruere. Rex cognita eorum malitia, cõuocat regni Ordines, lacrymisque per genas fluentibus, singulos rogat obsecratque ne se liberosque in spem regni natos deserant: quod cùm singuli repetito veteri sacramento sanctè forent polliciti, animum eius confirmarunt. Intrepidus considerans Aurelianos dimisso exercitu vrbes occupasse, munitissimam omnium Biturigum vrbem obsidere instituit. Conuenerãt eo Dux Biturigum ac Borboniæ, Comes Auxerræ, Carolus Albrethus, Ioannes frater Ducis Barrensis, Præsul Biturigum, Parisiensium, Senlij, ac Carnutũ multa cum nobilitate muniti præsidio mille quingentorum equitum, ac quatuor millium peditum. Ad hanc vrbem Intrepidus mense Maio cum exercitu accessit anno 1412. comitante Rege ac Delphino, expugnatque in itinere Artenaum, ac Regiam Dunensem. 1412.
In Burgundos opera facientes initio Bituriges sæpius erumpebant, donec operibus prohibiti ad muniendam vrbem se conuertunt. Produxerant enim Burgundi ad fossarum vsq; labra ænea tormenta, conuitiisq; se mutuo incessanter irritabant: Aurelianos enim Burgundi rebelles, Regiæq; Maiestatis oppugnatores appellabant: contra hi Burgundos proditores sanguine Regio pollutos, militesq; infamis latronis vocitabant, addentes: pellite vestris è castris Ioannem sicarium, statim Regi portas aperiemus. Posteaquã obsidio summo cum detrimento nobilissimæ regionis vrbisq; duos tenuisset menses, aliquot dierum induciæ de pace acturi panguntur. Sed Aureliani iis ruptis obscura nocte spe capiẽdi Regis, Delphini, ac interficiendi Intrepidi, subitò erumpunt. Persuasum enim eis fuerat, induciarum fiducia vigilias stationesque apud Burgundos negligi. Sed cùm omnia opinione duriora, stationes vigiliasque probè dispositas reperiissent desideratis centum viginti militibus, ac circiter quinquaginta in hostium potestate relictis, vrbem fuga repetere coguntur. Posthæc habita diligenti inquisitione, qui cum hoste sentiisse, eumque de vigiliis certiorem fecisse sunt reperti, in quatuor secti partes, ad aliorum exemplum arboribus, exercitui spectaculo, suspenduntur. Tum oppugnatio summa cura repetitur, expugnassetq;, aut ad deditionem Intrepidus obsessos compulisset, nisi Principes aliquot viri suæ factionis intercessissent, quorum facilè princeps Dux erat Barrensis, qui Delphino persuaserat, Intrepidi victoriam sibi regnóque luctuosam fore, ac proinde de compositione agendum, ne tot primæ nobilitatis Regij stemmatis viri cum vrbe nobilissima in potestatem eius venirent. Quibus ille verbis inductus, constituta capitis pœna vetat, ne quis æneum tormentum cõtra vrbem exoneret, pacem enim se procuraturum, ne Angli, dum se Aurelianis auxilium ferre simulant, rem propriam agant. Intrepidus Delphinum mutata mẽte à se alienatum iudicans, quod adolescentiæ eius hoc non esse consilium facilè perspiceret, intempestiuè obniti nolens, in Regis potestate futurum se respondit: qua vsi

occasio-

occasione Rhodiorum equitum Præfectus, ac Sabaudiæ Marscalcus (qui non ita pridem legati in Franciam venerant) pacem inter factiosos quintam iisdem quibus cæteræ conditionibus faciunt, qua iureiurando, scripto, ac sigillis confirmata, in signum perpetuitatis Aurelianus ac Intrepidus vna mensa cibum sumunt, conuiuia agitant, soli confabulãtur, vno equo eodẽ momento vehuntur, ac in conclaui somnum capiunt. Dimissis mense Octobri exercitibus, Intrepidus Regem, Delphinum, cæterosq; Principes Parisios proficiscentes comitatur; mansitq; ad initium vsque anni 1413. tum recrudescente veteri odio ad arma denuo reditum, conquerentibus Aurelianis, Regem ad nutum Intrepidi omnia agere, suæq; partis hominibus ad dignitates ac honores non patère aditum, cùm tamen postrema pace disertis verbis, ita pactum foret. Intrepidus ab Aurelianis Anglos in Francia detineri causabatur, ac amicos suos ab his oppugnari, militaréque cum his Comitem Armigniacum, ac plærosque alios Aurelianicæ factionis Principes: cumque Rex his rebus componendis intentus in phrenesim recidisset, Aureliani Delphino persuadere nituntur, dimisso in Flandriam socero, regni administrationem (cùm per ætatem possit) suscipiat. Sed res Intrepidũ diu latẽre non potuit. Proinde per interpositos homines clam concitat ciuium Parisiensium sex millia, ac ad Delphinum ire iubet, vinctosq; postulare proditores, vt appellabant, qui eius adolescentia abutebantur. Cumq; pro imperio ac dignitate, seueris eos verbis increpans Delphinus abire iussisset, inspiciẽte frendenteque eo, vi abducunt eius Cancellarium (hac voce Galli vocant Sigilli custodem) Ducem Barrensem, Riueræ Dominum, cum aliquot domesticis: quam ob violentiam ira accensus, socerum Intrepidum seditionis authorem aspera oratione, qua is parum mouebatur, incusat. Nec his vulgus captiuis cõtentum, interficit Regiis è Secretariis, Tapetariis, ac tormentorum Magistris quosdam, ipsum Regem Delphinumq; propriis in ædibus custodientes, vt nemo exire, nec sine eorum permissu eos adire posset. Tandem ad duodecim millia congregati, quo à cæteris internoscerentur, albos galeros capitibus imponunt, coguntq; Intrepidum, Lotharingiæ Ducem, ac complures Ecclesiastici prophaniq; ordinis proceres, ipsum deniq; Regẽ, Delphinũq; similes sumere, hisq; ornati, chartulã Regi, in qua nomina continebantur procerum aliorumq; quos in vincula sibi tradi postulabãt, tradunt, quorum è numero frater Reginæ vnus erat, non quiescentes donec traditi forẽt. Postremò insaniæ coronidem imposituri literas Regi propria manu signatas extorquent, quibus hæc omnia iussu, voluntate, ac consilio suo facta testari cogebatur. Quibus rebus Vertuzij Comes territus, duobus comitãtibus vrbe egreditur, subsequentibus compluribus Aurelianicæ factionis viris, mulieribusq;. Timebant enim ne à furente plebe, quemadmodum plærisq; vtriusq; sexus euenerat, caperentur, iugularentur, aut aqua suffocarẽtur. Dum Parisienses in seditionem versi tumultuantur, Delphinus clam literas ad Principes Aurelianos scripserat, rogans se Regemq; populi captiuitate liberatum veniant. Lęti insperata occasione, copias ad Ligurim cogentes binas ad vrbem mittunt literas: Prioribus Regem admonebant sese ad auxilium ei ferendum properare: Alteris populo iubebant, vt Regem, Delphinum, captiuosque omnes in libertatem restituerent, nisi vrbem euerti, populumq; interfici malint. Quibus quòd Intrepidus militem nõ haberet territi, Præfectum equitum Rhodiorum, Antistitem Tornacensem, addito nobili comitatu, ad Aureliæ Ducem mittunt, qui vltro citroque sæpius commeantes tandem Pontosæ sextã pacem, iisdem quibus cæteras conditionibus faciunt, condonãte Parisiensibus Rege excitatæ seditionis iniuriam, solemnibusq; ea tabulis confirmante, sed quæ exiguo tempore rata fuere. Liberantur exinde captiui, qui adhuc in viuis erant; nam exceptis iis qui seditionis initio à furente plebe erant trucidati, ipse Intrepidus securi subiecerat Iacobũ Riuerium, Petrum Meluilium, ac Petrum Essatdum, amicorum aliquando sibi intimum. Post hæc Regni administratio committitur Delphino, qui statim in carcerẽ duci iubet ciues aliquot Parisienses Intrepidi clientes, pauloq; pòst quosdam capitali supplicio afficit, migrantibus in Burgundiam ac Flandriam cum vniuersa familia non paucis. Intrepidus, solo populi auxilio, alienato Delphino, non se satis tutum arbitratus, Regem prope Villanouam ad venationem cum paucis educit, seque grauissimis de causis in Flandriam vocari simulat, obtentoque commeatu, sex equitum fideli comitatu iter citatis equis ingressus, tandem ad Fanũ Maxencij peruenit, vbi cùm noctem vnam quieuisset, præsidio ducento-

ducentorum equitum, quibus Rontij Dominus præerat, Insulas intrauit. Discessu eius euulgato, Aureliani occupata vrbe, Regem, Reginam, ac Delphinum sui iuris faciũt, coguntque veteribus abrogatis, nouisque promulgatis edictis, antiquam Aurelianis dignitatem, honorem, ac auctoritatem restituere, proscriptisque omnibus quos Intrepidus ad honores prouexerat suæ factionis hominibus, publicos priuatosq; Magistratus committunt. Intrepidus hisce rebus intellectis, Ioannem Crouiacum iuniorem ad Delphinum mittit, qui ab Aurelianis contra postremæ pacis pacta, vt olim pater, captus in arcẽ Monhendrici abducitur. Sed cum mense Decembri rupta pace Intrepidus iusto cum exercitu prope vrbem Parisiensem castra haberet, pater Crouiacus viginti fideles veteranos equites Aurelianorum militaria signa supra arma ferentes, vt famam sparserant, Confluentiã mittit, qui in itinere ad Monhendricum vbi nullum erat præsidium, declinantes intromittuntur, Arcis præfecto de eis nil inquirente. Sacerdos qui in arce rem diuinam facere erat consuetus, ac iamdudum pecunia à Crouiaco corruptus, à præfecto impetrat, eum recreandi animi causa in oppido sacrum audire permittat, quo absoluto, ad equites visendos pergunt, simulareq; ab his irrisus, Burgundusq; vocitatus, ad oppidi portam perueniunt, vbi nullis repertis custodibus, inscenso vterque equo, ex aspectu citato se cursu cum viginti equitibus abripiunt, ac ad secundum milliare in silua cædua, equitum suorũ turmam nacti, cum Crouiaco, ac sacerdote læti ad Intrepidi castra veniunt, singulari omnium lætitia ac risu excepti, quod anno vix euoluto prior filius captiuum pacis tempore patrem, deinde pater filium simili tempore captum, non minus prudenter, quam fortiter liberasset. Intrepidus fuga Insulas (vt diximus) è Francia delatus, ibi Flandriæ, ad Fanum verò Odomari Artesiæ Ordinibus statum rerum suarum exponit. Magna pecuniæ summa ei promittitur, ac pro parte numeratur, militem verò negant, ne pacem cum Anglis initam magno mercaturæ suæ damno violarent. Sequitur tamen eum è populo voluntariorum magnus numerus, nobiliraisq; fermè omnis Flandriæ ac Artesiæ, accedunt è Burgundia equitum circiter duo millia, crescebatq; amicis eius Parisiis animus, qui non sine periculo etiam ædibus inclusi latebant. Cal. Nouembr. Insulis Intrepidum adeunt Damperrę Regulus, ac Eutesij Antistes, Regis ei nomine interdicentes fœdus neque affinitatem cum Anglis iniret, obseruaretq; diligenter conditiones postremæ pacis, adiuncta capitis pœna, bonorumq; publicatione, ni paruisset. At is petitis indutisq; ocreis, statimq; conscenso equo, cùm nec syllabam legatis respondere esset dignatus, Audenardam proficiscitur. Rex pacis violationem veritus edictum per vniuersum regnum proponit, addita capitis bonorumque pœna, nequis sine suo consensu pro Aurelianis aut Burgundis arma sumat. Interea Lodouicus huius nominis secundus Angium Dux, nomine Tenus vtriusque Siciliæ Rex, Intrepido filiam Catharinam, quam ante paucos annos filio suo Lodouico vxorem petierat, intactam remittit, fœdusque cum Aurelianis facit: quibus ille parum motus, Regi per literas de his quæ Aureliani agebant conqueritur, pacemque ex æquo seruari postulat. Sed Rex eorum in potestate positus, se cùm oportunum visum foret, responsurum dixit. Proinde Intrepidus pacem violari questus, militem diligentissimè eò confidentiùs conscribit, quòd Delphinus ab Aurelianis (captis aliquot suis domesticis, ipseque ab eis domi ad modum captiui conclusus) planè alienatus, ternis à se literis instanter auxilium petiisset. Sex igitur equitum ac quatuor peditum millibus instructus Parisios petit. Aureliani quanquam summa diligentia militem cogerent, Intrepidi tamẽ diligentia victi, intra Parisiensium sese mœnia continebant. At is ad Fanum Dionysij castris locatis Legatum castrensem (Heraldum Franci vocant, qui quanquam cum summa dicendi libertate mandata perferat, eius tamen vel vestem violasse nefas habent; Fœcialis, aut Caduceator Latinè dici posset, quòd multis in rebus conueniant, sed cùm rursus multis magnisque in rebus ab iis discrepet, Legatum castrensem vocare malui) Parisios mittit, sed qui ab Aurelianis minis contumeliisque oneratus, inauditus dimittitur. Quare instructo exercitu ad vrbem contendens prope portam Eustatianam pugnandi copiam hosti facit, qui se non mouentes vrbem custodiebant, necessariisq; præsidiis, ne Burgundica factio tumultum excitaret, ciues in officio continebant. Quare ad Fanum Dionysij in vetera castra hosti timore exprobrato exercitũ reducit, ac bis eundem Legatum castrensem ad vrbem missum, extremaque legatione fermè violatum ampliùs mittere desiit, in

Artesiam, Flandriamque dimisso exercitu reuertens, iusto tamē apud Suessones ac Compengam relicto præsidio. Artesiæ Flandriæq; Ordines in auxilium vocati operam ei extremam pollicentur, modò contra Regem eiusque liberos arma capere non cogantur, cuius tum temporis beneficiarij clientes erant. Aureliani persuaso Rege procurarant, vt Intrepidus hostis declaratus, publicatis bonis proscriberetur, coactoq; maiori quā vnquam habuerant exercitu Compengam proficisceretur, omnibusque eum pelleret ditionibus.
1414. Compengam postridie Nonas Maij anno 1414. vita, bonisque omnibus concessa, deditionem consentiente Intrepido facit, quod Artesij Flandriq; contra Regem auxilia negarent. Deinde Suessones Rex aggressus, frustraque aliquoties oppugnans tandē expugnat, trucidantur omnes qui per ætatem arma ferre poterant, Præfecto Bornouilla cum capriua nobilitate capite truncato, feminis violatis, deinde iugulatis, impuberibus abductis, vrbe antiqua nobiliq; in prædam militi concessa, postremoque incensa. Dehinc deditionem facit Lahonum, recipiturq; in gratiam Philippus Burgundus Comes Neuersij, timēs ditioni suæ Retelensi. Exinde Rex castra ad Fanum Quintini locat, interpellatq; eum semel atque iterum pro pace, Margareta Hannoniæ Comes, ac Antonius Brabantiæ Dux, sed intercessione Aurelianorum nil æqui potuit impetrari. Rex per Hannoniam Baupamam Artesiæ oppidum proficiscitur, quod post paucos dies concessa omnibus libertate, portas ei aperit. Postremo cum exercitu plusquam cētum millibus militum Atrebatum cingit, vrbemque bimestri obsidione pressam, multis irritis cruētisque oppugnationibus vexat, donec tandem pax septima, auctore dicta Margareta, Antonio, ac Flandriæ Ordinibus componitur, iisdem quibus superiores conditionibus coactis cōsentire Aurelianis, quòd Regis exercitus intestinorum torminibus laboraret. Rege discessum parante, igne eius castra aliquot locis corripiuntur, concurriturq; eodem momēto à Burgundis ad prædam, ac à Francis ad defensionem, violataque foret pax, nisi Delphinus intercessisset. Dimisso exercitu Regio, Intrepidus coactis viginti quinque equitum millibus in Burgundiam proficiscitur, Tonnerræ Comitem clientem suum, Aurelianicæ semper factionis ditionibus pulsurus, aut ad officium coacturus. Philippo igitur filio Flādriæ præfecto, per Hannoniam, Cameracenses, Tirascham, Retelenses, in Burgundiam peruenit, omniaq; Tonnerræ munita loca in potestatem redacta, filio Philippo donat, menseq; Mar-
1415. tio (quanquam exercitum non contemnendum haberet) anno 1415. iureiurando ab vtraque parte præstito, tabulisque consignatis pacem Atrebatensem simulatè robotant.
1416. Anno 1416. Delphinus patre ægrotante regni gubernationem iterum suscipit, cumque amore nobilis adolescentulæ correptus vxorem Intrepidi filiam, ad Fanum Germani ad Laiam dimisisset, per literas genero minatur, ni vxorem reuocet, se paci Atrebatēsi non staturum, nec Franciæ suppetias contra Anglos laturum, qui instructa armataq; classe, opportunitatem traiiciendi expectabant. Delphinus socero coactus paret, quanquam is exercitum non dimitteret, sed clam etiam augeret, oportunitatem recuperandæ vrbis Parisiensis captans, frustra conatus, cùm Franci magno prælio propè Azincurtum superiori anno ab Anglis superarentur, qua pugna Intrepidus vtrumq; fratrem amisit, captiq; sunt in Angliam abducti Carolus Aurelianorum Dux, ac Ioannes Engulemæ Comes fratres, Aurelianicæ factionis capita. Intrepidus cum viginti equitum millibus Lignaum vsque proficiscitur, motum ibi Parisiensium, ac occasionem violandæ pacis expectaturus. Sed Bertrandus Comes Armigniacus Magister equitum in locum Caroli Albrethi, prælio Azincurtensi occisi, è clade profugus, cum sex equitum millibus vrbem occuparat. Intrepido cum exercitu Flandriam repetente, in itinere nunciatur generum Lodouicum feruenti febre correptum obiisse, aut vt plæriq; volunt, veneno (quod is credere malebat) ab Aurelianis sublatum, quæ res supra vtriusque fratris interitum, non parum ęgrūm animū dolore affecit. Dimissa exercitus parte in Brabātiam proficiscitur, statum regionis vt tutor, nomine Ioannis ac Philippi, nepotum ex fratre, compositurus, indeq; Rethellam, ac ad Fanum D. Pauli contendit. Interea Parisiis, ac per vniuersam Franciam nouum exactionis genus, homines longo bello attritos torquebat, ciuesque aliquot Parisienses Aurelianis noui tributi inuentionem imputantes, inita coniuratione Regem, ac Aurelianos proceres capere conantur, ac Intrepido regni administrationem, quo exactionibus liberarentur, deferre: qui de conspiratione certior factus, nobiles eò aliquot præfectos clam mittit.

mittit. Sed coniuratione per mulierem Aurelianis patefacta, iusto Rex præsidio intromisso, conquisitos coniuratos securi percutit, iugulat, aqua suffocat, aut exuri iubet, maiori tamen parte cum præfectis, quos Intrepidus miserat, fuga elapsis. Quare ad bellum Intrepidus redeundum iudicans, astu Baumontium occupat, Neslam diripit, pauloq; post iterum infœlici euentu Burgundicæ factionis ciues vrbem occupare conantur. Intrepidus inducias suo tantum nomine cum Anglis in annum vsque 1417. facit, quæ deinde 1417.
prologantur ad Cal. vsque Octobr. anni 1419. Francorum ordinibus ægerrimè ferentibus. Exinde Valencenas ad Guilielmum Hollandiæ Hanoniæq; Comitem proficiscitur, cuius vnica filia Iacoba nupserat Ioanni Delphino, fratri defuncti Lodouici, pacemque inter se annitente Hollando faciūt, Intrepido Anglorum, Delphino Aurelianorum amicitiæ renunciante. Sed parum vtrique pax profuit, quòd Delphinus mense Aprili repente morbo extingueretur, non sine manifesta veneni suspitione, quod Aureliani ob dictá pacem ei propinasse existimabantur. Intempestiua certè vtriusq; Delphini mors, nullis relictis liberis, Intrepidum Hollandúmq; non vulgari damno, doloreque affecit. Posthæc coadunato exercitu Parisios tēdit, euulgatis literis, quibus suscepti belli causas reddebat, omnibus pacem, excepto Lodouico Angium Duce, offerens, in quem ad extremum vsque vitæ spiritum ob filiæ Catharinæ repulsam, ac vtriusque Delphini mortem hostili mansit animo. Existimabat enim Lodouicum in necem eorum coniurasse, quo Carolus filiorum Regis natu minimus, qui filiam Lodouici Mariam in vxorem duxerat, ad regnū perueniret, eiusq; opibus, ac potentia vteretur ad occupādum Neapolis, ac Siliciæ regnū. Bellum inter factiosos Principes acerrimè in Picardia gerebatur, ceperantq; Burgundi aliquot oppida ac castella, quod in Nortmannia Regiæ vires cōtra Anglos rem gererēt. Ipse Intrepidus cum exercitu ab Ambianis erat receptus, expectans quid suæ factionis Parisienses essent molituri, venitq; ad eum à Rege cum literis Cannij Dominus, quibus iubebatur exercitum dimittere, in Flandriam reuerti, ac Regi causas scribere, quibus fretus cum exercitu in regnum venire, castella, oppidaq; occupare sit ausus. Quibus lectis adeò excanduit, eodem vt momento ceruicem Cannio abscindi iuberet. Sed domestici sedata iracundia, ostendunt Cannium Regi obedire coactum legationem suscepisse, quod cùm is aliis literis disertè docuisset, Intrepidus ad singula exactè, ferociterque scripto quoque respondens, redire ad Regem permittit, eodemq; die motis castris, cum triginta equitum, ac viginti peditum millibus, recta Parisios contendit. Sed Armigniacus equitum Magister, derelicta Anglis in predam Nortmannia, continuato noctes diesque itinere, prior iusto cum præsidio vrbem ingreditur. Prôh Deū immortalem, adeò ne homines odio, inuidia, ambitione, ac vindictæ cupiditate excæcari? Proficiscente Intrepido in itinere sese dedunt Senliacum, arx Baumontij, Pontosa. Deinde trās Sequanam Mōroga, Monfortum, vnde Parisios legatum mittit Castrēsem, iubens portas aperiri, quod ad liberādum Regem, ac Delphinum Aurelianica captiuitate aduenisset. Sed Delphinus Carolus ab iisdem instructus legatum minis oneratum, statim discedere iubet. Proinde vrbis capiendæ rationem non videns, exercitum in Turonenses conuertit, à Regina ante paucos menses eò ab Aurelianis ablegata in auxilium aduocatus. In itinere se ei tradunt Palesauum, Monhendricum, Dordanum, Estampium, Carnutū, Galardanum cum plærisque aliis castellis, ac oppidis, quæ à vectigalibus ac tributis omnibus, præterquam salis, magno incolarum gaudio liberat. Turonensibus propinquus, Regina simulans se in sacello, portæ vbi insidiȩ latebant propinquo, sacrum audire velle, in manus sexaginta equitum Burgundionum cum duobus sui curā habētibus vltrò se tradit, tertio flumine Ligeri dum fugam molitur, submerso. Deinde vrbis, arcisq; portis reseratis, præsidium Burgundicum admittitur, conueniunt q; huc paulò pòst duo legati, nomine omnium ciuitatum partes eius sectantium missi, traduntque Reginæ ac Intrepido regni administrationem, quod euulgatis starim literis omnibus significant. Enimuero ne nouo in regno iustitiæ exercitium desideraretur, Intrepidus Ambiani generale Concilium instituit, ne suæ partis litigatores Lutetianam requirerent iurisprudentiam, Regium sculpi iubens sigillum, in quo Regina visebatur erecta, brachiis decorè secundum latera dimissis, in vtraque manu scutum tenens, dexterum arma Franciæ sola, sinistrum arma Franciæ ac Bauariæ simul ostendens. Posthæc tertiò Parisios secretò ab amicis vocatus mouet. Verùm denuò

patefacta coniuratione, relicta Troiæ, quæ est apud Campangos, Regina, in Flandriã reuertitur. Initio anni 1418. Senliacum Armigniacus obsidet, frustraque cùm aliquoties id
1418. oppugnasset, tandem Parisios reuertitur, quòd varij Burgundionũ præfecti, ad leuandam obsidionem militem cogerent, præsidium verò Senliacum erumpens extremumque Armigniaci agmen inuadens, omnibus impedimentis exuit, multosque captiuos in oppidum perducit, è quibus viri quadraginta sex, ac mulieres duæ interficiuntur, quòd prior Armigniacus ceruices abscindi iussisset quatuor obsidibus, quos pacti se oppidum tradituros, si ante vndecimum Cal. Maij diem auxilium quod venerat non aduenisset, ei tradiderant. Dum Aureliani frustra Senliacum tentant, Burgundi Rothomagum, Normãniæ vrbem primam, occupatum firmo muniunt præsidio, liberatis ab omni, salis excepto, ciuibus tributo. Cumque nullo nõ calamitatis genere, miserrimi Galliarum incolæ, magno numini dant pœnas, vexati, spoliari, iugulati, hinc ab Anglis, inde à popularibus auaritia excæcatis, ac proceribus ambitione perditis, inq; mutuã perniciẽ brutarũ instar belluarũ sanguinolentè ruentibus, vt nullus nõ summopere admiretur crudelitatẽ plusquã Barbaram, quę inter homines eodem sub cœlo natos, eidem Principi subditos, eiusdẽ linguæ, sanguinis, religionis, ac conditionis exercebatur, tandẽ Papa Martinus, mederi tantis malis desiderans, ac florentissimas regni vires contra Turcam vertere, Cardinales duos in Franciam mittit, qui salutaribus admonitionibus eò rem deduxere, vt Rex, Regina, Delphinus, Intrepidus, Aureliani Principes, se sacrorum procerum arbitrio staturos promitterent, accepturosque pacis conditiones, quas essent præscripturi, solo Comite Armigniaco excepto, qui natura ferox ac truculentus, conceptæ pacis ordinem perturbauit, tanto hac de causa odio Aurelianis omnibus per Franciam concitato, vt sibi multisque suæ partis nobilibus ignobilibusque, violentæ mortis occasionẽ dederit. Nam cùm multi denuò in vrbe coniurassent, rem Liladami regulo, Pontosæ in præsidio commorantem significant, qui in omnem occasionem paratus duodecimo Cal. Iunij nocte circa horam secundam, comitatus octingentis equitibus per portam D. Germanici in vrbem admittitur, profectusq; sine tumultu cum suæ factionis ciuibus ad molem Chasteleri, quadringentis aliis armatis suæ partis ciuibus se iungunt, simulq; per vrbem vagantes clamabant: Qui pacem cupiunt, nobis se iungant, numeroq; sensim aucto, in quatuor tãdem se agmina diuidunt. Primum ad ædes Comitis Fani D. Pauli, vbi tum Rex aulam habebat, pergit, eumq; conscenso equo vnà proficisci cogunt. Secundum rectà ædes Armigniaci petit, qui plebeis indutus vestibus, pauperis ciuis in domo latebat. Reliqua duo agmina ædes inuadunt eorum, quos Aurelianicæ factionis esse sciebant, cõiectis in carcerem omnibus qui publica gerebant munia, eorumque loco substitutis Burgundis. Tanneguius Chastelerus vrbis præfectus, initio tumultus molem Anthonij occuparat, eoque mutato habitu Delphinum receperat, ac cum præsidio per D Anthonij portam, quam in potestate quoque habebat, Montarginm miserat, intromisso Marscalco Rieusio, ac Barbassano, cũ turma centum sexaginta equitum, iungebantque se eis ciues Aurelianicæ partis rustici factiosi, ac qui in re subita cogi potuerant milites, pugnabaturq; variis vrbis locis fortiter, eo tamen euentu, vt Aureliani vrbe moleque Anthonij pulsi, desideratis quadringentis viris Burgundis liberam eius Regisq; relinquerent possessionem, tum (vt moris erat) eius nomine per præconem prouinciatur: Qui Aurelianum cuiuscunque conditionis texerit, capitis fortunarumque pœnam incursurum: statimque Armigniacus. Pontificiæ pacis perturbator, ab hospite vbi latitabat proditur, ac post paucos dies à furente plebe cum quatuor suæ factionis captiuorum millibus iugulatur, inter quos centum sexaginta viri nobiles periere. Populus enim contra Aurelianos irritatus, non solùm quòd omnium superiorum calamitatum eos auctores duceret, sed quòd postremam pacem solos respuisse sciret, ad sexaginta circiter ciuium millia congregata, inuitis reclamantibusque Burgundis proceribus, omnes vrbis carceres effringunt, ac quos inueniunt cuiusque sexus homines trucidant, quorum è numero hi præcipui fuere: Comes Armigniacus equitum Magister, Comes Grandpreus Regis Cancellarius, Romonrius, Guerreus, Antistes Constantiensis, Baieusorum, Eurensiorum, Senliaci, Sanctonum, Abbas Cornillæ ac Compengæ, præter hos quicunque Regi à consiliis erant, fisco præerant, ac aulæ seruiebant. Qui in mole Chasteleti detinebantur, effractis compedibus, arreptisq; quæ sors offerebat armis,

cùm vulneratis,occisisq; ciuibus nō paucis,aliquot horis se strenuè defendissent, tandem incensa munitione, miserabili maior pars morte extinguitur, cæteri fenestris, tectoque exilientes,infra stantium hastis gladiisq; excepti,in ignem reiiciuntur,cumq; omnes purpuream D.Andreæ crucem,Burgundionum militare signum, superiore in veste præferrent,in occisi Armigniaci,Cancellarij,ac Romontij nudi tergoris cute eandem effingūt, deinde nuda eorundem cadauera colligata,puerorum ludibrio per triduum relinquunt, qui per vniuersam raptata vrbem, quarto demum die extra mœnia, humili fossa tegunt. Quatuor diebus populi inhumana rabie mutua sæuientis in viscera furor durauit, perieruntque multi innocentes,quieti,ac neutrius partis homines,cùm debitor clam latrone instigato,creditorem cecidisse, dolere se simulat,ac cui quisque malè volebat, Aurelianū inclamando,impunè occidit,nemine inquirente verum ne an falsum foret. Liladami regulus,cæterique Burgundionum Præfecti initio tumultus frustra carcerum effractionem impedire conati,magno animi cum dolore hostium necem aspiciebant. Examinatos enim Intrepido perpetrati facinoris testes adducere maluissent, ac insolita ratione, edito memorabili clementiæ exemplo, dum hostium vitæ consulunt,ciuili bello finem imponere,cum contrà eorum morte, instar capitum hydræ,noui statim hostes orirentur, qui natas ex inueterato odio inimicitias, dum à clade hac Parisiaca in annum vsque 1558. continuo decertant bello,acerbissimè exercuerunt.Erat hoc tempore Intrepidus Digeoni,certiorq; vrbem cum Rege in potestate esse,Troiam vbi Regina erat,contendit, deditionem ei facientibus omnibus, quæ circum vrbem erant Parisiensem oppidis, cum vniuersa Picardia.Regina decenti comitatu instructa cum eo Parisios proficiscitur,receptiq; sunt à ciuibus nullo lætitię omisso genere,spargebantur enim è fenestris in lecticam Reginæ,comitumque eius arma,varij generis flores, lætaque acclamatione ac applausu aduē-tum eis gratulabantur. Recepta Rex vxore, Intrepido gratias agit, eumque pro arbitrio regni statum componere permittit:quo facto,solum Delphinum,quod vnum restabat,in partes trahere nequibat,quamquam Rex & Regina blandiciis, imperio, & minis idem essent conati. Aurelianis enim instigantibus regni administrationem,contempto parentum imperio sumpserat,militemque conscribens, bellum contra Intrepidum, occupata astu Compenga parabat. At ille omni ratione deuinciendum adolescentis animum existimans, dissimulato quod parabat bello, Andegauum ei vxorem Parisiensi tumultu captam,cum vniuerso muliebri mundo, ac ornatissimo comitatu mittit, Parisiēsesque iterum carceres effringere conantes,sex millibus ad obsidionem Monshendrici missis,capita seditionis capta, aqua aut laqueo suffocat, ac inter hos vtriusque sexus aliquot nobiles, omni ratione quærens conciliato Delphino pacem cum Aurelianis firmam aliquādo facere.Sed is ab Armigniaci Comitis filio,Tanneguio Chasteleto,aliisque Aurelianis Proceribus mente spoliatus pacem nullam cupiebat,quàm quæ ad Intrepidi necem (in quā cum ipsis coniurarat) viam esset factura. Cùm igitur sui Suessonum vrbem occupassent, ipse ducto contra Turonenses exercitu,eos in deditionem accipit. Quare Intrepidus nil tentata pace proficiens,ad bellum se quoque conuertit. Obsidebant hoc tempore Angli Rothomagum,vbi Intrepidus præsidium habebat.Sed quòd ei iustæ vires leuandæ obsidionis deessent, parandusque foret contra Aurelianos exercitus,Prēfecto scribit,quàm possit honestissimis,cum Anglis transigat conditionibus,quod ille anno 1419.dedita vrbe 1419.
facit,cedirque vniuersa demum Nortmannia Anglis. Interea Burgundi diuersis in locis cum Aurelianis bellum gerebant,expugnato Cuchiaco ditionis Caroli Aurelianensis, hoc tempore in Anglia captiui, munitissimo castello, dimissoque hoste externo inter se Franci sæuiebāt. Rex, Regina,eorumq; filia Catharina, quam Hendricus Anglorum Rex vxorem petebat,ac Intrepidus Pontosæ erant, deque Anglicis nuptiis cum Rege Hendrico,qui eò venerat,frustra tractabant, quòd Anglus secunda fortuna inflatus, cum Catharina in dotem peteret omnes fermè Armoricas Galliarum Prouincias, nullo in eis Gallorum Regi, relicto iure. Dum Anglorum Rex infecta re Rothomagum reuertitur, Tanneguius Chasteletus à Delphino missus Intrepidum adit, asserens eum mutata voluntate inter factiosos Principes summopere pacē cupere,quo coadunatis viribus Anglos faciliùs Gallia pellant, seq; missum vt colloquio dies locusque designaretur. Intrepidus cum Tanneguio solus aliquot diebus communicat,existimās Aurelianos,fœlicitate An-

glorum motos iam serio de pace cogitare. Sed Delphinus ira ac furore percitus, simulata pace, Intrepidi mortem moliebatur, nil cominus suspicante, quòd pax quarto Idus Iulij antiquis conditionibus, octauò iam inita, ac omnibus diuini humaniq; iuris vinculis esset consignata, præterita condonata: vocatus ad salutandum Delphinum Intrepidus, è terra porrecta manu releuatus, in amplexum admissus, osculo exceptus, multoque verborum cum honore in gratiam receptus, ac mensæ adhibitus, promittente Delphino, nunquam sese præteritorum amplius memorem futurum, si animi corporisque vires posthac contra Anglos vertisset. Atque hęc omnia roborata tactu sacrorum voluminum, inuocato sanctę Triadis numine, manducato Iesu Christi sacro corpore, nulloque omisso iurisiurādi vinculo, nec requisita diuina humanaque ad stabilitatem cæremonia, ipsisq; conditionibus, Regis, Delphini, Intrepidi, aliorumq; procerum manu subsignatis, atque in publicū ædictis, adeo vt iamprimum omnes veram perpetuamque pacem, ac Saturni tempora spectarent. Insigne certè fragilitatis ac miseriæ humanæ monumentum exemplumque, ne temere vllius verbis, minimè verò inimico reconciliato fidamus. Decreuerant Aureliani interficere Intrepidum ad Regem è comitatu abeuntis Delphini reuertentem. Sed quod Ioannes Lutzenburgius Fani D. Pauli Comes ei cum octingentis equitibus partim Flandris, partim Artesiis præsidio adesset, facinus in aliud tempus differre sunt coacti. Equum in discessu Delphino conscendente, Intrepidus semicirculum in quo pedes curaq; quiescunt, honoris causa tenebat, eumq; ad tertium vsque milliare comitatur. Exinde Delphinus in Bituriges ac Turonenses per causam belli Anglici, viginti militum millia conscribens, Monterauij vbi flumen Iona Sequanam illabitur, cōtendit, mittensq; Tanneguium Chasteletū Troiam ad Intrepidum cum literis propria manu exaratis, enixè petit ad se veniat consultatum de ratione belli Anglici, ac recta regni administratione. At is sine iusto comitatu proficisci temerarium, cum præsidio venire non satis decorum existimans, respondet: Si Delphinus Troiæ præsente patre, eiusq; Consiliariis his de rebus tractatum venire dignetur, honori ac officio magis consulet. Reuertitur eadem de causa paulo post Tāneguius, ac Intrepidum ægrè persuasum Braiæ ad Sequanam pertrahit, vnde diuersi vtriusque partis legati sæpius commeantes, tādem Intrepido securitatis fidem faciunt. Postremæ legationi præerat Valenciæ Episcopus, qui frater erat Caroli Pictauiensis, Antistitis Langrensis, inter Consiliarios Intrepidi intimus ac vetustissimus, proinde coniurationis minimè particeps, à quo persuasus fidem promissis iureiurando per Tanneguium repetito corroboratis adhibuit, eo confidentiùs quod Delphinus arcem oppidi Monterauì (quod & fecit) traditurum se promiserat. Quare tertio Idus Septēbres Braia discedens, cinctus quingentis equitibus, ac ducentis peditibus sagittariis, circa horam post meridiem tertiam Monterauo appropinquans, Antonium Tolongeonem paucis comitatum equitibus ab oppido speculatum venientem obuium habuit, asserentem in ponte munitiones ligneas, pontis latitudine æquis interuallis distantes se vidisse, magno Delphini ac qui cum eo erant commodo, summo autem cum periculo eorum qui essent ingressuri fabricatas, si Delphinus fidē fallere statuisset, proinde quid opus facto esset maturè consuleret. Aduocat Intrepidus medio in campo equitum concilium, sententiasque exquirit, plærique insidias timebant, alij Delphinum tantæ existimationis futurum Regem, fidem nunquam falsurum, nec perfidi hominis notam subiturum affirmabant. Intrepidus variarum sententiis distractus, quod tempus, locusque mortis aduenisset, clarè omnibus audientibus ita loquitur: Ibo intrepidè ad Delphinum diuinæ permissionis
« nutum subiturus, ne in dubio vitæ necisque casu mihi exprobretur, ob incertam me vitæ
« cupiditatem, femineumq; mortis metum, impedisse rupta pace communem tranquilli-
« tatem, cùm Franciæ populus satis superque ambitionis nostræ fera flagra pertulerit. Ete-
« nim si non iero, ostenderoque Delphino me verbis, scriptis, iureiurandoq; suo fidem non
« habere, eaq; de causa exacerbatus bellum recrudueerit, culpa in me transfereretur, pacemq;
« me omnes simulatè, fictoque animo fecisse, quod nec fidere, nec fidem vlli seruare didi-
« cerim, merito arguent, quæ res non solùm omnes viros bonos, sed & veteres amicos fau-
« toresque à me alienabit. Proinde stabiliatur vel vitæ huius exitio pax: audiar feratq;, me
« mortuo, Delphinus huius culpæ ignominiam, si fidem fallere decreuit, quod tamen nulla
« ratione credere possum. His dictis, per castri portam quæ extra oppidū fert Monterauum

arcem

arcem ingreditur, reperitq; omnia in aduentum suum, nequid sinistri suspicaretur, magnifice parata, sequebaturque eum Carolus filius natu maximus Borboniæ Ducis, Arcembaldus frater Comitis Foxij, Noualç Regulus, Ioánes filius Comitis Friburgi, Fani D. Georgij Regulus, Vergius, Montaguus, Amacriensis, Lensius, Giacus, Pontallerius, cum plerisque aliis, equites aderant pauci, pedites centum, iussis propè portam reliquis in acie manere. Accedit interea Tanneguius asserens Delphinum expectare, ac iureiurando iterum affirmans à nemine illi periculum imminere, quod Delphinus verbis fidem fotet adhibiturus. Pergens igitur neminem se sequi voluit præter Carolum Borbonium, Noualium, Friburgium, Fani D. Georgij Regulum, Montaguum, Vergium, Dancreum, Pontallerium, Lensium, ac Giacum, cum Secretario Petro Sequinate. His comitatus ad primam accedit pontis munitionem, qui huic præerant iureiurando promissam securitatem renouant, addentes Delphinum expectare. Verùm animo malum præsagiés, aut tres pontis munitiones suspectas habens parum substitit, rogatque num verbis fidem adhibere possit. Affirmant summo Numine in testem aduocato omnes. Primam igitur munitionem prætergressus, ac ad secundam perueniens, Delphinus (repetunt) te expectat: proinde & hanc dicto cum comitatu transgressus, vtræque munitionis postes, firmis operibus clauduntur, obuiiq; Tanneguij humero dexteram imponens, ad Fani D. Georgij Regulum inquit, huic viro præ cæteris vel maximè vitam concredo. Delphinus omnibus indutus armis, gladioque lateri alligato, tertiæ munitioni innitebatur, quique cum eo stabant sub vestibus armati erant. Intrepidus viso Delphino dexterum genu, vt tum moris erat, ad terram inclinat, capiteque nudo eum veneratus, ait: Domine, huc à Rege patre tuo missus veni, de regni statu tecum consulturus. At ille: Itane cognate? sed promissis non stetisti. Tum Intrepidus: Quamobrem, ac qua in re? Quoniam Anglis (reddit Delphinus) bellum non intulisti, neque oppida castellaque è postremæ pacis pacto tradidisti. Adhæc Intrepidus: Anglis quantum potui ac licuit restiti, quæq; me traditurum recepi, fermè omnia in manu tua sunt. Delphinus exerto gladio suos intuitus, ait: Mentiris proditor. Intrepidus quo in statu res suæ forent è Delphini vultu, verbisque iudicans, deuorata iniuria comiter respondet. Sed Delphinus dicere cum plura non passus, interrupta oratione repetit: Mentiris denuò proditor, eodemque momento ad astantes conuersus latrones, ait: Tempus adest. Exinde Robertus Loreus, arrepta Intrepidi dextra, inquit: Surge, non enim decet Principem tam illustrem, hactenus in genua procumbere. Intrepidus sentiens gladium à latere in tergum sensim lapsum, reducere in locum volebat, sed dictus Robertus insurgens: Stringere ne ait gladium, in præsentem conaris Delphinum? Vix finierat, cùm Tanneguius circunstantes oculi nictu admonens Intrepidum contra toties datam fidem securi inuadit, ac mentum amputat, dum trepidus, ac caput findete conatus fallitur, ictusque vehementia cum in terram genu flectere cogit. Sed dum surgere, ac contra educere gladium conatur, irruentium ferientiumque multitudine oppressus, in terram supinus deiicitur. Oliuerius Laietus, Pettus Frotenus, dum ei in inferiori hic vétre, alter in pectore gladium condit, mortem accelerauere. Noualius in auxilium properans vna confoditur, Friburgio strictus è manu excutitur gladius, Fani D. Georgij Regulus in latere vulneratur, Ancreus in manu: capiuntutq; omnes Intrepidi comites, excepto Montaguo, qui vtramque pontis munitionem, mirabili agilitate transiliens, prope arcem à Burgundis arma clamitans est receptus. Tholongoneus cum peditibus, equitibusq; in acie extra arcem relictus cum munitiones vi perfringere conatetur, à Delphini balistariis est repulsus. Occiditur Ioannes Intrepidus ætatis suæ anno quadragesimo octauo, tertio Idus Septemb. hora post meridiem quarta, qui tum dies Dominicus erat Christianis, ac cum eo Noualius, quemadmodum eius iussu Lodouicus Aurelianus vno cum Comite fuerat interfectus, sed non pari auctorum infamia. Delphinum enim posteaquam facta pace, ei patrui cædem condonasset, non puduit violata publica priuataque fide, irrisis patriæ religionis sacramentis, oblitum conditionis nataliumq;, stricto primum gladio latrones ad facinus præire, propriis oculis latrocinium inspicere, cruoreque cadentis cognati pedes cruraq; maculare, innocentemq; Franciæ populum ad luendum, expiandumq; parricidium quasi deuotam hostiam Philippo Bono, succedentibusq; Belgarum Principibus obiicere. Spoliatur cadauer toga, tunica, annulis, torque, cæterisque

 orna-

ornamentis,relinquitutq́; eodem loco ad mediam vſque noctem,volutatutq́; ter proprio in ſanguine,quo verè mortuum Delphinus cognoſceret. Adeò enim viri indolem horrebant, vt etiam ad vindictam reuicturum timerent,niſi planè mortuum conſtitiſſet. Summo manè ſepelitur in D. Virginis Fano ad gradus altaris D. Lodouici,indutus thorace,caligis,ocreis ac calcaribus. Poſthæc arx oppidi Mőreraui obſeſſa, poſt paucos dies Delphino dedirur,omnibus qui intus erant,vita bonaq́; conceſſa,Intrepidi excepta, domeſticorumq́; eius ſupellectile,ſpoliatiq́; ſunt hac de cauſa Giaci domina, ac Philippus Ioſequinus. Exinde Delphinus ad Pariſienſes cæteraſq́; Franciæ vrbes ſcribit, interfectum Intrepidum,quod prior malo animo contra ſe gladium ſtrinxiſſet, poſtremæq́; pacis conditionibus ſtare noluiſſet. Sed Montaguus qui fidei Intrepido datæ, eiuſq́; violationi præſens fuerat, contrariis editis literis,omnẽ actæ rei veritatẽ publicat. Quare Ioannes Lutzenburgius Fani D. Pauli Comes,Pariſiis hoc tempore agens, conuocatis omniũ in vrbe Ordinum Præfectis,vltro citroq́; iurant indignã necẽ cõmunibus ſeſe viribus ac opibus vindicaturos, nec præter communẽ conſenſum cum Delphino pacẽ ſe facturos,quod & reliquæ Burgundicæ factionis Francorũ ciuitates ſuis cũ Præfectis iurauêre:capiunturq́; iiſdẽ in vrbibus viri mulieteſq́; cõplutes,qui necis conſcij fuiſſe ſunt conuicti, iudicumq́; ordinariorum ſententia condemnati,capite puniũtur. Delphinus relicto Petro Guitrio Montetauij in præſidio, miſſiſq́; Burgundis captiuis in Bituriges,Andegauum proficiſcitur, acceptoq́; à Britonum Duce auxilio,ac collecto in Pictauis,Aruernis,Languedoco,Prouincia Lugdunenſi,ac circumiacẽtibus regionibus nouo milite, vires augebat, quibus Intrepidi mortẽ vlciſci volentibus,reſiſteret. Verùm Rex ac Regina filij parricidium deteſtati, è conſilio Procerũ Burgundicæ partis,miſſis per vniuerſum regnum literis,vetant ne quis pro Delphino, eiuſq́; latronibus arma ſumat, promittentes ſe breui iuſtis viribus parricidiũ vindicaturos:quare nõ pauci nobiles,derelicto Delphino, Burgundis ſe iungunt, quẽadmodum & omnes eius domeſtici ac familiares, quibus facinus (quod æqui eos iuſtique tenaciſſimos cognouiſſet) cõmunicare auſus non fuerat. Pariſios enim eo deſerto profecti,famã nomẽque maculare (ſi tantam impietatem approbaſſent) nolebant, intelligentes non vulgatẽ nec iniuſtam vindictam Philippum Burgundũ expetiturum,bellumque propter potentiam amicorũque multitudinẽ non leue concitaturum. Hic Ioannis Burgundiæ Ducis, vitæ curſus exituſque fuit,qui non immeritò Intrepidus eſt vocatus. Princeps enim fuit qui animo imperterrito,ac audacia ſingulari, inimicitias potẽtiſſimorum hominum,bello paceque exercuit, hoſtẽque nunquam timuit,quanquam diuerſa factio maiori parte Francorũ Procerum ad ſe pertracta, iuſtum incutere metum potuiſſet. Regionum enim amplitudo, opes, fideſque ſubditorum, fauor, conſtanſque amor multarum Franciæ regionum,ac oppidorum,parem eum ſemper,ſuperiorem verò ſæpius fecere. Non minus à populo quàm à nobilitate fuit adamatus, quod bella ferè ſemper extra ſuos fines gereret, vbi nobilitati honor compendiumque quærebatur, populo militari inſolentia liberato, quies dabatur: qua de cauſa non niſi ſemel, paucíſque diebus ſubditi ſeditionem mouere, etiamſi à morte patris, vix vnquam ſine bello vixerit, immenſamque pecuniæ ſummam expenderit,quum tamen eius tempore Belgarum Principes precario fermè liberis populis imperarent. Sed quòd prudentum conſilio acquieſcebat,plus comitate,humanitate (quibus mirum in modum Belgæ deuinciũtur) ac naturali quodam aſtu, quàm violento imperio, impetrabat. Erat alioqui natura imperioſus,turbulentus, intrepidus,ac magni rebus gerendis animi,prudentiæ,perſpicaciçque mediocris,quodq́; ſuprà modum eſt mirandum in homine ſuperbo,tumido,ac faſtuoſo, conſilia iudiciaque ſuorum audiebat,credebat,ac ſæpius ſequebatur. Egregiam bellandi peritiam bellando erat conſecutus, eoq́; Duce Anglorum iugo Franciam liberari poſſe Galli ſperauerant. Ambitioſum ſuprà modũ fuiſſe apparet. Vt enim apud Francos à Rege primus conſpiceretur, nil intentatum reliquit. Verùm commune hoc nobilitatis vitium eſt, quorum in foribus ac liminibus ambitio noctes dieſq́; excubat, omneſq́; ad exemplũ Luciferi Deo æquales haberi volũt. Mulieroſior patre multo fuit. Viua enim vxore pellices non ignobiles habuit, quarum facilè princeps extremis vitæ temporibus Giaci fuit domina, ipſaque Regis Caroli ſexti vxor non ſatis bene audiuit, quod Turonenſi captiuitate ab eo liberata,extremò ſemper exinde conatu partes Burgundicas etiã eo mortuo

fouerit,

fouerit,cùm anteà Aurelianis enixè studuisset. Procreauit è concubinis Ioannem Antistitem Cameracensem, ac Guidonem virum militarem. Vt Franci volunt, duas habuit vxores: Margaretam filiam Alberti Bauari Comitis Hollandiæ,&c. è qua septem liberos suscepit, fermè omnes antequã interficeretur matrimonio iũctos. Philippũ filium vnicũ, ditionumq́, omniũ hæredem. Margaretam vxorẽ primùm Lodouici Delphini, eo mortuo, Arthi Richemontij Britonum Ducis: obiit sterilis. Catharinam desponsatam Lodouico, filio Lodouici secundi Angium Ducis, sed repudiata cum Angium Dux se Aurelianis iunxisset, ac postea à varijs principibus, imprimis ab Hẽdrico quarto Anglorum Rege pro filio Hendrico natu maximo ad nuptias expetita, cũ pater naturali inclinatione Frãcis quàm Anglis magis faueret, omnibus procis spe nuptiarũ elusis, amicitia eorum cõtra Aurelianos vtebatur, donec ij astu intellecto, alias vxores quærerent, ac infelix Catharina ludibrium se tantum paternæ simulationis extitisse vidẽs, mœrore animi, anno ætatis trigesimo secundo, Gandaui innupta obiret. Isabellam filiam tertiam (nonnulli Aubinã vocant) vxorem Comitis Ponteuri fratris Ioannis Britonum Ducis, obiit sterilis. Mariam duxit Adolphus tertius, Cliuiæ Dux primus, quæ ei peperit Ioannẽ Cliuiæ Ducẽ, Adolphum Rauastani regulum, ac filias septem. Anna filia quinta nupsit Ioãni Duci Bethfortio Anglorum Regis filio, obiitq́; sterilis. Agnes iuncta fuit Carolo Duci Borboniæ, cui nouem peperit liberos. Altera Ducis Ioannis vxor (vt plærique Francorum volunt) filia fuit Lodouici Ducis Borboniæ tertij huius nominis, nusquã tamen reperio quo eam tẽpore duxerit, quod ei nomẽ fuerit, quàm (vt ipsi scribunt) quòd sterili matrimonio ei superuixerit. Id si verum sit, in vita Philippi Boni, vbi agitur de eius matre filias matrimonio collocante, eiq́; militem mittente, de nouerca intelligendum est, quo tamẽ eam nomine cæteri scriptores nunquam appellant. Deinde si nouerca fuerit, durante ciuili inter Francos Burgundosq́ue bello, quo Borbonij ferè semper pro Francis stetêre, mortuo marito è quo liberos non susceperat (omnium fermè Principum Christianorum more) domum in Borboniam se recepisset. Præfuit Dux Ioãnes à morte patris quindecim annis, nunquam cum Aurelianis integro anno pacem habens. Staturæ erat mediocris, valetudinis prosperæ, robusti neruosiq́ue corporis, faciei, comæ in humeros dimissę, superciliorum, detonsæ barbæ color, vt patris matrisq́; fusca, frons angusta, oculi parui, cæsij, feroces, ac minaces, nasus oblongus, os mediocre ac nonnihil patulum, mentum longiusculum, non tamen adeò vt patris, sed infrà nonnihil coactum, cui grata decorem addebat fossula, facies quã patris carnosior, adeò vt facilè è vultu ac vniuersi corporis habitu animum imperterritũ, imperiosum, turbulentum, sensusq́ue inquietos iudicasses, quippe qui nec ipse quiescere, nec alterius quietem pati poterat, etiamsi dominum, ac superiorem agnouisses. Verùm cùm Principes suæ ætatis complures multis magnisq́; in rebus ei pares ferre fastum non minus quàm ipse ambitiosi haudquaquam possent, mirum videri debet nemini, imperitum vulgus horum ambitioni seruiens, gaudens, fauensq́ue ea pertulisse, quæ in vitæ eius filiiq́ue Philippi Boni descriptione (quam nunc aggredimur) cognoscere licebit, idq́ue non sine vtili recordatione ærumnarum ac calamitatum, quibus vita humana perpetuò agitata eruditur.

AD BELGARVM ORDINES
AVCTORIS EPISTOLA.

ON *potui omittere, Viri Clarissimi, iuxta ac Prudentiss. quin absoluta Philippi Boni vita, memoriam tanti Principis vobis hac Epistola dicarem ac commendarem, vel eo nomine vobis gratissimam existimans, quod eius insigni fortitudine, solerti, ac insigni prudentia, cum summa felicitate coniuncta, ad antiquam fermè, vetusti corporis pulcherrimam compaginem, longo tempore separatis membris dissolutam, redacti estis. Ante aduentum Iulij Caesaris, varijs seruiebant maiores nostri legibus, ac Regulis, qui per causam tuendae libertatis, affectibus suis seruientes, turbulentis eos premebant institutis, aut calamitosis inuoluebant bellis. A Caesare vix tandem domiti, ac successorum eius iugo assueti, liberiùs tamen multo (non diffiteor) reliquis viuebant Gallis, satisq. feliciter in pace degebant, quamdiu communibus animis ac consilijs Imperij Romani Maiestatem venerantes, ad eius se nutum componebant, abiectaq. turpi rebellione, necessarijs obediebant dominis, non semel cum clade experti, impias coniurationes felici successu carere. Ruente propria mole Romanorum Imperio, Barbari Belgas inuasere, ac latè edita vastitate, summas calamitates intulere, hinc Gothi, illinc Vuandali, ac Hunni, tùm Burgundi, ac Franci, postremò Dani, eorumq. vicini, quos communi nomine Noortmannos appellabant. Cùm hi sacris neque prophanis parcerent, restiterunt tamen maiores nostri fortissimè, ac non semel caesis Barbaris, pro aris ac focis, pro legibus ac maiorum institutis, pro vxoribus, liberis, vita ac sanguine, adeò obstinatè dimicarunt, vt tandem maiore Belgarum parte pulsi Barbari in Galliam Celticam ac Aquitanicam penetrarent, sedesq. figerent. Sed quod sine Principe maiores nostri tum viuerent, turbulentissimi ac seditiosissimi homines, malis artibus Rempublicam inuadentes, per speciem quoque defendendae libertatis, bona ac fortunas miserae plebis, rapaci manu ac animo deuorabant. Excepit hanc calamitatem Caroli Magni aetas, Princeps certè eo tempore à Deo excitatus, qui ab improbitate nefariorum hominum, impiè Respublicas administrantium, populos liberaret, sub cuius imperio pacem ac quietem nacti, eo vsque respirarunt, donec eius nepotes, ab auorum virtute degenerantes, amplissimis Imperij Prouincias, varijs ac imbecillibus regulis concederent, nouis eos ornantes titulis, quos à priuatis officiis, ad haereditarias dignitates transtulerunt: qua ratione factum est, vt etiam ante aetatem Hugonis Capeti, stirpis Caroli Magni extinctoris, vniuersi ferme Belgae, diuersis seruirent Regulis, quorum pars Germanorum Imperatores, pars Francorum Reges agnoscebat patronos, pauci titulo absoluti Principis superbientes, nullius se clientes ferebant. Hi continua inter se bella, eaq. aliquandò atrocissima ob varias, friuolasq., vt plurimum gerebant causas, intestinis laborabant seditionibus, accedebant populorum crudelissimae factiones, ac bella plus quàm ciuilia, procerum sanguinariae coniurationes, secessiones vehementes, periculosae rebelliones, externorum inuasiones, rerum ordinumq. omnium perturbationes, quod imbecilles reguli, populis natura ferocibus, ac praeteritorum temporum anarchia, praelijs pugnisq. tantùm assuetis, persuadere obedientiam difficulter poterant, multo minus renitentes cogere, donec Deus his malis finem ad tempus impositurus, Philippo Audaci Burgundiae Duci, in vxorem dedit Margaretam Lodouici Malani filiam, Flandriae ac Atrebatum Comitem, quo tempore apud Brabantos imperabat Ioanna filia haeresq. vnica è sex liberis Ioannis tertij Brabantiae Ducis. Apud Hollandos, Zelandos, Frisios, ac Hannonios Albertus Bauarus. Apud Geldros, Guilielmus Iuliacensium Ducum familia ortus. Apud Namurcenses Theodoricus, è Flandriae Comitum stemmate creatus. Apud Lutzenburgios Vuenceslaus, Imperatoris Caroli quarti frater natu minimus. Vltraiectenses ac Transisulani, Antistitum precario contenti imperio, Imperatorem praecipuè colebant. Philippi Audacis filius, Ioannes Intrepidus, quod persequendis Aurelianis animi corporisq. vires deuouisset, de augendis finibus parum fuit sollicitus, contentus illata clade contumaciam se Leodiensium contudisse. Tandem huius*

filia

filio Philippo Bono, rerum potiente, illustre ac salutiferum Belgis sydus apparuisse, verissimè Georgius Castellanus dixit. Tanta enim in eo Principe industria, cum summa felicitate ac pietate coniuncta fuit, vt circiter quindecim Belgarum Prouinciæ, partim iure hæreditario, partim testamento ac emptione, ad eius imperium, nulli illata iniuria, deuenerint, ac felicissimè multis annis sub eo, legitimorumq; eius successorum dominatione floruerint. Qua in re summoperè diuinam prouidentiam admirari, ac profiteri cogimur, quæ non solùm iustis è causis hanc Belgicarum Prouinciarum sub vnius Principis imperium, coniunctionem mirificè procurauit, sed admirabili ratione, eorum contumaciam fregit, qui hac in re voluntati suæ opponere sese nitebantur. Conditum ac firmatum à Philippo Bono, Belgicum imperium, auxit eius filius Carolus Pugnax, Geldriis, ac Zutphaniis, vetusto corpori adiunctis, quo (dum Europæ Monarchiam animo meditatur) ad Nancæum ab Heluetiis cæso, Francorum Reges separare iterum Belgarum Prouincias conati, à Principibus Austriacis, non semel accepta clade, sunt repulsi. Quare fundatum à tanto Principe imperium, auctum ac conseruatum ab eius successoribus, curate Viri prudentiss. ne ruat, aut luxata denuo membra, à iusto legitimoq; capite dissipentur. Nihil enim in Rebuspublicis pulchrius, quàm solidam corporis compaginem, è diuersis Prouinciis, quasi membris coëuntem, vnius Principis, tanquam pulcherrimi capitis vinculo, conseruare ac fouere. Saluberrima videmus corpora, in quibus optimè singula membra, cerebri temperatæ proportioni respondent. Felices quoque sunt Respublicæ, in qua Principi cum subditis bene conuenit, singuliq; suo contenti munere, aliena non appetunt. Democratias enim ac Oligarchias, turbulentissimos ac à tyrannide nunquam liberos Reipublicæ status, viri probi merito semper horruere, quòd non solum quàm parum sint diuturnæ, Philosophorum rationes abundè doceant, sed omnium etiam seculorum historiæ, disertis idverbis, multis exemplis testentur. In hac enim sæpius pessimus quisque; in illa è pessimis, acerrimi, ac maximè subdoli, quiq; bonis artibus peruersè quam bene vti malunt, rerum summam ad se trahunt. In Democratia viget adulatrix, ac mendax eloquentia, in Oligarchia etiam diuina est facundia odiosa. Quid igitur mirum si diuersis eas calamitatibus iactari videamus, cùm ad clauum sedeant, qui ambitione, auaritia, odio, ac ira flagrant? Hinc fit vt plebs murmuret, boni gemant, populi coniurent, ac omnia criminentur, triste spectetur silentium, erumpuntq; tandem seditiones ac cædes, cum summa rerum diuinarum ac humanarum iactura. Exulante enim iustitia, quæ ciuilium bonorum est princeps, nil mirandum, si vitiorum acies irruant. Iustitia fundamentum humanæ societatis iecit, ac nisi pellatur, conseruat, religione homines optima ac sanctissima imbuit, docens inhonesta, turpia, ac iniusta non appetenda: qua quidem persuasione quid sanctius ac diuinius, quid præstantius, ac quod magis ad quietem ac tranquillitatem Rerumpublicarum conducat? Non enim qui hac sunt doctrina instituti, aut saltem persuasione initiati, hinc ab ambitione, illinc ab auaritia, simultate aut inuidia in transuersum se ita abripi sinunt, vt à vero iustoq; palam deficientes, priuatam vtilitatem publico commodo, insanam voluntatem rectæ rationi, inhonestam voluptatem tot animi bonis, potiorem habendam censeant. Fateor quod cum perfectis nusquam viuitur: sed reperiri tamen complures, qui ad iustitiæ normam, vitæ suæ rationem dirigant, nullus opinor negabit, quos admirari ac laudare, quàm imitari malumus. Qui enim sciens ac volens à virtute ac iustitia deficit, fera bellua potius quàm homo haberi debet: At qui ab ignorantia ac inscitia decipitur, inter homines, non belluas numeratur, quanquam munera publica obeuntibus, nihil istis, vt Comicus ait, reperiatur iniustius. Persuasione enim scientia tumentes, nisi inscitiæ eorum iugum pertuleris, contracto supercilio pessimè de te iudicabunt. Sed qui sciens ac volens à iustitia declinat, tyrannidem si cum potestate sit, non dissimulanter exercet. Virtutum enim vim ac naturam cognoscens, earum laruas ac vmbras tyrannidi suæ conuenientes, callidè ac malitiosè amplectitur, viua earum lumina odit ac aspernatur. Hinc iustitiam sine temperantia exercet, vt crudelis animi rabiē satiet: Fortitudinē sine prudētia, vt in omnes temerè peccet: Prudentiæ opinionem sine iustitia affectat, vt peruersæ naturæ suæ malitiam tegat: Temperans sine Fortitudine haberi cupit, vt summa cum ignauia liberius viuat. Hæc qui clarius intelligere cupit, necesse est eum scire, virtutibus non solùm comites, ac filias innumerabiles, nexu indissolubili cohærere, sed etiam præter contraria singulis vitia, personatas insuper singulis

lis laruas, specie recti vulgus decipientes comitari. Etenim vt iustitia iniustitiam habet contrariam, sic & vindictæ libido, personata eam comitatur laruam. Prudentiæ imprudentia est opposita, astutia ac malitia similis. Cum parsimonia prodigalitas certat, assimilis est tenacitas. Fortitudini ignauia obstat, temeritas comes est. Constantia inconstantiam fugit, ferre pertinaciam cogitur. Temperantia, intemperantiæ bellum infert, desidia in propinquo assidet. Magnanimitas pusillanimitati opponitur, imitatrix est eius confidentia. Magnificentia, sorditiem odio habet, assimilatur profusio. Tolerantia animum abiectum non patitur, vestigiis tamen eius insistere desperationem fermè videmus. Modestiam, abstinentiam ac sobrietatem æmulatur auaritia, hostes verò sunt immodestia, rapacitas, ac luxus. Prouidentia stultitiam non patitur, opertus timor mirificè exprimit. Infinitum esset omnia oratione persequi: quin etiam qua ratione periti ac imperiti, scientes ac inscij, virtutibus aut natura malignitate, aut ab inscitia decepti abutantur. Sed frustra hæc vobis, quorum eruditio ac ingenij vis tanta est, vt facilè lepram à non lepra discernat: Proinde felicia posthac animo præsagiens, precor rerum omnium moderatorem, vt vobis mentem sanam, inter crassissimas nostri seculi tenebras dare dignetur, vt non solùm sub antiquo Belgici Imperij statu suauissimè posthac viuamus, sed etiam timore liberi, id ab exterorum hominum rapacitate, ac ab improborum simulata probitate, liberatum tandem aliquando, conspiciamus. Interea hoc quicquid est imperij, auctor tantæ amplitudinis Philippus Bonus, *vti sartum tectum conseruetis, vobis commendat, ac pro sua auctoritate iubet: Res autem à se gestas, ac fideliter, distinctè, nudeq́ à me descriptas, æquis vt animis suscipiatis admonet, quod si à vobis præstitum fuerit, nomini ac eximiæ existimationi conditoris Belgici Imperij, in perpetuum consuletis, vobis verò ipsis rem longè honorificam facietis.* Valete.

VITA

VITA PHILPPI BONI, VALESIÆ FRANCICÆ STIRPIS, BVRGVNDIONVM PRINCIPIS, AC REGNI BELGICI CONDITORIS.

LIBER QVARTVS.

PHILIPPVS Burgundus, populi fauore BONVS cognominatus, filius vnicus Ioannis Intrepidi, ac Margaretæ Bauaræ, natus est Digeoni, primaria Ducatus Burgundiæ ciuitate, anno à nato Christo 1396. secundo Cal. Iulij, educatúsque ibi apud matrem ad mortem vsque aui paterni. Octo tum annos natus patrem in Atrebates, indeq; in Flandriam secutus Gandaui cum matre pueritiam transegit, Michaëlemq; filiã Caroli sexti Franc. Regis natu tertiam, anno ætatis suæ decimoquinto in vxorem ducit, mansitq; Ordinum Flandriæ consilio cum ea Gandaui apud matrem, ne funesto sanguinarióque Aurelianorum Burgundionumque bello vnicus ditionum hæres, in ipso improuidæ ætatis ardore summo cum periculo obiiceretur. Pueritiam adolescentiamque, vt pater ac auus, per externa domesticaque bella, plus in armis quàm disciplinarum studiis triuit. Viginti & tres, cum pater interficeretur, erat annorum. Verùm priusquam consilia aperio quibus instructus ad vltionem infandi parricidij sese accinxit, paucis percurram quid viuo patre suis gessit auspiciis. Ioannes Intrepidus Anglis Harfleum apud Nortmannos oppugnantibus, in Burgundiam proficiscens, filium Philippum Flandriæ Artesiæque præficit, nil tamen sine consilio Ordinum dictarum regionum, reguliq; Rubasij, ac Viuillæ curatorum suorum fieri volens. Quare cum militiæ rudimenta Regiis in castris quæ Azincurti amplissima contra Anglos tum erant, positurum se sperasset, dicti curatores à patre admoniti impediuere. Timebat enim Dux Ioannes Intrepidus, ne Aureliani, qui tum temporis fermè omnes Regi militabant, castrisque eius præerant, vnicum suarum regionum hæredem, vindictæ cupiditate interficerent. Et herculè si eorum manus effugisset, Antonij ac Philippi patruorum suorum fortunam, qui eo prœlio interierunt, fortè nõ euitasset. Carolus Albrethus equitum id temporis apud Francos Magister, ac Aurelianorum Procerum post Carolum Aurelianum facilè Princeps, sæpius Philippo Regis nomine tanquam beneficiario clienti præceperat, vt iusto instructus militari comitatu, Regia ad castra proficisceretur. Sed curatores patrem plus iuris in filium quàm patronum habere iudicantes, per causam reficiendi animi adolescentem Attrebato in arcem oppidi Airæ pelliciunt, adeóq; strictis sæpiunt custodiis, vt quid Francorum Anglorúmque gereretur in castris, planè ignorasset, nisi à domesticis nobilibus (qui sensim ad Regia dilabebantur castra) desertus ac admirabũdus causam quęrens, à filio domini Aubugij qui solus remanserat, eam didicisset. Re intellecta, tam acerbo patris voluntatem tulit animo, aliquot vt diebus cubiculo inclusus, lachrymis faméq; se cruciaret, donec audita Francorum insigni clade, nobilium, ac vtriusque patrui cæde, ab euentu de patris curatorúmque prudentia iudicans, mærorem deponeret, animúmq; ad noui belli curam conuerteret. Cameracenses enim Anglorum victoria ac felicitate territi vrbem munire statuerant, ac proinde quicquid extra mœnia ædium, arborũ, hortorúmque erat, ad certos vsque terminos magno possessorum damno demoliebantur, inter quos Canonici templi D. Geridij præcipui cùm damni compensationem obtinere nõ potuissent, memores Flandrorum Comites ditionis Cameracensis ab auorum memoria patronos semper extitisse, ad Ioannem Intrepidum in Burgũdia pro auxilio legatos mittunt. Is suos Cameracum controuersiæ componendę causa remittit: sed cùm æqui nil obtinere potuissent, Dux Ioannes Gandaui filio Philippo Canonicorum causam vt defendat, perscribit. Mittit statim Cameracum legatos Philippus: sed cùm ferociùs quàm patri responsum foret, Canonicis secretò vt Insulas migrent mandat, necessaria se suppeditaturum: quod cùm fecissent, tria equitum millia cogit, bellóq; Cameracensibus per fœ-

cialem indicto, duce Hectore Saueusio contra vrbẽ mittit. Hector quòd ciues in pugnam non descenderent, omnia circumquaque vastat, diripit ac incendit, qua calamitate ciues domiti, cùm se externo destitutos auxilio impares animaduerterent, pacem petunt, operáque Guilielmi Bauari Hollandiæ Comitis impetrant, Canonicorum ædibus, villis, horrisque restitutis, ac pro damno dato censu annuo quinquaginta aureorum liliorum constituto, quem certa pecuniæ summa cùm vellẽt, redimere possent. Componiturq; eadem opera Oenopoliæ vetus controuersia. Ad hoc enim vsque temporis Canonici tam prophanis quàm sacris hominibus vini immunitatem magno vrbis vectigalium damno communicarant, nunc certa pecuniæ accepta summa, vini priuilegia in ordinem coacta sacratis tantum hominibus debentur. Hoc primum Philippi Boni auspiciis bellum feliciter est peractum. Exinde Gandaui apud matrem vxoremque mansit, ciuilis belli inter patrem Aurelianosq; futurus spectator, ac vter eorum regnũ phreneticumq; Regem in potestate esset habiturus, sed imprimis quibuscũm consilia factionemq; Carolus Delphinus esset iuncturus, animum intendens, donec certior ab eo Montcrauij patrem nefariè interfectum lachrymis per genas fluentibus, voce coloreq; mutato: Michael, inquit, charissima vxor, Carolus frater tuus patrem meum trucidauit. Illa sceleris magnitudine attonita cùm obticuisset, è vultu tamẽ mariti verum esse aduertens, vix recepta voce reddit: Domine mi, acerbius mihi nuntiari nil potuit. statimq; dolore vocem denuò cõprimente, ad lachrymas gemitusq; cõuersa, oculos aqua diffluentes in cælum vertit, complicatis digitis manus premit, pectus tundit, mundum omnem abiicit, angitur, torqueturq; tam acerbè, vt nisi ipse Bonus eam esset consolatus, gnarus quàm sincero amoris affectu patrem suum semper coluisset, certum valetudinis periculũ incurrisset. Cùm enim maritum deperiret, eiusque amori ipse non simulatè responderet, verebatur ne fraternum scelus se ei iustè inuisam faceret. Sed cùm sanctitas probitasque vxoris perspectissima ei foret, solito per omnem vitam amore ac honore, sterili etiam matrimonio eam est amplexus. Posthæc annos tantùm natus viginti & tres, magno animo ad vindictam sese accinxit, mensẽque Octobri anno 1419. paterno funeri iusta solués, apud Arrebates ac Flandros inauguratus, magnisque muneribus excultus, vnanimi omnium Ordinum consensu ei auxilia vindicando parricidio promittuntur. Gãdauum deinde reuersus, legati Brugensium Iperensiumque eòdem conueniunt: ac post secretissimam aliquot dierum cõmunicationem, Mechliniam ad Ioannem Brabantiæ Ducem, patruelem suũ contendit, conuenerantque eòdem Ioannes Bauarus eius auunculus, ac Margareta Burgunda, Guilielmi Bauari defuncti, non ita pridem Hollandiæ Comitis vidua, amita sua, quibus cum secreto aliquot dierũ consilio habito, Insulas pergit, constitutoq; rei familiaris statu, omnibus fermè qui apud patrẽ publicè priuatimq; honores ac officia obierant, eadẽ cõfirmat, adeuntq; hîc eum Parisiensium legati, quorum Princeps erat Philippus Moruillerius primus concilij Parisiensis Præses, cuius consilio ad omnes Francorum vrbes Burgundicæ factionis scribit, vt bono sint animo, breui se inducias cum Anglis eis procuraturum, ac proinde constanter libertatem defendant, quemadmodum hactenus satis feliciter fecissent. Promittunt omnes extremam ei operam. Posthæc Antistitem Atrebatensem nobili comitatu instructum ad Angliæ Regem mittit, pangunrq; inducias quibus tanrùm cõprehendebatur Carolus Francorum Rex, Philippus Burgundiæ Dux, ac qui horum partes sequebantur. Quare Delphinus acerrimum contra vrbes contrariæ factionis bellum instituit, ac Burgundi contra Delphinares. Interea rationes quęrebat quomodo cum Anglis pacem faceret, iunctusq; potẽtissimo Regi faciliùs Delphinum pelleret, aut opprimeret:
1420. Tandem post varias legationes pax mense Martio anno 1420. his conditionibus conclu-
" ditur. Hendricus Anglorum Rex in vxorem ducet Catharinam filiam Caroli sexti Fran-
" corum Regis natu minimam, dotisq; nomine post Regis Caroli mortem Francorum ac-
" cipiet regnum, filio Delphino propter impium ac sceleratum in cognatum Burgundum
" parricidium, exhæredato. Si Rex Hendricus sine liberis vita decesserit, tum qui ei sangui-
" ne proximus erit, excluso Delphino eiusq; liberis, Francorum quoque regno potietur: in-
" terea quamdiu Rex Carolus viuet, Rex Hẽdricus Francorum in regno eius Vicarius ma-
" nebit. Neuter cum Delphino, eiusq; factionis Procere, pacem sine alterius partis libero
" consensu faciet. His conditionibus pace confirmata euulgataq;, Anglorum Rex Troiæ
Carolum

Carolum Regem inuisit, ac post aliquot dierum congratulationes, lætaq; conuiuia, ducit diu adamatam Catharinam, celebranturque tanto apparatu nuptiæ, vt de sumptuosioribus ac superbioribus Gallorum historiæ non meminerint. Ad eas enim Troiæ conuenerat vniuersa Anglorum, Picardorum, Burgundionum, Flandrorum, Arrebatensium, Brabantorum nobilitas: quibus finitis, Bonus ac Anglorum Rex cum exercitu contra Delphinum proficiscuntur, Ioanne Lutzenburgio Fani D. Pauli Comite legato, ac cum nouem equitum millibus, multísque peditibus Sensam obsidione cingunt, Francorum Rege cum vtraque Regina Braiad Sequanam relicto. Duodecimo obsidionis die Sensani rebus omnibus saluis, deditionem faciunt, iis exceptis, quos necis Intrepidi conscios, participésque fuisse constabat, qui Senatus Parisiensis sententia condemnari, capite plectuntur. Hinc castra Monterauum mouent, tertiaque hebdomade oppidum expugnant: arx vndecimo Cal. Iulij, Sensanis conditionibus deditionem facit, effossumque patris cadauer, ac exuto thorace, caligis, ocreis, ac calcaribus, à sanguine lorum mundatumq; Digeoni apud Cartusianos sepulchro aui Audacis condi iubet, auctuísq; exercitus octo equitũ, tribus peditum sagittariorum millibus, quos Ioannes Berhfordij Dux Anglorum Regis frater adduxerat, Melunum castra mouentes, frustra aliquoties oppugnant: & quanquam Francorum Rex ac Regina portas aperiri iuberent, nil proficiunt, respondente Præfecto Barbassano, Regi portas oppidumq; patere, Anglis verò ac Burgundis regni hostibus minimè. Occupant alia in parte interea Burgundi oppidum Villanoua-Regis ad flumen Ionam situm, eodemque tempore Parisienses, opera consilióque Boni, Anglorum se dedũt Regi, qui fratrem Clarentiæ Ducem vrbi præficit, Anglicóque præsidio Molem D. Antonij, Louram, Neslam, ac arcem Syluæ Vincennis munit, misso Ioanne Lutzenburgio Boni hactenus apud Parisienses Præfecto, in Picardiam, quo incolas in verba Anglorum adigeret. Interea Delphinus iustis coactis viribus, nequid in tergo hostile relinqueret, in Prouinciam Lugdunensem ac Languedocum proficiscitur, expugnatoque oppido Pontsantspiritus, pulsóque iis è partibus Aurantij Principe, qui bellum pro Burgundo gerebat, dictas regiones sibi adiungit, auctisque non mediocriter iis è locis viribus, cum exercitu in Bituriges reuertitur, speculaturus quo Anglorum ac Burgundionum consilia tenderent, quibusque rationibus illis occurrens Melunum obsidione liberaret, quod proculdubio effecisset, nisi intempestiua Philippi Aureliani Comitis Vertuzij mors, qui frater erat natu minimus Caroli Aurelianorum Ducis, impediuisset. Eius enim viri consilio doctuiq; Delphini fortuna versabatur. Inter omnes enim qui eius tempore apud Francos Ordines ducebant, nullus eo nec consilio melior, nec manu promptior habebatur. Scribit igitur Delphinus Barbassano, oppidum quàm possit æquissimis dedat conditionibus, quod cùm fecisset, ipse tamen cùm omnibus qui conscij mortis Intrepidi habebãtur, Parisios in carcerem est deductus, Regésque eodẽ mox proficiscuntur, à quibus per procuratorẽ Bonus, vt ius de patris percussoribus, lata in præsentes absentésq; sententia, fiat petit. Delphinus ter citatus cùm non cõparuisset, bonis fisco Regio addictis, per omnem vitam cum omnibus sicariis Gallia exulare iubetur. Sed is contrà publicatis tabulis, de sententia ad gladij sui aciem appellat. Instante hyeme, Rex Hendricus cum vxore Catharina in Angliam proficiscitur, Bonus verò Gandaui ad vxorẽ, exercitu in oppidis dimisso, Anglisque Franciæ administratione relicta. Initio anni 1421. Rex Hendricus vxorem Catharinam Londini Angliæ Metropoli corona Regia insigniri iubet, conscriptisque quatuor equitum, viginti quatuor peditum millibus, Caletum traiicit, magnis itineribus in Carnutes contendens, quos tribus hebdomadibus Delphinus arcta obsidione presserat, adducẽtéq; bono tria equitum millia, prælij occasionem expectabant. Sed Delphinus copiarum hostilium multitudine motus in Turonenses exercitum reducit, Burgundi contra Iacobum Harcurtium, qui Picardos Delphini nomine acriter oppugnabat, cõtendunt, coëuntésq; Duce Ioanne Lutzenburgio Picardi mense Iulio ad oppidum Ponsregij vbi Delphinus præsidiũ habebat, castra locant. Sed præsidiarij loco diffisi secundo die clam nocte abeũt, ac Aranæ munitæ arci se includunt. Picardi Pont-Regium, arcem Mariellam, ac Hiaucurtum direpta incendunt. Circiter Cal. Augusti Burgundus ad Fanum Riquerij castra mouet, quod Delphinares iusto cum præsidio insederat. Harcurtius variis è locis auxilium petierat, instruxerant se Brienses, Valesij, ac Champangi, citatoque itinere ad Harcurtium 1421.

contendebant, quo iunctis viribus Fanum Riquerij liberarent. Burgundus de aduentu eorum à captiuis (qui à leui suo equitatu ante biduum intercepti fuerant) certior factus, relicto Riquerij Fano, hostibus antequam Harcurtio iungerentur, obuiam proficiscitur, tam festinanti itinere, vt suos Abbeuillæ ex equis ad cibum capiendum descendere non permitteret. Cùm nocte dieq; continuato itinere aurora appeteret, hostes instructa acie Blanquetagium contendere videt, pauloque pòst ab eis ad Somonam quoque est conspectus, non parum mirantes, cuius indicio proditi, tam subito relicta obsidione ac Harcurtio ad se opprimendos aduenisset. Verùm etiam si ab Harcurtio, contra quam promiserat desertos se animaduerterent, iungique eius equitatui propter hostium propinquitatem, ac flumen Somonam non possent, quod proximum erat, ad pugnam sese alacriter expediunt, nobiles omnes qui primum essent cum hoste concursuri, equestri honore ab vtraq; parte decorantes: cumque iamprimum Bonus viginti & quatuor tantum annos natus nudo in campo cum hoste esset congressurus, equestris dignitatis honorem, è manu Ioannis Lutzenburgij accipere voluit. Sperabant Delphinenses eum ætatis ardore cõcitatum temerè periculo se obiecturum, ac proinde capi, aut interfici posse: quod si contigisset, omni se laudum honorumq; genere à Delphino ornatum iri sciebãt, quod vnico prælio ciuile bellum confirmata eius auctoritate extinxissent. Burgundus enim tum temporis nec liberos, nec fratres habebat. Instruit vtraque pars propter paucitatem vnam quadratam aciem, pedites in medio, equites ad cornua collocantes, animisq; suarum ad fortiter agẽdum inflammatis, Delphinensium equites pleno cursu in Burgundos feruntur. Itur eodẽ ardore ab his obuiam, deiiciuntur equis multi, confodiuntur non pauci, dumque reflexis equis impetum renouant, equitum Burgũdionum cornu sinistrum pertinacissimo cursu Abbeuillam fuga petit, proiectumq; in terram militare signum, veteranus forte fortuna inueniens sublatum extollit. Quare quos pudor fugere prohibebat, eo loco ducem esse existimantes, ad signum diuersis è locis conuenêre. At is octingẽtis tantum stipatus equitibus, ac acriter vndique ab hostibus impugnatus, fortissimè, quemadmodum & pedites sui rem gerebat, donec conuolantes in auxilium equites, qui è fuga ad signum conuenerant, renouato impetu hostem terga dare cogerent. Equestria insignia hoc prælio egregiè bonus meruit: nam nullus eo fortius depugnauit, sæpeque vir viro congressus multos propria manu confecit, nobilique hostiũ equiti viribus inter omnes conspicuo cum se equo detrahere conaretur, manum amputauit, fermeque circumuẽtus generosissimi equi fortissimè repugnantis opera suis se restituit, deniq; cùm diu fugientes esset persecutus hostes, duos propria manu nobiles abduxit captiuos. Præda in vnum coacta peditibus maiorem concedit partem, quod deserti ab equitatu, non solùm fortissimè hostium peditatui, sed & equitatui restitissent. Deinde cum centum viginti nobilibus captiuis Abbeuillam ouans est ingressus. Ceciderunt à parte hostium quingenti, à Burgundis circiter triginta sex, exceptis captiuis, qui post primum congressum fugientes sunt capti. Ioannes Lutzenburgius, cum aliquot primæ nobilitatis viris equitum sinistri cornu fugam sistere conatus in facie vulneratus cum Imbercurtio capitur: sed parta victoria hosti iterum extorquẽtur. Cùm Abbeuillæ Burgundus intellexisset post primam congressionem à sinistro se equitum cornu fuisse desertum, adeò ægrè tulit, vt qui ex eis inter familiares domesticosque erant, statim dimitteret, nec dum viueret, eos vllo honore dignos iudicaret, Nobiles Delphinensium captiuos propria pecunia redemptos Insulis custodiri iubet. Pugnatum est prope oppidum Mõtium apud Vimeos pridie Cal. Septem. circa meridiem, Mense Nouembri portas Burgundis aperit Fanum Riquerij, adducitque eodem tempore Aurantij Princeps sex equitum millia, cum quibus Ambianum proficiscitur, comitãte vxore Michaele Atrebatum vsque, ac triste ei vale dicente, quasi præsaga futuri mens instantem quæ mox secuta est, sentiisset mortem, indeque ad Arcem Syluæ Vincennis Reginam inuisit, obsidente Anglorum Rege Vrbem Meldensem, qua deditionem faciẽte, nuntiatur eodem die vxorem Catharinam filium peperisse, cui sacræ ablutionis testes paternum Hendrici nomen indidissent. Bonus posteaquam Francorum Regem salutasset, ac cum Anglis aliquot diebus communicasset, necessariis rebus compositis in Burgundiã pergit, exceptusq; est à matre, sororibus, subditisq; omnibus, summa cum lætitia, ac posteaquam esset inauguratus, magnisque muneribus excultus, Artesiam Flandriamque re-

petere

petere instituit. Sed certior Delphinum cum viginti militum millibus Cosnam ad Ligurim arctè obsidere, præsidiariosque obsides dedisse, si ad códictum diem auxilium nō venisset, oppidum sese tradituros, summa cum diligentia per omnes ditiones militem conscribit, parabatque sese Rex Anglus, quamquam aduersa laborans valetudine, vt prælio interesset. Scripserát enim Delphino sese statuto die prælio pro Cosma certaturos. Sed is hostes cum triginta bellatorum millibus appropinquare intelligens, redditis obsidibus in Bituriges cum exercitu regreditur. Bonus, Cosna nouo præsidio commeatuq; affatim instructa, Troiam reuertitur. Interea Rex Hendricus ad arcem siluæ Vincennis decumbés, indies magis magisq; ingrauescente morbo deficiebat, vocatoque fratre Ioanne Bethfordij Duce, infantem ei filium commendat, ac ne cum Delphino pacem faciat, nisi Norrmannia Franci in perpetuum cedant, iubet, Franciæq; gubernationem suscipiat, ac vt rei bellicæ præsit rogat, imprimis verò omni ratione caueat præcipit, ne vlla discordiæ causa Burgundis detur, ac proinde è carcere ne liberent eorum hostes Carolum Aurelianorum Ducem, Ioannem Engulemæ Comitem, cæterosq; huius familiæ proceres, antequam filius Hendricus vir foret factus. Post hęc Hendricus Anglorum Rex huius nominis quintus pridie Cal. Septembr. anno 1422. moritur. Cùm Bonus cum Bethfordio, cæterisque Anglorum proceribus ad arcem Syluæ Vincennis aliquandiu cómunicasset, ac pacis códitiones renouatas cófirmasset, Parisios reuertitur, iustisq; ibi Regi persolutis, in Angliam cadauer ad sepulturam transmittitur, duobus parui temporis interuallo amissis maximè necessariis. Obierat enim ante mensem vxor eius Michael longo diu conflictata morbo, sepultaque fuerat Gandaui apud D. Bauonem, magno mariti Flandrorumq; dolore. Erat enim Princeps pia, humana, multisq; virtutibus ornata, quæque singulari arte, inter maritum eiusq; subditos pacem ac beneuolentiam fouere nouerat. Erant qui veneno sublatam existimarét à nobili matrona ei famulante nomine Vrsula, vxore Copini Viuillæ, quod ingrauescente morbo Airá secessisset, miserantq; hac opinione inducti Gandenses centum viginti armatos Airam legatos, qui Vrsulam poscerent, sed persuasi à nobilibus eius cognatis, qui se eam Gandauum missuros promittebant, nec quicquá præstabant, illudi se censentes, præfectos legationis in carcerem coniiciunt. Mense Octobri moritur Parisiis Carolus sextus Francorum Rex, sepeliturq; apud Fanum Dionysij iuxta prædecessores, voceq; præconis, multis præeuntibus tubis, Parisiis Hendricus sextus Anglorum Rex adhuc infans, Francorum quoque Rex proclamatur, iurantq; ordines omnes in eius nomen, summæ verò rei patruus eius Betfordij Dux præficitur. Erat hoc tempore Delphinus Espallij in Aruernis, appellaturq; ibi, ac in oppidis partes eius sequétibus Rex, miserrima prorsus Galliarum conditione, quibus duo Reges, totidem exercitus, è variis cóflati nationibus, obedire, ac alere necesse erat. Mense Martio anni 1423. Ambiani conueniunt Dux Burgundiæ, Bertfortij, ac Brironum, huiusq; frater Arthus Richemontij Comes, iurátq; communes se hostes amicosque habituros, ac Carolum Biturigum Regem persecuturos, quæ solemnibus consignata tabulis, despondet Bonus Bethfordio sororem Annam, ac dotis ei nomine (si sine legitima prole è viuis decessisset) Arthesiam promittit. Sed nuptiis consummatis post aliquot annos, Anna sterilis obiit. Sororem Margaretá viduam Lodouici Delphini despódet Artho Richemontij Comiti, indeque Atrebatum proficiscirur spectaturus ludicrum Delphinensium Burgundionumq; equitum è prouocatione decursum, quo Burgundionum cum laude absoluto, nútiatur Regem Carolum septimum (hoc enim eum nomine posthac appellabo, quem Delphinum hactenus vocaui) quod ei filius Lodouicus esset natus, animo elatum, copias Ligurim tráſmisisse, arcteque oppidum Creuantum in quo Burgundicú erat præsidium, obsidere. Exercitum igitur summa cum diligentia cogit, mittitq; è Burgundia mater Duce Tholongoneo quatuor equitum millia, quibus Auxerræ se iungút Comes Salsberius, ac Suffortius, adductis sex millibus veteranorum equitum Anglorum. Creuanto appropinquantes hostium copias decliui in colle ad pugnam instructas stare vident. Traiecto igitur Iona, exercitum ex aduerso instruunt, sagittariis equitibus pedibus pugnare iussis, quibus in hunc casum parauerant durissimos asseres, quinque pedes longos, crassitie pollicis, infra duobus ferreis pinnis, quibus terra infigerentur armatis, vt his instar scuti ante se positis, tutius ballistis rem gererent. Ad hæc centum viginti ex vniuerso exercitu robustissimos legerant equites, ac

tes,ac ducentos quadraginta ballistarios pedites,qui extra ordinem à latere,ac à tergo hostilem vexarent aciem,per præconem significari iubentes, durante pugna neminem viuum caperent. Descenderant Franci è colle in locum æquum,consertaque acie, hostium excipiunt impetum,cumq; se premi sentirent,laxatis paululum primis ordinibus, receptóque è secunda acie recenti milite,pugnam magno animorum ardore æquabant, diutiusque Angli ac Burgundi dubio Marte certassent,nisi præsidium Creuanticum oppido erumpens,Burgundis extra ordinem pugnantibus se iunxisset,Francósque à tergo adorti, post longam acrémque pugnam in fugam vertissent, cadentibus prima in acie trecentis Schotis,qui hunc locum petierant,ac cum his ex vniuersa acie circiter quinque virorum millibus,captis tantummodo ducentis. Ex Anglis Burgundisque circiter mille sexcenti sunt desiderati,ac inter hos sexaginta viri nobiles, ne de incruenta gloriarentur victoria. Exinde Burgundi domum reuertuntur, Angli ad obsidionem Montaquilonis cum prius apud Creuantios deposuissent saucios,ac exercitum paucis diebus refecissent. Bonus cum Artho Richemontij Comite, mēse Augusto in Burgundiam contendens, ei sororē Margaretam matrimonio collocat, qui tamen hac non obstante affinitate, eodem anno desertis Anglis,Burgundisq; ad Regem Carolum transiit,orto inter eum Bethfordiumque, leui de causa dissidio. Rex Carolus tanti viri accessione lætatus, eum Magistri equitum dignitate ornat. Vt verò historici Britones quidam testantur, non sine secreto consensu fratris sui Ioannis Britonum Ducis, ac Philippi Boni, hęc trāsitio est facta: quod si verum sit,mirum Anglos non olfecisse. Hic erat Francici belli status, cum Burgundio in Hollādia, aliud hac de causa nascitur: Iacoba filia hæresque vnica Guilielmi Bauari Comitis Hollandiæ,&c. non ita pridem defuncti, nupserat post mortem Ioannis Delphini primi mariti sui,Ioanni Brabantiæ Duci,Anthonij Burgundi filio. Ioannes Brabantiæ Dux, vir erat inconstantis valetudinis,ingenij mitis,ac animi parui. Contra Iacoba prosperæ valetudinis, ingenij acris,ac alti animi,supra modum auida liberorum, quos è Ioānis Brabanti matrimonio nunquam se consecuturam sibi persuaserat. Proinde causam occasionemque diuortij quærens,in Hannoniam prouinciam suam secedit, negans se in Brabantiam reuersuram,quod contractæ nuptiæ ob sanguinis propinquitatem legitimæ nec iustæ forent,coactaq; esset insuper inuita illi nubere. Quas ob causas cum apud varios iudices de nuptiarum iure litigatum foret, tandem Pontifici Martino Romæ causa defertur, cuius ipsa non expectata sententia, sed verita mariti Ioannis, Philippi boni, ac Ioannis Bauari patrui sui potentiam (qui deserto Leodiensi Episcopatu, ductaq; in vxorem Elizabetha Lutzenburgica, Hollandiam occupare nitebatur) in Angliam profecta nubit Hunfredo Glocestriæ Duci, fratri Regis Hendrici quinti, qui conscriptis quinque Anglorum millibus, cum noua nupta Caletum traiicit, indeque Hannoniam inuadens,aliquot oppida occupat,facilè posteà sibi Hollandos,Zelandos,ac Frisios existimans accessuros. Sed Burgundus magis è re sua arbitratus fore,si sui sanguinis Princeps dictis regionibus imperaret,quod materno iure eæ in suam potestatem essent peruenturæ, si Iacoba liberis non relictis diem obiisset, nulla ratione nuptiis Glocestri consentire volebat,antequam Iacoba Pontificis Romani sententia, à nuptiis Brabanti foret liberata: conueniuntque hac de

1424. causa mense Ianuario anno 1424. Ambianum Bonus, Bethfordius, ac legati Ducis Brabantiæ & Glocestriæ,cumque vnum sentire non possent, hisce verbis Burgundus Bethfordium allocutus, discedit: Cùm frater tuus quod ratio dictat sequi nolit, patruelem meum Brabantię Ducem non deseram. Doluit ob hęc nō parum Bethfordius veritus ne sensim ab Anglorum amicitia alienaretur. Hisce quęstionibus æstate transacta, ducit Bonus mense Nouembri, alteram vxorem Bonam, viduam patrui sui Philippi, filiam Philippi Comitis Eusij,Pontifice Martino potestatem faciēte, moriturque paulò pòst liberis non genitis Ioannes Bauarus eius auunculus, Bono ex asse rerum suarum hærede instituto,quam ob causam negotium Hollandicum multo iustius ad se pertinere arbitratus, è Burgundia,vbi tum erat, Flandriæ Artesiæque ordinibus scribit,vt Duci Brabantiæ contra Anglos suppetias ferant. Igitur Ioannes Lutzemburgius,Crouiacus,ac Liladamus nō contemnenda manu coacta, Duce Philippo Burgundo, Fani D. Pauli Comite fratre

1425. Ioannis Brabantiæ Ducis, initio anni 1425. acre bellum è Brabantia in Hannonia Anglis inferunt. Glocester in Burgundiam Bono scribit, mirari vxorem suam ab eo paternis in

ditionibus oppugnari, contrà quàm variis locis pollicitus fuerat, violans summa cum iniuria conditiones propria manu non ita dudum subsignatas, ac sigillo confirmatas. Lectis literis, existimabat Glocestrum cõtumeliosis verbis existimationem suam læsisse. Rescribit igitur, literas eius iussu missas non credere. Sed cùm respondisset Glocester suo iussu scriptas missasq;, Bonus ad singula accuratè respondens, dicit se falsò de violata fide accusari, paratumque se singulari certamine, præsente Imperatore, aut Bethfordio, veritatem comprobare. Accipit conditionem Glocester, fratreque Bethfordio iudice, diem se seruaturum promittit, quem is statuisset: si verò iudicium abnuerit, Imperatorem se vel quemuis alium Principem, ad quem controuersa causa non spectet, admittere: adiungẽs, si affirmare Bonus audeat, meliori iure Brabantum, quam ipse faciat, niti, altero se cõgressu id refutaturum: petẽns super singula scripto respondeat, sigilloque proprio, quemadmodum ipse fecisset, literas muniat. His in Flandria acceptis, respõdet se nullũ suffugere, nec iudicẽ, nec diẽ, sed certare, eiusne, an Brabãtiæ Ducis iustior foret causa, ad Põtificis Romani, non alterius spectare tribunal, sperans vno certamine, nõ solum hanc, sed quascumque comminisci posset, finiturum se controuersias. Post hæc bello dant inducias, proficiscitur Glocester, quo se futuro certamini paret, in Angliam, vixq; finibus Hanoniæ discesserat, cùm Brabantiæ Dux præsidia eius aggressus, vniuersam, obsessis Mõtibus, turbat Hannoniam. Quare coacta Iacobæ mater, pacem præsentibus consentientibusque Brabantiæ legatis, hisce facit conditionibus: Hannonia imperio Ducis Brabantię, rebellibus in gratiam receptis, cedito: Iacoba donec Romanus Pontifex sententiam de iure nuptiarum pronunciarit, in potestatem Boni venito, ei interea gubernatione Hollandiæ, Hannoniæ, Zelandiæ, ac Frisiæ relicta. Exinde Iacoba inuita reclamansq;, ac posteàquam frustra à Brabantis, ac Glocestro auxilium petiisset, Gandauum abducitur, Hollãdorumque sumptu pro dignitate tractatur. Sed fœmina seruitutis insolens post quattuor captiuitatis menses, opera Theodorici Meruaci, ac Arnoldi Spirincij, adiuuante nobili matrona, virilibus induta vestibus, vrbe his comitata duobus, circa vesperam egreditur, paratosq; conscendentes equos citato itinere Antvuerpiam, indeq; Bredam, ac Vuotichemũ contendit, traiectoque Merua Vianam, indeq; Gaudam tandem peruenit, vbi inito cum Vltraiectensibus, Transisulanis, ac suæ factionis Hollandiæ oppidis fœdere, nouum Burgundo concitat bellum. Nunciata Iacobæ fuga maritimis Flandriæ oris classem Bonus contra eam instruit, confisus iis Hollandorum oppidis, quæ suas sequebantur partes, hæ autem erant: Dordracum, Leida, Harlemum, Delfij, Hagaeomitis, Roterodamum, Amsterodamũ, Schidamum, Horna, cum aliquot munitis castellis, quæ factio patria se voce, **Cabbelliaus**, vocabat. At qui Iacobam tuebantur, **Houx** appellari gaudebant, erant autem Schonhauium, Gauda, veteraq; Viana, Montfortum, Narda, Vuorda, oppida ferè Hollandiæ omnia aquilonaria, Vltraiectenses, ac Transisulani, concurruntque primo sub aduentum Iacobæ factiosę ciuitates ad pagum Alfa, medio fermè itinere inter Leidam, Vuordam, ac Gaudam situm, vbi Gaudenses pulsis Harlemiis, Amstelredamiis, ac Leidensibus insignem victoriam retulere. Bethfordius de fratris ac Boni bello, singularique ex prouocatione certamine certior factus, componendi dissidij causa Parisiis conuentum Anglicorum Francorumque Procerum habet. Decernitur omnium sententia, causam singularis certaminis esse nullam, ac proinde non esse necessarium vt compareant, nec alter alteri aliqua de re propter verbum sinistrè interpretatum satisfaciat: non enim inter tanti nominis Principes, de vita ac honore temere esse certandum: quare siquid sit quod iusta de causa animum alterutrius pupugerit, Christiano animo obliuiscentes, in gratiam procerum ad componendam controuersiam congregatorum inuicem condonent. Tam æquè Procerum petitioni vterque pro animi sui magnitudine facilè cessit. Paulò pòst Boni mater, eius cõsensu Agnetem filiam Intrepidi natu minimam matrimonio locat Carolo futuro Barboniorum Duci, celebratque nuptias in Burgundia Authuni magnificas, paucisq; post diebus Digeoni mense Octobri moritur altera eius vxor Bona, nullis quoque relictis liberis, cùm vix annus à nuptiis esset elapsus, sepeliturque apud Cartusianos, magno sui non minus propter probitatem quàm pietatem relicto desiderio. Gerebat interea acre cum cognata Iacoba bellum, cui Glocester tria ballistariorum peditum millia, Duce Saluateri, ac Hantrede regulis auxilio miserat, quos è Zelandia vbi appulerãt pul-

surus Roterodami quatuor virorum millia coëgerat,adiunctisque Cabeliauis, in Duflandiam Zelandorum Insulam contendit,quod Angli haud procul Ziriczea, Duflandiæ ciuitate prima portum Bruvuershauensem occupassent, eorumque numerum ab Hucciis indies augeri nuntiabatur. Roterodamo classem soluens, fœlici nauigatione Bruvuershauum appellit, dumq; militem in terram exponit, Angli omnibus viribus erumpunt: fit pugna acris ac diuturna. Sed præsentia Boni non minus militis quam ducis officio fungentis,ac virili voce sæpius inclamantis: Me qui rem saluam volunt sequantur ac imitentur, aduenientibusq; eadem hora Ziriczeorum Duce Hendrico Verano,ac Francisco Borsellio auxiliis, Angli tādem Hucciiq; in fugam dissipati ad naues aguntur, perierêque variis casibus, tam in fuga, pugna, quàm in aqua circiter mille quingenti: qui potuere, cum Saluatero, ac Hanrreda Angliam malè habiti repetiere. Ex Huccia nobilitate perierunt Costus, Florentius, ac Erasmus Hamstedij, Ioannes Reneffius, Ioannes Hompilius, Andreas Valunus, Erasmus Cruningius, Ioannes Sapinus. A Cabbeliauis, Andreas Salmensis, Andreas Bellanus, Philippus Mommorancius, Guilielmus Lalanus, Robertus Brimeus, Theodoricus Bossuus, cū plerisq; aliis. Nō enim incruēta Burgūdi victoria fuit potiti, nam sine Boni præsentia, oportunisq; Ziriczeorū suppetiis, insignis accepta clades fuisset. Qui prælio superfuêre, equestri eodē in loco ornantur dignitate, nimirū: Frācîscus Borsellius, Hendricus Veranus, Ioannes Pratius, Ioannes Egmondanus, Ioannes Halevuinus. Exinde dispositis præsidiis, ac repulsis Anglis in Flandriam cogendo maiori militum numero Bonus reuertitur, cuius discessu erecta animo Iacoba coactis Hucciis mēse Apri-
1426. li anno 1426. Harlemum obsidione cingit, molem Mosæ obiectam perfodit, ne Delphi ac Leidani obsessis opem ferrent. Erat Harlemi in præsidio Theodoricus Vtkerkius cum sexcentis peditibus, cui suppetias laturus filius Ioānes Vtkerkius, armatis octingentis peditibus, ad oppidum properat, præmisso cum literis nuntio qui patrem de aduentu suo admoneret, sed captus literas prodidit. Iacoba verò motis castris cum exercitu nocte profecta Alfæ Vtkerkium inuadit, ac post breuem pugnam in fugam agit, interfecta maiori militum eius parte, ac eo ægrè cum ducentis elabente, præsensque pugnæ Iacoba, post victoriam equestri honore decorat Ioannem Vuassenarium Vorburgi Regulum Philippi filium natu minimū, Ioannem Langerakium, Hendricum Craneburgium, Theodoricum Meruanum, Gerardum Pulgestium, Euerardum Bauarum fratrem nothum, ac Arnoldum Gandensem: considerans q; iustas sibi expugnādi Harlemi deesse vires, cùm exercitu Gaudam reuertitur. Bonus interea copias augebat, adduxerat enim è Burgundia Aurantij Princeps mille ducentos equites. Picardos Flandrosq; alij instruxerant, nec causæ suæ Brabantus deerat (quamquam non eo deuoti animi affectu, Marti hostias cæderet, quin Apollinei Numinis memor in Musarum honorem, ac studiosæ iuuentutis gratiam Louaniensem institueret Academiam, impetratis ab Imperatore ac Romano Pontifice immunitatibus) donec rebus omnibus paratis, Seuenbergam Bonus exercitum ducit, quam post tertium obsidionis mensem ad deditionem cogit, misso in Flandriam oppidi Regulo, qui animi mærore in carcere obiit. Interea Glocester summa cura copias quibus Iacobæ succurreret, parabat, fratri Bethfordio nec Regio Senatui aures præbens, qui se rem sine bello composituros pollicebantur, donec intellecta summi Pontificis Martini quinti sententia, quæ pro Brabanto pronuntiata erat, eaque iusta legitimaq; eius vxor iudicata, eodem tempore dimissa Iacoba aliam in Anglia ducit. Mense Apri-
1427. li anno 1427. moritur Ioannes Brabantiæ Dux, nullis susceptis liberis, succeditq; ei frater Philippus Fani D. Pauli Comes, ita vt Iacoba eodem mense vidua duobus orbata maritis cōspiceretur, hoc morte, altero iudiciali sentētia priuata. His non obstantibus, Cabbeliauorum Hucciorumque factiones, à bello ac latrociniis, seditionibusque in Hollandia non cessabant. Kenemerlandi coactis in vnum viribus, duce Guilielmo Nagelo, Aquilonarium Hollandorum oppida omnia (excepta Hotna quæ cum Burgundo faciebat) occupant. Quare Hornani cum Schouteto egressi, vt Nagelum pellerēt, superantur, ac in oppidum non paucis desideratis, repelluntur. Sed cùm Liladami Regulus à Burgundo missus, cum Amsterdamis aliisque Cabbeliauis auxilio venisset, iterum vrbe egressi Nagelum pugna superatum occidunt, actis in fugam Kenemerlandis, ac cum Liladamo duobus locis grauiter vulnerato, læti in vrbem reuertuntur. Interea Bonus adita quoque administratione

ministratione Hannoniæ, Vltraiectenses (qui Huccij erant) vexat, ac Amersfortum obsidet. Sed cùm frustra aliquoties oppugnasset, in Hollandiam reuertitur, certior factus, plerosque suæ factionis clam contra se coniurationem iniisse, qua de causa non pauci in Kenemerlandia, Tessela, Dordraci ac Delfis capite plectuntur. Præerat hoc tempore Hucciis Iacobæ nomine, Guillelmus Bredcrodius frater Vualrauij, qui classe contrariam vexás factioné, prope Vuiringam ab Harlemiis, Amsterodamiis, aliisq; Cabbeliauis prœlio nauali superatur, ac cum maiore nauium hominumque parte captus, Burgundo traditur, qui paulo post, dimisso Bredcrodio, octoginta ex eius militibus capite plecti iubet, minuúturque indies Iacobæ vires. Sola namque Gauda vbi habitabat, Schonhauium, ac Veteraquæ cum ea stabant, quæ terra aquaq; longo obsidionis genere, Burgundi pressere. Anno 1428. Bonus in Flandriam reuertitur, coactisque Sluzæ omnibus eius regionis maritimis viribus, Gaudam repetit, ac quam potest arctissimè Iacobam premit, quæ à maxima Hollandorum parte se deseri, ac proinde non diu resistere posse conspiciens, consensu Procerum Ordinumq; suæ factionis, hisce conditionibus pacem facit: Se (si sine liberis „ legitimis mori contingat) cognatum Ducem Philippum hęredem agnoscere proximum, „ ac omnium ei suarum ditionum iam tum administrationem concedere, sineq; eius con- „ sensu (quod tamen non seruauit) viro non nupturam. Pace vbique promulgata, dictæ re- „ giones in Boni verba, quod ad gubernationem attinet, iurauêre, cessantque ad tempus sicariæ Cabbeliauorum ac Hucciorum manus, præfectóque Hollandis suo nomine Francisco Borsellio in Flandriá anno 1429. reuersus, inde Bruxellam ad Philippum Brabátiæ Ducem contendit, magnificéque ab eo aliquot diebus excultus, ac mediocri militú manu instructus Namurcú proficiscitur, inaugurandus ab eius regionis Ordinibus in Comitem, quod Theodoricus postremus Namurcensium Comes, liberis non procreatis mortuus, ei Comitatum consensu omnium Ordinum senex viduus vendidisset, seruato ad mortem vsque vsufructu ac titulo. Ac quoniam arx Montorgcula, quam tum Leodiéses præsidio obtinebát, Namurcensis esset ditionis, eò Ioannem Blondelum quingentis mittit cum armatis peditibus, qui intercepti ferè omnes cum Blondelo sunt interfecti, qua de causa tantam animo contra Leodienses iram concepit, illisque è memoria cladis à patre eius Intrepido acceptæ, vetus adeò odium creuit, vt non solùm postea multis hominum millibus, sed etiam vrbi regionique Leodiensi supremæ calamitatis causa extiterit, vt suo loco narrabimus. Rebus igitur omnibus apud Belgas ex animi sententia peractis, comitatus sexcentis equitibus Parisios petit, tentaturus an vrbi Aureliæ, in extremam ab Anglis necessitatem redactæ, honestas pacis conditiones impetrare posset. Miserat legatos Rex Carolus ad Anglos petitum vt vrbis Aureliæ causam ad Burgundi arbitrium deferrent; existimans debere Caroli Aureliani in Anglia captiui ditiones à bello intactas ab vtraque parte manere. Negabat Bethfordius, addens Carolum Aurelianum prœlio Azincurtiano ab Anglis captum, nec de vita, nec de bonis composuisse, æquo se igitur iure eius ditiones oppugnare. Quod Burgundo huius controuersiæ arbitrium deferri, vrbisque Aureliæ administrationem tradi postulent, imperitè Carolum facere. Quid enim stultius, iniquiusq; quàm feram Anglorum venatione in retia ac casses, magno labore fermè actam, Burgundis relinquere? Quæ verba Bono relata, adeò eius animum Glocestri irritatione ægrum pupugere, vt plane ab Anglis alienari inciperet, cósiderans eorum ambitioni nec cælum, nec terram sufficere. Iuuabant non parum hanc animi ægritudinem, crebræ Regis Caroli literæ ac legationes submississimis verbis necem sibi patris condonari rogantis, quod seducta à tutoribus ac Proceribus Aurelianis adolescentia sui iuris non fuisset. Proinde ob iniuriam sibi vni illatam in omnes regni Francici hæredes sæuiendum ne putaret. Deberi enim (deficientibus aliis successoribus) sibi suisq; liberis iustius Francorum regnum, quàm exteris Anglorum Proceribus. Misereretur innocentis populi, pro Principe suo immeritas luentis pœnas, ac aliquando iustæ iræ finem imponeret, patriam Anglorum tyrannide liberaret, se eas satisfactionis leges quas esset pręscripturus, subiturum, modò suę forent potestatis, ac sine præiudicio coronæ Francicæ, succedentiumque Regum, sed in suum solius nocens deuotumque caput redundarét. Redactus hoc tempore crebris cladibus Rex Carolus in extremas angustias, si Aureliam Angli expugnassent, cum omni thesauro, vxore ac liberis in Hispaniam ad Castellæ Regem suppetias petitum proficisci statuerat.

1428. (margin, beside "Anno 1428")
1429. (margin, beside "anno 1429")
1429. (margin, partly cut off, beside "Miserat legatos Rex")

tuerat. Sed hucvſque Anglis fortuna,contra Francos fauere, hic inſignium victoriarum triumphorumque finem facere,ac quas immenſo ſanguine vrbes acquiſierant, veteribus tradere poſſeſſoribus, Francorumq; populum externo preſſum iugo reſpirare,reſumptoq; iam tandem animo, Anglicum excutere imperium voluit,non ductu nec auſpiciis alterius Cæſaris, Alexandri, Pompei,aut Caroli,non prudentia tot Principum primæ nobilitatis, non fortium Præfectorum bellandi peritia clarorum opera,ſed quod omnium veterum memorabilia ſuperat exempla ac facinora,ductu ignotæ,ignobilis ac ruſticę puellę octodecim annorum,quæ ad hoc vſque tempus in patria ſua Lotharingia,vaccas; boues ac oues paſcere erat ſolita,nullo quam Ioanæ nota nomine, quæ à Deo ſe Regi in auxilium miſſam dicens,in eius conſiliū; ſui conſpectum admiſſa, tam præſenti animo, ac prudenter cauſam aduentus ſui expoſuit, vt ſtatim ſexcentis præficeretur equitibus,quodq; nullus Regiorum Præfectorum hactenus potuerat, inuitis Anglis, dictis cum equitibus Aureliam intrat,commeatuque ciues ad extremam inopiam redactos iuuat, erumpenſque cum præſidiariis,ac inſtar viri armata equo inſidens,inter primos pugnam ciet, tria caſtella oportunis locis ab Anglis erecta expugnat, omnibuſque qui intus erant iugulatis, tandem relinquere obſidionem cogit,qua victoria fidem penes Regem nacta, eundem in Rhemos ducit,ſacro ibi oleo veterum Francorum more hoc anno inungi facit, multaq; alia oppida munitaque loca,eius ductu Rex Carolus recuperat, cogiturque puellæ huius timore Bethfordius legatos in Flandriam ad Bonum mittere, quo communi conſilio ac viribus,viri Principes belloque docti,ruſticæ puellæ reſiſterent. Venit octingentis ſtipatus equitibus,vetereſque fœderis conditiones cum Anglis renouat, iurantes ſe Carolum Valeſium Biturigum Regem (ſic enim per contumeliam Angli Carolum ſeptimū vocitabant) iunctis viribus perſecuturos, nec pacem alterum ſine alterius conſenſu facturos. Exinde Bethfordio ſuos equites relinquens, in Arteſiam reuertitur, mittens ductu Ioannis Lutzenburgij, alia duo Picardorum equitum millia, qui menſe Auguſto in obſidione Senliaci(ad quam leuandam Rex Carolus,omnes in vnum vires coëgerat) duabus horis fortiter,cum totidem Francis equitibus conflixère, cumq; vtrinque aliquot cecidiſſent,æquo tandem Marte eſt diſceſſum. Interea conſcriptis aliis equitum quatuor millibus circa Cal. Octobr. Pariſios petit,magnaq; ciuium gratulatione exceptus,poſt aliquot dierum cum Anglis communicationē, vrbis adminiſtrationem relicto cum præſidio Liladami Regulo,accipit,reuertiturque rebus compoſitis menſe Decembri in Flandriam, quod Iſabella Ioannis Portugalliæ Regis filia,ſibi poſt vtriuſque ſterilis vxoris mortem
1430. deſponſata Sluzæ appuliſſet. Ducit eam Brugis tertio Idus Ianuarij anno 1430. præſentibus ditionum ſuarum Proceribus fermè omnibus,ac non paucis exteris, pompa, ſumptuque cum prioribus nō æquando. Octo enim cōtinuis diebus noctibuſq; vrbs epulantium, ludentium,tripudiantium, perſonatorum ambulātium, ac ludicris equitum peditumq; decurſibus certantium tumultu perſtrepebat. Ante Boni aulam lapideus Leo erectus ſtabar,qui è dextero anteriori pede indeſinenter vinum Rhenanum omnibus propinabat. Ante aulæ ſacellum, Ceruus lapideus ſedebat,qui ex eodem pede vinū Beanenſe rubrum promebat. In ipſo aulæ ingreſſu Vnicornis ſtabat,qui mane, prandij, ac cœnæ hora, conuiuis aquam roſaceam abluendis faciei,manumque ſordibus omnibus è pedibus præbebat. Deinde quatuor diuerſa vini genera,è quibus præſtantiſſima erant, Maluaticum, Romanum, Muſcadella,ac quod ex Hypocratis doctrina per laneum ſaccum (in quo ſaccarum,variæque aromatum ſpecies iuſto pondere viſuntur) diſtillatum, Hypocraticum vocatur,conſpiciebanturque Brugenſes ciues,ac qui aderant exteri, dictis octo diebus, noctibuſque,per varias vrbis vias ebrij,ſaturique diſcurrere,dormire,ſaltare,iurgia ſerere,ac ſimilia quæ ſolent viri mulieresſque plebei,præter conſuetum vino ciboque repleti. Primo nuptiarum die Ordinem equitum aurei Velleris, cùm antea diu ſuper ea re cogitaſſet,inſtituit,ductus exemplo variorum Principum, nimirum Caroli Martelli, qui ordinem Genettæ inſtituit. Arthi Britanni, qui equites menſæ orbicularis verſatiliſque ordinauit: Ioannis Valeſij Francorum Regis,qui anno 1351. ſignum Stellæ ſuis equitibus, ac aureæ monetæ dedit. Eduardi tertij Anglorum Regis, qui paucis ante annis in gratiam Comitis Salbericæ (quam deperibat) ſui ordinis equitibus Periſcelidem, hoc eſt vinculum quo caligæ ſub genua aſtringuntur, donauit. Amati primi Sabaudiæ Ducis, qui anno 1420.

no 1420. Annunciationis Virginis matris ordinem erexit. Hos Bonus hoc anno est subsecutus,cumq; paulo pòst Reinerus Angium Dux, qui anno 1464. suis figuram Lunæ crescentis tribuit,quemadmodũ Francorũ Rex Lodouicus vndecimus anno 1469. Frãcos equites imagine Archangeli Michaëlis,cacodæmonem è cælo deiicientis,ornari voluit. Evulgauit Bonus aurei Velleris ordinem,his fermè Gallica lingua verbis: PHILIPPVS Dei gratia,Dux Burgundiæ,Lotharingiæ,Brabantiæ,Limburgi,Comes Flandriæ,Artesiæ,Burgundiæ,Namurci,Palatinus,Marchio sacri Imperij,Dominus Salinarum ac Mechliniæ. Certiores facimus omnes qui hoc nostrum diploma nunc aut olim sunt lecturi, nos singulari amoris affectu,quo erga nobilium fortiumque Equitũ Ordinem ducimur, cuiusque dignitatis, existimationisque incrementum supra quàm dici possit desideramus,quòd eorum opera,ductu ac consilio sanctissimæ matris nostræ Ecclesiæ Catholicæ status tranquillitas,prosperitasq; ac populus Christianus defendi,iuuari ac protegi possit, Diuini Numinis Saluatorisq; nostri honorandi causa,ad laudem verò honorandæ Virginis matrisq; eius,gloriamque sanctissimi Apostoli ac Martyris beati Andreæ,quo & hac ratione religionis Christianæ,matrisq; nostræ Ecclesiæ Catholicæ augeantur limites, ac in equitum animis ius,fas,virtutesque generosæ crescant,tertio Idus Ianuarij, anno à redemptione humani generis, 1429. à festo Paschatis numerando (qui dies nuptiarum mihi charissimæque vxori Elisabethæ Brugis fuit) instituisse,ordinasse,ac ortos fuisse,quemadmodum per præsens diploma,instituimus,ordinamus, ac ordimur certi numeri Ordinem generosorum Equitum ac intimorum amicorum,quem ab aureo Argonautæ Iasonis vellere appellari voluimus,idq; modo,conditionibus,institutis, ac articulis sequentibus. Primum volumus Ordinem aurei Velleris constare triginta & vno Equitibus, è nominis,nobilique insignium vetustate sine aliqua controuersia notis,quorum ego,dum vixero,Princeps caputq; ero,ac post mortẽ meam successores mei Burgũdiæ Duces. Actum vrbe nostra Insulensi quarto Cal. Decembres anno 1431. Sequebantur deinde capita conditionum quibus dicti Ordinis equites obligabantur,erantque numero nonaginta quatuor,quæ vbique obuia studio omisi,ne prolixitate rei non necessariæ Lector obtunderetur,quemadmodum & nomina primorum Equitum, quibus singulis aureum Torquem donauit,appendente aureo Velleris signo,quod Iason cum Argonautis in Colchide rapuisse dicitur, quem Torquem mortuus eques ei tradere tenebatur, quem Burgundiæ Dux in locum eius sufficisset. Ordinis prima dignitatum nomina, Gallica appellatione hæc quatuor fuêre: Cancellarius,Thesaurarius,Secretarius,Rex armorum. Nuptiis magna cum solemnitate, ac lætitia peractis,coacta Peronæ militum magna manu, Mondiderium,indeque Guorraum proficiscitur, portasque aperiri postulans pollicetur Tristanus Malsæus se Cal. Augusti facturum,si ante eum diem Rex Carolus suppetias non tulisset. Admissa conditione Guorrao ad arcem Chosiacam contendit, quod eum statim admittit,omnibus qui intus erant vita bonisq; concessis,arx solo æquatur, tandemq; auctis copiis tam suorum quàm Anglorum auxiliis, Compengam vrbem Picardiæ nobilem arcta obsidione, erectis in circuitu castellis,cingit. Cumque puella Ioanna quingentis comitata equitibus obsessis auxilio venisset,secundo die præsidiariis ciuibusque eductis, castellum cui Bando Noiellus præerat expugnasset,nisi ex omnibus castris in auxilium aduolassent. Puella multis vtrinq; interfectis ac vulneratis vrbem repetere cogitur: cumque inter postremos pugnans cæteris euadendi locum faceret, è signo militari ac veste quam supra arma ferebat agnita (erat autem ea purpurea byssina auro argentoque intertexto flauescens) à robusto equite qui vestem apprehenderat equo detrahitur; & quamuis Franci extrema vi pro ea liberanda decertarent, pulsi,dedere sese Ioanna, cum Pontone œconomi sui fratre filio notho Vandomæ domini cogitur, ductaque Marignium, magno Francorum cum dolore Anglorumque gaudio, arctæ custodiæ traditur. Neminem enim è Regis Caroli Præfectis Angli magis verebantur. Bonus quum eam esset allocutus, Ioanni Lutzenburgio commendat, qui Baulij indeque Baurcuorij eam perducit, vbi fermè biennium detenta tandem Anglorũ Regi (cùm eam importunis indesinenter verbis diu petiisset) traditur, eiusque iussu instantibus Iunij Cal. anno 1431. Rothomagensi in foro exuritur, magis odio iraque (quòd ab ignobili puella tot clades viri bello illustres accepissent) quàm quod aliquid eis de tam indignæ sæuæque mortis 1431.

tis meritò constaret. Accusabant eam veneficij, quodque malignorum spirituum opera tractasset bella, ac proinde à religionis Christianæ decretis veritateq; desecisset, quemadmodum Rex Hendricus, qui hoc tempore in Franciam appulerat, sua manu Bono perscripsit. Sunt qui fabulam, quæ de puella Ioanna scribimus, putent. Sed præterquam quod recentioris sit memoriæ, omniumq; scriptorum libri, qui tum vixerunt, mētionem de ea præclaram faciant, vidi ego meis oculis in ponte Aureliano trans Ligurim ædificato erectam huius puellæ æneam imaginem, coma decorè per dorsum fluente, vtroq; genu coram æneo crucifixi Christi simulachro nixam, cum inscriptione positam fuisse hoc tempore, opera sumptuque Virginum ac matronarum Aurelianensium, in memoriam liberatæ ab ea vrbis Anglorum obsidione. Adhæc habebam, dum hæc scriberem, historiá lingua Gallica manu scriptam Georgij Castellani, qui eleganter, exacteque vitam Philippi Boni exarauit, testaturque aliquot locis sese hoc tempore vixisse, ac puellam Ioannam vidisse, quæ ex ignota rusticaq; puella bellicis facinoribus eo peruenisset, vt ei Rex Carolus sumptus, quibus Comitis familiam æquaret, suppeteret, ne apud viros militares per causam inopiæ vilesceret. Conspiciebantur enim eius in comitatu præter nobiles puellas, Procurator domus, Stabuli præfectus, nobiles adolescentes pueri à manibus, à pedibus, à cubiculis, colebaturq; à Rege, Proceribus, ac imprimis à populo instar diuæ, à paucis verò ait pro venefica præstigiatrice habitam. Quicquid fuerit, non est quod quisquam dubitet esse verissima quæ de eius ortu, bellicis facinoribus, ac morte scribuntur. Dum Compenga omni obsidionis genere premitur, Ioannes Heinsbergius Leodiensium Antistes à populo coactus bellum Bono per fœcialem denunciat, partim causa castelli Beaufortij, quod suæ ditionis esse Leodienses asserebant, is verò Namurcensium Comitatui deberi dicebat: partim odio veteris cladis ab Intrepido acceptæ, ac Francorum astutia eis in memoriam reuocatæ. Cùm enim alia ratione Rex Carolus Compengam multarum rerum inopia laborantem liberare non posset, Leodium concitandi Episcopi, ac populi causa, miserat Ioannem Baurainum, Ioannem Sommainum, ac Eucrardum Mercanum. Sed Burgundus noui belli denuntiatione nil territus, Compengam arctius premit, in Leodienses verò mittit Anthonium Crouiacum, cum fratre Ioanne, Rentiacum, Neufvillium, Messineum, Rubenpræum, Dugellium, Fremescētium, Lannoum, Ghistellium, ac Comitem Fauquenbergium octingentis cū equitibus, qui consternatos Namurcenses aduentu suo confirmant. Exierant enim Leodiensium quinquaginta millia Duce Antistite, expugnarantque Baufortum ac Polnacham, obsidebantque Bouinam. Sed à Burgundis, ac Namurcensibus vexati parum proficiebāt, qui velitariis hisce pugnis amisere Messinæ Regulum, ac Iacobum Ghistellium Dudzellæ Dominum. Durante Bouinensi obsidione Philippus Burgundus Brabantiæ Dux, cùm pacem frustra facere tentasset, obtentis in sex mensis induciis, obuiam proficiscitur Iolæ filiæ Lodouici Angium Ducis, iampridem sibi desponsæ, ac in Brabantiam tendenti. Verùm antequam in conspectum venissent, Philippus calida febri correptus mense Iulio moritur, Iola verò ad patrem reuertitur. Bonus morte Brabanti patruelis sui intellecta, ad Compēgæ obsidionem Lignij Comitem relinquit, ipse cum honesto comitatu in Brabātiam magnis itineribus contendit, quod patrueli Philippo sine liberis mortuo proximus hæres superesset. Intercessit tamen amita eius Margareta, vidua Guilielmi Hollandiæ Comitis, mater Iacobæ. Sed sopita ante tertium mensem controuersia, Ordinibusq; Brabantię, opera Vuesemalæ Reguli consentientibus, quarto nonas Octobr. in Ducem Brabantiæ veteri more inauguratur, magno subditorum omnium gaudio, Leodiensium verò ac Francorum dolore, tantæ ei hæreditatis accessionem inuidētium. Dum in Brabantia conciliandis animis, componendisque rebus necessariis moratur, præfecti eius variis Franciæ locis, contra Regis Duces rem gerebant. Princeps enim Aurantij cùm plærasque Delphinatium ciuitates castellaq; expugnasset ac diruisset, villasque exussisset, à Gaucurti regulo, qui non contemnendam è Prouincia Lugdunensi ac Languedoco armatorum manum collegerat, equestri prælio superatur desideratis supra trecentis Burgundis, multisque captis, ipse Princeps vt erat armatus in Rhodanum sese è fuga præcipitare coactus, non sine summa spectantium admiratione incomparabilis equi virtute, saluus in alteram ripam euasit. Non meliore fortuna Burgundi à Compenga, quam per sex obsederant menses, pelluntur. Ven-

domæ

domæ enim Comes, coactis quatuor equitum millibus, paucisq; veteranis peditibus, hoc stratagemate vsus in vrbem peruenit. Cùm duobus diebus in pago Verberia secundo ab vrbe milliari quasi prælio certaturus consedisset, tertio die motis castris, non ignaris Burgundis ad vrbem lento passu contendit. Ligneus consilio omnium præfectorum ex vrbis conspectu, ne à tergo contrà erumpentes, ac à fronte contra Vendomium ancipiti prælio certare cogeretur, castra mouerat, arbitratus Vendomium prælio, vti simulabat, pro vrbe certaturum. Sed is cóspecta Burgundionum acie suos medio campo stare iubet. Ligneus ratus Vendomium multitudine suorum territum de victoria diffidere, signo Burgundis ac Anglis dato, ad eum pleno passu pergit. At is paulùlum retrocedẽdo cùm ad accliuem pedites suos collem perduxisset, equis subitò concitatis cursu Burgundionum latus prætervehitur, receptisque peditibus, medio campo qui inter vrbem aciemque eorum liber erat, in acie consistit; ac dum Burgundi rei admiratione attoniti aciem conuertunt, pedites suos cum impedimentis, ducentisque equitibus Compengam præmittit, iubetque quamprimum adiunctis ciuibus veterique præsidio ad propinqui hostilis castelli oppugnationem summis viribus contendere, se leuibus interim præliis effecturum, ne Burgundi castellanis succurrerent. Exequuntur ciues cum præsidiariis quod erat iniunctum, castellum maximum, munitissimumque bis repulsi tertio expugnant. Dum enim nó sine tumultu ac clamore ad castellum pugnaretur, Vendomius leuibus prœliis variis in locis cum Burgundis commissis, magnoque tumultu excitato, impediebat quo minus Burgundi oppugnationem castelli audirent. Cumq; eos spe vniuersi prælij aliquandiu suspensos tenuisset, de castelli expugnatione fumo certior factus, conuersa subitò acie, nulloq; accepto detrimento, cum omnibus equitibus Compengam peruenit. Ceciderunt in castello 160. Burgundi, captique multo plures. Postero die Vendomius maiori manu erumpens, duo alia expugnat castella, Burgũdosque omnes repertos interficit. Quare Ligneus militem cladibus consternatum, clam dilabi intelligens, deserta Compenga, exercitum Nouiodunum reducit, Anglis Rothomagum reuertentibus, ac exusta puella Ioanna, ignobilem de Compengensi clade vindictam sumentibus. Ignominiam turpis auxit discessus, cùm non solum hosti commeatum omnem, castrensemque supellectilem, sed & ænea tormenta relinquerẽt. Burgundus rem à suis malè actam intelligens, è Brabantia in Artesiam proficiscitur, recollectoq; exercitu Peronam cõtendit, præmissis Lihonum sexcentis equitibus, qui sine ordine, ac tanquam in hostico non fuissent, lepores variis locis insectantes, à mille ducentis Francorum equitibus non tentata pugna, cadentibus circiter sexaginta, ac plusquam centum captis, in fugam aguntur. Bonus Lihonum prætervectus Roiam Veromanduorum peruenit, octoque diebus reficiendo exercitui consumptis, per fœcialem à Vendomio ad pugnam prouocatur. Habebat is mille sexcentos equites: Burgundus circiter mille; quare è suorum consilio respondet, post biduum Ioannem se Lutzenburgium missurum, quòd tantæ existimationis Princeps apud eos non sit, cum quo è prouocatione congredi velit. Vendomius responso irritatus, instructa acie ad Roiæ mœnia accedit. Bonus timorem sibi exprobrati censens, contrà exit. Sed cùm paruæ paludes, locaque vliginosa congressum impedirent, circa noctem Roiam, Vendomius Compengam reuertitur. Postero die aduentu sexcentorum Anglorum equitum quos Estanfortij Comes adduxerat cõfirmatus, cùm frustra hostem prouocasset, dimissis Rothomagum Anglis, in Flandriam reuertitur, expugnatá; eius miles in itinere Arcem abbatis Pharaonis, qua præda ad simile tentandum allecti post eius discessum Fanum Vincentij aggrediuntur. Sed cùm in auxilium concurrerent vicini, plusquam ducentis desideratis equitibus pelluntur, interque hos plæriq; viri nobiles auaritia infames cecidere. Mense Iunio Atrebatum peruenit, spectaturus singulare certamẽ Mallotini Burgij, ac Hectoris Flauij, qui se mutuo proditionis accusarant, nec alia re quàm certamine docere poterant. Cùm in foro diu fortiterque pugnassent, ac neuter vulneraretur, fortium virorum opera, præterquam in eiusmodi pugnis, vti se posse & debere censens, dirempta pugna vtrumque mensæ adhibet, in amicitiam redire, inuicemq; palam complecti, nec vnquam præteritorum mentionem facere iubet; qui secus faxit, eum se instar proditoris puniturum affirmans. Circa Cal. Septembr. fortuna Burgundis superiores clades compensat. Reinerus enim Angium Barrensiumque Dux, qui se Siciliæ ac Neapolis Regem scribebat, ducta

Isabella filia hæredeq; vnica Caroli Lotharingiæ Ducis, eo defuncto, ab Anthonio Vaudemontij Comite dicti Caroli fratre Lotharingia prohibetur, dicens filiabus in ea non esse ius. Reinerus cum verbis nil proficeret, Francorum auxilio Vaudemontum obsidione cingit. Anthonius oppido de rebus necessariis ad aliquot menses prouisum sciens ad Bonum contendit, ac si eius auxilio Lotharingia potiatur, nunquam se Burgundionum partes deserturum pollicetur, cùm Dux Reinerus Francorum confidens auxiliis eorum amplexetur amicitiam. Burgundus ne Lotharingia Francorum beneficium efficeretur, Vaudemontio mille quingentos equites ac tria Picardorum ballistariorum peditum millia duce Tholongoneo attribuit, quibuscum equites mille, ac sex peditum millia Anthonius iunxisset, Vaudemontanis obsessis in auxilium proficiscitur. Reinerus ne cum erumpentibus præsidiariis à tergo ac à fronte cum Anthonio pugnare cogeretur, motis castris loco æquo ac plano, sine vlla insidiarum suspitione cum Vaudemontio signa confert. Sed post acrem diuturnamque pugnam victus, capitur, desideratis tribus hominum millibus, quum Vaudemontius quadraginta tantum amisisset. Exinde Anthonius Tholongoneo, cæterisq; Burgundis gratias agens, ac liberaliter remuneratus, eum cum Duce Reinero, nobilioribusq; captiuis ad Bonum remittit. Sed Reinerus facta pace, Digeonẽsi custodia post annum emittitur, duobus filiis natu maximis obsidibus relictis, donec conditionibus satisfecisset, ac Fredericus Anthonij filius natu maximus, Iolam filiarum Reineri natu maximam vxorem duxisset, qui post parentum mortem, Lotharingiæ Duces,
1432. Comitesq; Vaudemontij sunt facti. Mense Februario anni 1432. Bonus in Burgundiam proficiscitur, Francorum incursiones positis præsidiis prohibiturus, adeuntque hic eum legati Regis Caroli, frustra iterum pacem petentes, eademque de causa in Belgas reuersus Cardinalem S. Crucis à summo Pontifice missum reperit, qui cum ęgrè sex annorum inducias impetrasset, post sextum mensem violatas conspicit. Mense Augusto Gandenses arreptis armis in seditionem vertuntur, clamitantes auream argenteamq; monetam puram putam non cudi. Senatores tres tumultum sedare conantes interficiunt, cæteros vrbe pellunt, complurium ædes diripiunt, carceribus effractis nexos soluunt. Sed post duodecimum insaniæ diem opera proborum ciuium ad mentem redeuntes, ac gratiam suppliciter petentes impetrant, paruaq; pecuniæ summa multati, noua moneta, è qua aurei equites, aurea Francorum lilia pendentes præcipui fuere, vulgatur. Exinde Burgundus sexcentis cum equitibus in Hollandiam proficiscitur, captumque Franciscum Borsellium (cui contra dignitatem, ac quàm postremæ pacis conditionibus pepigerat, Iacoba nupserat) Ripelmondæ custodiendum tradit, sparsa fama capite puniturum, quod beneficiarius Cliens se impari matrimonio, Patronæ, dominæque, sine suo consensu iungere esset ausus. Sed Iacoba priuatis affectibus omnia postponens, opera Frederici Comitis
" Meursij his conditionibus transigit: Iacoba ac Borsellius, Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ,
" ac Hannoniæ gubernatione abstinebunt, retentis ad vitam portoriis, vectigalibus, ac cō-
" tenti titulo Comitis Osteruantij) ditio est in comitatu Hannoniæ sita) dominiq́ue Vor-
" nani. Si Bonus Iacobam legitimis non relictis liberis morte præcesserit, integro plenoque
" tum iure omnium suarum regionum possessionem Iacoba, eiusque tantummodo legiti-
" mi hæredes adibunt. Liberi e Iacoba, ac Borsellio nati in omnem Iacobæ hæreditatem succedent. Exinde Borsellio in ordinem equitum aurei Velleris ascito, Bonus Iacoba comitatus ab Hannoniis, Hollandis, Zelandis, ac Frisiis inauguratus in Artesiam reuertitur, indeque Legatos Melunum mittit, quo regum Franciæ ac Angliæ de pace acturi conuenerant, sed re infecta est discessum. Paulò pòst Parisiis moritur AnnaBethfordij vxor, nullis relictis liberis, magno mariti procerumq; Anglicorum dolore, quod eius morte non duraturam Burgúdionum Anglorumq; amicitiam, quemadmodum euenit, ominarentur. Leodienses Burgundū veteribus ditionibus, Hannoniam, Brabantiam, Limburgum, Namurcum, Hollandiam, Zelandiam, ac Frisiam adiunxisse videntes, fortunam, potentiamq; veriti, consilio Antistitis, pacem misso caduceatore petunt, operaque Roberti Pręsulis Coloniensis impetrant, persolutis pro demolitione castellorum Namurcensium, centum quinquaginta aureorū nobilium millibus, diruentesq; turrim Montorgeulam. Hæc cùm tabulis forent exarata, pro Leodiensibus subsignarunt, Episcopus, Arnoldus Halmalius, Ordingius, ac complures alij. Festo. D. Andrææ Insulis in Fano. D. Petri, iterū

in equitum aurei velleris ordinem, nouos aliquot adoptat, indeque ad Fanum Odomari contendit, compositurus cum Bethfordio parui aliquot momenti controuersias, quas ab vxoris morte (quæ huiusmodi nugas tollere erat solita) inter eos homines malè sani disseminarant. Sed cùm vterq; ambitione tactus prior alterum adire nollet, in conspectum nō venientes, vnde venerāt hic Parisios, ille Attebatum, exacerbatis multò quam anteà plus animis, sunt reuersi, pauloque post conscriptis sexcentis equitibus, ac sex peditum millibus mense Martio anni 1433. in Burgundiam proficiscitur. Borbonij enim Dux Burgun- 1433.
dionum aliquot arces, oppidaque expugnarat. Bono iter facienti se dedunt Mussienses, ac in Burgundia Lussignium, Passaum, Aualonum vi expugnat, fugientibusque vndique Francis portas aperiunt Hernij, Corsani, Malignij, ac viginti quatuor castella, adeò vt nil planè Franci in Burgundia retinerent. Gladio hoc tempore apud Belgas percutitur Egidius quidam Postellanus Hannonius, conuictus Bonum venationi intentum ballista traiicere statuisse, corpusque in quatuor partes dissectum diuersis locis suspenditur. Margareta boni amita, quod dictus Ægidius eius in aula foret educatus, author facinoris existimabatur. Iniustè enim ab eo Brabātia sese excludi, filiæq; Iacobæ nuptias, variis artibus impediri querebatur, quo Hollādia, cæterisq; ditionibus potiretur. Mēse Februario anno 1434.
1434. comitatus ducētis viris nobilibus Burgūdus in Sabaudiā proficiscitur, honestatutus sua præsentia nuptias Lodouici Comitis Geneuæ, qui Annam filiā Ioannis Cypriorum Regis in vxorē ducebat, relicta vxore Isabella, cū Carolo filio bimestri, Cabiloni in Burgundia. Nuptiis finitis in Burgundiā reuertitur, iustisq; præsidiis in finibus relictis mense Aprili sexcētis stipatus equitibus, per Artesiā, Flandriāq; in Brabātiam peruenit, pacemq; inter Antvuerpienses, Bruxellenses, ac Mechliniēses facit. Oppugnarāt enim acriter Antvuerpienses iuncti Bruxellensibus, Mechliniēses, ob fora, nūdinasq;, quas quisq; suæ vrbi asseuerabat deberi: deinde nō mediocri pecuniæ summa, à Belgis donatus, duo alia equitum millia cōscribit, denuoq; in Burgundiam profectus, bellū Duci Borbonio, talionem ei relaturus infert, relicto Ioanne Lutzenburgio apud Picardos, qui iusta militum instructus manu, bellum cum Regiis Præfectis gerebat, quemadmodum Comes Friburgius, fœdere bono iunctus in regione Dombensi, Anglis interim è Nortmannia, non minoribus viribus rem gerentibus, ardebatque Francia vndique bello, vt quibus primum occurrerent omnino nescirent. Borboniorū deuastatis agris, neque tamē Duce in pugnam prodeunte, Chaumontio Bonus castra adhibet, suoque omnia arbitrio committere coactos, strangulatis vltra centum militibus, cæteros inermes nudosq; dimittit. Hinc mille sexcētos strenuissimos equites Villamfrancam mittit, vbi tum Carolus Borbonij Dux sororem Burgundi in matrimonio habens, cum præsidio agebat, eumq; per fœcialem ad pugnam prouocant. At ille contra quàm Bonum in aciem se negat descensurum. Collecta Burgundi in vnum præda Bellevillam contenduut, quam post triginta dierum obsidionem concessa tantùm omnibus vita, ad deditionem cogunt, præsidiarij rebus omnibus exuti, albas tantum virgulas in gratiæ speciem manu ferentes dimittuntur. Laborabat interea Borbonij vxor Agnes Burgunda pro pace, ac posteaquā aliquoties legati hinc inde conuenissent, tandē mense Ianu. anno 1435. Neuersij concluditur, quod ea duobus comitata 1435.
masculis liberis impuberibus, Neuersio se nō discessurā affirmasset, antequā fratrem marito reconciliasset. Dum promulgata pace fratres Neuersij festos agunt dies, legati à Rege Carolo adesse nuntiantur. Erat autem Artus Richemontij Comes equitum apud Frācos Magister, qui vxorem è sororibus Boni duxerat: Archiepiscopus Rhemensis regni Cancellarius, cum multis aliis nobilibus, regiisq; consiliariis, honorificè à Borbonio excepti aliquot dies secretis dant communicationibus, ac à Bono petunt, vt de pace aliquando seriò agi permittat, ac cōsiderare non Franciæ populum, sed Regem peccasse. At si populum regia quoque peccata luere æquum putet, satis superque ab ea parte per sexdecim annos patris sui mortem expiatam. Restare Regiæ satisfactionis modum rationemque, rogare eam ratio, non sui impotens vindictæ cupiditate animus regat. Considerandū peccati tempus, regisq; adolescentiam, quæ affectibus in transuersum abrepta, nec rationi, nec iudicio debita munera implere permisit, quibus cum Aurelianorum suggestiones, irritationesque accessissent, videri mirum non deberi, si adolescentis sexdecim annorum animus, specie æqui iustiq; sit deceptus. His similibusq; persuasus rationibus, quibus ob-

 testationes,

testationes, obsecrationesque fœminarum iungebantur, consensit tandem, vt de pace amplissimus Christianorum Principum conuentus haberetur, quorum iudicio ac sententia pacis cōditiones quas esset præscripturus, moderarentur. Vrbem Atrebatensem conuentui maximè idoneam designat, idq; postridie Cal. Iulij. Legati ad Regem læti redeūt. Facit interea hac de re Burgundus certiorem Papam Eugenium, Patres in Consilio Basiliensi congregatos, ac Hendricum Anglorum Regem. Ipse Digeonem reuersus celebrato Paschæ festo, cum vxore, ac filio in Belgas contendit, conuocatisque omnibus ditionum suarum ordinibus, diu de pacis conditionibus communicans, tandem ex omnium sententia iterum ad Angliæ Regem mittit, petens ad condictum diem venire, aut legatos mittere velit. Is Atrebatum Cardinalem Vuicestriæ, Antistitem Eboracensem, Comitem Atondellæ, Zutpholcæ, Hamptonij, ac Vuaruuici misit. A summo Pontifice venit Cardinalis sanctæ crucis. E Consilio Basiliensi, Cardinalis Cypri, ac plærique alij viri pij, ac eruditi. A Francorum Rege Carolus Borbonij Dux, Arthus Magister equitum, Comes Vendomæ, Archiepis. Rhemensis, cum multis aliis, sacri profaniq; ordinis viris. Bonum trecentis pro corporis custodia equitibus ballistariis stipatum sequebantur Arnoldus Geldriæ Dux, Bullonij Dux, Ioannes filius natu maximus Ducis Cliuiæ, Comes Valkenburgi, Vaudemontij, Neuersij, Estampij, Salinarum, Lignij, Nassauij, Fani D. Pauli, Antistes Cameracensis, ac Leodiensis, quem ducenti nobiles Leodiensium equites, albis omnes vestiti, albisq; singuli insidentes equis comitabantur. Aderat & Nicolaus Rollinus Burgundię Cancellarius, Dominus Fiennēsis, Crouiacus, Baufremontius, Charnius, Haubordinus, Ternantius. Adhæc non rogati miserant legatos, Imperator Sigismundus, Rex Cipri, Portugalliæ, Castellæ, Siciliæ, Nauarræ, Poloniæ, ac Daniæ, Dux Britonum, ac Insubrum, insuper, & ditiones omnes, quæ Bonum Principem agnoscebāt, vniuersaque adeo Europa in conciliationem trium potentissimorum Principum conIurarat. Bellum enim inter se gesseranr, quo plùs quàm trecenta hominum millia perierant, familiarum centum millia sedibus pulsa vagabantur, innumeræ virgines prostitutæ, mulieres ac pueri vagi errabant. Erant Atrebati supra decem equorum millia, famulorum numerus immensus, diuersæ inter se nationes omni ostentationis genere certabant. Sed cum sæpius de pacis conditionibus communicassent, ab Anglis nil æqui potuit obtineri. Volebant enim titulum Regis Franciæ, Regibus Anglorum sempiternum manere, seruare quæ tum in Francia possidebant, ac (quod Francis intolerabile erat) Regem Carolum quæ tenebat ab Angliæ Rege, beneficiario iure cum successoribus repetere. Relictis igitur Anglis, Legati Francorum Bono apud D. Vedastum in sacello suo sacris intento, ad genua procumbunt, ac ne benè cœptæ pacis præstantissimam occasionem Anglorum insolenti ambitione perturbari permittat rogant, obsecrantesq; Regi Carolo patris necem condonet, iterum atque iterum deprecantur, quippe qui sexdecim tantum annorum, non solùm facilè ad quiduis induci, sed à curatoribus etiam cogi poterat. Nunc cùm ratio iustæ ætatis decursu sibi sufficiat, non minus eum facinoris, quàm filium Philippum pœnitere, ac quoties inauspicatæ eius horæ in mentem venerit (quod plus quam semel singulis contingit diebus) tantos eum ex imo pectore singultus suspiriaque ducere, vt vel barbarissimi sæuissimiq; hominis cor permouere possit. Paratum esse Regem, omnibus ei satisfacere modis, saluo Regiæ maiestatis honore ac decore. Burgundus ad genua procumbere, pares sibi dignitate nobilitateq; proceres conspicatus, lachrymantibus collachrymabatur, partim memoria paternæ necis, quam pace abolitam iri sciebat: partim quod ij qui præcipuè facinus procurassent, immunes hactenus à vindicta, innocentis populi humeris iræ suæ facem reliquissent. Naturali igitur inclinatione plus Francis (è quorum regio sanguine se ortum sciebat) quam Anglis addictior, subleuatis è terra Regiis legatis, ac vxore quæ se his iunxerat, astringi se ait mutuo cum Anglis iureiurando, quo alter sine alterius consensu, cum Carolo pacem se non facturum erat pollicitus. Ar dicti Cardinales, è plenitudine potestatis, religione hac Boni conscientiam liberant, asserentes pluris esse reipublicæ Christianæ quietem, quàm temere conceptum ex irato animo iurisiurandi sacramentum. Annales Hollandiæ narrant, Cardinalem sanctę Crucis, cum nullis permouere verbis Boni animū posset, vt spreto Anglorum Rege, per se pacem cum Franco faceret, minatum esse, se contra eum ac Anglos iure acturum, quod contempta Ecclesiæ auctoritate, cuius iudicio cō-
troucrsiam

trouersiam paulò antè commisissent, nec æquitati, nec rationi locum darent, sed iniquissimis conditionibus summa cum peruicacia ac impietate insisterent. Ac ne aliquo modo de potestate quam Christus Ecclesiæ tribuit dubitarent, petiisse dictũ Cardinalem, candidum panẽ cui in amplissimo cõcilij cõsessu cùm summa in Deũ fiducia malè esset precatus, subitò nigerrimum extitisse, magno omnium qui aderant cum admiratione, iterũque piis verbis pani bene precatus, pristinum recepisse candorem, ac ex eo tempore Burgundum, concepto terrore, sese Procerum Ecclesiæ arbitrio submisisse, ac dimissis Anglis cum Franco pacem fecisse, posteaquam Gallias sexdecim continuis annis cum incomparabili detrimento oppugnasset, ac manibus animæq; Ioannis Intrepidi plusquam satis parentasset. Cõditiones autem hæ fuere: DICET ac cõfitebitur Rex Carolus, aut per Proceres Regij sanguinis suo nomine ac iussu dici confiterique iubebit, Ioannem Burgundiæ ducem, impiè, positisq; insidiis, per proditionem trucidatum, ideoq; sibi semper facinus, ex eo tempore quo primùm sui iuris sit effectus, displicuisse, multoque nunc magis displicere, neque se vnquam facinori consensurum fuisse, si sui potens ratio, discernere id quod fiebat permisisset, ac proinde obsecrare se Ducem Philippum, necę patris cõdonata, conceptum ea de causa contra se regnumq; suum odium, ac iustæ vindictæ cupiditatem deponere velit, memoriamque prorsus ex animo delere, quo solida æternaque hinc inde oriri, ac perdurare posthac possit amicitia. Quotidie in Fano oppidi Monteraui, vbi Dux Ioannes primùm fuit sepultus, constituto perpetuo censu annuo, repręsentatiuum Iesu Christi sacrificium pro salute defuncti Intrepidi fieri iubeto. In ponte vbi facinus fuit perpetratum, æneam Saluatoris crucifixi imaginem erigito, causamque erectionis insculpito. Prope oppidum Monterauum Cœnobium Cartusianorum duodecim sacerdotum, qui pro salute Intrepidi continuò orent, ædificari dotarique præcipito. Apud Cartusianos Digeonenses, vbi nunc quiescunt ossa Intrepidi, propiciatorium quoque inter missę orationes Iesu Christi sacrificium solemni symphonia, pro expiatione vitiorum Intrepidi, ac Noiellæ quotidie decantandum instituito. Pro iis quæ Intrepidi sunt detracta cadaueri, quinquaginta aureorum liliorum millia soluito, his non connumerato torque pretiosissimo, vnionibus, aliisque pretiosis lapidibus rigente, de quo separatim satisfacito. Nobilibus qui morte Intrepidi interfuere quicquid tum damni acceperint compẽsato, siue ij adhuc in vinculis detineantur, siue in voluntarium sint profecti exilium. Qui mortem Intrepidi, Rege excepto, consilio aut manu procurauere, ab hac pace excluduntor: Quicunque ex iis in Regis potestatem venerit, Bono traduntor; qui verò manus eius effugerint, perpetuo exilio multantor, bona fisco Burgundi addicuntor. Bono eiusq; posteris in sempiternam possessionem Comitatum ac oppida Masconum, Iangonum, Auxerram ad Sequanam, Castelleniam Barrensem omnibus cum munitionibus, Peronam, Mondiderium, ac Roiam relinquito. Ioanni itidem Burgũdo Comitatum Estampij reddito, eique ac Comiti Neuersio tria millia, trecenta, ac quadraginta aurea scuta reddito, quæ mater eorum Bona Rothomagi mensario in vsuram dederat, Rex verò non solùm vsuram, sed & sortem mensario numerare coëgerat. Oppidis ad vtramq; Somonæ ripam sitis, Fano Quintini, Corbeia, Ambiano, Abbevilla, cum Comitatu Pontiaco, Dorlano, Fano Riquerij, Creuecceurio, Alleusio, Mortanga cedito, donec Bono aut eius successoribus, Rex aut eius successores persoluerint quadringenta aureorum liliorum millia. Burgundus à Tornacensibus annuam quam polliciti sunt pensionem recipiat. Bono eiusque tantùm filiis legitimis ac qui ex iis nascentur filij Comitatus Boloniensis manebit. Dum vixerit, Regi beneficiarium ob nullas ditiones iusiurandum dicet, sed eius liberi. Cum Imperatore, Hispanis, Anglis, nec vllis Burgundi hostibus, eo inscio ac nolente, fœdus ne facito. Burgundi apud Regem militantes, bellicum Burgundionum militare signum nõ mutabunt. Omnes Franciæ Proceres, siue ij Regij, siue non sint sanguinis, has pacis conditiones propria manu subsignabunt, iureiurando sigilloque proprio confirmabunt, pendente in medio maximo Regis sigillo. Filiam Catharinam Carolo Boni filio despõsato, ac centum viginti millibus aureorum liliorum dotato. Hęc postridie Cal. Sept. aut, vt alij volũt, secundo Cal. Octobres Atrebati ab vtraque parte consignata, deinde per vniuersam Frãciam, ac Belgas promulgata, adeò omnium ordinum homines lætitia affecere, vt tum se primum nasci arbitrarentur. Soli inter omnes Christianos ægerrimè hęc ferebant

Angli, quibus per Legatos nuntiari iubet, se summi Pontificis, Patrum in consilio Basiliensi congregatorum, ac Principum orbis Christiani precibus authoritateque victum, pacem cum Rege Carolo fecisse, ne plus quàm Christianum decet, iniuriarum sæuus inexorabilisque vindex iure ab omnibus iudicetur, ac proinde aliquando clementissimi Numinis talionem contra se irritaret, rogans inter publicæ tandem aliquando tranquillitatis auctores numerari se quoque patiatur. Sed Angli ira consternati, adeò ægrè hanc pacem tulerant, ac præcipuè quod literis ad Regem Hendricum scriptis, pro more eum non amplius dominum appellaret, vt legatis sine responso dimissis, hoc tantum adderent, Bonum periurum esse proditorem, propositoq; per vniuersam Angliam edicto, subditos eius insula omnes ad certum diem decedere iuberent, literisq; ad Imperatorem, Colonienses, Leodienses, Geldros ac Gandenses datis, magnis propositis præmiis, ac immensa polliciti auxilia, vt se cum Anglis contra Francos, periurosq; Burgundos iungant, persuadere conantur. Sed fermè omnes interceptæ, ac ad Bonum delatæ, irritatus cótumeliosis eorum scriptis, bellum, dissuadentibus prudentioribus, prior contra Anglos decernit, ac ad obsidendum Caletum se parat. Flandri militem, pecuniam ac commeatum pollicebantur: Hollandi ac Zelandi armatam classem, qua mari oppidum premerent. Dum totus in apparatu est, Crouiacus Ambiani ciues aliquot, capite, bonis aut exilio punit, quòd dum iis

1436. in partibus rem pecuniariam ad bellum expedit, seditionem excitassent. Initio anni 1436. Lalani Regulum sexcentis cum equitibus Regi Carolo contra Anglos mittit, qui iuncti Vilanio, ac equitum Magistro, Anglos è Fano Dionysij, ac paulo post adiuuantibus in gratiam Boni ciuibus, vrbe Parisiensi pellunt. Impetrarat enim eis prioris defectionis gratiá, permiseratq; Rex, vt bellicum Burgundionum in vrbe signum proponeretur, quo paulatim animis eorum delinitis, facilius veteri assuescerent imperio. Angli non solùm à Burgundo se deseri, sed etiam oppugnari videntes, duobus peditum millibus, Caleto mense Maio eductis, Cassetanam ditionem infesta populatione peruastant; quos ij pellere conantes, prœlio infeliciter tentato, domum desideratis quingentis viris dilabuntur. Angli amissis septuaginta militibus Caletum reuertuntur. Coëgerat interea Bonus mediocrem militum manum, sed iusti exercitus vires, Flandrorum triginta millia in armis parata effecerant, sequebaturque magnus bigarum commeatu onustarum numerus. Gandensibus præerat Colardus Comenius: Brugensibus, Ioannes Stenhusius: Iperensibus Ioannes Comenius: Franconatibus, Markemi Regulus: Cortracensibus, Gerardus Ghistellanus. Mechlinienses quingentos equites miserant, adduxeratque è Francia Magister equitum sexcentos. Coadunato exercitu, cum flumen Ronam traiecissent, castrametantur in valle Tourneham (quo in loco Philippus Audax castra olim contra Anglos habuerat) adducente Estampij Comite trecentos equites. Motis castris Oiam oppidum vi expugnant, quinquaginta quatuor milites repertos suspendio, ad aliorum exemplum strangulantes, ne tanti exercitus vim temerè posthac tam pauci contemnere auderent. Idem fit Zantgatæ, Marcæ ac Ballingæ, exceptis iis qui in Gandensium manus veniebant, seruabant enim illi captiuos in vinculis, vt facta commutatione, suos ciues, si quos capi cótigisset, reciperent. Castellis omnibus ac munitionibus expugnatis, tandem Caleto exercitum admouent, erumpentes Anglos equitatus repellit: Burgundi, Flandrique quæ ad oppugnationem necessaria erant, tuto parant, collocantes idoneis locis ænea ferreaq; tormenta, noctes diesque continuò reboatu muros quatiunt. Verùm quòd obsessis de rebus necessariis abundè foret prouisum, indiesque ex Anglia quod opus videbatur, diligenter mari (quo Angli potiebantur) suppeditaretur, parum proficiebant. Multi intereà ex oppido tormentorum violentia interficiebantur, ipseque Bonus non satis cautè oppidi situm contemplans, cadentibus quatuor corporis custodibus, propemodum fuerat interfectus, ac post paucos dies ad mare eadem de causa paucis cum equitibus profectus ab insidiatoribus fuisset interceptus, nisi Ioannes quidam Platelus solus contra Anglos aliquot pugnans, maiorem in se conuertisset partem, Bono interim pernicis equi velocitate seruato, ac Platelo capto. Adhæc quotidie Caletani erumpentes, minutis prœliis Flandros exercebant, interficiebantur capiebanturq; vtrinque multi. Mense Augusto Brugensium triginta sex interficiuntur, capiuntur viginti tres. Paulo post Gandensium viginti duo obtruncantur, capiuntur triginta quatuor. Sed post octo dies equites Burgundi vindicata

Flandrorum

Flandrorum clade, viginti tres Anglorum equites interficiunt, ac quadraginta septem capiunt. In Anglia interim miles cogebatur, scripseratque Hunfredus Glocestræ Dux, se post octo dies in aciem descensurum. Acceperat Bonus conditionem, quod polliciti essent Flandri sese strennue dimicaturos, diuulgataque in proximas ciuitates fama, ex omnibus locis viri nobiles, Principi suo operam nauaturi ad castra confluebant. Aduenerat interea Hollandorum, Zelandorumq; classis, nauesq; aliquot lapidibus arenaq; repletas in portu Caletano merserant, quo Anglorum classi ingressum prohiberent, sed à reciproco maris æstu in altum abreptæ inanis eorum mansit opera, discedentesque paulò pòst Hollandi ac Zelandi, ne ab Anglica classe circumuenirentur, domum relicto Caleto proficiscũtur. Flandri eorum discessu de oppidi expugnatione desperantes, simulque territi apparatu Glocestri, qui vero maior adferebatur, tumultuari incipiunt. Erexerant Gandenses suis in castris ligneam turrim, quæ Caletana mœnia altitudine superabat, fossa ampla circundederant, ac trecentis ciuibus custodiendam commiserant. Angli hostem quæ in oppido ac muris agerentur perspicere ægrè ferentes, prima luce magna manu ad turrim aduolãt, ac antequam auxilium adferri posset, interfectis 160. Gandensibus expugnant, captis vltra centum, quos eadem hora ante oppidi portam iugulant, quod virum nobilem ab his captum, nulla de causa interfectum didicissent. Gandenses post hoc detrimentum è tumultu in seditionem versi, proditos se terra à Boni consiliariis, mari ab Hollandis vociferantur, quærebantq; ad necem Crouiacum, Noëllium, Brimeum infaustæ expeditionis auctores. Sed ij initio tumultus hæc veriti, Ghuinetum quod Bonus obsidebat, eius in castra fugerant: qua re Gandenses intellecta, vasa conclamant, tormentisq; è muris abductis, ad iter se parant, vociferantes eripere ducem, bellica vrbi Gandensi tormenta velle omnia. Verum erat, Bonum tormenta oppido amoueri iussisse, non vt auferret, sed quo Glocestro educendi exercitus copia fieret, cumque non obedirent, cum globis ac puluere tormentario auferri iusserat, in acie contra hostem vsurus. Tandem de seditione ac abitu Gandensium certior ad eorum castra aduolat, ac vt statutum pugnæ diem expectent rogat, nisi summa cum infamia fugisse nondum visum hostem, sibi vniuersisque Flandris, exprobari velint. Surdis omnia canit, parati iter instituunt, non minus turpiter hic Bonum, quàm anno 1411. Ioannem eius patrem ad Desiderij montem deserentes. Gandensium exemplum cæteri Flandri, neglecto Principis imperio, indecorè sequuntur. Coactus igitur & ipse castra primũ Ghuineto, deinde Caleto mouet, in frõte cõstitutis peditibus dicto audientibus, tormentis, ægris, bigis, impedimentisq; cæteris. Ipse cum equitatu sequebatur, sæpiusq; erumpentes Anglos, dispositis ad hoc aliquot equitum turmis, in oppidum reiicit. Vix Flandri domum, Bonus in Artesiam peruenerãt, cùm Glocester cum trecentis nauibus Caletum appellens viginti circiter hominum millia exponit, hosteque non reperto, assumptis duodecim millibus occidentalem Flãdriam inuadit, reliquis cum nauium parte ad populandam maritimam Flandriæ oram, ductu Ducis Vuincestri missis. Oppida Occidentalis Flandriæ tum temporis omnia muro, fossa, aut vallo erant clausa. Quare Glocester ad agrorum populationem conuersus, nil circum Greuelingam, Bergas, Duinkerkam, Borburgum, Veurnam, Dixmudam, Neuportum, Casletum, intactum inuiolatumque reliquit. Bella ac Poperinga desertæ ab incolis, igne absumuntur. Casletani ad septem virorum millia coëgerant, Anglis prædam, aut eius partem erepturi, sed multitudine, ordineque proficiscẽtium territi, prætereuntes lacessere non sunt ausi. Glocester verò immensa cum preda tuto Caletum rediit, ante exercitum agens supra duo Flandricarum bigarum ac quadrigarum millia, quibus miseri rustici proprias fortunas auehere cogebantur, ac relictis plaustris equisque, pedibus domum reuerti, exceptis ditioribus, qui se magno insuper redimere cogebantur. Vuincester non minus infesta populatione maritima loca vexabat, Bono nil se mouente, sed lætis oculis rebelles seditiososq; Flandros pœnas dare inspiciente. Ostendæ conuenerant finitimi fermè omnes, sed cùm tardè vastatis agris auxilio se venisse conspicerẽt, repertum fortè fortuna, Veræ dominum maris apud Zelandos præfectum, primæ nobilitatis virum, furibundi interficiũt, clamitãtes, Flandros ab eo Caleti abductis Hollandorum Zelandorumq; nauibus, fuisse desertos ac proditos. Populabatur adhuc Vuincester Oriẽtales Flandros, ac Franconates sero suis opem ferentes contemnens, in Hulstensem oram sese infestus conuerterat. Sed

Hector Verholtius cùm in tempore agrestes ad arma conuocasset, præda ad naues coacta in altum Vuincester eum expectare non ausus contendit. Interea Brugenses contra prædatores Anglos frustra profecti arma ponere nolebant, nisi Bonus quæ petebant consensisset. At is extorqueri iudicans, quæ armati petunt, planè negabat. Sluzam igitur contendentes portas aperiri iubent. Cùm Præfectus Rolandus Vtkerkius recusasset, ira furentes Brugas reuertuntur, forum armati occupant, ciuesq; omnes ad arma concitant, proficiscendum Sluzas iustis viribus clamitãtes, quòd neglecto Brugensis vrbis imperio, sub eius signo ad Caletanam expeditionem exire noluissent. Proinde ad officium cogendos, muros deiiciendos, fossam replendam, authoresque neglecti imperij puniendos. Adhæc Brugas Franconatium Metropolim facientes, dicebant non debere separari, nec Franconates quartum Flandriæ membrum dici, sed vnum censeri, omnibus Franconaribus immunitates vrbis Brugensis offerentes. Triginta tãtùm & tres pagi quod offerebatur acceptauere, cęteri cõtempsere. Interea Iustitium per vrbem (foro ab armata plebe à nono Cal. Septembr. vsque ad quartum nonas Octob. insesso) visebatur, interfecerantq; Eustatium Brixanum vrbis Schoutetum, redegerant in suam potestatem portarum claues, ac tormẽta bellica. Bonus seditione intellecta, Dammum (oppidulum est medio inter Brugas Sluzamq; itinere, quatuor passuum millibus ab vtraque distans) venit, vxorem ac filium, ægrè ab irata plebe impetrat. Abeuntem cum filio, sine vllo famulitio Ducem Isabellam, indignis insuper scurrilibusque verbis prosequuntur. Gandaui hoc tempore res nihilo planè meliori erant statu, altero alteri Caletanam discessionem exprobrante, ac à se culpam dedecusq; transferente, adeò vt Bonus secessionem veritus eò contenderet, accẽsosq; animos sedaret. Peruenere interea Gandauum Brugensium literæ, fœdus amicitiamq; pangi petentes, nisi Princeps petitionibus suis subscripsisset: quod cùm Gandẽses enixè ab eo petiissent, nec ille vllo modo assentiret, dicens sibi ex iure satisfieri velle, de iis quæ contra suam dignitatem, extrusa vxore, filioq;, ac indignè necato Schouteto, pulsisq; compluribus viris bonis fecissent, Gandenses ira accensi, prælatis in forum Veneris 52. opificum militaribus signis, eò cum armis secuti communi consensu iurant se Brugensium causæ contra irati Principis vim non defuturos, pauloq; pòst sedati animis, dimisso foro, armisq; ad sua quisque dilabitur, permittentes vt Princeps omnibus Flandriæ oppidis, quos vellet daret Præfectos. Mittit Dammum iusto cum præsidio, Ioãnem Villanum, qui adactis in Reiæ alueum Brugas fluentis magnis trabibus, vsum eis nauigationis eripit. Ipse in Artesia, Hannonia ac Picardia militem cogit. Veræ Regulus Hollandorum ac Zelandorum armatis nauibus, nequid mari Brugas perferretur impedit, paratusq; erat à Brugensibus de Caletana defectione pœnas sumere, nisi animaduerso periculo animis cecidissent, vsique deprecatoribus Gruthusę ac Vallæ dominis, pro pace orassent. Negat nisi positis armis, relictoq; foro, ad operas quisque suas domum rediisset, se aures præbiturum. Adduxerat interim è Burgundia Charnius mille ducentos equites, quamobrem Brugenses multo magis territi, depositis armis forum (quod circiter sex hebdomadas tenuerant) relinquunt, domumq; dilabentes, pacem enixè rogant: cumque difficiliorem spe Principem reperirent, Gandauum præfectos opificum, cum vniuerso vrbis Magistratu, ac iis qui aliquo honore munereq; publico fungebantur, viros numero 150. mittunt, qui ad eius genua prouoluti, pacem submississimis verbis orantes, tandem deprecantibus proceribus, ac Duce Isabella eius vxore, dat absolutam, insuperque quod non postulabant tributum annuũ à patre anno 1407. extortum, ac vitulino in tergore descriptũ, eaq; de causa ab eis Vellus vitulinum appellatum, statim vt vel decerperent, vel exurerent tradit, datque eis Scouthetum Bartholomæum Vochtium. Legati cum pace læti domum reuertũtur. Sed decimoquarto vix elapso die ab inquietis concitati hominibus ad insaniam redeunt, die Sluzanis dicto, quo de rebus controuersis, Brugas causam dicturi se sistant. Cùm nemo cõpareret, publica sententia omnes ciues Sluzanos in quinquaginta annos vrbe Brugensi, ac Flandria exulare iubent, addita in eum capitis pœna, qui non paruisset. Sluzani irridentes Brugensium minas, fossam qua ex oppido Dammum naues mercatorum vehuntur, impactis in alueum maioribus tignis claudunt. Brugenses Principis eos authoritate innixos hæc facere arbitrati, viginti quatuor Senatores, quos ei maximè gratos existimabant, in carcerem coniiciunt, missisq; Dammum quadringentis armatis ciuibus, totidemque Ardenbur-

denburgum, excursiones nobilium, iis in partibus res suas populantium impedire iubet. Sed mense Nouembri eosdem domum reuocant. Bonus enim prohibitis populationibus, septuaginta tantum stipatus equitibus ballistariis Gandauum proficiscitur, quod eò Flandriæ Ordines conuenirent, cogniturі quid iuris Sluzano in oppido Brugenses haberent, controuersiamq; sine bello finirent. Magna cum pompa reuerentiaque, ab omni hominũ ordine suscipitur. De pace cùm ageretur, hæc ante omnia volebat: Audenarda (cuius „
se Gandenses conditores auctoresque ferebant) Sluza ac Neuportum, neminem præter „
Flandriæ Comitem, dominum agnoscent. Sententia à Brugensibus contra Sluzanos lata „
rescindetur: Franconates à Brugensibus (vti fuerant) separati, quartum Flandriæ mem- „
brum censebuntur. Cùm sępè ac diu hisce de rebus consultassent, nec conuenire possent, negotio ad diuturniorem consultationem reiecto, Bonus Insulas proficiscitur. Huc ad eũ venit Reinerus Angium Dux, acturus de redemptione filiorũ, quos ante quinquennium, captus à Vaudemontij Comite pro se obsides dederat, donans Burgundo pro sua ac liberorum liberatione, ditionem Casletanam, sui tum temporis (iure Ducatus Barrensis) imperij, insuper magnam promittens pecuniæ summam, pro quã spondebãt quatuor munita Barrensis ditionis castella pignori, ad solutionis vsque diem Bono tradita. Initio anni 1437. aperitur Brugensibus portus Sluzanus, iure suo vnicuique seruato, quod de dictis 1437.
controuersiis nondum constitisset, nec sententiã Ordinum Flandriæ quicquam foret decretum. In honorem tamen Principis Brugenses sententiam contra Sluzanos latam moderantes, eis Flandriam reddunt, vrbem suam nondum. Quare animaduertens non facile Ordines per omnia sibi obtemperaturos, nõ expectata eorum sententia, Franconates à Brugensibus (veteri insistens moti) separat, quartumq; Flandriæ membrũ, in perpetuum nominari iubet. Brugenses ægerrimè hoc decretum ferebant, quiescentes ac iram deuorantes, donec nũtiatum esset, Gandenses summum opificum interfecisse Præfectum (ipsi Decanum vocant) ei imputantes Caletanam defectionem. Vociferantes igitur eandem sese infamiam vlcisci velle, primum fabri ferrarij arreptis armis in forum descẽdunt. Hos subsequuntur ex omnibus statim opificum ordinibus, proletarij sellulariique, conuocatisque omnibus, qui antè triginta annos Magistratum gesserant, cùm pars coacta, pars spe sedandæ seditionis venisset, in carcerem circiter septem hebdomadas claudunt: nec hac iniuria contenti, interficiunt Iacobum ac Mauritium Vassenarium, primæ nobilitatis viros, ementientes sine populi eos consensu clam cum Principe, contra quàm è re populi foret, consilia agitasse, fugiuntq; hanc ob causam vrbe, nobiles fermè ac ditiores mercatores omnes. Bonus tertio Brugensibus Reiæ vsum eripit, fixis in alueo maximarum arborum truncis, decernitque iam serio seditiosos punire, ac proinde quæ necessaria videbantur, diligenter comparabat. Illi decretum coniectura assecuti, Insulas legatos mittũt, tertiamq; pacem orant. Respondet sese in Hollandiam cum milite per Flandriam proficisci, quod Iacoba Bauara sine liberis, superiore anno, mense Octobri, è vita decedẽs, sibi hæreditario iure Hannoniam, Holandiam, Zelandiam, ac Frisiam reliquisset. Coëgerat è Picardis, ac Artesiis tria peditum millia, perq; speciem adeundæ Hollandiæ in finibus Brugensium consedit. Ibant vna Estampius, Liladamus, Rolandus Vtkerkius, Colardus Comenius, Lodouicus Haueskerkius, Iacobus Creueceurius, Philippus Ternantius, Iodocus Lihterveldius, cum plerisque aliis nobilibus præfectis. Brugenses eum corporis tãtum cum custodibus, ac domestico cum famulitio vrbem pacis confirmandæ causa intraturum existimantes, portam Buueriam aperuerant, ingrediebaturque Bonus dictis cum Proceribus ac aliquot peditum signis: sed qui portis custodiæ præerant, videntes tria hominum millia cum armis subsequi, rogãt, Malam iis ire iussis, cum ordinario tantum comitatu ingrediatur, reperturos Malæ milites commeatum, quem Magistratus abundè eo misisset. Sed existimans à suis portam teneri, responso non dato, in vrbem, non expectatis cæteris, imprudenter equitans, forum petit. Brugenses malè sibi conscij, portam iussu seditiosi Magistratus, magno agmine per diuersas vias ad eam delati claudũt, Principemque à tergo immenso agmine subsequentes, exclusis tribus peditum millibus, inuitum vlterius protrudũt. Cùm ad Veneris forum peruenisset, exclusos pedites suos, tristi docetur spectaculo: cùm enim duo ciues honesto nati loco, ei fœlicem aduentũ magna cum reuerentia gratularentur, à seditiosis ante equi sui pedes, nulla alia de causa cõfodiuntur.

Milites

Milites Principē ab his peti existimātes, magna voce vrbē captā conclamāt, strictisq; gladiis, ac tēsis balistis sine discrimine populū inuadūt, occisisq; duodecim, ac multis vulneratis, tota vrbe ad arma cōcurritur, ac ab omnibus partibus, in Bonū eiusq; comitatū fit impetus. Cū se multitudini imparē videret, portam Bouueriā pugnādo sensim repetit, clausamq; reperiēs, dū pauci obices seralsq; moliuntur, eodē in loco, ac prope Sacellum D. Iuliani, acerrima, deteriore Burgundionum conditione, oritur pugna, in qua non dubiam accepisset cladem, nisi fauens ei semper numen, fabrum ferrarium nomine Iacobum Hardoum, præfectum Scadebeletterorum, in ipso extremæ necessitatis momento, submisisset, qui fabrilibus instrumentis, seris, repagulis, pessulisque effractis, Bono ac qui cum eo erant, effugium præbuit, quem statim sunt secuti milites qui vrbem non intrauerant. Desiderauit plusquam centum milites, ac inter hos magno cum dolore, Liladami regulum, nobilem vereremque præfectum, qui solus auctor semper fuerat, ne cum quatuor militum millibus, amplissimæ vrbi in seditionem versæ, se cōmitteret. Iacobus Hardous captus, quod portam effregisset, capite punitur, corpusque in quatuor partes dissectum diuersis locis, instar proditoris suspenditur. Verùm domitis Brugēsibus, liberi eius à Bono sunt nobilitati, ac ditati. Inter captiuos fuere Principis Symphaniaci numero 40. quos statim dimitrunt, sed non item 160. Picardos milites, è quibus in vindictam ciuium qui ceciderant, viginti duos statim gladio percutiunt, cæterorum eadem fuisset conditio, nisi continuis Ecclesiasticorum exterorumque mercatorum precibus (paucis in carcere detentis) forent dimissi. Qui ante sequentem diem in latebris sunt reperti, nocte iugulabātur, non reperti, cùm per vrbis muros fugam tentassent, pars maior in fossis submersa periit. Rati Brugenses Boni vires hac pugna se planè eneruasse, egressi magna manu, maioribus cum tormentis Sluzam obsident. Præerat oppido Simon Lalanus, ac Rolandus Vtkerkius præsidio quadringentorum Ballistariorum, oppugnatiq; ter strennuè, seditiosos multis interfectis repulerant. Sed cum maiori apparatu oppugnationem instituerent, nuntiatur Bonum cum iusta militum manu Sluzas properare, quare post tertiam obsidionis hebdomadam Brugas reuertuntur, bellumque in agricolas conuertentes, ditiores magno libertatem redimere cogunt, prædamq; non mediocrem ad vrbem agunt. Gandenses futuri huius belli honorarij pacificatores, sublatis septuaginta militaribus signis, tacito boni consensu ductu Erasmi Onredeni, viri moderati, vrbe proficiscuntur, ac Ekeloni castra ponunt. Veniunt huc vtriusque partis legati, ac post aliquot dierum disceptationes pacem faciunt, consentientibus Brugensibus vt Franconates quartum Flandriæ membrum censerentur, nec populus dum pax promulgatur, cōtradicit, donec paulò pòst à Iacobo quodam Messemakero, ac aliquot aliis opificum præfectis irritatus, sese ea cōditiône pacem admittere negat. Interea Bono è Zelandia auxilio venit, iusta militum cum manu, Veræ regulus, sæpiusq; è Sluza in Brugensium fines erumpens paruis præliis vario euentu certabant. Gandenses pacem non succedere videntes, relictis Brugensibus domū redeunt. At ij se vndique premi sentientes, cùm sensim omnia solito cariora fierent, pacis denuò arbitros, animis oculisq; requirebant. Nemine sese interponente, subit memoriam, ducem Isabellam, vrbem semper suam teneriùs dilexisse. Quatuor igitur ad eam viros probos, principiq; fideles mittunt, ac vt vrbi à duce marito pacem impetret, orant. Scripserat variis temporibus Brugas Dux Isabella, vt cum Gandensibus belli societatem non inirent (id enim summopere Burgundus verebatur) nisi omni calamitatis genere diuexari mallent: cuius cùm consilio in hunc vsque diem obtemperassent, suscepta eorum causa, honestas pacis conditiones à marito impetrare conabatur. Adiuuabant eam exteri mercatores, ac præcipuè Hispani. Vt verò Brugenses testarentur, sese seriò præteritorum pœnitere, capite puniunt (quos paulò ante publicis acclamationibus exceperant, ac coronis è floribus plexis honorarant) Iacobum Messemakerum, Præfectum Fabrorum ferrariorum, Tinctorum, ac Lanificorum, quod pacem quam Ekeloni arbitris Gandensibus fecerant, in vrbem reuersi primi dissuasissent, auctoresque violandæ fuissent. Adhęc sexto Idus Ianuarij anno 1438. Ioannem illegitimo Boni thoro procreatū, ac electum pro Col-
1438. legio D. Donationi (vt vocant) Præpositum, summo cum honore ac reuerentia in vrbem recipiunt, missisq; Atrebatum quatuordecim legatis, pacem submisse orant, Principis arbitrio vrbem suam committentes, quod Ducis Isabellæ opera æquissimas se pacis conditiones

tiones obtentutos crederent. Legati hi fuere: Iacobus Zutvagerus, Iacobus Baſſeuellius, Iacobus Blanderelus, Iacobus Vuildæus, Michael Teimſckius, Egidius Reinardus, Egidius Laurinus, Ioannes Volkardus, Ioannes Barvotius, Ioſephus Reiſinus, Richardus Heinſius, Ioãnes Stenbergius, Anthonius Kainius, Balduinus Leuinus, liberátque ſtatim viginti ac ſeptem captiuos Picardos, nouis ornatos veſtibus, ac pecunia in viaticum ſingulis prębita. Legati Principem Atrebati adeuntes, pacem impetrare non poterant, donec ſubſecuti Eccleſiaſtici ac nobiles qui ab initio tumultus fugerant, exterique mercatores, hiſque iuncta Dux Iſabella cum filio Carolo, ſimul cum legatis ad genua eius procumbentes eam extorſiſſent. Conditiones hæ fuere: ducenta aureorum equitum millia, Brugenſes Principi pro damno dato ſoluunto. Sluza nullius præter Comitis Flandriæ imperium ac auctoritatem agnoſcito. Franconares in ſempiternum, à Brugenſibus ſeparati, quartum Flandriæ membrum cenſentor, in cuius rei perpetuam memoriam, eis nouum ſigillum, ac militare ſignum donabat. Liladami filio decem millia aureorum liliorum ſoluunto, ac effoſſum cadauer, apud D. Donatianum, iuſtis prout decet ritè perſolutis, ſepelitote, inſuperque quotannis, quarto Idus Maij, exequiarum ſolemnes cæremonias, viginti quatuor accenſis cæreis funalibus (quod eo tempore multum erat) publico ſumptu reperunto. Iacobi Hardoij ab eis interfecti, ac poſtea recollectis membris, honeſtiſſimè terræ mandati viduæ ac liberis è publico, prout eſt meritus, ſatisfacito. Quadraginta ac duo ſeditionis auctores, qui nominabuntur, pacis beneficio excludunror, perque omnem vitam maieſtatis rei corpora ſupplicio, bona fiſco tradunror. Si quis Brugenſi iuriſdictione, illegitimo natus thoro, legitimis non relictis liberis, è vita deceſſerit, Flandriæ Comes hæres eſto. Pace his conditionibus Atrebati Cal. Martij confirmata, Iacobum Scakium vrbis Schouteтum renuntiat, Reiæ nauigationem reſtituit, militem è finibus Brugenſium educit, qui variis ſpectaculorum lætitiæque generibus pacem ſibi gratiſſimam ſunt teſtati. Nondum Bonus Caletanæ expeditionis infamiam obliuiſci poterat, quęrens mille occupandi oppidi modos, pace inter tres ſummæ nobilitatis viros conciliata, quorum inimicitiæ non vulgare Reipublicę periculum minari videbantur. Erãt autem ij: Charnius, Hiræus, ac Ioannes Lutzenburgius. Interea Eſtampij Comes, ac Anthonius Crouiacus, coactis quinque peditum millibus Ghuinetanos inuadunt, expugnant Zantgatam, pontem Caletanum euertunt, multíſque in locis perfoſſa mole mari obiecta, Caletũm marina inundatione obruere, aut Anglos ad defendendum oppidum cogere nituntur. Sed nunquam in eam altitudinem maris creuit ęſtus, vt de fuga oppidanis foret cogitandũ. Quare Burgundi deſperata expugnatione ad prædam conuerſi infeſtiſſima populatione Caletorum Ghuinetorumq́; agris peruaſtatis, nec incendiis abſtinentes, in Picardiam reddita Anglis ratione reuertuntur. Interea Brugenſes euulgatis pacis conditionibus, portis omnibus occluſis, è duobus ac quadraginta ſeditionis auctoribus, vndecim repertos, medio ante hallas foro, gladio interficiunt, corpora rotę, capita pilis infixa in campo puniendis facinoroſis deputato ſtatuunt, ac inter hos Arnoldum Betſium, ſigniferum Orſcampiorum, capiti corona roſea impoſito, quo modo eum ſeditioſi coronarant, quod primus Franconatium explicato vexillo cum popularibus in vrbem veniſſet, deſertoque antiquo Magiſtratu ſe ſuoſq́; in Brugenſium clientelam dediſſet. Cæteri Franconatium pagi, qui ſtulta leuitate Brugenſium admiſerant imperium, pacem centum millibus aureorum equitum redimere coguntur, quod tributum complures ditiſſimos ruſticos ad paupertatem redegit, vindicante eo hac ratione Caletanam ab hac parte ſeceſſionem. Erant enim inter 42. proſcriptos nominati præcipui eius ſeceſſionis auctores. Poſthæc bonus Oſterlingos Brugenſibus conciliat. Deſerere enim vrbem volebant, quod multi ſuæ nationis à factione Brugenſi, Sluzæ eſſent impunè interfecti. Menſe Iunio Cameracum venit, Catharina Caroli ſeptimi Francorum Regis filia, decem annorum virgo, deſponſata Carolo Charloo Boni filio, ſed quæ poſt paucos menſes obiit. Initio anni 1439. Burgundus interpoſita auctoritate ſua, Louanienſes, Bruxellenſes ac Mechliniẽſes inuicem conciliat, qui ciuile bellum ob friuolas rei frumentariæ cauſas (cuius tum temporis magna vbique erat inopia) inter ſe geſſerant, ſimilibuſq́; fermè negotiis fuit occupatus diuerſis in locis anno 1440. 1441. 1442. prudentia ac auctoritate innumerabilia ſopiens ciuitatum diſſidia, è quibus aliquot funeſta erupiſſent bella. Menſe Martio eius opera, legati Francorum, 1439.

Anglo-

Anglorumq; in finibus Greuelingorum, frustra de pace agentes conuenerant. Mense Aprili disceptatio primùm, deinde inimicitiæ inter Bonum ac Ioannem Lutzenburgium oriuntur, quòd nunquam paci Atrebatensi subscribere voluisset, sed Anglorum semper partes (quemadmodum ad vltimum vsque fecit spiritum) secutus, enixè adhuc foueret. Rogatus tamen ab omnibus aurei Velleris Proceribus, excusationes Lutzenburgij qualescunque admittit. Mense Iulio denuò Francorum Anglorumq; legati, pacis causa conueniunt, & quanquam Bonus ad rem componendam nullum non moueret lapidem, nil tamen est effectum. Hollandi ac Zelandi hoc anno cum Osterlingis parua de causa bellabant, sæpeque inter se mari acriter conflixerant, nauesq; mercatorum diripuerant, Osterlingorum tamen præcipuo cum detrimento. Dominus enim Veranus, piratis omnibus qui mereri volebant, Hollandis Zelandisq; coniunctis, non solùm Osterlingos, sed Francos, Anglos, Scotos, Hispanos, Flandros, sine discrimine inuadebat. Nacti enim piratæ tutos portus nemini parcebant; Hollandi verò ac Zelandi per causam belli, cum his
1440. piraticam exercebant. Anno 1440. coniurarant plerique Francorum Proceres cum Delphino Lodouico cōtra Regem Carolum, quem in ordinem redigere, ac filio regni administrationem tradere cupiebant, petietantq; per literas à Bono, vt se Delphino iungeret. Sed is facinus detestatus, eos ab impio proposito, rationibus interposita auctoritate absterruit, admonens iurisiurandi, Regi Carolo præstiti, ac ne temerè adolescentem filium contra patrem, magna cum calamitate miseræ plebis, ac incompatabili Anglorum gaudio irritarent. Pudore igitur rationi locum dante, proposito destitēte, & quanquam sperassent, non emanaturam coniurationem, resciuit tamen Rex Carolus, iustamque de rebellibus pœnam sumpturus erat, nisi per legatos à Burgundo exoratus, admisso in conspectum Delphino, cæterisq; conspiraroribus, veniam in genua prouolutis dedisset. Mense Nouembri liberat Bonus Carolum Aurelianorum Ducem Anglica captiuitate, persolutis propria è pecunia pro eius redemptione, ducentis aureorum liliorum millibus, fratre tamen Aureliani Ioanne Engelumensium Comite, in carcere manente. Fuerat Carolus Aurelianus cum fratre Ioanne ab Anglis prælio Azincurtiano captus, cuius eo tempore annus vigesimus quintus agebatur, quo tempore semper in Anglia fuerat detentus, sperabantque omnium ordinum homines, veteres Burgundionum, Aurelianorumque inimicitias hac Burgundi beneficentia desituras, quemadmodum euenit, ad vitam tamen tantum horum duorum Principum. Cùm Carolus Aurelianus Caleto Greuelingam, indeq; ad Fanum Odomari peruenisset, vxorem ducit Mariam filiam Adolphi, primi Cliuiæ Ducis, ac Mariæ Burgundæ sororis Boni. Nuptiis sumptu Burgundi magnificè finitis, iurat Aurelianus in conditiones pacis Atrebatensis, ac deinde nouum singulareque fœdus, clam inter se sanciunt, supplenteq; Bono ad Fanū Odomari, Equitum Aurei Velleris numerum, Carolus quoque Aurelianus in ordinem est ascirus, quam ob causam in Franciam reuersus, non eo vultu à Rege Regnique proceribus quam sperauerat est receptus. A Fano Odomari Duces Brugas contendunt, vrbique appropinquantes, ordines omnium hominum, allatis portarum clauibus, inermes obuiam procedunt, vtque in conspectum est peruentum, prouoluti in genua, magnis vocibus pacem veniāq; præteritorum orant. Bonus ab Aureliano rogatus clara voce dare se pacem veniamq; pronuntiat, surgereq; omnes iubet. Parent, lætisq; acclamationibus felicem ducibus aduentum gratulantur, nudisq; capitibus præcedentes in vrbem deducunt, ac magnis muneribus obeuntes prosequuntur. Brugis Duces Gandauum petunt, indeque post festos aliquot dies, Aurelianus valedicens Bono, circiter Idus Decembres Tornacum, deinde Valencenas, indeq; in Franciam peruenit, veteri ira odioq;, vigintiquinque annorum captiuitate concocto, recentiq; humanitate Boni, ac incomparabili liberalitate pulso, planè ex animo victus, non equitum Burgundionum peditumque instructa acie, sed armis quibus pauci Principes Regesq;, quantumuis cæteris exercitatissimi, rebus prosperis vti didicerunt, aut valuerunt, nimirum magnanimitate planè heroïca, ac liberalitate diuina, erga hostem vsus capitalem, quem paruo sumptu ac labore, è medio tollere potuisset, vnde sibi ex infestissimo hoste, firmissimum fecit amicum, vereq; regiis, ac magno Principe dignis artibus, ex animo sæuissimi hostis sublato odio, vindictæ cupiditate, ac transuersis affectibus, amori, mansuetudini, rationique locum fecit, veritatemque Apostolicę,
suo

suo exẽplo cõprobauit sentẽtię dicẽtis: Benefacite his qui vos inimico animo prosequuntur, ac odio habent, & coaceruabitis carbones igneos in capita eorum. O terque, quaterque fœlicissime Princeps Philippe, hoc tantum facto Boni cognomen meritus, ac præstantissimorum scriptorum calamis, æternitati aureis literis consecrandus, adeptus quod multi diuinæ originis indolisq́; Principes ad cumulum honorum triumphorumq́; suorum iungere optarunt, nec datum est. Qui potuere, insulsi fatuiq́; palati homines, quàm suauis hic fructus foret, gustare noluerunt. Verùm quod ipsum fœlicitatis tuæ fastigium superat, fœlix qui generosi animi tui magnificẽtiam, in hominem gratum effudisti. Hęc enim sola virtus, immensa, ac incredibilia Iulij Cæsaris vitia obscurauit, decantaturque in hunc vsque diem præclara eius vox, excepta cum Catonem Vticensem, propria manu cecidisse intellexisset: O Cato (inquit) hanc solam mihi gloriam, vt tibi parcerem inuidisti? Reperta est hoc anno in Germania ars qua plumbeis literis descripti libri, prælo deinde breui tempore multa exemplatia excuduntur, Græca voce artem Typographicam vocantes. Sed quo auctore, aut quo in loco, primi sint excusi (Moguntiacis sibi laudem vendicantibus) non satis inter scriptores liquet. Anno 1441. animaduertens Bonus Franciæ 1441.
proceres à se indies magis magisq́; alienari, ac nisi metus ne se denuò Anglis coniungeret obstaret, Atrebatensem pacem violaturos, iusto stipatus præsidio in Burgundiam, indeq́; Neuersium proficiscitur, ac cum Carolo Aureliano aliquandiu secretè communicans, legatos ad Regem Carolum mittit, petitum vt conditionibus pace Attebatensi conceptis satisfaciat. Rex præteriti temporis difficultatem causatus, satisfacturum se pollicetur. Durabat adhuc inter Osterlingos, Hollandosque bellum, interceperantq́; Hollandi hoc anno plærasq́; eorum naues, sale ac aliis mercibus onustas, captos verò homines sine pretio dimiserant, qua de causa paulò pòst duodecim annorum induciæ, ac deinde firmà stabilisque est subsecuta pax. Sed ne ea Hollandi lęta fruerẽtur, veteres Cabbeliauorum, Hucciorumque factiones denuò repullulascentes efficere. Cabbeliau piscem Asellum maiorem Hollandi vocant, eaque voce Burgundicam factionem significabant, quod vt ille minores Asellos deuorat, ita hi aduersarios essent profligaturi: Houc iidem Hamum quo Asellus, similesq́; capiuntur pisces, sua lingua appellant, quod sibi nomen Bauarica factio sumpserat, significans sese Asellum quamuis voracem, hamo tamen capturos. Sumpserant hæ factiones apud Hollandos initium circiter annum 1350. quo tempore moriente Guilielmo quarto Hollandorum Comite sine liberis, soror eius Margareta, nupta Imperatori Lodouico Bauaro successit. Sed cum nobiles aliquot ac ciuitates muliebre imperium pertæsæ filium eius natu maximum Guilielmum quintum Comitem legissent, orto inter eum ac matrem Margaretam dissidio, vniuersa Hollandia in duas partes est scissa. Qui cum matre faciebant, **Houc** appellari gaudebant, qui cum filio, **Cabbeliaus**, sæuiebantque inter se crudelissimè, ad tempora vsque Alberti Bauari Hollandiæ Comitis, cuius virtutem, ac potentiam veteri virus occultarunt, donec rerum potita Iacoba, eius ex filio nepte, ad insaniam redirẽt, rursumque repressi à Philippo Bono, quieuere vsq; ad mortẽ Caroli Pugnacis, tũ enim acerrimè resurgẽtes, ægrè tandẽ à Maximiliano sunt repressi, ac tandẽ aliquando, à filio eius Philippo Belgarum Principe omnino sublati. Et quanquam post mortem Iacobæ, nemo è familia Bauarica, Hollandiam sibi iure deberi allegare posset, factio tamen Hucciorum destituta duce, quiescere odio aduersariorum non potuit, sed Hollandos Zelandosq́; iis inuoluit calamitatibus, vt de similibus eorum Annales vix mentionem faciant. Nullum enim oppidum, nullus pagus, villa, insulaq́; nulla erat, in qua non quotidie insanientium inter se, diuersæ sæuirent manus, tanta sanguinis auiditate, in mutuam ruentes perniciem, vt nec vicinus vicino, nec socer genero, nec consanguinei affinibus, nec amicus familiari parceret, secederentque liberi à parentibus, aut hi à liberis, vir ab vxore, aut illa à marito, communes liberos in suam vterq; partem bonis malisq́; artibus trahere conantes, donec domesticis fessi dissidiis pugnisque, in publicum cum armis ruerent, inuicemq́; iugularent, pellerent, deprædarentur, incendiis, omnique calamitatis genere in corpora vtrinque bonaque sæuirent, cogerenturque multis in oppidis Sacerdotes sacris induti vestibus, ac religionis Christianæ Sacramentis ex aditis in publicum prolatis, sese medios inter infestas obiicere cuspides, quo eiusdem oppidi ciues, cognatos ac affines à mutua cæde, reuerentia Sacramentalis numinis auerterent,

terent, quod aliquot locis non sine vitæ periculo, ac fermè religionis violatione, post inconditos reiterantium sæpè clamores (abite, abite) diuina proculdubio ope, ægrè est impetratum. Guilielmus Lalanus Hollandiæ Zelandiæque Gubernator frustra factiones
1442. tollere aliquoties est conatus. Bonus in Burgundia præsidiis disponendis initio anni 1442. erat intentus. A pace enim Atrebatensi Petrus quidam Reginaldus, instinctu hostium Burgundicæ familiæ, coactis veteranis qui pacem oderant, imprimis Burgundi ditiones, nonnunquam & Francos occupato apud Bauuasios castello Milliaco, erat depopulatus, vocabanturq; à vulgo ab infami militia hi veterani (vt ita dicam) Excoriatores. Verùm à Rege hostes nominati, Bonus Estampij Comitem mille ducentis equitibus, ac tribus peditum millibus instructum, Milliacum mittit, qui Petro Reginaldo eiusque militibus vita bonisque concessis, arce potitur, magnaque Burgundionum Picardorumq; lætitia, solo æquari iubet. Mense Nouembri Fredericus Austriacus, electus Romanorum Rex, posteaquam Aquisgrani corona argentea esset redimitus, per Burgundiam in Austriam reuertens à Bono magno cum honore decem diebus Besontij vario lætitiæ genere est excultus, magnisque muneribus ornatus, cedens omni iure quod Imperij nomine in Hollá-
1443. diam, Zelandiam, Frisiam, ac Brabátiam habebat. Mense Aprili anni 1443. Digeonum venit Elisabetha, patrui sui Antonij Brabantiæ Ducis vidua. Filia erat Ioannis Marcgrauij Brandeburgẽsis, Ducis Gorlitzij ac Lutitzij apud Bohemos, qui frater erat Imperatorũ, Vuenceslai ac Sigismundi, Bohemiæ Regum Lutzenburgiq; Ducum, qui Imperator Vuenceslaus huic Elisabethæ in dotem dederat Ducatum Lutzenburgensem cum Comitatu Chiniaco, cesseratq; Duci Antonio actione, quam in Brabantiam Vuenceslai Ducis Brabantiæ causa allegabat. Et cùm dictæ Elizabethæ fecunditatis annos transgressæ, liberi non essent, Bono Lutzenburgum, ac quæ apud Belgas possidebat, seruato ad vitam vsufructu vendiderat. Lutzenburgenses verò à Brunsvuicano Saxonicæ familiæ persuasi Duce, quanquam venditionem ratam habuissent, Elisabetham quod reuocare sententiam, pactumq; rescindere nollet, ditione pepulerant, eaque auxilij causa Digeonum venerat. Guilielmus verò Brunsvuici tum temporis Dux, hac de causa ius in ditionem Lutzenburgensem sibi esse dicebat. Ioannes Lutzenburgensium Comes, cognomine Cæcus nuptiis vxoris Isabellæ Bohemiæ Rex, ex ea procreauit Bonam vxorem Ioannis Valesij Francorum Regis primi huius nominis, ac Carolum Bohemorum Regem, Lutzenburgij Comitem, ac Rom. Imperatorem huius nominis quartum, qui vita defunctus, reliquit ex vxore Vuenceslaum Bohemorum Regem Lutzenburgij Ducem, ac Rom. quoque Imp. hominem nihili malæque frugis, qui liberis non genitis, obiit. Ioannem Marcgrauium Brandeburgensem, Ducem Gorlitzij ac Lutitzij, cuius vnicam filiam Elisabetham, de qua agimus, Vuenceslaus Imperator ac patruus matrimonio collocauit Anthonio Burgundo Brabantorum Duci, Ioanna priore eius vxore mortua, dotis nomine pollicitus centum viginti aureorum florenorum millia, ac donec ea persoluisset, Ducatum Lutzenburgensem pignori relinquens. Sigismundus Imperatoris Caroli quarti quoq; filius ex vxore vnicam etiam reliquit filiam nomine Elisabetham, Alberto Austriæ Duci nuptam, qui per has nuptias Rex Bohemiæ est factus, ac paulo post Imperator, moriens anno 1439. relinquens filias duas, ac filium qui cœlebs anno 1457. obiit. Anna filiarum natu maior nupsit Guilielmo Brunsvuicensium Duci, qui vxoris causa possessionem ditionis Lutzenburgensis (vt paulo ante dixi) petebat. Sed quoniam neque Imp. Vuenceslaus, neque Dux ac post Imp. Sigismundus, nec ipse Duci Antonio prædicta centum viginti millia aureorum florenorum, ab Imp. Vuenceslao Elisabethæ dotis nomine promissorum, vnquam persoluisset, vendidissetq; insuper Imp. Sigismondus Duci Anthonio ius Lutzẽburgium, Brunsvuici actio interierat, quod cùm is postea (infœliciter arma expertus) eiusq; filius didicissent, mediocri pecuniæ contenti summa, Bono actionem iterum vendiderant. Altera Imp. Alberti Austriaci filia, nomine quoque Elizabetha, nupsit Casimiro Polonorum Regi, qui actionem quam in ditionem Lutzenburgensem allegare poterat, vendidit Carolo Pugnaci Burgundiæ Duci. Patent hæc clarius in Lutzenburgica Genealog. Atqui hac ratione Lutzenburgum, cæteris Belgarum Prouinciis, Burgundię Ducum industria, virtuteq; fuit iunctum. Lutzenburgij igitur qui contra Elizabetham coniurarant, acceptis à Guilielmo Brunsvuici Duce octingentis equitibus, aduersæ factionis prouinciales vexabant.

bant. Miserat Elizabetha petitū auxiliū ad Imp. ac plerosq; Imperij Principes. Sed cum maior pars Brūsvuicano affinitatis aut cōsanguinitatis causa faueret, nil præter vana obtinuerat promissa. At Bonus nō tam in Amitam Elizabethā, quā se eius legitimū hæredē, coniurari indicans, armis ius defendere statuit, eo magis quod Imp. Vuenceslaus pecuniæ semper indigus, cùm (quod ad Elizabethæ dotem attinet) soluendo non fuisset, cum patruo Anthonio pepigerat, si nulli ex se ac Elizabetha creati forent liberi, ducatus tum Lutzenburgensis hæreditatem adirent proximi sui, non Elisabethæ hæredes, renunciaratq; hanc ob causam Antonius Burgundus, non solùm summæ centum viginti millium aureorum florenorum, dotis sibi causa promissorum, sed insuper Vuenceslao numerarat centum millia Bremensium florenorum, excepta pecunia quam dicta Elisabetha à Bono hac quoque de causa acceperat. Legatos igitur Burgundus, Lutzenburgum, ac ad oppidum Villa Theodonis (Dietenhouam appellant) mittit, iussum Principi suæ Elisabethæ pareant, nisi se eius legitimum hæredem, iustis viribus auxilio ei venire malint. Cùm verbis peruicaces animos nil moueri intellexisset, Comiti Estampio perscribit quàm possit maximas Artesiorum Picardorumque equitum manus cogat. Præmittit in agrum Lutzenburgensem Simonem Lalanum cum quadringentis equitibus, qui Comiti Vuarneburgio, Saluccio, Torrio ac plerisque alijs qui Elisabethæ parebant coniunctus, hostes fatigat, pauloq; post Bonus iusto cum exercitu subsecutus, Iuoiam, Lalanus verò Harlonium obsidet, cæteri Villacium expugnant, vnde Iacobus Bellemontius immani animo prædas agebat. Dū Bonus Iuoiā premit, Cornelius nothorū eius filiorū natu maximus iūctus Comiti Estampio Lutzenburgum Ducatus vrbem primariam, obscura nocte occupat, tanto cum silentio scalis milites in vrbem transcendentes, vt paucis interfectis, ciues fermè omnes per aduersam portam Villam Theodonis fugerent, Saxonicumq; præsidiū tumultus causam non intelligeret, quam circa forum Gallica lingua vrbem captam clamari audiuisset, quare nullo accepto detrimento, facilè cum Præfecto Comite Cliecano in arcem fugit. Bonus Lutzenburgum veniens, ac ciues omnes relictis fortunis, fugisse cōspiciens, militi pro re bene gesta, vrbem in prædam concedit, deinde arcem circumuallat. Cliecius quod auxilium Brunsvuico non submitteretur, obscura nocte duobus tantùm comitantibus inscijs præsidiaris Villam Theodonis contendit, posteaquam tribus hebdomadibus expectato frustra auxilio, fortiter obsidionem pertulisset, ac quotidianis eruptionibus non paucos interfecisset. Octauo die post Cliecij discessum præsidiarij vitam pacti arce exeunt, virgulam albam in gratiæ significationem singuli manu prætendentes, ac Villam Theodonis ex pacto deducti. Cornelius Burgundus Villam Theodonis cū equitatu profectus, oppidum arctè obsidet. Cliecius in Saxoniam de auxilio mittēdo scribit. Sed quod Dux Guilielmus hisce diebus relicto filio puero nomine Guilielmo diem obiisset, tutores ex Ordinum consilio, cum Bono pacem (potentiam, fortunamq; eius veriti) faciunt, vendita Ducis pupilli actione ducentis quinquaginta millibus daleris, ex quo tempore Burgundiæ Duces, eorumq; successores absolutam Lutzenburgicæ ditionis possessionem sunt nacti. Præficit regioni Bonus filium Cornelium iusto cum præsidio, Elisabethæ redituum vsufructu, collationeq; honorum ac publicorum munerum relicta, vt tamen pro huius belli sumptu, singulis sibi annis sex aureorum millia solueret pactus, indeq; per Namurcenses Bruxellam ad vxorem filiumq; Carolum contendit. Circa Idus Aprilis anni 1444. fermè bellum inter Bonum ac Lodouicum Delphinum oritur. Proficiscente enim Delphino ad patrem Carolum cùm non contemnenda equitum manu ex Aquitania in Turonenses, aliquot eius equitum turmæ eo cōniuente in Burgundiam excursionem fecere, vexatisque agrestibus prædam reuertentes præ se agebant. Sed in itinere à Baumontij Regulo Burgundiæ Mariscalco prœlio victi præda exuuntur, cadentibus supra septingentis Delphinatibus, ac plusquam centum captis, de quibus latronum more publicas vias infestantium, supplicium est sumptum. Qua de causa Delphinus ira percitus, iurat indignam suorū se necem vlturum: Bonus se suis non defuturum, bellumq; veteri resuscitato odio superiori calamitosius, homines metuebāt. Sed Delphinus à senioribus admonitus, ne denuò potentissimum felicissimumque Principem Anglis cōiunctum contra Francos irritaret, quos tanta cum molestia separassent, ira deuorata cōsilio eorum coactus, paret. Posthęc denuò Turonū cōueniunt legati Francorū, Anglorum ac Burgundionum,

1444.

dionum, cumq; pacem facere non possent, inducias in viginti menses pangunt, quo tempore sæpius à Burgundo pax frustra est tentata. Mense Nouembri Isabella Boni vxor in Hollandiam proficiscitur, tollendis Cabbeliauorum ac Hucciorum factionibus, qui omnibus iusti belli calamitatibus, prouinciam vexabant. Sed quod imbelli comitatu aduenisset, à factiosis est contempta. Præfecto igitur Hollãdis in locum nõ ita pridem defuncti
1445. Guilielmi Lalani, Gossino Vuildæo, ad maritum reuertitur. Mense Ianuario anni 1445,
1446. variorum Regum, Ducum, Principumque legati, in Angliam de pace acturi appellunt. Sed cùm partes componere non possent, inducias ad mensem vsque Aprilem anni
1447. 1447. prolongant. Huius anni æstate Turcarum Rex Insulam Rhodum oppugnat, quibus Bonus triremes tres egregiè armatas ductu nobilis Lusitani auxilio mittit, accedentéq; cæterorum Principum Christianorum auxilio, Turca re infecta decedere Insula est coactus. Paulò pòst Prouinciale Flandrorum Consilium Gandauo Teneramundam, indéque Iperas transtulit, Hollandis interea ob factiones crudeliter inter se sæuientibus. Amsterodami enim inter se congressi Cabbeliaui oppido pelluntur. Leidis via larga ad pugnam instructi, missilibus, ballistisq; Huccij ad cœmiterium vsq; D. Pancratij aguntur, ibique incursu Sacerdotum, Christiana sacra manutenentium, ac ne concurrerent enixè supplicantium, tandem reuerentia numinis pulsa animis ira, domum dilabuntur, eædemq; furiæ per omnia Hollandorum oppida, nulla de causa hominum mentes agitabant, quod Iacoba sine liberis extincta, Bonus ab ea hæres foret institutus, qui paulò pòst in Hollandiam veniens, ac capita aliquot seditionis è medio tollés, aut pecunia mulctatos in ordinem redigens, calamitati inducias dedit. Vuildæus Hollandiæ Gubernator, ac Præfectus Medenblikius (Drossardum vocant) se metuo de non contemnendus criminibus accusarant. Quare Louesteni in carcerem missi, post sextum captiuitatis mensem Vuildæo ceruix abscinditur, Medenblikio antiquus restituitur locus, mansítque Burgundus per biennium in Hollandia, nec tamen omnino factiones tollere potuit. Lucrant Brugenses Caletanam discessionem, quærebatque Bonus occasionem vlciscendi Gandenses, certus Brugenses quàm infirmi bello forent expertos, amplius non rebellaturos. Excogitat igitur nouum perpetuumque vectigal, quod vniuersæ Flandriæ pro discessio-
1448. nis satisfactione mense Martio anni 1448. imperat, bello qui recusarent, coacturus. Petebat autem nouem stuferos in singulos salis saccos (mensuræ Flandricæ genus est) expectabantque minora oppida, quid vrbes essent responsuræ. Brugenses recentis vulneris sui cicatricem vix obductam conspicientes silebant, idem faciebant Iperenses. Gandenses verò ægrè ferentes se inconsulto Flandriæ Comitem vectigalia imperare noua, primi pla-
1449. nè collationem abnuunt. Bonus ad Cal. vsque Sept. anni 1449. silet, tũ occupata Audenarda, Teneramunda, Gavera, ac Ripelmonda, iustisque præsidiis munita, vltra vectigal sali impositum, aliud siligini, ac tritico indicit: cumq; Gandenses nil se collaturos affirmassent, qui publico fungebantur munere, potestate priuat, proposito per vniuersam Flandriam edicto, ne quis vlla in re Gandensis populi iussis pareat. Flandrorum ordines ciuile bellum veriti Gandauum proficiscuntur, consensuque vtriusque partis, immunitatum Gandensium vetera diplomata, vt secundum ea rem componant, inspiciunt. Quinque
1450. fermè mensibus elapsis mense Martio anno 1450. pronuntiant, Flandriæ Comitem pro arbitrio Gandaui magistratu mouere, ac in eum quem vellet, legere posse. Stant ordinum sententiæ Gandenses ad mensem vsque Augustum, tum concitati à Petro Tinctio, Lodouico Hamero, Ægidio Colblaerto, ac Leuino Vuinccio hominibus infimæ sortis, vrbe pellunt omnes quos Principi fauere opinabantur, exterisque in vrbem admissis, ius illis ciuitatis donant. At ille quo æquiore causa bellum auspicaretur cõniuebat, conquerés tantum apud Flandriæ Ordines, sine suo consensu Gandenses vrbis immunitates exteris, pulsis amicis suis communicasse, ac proinde in vincula sibi tradi postulabat Danielem Sersandrum summum opificum Præfectum, Leuinum Potterum, ac Liuinum Sneuotium. Renuunt primo Gandenses, donec à nobilibus, Ducem eis gratiam sua deprecatione facturum pollicentibus, persuasi consentiunt. Proficiscuntur igitur mense Maio
1451. anni 1451. dicti tres Teneramundam, Bonoq; ad genua prouoluti, veniam submisse orát. Sed is contempta nobilium promissione, Flandria eos exulare iubet, quæ res adeo populum contra nobiles (quos malo animo promisisse existimabat) irritauit, vt captos eodem
momento

momento octodecim viros nobiles capite puniissent, nisi vnanimi bonorum virorum in-
tercessione moti, fa- inus distulissent. Fugiunt exinde vrbe, nobiles, ignobilesque omnes
Principi fauentes, quibus ad certum diem iudicio se sistere iussis, cùm non paruissent,
duodecim annis Gandauo exulare iubent, ditioribus omnibus pecunia insuper multatis,
pauloque post factorum pœnitentia ducti, in gratiam principis capite plectunt Petrum
Tinctium, ac Lodouicum Hamerum seditionis auctores, cumque tribus hebdomadibus
iustitium in vrbe fuisset, lectis nouis Senatoribus domum reuertuntur, menseque No-
uembri legatos ad Bonum mittentes, rogant vt electionem sua authoritate confirmet,
pacemq; populo Gandensi donet. Sed cùm nil pacati retulissent, cum armis iterum ad
forum Veneris prouolantes, belli Tribunos creant, Ioannem Heuerflagium, Præfectum
Albatorum denuò resuscitatorum, Ioannem Villaisium, Leuinum Bonæú, ac Euerardum
Botelarum, qui belli fundamentum, exacerbato Principis animo iacturi, octo nobilibus
viris ex octodecim prædictis, in publico ceruices abscindi iubent, nono (cui nomen erat
Balduinus Vossius vir ordinis Equestris) tormentis subiecto omnia fermè membra loco
mouēt, adeò vt mensæ impositus ad carcerem reportaretur. Scripsêre literas Gandauum
de innocentis viri liberatione Comes Estampius ac Antistes Leodiensis, ipseque sex au-
reorum liliorum millia, frustra offerebat. Adhæc alios quinquaginta nobiles in exilium a-
gunt, mittuntq; ad Leodienses fœderis faciendi causa legatos, sed qui retulere, eos fœdus
cum Bono ictum violare nolle, Gandensesq;, si saperēt, recordari debere, bellis omnibus
auxilium sibi fuisse denegatum, quæ Leodienses cum Burgundis gessissent, testantes non
meliore eos fortuna cum Burgundo certaturos, quàm ipsi fecissent: proinde se suadere
petita venia cum Principe in gratiam redeát, seque ea de causa ad eos Antistitem suum,
cum vtriusque ordinis viris nobilibus legatos mittere. Præfecti Gandensium pacem se
cupere simulātes, indicta prius per vniuersam vrbem ad Deum precatione (processionem
generalem vocant) legatos cum cæteris Flandriæ Ordinibus, ac Leodiēsium legatis Bru-
xellam ad Bonum mittūt, eoq; pij vereque boni Principis animum precibus adduxerāt,
vt negotio ad Consiliarios reiecto, eorum sese sententiæ staturum promitteret. Sed Gan-
densium duces pacem potentiæ suæ finem adferre censentes, dum Consiliarij de ea tra-
ctant, emissis Albatis Gauēram (Præfecto nil hostile timente, sed die Veneris qui in Iesu
Christi, à Iudæis cruce affixi memoriam, à Christianis sacer habetur, sacris intento) pau-
loque post arcem Pucceanam, ac Estandebergam occupant. Bonus dimissis legatis, pacis
cogitationes abiicit, ac vt petulantis populi contumacem insolentiam refrenet, se parat.
Gandenses veterem bellicæ virtutis opinionem tutaturi, hominibus turbulentis ac in-
quietis, rapto viuere quærentibus, vrbis administratione tradita, pulchrè Democratię suę
consultum arbitrabantur. Deinde suis, ac confœderatorum coactis copiis mense Aprili
anno 1452. Audenardam frustra dolo occupare conati, obsidione cingunt. Præerat oppi- 1452.
do Simon Lalanus, præsidio quadringentorum ac quinquaginta equitum, qui rusticos à
Gandensibus ita instructos, cum armis admittere noluerat, nec bigas in oppidum onustas
agi, sed ante portam exoneratas, quæ volebant intrò vænum inermes portare permitte-
bat. Dolo igitur non succedente, Gandaui, petito auxilio, ciuitatem obsidebant, erumpē-
temque aliquoties strenuè Lalanum intro egerant, ac exustis suburbiis, munire oppidum
coëgerant. Interea Vualterus Leenknechtius non contemnenda Gandēsium stipatus ma-
nu, ex arce Sottegemia, cui pręerat, Gersbergam occupat, fugientibus ditioribus ad oppi-
dum Anghianum, vbi tum Bonus exercitum cogebat. Sed cùm parte præsidij, Gādauum
quo copias augeret, ac tormenta bellica adduceret profectus, eodem post meridiem die
Ioannes Crouiacus quingentis cinctus peditibus, in conspectum oppidi venit. Erumpunt
statim Gandenses, fit pugna acris, tandem victi, desideratis centum quinquaginta viris,
fugam capiunt, potiturq; Crouiacus oppido, militique dat diripiendum, ditioribus ciui-
bus in captiuitatem abductis. Postero die reuertitur cum Gandensibus Lenknechtius spe-
rans Crouiacum prædæ intentum, opprimi posse. Sed discessisse repériēs, direptis reli-
quiis oppido discedēns, ignem inicit. Atque ita intra biduum miserum oppidum ter ca-
ptum, direptumq; postremo conflagrauit. Audenarda interim tam arctè obsidebatur; vt
nec ingredi, nec egredi quisquam posset, quod Gandēsium castra à plebe Flandrica (quæ
eis fauebat) indies augerentur. Apud lateritium pontem Audenardani agrestes quò Scal-

dis transitum (qui oppidum præterlabitur) Burgundis eriperent, cõsederant. Sed Estampius octingentis cinctus equitibus, quingentos infra pontem passus amnem transmittit, ac agrestes à tergo inopinantes aggressus, multis cadentibus, in fugam agit. Ducenti in templum proximi pagi fuga perlati, cum fano cremantur. Hinc Lanoi conuerso itinere, paucos qui obsidionis situm speculentur, mittit. Abundè edoctus, auctisque ad octo hominum millia copiis, in oppidum perrumpere, aut cum Gandensibus confligere, tribus instructis aciebus statuit. Primam ducebat Antonius secundo natu Boni filius nothus, quem maxima nobilium pars sequebatur: secundæ præerat ipse Estampius: tertiæ Iacobus Lalanus, ac Miramontij Regulus, ducebátque pedites ballistarios, quorum dimidiam partem Saueusio attributam ad cornua primæ aciei collocat. Gandensium Præfecti viso hoste non sibi desunt, sed instructa acie obuiam proficiscentes mittunt, qui è castris vltra Scaldim ciuitatem obsidentibus auxilia peterent, quos Lalanus aduentare conspiciens, trecentis tantùm equitibus è sua acie sequi iussis, tanta vi eos inuadit, vt perrumpenti aperta acie locum facere, non paucis desideratis ac vulneratis cogerentur: quod cùm è disciplina reflexis equis iterum facere conaretur, clausa acie ea constantia excipitur, vt nisi eodem momento ducenti Atrebatensium ballistarij auxilio missi aduenissent, insignem accepturus fuerit cladem. A tergo igitur ac fronte Gandenses pugnare coacti, cadentibus promptissimis, cæteri in fugam aguntur. Pugnabat adhuc dubio Marte Estampius, quod equites sui hostium ordines ferro rigentes perrumpere primo impetu non potuissent. Quare adductis in fronte omnibus ballistariis, interfectisque aut vulneratis strenuissimis, equitibus vt in hostem equos libero cursu admittant hortatur. Nec mora, vim horum vltra non ferentes, dissipatis ordinibus in fugam conuertuntur, caduntque aut in Scalde demerguntur circiter tria Gandensium millia: quod conspicati qui ab altera fluminis ripa in obsidione erant relicti, desertis tormentis impedimentisque, Gandauum iter arripiunt. Pons quem trans Scaldim Gandenses fecerant, è leui erat factus materia, quo auxilij causa, hinc inde miles tuto commeare posset. Quod si equitatum Burgũdicum ferre potuisset, plures occubuissent. Bonus de victoria Estampij, ac fuga Gandẽsium certior, tribus equitum assumptis millibus, hostibus instructa acie tardè proficiscentibus instat, sequebatur eum filius Carolus Lodouicus Lutzenburgius Fani D. Pauli Comes, fraterque eius Iacobus, Ioannes Crouiacus, Adolfus Rauastainus Cliuiæ Ducis frater, Ioannes Coimbrius Lusitanus, Cornelius nothorum filiorum natu maximus, expectabatq; plures è Burgundia, Lutzenburgo ac Namurco equites. Ioannes Rubenpræus leui cum armatura prope Morbecam hostes assecutus, per ballistarios equites iter moratur, seruant tamen proficiscentes ordinem, donec Boni acies procul cõspecta, excitato timore arma eos abiicere, ac incitatissimo cursu vrbem nullo ordine petere cogit. Insequũtur Burgundi ad vrbis vsque pomeria, caduntque plurimi prope Xenodochium D. Lazaro sacrum, occultatiq; vicinis in ædibus, ac conquisiti sine commiseratione ad vnum omnes interficiuntur, oriturq; in vrbe tumultus ingẽs, sonũ edente Rolando (nomẽ est ingentis ænei semivasis in pyramidem desinentis, quod quoniam ex ære Campano, primum Nolani apud Italos fudisse dicũtur, attaui tritauiq;, Nolas, cæteri Campanas, quod Nola Campaniæ oppidum sit, vocauêre) qui agitari non solet, præterquam cùm populus magnæ rei aut necessitatis causa, est conuocandus. Omnes qui per ætatem arma ferre poterant, ad mœnia portasq; concurrunt: Bonus aliquãdiu in acie stans nemine cõtra exeunte, exercitũ Gaueram ducit, cumq; ad deditionem præsidiarios inducere nõ posset, eaq; sine tormẽtis capi nequiret, Gersbergam, indeque Audenardam reuertitur, nobiles verò quotidie ad portas vsque Gandenses excurrunt, minora aliquot castella expugnant, ac inter cætera domum Balduini Rimij, in cuius oppugnatione Miramontij regulus occubuit. Sed Gandensibus magna cum multitudine erumpentibus, Audenardam nobiles ad Bonum reuertuntur, qui circa Cal. Iunij Teneramundam profectus, exercitum proximis in oppidis, longo obsidionis genere vrbem fatigaturus, distribuit. Comes Fani D. Pauli, ac Chimaij regulus Alostum concedunt, Estampius Audenardam, Marscalcus Burgundiæ (qui paulò antè sex equitum millia adduxerat) Cortracum. Teneramundæ põtem è vasis affixis desuper affixis magnisq; funibus vtrique ripæ coniunctum, fecerant, ac à parte Gandensi munitum castellum, præsidij causa addiderant, custodia eius Teruantij, ac Huuerij regulis

rij regulis commissa, Aurei velleris equitibus, qui nocte dieq; Gandensem agrum, infesta populatione vexabant. Arbitrati Gandenses Audenardensem cladem, proditione ducum acceptam, ceruices abscindi iubent Ioanni Villao, Leuino Bonæo, ac Euerardo Botelaro, in eorum locum subrogantes Iacobum Meussonium, Ioannem Noëllum, Adrianum Cappeum, Petrum Siluium, ac Guilielmum Varuicium, qui acceptam vlturi cladem, Albaros densam mittunt. Sed ab incolis non admissi, Itegemium vicinosq; pagos spoliatos incendunt, domumque tandem reuocantur, quod Burgundi Regionem Vuazensem populi Gandensis horreum depopularentur, occupataque apud Locrenses Gandensium munitione, noctes inde diesq; vrbem vexarent. Rustici campanarum sonitu ad arma concurrentes, Gandensesq; cum tribus peditum millibus hisiuncti, Burgundos præda exuūt, cadentibus omnibus qui fugere ad Locrēsem munitionem non poterāt: cumq; nec huic loco satis fiderent, ad Bonum relicta munitione reuertuntur. Gandenses in duo agmina diuisi pars Locrum (vbi Estampius cum valida manu redierat) contendunt, pars flumen Durmam traiicientes, inuadunt aliquot Estampij cohortes prædas agentes, occisisq; trecentis, omnes in fugam agunt. Ceciderunt hic quadraginta Gandenses, Principi militantes, aliquotque viri nobiles: ac nisi virtute Iacobi Lalani, Gandenses forent repressi (qui quinque amissis equis sæpius fugientes Burgundos tranato fluuio recenti iuuarat milite) multo maior accepta clades fuisset: quam ob causam ei soli Bonus in cœna dexterum latus communicauit, cæteris pro more in sinistro sedentibus, testatus se id facere more antiquorum principum, qui belli tempore hunc seruare soliti erant locum, viro qui eo die cum hoste fortissimè pugnasset. Exinde Gandēses captiuis omnibus (quod hac ratione in suos milites sæuissent Burgundi priores) ceruices abscindunt, ac paulò pòst aliquot Præfectis suis ac Senatoribus, certa nulla de causa, vt plærumque populari in imperio, furor pro ratione imperat. Bonus ex Artesiis, Hannoniis, Duaco, Insulis, aliisque locis recentem militem menstruo vnicuique persoluto stipendio euocat. Deinde Cortraco mediocri educta manu, Burgundi Neuelam contendunt. Sed concursu agrestium, qui à Gandensibus iuuabantur, Harlebecum vsque fugati, in oppidum repelluntur. Gandenses domum proficiscentes, in itinere pagum Finam, pontemque in flumine Lisæ constructum, odio Estampij, cuius hæ possessiones erant, incendunt, qui cum præsidio Cortracensi, Gandenses Larmæ assecutus, cùm aliquandiu æquata clade pugnassent, æquo tādem Marte discedunt. Deinde Estampius auxiliis Iacobi Lutzenburgij auctis copiis, ad Overmerauę munitionis expugnationem se parat. Sed præsidiatij concepto terrore, intempesta nocte relicta munitione, Gandauum proficiscuntur, obuiamque facti tribus Gandensium millibus, qui Locro sibi in auxilium properabāt, Overmeram reuertuntur, sperantes Estampium insperato reditu opprimi posse. Sed Lutzenburgius de aduentu eorum à speculatoribus edoctus, instructa oportuno loco acie, hostem expectabat. Illi intrepido animo Burgundos aggrediuntur, ac posteaquam per horam strenuissimè pugnassent, obruti ballistariorum iaculis fugere coguntur, desideratis tantùm circiter centum quinquaginta viris, paucisq; captis. Dumque pertinaci fuga vrbem repetunt, obuiam facti tribus aliis Gandensium millibus in auxilium suum festinantibus, tanta vi in temerè insequentes feruntur, vt reddita cladis talione, Burgundos Teneramundam fugere cogerent, per varias fortunæ vicissitudines, eius diei obtenta victoria. Captiui omnes Gandaui gladio feriuntur. Pagi Overmera, ac Kalkemum incenduntur. Nobiles Burgundi equorum beneficio salui è prima victoria triginta captiuos Teneramundam adduxerant, è quibus eo die viginti & quatuor capite puniuntur. Circa Cal. Iulij Estampius iusto peditum equitumq; Balistariorum instructus manu, Audenarda Neuelam contendit, quod oppidani auxilio Gandensium insigniter munierant. Sed eruptione infœliciter pugnantes, oppidumque munitionemque Burgundis in prædam relinquunt. Interea agrestes vndique conuenientes, Neuelanis auxilio festinant, iungunt se eis qui paulo ante ab Estampio in fugam acti fuerant, eumque ad pontem arcis Pucceanæ inuadunt. Resistit strenuè paucis cum equitibus Estampius, quòd pedites sui vltra flumen, proximos agros prædarentur. Sed non diu equites pauci firmo peditatui resistere valentes, relinquere pontem, ac in apertum campum recedere coguntur, vbi ab hostium multitudine vndiq; septi, ac in orbem acti repugnār, cadentibus non paucis viris nobilibus, dum extremo conatu Estampium, quem Gandē-

ſes capere aut interficere annitebantur, defendunt. Tandem pedites Eſtampij è tumultu ac clamore de pugna ac Eſtampij periculo certiores facti in auxilium conuolant, eumque in extremam neceſſitatem perductum liberant, hoſtibus balliſtariorum opera in fugam actis. Deſiderauit hac pugna Eſtampius circiter ſexcentos equites, ac inter hos nobiles non paucos, grauiterq́; vulnerati diſceſſere ducenti Gandenſes, cecidere ab vtraque parte, mille ducenti, triginta Gandenſes capti gladio feriuntur. Diſcedens Neuela Eſtampius, equites qui ceciderant in vnum coaceruatos, cum oppido cremat, Regiamq́; viam foſſis factis, magniſq́, inſuper deiectis arboribus, ac ferreis diſſeminatis muricibus reppetit impeditam, agreſteſq́; à lateribus balliſtis, ac ſcorpionibus aciem ſuam infeſtare. Superatis tamen omnibus difficultatibus, paucis deſideratis, Cortracum, indeq́; Audenardam ſignis explicatis peruenit. Eodem menſe ſex millia Gandenſium, maioribus attractis tormentis, Brugas peruenerunt, non vrbem tantula manu obſeſſuri, aut oppugnaturi, ſed an hominum turbulentorum pacemque exoſorum opera intromitti poſſent tentaturi, quod plerique eis ſæpius operam promiſiſſent, ipſique per literas ad Præfectum opificum ſcriptas, non ſemel petiiſſent. Præerat Boni iuſſu vrbi, Lodouicus Gruthuſius ac Petrus Baudelinus. Hi cùm præſidia neceſſariis locis poſuiſſent, Gandenſibus portas aperiri iubentibus reſponder, ſine Principis conſenſu tot ſe armatos intromittere non poſſe, ſed ſi commeatu iuuari cupiant, lubenter facturos. Irati Gandenſes ſpoliatis exuſtiſque proximis agris, villiſque, cum præda domum reuertuntur. Exinde dicti Regulū, conuocato populo; præfectiſq́; Franconarium, docent poſtremo contra Principem bello Brugenſes à Gandēſibus fuiſſe deſertos. Deberi igitur his vices rependi, quod vterque populus Bono non parum lætante, vniuerſo hoc bello fideliter præſtitit. Facilè enim proſpiciebat, non ſine magno labore ac ſumptu, potentiſſimas vrbes ad officium cogi poſſe, ſi ſemel conſternati animis contra ſe arma ſumpſiſſent. Gandenſes hac ſpe pulſi, in Angliam miſſis legatis, amicitiam, fœduſque petunt, ac impetrant, promittentibus Anglis ſex ſe peditū millia in auxilium miſſuros. Sed cùm vix ſexcētos tyrones nudos miſiſſent, infelicem belli huius exitum ominantes, legatos (deprecatoribus vſi Brugēſibus) pro pace ad Bonum fruſtra mittunt. Ad bellum igitur vno animo iterum conuerſi, Gersbergam magno numero proficiſcuntur, ac Chriſtophorum quendam Foreſtium Hannonium trecentis cum peditibus, agros Gandenſium vaſtantem cum maxima militum parte, ad pagum Eſtingam recuperata præda interficiunt, captiuoſque omnes, partim gladio, partim laqueo necant. Pauci enim abibant dies, quin eo mortis genere Gandaui aliquot captiui perirent. Albati enim, ac Viride tentorium (factioſorum erant nomina, è fece plebis collecta, qui creatis ſuæ farinæ ducibus, intra ac extra vrbem inſigniter ſęuiebant) quotidie excurrentes, hominūq́; bonorumq́; prædas agebant. Burgundus conſiderans ſe nunquam vrbem ſubacturum niſi domitis Vuazianis, ac quatuor Præfecturis (nomina ſunt regionum quæ Gandauo antiquitus ſunt attributa) quòd hæ regiones Gandauum non ſolùm commeatu, ſed & milite iuuabant, Teneramundæ militem cogit, conſcribit & nouas è Picardis, Attrebarenſibuſq́; copias, adducente filio Carolo quadringentos, Ioanne Cliuenſium Duce mille quingentos equites. Cumq́; decem hominum millia in vnum conueniſſent, Fani D. Pauli Comitem in Vuazenſes mittit. Gandenſes ſe tandem ſerio oppugnari conſiderantes, molem mari obiectam perfodere nituntur, quo marina inundatione, iis è partibus Burgūdos pellant. Sed Eſtampius eò cum balliſtariis profectus, quingentis interfectis foſſoribus aggeris effoſſionem, eorum cadaueribus obſtruxit. Subſequitur cæteros paulo poſt, reliquis cum copiis Bonus, munitionemque quam Gandenſes, Ripelmondam inter ac Bazelam extruxerāt, octingentiſque viris cum tormentis cuſtodiendam tradiderant, obſidere inſtituit, paucis miſſis præcurſoribus, qui Gandenſes ad pugnam elicerent, ipſe tripertita acie inſtructa ſequebatur. Primā quę equitum duo millia pedites mille habebat, ducebat Iacobus Lutzenburgius, eiuſque fratres duo, Cornelius Burgundus, Ioāni ac Saueuſæ Reguli Secundam quæ è duobus equitum, ac totidem peditum millibus conſtabat, regebat Bonus, eiuſque filius Carolus. Tertiæ aciei, in quattria hominum millia viſebantur, præerat Dux Cliuiæ, Eſtampius ac Antonius Burgundus. Gandenſes cùm ad pugnam è munitione elici non poſſent, acri oppugnatione coacti locum deſerunt, fugientes in proximam viri nobilis domum, ac pagi templum, perq́; tres horas ſe ſtrenuè defenden-

tes signum tandem deditionis expromunt. De conditionibus agentes, vident Temsoco ac circumiacentibus è pagis tria virorum millia, bellicis cum tormentis, ac commeatu affatim instructa auxilio festinare: sed qui inita contra primam aciem pugna victi, desertis tormentis, commeatu, ac obsessis desideratáq; suorum maiori parte, fuga salutem quęrũt, Gandenses verò deditionem faciunt. Exinde Bonus sua cum acie Scaldim traicit, subsequente tertia. Intellexerat enim (quod & verum erat) Gandenses extra muri pomeria ad pugnam se instruere. Armatis enim octo hominum millibus postero die Ripelmondam inter ac Bazelam se dant in conspectum. Burgundus instructis animatisque suis, postremam aciem via Temsecana consistere iubet, quod inde alia Gandensium acies, adventare diceretur. Inuadentes se Gandenses Burgundi magno animo excipiunt, pugnatur ab vtraque parte fortiter, confoditur Lutzenburgio prima in acie pugnam cienti equus, ac circa iacentem obstinatissimè certatur, Gandensibus vt capiant, aut interficiant, Burgundis, vt primæ nobilitatis virum defendant, acerrimè extremo conatu annitẽtibus, ac rem obtinentibus: cumque dubio adhuc euentu certaretur, superuentu secundę aciei, Gandenses funduntur, desideratis tribus suorum millibus, ac octoginta captis, qui cum Vualtero Lenknehtio exercitus Præfecto omnes laqueo sunt strãgulati. Cecidere è Burgundis centum circiter quinquaginta viri, ac inter hos magno Principis cum dolore filius Cornelius, qui aperta propter æstum galea fugiẽtes insecutus hostes, pedestri lancea per os cerebrumque traiectus, occubuit. Vir fuerat animi magni, robusti corporis, ac magnæ expectationis, à patre omnióq; nobilitate dilectus. Sepultus est Bruxellæ in D. Godeliuæ Fano, ad gradus summi altaris. Auxilio posthæc Bono veniunt, Lanoius Hollandiæ Præfectus, Veræ Regulus maris Præfectus, ac Brederodæ Regulus adducentes tria Hollandorũ veteranorũ peditũ millia. Gandẽses acceptæ cladis famã nouo facinore pręuẽturi, emisso viridi tẽtorio, occupãt, spoliãt ac exurũt Gersbergã, Lessenũ, Ackerã, cõpluresq; alios nobiles pagos, excurrunt; Athũ vsq; in Hãnoniã, indeq; immẽsa ditati præda ante se agẽtes centum quinquaginta bigas in vrbem reuertuntur. Exacerbatus morte filij Burgundus mense Iulio coadunatis suis Hollandorumq; copiis, Vuazenses iterum inuadit, diripit, incendit, ac interficit obuia quæque, donec ab inermibus rusticis, magno numero gratiam postulantibus, aliquantulum placatus, sæuitię modum facetet, de uastatis tamen, ac incendio consumptis, plusquam quatuor insignium villarum millibus. Gandenses cladem vlturi tria ciuium millia educunt, quæ ab Anthonio Burgundo prope Eutsulam prælio superantur. Supra mille cæsi, captiui cum duce (qui faber cultrorum erat) strangulati, cæteri qui fugiebant, casu in Hollandos incidentes, ad vnum fermè omnes sunt trucidati. Sole ad occasum vergente, Princeps semper Ripelmondam reuertebatur, militibus eius nocte dieq; ab agrorum vastatione non cessantibus, exceptis his qui gratiam impetrarant. Carolus Francorum Rex, quo opera Comitis Fani D. Pauli, aliorumque nobilium præfectorum, contra Anglos vteretur, missis ad Bonum legatis, petit vt se arbitrio cum Gandensibus pacem faciat. Cùm enim Flandria beneficiarius Regni Francici esset Comitatus, extremis belli calamitatibus vastari nolle præseferebat, ne Gandenses necessitate coacti, se aliaque munita loca, magno Francorum cum detrimento, Anglis traderent. Respondet se neque Anglos neque rebelles Flandros timere, in honorem tamen Regiæ maiestatis se passurum, vt de pace ageretur. Gandenses veriti ne Francorum legati pro Principe pacis conditiones darent, cùm multis inanibusque verbis causam belli in eum reiecissent, ne quid fieret, impediẽre. Posthæc Estampius, ac Carolus Burgundus munitionem Morbecanam frustra tentant, ac post insignem agrorum populationem ad Bonum reuertuntur, qui cõtumacia Gandensium irritatus, denuò in vnum coactis omnibus copiis, agrum eorum omni calamitatis genere peruastat, viqúe expugnato Axello, ac Morbeca, præsidiariisque omnibus interfectis, incolæ fermè omnes quatuor Præfecturarum gratiam petentes eius se fidei committunt, considerantes res Pop. Gandensis quotidie deteriores fieri, animumque eis ac vires deficere, neque iam amplius bellare, sed latrocinari. Bonus enim castra prope Langebruggam, secundo ab vrbe milliari collocans oppidanos frustra ad pugnã prouocarat, impetrarantque viri probi à populo, vt legatos ad eum Teneramundæ cum legatis Francicis de pace mitterent. Concedit is sex hebdomadibus ea conditione inducias, vt se eius temporis belli sumptus persoluturos, si de pace

non

« non fuiſſet conuentum promitterent. Commeatum ſeſe interea nullum admiſſuros, ne-
« que in vllum Flandriæ oppidum ſine ſuo conſenſu profecturos, daturoſque pro obſerua-
« tione harum conditionum, triginta quos petebat obſides, ipſeq; econtrario pollicebа-
« tur ſtaturum ſe conditionibus, quas Francorum legati Inſulis cum cæteris congregati
« eſſent laturi, permittebatque vt Gandenſes eo quinquaginta legatos mitterent. Has in-
duciarum leges, cùm Franciæ Regis caduceator Gandauum pertuliſſet, famulus qui eum
ſequebatur, à ſeditioſis aliquot nebulonibus abreptus, inſcijs Magiſtratibus iugulatur,
teſtati ſe id feciſſe in vindictam fabri cultellorum præfecti ſui, à Burgundis ſtrangulati.
Nihilominus legati ab vtraque parte menſe Auguſto Inſulis pacem faciunt, ſi in condi-
tiones populus cõſenſiſſet, eamq; ob cauſam Gandauum profecti, ad Veneris forum con-
uenire populum, ac qui pacem petebant in vnum, qui bellum in alterum latus concedere
iubent. Qui pacem petebant ſeptem, qui bellum duodecim millia implebant. Iubent po-
ſtero die redeant, verùm præter eos qui pacem petebant, nemo comparuit, ij rationibus
obſecrationibuſque tantùm effecere, vt legati Inſulas redirent, vnde poſt aliquot dierum
« communicationem, has à Francicis legatis ſcriptas pacis conditiones retulere, promit-
« tente Bono ſe eis ſtaturum, ſi idem Gandenſes polliciti forent. Vrbis portam è qua ad ob-
« ſidionem Audenardenſem primum Gandenſes ſunt profecti, ſingulis diebus Iouis occlu-
« dunto. Alteram è qua Ripelmondæ conflicturi exiuere, obſtruunto: Albos galeros, viride
« tentorium, ac ſimilia conſpirationis nomina ac inſignia poſthac ne nominantes quidem
« amplius deponunto. Nemo poſthac Gandauo niſi ciues ac pagi iam olim conſueti ius pe-
« tito. Neminem poſthac ſine conſenſu Præfecti Comitis Flandriæ, ac euulgata prius cauſa
« in exilium mittunto. Magiſtratum vrbis nemo præterquam quatuor Comitis conſiliarij,
« ac quatuor primarij vrbis ciues ad hoc nominati legito. Textores poſthac in Senatu non
« ſedentote, nec opificum Collegia cum vexillis in forum conueniunto, ſed ea arcæ quin-
« que ſeris obſignatæ committito, cuius vnam clauem cuſtodiet Comitis præfectus, alte-
« ram Princeps Senatus (primum Scabinum vocant) tertiam ſummus opificum Præfectus
« (Decanum appellant.) Reliquæ duæ duobus tradentur honeſtis ciuibus, quos populus
« nominabit. Magiſtratus nunquam poſthac Domini titulo publicis in tabulis, nec priuatis
« in literis vtitor, ſed Senatorio contenti cognomine (Scabinos dicunt) prænomen cogno-
« menq; ſuum addito. Qui olim Magiſtratum, munera publica, ac honores geſſerunt, cum
« omnibus belli Præfectis, ad duo vſque virorum millia, linea tantùm ſuprà nudum cor-
« pus veſte induta, ad ſecundum vſque extra vrbem milliare Principi ad genua procumbi-
« to, fatentoiq; ſeſe iniuſte, ac inique arma ſumpſiſſe, ac proinde ſubmiſſe pro ſe, vrbeque
« veniam rogare. Nullius poſthac cauſæ cognitionem ſpectantis ad eos qui à Principe acce-
« pta obeunt munera, quodcunque etiam is commiſerit crimen, Gandenſes habento, ſed
« captum ei, eiuſque legato tradunto. Quod verò attinet ad iuriſdictionem quam Gáden-
« ſes allegant in cauſis, litibuſque regionis Vuazenſis, Teneramundanæ, Aloſtenſis, ac Au-
« denardanæ, an eæ Gandauum ius petitum venire debeant, nec ne, Rex intra proximum
« annum, plenè de re tota edoctus, ſententiam pronuntiabit. Gandenſes Principi pro huius
« belli expenſis ducenta quinquaginta aureorum equitum millia ſoluunto. Conditionibus
Gandaui publicè lectis populus tumultuatur, ſonitu Rolãdi ad arma concitatur, conue-
nitque magnus eorum numerus in forum Veneris, vociferaturq; ſeſe pacem quæ veteres
vrbis immunitates euerteret nolle, ſed pro iis ad extremum vſque ſpiritum dimicaturos.
Cùm Francorum legati decem diebus Gandauo reſponſum fruſtra expectaſſent, cadu-
ceatorem Regium ad vrbem mittunt, qui Magiſtratui, Præfectiſq; opificum literas pa-
cem perſuadentes deferebat. Sed parum abfuit quin à plebe violaretur, quæ nil cærulea
veſte aureis diſſeminata luteis liliis mouebatur. Quare literis non redditis Inſulas eſt re-
uerſus. Poſthæc Gandenſes tribunos militares legunt: Ioannem Voſſium, Ioánem Vuin-
tium, Ioannem Grauæum, Albatiſq; præficiunt filium Nothum, Domini Blankeſteimij;
qui his ſtatim eductis, dum Bonus ſpe pacis Inſulis hæret, opprimit Hulſtanos, Axellen-
ſes, omneſq; eius tractus pagos, quos paulò antè in gratiam Princeps receperat, ſpoliatiſ-
que ignem ædificiis iniicit, indeq; Aloſtum cõuerſo agmine, cùm nemo ad pugnam exi-
ret, acriter oppugnat. Sed cùm detrimento à Viuilla, Sanſio, ac Viſoci regulis reiectus, ad
proximam Burgundionum munitionem irrito quoque conatu conuertitur. Quare Gan-

dauum

dauum proficiſcens aduerſæ factionis pagos depopulátur. Duo alij intereà Gandenſium Præfecti, eductis tribus virorum millibus, Cortracum contendunt, vaſtant, exuruntque Harlebecum, omniaque nobilium eo in tractu Caſtella, eademq; ratione ſæuiebat Ioannes Voſſius mille quingentis ſtipatus Gandenſibus circa Gersbergam, prædamq; immenſam tribus dictis è locis ad vrbem agunt. Exinde conuertunt ſeſe in aliam partem, diripiuntque Zaftingam, Hulſtum, Maldegemum, Vingam, Riſeledam, ac proximos pagos. Bonus finem bello ſemel facturus militem ſumma cum diligentia cogebat, præficitque exercitui (quod non ſatis proſpera vteretur valetudine) Baumonrij Regulum Burgúdiæ Marſcalcum, qui educto Audenarda præſidio, adiunctoque Iacobo Lalaro Ekelonium, vicinoſq; pagos ſpoliat, campanaſq; ſacris turribus aufert, quod earum ſonitu Gandenſes de hoſtium aduentu certiores ſemper fierent, auctuſq; nouo milite quem adduxerant, Aimerius Miramontius ac Quirerius ad vrbis vſque portas excurrit, nemineque prodeũte, Audenardam reuertitur. Duodecim Baumonrij equites balliſtarij clam ad prædam dilapſi, à quinquaginta Gandenſium equitibus circumueniuntur, deſiliunt ex equis, ac in orbem conglobati acriter repugnant, dumque res fermé deſperata foret, vnus eorum venatoriam fiſtulam, quàm fortè collo gerebat, inflat. Gandenſes inſidias veriti imperum remittunt. Burgundi reperitis equis facto globo, ab vna parte erumpunt, omneſque ſalui Cortracum magna cum laude reuertuntur. Hiſce expeditionibus inſigniter eſt ſæuitum. Nam in agro Gandenſi ſupra octo villarum millia, trecenti pagi, ac ædes hominum nobilium opulentorumque complures ſunt exuſtæ, ac quicunque in Gandenſium aut Burgúdionum poteſtatem veniebant, ſine gratia interficiebantur. Circa Cal. Nouembres Antonius Burgundus educto Teneramunda Aloſtoque præſidio, in Gandenſem agrum cótendit. Sed de aduentu eius certiores facti maiori manu Teneramundana egrediuntur porta: alia verò Angli mercenariique exteri equites omnes proficiſcuntur, ac cum his alia duo Gandenſium millia, vt Antonium à fronte ac tergo circumuenirét. Sed is tempeſtiuè de aduentu eorum admonitus, deſideratis tantùm triginta equitibus, Teneramundam eſt reuerſus. Eadé Philippi Lalani cótra Gandéſes fuit fortuna, qui educto Audenardenſi præſidio Marlebecũ exurit. Flamma Gandaui conſpecta magnum oppidanorũ numerũ exciuit, circũuenirentq; Lalanum, niſi puerum Amanuenſem dominũ quærenté, in itinere à Gandéſibus interfectũ reperiſſet, ſuſpirioque de inſidiis animum eius ſubiiſſet. Militem igitur eodem in loco continet, expectans vnde inſidiatores eſſent prodituri. Illi moræ impatientes ad eum contendunt. Multitudine Lalanus conſpecta, ſeruato ordine ſenſim pedem refert, citatumque equitem Audenardæ ad fratrem Iacobum mittit, qui doceat de periculo, niſi maturé opem ferat. Nulla interpoſita mora adeſt Iacobus ſexcentis cum equitibus, concurritur pertinaciſſimè, nox prœlium dirimit, cuius beneficio certam Lalani cladem effugere, nunc paucis deſideratis, compluribus verò vulneratis, Audenardam ſunt reuerſi. Manſerunt ea nocte Gandenſes in Abbatia Ehemia, quam mane domum reuertentes, ſpoliatam exurunt. Eodem die Gandauum reuertuntur prædatores qui in ditione Sluzana nil intactum reliquerant, prædatique agrum Ardeburgenſem, ac Oſtburgenſem, duo bigarum millia frumento ſaleque onuſta, excepto varij generis pecore, Gandauum abegerant. Idem fecerant Burgundi pagis Halreta, Ruſleda, Meréda, Slidingo, Drongenæo, Munta, ac vicinis. Inſtantibus Cal. Decembribus nuntiatur Gandenſibus, Antonium Viſocum Aloſtenſium Præfectum, Atrebatum paruo Aloſti relicto præſidio profectum. Proficiſcuntur ſtatim eo cum decem virorum millibus. Sed Antonius Burgundus tale quid veritus, Fráciſcum Arragonium, virum belli peritum Aloſtum miſerat, qui ſæpius erumpens, paruiſque prœliis hoſtem laceſſens, domum reuerti coëgit. Bonus quicquid ſuis in caſtris gereretur hoſtibus prodi audiens, per præcones evulgari iubet, vt omnes qui in ditione Gandenſi habitabant agreſtes, proximis in oppidis cum vxoribus, liberis, omnibuſque fortunis migrarent. Verùm quod ibi Burgundi aut Franci in præſidiis eſſent, quos morte peius oderant, Gandauum omnes ſe conferunt, hinc in villis ædificiiſq; eorum igne eſt ſæuitum. Proponit præterea per vniuerſam Flandriam ac Hannoniam edictum, quo iubebatur vtriuſque ſexus hominibus, vt ſuperiori in veſte purpuream D. Andreæ crucem quæ quartam vlnæ partem in latitudine haberet, ferrent, vnde non ſine maximo hominũ riſu, in oppidis pagiſq; dictarũ regionũ, viri fœminæq; ea cruce

inſigniti

insigniti cõspiciebantur. Mẽse Decẽbri Viride tẽtorium Gandauo profectũ, Zellę cũ Picardis præsidiariis pugnat, obtentaque victoria quindecim interficit, captos sex Gandaui iugulant, Zellam, Fanumque D. Annæ, Hammum, Isegemum, Rosbecam, Meulenbecam spoliatos exurunt. Ingelmunsteri idem conati à præsidiariis repelluntur. Circa no-
1453. nas Ianuarij anno 1453. equites Burgundi spoliato exustoque Levucrgemo, Meta, vicinisque pagis, dum Teneramundam reuertuntur, in itinere à Gandensibus in fugam acti Gizegemi præda exuuntur, pagus exuritur, captiui Gandaui iugulantur, eodemq; euentu in pago Holtemio pugnant, perdita præda pelluntur, quinque Gandaui in cruce suffigũtur, paruisq; victoriis Gandenses aucti animis tria virorum millia Temsecam mittũt, qui frustra aliquoties munitione oppugnata, rumpente maximo æneo tormẽto re infecta Gandauum reuertuntur, ac quod cõtra suam voluntatem cæteri ciues captiuum dimisissent, in seditionem versi arreptis armis concurrunt, cadunt ac vulnerantur non pauci, capiuntur præfecti omnes, ac duobus statim ceruices abscinduntur, creantque in eorum locum Ingelmannum Poleoneum, ac Ioannem Strimerschium, qui educto viridi tentorio, ex Herdoia, vicinisq; locis magnam prædam in vrbem abducunt. Anthonius Burgundus cùm didicisset Gandenses ductu ac auxilio mercenariorum suis sæpe cladem inferre, aptum nactus hominem è Præfectis Anglorum Ioannem Fallortum ad transitionem pellicit. Accepta enim à Gandensibus potestate prædandi in fines Teneramundanos cum quinquaginta ballistariis equitibus traiecto Scaldi Teneramundam ad Anthonium profugit, summoque verborum cum honore susceptus, muneribus oneratur, sperareque eum plus à potentissimo Principe, quàm ab insaniente turbulentaq; multitudine iubet, quod ea ferè semper Præfectos morte aut exilio remunerare sit solita. Exinde cum Anglis in Vuazenses Anthonius contendit, obuiamque factus Gandensibus, qui ex alia parte cum præda domum reuertebantur, in fugam actos, recepta præda, nouaque coacta, Teneramundam reuersus captiuos patibulo affigit. Mittit iterum hoc tempore Rex Carolus Gandauum pro compositione legatos. Conueniendi dies Teneramundæ præfinitur, sed Gandauo nullus venit, quod decem millia Gersbergam profecta, expugnassent, diruissentq; turrim Dircostanam, è quâ Hannonij fines Gandensium sæpius impunè populassent, captos præsidiarios Sceldelrodi in carcere claudunt. Ioannes Crouiacus Athi in præsidio positus, cùm de aduentu Gandensium certior esset factus, quatuor Hannoniorum millia cum octingentis Picardis contra mittit. At ij temerè cum tanta multitudine, inter pagos Plancum ac Sarlingam congressi post acrem pugnam, cadentibus septingentis superantur, pauci sunt capti, quod equitem Gandenses non haberent. Exinde in fines Hannoniorum transgressi septemdecim pagos, ac ducentas villas exurunt, cumque immensa præda, paucis desideratis, domum reuertuntur. Legati Regis Caroli, Dammum, indeque Brugas de pace acturi vtriusque partis legatos expectabant. Veniunt aliquot Gandauo: A Bono Estampius. Sed quod insolenter Gandenses Principem belli causam facerent, infecta re ad arma recurritur. Balduinus Vossius, Priorq; Cartusianorum Gandensium duo eius vrbis legati, cæteris Gandauum reuertentibus, ad finem vsque belli Brugis remansere. Gandenses Hannonica præda ad simile tentandum allecti, septem virorum millia, iterum eo mittunt, qui populatione, ac incendiis Anghianum vsque sæuientes magna cum præda domum reuersuri in itinere quindecim Hannonios Dircosti captos Sceldelroda Gandauum abducunt, ac ad patibulum iugulant, certioresque Baumontium Præfectum Cortracensium minoribus cum Præfectis ad Bonum Insulas profectum, tribus instructis aciebus, diuersis itineribus eo contendunt, nec prius de aduẽtu eorum est rescitum quam oriens puluis peritiores admonuisset, moxque conspecti pedites equitesq; erumpunt, sed desideratis septem equitibus ad suburbia repulsi è munitionibus repugnant. Gandenses cùm dolus non successisset, vi se nil profecturos iudicantes, direptis, exustisque villis cum magna præda domum reuertuntur. Hac hyemẽ in Flandria Orientali, eique vicina Hannonia populationibus ac incendiis insigniter est sæuitum. Mense Februario Gandenses in agrum Teneramundanum profecti Otburgum ac molas aliquot aquarias exurunt, præsidiariosque erumpentes in oppidum repellunt, cæsis captisque nonnullis, qui pro more Gandaui sunt iugulati, ac inter hos Zelandi quinque. Circa nonas Martij Isabellæ vxori Principis Insulis Brugas profecturæ, pago Rollegemo Cortracum inter ac Audenardam

nardam insidias Gandenses collocant, & quamquam eius loci agrestes Gandensibus fauerent, resciuit tamen Isabella, conuersoque itinere, per Occidentalem Flandriam, nullo accepto incommodo Brugas peruenit. Erant hoc tempore Simon Lalanus, ac Maldegemi Regulus, Sluzæ ducentis cum equitibus in præsidio, insidiarumque Gandésium ignari, Duci Isabellæ obuiam proficiscuntur, cumque pluuius aër longiorem conspectum eriperet, inscij prope Svuevegemum in insidias cadunt, statimque in fugam acti cum paucis, beneficio tempestatis effugiunt, desideratis cum signis militaribus, plusquam sexaginta equitibus, multisque captis iugulatisque. Gandése præsidium quod in arce Pucceana excubabat, hoc tempore excepta arce, Ingelmunsterum, vbi Estampij erat præsidium, expugnat, rebusque omnibus auectis, ignem oppido iniiciunt, pauloque post magna manu denuò Teneramundam re infecta tentát. Quare ad prædam conuersi, nil circum oppidum relinquunt intactum, domumq; reuertentes in itinere obuiam fiunt quinquaginta Burgundis prædatum profectis, quos erepta præda, omnes præter sex, aut interficiunt, aut captos strangulant. Post hæc denuò legati de pace acturi Seselinum, haud procul Insulis oppidulo frustra conueniunt. Gandensium enim Præfecti pacem horrentes, semper conditiones calumniabantur, ac sinistrè apud populum interpretabantur, quod bello opes crescere, ac honorari se conspicerent. Templum pagi Heschæ à Gandensibus munitum firmatumque præsidio, Burgundi aliquot obsidebant, pulsi à Gandensibus, derelictis impedimentis fuga salutem quærere coguntur, dumq; auidius eos insequuntur, Lesdingæ in alios incidunt Burgundos prædatum profectos, quos post acrem quoque pugnam in fugam quadraginta interfectis conuersos, recuperata omni præda, paucisq; desideratis, læti domum reuertuntur, statimq; octodecim captiuos, vtroque prœlio captos ex arboribus suspensos iugulant. Venit hoc tempore Gandauum Petrus quidam Morelius Fācus stipendia meriturus, adductis quinquaginta veteranis equitibus Francis, menseque Aprili magno ciuium stipatus numero, toties frustra tentatam Teneramundam repetit, ac ante solis ortum variis locis inuadit. Sed à muris reiectus, desideratis decem viris, dum Gádauum agmen conuertit, ab Antonio Burgundo oppido erumpente extremum inuaditur agmen, circiter centum cadunt, septem capti Teneramundæ strangulantur. Gandenses damnum sarturi, magno numero Anghianum proficiscuntur, agrumq; omnem depopulati, in Tornacenses feruntur, intactosq; in hunc vsque diem agros, omni bellica clade peruastant, prædam adeò grandem coacervantes, vt plaustrorum inopia, viliorem partem igne corrumperent. Burgundi qui Audenardæ, Cortraci, Teneramundæ ac Alosti in præsidiis erant, non minus infesta populatione, Gandensem agrum vastabant, quamquam ij præsidio tenerent Gaueram, Puckeum, Scandelbergam, Ninouam, Hesseham, Heschegemum, Landam, Perbomum, Bramum, Velzecam, ædes Balduini Rimij, Galeoti, Lessæi, ac pleraque alia munita loca, quæ sæpius frustra Burgundi tentarant. Morelius ægrè ferens primo conatui fortunam non respondisse, maiori educta Gandauo manu, iterum Teneramundam petit, eo confidentius, quod Antonium Burgundum, Insulas ad partem profectum intellexisset. Sed Fillanij Regulus Antonij legatus, de Morelli aduētu certior factus, trans Scaldim trecentos quinquaginta pedites, aliquotq; tormenta, præsidio munitioni recens erectæ mittit, quòd ad oppidum, nisi eo obtento, Morellius peruenire nequiret, quam tanta vi Gandenses aggrediuntur, vt nisi bis recētem militem Teneramundani summisissent, expugnati omnes periissent. Durauit oppugnatio tribus continuis horis, postea cessatum, cadentibus sexaginta Gandensibus, multisq; ab vtraque parte vulneratis. Quaruor Gandenses in itinere templum spoliant, capti, ac inter tormenta sacrilegium confessi, laqueo vitam finiunt, profitentibus Gandensibus, contra durum sæuumq; Principem, non in mitem placabilemq; Deum se bellum gerere. Exinde variis in locis prædatum proficiscuntur. Prope Ategemum à Burgundis in fugam versi, armatis agrestibus forte obuiam, multis ex his cæsis, cæterisq; fugatis cladem vindicant, captiuis Gandauum abductis, Burgundos domum Balduini Rimij obsidentes, multis interfectis in fugam agunt, captiuos cum captiuis rusticis Gandaui iugulant, conuersoque Brugas agmine, Thiletum, Malam, Lichterveldum, Colcampum exurūt, ac cum magna præda domū reuertuntur. Circa Nonas Maij magna manu Alostum, cui Lodouicus Viuillus præerat, contēdunt, ac posteaquam cōtinuis tribus horis oppidū oppugnassent, cum clade repulsi,

 Gan-

Gandauũ proficiſcũtur. Viſoci Regulus ſexcẽtis coactis peditibus, Aloſtanis auxilio feſtinabat, circa noctẽ Gandẽſibus obuiã factus beneficio tenebrarũ ſaluus Aloſtũ reuertitur. Prima luce Gandẽſes in Adrianũ Verholtiũ Zaftingę pręfectũ, quadringẽtis cũ peditibus Hulſtanis præſidio proficiſcentẽ incidũt, tamq́; inſigni clade afficiũt, vt ſex tantũ comitatus peditibus, ægrè eorũ manus effugeret, viginti & ſeptem captiui iugularentur, cæteri omnes interficerentur. Brugenſes ciuile bellum, agris, vrbi, ac mercaturæ non parum detrimenti adferre ſentientes, opera externorum mercatorum impetrant, vt denuò de pace Inſulis conueniant. Sed omnes bonorum virorum conatus, improbitas Præfectorum Gandenſium, quibus pax erat inuiſa, euertit. Credo Gandenſes, Orientalesq́; Flandros, ſummo tum numini pœnarum ſatis pro commiſſis delictis nondum dediſſe. Occupat hoc tempore Guilielmus Brũſvuicenſium Dux Theodonis Villam, Lutzenburgicæ ditionis oppidum, firmóq́; peditum equitumq́ue præſidio munit, exiſtimans Bono (quod Gandenſes ad officium cogere non poſſet) vires defendendo Lutzẽburgo defuturas. Sed is Croiacum octingentis balliſtariis ac trecentis lanceariis inſtructum veteranis equitibus contra Brunſvuicenſes mittit, qui variis eos prælijs ita exercuere, vt de ſecundo belli euentu deſperantes, pace facta omni iure Bono iam iterum cederent, ac Brunſvuicum in Saxoniam relictis Lutzenburgiis reuerterentur. Circa Cal. Iunij Gandenſes Ninouæ intercipiunt aliquot bigas Rhenenſi vino, ac diuerſo commeatus genere onuſtas, aliaſq́ue ex Hannonia venientes, ac ſalem, tergora bubula, halecaq́; ſalita (piſcis id genus eſt ſardæ non abſimile) deferentes. Ex agro Audenardenſi, Brugenſi, ac Franconatium pagis, ducentos boues, oues, vaccas, ac equos complures abigunt, delatique inde in Hannoniam, omnia circum Florbergam, ac Aloſtum depopulati incendunt. Ioannes Crouiacus Chimaij regulus Hannoniorum pręfectus, euocatis nobilibus, ac coactis pro temporis exiguitate aliquot peditibus, inexpectatus Viride tentorium aggreditur, ac poſt diutumam cruentamq́ue pugnam in fugam agit, interfectis quadringentis, cæteris fermè omnibus vulneratis, adeò vt poſt hac nunquam vires reſumere potuerit, vltimoq́ue virtutis edito opere, hoſtes fermè omnes conuulnerarunt, ſexaginta Hannonios interfecerunt, ac inter hos ſexdecim notæ virtutis viros nobiles. Bonus videns bello finem imponi non poſſe, niſi iuſtis viribus peruicacem aggrederetur populum, vndiq́ue militem conſcribi iubet, proficiſciturq́; Inſulis (vbi hybernarat) Cortracum, indeq́; cum filio Carolo Gersbergam, vbi exercitus belliq́; apparatus cogebatur. Rebus omnibus paratis, cum exercitu Scadelbecam, quam ducenti Gandenſes præſidio obtinebant, proficiſcitur, ac dum Burgundiæ Marſcalcus, neceſſaria ad oppugnationem parat, mittit quadringentos balliſtarios equites cum paucis lanceariis ad oppugnationem turris, quam viginti Gandenſes magis obſtinatè quàm prudenter defendebant: expectantes enim dum tormenta produci vident, ſe ſuaq́; Principis poteſtati committunt, ſtatimq́; ad arborem iugulantur. Parata interim omnia Scendelbecæ ad oppugnationem erant. Sed præſidiarij animis fracti deditionem ſine conditione faciunt, ſtrangulanturq́; omnes quadringenti (excepto ſacrorum miniſtro) ad arbores. Proficiſcitur hinc exercitus ad Arcem Pucceanam, productaque tormẽta magnum in mœnibus hiatum fecerant, cùm territi præſidiarij, nono obſidionis die ad modum Scandelbecanorum portas aperiunt. Egreſſis ceruix frangitur, exceptis quatuor pueris, ſacratis hominibus, ac elephantiaco. Periit in huius arcis oppugnatione Iacobus ille Lalanus, aurei velleris eques, vir ſummo loco natus, qui ſuo tempore parem, quo cum congrederetur (quanquam multi diuerſarum nationum viri nobiles eſſent experti) non repperit. Cùm enim tormentis murum quatientibus aſtaret, lapis à proxima muri parte tormento decuſſus, frontem ei cum cerebro excuſſit. Decimoquinto Cal. Auguſti Gaueræ Bonus caſtra locat, cumq́ue magna muri diſiecta parte ad impetum faciendum omnia parata forent, ſubitò nuntiatur Gandenſes omnibus viribus ad pugnam vrbe exiuiſſe. Mouentur ſtatim loco tormenta, inſtruitur animaturq́ue ad prœlium exercitus. Verùm antequam concurreretur, Gauerani hac occaſione deditionem facientes, prœlio occaſionem dedere. Arnoldus Speckius Cementarius Gandenſis arci Gavetę Præfectus, ac Ioannes Siluius eius legatus, ante aliquot menſes ab Anthonio Burgundo tentati fuerant, vt dedita arce ad Bonum tranſirent, præteritorum veniam, ac mercedem non vulgarem eis pollicitus, idemq́ue tentarat apud Pręfectos munitionum, paulò antè expugnatarum,

tatum,ac apud Anglorum præfectos Gandensibus merentes, nimirum apud Ioannem Fallotum, Ioannem Ostum, Ioannem Vossium, Ioannem Bontum, nemoq; adhuc tráfierat præter Fallotum,multoq; minus arciũ præfectos cives Gandéses movere poruerat. Non tamen à proposito Antonius, cùm vel minima expugnandorum animorum spes sese offerret, destirerat, donec promissis donisque, Præfectosque Gaveræ ac Anglos expugnasset, qui promiserant, cùm primum Bonus iusto instructus exercitu, expugnatisque circum vrbem munitionibus in aciem descendisset, populo sese persuasuros, vt arreptis armis in pugnam, quod variis artibus frustra hucvsque Burgundus quæsierat, prodiret, obtenturos rum se facilè vt in prima acie collocarenrur, quo facto cum manipulatibus signa se translaturos pollicebantur, daturosque, equitibus Burgundis perturbandæ aciei opportunitatem. Addebat Gaveræ Præfectus, se arcem, sine pugna, cùm foret necessarium, traditurum. Hisce rebus, signis, tabulis, ac iureiurando vtrinque confirmato, promissisque immensis onerati, Bonus sexdecim peditum equitumq; millia in acie habens, Gandensemque agrum vastans, munitiones, vti scripsimus, expugnabat. Gaveræ præfectus promissi memor, deq; rebus desperans Gandensibus, conuocatis præsidiarus, docet pauciores eos esse quàm qui vim tanti exercitus sustinere possint, proinde sese ad eum, quo honestis conditionibus deditio fiat, legatum iturum, aut si id obtinere non possit, Gandauum de auxilio impetrando profecturum. Cùm omnibus consilium placuisset impetratis aliquot horarum induciis, comitatus Ioanne Siluio in castra venit, renouatque promissi fidem. Vt verò rem dextrè exequatur, à Bono petit, proxima nocte, vbi Aquilo Orienté spectat, vigilias quas viris comitatus decem perrumpere possit constituat, sese studio tribus diebus à recto itinere aberraturum, quo interea præsidiarij ad deditionem ab eo compelli possint, Præfectum auxilij causa ad vrbem profectum, ad condictum redire non videntes, sese cum Anglicis Præfectis effecturum, vt populus sumptis armis in aciem Gaveranis auxilio descendat, quem congressus tempore essent deserturi. Fide data acceptaque ad arcem pergit, dicit se cum Burgundo conuenire non posse, proinde proxima nocte statuisse Gádauum pro auxilio proficisci. Erumpit nocte quinquaginta cum militibus, qui proditionis erant conscij, in destinatam morti custodiam, interfectoq; promptissimo quoque, dum cæteri ad tormenta rapiendum, aut inutilia reddendum fortiter pugnant, octo tantum comitatus Scaldim tranat, tertioque die circa Solis occasum Gandauum intrás magno cum tummultu coronis hominum circundatus, exponit Gaveram summo in discrimine cum ciuibus præsidiariis versari, ac nisi opem ferant, expugnatum iri, indeque Burgundum infesto cum exercitu ad vrbis portas prouolaturum, eamque obsidione aut alio incommodi genere aucto exercitu pressuram. Non dubitarent in pugnam contra exire, vix eum sex militum millia habere, eosque homines modo conscriptos, veteranos enim variis prœliis interisse, aut proxima oppida præsidiis obtinere. Approbabant viri verba. Anglici Præfecti, docétes perditis tot munitionibus, Gaueram non esse defendám, nisi singulis horis ante vrbis portas pro aris & focis, famelici pugnare malint. Populus proditionis ignarus, ac quod è Republica erat, consuli sibi existimans, in aciem educi inconditis vocibus petebat. Conuocatur Senatus, magistratusque omnes, ac è sententia Anglorum, Præfecti Gaueræ, præconis voce evulgatur, qui per ætatem arma ferre possent, orto sole cum iis parati adessent: qua de re eadem nocte proditores per fidum famulum Bonum certiorem faciunt, qui continuò tormentorum reboatu effractis Gaucræ muris, præsidiarios de auxilio desperantes ad vendirionem nulla intercedente conditione compellit, exeútesque paulò plusquam centum Gandenses ad arbores iugulantur. Gauera vetus nobileque castellum est, conditum ante aliquot secula ab eiusdem familiæ viro nobili, medio fermè inter Gandauum ac Audenardam itinere, inter duo nobilissima Flandriæ Flumina, Gandaui coëuntia, Lisa nimirum (qui Vuerchini paulò suprà Aram Atiefiorum oppido oritur, quod secans perlabitur Havelskerkam, Merevillam, Stenvuerkum, Arméteriam, Vuastam, Comeneam, Menam, Cortracum, Viuam, indeque Gandaui in Schaldim influit) ac Scalde (qui haud procul oppido Guisa in Picardis ortus perluit Cameracum, Bochainũ, Valencenas, Fanũ Amanri, Tornacũ, Elsegemũ, Petegemũ, Audenardáq; secás, media Gádensi in vrbe Lisam ac Liuã absorbet) adeo vt Gauerense præsidiũ, prope pagũ Asperá ac Auvuegemium ad Scaldim sitos, supra modũ Audenardenses ac Cortra-

M 2 censes

cẽses vexaret, suosque fines ac pagos intra dicta flumina oppidaq; sitos, facilè defenderet. Cingitur castellum profunda lataq; fossa aqua abundans, latericioque ingenti muro, qui præter turres idoneis locis excitatas, scatebat fenestellis, è quibus ballistarij cæterique iaculatores ante bombardarum vsum rem gerere solebant iusta certè munitio, contra firmi etiam exercitus vim ante tormẽtorum bombardicorum ineuitabilia fulmina. Situm visitur loco plano, campestri, ac idoneo pecori pascendo, haud procul via Regia, qua Gãdensis populus decimo Cal. Augusti in duo agmina diuisus, ac cum Principe suo iustis viribus de summa rerum, Flandriæque imperio decertaturus, iter faciebat. Prima acies cui varij præerant, habebat viginti quinque virorum millia, floremque militum Gandensium. Quadrata erat in longum exporrecta propter viam Regiam. Præcedebant proditores Angli, qui hunc honoris causa locum petierant, subsequebaturque Morellius cũ Francis, hos Viride tentorium, Albatique. Arma erant lorica, galea, lancea pedestris, hallebarda, securis, gladius anceps quo vtraque manu res geritur, aliusque quo vnica tantum manu, malleusq; ferreus, prout his, aut illis quisque gaudebat, aut valebat armis, non cõtemnenda certè acies, nec quæ facilem, incruentamque Bono victoriam reliquisset, si fraus abfuisset. In altera acie, quæ passibus mille primam subsequebatur, nec numero, sed virtute cedebat, incõdita erat plebs bello parum experta, opifices, sellularij ac proletarij homines, ad seditionem mouendam, quam pugnam constanter ineundam doctiores. His se iunxerant qui è Vuazensi ditione, ac quatuor Præfecturis, imò vniuersa Flandria bello viuentes, Gandensibus fauebant, accesserant exules, hominesque nequam cæteris è regionibus, quibus ciuilis belli tempore duces nunquam desunt, plusque hæc acies de præda, quàm pugna cogitabat, nil de primæ aciei victoria dubitantes. Inter vtramque aciem tormenta ænea ferreaq; admodum rudia impolitaq; equi attrahebant, quibus Matheus quidam Ketchovius cladis alterà causa præerat. Gauera conspecta, Gandenses è via Regia in campum declinant, aciemque quadratam frõte statuunt angustiore, ac è densatis lancearijs contra equitum impressionem nonnihil coactam, latera custodiebant ballistarij pedites, ac duo equitum Gandensium millia, quibus Ioannes quidam Neuelanus Anglicis cum equitibus imperabat. Tergum vbi debiliores maleque armati stabant, plaustra impedimenta portantia claudebant, quæ à trecẽtis veteranis ballistariis peditibus defendebantur. Acie instructa existimabant hac pugna Flandriæ imperium se adepturos, Comitesq; regioni è populo Gandensi, quos vellent daturos. Proficiscebantur ad tympanorum pulsum lento passu, expansis opificum vexillis, ac in medio volitante, supra cætera omnia supremo vrbis militari signo, contra Principem cui dicto semel sacramento, secũdum diuini humanique iuris leges obedientiam debebant. Is verò de aciei forma, hominum numero, cæterisque omnibus rebus plenè instructus, neque satis proditoribus fidẽs quod naturalis eos leuitas paruo momento huc illuc impellat, Simonem Lalanum cum leui armatura centum viginti ballistariorum equitum præmiserat, quo hostes proficiscentes moraretur, vexaret, perturbaret, vulneraretque, suis interea veteri Francorum more tres in acies distributis. Primam ducebat Baumontij Regulus Burgundiæ Marscalcus, ac Chimaij dominus, habebantque sex bellatorum millia, distribuerantque hanc aciem in tres minores, quo quadratum hostilis phalangis corpus diuersis in locis per ballistarios, iaculatoresque aggressi, vulneribus fatigarent, equitibusque Burgundis aliquo in loco ad irrumpendum occasionem darent, quod non sine euidenti periculo tentaturi fuissent, si pleno cursu lancearios pedites fronte angusta coactos inuasissent. Primum agmen ducebat Comes Peripertius germanus, Bono centum cum equitibus merens, cui iunxerát octingentos pedites ballistarios. Secundo præerant Bauchampij ac Esprij Reguli, habebantq; ducentos equites, ac octingentos pedites ballistarios. Cæteros omnes regebat Iacobus Lutzẽburgius, Baumontio ac Chimaio cum ducẽtis equitibus extra ordinẽ necessaria procurantibus. Atqui hæc erat primę aciei tripartita figura. In secũda acie Bonus cũ filio Carolo ac Antonio cõspiciebatur, comitabaturq; ab Estápio Adolpho Cliuię Duce, Ioáne Coimbrio, Ducis Coimbrię apud Lusitanos filio, cognato Ducis Isabellę, multisq; aliis viris nobilibus, ac tribus equitũ, sex peditũ millibus. Postremę aciei pręerat Gruthusę regulus, quẽ Flãdrica nobilitas, ac qui è populo Principi mãserat obsequẽtes, sequebãtur. Posteaquam nobiles aliquot Bonus equestri dignitate ornasset, ac hi sese leuis armaturæ

equitatui Simonis Lalani iunxissent, vt cùm necessitas postulasset, laborantibus succurrerent, mererenturq́ deaurata calcaria, tubis tympanisque sonum edentibus acies pleno passu ad pugnam contendunt, ac dum Gandenses ænea tormenta à lateribus contra Burgundicas acies exonerant, viros equosq́ non paucos interficientes, casu, an (vt quidam volunt) dolo Anglico, non satis constat, vas puluere tormentario plenum igne corripitur, hominum equorumque Gandensium stragem facit. Præfectus tormentorum Matthæus Kerchouius remedium allaturus, alta voce ad proximos clamabat, Cauete ciues, cauete. Maior pars causam ignorans proditionem verebatur. Quare territa acies primùm vacillare, deinde paulum retrocedere cœpit, quo Anglorum Præfecti conspecto, cum omnibus commilitonibus transeunt, compellansque Ioannes Ostius Simonem Lalanum, inquit: Trado vt sum pollicitus aperto in campo populum Gandensem, iube nos incolumes ad Principem deduci, cùm fideles eius milites simus. Lalanus per duos nobiles ad Boni aciem eos perduci curat. Ioannes Neuelanus conspecta Anglorum transitione, suis cum equitibus Lalanum longiùs à prima acie prouectum inuadit, qui impar multitudini, pugnando pedem sensim referebat, donec sese primæ aciei agminibus circumfudisset. Gandenses receptis ex ira animis, non obstante Anglorum transitione, tanto impetu primam hostium aciem inuadunt, vt aliquot passibus retrocedere cogerent. Marscalcus veritus ne oppressa acies fugiendo, secundam terrore in fugam quoque traheret, per equitem Bauchampio nuntiari iubet, sese pugnando mediæ aciei sine tumultu iungat, quo coniuncti hostium sistant impetum. Bauchampius pugnæ ardore parùm sui iuris respondet, se pugnando peruenisse, vnde sine summo dedecore pedem referre non possit, ob cuius responsi insolentiam (quàquam ad se reuersus Marscalco paruerit) paulo pòst à Bono veniam petiit, fassus se Principis legato præter militaris ordinis disciplinam irreuerenter respondisse, quod præsertim tempore pugnæ capitale esse soler. Prima acies secundæ coniuncta manus cum Gandensibus acriter conserebat, necdum quisquam de pede referendo cogitabat, donec in tergo Gandensis aciei clamor, vlulatusque ingens eorum qui à puluere tormentario assabantur, oriretur, quem qui in fronte pugnabant audientes, rem perditam accepta ibi clade existimantes, armati inermesq́ Scaldim versus fugam arripiunt, tranareque conantes magna ex parte merguntur, aut à ballistariis primæ aciei, sine discrimine interficiuntur, qui in natantes destinatis ictibus collimantes nemini parcebant. Ioannes Neuelanus cum equitibus tranans, primus Gandaui cladis nuntium attulit. Dum fugientes in Scalde, aut ad ripam cæduntur, Viride tentorium, Albatique, non consueti, vix consertis manibus, inulti cadere, duo fermè virorum millia, armis, ordineq́ seruato in proximam se conferunt Peninsulam, quas agrestes ductis è Scalde à fronte ac lateribus fossis, angustoque à continenti relicto ingressu fecerant, pecoraq́ in ea pascentia concludebant. Veterani nil quo traiicerent reperientes, hostemque ferocem à fronte instare videntes, dant vltro citroque fidem hostis potestati nil se commissuros, sed ad extremum vsque spiritum pro veteri belli gloria se dimicaturos. Nobiles aliquot rem parui negotij iudicátes, in eos impetum faciunt, excepti infestis hastis occiduntur quidam, maior verò pars vulneratur, cecidissentq́ omnes, nisi oportunè auxilium Princeps ipse cum filio Carolo, non tamen sine euidenti periculo, attulissent. Posteaquam enim hos veterani cognouissent, vim rabiemq́ omnem (odio peruicaciam obstinationemque augente) in eos conuertunt, Bonique equum quatuor locis, Carolum in planta dexteri pedis vulnerant, multique nobiles ignobilesq́ cæsi, dubio adhuc Marte, Principes cum veteranis decertassent, nisi ballistarij mediæ aciei in latera deducti, ac recentes equites à fronte vrgentes, veteranos omnes pertinacibus animis repugnantes confecissent, nemine vitam deprecante, nec arma ponéte, maioremque cladem Bono, à duobus hisce millibus, quàm ab vniuerso Gandensium exercitu accipiente. Altera Gandensium acies prima fugiente, prœlio non tentato eam est imitata, sed equitatus omnes insecutus, cladem occisis Gandensium decem millibus auxit. Capti sunt mille sexcenti, ac ex his eodem die trecenti strangulati, cæteri subsequente mox pace liberati. Desiderauit Burgúdus circiter septingentos viros, quorum maior pars in peninsula pugnans cecidit, ac inter hos Ioãnem Guiselium Hannonium, Ioannem Polignium Burgundum, Oliuerium Lanoum, viros antiquæ nobilitatis. Gandaui clade intellecta, luctusq́ mærorq́ eorum ingens, qui parentes,

M 3 fratres,

fratres,cognatos,affines,aut maritos perdiderant,oritur,singulis horis iratum Principem
cum exercitu recenti victoria ferocientem expectantes,satis gnari quid cótumaci rebel-
lione meriti forent. Non tamen sibi deest Senatus,occludnnt portas,vigilias,præsidiaque
disponunt,ad arma senes puerosque vocant,veriti ne insequentes Burgundi, mixti ciui-
bus fugientibus in vrbem irrumperent,quod fortasse contigisset, nisi Bonus in Peninsula
fuisset detentus. Appropinquabant vrbi præcursores Burgundi, stabantque ante portas
quatuor inermium millia,intromitti suppliciter orantes,nec quicquam impetrantes. Ve-
rùm quod in mandatis præcursores haberent,ne inermibus nocerent, varias in partes di-
lapsi latuerunt. Bonus enim Scaldim cadauera vix trahere,infectis sanguine aquis,vidét,
campumque circa se omnem interfectorum cadaueribus disseminatum, tabido cruore
squalere,posteaquam à varijs vt sæuiret in rebelles, suppliciumq; ad aliorum exemplum
sumeret,esset irritatus,aliquandiu cogitabundus,tandem Deo magno animum ad mise-
ricordiam mouente in hæc verba cæsos intuitus prorupit: Súntne hæ oues quæ me,
meosque nutrire ac vestire sunt solitæ? proinde quisquis ex hac victoria compédium fa-
cit,detrimentum ego certè summum patior. Gratias tibi summe Deus habeo immorta-
les,parens ac protector Principum,quod me opprimi à malesanis non permiseris, nec lu-
pis in prædam concesseris,quos sibi homines excæcata mente insanientes, dominos ac
principes legerant. Exinde accersito Scriba omissis aliis rebus, statim literas Gandauum
suo nomine exarari iubet,quibus se præteritorum veniam,ac pacé iisdem conditionibus
dare testabatur,quibus ante annum Insulis à regiis legatis fuerat oblata. Pauca tantum
« parui momenti se additurum,quæ veteres vrbis immunitates nó essent diminitura: Gan-
« dénses pro huius belli expensis,trecenta aureorum equitum millia, ac alia quinquaginta
« millia,quibus restiruetur templum Ripelmondanum,aliæq; ædes sacræ ab iis exustæ, sol-
« uunto. Códitiones olim cum Tornacensi Episcopo factas seruanto. Renunciabunt in per-
« petuum actioni quam allegant in ditionem Audenardanam, Cortracensem, Aloftésem,
« Teneramundaná,quatuor Præfecturas, Vuazaná, Birvletaná,ac Gersbergésem, nec post-
« hac necesse fore, vt eæ aliunde ius quam à domestico magistratu petant, aut alibi quàm
« ad Comitis Flandriæ Curiam appellent. Reliquas pacis conditiones, paulo ante sub
anno 1452. descripsimus. Summo hæc cum gaudio Gandaui lecta, approbataq; testatur,
quod Principis insuper potestati commiserint,corpora bonaq; omnium. Cum exercitu
deinde Burgundus postridie Cal. Augusti Ledebergæ propè portam D. Leuini venit. Me-
dia acies regia stabat via,in fronte ipse Princeps, insidens armatus equo, ab eis in peninsu-
la vulnerato. Astabat filius Carolus, cæteriq; viri illustres. Prima acies dextrum: postrema
sinistrum eius latus claudebat, egrediunturque ad eum, viri è Senatu lecti viginti quin-
que linea tantum veste, suprà nudum corpus induti, capite, pedibusq; nudi. Post hos om-
nium opificum Præfecti, à Burgundiæ Marscalco adducti. Præcedebat Abbas D. Bauo-
nis, Priorq; Cartusianorum, hos omnes denique duo virorum millia è populo lecta, capi-
te quoque pedibusque nuda, laneis longis induta talaribus vestibus, incincti subseque-
bantur, simulque omnes ad Principis equi pedes in genua prouoluti, dictus Abbas pro vr-
be vniuersoque populo verba faciens, ter intentissima voce, lachrymabundus, suppliciter
veniam ac gratiam petit. Apptobat populus rogantis vocem edito gemitu, singultu, ac
murmure miserando. Post tertiam rogationem, Bonus ad hunc modum eos alloquitur:
Quoniam supplices veniam commissorum rogatis, eam vobis animo liberali concedo,
neque per me stabit, quin clementem ac tractabilem habeatis posthac Principem, si mo-
do debitum præstantes obsequium à fidelitatis officio amplius non defeceritis. Polliceor
enim vobis me ea ratione vim ac iniuriam omnem quam existimationi meæ, tum detri-
mentú quod fidelibus meis subditis intulistis, animo planè depositurum. Exinde ad equi
pedes opificum omnium militaria signa deponuntur, quæ Rex Armorum ordinis aurei
velleris inspicientibus singulis sacco imposita auferri iussit, explicataq; sunt paulò pôst ad
actæ rei memoriam, partim in templo D. Virginis Boloniæ, partim eiusdem in templo
Hallæ. Posthæc Gandenses corporum inclinatione, ac Abbatis oratione gratias Principi
agentes in vrbem reuertuntur, omniq; lætitiæ genere, pacem sibi obuenisse gratissimam
aliquot diebus testantur. Burgundus Gandanum ingredi nondum volens, cum exercitu
Gaueram, indeque Audenardam, postremò Insulas proficiscitur, persolutisque stipendiis,

donisq; tributis omnes dimittit. Sex mensibus Insulis mansit, variis se ac amicos conuiuiis, ludis, ac spectaculis, quibus otiosi tenentur animi, reficiens, quem Flandri liberatos se ciuili bello gaudentes sunt imitati. Atqui hac ratione virago illa Gandensis, affectus animique ferociam moderare, fastum deponere, mulierque ex virgine facta virum ferre didicit, tanto sua minori cum infamia, quod eius Principis iugo submittere ceruicem sit coacta, cuius ante se leges admittere, Reges, Principes, Duces, ac Comites non sunt dedignati. Floruerat Gandauum ab anno 1330. ad hoc vsque tempus centum viginti tribus annis bellicæ virtutis opinione omnes Flandriæ vrbes superans, potentia verò, auctoritate, ac opibus, aliquot Regionis Comites vincens, ita vt externi principes non semel amicitiam eorum ambierint. Verùm quod Reipublicæ constituendæ imperiti, infimæ sortis turbulentis ac inquietis hominibus rerum gubernacula, neglectis aut pulsis viris politicis bonisq; committerent, Democratiamq; amplexi, homines nobiles pellere, aut in ordinem vulgarem redigere nulla de causa semper studuissent, nõ mirum si vt cæteræ eius gubernationis Respublicæ, caducum, ac breuis æui imperium adepti, potius inter publicę quietis perturbatores, quàm bene cõstitutatum Rerũpublicarum exempla sint numerati, cùm ea omnium fere populorum sit conditio, vt aut abiectè seruiat, aut superbè imperet, medium prorsus ignoret. Tertiò Idus Nouembres Papæ Nicolai huius nominis quinti tristes legati Bono nuntiant, Mahumetem Turcarum Regem vrbem Constantinopolim toties frustrà à prædecessoribus tentatam 54. obsidionis die expugnasse, nulloq; non crudelitatis genere, in omne hominum genus sæuiisse, Imperatori Constantino, cæterisq; Principibus ceruices amputasse, vxores, filias, nobilesque matronas constupratas in partes secuisse, sacra Christiana omni spurcitię genere contaminasse, imagini Christi crucifixi illusisse, perque vrbem circumlitam stercore, lutoq; conspurcatam denum confregisse, addidisseque: Hic est Christianorum Deus. Templum Sophiæ in honorẽ Dei Opt. Max. à Constantino magno mirificis operibus extructum, impostori Mahumeto consecrasse, ac proinde petere, vires fortunamque contra Christiani nominis hostes exerat, defendatque Christianorum Ecclesiam, vrbemq; Constantinopolim cum terra sancta recuperet. Bonus natura pius, ac religionis Christianæ cultor sincerus Middelburgi apud Zelandos instrui ac armari iubet triremes quatuor, nobilique Lusitano committit, qui è Zelandia in Hispaniam vectus, superatis freti Gaditani angustiis, delatusq; in mare Mediterraneum, rectà Ostiam portum Romanum invehitur, indeque ad vrbem profectus, Pontificemque veneratus, ei literas Burgundi tradit, promittentis, si pacem vicini Principes constanter coluissent, ac cæteri Principes Christiani arma pro religione sumpsissent, iustis cum viribus se comitem iturum, quos dum frustra aliquot menses Lusitanus expectat, operam suam Pontifici contra Mauros piraticam exercentes non semel probauit. Interea ad expeditionem Orientalem Belgicam nobilitatem animaturus duodecimo Cal. Martij anno 1454. Insulis conuocat primarios suæ ditionis nobiles fermè omnes, variisq; 1454.
conuiuiis per quatuordecim dies eos excipit, ac ab iis transmisso sæpius conuiuali serto, cæremoniarum iucunda varietate imprimis grato exceptus fuerat, inter quas si Comitis Estampij descripsero, facilè lector cæterarum epularum magnificas nugas, splendidasque coniiciet inanitates, cùm eius temporis historici, hisce describendis diligentiores fuerint, quàm obseruandis historiæ debitis legibus. Absoluta vario ciborum gulam irritantium genere instructissima cœna, pro more Estampius adferri iubet sertum conuiuale: cui enim hoc imponebatur, is proximum se conuiuatorẽ agnoscebat. Adferebat hoc Estampij nomine virgo quatuordecim annorum, induta cęrulea holocerica toga, cuius fimbrię, manus latitudine è puro auro acu erant depictæ, defluebant in tergum longæ angustæq; manicæ, variis aureis Græcis conspersæ literis. Flaua virginis coma aureo filo artificiose plexa, ac circum caput decore in orbem posita visebatur. Frons ampla instar crystalli resplendens lucebat. Capiti impositum ferebat ornamentum pyramidale, è cuius fastigio in dorsum viridè tenuissimum dependebat sericum varij generis colorisq; lapidibus preciosis conspersum. Insidebat virgo asturconi albo, cui cæruleum tenue sericum erat instratum, adducebantque per frenum tres viri nobiles togis sericis oblongis, purpurei coloris vestiti, capitibus tegumenta ferentes incurua, ad instar cornu venatorij, cuius vitta è viridi erat serico. Fœcialis virginem præcedebat veste ornatus militari, in cuius dorso,

pectoreq; Estampij auita visebantur insignia, hunc nobiles bini accensa præferentes funalia. Item bini ordinis equestris,nigris talaribus holosericis, induti palliis,quæ pretiosis martium pellibus suffulta erant,capitibus nudis, Sertum conuiuale manibus tenentes, quos dicta virgo Asturconi insidens sequebatur, cognominata Gaudij Princeps,tribus viris nobilibus equum adducentibus,ac cantilenam Sertum commendantem suauiter decantantibus,donec Burgundo propinqui ex aduerso stantes silerét,honoreq; summa cum reuerentia exhibito, Estampij fœcialis Gallicis rhithmis,(vt eos ludens amicus quidam noster transtulit) in hunc eum modum alloquitur:

Nos tibi deferimus Princeps clarissime sertum,
Qualia Principibus Galli de more vetusto
Flore nouo texunt, atque in conuiuia mittunt.
Mittitur hoc animis ad te concordibus, & de
Consilia communi: ante hos Estampius omnes,
Te Comes hoc absens dignari iussit honore.
Flos nouus, intactusq;, & qua fert corpore casto
Nullum passa iugum, atque integro corpore virgo est,
Vtq; videre licet, primæuo tempore flores.
Si nomen quæris? gerit Euphrosyneia nomen,
Tristitiam fugiens, cultum amplexatur honesti:
Tu quoque nostrum hilari donum, vir maxime, vultu
Accipe: eant læti circum pia tempora flores.

Exinde bini nobiles virgini sertum tradunt. Tres Asturconis ductores in terram eam sistunt, idemq; nobiles qui sertum tradiderant, medio receptam ad proximos mensæ gradus ducunt, vbi cùm Principi honorem ad terram vsque flexis genibus magna cum reuerentia fecisset, in summum ascendit gradum, ac vtroque iterum genu flexo exosculatoque serto eius capiti imponit, qui virginem terra subleuatam osculoq; exceptam ac honorificis verbis laudatam,dimittit. Cùm descendisset reiterato curuatis genibus honore Asturconi imposita,probeque officio functa cum comitatu discessit. Posthæc Bonus sic conuiuator,cuius cœna quàm vario ciborum vinorumque genere scatuerit, quibus scenicis ludis,musicisque instrumentis abundarit,melius credet,qui Oliuerium Marcantum scriptorem Gallicum virum nobilem, harum nugarum administratoré,easq; ad nauseam vsque describentem legere voluerit. Inter alia Artocreas stabat quo aperto visebantur viginti & octo viri, variis musicis concinnos edentes sonos instrumentis, quoties noua inferrentur fercula. Absoluta fermè cœna, viuus apponitur Phasianus, aureum collo monile variis ornatum preciosis lapidibus ferens, quem à duobus allatum virginibus, soluta oratione hoc modo Bonum suus alloquitur fœcialis: Potétissime Princeps, veterum mos
" fuit extraordinariis conuiuiis, viris principibus, Auem nobilem viuam apponere, eaque
" præsente res honestas ac generosas promittere, qua de causa hic Phasianus, à virginibus ti-
" bi appositus, enixè commendatur. Paulò antè alia virgo (nomen erat sancta Ecclesia) cóquesta fuerat, se ab eo omnibusq; veteribus protectoribus deseri. Bonus è sinu acceptam ei dederat tabellam, in qua votum quo Ecclesiæ opem promittebat, descripserat, quo lecto, actis ei gratiis, lætior discesserat. Hác subsecuta fuerat virgo alia, albo serico, nullo ornatu addito vestita, nomine DEI gratia, adducebatq; ad eum virgines duodecim, quarú consilio innixum contra hostes religionis Christianæ victoriam pollicebatur, singulis ei gratias agentibus ac paucis versibus quo modo vestigia sua sequi deberet docentibus. Virginum nomina hæc erant: Credulitas, charitas, spes, iustitia, ratio, prudentia, moderatio, fortitudo, veritas, liberalitas, diligétia, magnanimitas. Post paucos dies denuò Bonus, viris, fœminisque nobilibus Insulis dat cœnam, ac singulis audientibus, in hunc modum coram Phasiano vouit: Promitto Deo creatori meo, virgini Mariæ, nobilibus matronis, ac
" Phasiano, Si Dominus meus Francorum Rex ad sacram proficiscatur militiam, ac pro de-
" fensione religionis Christianæ, contraque vim Turcarum, cæterorumque incredulorum
" vitam periculo exposuerit, me (si euidens necessitas aliud non coëgerit) ei pro fortuna-
" rum viribus, proprio corpore auxilio iturum. Quod si negotia, aut valetudo Regis non
" permiserint vt proficisci possit, sed suo loco Principem sui sanguinis, aut alium miserit,

promitto

promitto me huic non secus quàm si Rex præsens foret, pariturum. Denique si is regni „
sui status fuerit, vt nec proficisci, nec alium mittere possit, cæteri tamen Christiani Princi- „
pes pro viribus instructi proficiscantur, iusta quoque manu pro opibus armata, Christia- „
nam defensurus religionem euntes comitabor, modò dominus meus Francorum Rex „
consenserit, ac Ordines mearum ditionum (quos mihi Deus gubernandos dedit) permi- „
serint, efficiamq; vt omnibus constet, per me non stetisse, quo minus pia expeditio effe- „
ctum sortiatur. Postremo, si durante sacra expeditione, Turcarum Rex singulari certami- „
ne mecum congredi desideret, adiuuáte Deo opt. max. D. Virginis Mariç precibus pro- „
dibo in arená. Insulis duodecimo Cal. Augusti anno 1454. Subsignatum mea manu Phi- „
lippus. Posthæc vouit Carolus Charolous vnicus Boni filius, legitimo thoro susceptus, „
hoc modo: Promitto Deo creatori meo, D. Virgini Mariæ eius matri, nobilibus ma- „
tronis, ac Phasiano, si dominus paterque meus, sacram, vt proposuit, seque factu- „
rum sperat, susceperit expeditionem, eiusque sit voluntatis, me comitem proficisci, „
voueo me iturum, eique pro virili seruiturum. Eodem modo paucis mutatis verbis, „
vouerunt, Ioannes Cliuiæ Dux, Ioannes Burgundus Estampij Comes, Adolfus Cli-
uius Rauastani Regulus, Anthonius Burgundus, Pusius, Charnius, Crouiacus,
Chimaus, Santonius, Crequius, Comminæus, Rochefortius, Syluius, Bossuus, Lalanus,
Haubordinus, Bergius ad Zomam, Tholongoneus, Christianus ac Euerardus Digeooius,
Nicolaus Rollinus Burgundiæ Cancellarius. Exinde epularum ludorumque finis est fa-
ctus, postea quam septem menses his nugis, magno ciuium cum emolumento, triuisset.
Bonus verò voti nunquam non memor, omnes posthac cogitationes ei exoluendo inten-
dit, eaque de causa in Germaniam ad Imperatorem Fredericum proficisci, ac cum eo,
cæterisque imperij proceribus de sacra expeditione agere statuit, desponsata prius filio
Carolo Isabella, Caroli Borboniæ Ducis, ac Agnetis Burgundiæ sororis suæ filia, Pontifice
Nicolao potestatem faciente, quanquam Dux Isabella, filiusque Carolus sponsam An-
glicam è Lancastrica familia maluissent, quod Isabella parte matris, ex ea originem (vt in
vita Philippi Audacis scripsimus) traheret. Sed considerans vterque eum in Francia ami-
cos ac affinitatem quærere, refragari non audentes, sponsalia inscio patre matreq; sponsæ
(quod sponsa apud Bonum educata habitaret) peraguntur, nominatq; Bonus filium Ca-
rolum Belgarum Præfectum, adiungitque consiliarios Nicolaum Rollinum virum pru-
dentem multæq; experientiæ, Antonium Crouiacum virum nobilem militiæ gnarum,
ac Goxij Regulum. Belgis igitur iocunda pace, rerumque omnium abundantia hoc tem-
pore florentibus, Bonus centum Belgarum nobilibus comitatus equitibus in Burgúdiam
proficiscitur, vbi cum ducenti nobiles se Belgis iunxissent, in Germaniam ad Imper. Fre-
dericum contendit. Exceptus est à Germaniæ proceribus, præcipuè verò Bauariæ Duce
sanguine sibi iuncto, tanto cum honore, vt Imperator æmulatione non obscura tactus, in
Austriam eo non viso reuerteretur, missoque Cancellario nunciari iubet, ne vlterius per-
gat, quod aduersa valetudine correptus, negotiis vacare non posset, Cancellario absolu-
tam se tractandi potestatem dedisse, restituta verò sanitate, se Imperij Principes conuoca-
turum, ac de sacra expeditione acturum. Bonus considerans honoris æmulatione, non
morbo, Imperatorem laborare, ac proinde timere ne in Oriente, non secus quàm in Oc-
cidente nominis Burgundici decus inclaresceret, adhæc Franciæ Regem Anglorum ar-
mis pressum, nobiles in Syriam non dimissurum, animi dolore in morbum incidit peri-
culosissimum. Verùm Deus nolens Belgas ex imperio prudentis moderatique senis, in
manus ferocis ac temerarij adolescentis præcipitare, pristinam ei valetudinem restituit,
domumque reuersus non semel de Imperatoris pusillanimitate est cóquestus. Cùm enim
vniuersam Germaniam, Bohemiam, Austriam, Poloniam, Hungariá armare posset, auxi-
liaque promitterent Belgæ, Burgundi, Franci, Itali, Hispani, Angli, Sehori, Dani ac Svue-
di, summoque cum honore, ac nominis diuulgatione, Europam Orienti committere pos-
set, animo corporeque torpens, nil in tanta opportunitate auderet. Curata apud Burgun-
dos valetudine, cùm eum Aurantij Princeps honorificè tractasset, in Belgas reuersus læ-
tatur filium Carolum Insulis Isabellam Borboniam decimotertio Cal. Nouembres vxo-
rem duxisse, eamq; ex eo grauidam à matronis nunciari. Exinde anno 1455. magno Bel- 1455.
garum commodo, perpetuú instituit concilium, cui Præsidem ac Procuratorem Princi-
pis

pis(generalem vocant) dedit, suamque semper Senatores aulam sequi voluit, hac ratione subditorum lites, appellatione cogniturus, ac quæ alicuius forent momenti, suo iudicio finiturus, cùm antea pugnis ac latrociniis, diffidentes inter se homines, ius suum tueri essent soliti, infirmiores verò à potentioribus semper opprimerentur. Senatus ac Curia Parisiensis (Parlamentum Franci vocant) ægerrimè institutionem noui concilij tulit, quod Flandri ac Atrebates magno Iurisperitorum Parisiensium quæstu in eius vrbis Curiæ ex appellatione litigare essent consueti. Verùm Bonus in proposito perstitit, nec tamen cuiquam appellare Parisiis prohibuit. Secretum hoc concilium vocari voluit. Crescentibus successu temporis litibus (quę pacis tempore supra modum augeri solent) anno 1505. Philippus Austriacus in Hispaniam proficiscens (vt eius in vita descripturum me spero) huius concilij Senatores diuisit, certumque vnicuique parti locum assignauit, vna Mechliniæ (sumpto supremi concilij nomine) Principis iussu sedem figente, vbi è Prouincialibus Curiis, Flandri, Artesij, Hollandi, Zelandi, Frisij ac Lutzenburgij appellant. Altera in vrbe Bruxellensi permanente, seruato Arcani concilij nomine, ac vnicuique Præside ac Principis procuratore attributo, possuntque & dictæ regiones hic appellare, quòd non minus causas ciuiles, quàm bellicas tractent, rebusq; ita exigentibus, è supremo nonnunquam, cuius est caput, aut prouinciali desumpta causa, sententiam ferunt, maximè cùm Principis interesse existiment. Circa Cal. Apriles moritur Adolsus Diepenhurius Antistes Traiecti ad Rhenum, tum temporis vtriusque Ordinis ac ditionis Transisulanæ dominus. Quamobrem Bonus summa diligentia apud Ordines laborabat filium Dauidem illegitimo thoro susceptum, eoque tempore Terovuanæ Episcopum, in Antistitem eligerent. Arnoldus Egmondanus Geldriæ Dux pro Stephano Bauaro rogabat. Sed Vltraiectenses, ne electione alterum offenderent, vtroque omisso, Gisbertum Brederodium in summo tum templo proximum ab Episcopo locum obtinentem (Domprostum vocant) Episcopum nominant, sed qui summi Pontificis Calixti consensum impetrare nō potuit, quòd Bonus filio Dauidi à Calixto Episcopatū impetrasset. Instigabat Burgundū ad dignitatem obtinendam, perpetuū Hollandorum Vltraiectēsiumq; dissidium, quod hac ratione sopiri posse sperabat. Sed videns Vltraiectenses, contempta summi Pontificis authoritate, filium Dauidem nulla ratione admittere velle, mense Octobri cum non contemnenda armatorum manu in Hollandiam contendit, aduersus Vltraiectenses ac Transisulanos moturus. Sed ij copiarum magnitudine quos Hagacomitis (Aurei velleris di-
1456. gnitate, aliquot ibi nobilibus ornatis) coëgerat, territi, mense Aprili anno 1456. rem arbitrio Ducis Cliuiæ, ac Domini Brederodij committunt, qui in concilium adhibito Ioanne Renessio, proximum in summo templo à Domprostio dignitatis locum obtinente (Domdecanum vocant) Ioanne Preussio, Iacobo Montfortio, ac plærisq; aliis, tandem Leidæ congregati, his conditionibus controuersiam componunt: Gisbertus Brederodius Episcopali dignitate Dauidi Burgundo cedet, seruata Domprostia, ac Præpositura Audemunsterana, quibus ei dignitatibus Bonus iunget Præposituram D. Donatiani apud Brugenses, soluetque quamdiu vixerit Brederodio Dauid, singulis annis quatuor aureorum florenorum millia, ac pro expensis in hunc diem factis quinquaginta semel aureorum leonum millia. Ex Episcopatu verò Terovuanensi singulis annis Dauid Brederodio ad vitam soluet duo aureorum liliorum millia, nominabitque ad hæc Brederodium Bonus Hollandiæ Cōsiliarium, assignatis ei singulis annis mille florenis. Hisce conditionibus cedente Gisberto, Dauid Episcopali sede potitur, quo annis quadraginta, magno omnium ordinum cum amore, sed non semper culta cum vicinis pace præfuit. Dauentrienses cæterique Transisulani, conditiones admittere nolebant. Quare acriter à Bono per duos obsessi menses, tandem opera Cliuiæ Ducis, Ordinumque Vltraiectensium pax componitur. Multa Transisulanis concessa, quod Frisiorum rebellionem instigatione Ducis Saxoniæ timeret. In Hollandiam dimisso exercitu, reuersus intelligit Lodouicum Delphinum, patris Caroli iram fugientem in Brabantiam supplicem aduenisse. Conatus fuerat Delphinus ante duodecim annos cōiuratione cum aliquot Franciæ proceribus inita (vt suprà scripsimus) patrem tanquam inidoneum regno priuare, à quo tempore (quanquam opera Boni condonata coniuratione in gratiā foret receptus) nunquam sincerè à patre dilectus, tandem ex eius Aula in Delphinates se receperat, ac ad hoc vsq; tempus,

tempus, spacio nimirum decem annorum habitarat. Interea patuis primum de causis ira repullulauerat, existimans Rex non frustra res exiguas, quanquam in speciem negligendas, à filio tentari, maximeq; animum angebat mors concubinæ Agnetis, vltra modum adamatæ, quę à Delphino procurata ferebatur. Quare non diutius dissimulandum ratus, Comitem Damartinum iusto instructum equitatu, in Delphinates properare iubet, filiumque vinctum adducere. Sed is de aduentu Dammartini præmonitus sex tantùm ad fugam horas nactus in Burgundiam paucis comitatus ad Auranrij Principem, ac Burgundiæ Marscalcum, infestissimos belli tempore hostes confugit, indeq; vt petebat iusto cum comitatu Bruxellam Brabãtiæ vrbem ad Bonum peruenit, à quo non minori quàm si Rex venisset, cum honore est susceptus, attributo ei oppido quo secederet, Gennepio, singulisque donatus mensibus mille quingentis aureis liliis, quibus familiam aleret. Duxit in Brabantia vxorem Carolinam Sabaudiæ ducis filiam, quæ duos exilij tempore ei peperit in Brabantia liberos. Rex elapsum è manibus filium perfugisse ad Burgundum intelligens, repetere non desistebat. Is constanti animo tradere supplicem recusabat, addens, quando ac quo vellet abire eum posse. Sperabat Delphinum, immenso deuinctum beneficio, posteaquam Rex factus foret, coniunctissimum ac maximè beneuolum filio Carolo, ac Belgarum ordinibus futurum vicinum. Sed frustra ingratis, ac distortæ indolis hominibus beneficia conferuntur, quod Rex ipse Carolus hisce verbis est vaticinatus: Ignoras Dux Philippe feræ belluę naturam. Nutris enim lupum qui oues aliquando tuas „ est delaniaturus. Recordare Apologi, vbi rusticus anguem gelu propè enectum misertus „ domum defert, ac geniali foco refouet, quomodo vigore recepto sibilis ab eo fuerit oppugnatus. „ Cùm non moueri Bonum videret, præsidia in oppidis eius ditionibus propinquis auget, idemque is suis facit in finibus, verebanturq; Belgæ, ne sopitæ resuscitarentur inimicitiæ, ac proinde Delphinum nunquam venisse optabant, aut patris arbitrio dedi debere persuadere nitebantur, excogitatasque esse inter Regem ac Delphinum inimicitias hac sola de causa afferentes, vt simulato exilio Delphinus Boni mentem, consilia secretiora, oppidorum situs, subditorum voluntates, ac filij sui Caroli conditiones perdisceret, arreptaque occasione, dissidium, inimicitias, rebellionem, coniurationemq; inter Principem, nobiles, populum, ac vnicum filium excitaret. Quicquid fuerit, patris certè Regis vaticinium euentu non caruisse, res ipsa comprobauit, eo magis omnibus fidem his adhibentibus, quòd mense Februario anni 1457. (cùm die duodecima eiusdem mensis, nasceretur Maria filia hæresque vnica Caroli Pugnacis) periculosissimum dissidium inter Burgundum filiumque eius vnicum Carolum nasceretur, cuius scriptores hanc adferunt causam: Inter omnes Aulæ Boni proceres, nulli Crouiacos dignitate, honore, nec opibus superabant, multumque eorum consilio, arduis in rebus Princeps propter expertam prudentiam, ac rei bellicæ scientiam vtebatur. Hi considerantes plurimum Delphino à Principe tribui, tanta cum diligentia ac fide omnibus in rebus ei operam præstabant, vt fermè neglectis Caroli Burgundi negotiis, soli Delphino, conniuente Bono obsequerentur. Inde primum indignatio, deinde ira, postremò odium ex æmulatione erga Delphinum, Crouiacos, ac qui cum his faciebant, ortum, verente Carolo, vt erat natura suspitiosus, nequid sinistri contra nomen Burgundicum molirentur: mutatæq; sunt hæ Caroli affectiones, tum primum in capitales inimicitias, posteaquam Crouiacum supellectilem postremæ Bethuniensis dominæ consensu patris inuasisse intelligit, quam prius sibi cum agris, ac omnibus redditibus donasse prædicabat. Iuuabat suspitionem sparsa fama, qua ferebatur pater Ioanni Crouiaco donasse Comitatum Namurcensem, Estampio Boloniensem, Ioanni Lanoio ditionem Arculeam, quæ cum rata habere Carolus nollet, sibi eos malè velle suspicabatur, ac ne plura senex pater intempestiua liberalitate donaret verebatur: cumque Crouiacis, patris sui amicitia fultis, apertè nondum nocere auderet, cum aliquot proceribus, clam in pernitiem eorum coniurat, tracto in partes suas Nicolao Rollino viro prouectæ ætatis, docto, ac multæ experientiæ, qui propter Burgundiæ Marscalcum Crouiacis intimum, iisdem inimicus erat factus. Causa inimicitiarum cum Marscalco erat, quod Pesmei regulum veterem inimicum, Marscalci verò ac Crouiacorum amicum, certis de criminibus, opera sua accusatum conuictumque, Iudicialis sententia capite plexisset, nec tamen ei opem extremo in discrimine quisquam amicorum ferre potuisset, 1457.

potuisset. Hæ ambitiosorum hominum stultissimæ nugæ, primæ fuerunt causæ exitialis fermè dissidij inter Bonum ac filium eius Carolum, nomenq; Burgundicum sine dubio pessundedissent, nisi diuinum numen necessario tempore, nebula ignorantiæ discussa, Francorum consilia seni Bono detexisset, iisque obuiam ire docuisset. Auxit patris filiiq; dissidium, cùm Caroli famulitium institueretur. Iubente enim patre, tertium filius acciperet cubicularium, Philippum Crouiacum Queueraini regulum, filium Ioannis Crouiaci, cui Carolus inter omnes pessimè volebat, ille Anthonium Rollinum Aimerij regulum filium dicti Nicolai petebat, adeoque obstinatè patri hac in re restitit, vt in cubiculo orationi destinato matre præsente à patre vocatus, petente accipienteq; eo chartulam in qua famulorum nomina quos petebat descripta continebantur, eo vxoreque inspiciente, in ignem coniiceret, addens: Ito, indiges enim, ac alias quærito tabulas, accensaque eodem momento adusta bile, adeò iracundia est elatus, vt silens territusque Carolus sequente matre cubiculo exiret. Tum verò multò magis efferuescente tetro humore, furibundus equum circa vesperam conscendit, ac antequam domesticorum quisquam paratus sequi posset, vrbe Bruxellensi exit, perque auia, inuiaque solus deerrans circa noctem in silua ad Carbonarij domum frigoris pellendi causa diuertitur, qui non de plebe hominem esse facilè perspiciens, familiari eum foco refocillans, ad proximam venatoris domum deduxit, qui agnitum Principem, lætèq; susceptum, nocte ea, vti potuit, tractauit. Secesserat Carolus Teneramundam, quo patris iracundia vergeret expectaturus. Sed de cerebri motione certior factus non parum doluit. Facta luce in silua repertus, ac ad se reuersus, à quibusdam obiurgatur, ab aliis adhibita consolatione lenitur. At ille nil adeò indignè ferebat, quàm quod vxor se relicto, inobedientem secuta filium contumax eius peccatum comprobasse videretur. Sed cùm per Burgundiæ Marscalcum iustam facti reddidisset causam, in gratiam est recepta. Interea Delphinus consilio Burgundi ac procerum, mittit Rauastaini regulum aurei velletis fœcialem (Haraldum Franci vocant) ad Carolum, rogatum an cum patre præstita obedientia in gratiam redire velit, an contumaci inobedientiæ proposito inherere? At is misso Bruxellam Oliuerio Marcano ad Nicolaum Rollinum, ex eius consilio respondet, sese patris in potestate futurum. Atqui hac ratione primi dissidij tempestate sopita Carolus patri est reconciliatus, pulso Guilhelmo Bicheo, ac Guidone Dusio, quod Bonus hos præcipuè dissidij causam dedisse existimaret, qui cum in Franciam secessissent, clam à Carolo pecunia sunt adiuti, ipse Bruxellã ad patrẽ reuertitur. Posthæc Bonus, inconsulto Francorũ Rege, cum Anglis nouennales pãgit inducias, quod adeo Rex Carolus ægrè tulit, parũ vt abesset quin rupta pace bellũ redintegraret. Verùm expertus sese Anglis Burgundisq; fœdere iunctis imparẽ semper fuisse, timeretque ne Delphini causa Francorum aliquot proceres ad Burgundum transirent, veteris infortunij calamitatibus ante oculos versantibus, repressa ira bello abstinuit, manente inter Francos Burgundosq; Delphino pacis pignore, sed dissidij causa. Mense
1458. Aprili anno 1458. cùm sæpissimè Principem Gandenses rogassent confirmandę pacis causa vrbẽ inuiseret, comitatus filio Carolo, Delphino, ac quadraginta nobilibus equitibus, Crouiacis tamen domi relictis, Gandauum proficiscitur. Nunquam tanto cum honore Princeps in vrbe fuit exceptus: nil relictum erat, quod ad ornatum portarum, itinerum, locorumq; omnium qua iturus erat, excogitari posset: neque quicquam prætermissum, quo testarentur aduentum eius sibi esse gratissimum: plateæ, viæque omnes tot scenicorum ludorum spectaculis, aliisq; ornamentis scatebant, vt à porta Vualporræa (qua vrbem fuerat ingressus) ad ædes suas Vuallenses quatuor horas aspiciendis ludis consumpserit. Senatus, ordo Ecclesiasticus, quinquaginta opificum Præfecti, nobiles omnes, cum ditioribus ciuibus nigra vestiti veste, ac vecti equis, subsequente immensa populi multitudine, extra prædictam portam obuiam gratulabundi venerant, magnoq; cum applausu pręcedentes in vrbem Principes deducebant. Octo continuis diebus hinc inde conuiuiis publicè ac priuatim est certatum, festos nullus non agebat dies. Ludicro equitum peditũq; decursu Burgundi cum Gandensibus certabant. Portam intranti virgo decorè potius quã sumptuosè ornata occurrit, tabulamque offert, in qua hæc verba sacris è literis deprompta, visebantur descripta: Inueni quem diligit anima mea. Bruxellam Gandauo reuersus, iterum per legatos Rex Delphinum dedi postulat. Negat se supplicem contra ius gẽtium
proditurum,

proditurum,potestatem eundi,quo & quando vellet fecisse. Exacerbatus Rex queritur, quod Burgundos,Atrebates ac Flandros,contempta Parisiensi Curia, contra regni Francici vetustissima iura,ad noui concilij sui Tribunal pertraxisset. Respondet, Regis id culpa factum,quod nemo Parisiis dictarum regionum priuilegia ac immunitates, contra quam Rex velit,regnoq; expedire putet, defendere audeat, quod sibi iustitiæ patrono tolerandum diutius non fuit,cùm eas regiones beneficiario iure non possideat. Adhæc constare , sibi consiliarios Parisienses,ac regni nobiles malo erga se esse animo, quod non ita dudum corrupto Ambianorum Præfecto(qui Vilvordæ in carcerem erat coniectus) vrbem violata pace,conati essent occupare.Rationibus Rex victus,cùm modum vlciscendi se de Burgundis,quemadmodum de Anglis fecerat,inire nullum posset,flagrans illa vindictæ cupiditas variis comitata perturbationibus,ex animo in corpus virus suû euomens, in morbum Regem grauissimum,sed non exitialem coniecit. Æstate anni 1459. conuocarat Papa Pius huius nominis secundus, Mantuam Christianos fermè Principes omnes, quò communi consilio ac viribus in Turcas bellum decerneretur,miseratque & suos Bonus legatos. Sed quod eius temporis Imperator,tanto exercitui ducendo parum se efficacem commonstraret,re infecta est discessum,quod cùm Christiani Principes, Turcarum finibus propinqui intellexissent,ad Bonum de ferendo auxilio , hi legatos misere : Papa Pius, Dauid Imperator Trapezuntiorum, Georgius Rex Persarum , vtriusque Mesopotamiæ Rex, Dux Georgianorum,quibus in speciem & suos iunxerant, Imperator Germanorum Fredericus Austriacus, Matthias Hungariæ, Alfonsus Lusitaniæ , Rex Veneti, ac plerique alij Principes. Cùm omnes auxilij spe præbita dimisisset, separatim Patriarchæ Antiocheno Papæ Pij legato disertis verbis est pollicitus,si è morbo, quo tum Bruxellæ decumbebat,conualuisset, sese Constantinopolim iustis cum viribus profecturum, etiamsi in ipso conatu aut itinere foret moriendum, instigantibus eum ad expeditionem suscipiendam non parum Thoma ac Demetrio Paleologis,à Turca Peloponneso, (Moream illi vocant) vbi latè imperarant pulsis,ac ad Bonum cum paucis Græcorum proceribus,auxilij causa profectis. Annum 1460. læta pace transegit,sed longo incognitoq; implicatus morbo,quo pellendo inter varia remedia medicis est visum,comam (quam tum summa cum cura viri proceres nutriebant) poneret. Cùm familiares, exterique ad inuisendum decumbentem aduenissent, sensissetq; discedentes rasum caput vt rem insolitam,inter se mussitantes ridere, edictum proponit, quo aulicis ac nobilibus sui imperij omnibus quemadmodum fecisset,caput radere iubebat, parentibus Bruxellæ eodem die quingentis,cæteris vt idem facerent opera Perri Vacquenbaccij viri nobilis ad hanc rem delecti coactis,ita vt Bruxellæ,cæterisq; vrbibus ac oppidis,nobiles omnes rasi magno vulgi cum risu conspicerentur. Sed res tum temporis insolita, paucos post annos, non solùm apud Belgas,sed vniuersam fermè Europam inualuit : quanquam Carolus Burgundus, multiq; alij Belgarum Proceres , comam nunquam posuerint. Valetudine recuperata, nunciatur Hendricum sextum è familia Lancastria Anglorum Regem,ab Eduardo Eboracensi prœlio victum ac regno pulsum in Schotiam perfugisse,qui Hendricus,quod matre Franca esset natus,ac vxorem è Francis duxisset, secretè cum Carolo Francorum Rege, fœdus pellendo Bono fecerat,diuiserantque inter se eius ditiones, vt Francus Burgũdiam,Artesiam, Picardiam: Anglus Flandriam,Hollandiam,Zelandiam occuparet: qua nunc cura erat liberatus,quod pulso Lancastro , Eduardus Eboracensis sibi amicissimus, regnum occupasset, quanquam vxor Isabella ortum maternum familiæ Lancastriæ deberet. Mense Iulio anni 1461. moritur Carolus Francorum Rex, huius nominis septimus, magno Delphini gaudio,quod non solùm liberalitas eius erga primum ad ferẽtem nuntium est testata, ac exequiæ parum pro dignitate patri factæ, sed imprimis subita vestium variis è coloribus consutarum in Franciam tendens mutatio, deducente eum Burgundo cum filio Carolo ac præcipuis Belgarum Proceribus in Rhemos,indeq; (postquam corona Regia fuisset redimitus) Parisios, vbi magno tubarum cum strepitu , Lodouicus huius nominis vndecimus Francorum Rex est proclamatus. Bonus Parisiis in ædibus suis Atrebatensibus diuersatus, Regiam magnificentiam familiari mensa superabat, ciuesq; nomini Burgundico studiosi frequentes ad domum eius ventitabant. Splendebant cœnacula aureis argenteisque vasis, parietes aulæis ac tapetis diuersi generis erant vestiti, nullus alicuius

1459. 1460. 1461.

cuius nominis, non donatus ab eo discedebat. In publicum prodiens à quinquaginta ballistariis peditibus, ac ducentis nobilibus equitibus cingebatur. Cùm duos fermè menses in vrbe hæsisset, Heldinum Atrebatensium oppido proficiscitur, ac posteaquam nouo Regi de Burgundia, Artesia ac Flandria clientare iusiurandum præstitisset, eumq; omni officiorum genere, vti putabat, sibi deuinxisset, ac vt pacem colat, populoque superioribus bellis exhausto eius aliquando fructus gustare permittat, petit, id verò consecuturum, si Carolo fratri Germano hæreditariam portionem tradidisset, ac quos pater honoribus publicisq; muneribus ornasset, vti ac frui fineret. Rex magnificis verbis omnia se facturũ pollicitus, temporis successu fidem, sublato è medio fratre, fefellit, quòd iamdudum sibi persuasisset, à patre regni successorem fuisse institutum, eaq; de causa eum erga se iniquiorem ac duriorem extitisse, paternos verò amicos, honoribus ac dignitatibus spoliauit. Nec his contentus, vt familiam Burgũdicam (cuius opera ad regnum peruenerat) pessundaret, omnibus rationibus, vt paulo pòst ostendemus, annittebatur: quod quanquam serius, tamen ante obitum apertè Bonus perspexit. Regem Parisiis in Turones proficiscentem, comitatus est Carolus Burgundus, simulato animo à Rege omni amicitiæ genere excultus, ac ad vitam quindecim aureorum liliorum millibus, ac Præfectura Nortmanniæ donatus. Rebus necessariis vbique procreatis, Carolus in Belgas est reuersus, patris morbo, è quo is tamen Bruxellę conualuit, reuocatus. Doluit non parùm intellecta morte Nicolai Rollini, qui è mediocri ordine ad summam peruenerat potentiam, primusq; Rol-
1462. linos procerum numero inseruit. Mense Februario anni 1462. summus Pontifex per literas à Bono petit Adolfo Nassauio, quem Moguntinorum Antistitem renunciarat, contra Theodoricum Isenburgium à Canonicorum ordine creatum, ac ab aliquot Germaniæ proceribus adiutum, opem ferret. Is statim Nassauio quingentos mittit equites, quorum opera, pulso Isenburgio, dignitatem obtinuit. Petit insuper Pontifex, vt iustis cum viribus contra Turcas proficiscatur, sese consensu Imperatoris Burgundiæ eum Regem nominaturum. Capiuntur exinde Ioannes Custenius, ac Ioannes Ingieus, instantibusque Augusti Cal. Ripelmondæ capite plectuntur, conuicti quod Carolum Charloum veneno aut veneficiis è medio tollere conati essent. Misisse dicebatur Custenius Ingiëum hac de causa in Sabaudiam, ad nobilem veneficam, à qua cum cærea hominis, quem lædere volebant, simulachra, admirandis verborum incantationumq; modis dementata accepisset, pretiumq; immensum pro opera pollicitum petiisset, nec acciperet, Custenio non satisfecisset, iurgio est minatus, sese Carolo scelus detecturum, auditumque forte fortuna, à Petro Haquenbachio viro nobili iurgium Carolo defertur. Capti igitur, torti ac facinus fassi, instante etiam mortis momento, nunquam tamen Crouiacos, nec Proceres Carolo suspectos, tanquam facinoris conscios nominarunt. Verùm prudentiores Regem Lodouicum suspectum habebant, quorum tum maximè confirmata est opinio, cùm Caroli germani fratris mortem, ne regni portiuncula cedere cogeretur, eum procurasse didicissent. Quibus rebus Bonus cognitis, cum filio in gratiam iterum rediit, clarè perspiciens Regem Lodouicum pro remuneratione immensorum beneficiorum, familiæ suæ exitium quærere, ac hac de causa non solùm veteres à se amicos, sanguineque iunctos alienare, sed etiam filij, hæredisque vnici necem tentare. Quare cum Eduardo quarto Anglorum Rege veterum induciarum leges, Rege Lodouico ægerrimè ferente renouat, insuperque Burgundus interdicit, ne tributum quod Rex Salinis eorum imperarat, soluerent. Statuerat enim Rex hac pecunia redimere oppida ad vtramque Somonæ ripam sita, ac pace Atrebatensi Bono pignori data. Sed is astu intellecto, ad Regem Chimaij Regulum (qui solus è Crouiacis non defecerat) mittit, causam quare tributum solui prohibuisset, redditum: quem cùm Rex interrogasset, solidiori è materia Boni ne corpus coagmentatum foret, quàm cæterorum Principum? Respondit Chimaus: Imò: nam nisi id ita foret, quomodo te patris iram fugientem recipere, contemptisque eius minis defendere per quinquennium, ac pro dignitate necessaria subministrare ausus fuisset? Rex cauilli veritate pudore confusus, subitò obticuit, relictoque Chimao, nec amplius in conspectum admisso, in proximum se cubiculum, dimisso Burgundicarum Salinatum tributo recepit. Crouiacorum qui ad Regem se contulerant (vt plærique scriptorum putant, non sine secreto Burgundi consensu, cùm eis ad extremum vsque spiri-
tum

tum, contra filium faueret) persuasione, acceptis quadringentis aureorum liliorum millibus Regi oppida ad vtramque Samonæ ripam sita æstate anni 1463. reddidit, quod adeò ægrè filius Carolus tulit (cùm paci Atrebatensi per omnia nondum foret satisfactum) vt tertiò à patre discedens cum vxore Gorinchemum Hollandorum oppido, quò semper secedere erat solitus, proficisceretur, quo tempore eius vxor Isabella, oppidi templo pretiosissimas quasque vestes ad diuini cultus ornatum fermè omnes donauit. Carolus verò arcem à Guilielmo Bauaro postremo Hollandorum ex hac familia Comite ædificatam, addita turri munitissima, quam caruleam vocant, ampliauit, decreueratque duas addere alias triangulari inter se spatio distantes, quas muro, ac vallo coniunctas, fossa perpetua præmunire statuerat, ac expugnabilem contra ænea tormenta arcem relinquere. Conceperat adhæc animo pontem lapideum è dicta cærulea turri in proximam continentem regionis Altenææ, regij planè animi opus, per flumen Meruam ædificare (hoc nomine eo loco vocant Molam, Vuahalim, ac Lingam simul coëuntes) sed pulcherrimum ob subsequentia mox bella propositum tenere non potuit. Traditio oppidorum Somonæ, ac pleræque aliæ causæ, quas in vita eius narrabo, Carolum planè ab amicitia Regis Lodouici alienauit. Mense Maio anni 1464. Carolus Burgundus secretè fœdus cum Carolo Biturigum Duce Regis Lodouici fratre, Francisco Britonum Duce, ac multis alijs Francorum Proceribus contra Regem, consentiente patre facit, quod senex apertè conspiceret, Regem paterni dedecoris, ac acceptorum detrimentorum vltionem à Burgundis ardentissimè expetere, dolens proinde Turcicam expeditionem, tam magnifico apparatu à se votam, ac ardenti desiderio sæpius expetitam, hac de causa necessariò omittendam. Ne tamen omninò Pontifici fidem toties datam fefellisse videretur, instructis apud Zelandos duodecim triremibus, multisque his oneraris additis, decem millia lectorum peditum imponit, præficitque filios nothos Antonium ac Balduinum, quibus in præsenti pecunia numerat ducenta aureorum liliorum millia, persoluto insuper vnicuique militi, trimestri stipendio. Iunxerant se tam piæ expeditioni voluntarij nobiles multi, quibus præerat Simon Lalanus cum filio Philippo; Gandenses trecentos triginta ciues publico sumptu miserant. Rebus omnibus paratis, Sluzis Brugensium portu classis egreditur, magnoq; maris emenso spatio, cùm ad fretũ Herculeum peruenisset, nũtiatur Mauros ac Pœnos Septam Africæ ciuitatem, Lusitaniæ Regis præsidio munitam magno hominum numero obsidere. Quare proximum Africæ portum occupantes, exposito milite, ac in aciem collocato, Septam pergunt. Sed Mauri viribus diffisi relicta obsidione domum dilabuntur. Cùm Septæ aliquandiu militem nauesque refecissent, paratique Anconam ad Pontificem (vbi copiæ Christianorum conueniebant) profecturi forent, subitò Pontificis mors, ac expeditionis omissio nuntiatur. Quare conuersi itinere mense Februario anni 1465. Massiliam cum classe appellunt, indeque pedestri itinere in Burgundiam ac Belgas perueniunt amissis nausea ac maris iactatione non paucis nobilibus, ac inter hos Philippo Lalano. Bonus senio, ac dolore irritæ expeditionis in morbum incidens, fugacis tandem aliquando vitæ finem optabat, ac proinde filium Carolum, vniuersarum ditionum Præfectum nominat, qui potentia vtendum ratus, durante patris morbo, Crouiacos, Estampium, ac qui cum his faciebant, iudiciali sententia condemnatos è Belgis exulare iubet; bonaque eorum fisco addicit. Sed Princeps sanitate recuperata, in integrum omnes rescissa sententia restituit, filiumque potestate exutum aliquandiu in conspectum admittere noluit, variasque ei tendens insidias capere conabatur. Is verò se Gorinchemi iusto munitus præsidio continebat. Tandem postcaquam hæc controuersia, bis facta pace interrupta, duobus paulò plus annis stetisset, interpellatus non semel Bonus à filio Antonio, cui multum tribuere erat solitus, ac à Proceribus exoratus, instructusque ab Ordinibus de Francorum contra se ac filium coniuratione, cum denuò in gratiam recipit, transfugiente ad Francorum Regem iam serò Ioanne Estampij Comite, Boni patruele, cum magna Crouiacorum Procerum parte, ac Ioanne Lannoio Hollandiæ Gubernatore. Ioannes Burgundus Estampij Comes, vt Audegestius vult, eo iustiore deficiebat de causa, quod Brabantię Ducatu à Bono se iniquè fraudari existimaret, vt infrà dicemus. Exinde Bonus filio quoque Carolo permittit, vt coniuratis Francorum Regulis, contra Regem se iungat, quod bellum hoc anno ac sequenti est gestum. Post-

hæc senio, curis, ac labore cõfectus nil ferè dignum memoria gessit, indies magis magisq; corpore ac animo deficiens, accelerauitque ei mortem inexpectata Isabellæ Borboniæ, Caroli filij sui vxoris mors, vnica tantùm relicta filia Maria. Obiit Antuerpiæ quinto Cal. Octobr. sepulta ibidem in Fano D. Michaëlis, ante gradus summi altaris. Ne verò in ipso vitæ fine de pace gloriaretur, Leodienses magnis promissis à Francorum Rege inducti bellum ei indicunt. Sperabat hac ratione Rex se à Carolo Burgundo, qui cum exercitu Franciam ingressus erat, liberari posse. Sed Bonus eo in Francia relicto, beneficiarios reuocat nobiles, ductuque Cliuię, Geldriæque Ducum sanguine sibi iunctorum Nassauij, Marchionis Rottelingi, Reguli Hornani, Gruthusij, ac Gasbecani in Leodienses magnam peditum equitumque manum mittit, qui copiarum multitudine territi, quod Rex contra quàm promiserat, nec aurum, nec militem in auxilium mitteret, è Namurcæis, ac Hannoniis (vbi prædando, vrendoque agrestes vexarant) Leodium reuertuntur. Dinantum, nobile tum temporis, ac opulentum Leodiorum oppidum, nec populationibus, nec incendijs abstinebat, è falsa credentes fama Carolum Burgundum in conflictu Monherriano cecidisse, contumelioseque de eo loquentes, depictam Caroli figuram, erecto ante muros Bouinenses patibulo affixerant, vociferantes ad oppidanos: Hac ratione nobilis Francorum Rex Ducis vestri filium in crucem egit, quæ contumelia exitium oppido ac oppidanis, paulò pòst peperit. Leodienses Burgundos ad intima regionis peruadere, neminique parcere videntes, armatis quinque hominum millibus vrbe exeunt, castraque bene munita, in pago Montenao, quinto ab vrbe milliari ponunt, contra quos Nassaus, Gruthusius, ac Gaesbecus dimidia exercitus cum parte proficiscuntur, cæteris Dinantum tendentibus. Vt verò hostem è munitione in campum elicerent, leuis armatura castris eorum insultat. Egrediuntur contra aliquot, illi de industria pedem referunt. Leodienses fugam ex vero terrore proficisci existimantes, instructi circa Idus Octobres castris exeunt, ac Burgundos alacriter inuadunt, nec trepidè excepti, strennuè dimicatur, donec ab equitatu (quo Leodienses carebant) perruptis ordinibus in fugam pellerentur, desideratis circiter duobus millibus, cæteros propinquæ texerunt syluæ. Re igitur docti à Francis sibi verba dari, quod Leodiensibus neglectis, Rex cum Burgundo eiusque filio pacem fecisset, rogantibus viris probis, quindecim dierum inducias impe-
“ trant. Intereà à Carolo Burgundo cum victore exercitu è Francia contra eos tendente
“ pacem promissis trecentis aureorum liliorum millibus emunt, intraque sexennium pro
“ belli huius sumptu, sese soluturos promittunt, agnoscentes ac admittentes Brabantiæ
“ Ducem Leodiensis ditionis protectorem, ac defensorem, eaque de causa ei alia singulis
“ annis numeraturos se mille aurea lilia recipiunt, Antistiti quoque suo compensaturos damnum belli huius tempore illatum pollicentur. Erat is è familia Borbonica, quare ei Carolus defunctæ vxoris memoria enixius fauebat, oderantque magis Leodienses. Hæc
1466. acta transactaque mense Ianuario anni 1466. à Leodiis Francorum Regis opera proximo Aprilis mense violantur, Dinantiis bello causam præbentibus. Opes enim eos quietem pati non sinebant, recipientes oppido omnes, qui postremæ pacis conditionibus, in exilium fuerant acti, ac cum ciuibus suis in Namurcæos Hannoniosque prædatum mittentes. Princeps è Burgundia equitatu auctus cogebat exercitum, iustoque Leodienses bello in ordinẽ cogere statuerat, ac proinde circa Cal. Iulij beneficiarios nobiles pro opibus instructos, certum in locum conuenire iusserat. Sed cùm paucos paruisse intelligeret, quod postremò bello stipendia à rei pecuniariæ Præfectis malignè essent soluta, ira percitus mensam in qua prandebat euertit, identidem clamitans: Qui sunt qui fiscum hac ratione meum gubernant, vt cùm bis decies centena aureorum liliorum millia pro exercitus stipendio numerari iusserim, nobilibus tamen non sit satisfactum? motaque subitò senili in corpore atra bile, apoplexia corripitur, sed citò restitutus promisso stipendio, vt circa Cal. Augusti conueniant feudalium beneficiorum confiscationem minatus edicit, parentque omnes. Cùm triginta hominum millia ad pugnam parata haberet, postrema induens arma cum filio in Leodios profectus, Dinantum obsidione cingit. Præterfluit oppidum flumen Mosa, à cuius altera ripa oppidum Bouinum Bono amicum conspiciebatur. Qua continenti iungitur, trinis obsidebatur castris: Primis Carolus Burgundus præerat: alteris Burgundiæ Marscalcus: tertiis Antonius Burgundus, ponteque in Mosa

constru-

constructo, quartam exercitus partem traducunt, præficiturq; Fani D. Pauli Comes. Eruptionibus repressis, ac Dinantiis intra muros conclusis, suburbia quæ vallo fossaq; munierant, Carolus Burgundus expugnat, præsidiariis cum incolis in oppidum confugientibus. Dum hic tormenta ænea attracta disponuntur, præfectus eorum Petrus Hacquébaccius, cum aliquot peditibus, subita præsidiariorum eruptione oppressus interficitur. Nil tamen remissiùs mœnia quatiuntur, donec idonea ad irrumpendum ruina sufficere videretur. Quare Bonus, vt cognomen ad extremum vsq; spiritum mereretur, populo rerum ignaro persuadere nititur, vt oppidum dedant, nec vim tanti exercitus stultè experiantur. Æqui nil, contumeliarum satis redditur. Bouinenses quoque vicinorum periculo moti, virum probum oppidi sui ciuem Dinantium mittunt, qui eadem persuadere multis verbis conatus, posteaquam dicendi finem fecisset, cum puero qui comes venerat, contra ius gentium in patibulum agitur, ac oppidi in muro, prope Mosam crucem collocant, quo non solùm eos Burgundicus exercitus, sed etiam Bouinenses conspicere possent. Barbarico facinore Princeps irritatus, ac muro variis locis per tormenta aperto, omnibus in castris oppugnationis signum proponit. Præsidiarij de defensione desperantes, obscura nocte omnes transfugiunt. Erat hoc tempore Leodiensium Antistes in oppido Huia, vnde per certum hominem Bonū certiorem facit, Leodienses eductis triginta hominum millibus, in auxilium Dinantiorum properare. Pars Burgundi exercitus Leodios expectat ad pugnam instructus, cæteri Dinantios per murorum ruinas inuadunt. Sed hi in seditione feroces, pugna instante pusillanimes, desperata defensione, octo honestissimos probissimosque ciues, qui vrbem vitam tantùm deprecantes dedant, ad Principem mittunt. Is nulla conditione vrbem dedi, sed suo omnia arbitrio permitti volebat, quod tandem humanitate eius frustrà confisi fecere, portarum claues Antonio Burgundo adferentes, ille fratri Carolo, hic patri, qui eas filio Carolo reddidit. Is redditione clauium ciuitatem suo arbitrio permissam iudicans, exercitui diripiendam dedit. Durauit opulentissimæ ciuitatis vastatio, octo continuis diebus, præda terra ac flumine, in Flandriam, Brabantiam, Namurcæos, Hannoniam deportata ac vendita, ditissimi quiq; ciuium abducti, libertatem magno redimere sunt coacti. Octingenti seditionis acerrimi concitatores, ac belli auctores, bini inuicem colligati in Mosa sunt submersi; ignis deinde oppido iniectus reliqua consumpsit, periereque multi, qui se in secreta ac obscœna abdiderant loca. Ordo sacratus cum pueris ac feminis è templis eductus, ac à militari violentia defensus, ad aliquot milliaria Leodium versus deducitur, ac deinde quò velint tutò abire permissum. Strangulati iussu Boni quatuor Burgundi milites, quòd quatuor violassent feminas, qua pœna cæteri territi, à maleficio abstinuere. Cùm ignis fermè omnia consumpsisset, muri, vallum, turresq̀ue disiectæ ac repletæ fossæ, diruti Dinantij veritatem docuere. Exinde Princeps Bouina Namurcum est profectus. Leodienses, qui Dinantiis in auxilium properabant, intellecto oppidi excidio, festinanti itinere vrbem repetunt, statimque lectis probissimis ciuibus, Namurcum ad Bonum impetrandæ pacis causa oratum mittunt, qui supplicibus parcendum censens, iisdem eis conditionibus pacem, quibus filius Carolus ante annum fecerat, dedit, petitis tantùm quinquaginta obsidibus ad pacis confirmationem, è quibus Leodienses triginta duos, Tungri, Centrones, Hasselij, singuli sex misere. Rex Lodouicus clade intellecta ad Leodienses legatos mittit, causam addens quare Dinantiis opem ferre non potuisset, petens arma animosq; in suum parent aduentum, quibus illi temerè fidem adhibentes, pari eum Dinantiis euentu pacem violauere, vt in Caroli vita narrabimus. Namurco Bonus Bruxellam, indeq; mense Martio anni 1467. Brugas peruenit, vbi circiter Nonas Iulij ægrotare incipiens, 1467.
postridie Idus eiusdem mensis Deo spiritum reddidit, ætatis anno septuagesimo secundo, posteaquam à morte patris quadraginta & octo annos ditiones hæreditarias rexisset, idq; non è morbo continua intemperantia ascito, sed corpore iustæ ætatis pleno decursu confecto, hoc à Deo magno, inter multa alia, ornatus munere, vt non diu mortis vitæq; conflictū senserit, sed paucis diebus decumbēs, extincto leui cōtinuaq; febri calore naturali, quasi somno oppressus inuictus expirarit. Paucis ante obitum diebus sermonis, non tamen iudicij vsum perdidit. Cùm enim filius Carolus ante lectum in genua prouolutus, supplex veniam offensorum petiisset, quam poterat blandissimè eum intuitus, peti-

tam dextram arctissimè pressit. Conditus est Brugis apud D. Donatianum, primæque hic ei factæ exequiæ, donec mortua anno 1473. instantibus Ianuarij Cal. vxore Isabella, refossum cadauer, simul Digeoni, vt iusserat, apud prædecessores penes Cartusianos conderetur, vbi in hodiernum vsque diem, Philippi Audacis, Ioannis Intrepidi, ac Philippi Boni simulachra, ex puro candidoque lapide alabastrite ad viuum artificiosissimè excisa, supra erecta mausolea iacere conspiciuntur. Luxerunt ac desiderarunt Philippum Bonum, tam ditiones non ira dudum in potestatem concessæ, quàm hæreditariæ, ac quod mirandum, vita eius expetita est non minus ab extetis quàm à subditis. Erat enim Princeps raris à Deo virtutibus ornatus, in quo moderationem sine auaritia, magnanimitatem sine contemptu, animum excelsum sine superbia ac fastu admirareris. Auro semper abundabat, cùm tamen subditis oneri non fuisset, nec noua hæreditaria tributa extorsisset. Dignitatem ac existimationem etiam in re minimi momenti sartam tectam volebat, læsam generosè vindicabat, nemo tamen erga supplices eo placabilior. In vlciscendis iniuriis adeò moderatus, vt etiam apud hostes ea de causa laudem sit meritus. Loco ac tempore liberalis, affabilis omnibus, qui opera ac præsentia sua indigebant. Natura pacis amãtissimus, ingeniosissimus verò ea cõparanda, ac cũ infestissimis etiam hostibus cõseruanda. Ab omni hominũ ordine, summa cũ reuerentia ac honóre per omnẽ vitã est cultus, quòd natura nõ esset austerus, sed ingenio liberali, ac amœno: quod cùm variis docere possem exẽplis, sufficiet vnicum Lodouici Viuis testimonium, qui in epistola ad Franciscum Baiatis Ducem scripta, ita ait. Nuper senex quidam ciuitatis narrauit mihi de vitæ somnio fabulam planè festiuam ac cognosci dignam: Aiebat ministrasse se puerum in comitatu Philippi Ducis Burgundionum ac Belgarum. Fuit is Philippus acuti homo ingenij, bellator strennuus ac felix, cuius est ingens apud Belgas nomẽ, de probitate, ac commoditate morum, dictus Bonus: hic vndique nactus pacem, Brugis lubenter habitabat genio deditus, & iis rebus quibus ociosi animi teneri cõsueuerunt, ludis, fabulis, dictis acutis, iocis ac facetiis. Nocte quadam à cœna cum aliquot præcipuis amicorum per vrbem deambulans, iacentem conspicatus est medio foro hominem de plebe ebrium, altùm stertentem. In eo visum est experiri quale esset vitæ nostræ ludicrum, de quo illi interdum essent collocuti. Iussit hominem deferri ad Palatium, & lecto Ducali collocari, nocturnum Ducis pileum capiti eius imponi, exutaque sordida veste linea, aliam è tenuissimo ei lino indui. De manè vbi euigilauit, præsto fuere pueri nobiles, & cubicularij Ducis, qui non aliter quàm ex Duce ipso quærerent an luberet surgere, & quemadmodum vellet eo die vestiri. Prolata sunt Ducis vestimenta. Mirari homo vbi se eo loci vidit. Indutus est, prodiit è cubiculo, adfuere proceres qui illum ad sacellum deducerẽt. Interfuit sacro, datus est illi osculandus liber, & reliqua penitus vt Duci. A sacro ad prandium instructissimum. A prandio cubicularius attulit chartas lusorias & pecuniæ aceruum. Lusit cum magnatibus, sub serum deambulauit in hortulis, venatus est in leporario, & cepit aues aliquot aucupio. Cœna peracta est pari celebritate qua prandium. Accensis luminibus inducta sunt musica instrumenta, puellæ atque adolescentes nobiles saltarunt, exhibitæ sunt fabulæ, hinc commessatio, quæ hilaritate atque inuitationibus ad potandum producta est in multam noctem. Ille verò largiter se vino obruit præstantissimo, & collapsus in somnum altissimum, iussit eum Dux vestimentis prioribus indui, atque in eundem locum reportari, quo prius fuerat repertus, ibi transegit noctem totam dormiens. Postridie expercectus cœpit secum de vita illa Ducali cogitare, incertum habens fuisset ne res vera, an visum quod animo esset per quietem obuersatum. Tandem collatis coniecturis omnibus atque argumentis, statuit somnium fuisse, & vt tale vxori, liberis ac viris narrauit. Quid interest inter diem illius & nostros aliquot annos? nihil penitus, nisi quòd hæc est paulò diuturnius somniũ, ac si quis vnam duntaxat horam, alter verò decem somniasset. Hæc Viues. Bello sui temporis Princeps fuit felicissimus, à crudelitate tamen ac rapacitate adeò alienus, vt vel huius virtutis ergò inter Heroës, ac diuino semine natos proceres, meritò numerari debeat. Nobilitatis etiam apud hostes studiosissimus, non tamen ferens vt legum septa transiliret. Corpore erat salubri ac robusto, aspectu decoro, planeq; virili, colore lacteo, cui fuscedinis nonnihil erat immixtum, oculis glaucis ac mediocribus, naso aquilino, ore iusto, coma in humeros pendebat, barba rasa, supercilia quemadmodum & cæteri capitis pili è tempe-

temperata fuſcedine blandiebantur. In armis pedes equeſque ſuperiorem non habebat, quod variis prœliis vir viro ſæpè congreſſus comprobauit. Ad iram tardus, præterquam ſenex, iratus verò timendus, ratione tamen, aut cùm ſe quis ſupplicem obtuliſſet cito placatus, adulatione nullo pacto. Qui fideliter res commiſſas adminiſtrabant, loco nunquam mouebat, plus ingenia ac probam eruditionem quàm natalia amans, vnde complures exiguæ conditionis homines eo regnante ad ſummas opes dignitateſq; peruenere. Eius ætate nec Imperator, nec Rex, nec Princeps tanti nominis inter Chriſtianos vixit. Nullius potentiam nec fortunam magis Mahumetus crudeliſſimus Turcarũ Rex formidabat, nec ſub vllius Principis ſignis lubentiùs arma populus Chriſtianus contra Turcam quàm Philippi Boni ſumpſiſſet, ſtatueratq; coactis ſuis ſolùm è ditionibus ſexaginta virorum millibus contra Turcam proficiſci, niſi Lodouicus vndecimus Francorum Rex turbulentiſſimus, eiq; contra omnem rationem inimiciſſimus, pium decretum impediuiſſet. Reliquit filio Carolo numeratæ pecuniæ quadringenta aureorum liliorum millia, excepto incredibili theſauro è Francica præda longo bello collecto, qui Inſulis ſecreta in turri cuſtodiebatur, quam Pugnax mortuo patre ſtatim eò profectus ſigillo proprio ſua manu obſignauit. Adhæc argenti non ſignati marcas (ſemilibram hac voce Galli exprimunt) ſeptingentas, ſeptuaginta duas, exceptis vaſis argenteis ac aureis, tapetiſque auro rigentibus, ac ſupellectile planè regia, quæ à peritis fuit æſtimata ad bis decies centena aureorum liliorum millia, cùm tamen à morte patris ad ſuum vſq; obitum quadraginta & octo annis non multum à bello quieuiſſet, aulamque ſemper Regiam inſtituiſſet, vt taceam extraordinaria conuiuia, triumphos, ac ſubinde tractas in aliquot menſes lautiſſimas epulas. His non obſtantibus adeò ſemper fiſcus pecunia abundabat, vt præfecti ſæpè cogerent creditores pecuniam accipere, aut vltro quibus eum dono dediſſe intellexerant, mitterent, cùm tamen neque aliquot ante eum ſecula, neque in annum vſq; cùm hæc ſcriberem 1583. minus Belgæ tributis ac exactionibus ſunt vexati, externis tamen, aut ciuilibus bellis perrarò ceſſantibus, quo tempore nunquam nõ militi plenè ſtipendia perſoluit. Adde quòd annuos principum cenſus ſuarum ditionum non diminuerit, ſed auxerit, nullos vſuris grauarit, ſed complures eo onere liberarit, princeps tamen ſui temporis liberaliſſimus, qui ſorores ac cognatas aliquot proprio ære nuptum collocarit, Ducem Aurelianorum ex Anglica captiuitate ſuis nummis liberarit, Hieroſolymis ac Rhodi pecuniam muniendis contra Turcam finibus ac reficiendis ſacris ædibus miſerit, Regi Albaniæ, viciniſque Chriſtianis Principibus à Turca preſſis, dona dederit, ac erga omnes Principum legatos munificus fuerit. Hæc cùm complures eius temporis ſcriptores abundè teſtentur, diſertis imprimis verbis, Georgius Caſtellanus, ab Oliuerio Marcano in Annalibus non immeritò laudatus repetit, quorum vterque in Philippi Boni comitatu miniſtrauit. Caſtellani verò hiſtoria, nondum prœlo commiſſa in manus meas venit, qui diuerſis locis, his fermè verbis, Gallicè de Bono ſcribit: Princeps nullus meo tempore extitit, qui tam ſincero amoris affectu à ſubditis diligeretur, ac tanta cum reuerentia coleretur, quàm Philippus Bonus, idque ob raras diuinaſque eius virtutes, quibus etiamſi non fuiſſet ornatus, malè tamen ei cedere nil poterat, propter ardentes ſubditorum omnium, ac continuas ad Deum pro eo preces, vota, ac obſecrationes. Contra hoſtes profectò victoriam Deus daret nullus non rogabat, multò verò magis vt principem conſeruaret, tam priuatis interpellationibus, quàm publicis ſupplicationibus, omnes omnium ordinum homines lachrymas fundentes obſecrabant. E bello domum reuerſo gratiarum actiones, non minori animorum affectu, cæremoniarumque pompa ad Deum fiebant. Et quanquam plus auri à ſubditis accepiſſet, quàm quadringentorum annorum exactiones, maioribus collatæ repræſentare poſſent, nihili tamen æſtimabant, cùm non cogeret, nec verbis vteretur, Sic volo, Sic iubeo: ſed modeſta ac aſtuta quadam humanitate quiduis impetraret. accedebat quòd belli tempore hoſti terribilis, ſubditis verò certiſſimum foret propugnaculum. Quam immenſam pecuniarum vim, clauſis ei oculis lætè oblatam, calamitoſiſſima bella conſumpſere, quæ coactus neceſſitate, aut ita exigente cauſæ ſuæ æquitate, aut exiſtimationis ſalute geſſit. Nec ob hæc minus Belgæ ac Burgundi florebant, nemo conquerebatur, nullus alia tempora, nec alium Principem expetebat, ſummam enim ab eo agi omnium

curam, ac supra vicinos omnes prosperitate sese excellere conspicientes. Proinde cùm à Deo rationem accepisset protegendorum subditorum, gratum etiam illi, ac beneuolum nacti animum, bona sanguinemque si necessitas exegisset, pro eo fudissent. Et certè tanta fuit erga Philippum fortunæ beneuolentia, vt non contenta grato eum semper aspectu intueri, eadem etiam vultus serenitate amicos confœderatosque eius prosequeretur, quod Carolus septimus Francorum Rex, pace ab eo impetrata, egregiè est expertus. Tum enim primum suos milites, qui spreto militari sacramento, ac proculcata omni disciplina, ad rapinas ac scelera erant conuersi, in ordinem redegit, pauloque pôst Anglos, tribus prœliis superatos vniuersa Francia, excepto Caleto, pellit. Prima pugna Pattaij fuit. Altera Guermignij. Tertia haud procul vrbe Burdegalensi, qua Tallebotus ac cum eo Anglicæ militiæ decus, disciplina ac fortuna occubuit. Dehinc Rex Carolus Burgundica confisus fortuna filium Lodouicum iusto cum exercitu Duci Austriæ cum Heluetiis bellum gerenti in auxilium misit: Metenses in ordinem redegit: bello Comitatum Armigniacum obtinuit: Duci Sabaudiæ sua respicere persuasit: Britonum Ducem clientelare iusiurandum facere coëgit: omnesque tandem Galliarum Reguli, metu aut spe coacti fracta ferocia Regi caput genuaque, excepto Philippo Bono, flexerant, ac quòd is eôdem redigi non posset, ægerrimè ferebant: ne tamen vim facerent, potentia eos ac fortuna Boni, qua suam fulciri animaduertebant, absterrebat, incredibili interim dolore torti, quod eodem tempore, eadem in Gallia duos Soles, magnitudine, claritate, potentia, sed non fortuna pares, pati cogerentur. Sed cùm potentiam Philippi frangere, multoque minus extinguere possent (nullo non officij genere eo Regem demerente) tam venenatum animis odium contra eum cumulabant, vt cùm fraterno affectu, vero amoris vinculo colligati vnum sentire, ac in mutuam opem parati semper esse debuissent, promouere quoque hinc inde decus ac existimationem, excæcati ira, ac odio, calumniatoribus delatoribusque crederent, ac hostiles semper cogitationes animis circumferrent. Bonus verò innata magnanimitate, Francicos affectus contemnere solitus, omnibus notum cupiebat, vnde cum maioribus ad eam peruenisset potentiam, ac proinde Francorum Regem salua existimatione adeò sincerè colebat, vt de ingratitudine etiam tum cùm de existimatione conseruanda periculum esset, nullus eum meritò accusare posset. Nam irritatus docebat se Principem esse qui irrideri nollet, multò autem minus cogi, adeò vt admirando modo diuersæ in animo eius virtutes, magna hominum cum admiratione simul concurrerent, animus nimirum altus, rursumque demissus, demissus tempore pacis, ac cùm pro dignitate tractaretur: altus belli tempore, aut secus quàm decebat cultus. Quæ cùm in mentem mihi veniant, fateri cogor, Deum, cælestia corpora, vniuersamque adeò rerum naturam, vim viresque omnes concitasse excolendo ac felicitando Bono, voluisseque fortunam eius sub manu in familiam Burgundicam, omnesque eius subditos ac amicos, cornucopiæ suæ diuitias omnes effundere. Nam cùm cæterorum Principum felicitatis rotam sisteret aut premeret, hanc solam in altum euehebat, prodibantque è Boni comitatu tanquam ex equo Troiano viri principes omnibus in rebus docti expertique, adeò vt hinc Francorum Rex ministros emere, ac omnibus artibus ad se pellicere non dubitaret. Denique vt hisce meis sæpius vidi oculis, Philippi domus certum erat asylum miserorum ac calamitosorum hominum, siue hi nobiles siue ignobiles forent. Quare non solùm à vicinis omnibus diligebatur, sed à longinquis etiam nationibus ac principibus colebatur, ipseq; Turcarum immanis tyrannus, ac Afrorum Reguli loquebantur de magno Occidentalium Duce: & meritò ita eum appellabant, quòd supremum Christiani orbis sceptrum ter oblatum, semper repudiarit, non ex pusillanimitate, quod se suosq; eo gubernando inidoneos existimaret, sed ne feris belluis odio & inuidiæ excitando inter Christianos bello occasionem daret, cùm eum proprio ore mortem præoptasse audierim, quàm quòd iustè accusari posset, honori existimationiq; non consuluisse. Huc vsque Georgius Castellanus. Quod dicit Philippum Bonum tenuisse supremum sceptrum, Imperatoriam dignitatem existimare eum opinor, mortuo Imperatore Sigismūdo, qui anno Christi 1439. ætatis Boni 43. obiit, successitque ei Fredericus tertius, Imperatoris Maximiliani primi pater. Facilè crediderim Electores aliquot Philippo propter prudentiam, felicitatem ac potentiam in electione fauisse. Sed

is ani-

is animo reputans extincta Caroli Magni virili stirpe, Germanos nunquam Gallos Imperatores quæsiuisse, multorum inuidiam veritum, aut cùm contra Turcas foret proficiscendum coniurationes, consideransq; nuper acquisitas regiones, nondum posita ferocia satis pacatas, nec Francis vnquam sincerè fidé dum, renuisse Imperatorium sceptrum. Quicquid tamen fuerit, temerè iudicare nollim, cùm nulli alij (quos equidem legerim) scriptores hac de re mentionem faciant, præter Castellanum, tum temporis eius aulam frequentantem, diligentissimeq; proinde ac verissimè omnia describentem. Vxores duxit tres: Prima fuit Michaël filia Regis Francorum Caroli sexti; quæ sterilis obiit. Altera Bona, patrui sui Philippi Burgundi vidua, quæ etiam liberis non susceptis, decessit è viuis. Tertia Isabella, filia Ioannis Lusitaniæ Regis, illegitimo thoro suscepti, ac Philippæ filiæ Ioannis Lancastriæ Ducis, quæ tres peperit filios: Antonius ac Iodocus infantes obiere. Carolus vnicus patris hæres eo viuo Comes Charoloi fuit vocatus. Flore ætatis concubinarum mutatione gaudebat, secunda fortuna ac prospera valetudine illectus, suscepitq; è variis liberos hos: Cornelius cœlebs Gandensi bello occubuit: Antonius Comes Stenbergæ, ac Rupis apud siluam Arduennam, Beveræ dominus, qui ex Maria suscepit liberos tres in Genealogia positos, è quibus Philippus natu maximus ducta Anna, filia natu maxima Vuolfardi postremi Veræ Reguli, dominus quoque Veræ ac Beveræ est factus: Balduinus Insulensis, quod in ea vrbe esset natus, sic vocatus, Falesij dominus, à quo Falesij, Brigdamij, Someldikij ac Fromontij originem trahunt: Dauid Antistes Terouuanæ ac deinde Vltraiectensis: Raphaël Abbas apud Contubernium Gandaui D. Bauoni dedicatum: Ioannes Præpositus (vt vocant) Brugis in Collegio D. Donatiani: Philippus Antistes quoque Traiecti ad Rhenum, cedente Frederico Badensi. Anna primo vxor Adriani Borsellij Brigdamæ domini, eoq; mortuo Adolfi Cliuij, Rauastanæ Reguli, sepulta est Bruxellæ apud Brabantos in Fano Dominicanorum. Maria vxor Petri Baufromontij Charnij apud Burgundos Reguli: tertia nupsit Aglæ apud Britones Regulo: Quarta Vindamo Ambianensi: Iola quinta fuit: sexta ac septima sacris sunt initiatæ.

VITA

VITA CAROLI PVGNACIS BVRGVNDIÆ BELGARVMQVE PRINCIPIS E VALESIA FRANCORVM FAMILIA ORTI,

LIBER QVINTVS.

CAROLVS Burgundus à quibusdam AVDAX, ab aliis PVGNAX cognominatus, filius hæresque vnicus Philippi Boni ac Isabellæ Lusitaniæ, natus est Digeoni, Metropoli Ducatus Burgundiæ quarto Idus Nouembres anno 1433. nomenque ei datum à Carolo Comite Neuerlij, qui cum Antonio Crouiaco eum è sacro suscepit lauacro, æquestrique à patre eodem momento ornatus dignitate, Comes Charlot est nominatus, qui fines Burgundiæ, Borboniæ ac Baulosij attingit, vsusque est ad patris vsque mortem hoc titulo. E Burgundia vix impleto biennio, Gandauum mittitur, curam eius gerentibus Auxij ac Fotmelh Regulis. Anno ætatis octauo linguam fastidiens Latinam, veterum historias Gallicè translatas, summa omnium cum admiratione auidissimè cœpit legere, fessus operam musicis dabat, donec adultis viribus arma tractans, equitando, saltando, luctando, iaciendo disco, digladiandoque se exerceret. Cal. Nouembribus anno 1451 Bruxellæ ante Principis ædes in amplissima area, primùm armatus ex equo contra Iacobum Lalanum decurrit, eius temporis nobilem robustumque equitem, in cuius clypeo honeste lanceam perfregit. Lalanus studio altius prætensa hasta, Pugnacem non tetigit, quod Bonus ægrè ferens Lalano nuntiari iubet alteri locum faciat, nisi alio congredi modo cùm filio statuisset. Is intellecta Principis voluntate, altero congressu magno cum impetu Pugnacis in clypeo lanceam frangit, summa Ducis Isabellæ cum indignatione, Principe verò ridente, quòd non solùm videre cuperet quid filius facere, sed etiam quid perferre posset. Post paucos dies Pugnax patris consensu, denuò equites suæ ætatis ad ludicrum prouocat decursum. Conueniunt complures, concurrunt acriter, nullus tamē Pugnace fortius nobiliū virorū, matronarumque iudicio rem gessit. Fractis enim viginti lāceis, ac multo pluribus gladiis, palma ei sūmo cū gaudio est tradita, Belgarum Proceribus effusè gaudentibus, quod futurus Princeps virilē animi ac corporis vigorem præ se ferret. Anno 1452. prima in bello contra Gandenses arma induit, secutus patrē prœlio Bazelensi, prope Ripelmondā, in quo eius frater Cornelius occubuit. Deinde cū turma suorū equitū præsidiū Morbecanum aggressus, intra munitionē hostes compulit, obsedissetque, nisi eorum auctoritas intercessisset. Pugna Gauerensis tertia eius fuit expeditio. Verùm ne hic præsens foret (quod pater ferocem filij adolescentiam, Gandensiumque contra se obstinatam vereretur malitiam) insulas eum misit, simulans matrem non sine vitæ periculo decumbere. Sed cùm profectus, ne signa quidem morbi conspexisset, intellecto patris consilio, equos in posterum diem insterni iubet. Rogat precipitque mater apud se maneat, ac tantarum regionum vnico hæredi, solatioque senectutis vtriusque parentis parcat, sufficere debere patrem cum præcipua nobilitate periculo exponi. Ad quæ Pugnax: Hac sola mater de causa ire debeo, nisi meritò mihi obiici velim, quod patrem, Belgarumque Proceres pro Republica nostrûmque omnium dignitate vitam periculo exponentes degeneri animo pauidè deserens, sequi ausus non fuerim. Præstat enim Belgas carere Principe, quàm ab eo regi, in quo nec corporis, nec animi vigor eluceat, qualem me meritò omnes iudicabunt, si de vita meticulosè sollicitus hic apud te latuerim. Posthæc consolatus matrem, bona eius cum venia discedit, festinansque ad patris castra animosi Principis specimen non semel exhibuit, vulneratus, vti scripsimus, altero in pede. De matrimonio eius in Boni quoque vita locuti sumus. A pace Gandensi ad mortem vsque Caroli septimi Francorum Regis, relicta patris aula, Gorinchemi Hollandorum oppido cum vxore habitauit, vbi hisce de causis, alteram ditionis Asperanæ partem, ac regionem Heukelanam omnem proscriptis regulis occupauit. Dederat Philippus Bonus filio Pugnaci ante aliquot annos ditionem Bethuniensem

sem ac Arculeam, cuius pars est regio Heukelana ac Asperana, cui tum temporis duo reguli diuersa familia orti imperabant. Vnus erat Rutgerus Borselarus, alter Arnoldus Pikius Lesdami quoque dominus, vterque suam in oppido Asperano arcem habebat, ac qui sui forent annui reditus sciebat. Cumque aliquandiu communi consilio oppidum gubernassent, tandem Borselarus natura asper & durus, Pikium hominem mitem, lenem ac mansuetum, contemnere cœpit, multisque in rebus iniuriam facere, ac tandem per vim decimas censusque aliquor annuos eius sibi vendicare. De iniuria admonitus cùm non desisteret, Pikius apud consanguineos suos de Borselarij insolentia conquestus, irritauit Guilielmum Buranum consobrinum iuuenem ferocem, ita vt armatis aliquot clienribus Asperam proficisceretur, ac ad arcem Borselarij contendens, occupata areæ priore porta, cùm ab altera vi arceretur, sclopetto Rutgerum Borselarum suos animantem traiicit, statimque ad arcem consobrini cum suis fugit, in qua obsessus à Reinoldo Brederodio capitur, ac cum omnibus in Hagam Comitis ductus, ibi capite plectitur. Pikius verò vt facinoris conscius à Principis procuratore in concilio Hollandiæ accusatur. Negat se coniurationis Burani participem fuisse, imò de ea se nil planè sciuisse. Sed cùm id docere non posset, condemnatur ea de causa, quòd latrones, ac ædium violatores ad se recepisset, nec in vincula coniectos Præfecto rerum capitalium tradidisset. Fisco Pugnacis igitur adiudicata ditionis Asperanæ altera parte, eius ibi nomine anno 1461. inaugutatur Adrianus Borselius Brigdami regulus, quanquam paulò pòst liberi interfecti Rutgerij Borselarij cum Arnoldo Pikio contracta affinitate amicitiam renouassent. In arce verò Heukelemica Pugnax ipse septimo Cal. Iulij anno 1462. in eius ditionis dominum hac de causa inauguratur. Ioannes Arculeus hoc tempore Heukelemi regulus obolos Hollandicos (minimi est pretij moneta) more maiorum cudere solitus, non tantùm eos veteri figura, suis cum insignibus ac nomine quo ab Hollandicis discernerentur, contentus fuerat in publicum emittere, sed sub Comitis etiam Hollandiæ nota, è viliori metallo ediderat: qua de re in Curia Hollandiæ conuictus pœnas dedisset, nisi Gorinchemum profectus, à Pugnace veniam obtinuisset. Erat huic filius vnicus Otto natus sorore Gerardi Culenburgæ reguli, cui Gerardo Otto Heukelanam ditionem inscio patre vendiderat, acceptoque ab eo clam milite, patrem Heukelemi captum, Culenburgi custodiæ mandat, ac oppidum Heukelemum cum arce occupat. Et quanquam id Comitis Hollandiæ sit beneficium, arx verò reguli Arculei, neutrum Otto patronum agnoscens, insuper ex arce Heukelemica Hollandorum ac Arculeorum agros deprædabatur. Quare tandem missus à Pugnace Præfectus Gorinchemius (Drossardum vocant) cum paucis militibus, dictum Ottonem cum Evervuino, ac Zvuero Gerardi Culenburgij fratribus, captos Gorinchemum abducit, neque dimittit, quàm illi ac Gerardus Culenburgius ditioni Heukelensi, oppido, ac arci in perpetuum renunciassent, ac in Pugnacem omne ius suum transtulissent, liberatis à dicto sibi sacramento incolis, ac vt nouum Pugnaci dicerent permissis, quod predicto die ac anno est factum. Detinebat adhuc Pugnax Gorinchemi in vinculis nothum Rubemprei filium, qui cum vnica naui in Hollandiam appulerat, ac habitu mercatoris sæpius Gorinchemi aliisque Hollandiæ locis diuersatus fuerat, in mandatis à Rege Lodouico (vti aliquot volunt scriptores) habens, Pugnacem paruo cum comitatu extra oppidum casu repertum caperet aut occideret, nauique impositum in Franciam auehetet: quòd cum Rex cum fratre Carolo contra se coniurasse, tracto in partes Britonum Duce, ac plærisque aliis Francorum Proceribus, intellexisset: alienatum verò à se, quod quindecim aureorum liliorum millia ad vitæ ei finem promissa, cum præfectura Nortmanniæ eripuisset, ac ab amicitia Burgundica deduxisset, Ioannem Burgundum Estampij Comitem, Proceresq; Crouiacos, persuasissetq; insuper patri senio ferè repuerascenti, vt oppida ad vtramque Somonæ ripam sita, contra pacis Atrebatensis conditiones restitueret. Quæ cum verissima forent, Pugnax à patre in gratiam receptus, eius cósensu, cum iis quos diximus Proceribus, contra Regem arma capit. Erat Francorum Rex Lodouicus vndecimus, Princeps supra omnem admirationem ambitiosè inuidus, ac proinde ægro ferens animo, esse in Galliis præter se qui equitem peditemq; proprio sumptu cogere ac alere posset, aut qui absoluti Principis nomine dignus haberetur: quodque omnem superat admirationem, defuncto patri decus

pulsorum

pulsorum è Francia Anglorum inuidebat, eamque ob causam decreta eius, statutaq; omnia resciderat, honore aut publico munere ab eo ornatos, dignitate spoliarat, Proceres omnes ex aula domum dimiserat, nullosque in consilium, famulitiumque admittebat, præterquam paucos aliquot nobiles decoctores, quos per omnia sibi obsecuturos, adulaturosq; sciebat, ablegato inter cæteros germano, eoq; vnico fratre Carulo, ac ad vitam sustentandam, parte tantùm parua redditunm Ducatus Biturigensis parum decore ei relicta. Quas ob causas præcipui Francorum Proceres, concepta contra Regem iusta indignatione clam apud Britones fœdus inter se faciunt, nimirū: Carolus Biturigum Dux Regis frater, Franciscus Dux Britonum, ac Dux Borboniæ, missisque secretò ad Pugnacem hisce de rebus literis, abalienatum à Rege eius animum facilè in partes trahunt, arma non ponere statuentes, donec è Procerum consilio regni administrationem instituisset, fratri Carolo regni partem tribuisset, ac omnibus dignitatem pristinam restituisset. Populo sparsa fama persuasum volebant, se arma cœpisse quod Rex maiorum leges infringere ac abolere niteretur, seque proinde Publicæ vtilitatis protectores vocari iubentes. Pugnax belli occasione lætatus (quanquam iamdudum communicatis cū Britonum Duce consiliis, fœdus fecissent) patri ob oculos ponit, Regem pro immensis beneficiis familiæ Burgundicæ exitium moliri, ac proinde nil ei fidendum, sed impiis conatibus tempore obuiam eundum, qui de rei veritate (vti eius in vita scripsimus) plenè instructus filio permittit, vt exercitum è voluntariis conscribat, pecuniaque instructū iubet Lodouicum Lutzenburgium Fani D. Pauli Comitem legatum assumere, cuius imprimis consiliis ac opera prædictis Proceribus sese iunxêre Dux Lotharingiæ, Alensonij ac Nemurci, Comes Dammartinus, Dalebrethus, Armigniacus, Dunous, Dominus Beuilij, Loheacij, multique alij. Detecta coniuratione, Rex Archiepiscopum Narbonensem Comitem Eureusij, ac Moruillerij regulum regni Cancellarium legatos ad Bonum mittit. Moruillerius multis verbis de Pugnace, Britoneque conquestus, non semel nec leuiter vocis libertate eos acriter perstrinxit, frustrà repetens, captum in Hollandia per quinquennium, Rubemprei filium nothum. Quare redituri in Franciam legati, Pugnax Archiepiscopum à cæteris seductum ita alloquitur: Nuntiato Regi, Cancellarium suo iussu me apud patrem insigniter taxasse, dixisseque nemine contra loquente quæ voluit. Sed annum hunc ad finem Sol motu naturali non perducet, quin Regem verborum pœnitebit. Hæc Regi nuntiata odium auxere. Pugnax verò anno 1465. in Franciam cum exercitu contendit duodecim habens equitum millia, ac peditum non contemnendam manū, quibus præerant Lodouicus Lutzenburgius, Adolfus Rauastanius, Antonius Burgundus, Philippus Lalanus, Contaus, Aimerius, Condeus ac Ainsius: sequebantur tormenta ab equis attracta, ac commeatus, emensusque sine maleficio Picardiam (expugnata tantùm Mella) ad Fanum Dionysij, quo se Proceres venturos cum exercitu spoponderant, peruenit, non parum admiratus, quòd de nemine vel fama doceretur. Interea Rex Borboniæ ciuitates ac munitiones oppugnabat, quibus expugnatis statuerat Parisios contendere, impediturus ne Pugnax cæteris cum exercitu aduentantibus, coniungeretur. Erant enim Parisiis sexcenti tantùm in præsidio equites, qui subinde erumpentes cum detrimento repulsi fuerant. Pugnax nullum pro se motum in vrbe exciri videns, traiecto Sequana aduentanti cum magna armatorum manu Regi obuiam proficiscitur. Certior enim factus Rex Marchionem Rottelingum, cum quatuor equitum millibus Borbonio in auxilium proficisci, ne à duobus hostilibus exercitibus huic à tergo, inde à fronte concluderetur, magnis itineribus Parisios, regiæ vrbi timens properabat. Prima Pugnacis acies, cui Lutzenburgius præerat, ad Mahendricum peruenerat. Pagus est nobilis haud procul Parisiis Aureliam tendenti situs, in quo reliquiæ vetustæ arcis visuntur, stante vnica tantùm eaque munitissima turri. Pugnax reliquo cum exercitu in pago Luiumau castra habebat, ac à Lutzenburgio vt festinaret, crebris nuntiis vrgebatur. Prima enim Regis acies Lodouico Bresuio Nortmanniæ Seneschallo Duce, in propinquo erat. Is vxorem Carolinam filiam notham Regis Caroli septimi è concubina Agnete susceptam, propria manu adulterium causatus interfecerat. Et dum Pugnax citato itinere ad Lutzenburgium pergit, Seneschallus inuito inscioq; Rege, quinto Cal. Augusti anno 1465. nobilem celebratamque Francis Mohendrici pugnam confusis ordinibus auspicatur. Concurrebant enim ab

vtraque

vtraque parte, diuersæ equitum Turmæ, peditumque aliquot coniuncta vexilla inuicem casu obuiam facta, cæco animorum ardore in pugnam ruebant. Regij equites quingenti, sexcentique simul proficiscentes, suorum sensim numerum animosque augebant, aut prope arcis Monhendrici turrim post fossam vepretis consitam, cæteros expectabant. Ballistarij Pugnacis equites in terram, visis Francis, desiliunt, iunguntque se his Lutzenburgius, Lalanus, multique alij nobiles, animum eis sua præsentia addituri, quod hac acie robur totius exercitus victoriamque consistere iudicarent, prœliumque ab his exoneratis ballistis in regios ballistarios est cœptum, qui ab altera pagi parte e regione viæ regiæ consistentes, cedere loco sunt coacti, ac retro dirutæ arcis turrim se munire, quo Pugnax conspecto, nobiles qui cum ballistariis in pedes desilierant, statim equos conscendere iubet, inuasisque proximis complures interficit, desiderato inter paucos Philippo Lalano. Contaus magis magisq; Regios recentium aduentu crescere conspiciens, monebat Pugnacem vt iunctis viribus primam Regis aciem antequam cæteris iungeretur, dissiparet, cupiebatque isconsilium veteris sequi militis, si constitutus in diuersas partes exercitus cogi statim in vnum potuisset. Quare dum variis in locis disiunctis pugnatur viribus, ac Pugnax contrahendis copiis est intentus, Rex iusto cum exercitu adest, trecentosq; equites veteranos, qui Pugnacis ballistarios pedites dissipent, mittit. Sed iaculorum multitudine viri equiq; transfixi, iis relictis in Pugnacis equites feruntur, à quibus multis desideratis post acrem pugnam in fugam tandem aguntur. Dum ab horum insecutione Pugnax reuertitur, arcem Monhendrici non sine summo periculo circumuectus, regios ballistarios (qui se ab altera pagi parte è regione viæ regiæ munierant) ordines adhuc seruare mirabundus conspicit. Quare Belgis qui vnum in locum conuenerant, ac pro subitæ rei necessitate acies instruxerant, se coniungit, Lutzenburgio mediæ aciei curam agere iubens, sinistræ Rauastanio: in dextera ipse cum fratre Antonio imperabat. Rex suo in sinistro cornu cum Seneschallo ac Comite Mainço contra Pugnacem stabat. Dexterum Proceres regebant Delphinenses ac Sabaudi, qui tanto impetu sinistram Pugnacis aciem inuadūt, vt dissolutis ordinibus omnes in fugam multis interfectis agerent, Rauastaniusq; intra bigarum, carrorumque impedimenta cum paucis repugnaret. Lutzenburgius è sua acie aliquot peditum equitumque signa auxilio ei adducebat. Sed res perditas conspiciens, cùm ad aciem suam reuerti non posset cum equitibus proximam syluam fuga quoque petit. Ab altera parte Pugnax in regiam inuectus aciem eam perrumpit, multisque occisis, ac vulneratis fugere cogit, perlatusq; eodem tempore in pedites suos ballistarios, vndique regios conuulnerantes, sed Duce Lutzenburgio destitutos, quod vt aciem aperirent non monuisset, cladem non paruam infert, ac dum ægrè se cæteri ab his explicāt, paruo cum comitatu regios insecutus: ignorabat eum multis cum equitibus ad ballistariorum aciem post arcem se contulisse, ac sinistrum suum cornu in fugam egisse. Quare temeraria proculdubiò insecutione in Regis manus incidisset, nisi Contaus ei obuiam factus, de sinistri cornu fortuna, ac ballistariorum regiorum intacta acie monuisset. Vix igitur viginti comitatus equitibus, dum in apertum se conferens campum prope arcem Monthendrici regios ballistarios vitare conatur, à triginta Francis equitibus, casu obuiis, suis partim cæsis, partim fuga delapsis, circumdatur, ac inter repugnandum, in sinistro colli latere vulneratus, agnitus compellatur: Domine dede te, nec interfici sine, nam scimus quis sis. Ille responso non reddito, strennuè se defendebat, donec Robertus Coterauus medici ipsius filius, vt scriptores aliqui tradidêre, vt verò alij volunt, viri nobilis filius, iuuenis robustus, insigni equo armisque conspicuus, se medium pugnantibus intulisset, eiq; tempus ac locum effugij dedisset. Coterauus verò sua equiq; virtute se fortiter tutatus, tandem eiusdem pernicitate hostium manibus elapsus, Principem est consecutus, quem is virtutis ergo equestri eodem die ornat dignitate, donatque Vicariatum Feudalium apud Brabantos beneficiorum, qui à viris semper nobilibus administrari erat solitus, ac proinde dignitas non minus honorifica quàm quæstuosa. Hoc periculo Pugnax cautior factus, dimissis qui fugiebant hostibus, suis congregandis, in omnes partes dimittit equites, primusque omnium conspecto eius militari signo quinquaginta cinctus equitibus, Lutzenburgius aduenit, deinde vndique alij, exiguoque temporis spatio, octingentos congregat equites: hanc Monhendrici pugnam imprudenter

ac sine certo ordine ab vtraque parte initam quàm potui clarissimè breuissimeq́; ob oculos posui, quod ab eius temporis scriptoribus, longis verborum inuolucris obscurissimè sit tradita. Pro copiarum multitudine pauci cecidere, quod pugnæ initio multi ab vtraq; parte vix inclinatis hastis fugerent. Comes enim Mainæus non expectato Pugnacis impetu, duobus equitum cum millibus Rege deserto fugere non destitit, priusquam Chasteletauum, Perrenaum, aut Lusignaum peruenissent. Idem fecere à Pugnacis parte, Aimerius, Condæus, ac Ainsius mille quingētis præfecti equitibus. Post primum enim congressum animos despondentes, cùm paucis comitati equitibus diu itineris ignari aberrassent, tandem ad pontem Maxencij Aimerius ac Ainsius capiuntur: Condæus verò pernici fuga in Burgundię fines delatus, perditas res falsò vbique nuntiabat, Leodiensibusq́; ac Dinantiis, temerè quòd cupiebant credentibus, auctor calamitosæ fuit rebellionis. Qui è regiis ad ballistarios prope arcem fugerant, in acie constituti expectabant vt superata fossa ac dumetis Pugnax se inuaderet, ignari Regis dexterum cornu vicisse. Ipse Rex initio pugnæ ad arcem se contulerat, eaque ibi de causa ballistarios continuerat. Pugnax verò suorum concursu, iusta iterum instructus manu expectabat vt Rex è munitione in æquum descenderet, suosque dispersos noua ac recenti acie inuaderet, interea non cessantes maioribus tormentis cum hominum equorumq́; strage mutuò se impetere. Dum frustrà alter alterum oppetitur, vesper venit. Intereà Rex per tenebras Corbeliam proficiscitur, saucios mortuosq́; magnis exstructis ignibus derelinquens. Ceciderunt ab vtraq; parte circiter duo tantùm virorum millia, è quibus Franci maximè equites, ac inter hos Seneschallum inauspicatæ pugnæ auctorem, Belinum ac Flocquetum, cum multis nobilibus desiderarunt. Pugnax verò sua culpa ballistarios pedites amisit non paucos. Delphinates ac Sabaudi, ouantes ab insecutione Burgundionum reuertebantur, existimantes Regem sua quoque acie vicisse. Sed Pugnacem sex equitum millibus cinctum contra se venire admirantes, quod proximum erat, inclinatis hastis pręsenti eum animo excipiunt, fortiterq́; pugnantes maior pars cadit, cæteri in fugam dissipantur, pauci Regem Corbeliam sunt secuti. Mansit ea nocte Burgundus vbi fuerat pugnatum, circumuallatus plaustris, bigis, ac æneis tormentis, cum Rege si in aciem prodiisset oriente luce iterum congressurus. Sed primùm fit certior à monacho Franciscano, deinde ab auriga qui cum vini amphora ex arce veniebat, Regem cum omnibus copiis Corbeliam discessisse. Quare instructa acie eo adhuc die eodem in loco permanens regiis pugnæ copiam fecit. Cùm nemo contra prodiret, testatum omnibus relinquēs obtento campo victoriam esse suam, tertiò à pugna die cum omnibus copiis Monhēdricum, indeq́; Estampium ingressus, fessos, sauciosque curari iubet. Huc post paucos dies Biturix, Brito, Dunous, Dammartinus equitum septem millia adducunt, motisq́; castris Parisios contendunt, quod exiguum ibi Rex præsidium, in Nortmanniam profectus reliquisset. Cùm Sequanam traiecissent, Burgundię Marescalcus mille quingentos equites in castra adducit, totidemq́; Italos equites Ioannes Calabriæ Dux, Reineri Andegauensis filius, ductu Iacobi Galeoti, ac Comitis Campobachij. Copiis tam ingentibus ad vrbem adductis, commeatus inopia coacti Principes, diuersis in locis castrametantur. Biturix enim ac Brito in circuitu arcis Beaute: Pugnax Calaberq́; confluentiam ad pontem Charentonium consident. Cæteri Proceres oportunis quoque locis castra locant. Rex Nortmannorum excita nobilitate, cùm coëgisset circiter tria lanceatiorum, ac totidem ballistariorum equitum millia, quibus quatuor iungit millia, qui Corbelia eum secuti erant, nullo accepto detrimento ad vrbem peruenit, oportunoque aduentu, quæ de compositione inter Proceres, vrbisq́; magistratum agi cœpta erant, impediuit, erumpentibusq́; sæpè Nortmannis, non pauci ab vtraque parte cadunt. Occupata vrbe regia, ad quas voluissent conditiones, Regem Principes coëgissent: sed commeatus inopia non patiebatur, vt certo ac necessario copias loco circa amplissimam vrbem continerent. Quare dispersi in exiguas manus, Regem decem equitum millia adducentem, ingressu prohibere non potuerant. Quod si licuisset, statuerat is ad Heluetios, aut Insubrum Ducem perfugere, qui summus ei hoc tempore amicus, plus consilio, quam cæteri manu profuit. Suaserat enim pacem cum Principibus vel iniquissimis facere conditionibus. Semel enim separatos non facilè iterum coituros: staret dimissis eorum exercitibus iis tantùm conditionibus, quas in rem
suam

suam fore putaret. Rex Lombardi consilium probans, missis sæpenumerò ad Principes legatis, ac quæ petebant partim admittens, partim moderari cupiens, tandem comitatus decem tantùm viris nobilibus, ac bis ad castra Pugnacis profectus, cum eo hac conditione transigit, si cæteri Principes conditiones probassent, qui honoris titillatione gaudio elatus, dum discedentem deducit Regem, eius facundia sui oblitus, cum sex tantùm nobilibus ad vrbis ferè mœnia se progressum inconsideratè conspicit, summoperè attonitus dum munitionem, quam Rex non procul vrbis porta erigi iusserat, aperiri videt. Verùm quod sine periculo ac dedecore regredi non poterat, dissimulato terrore cum Rege ingreditur, qui animi generositate visus, aut quod è re sua fore non iudicaret Pugnacem (quod sine periurij nota facere potuisset) detinere, quo & quando vellet abire permisit. Rex Confluentiæ ad Pugnacem primum veniens, his enim compellat verbis: Frater fidere ne tibi planè debeo? Tum ille: Debes non secus quàm fratri: Deinde iterum Rex, Fratet agnosco te virum esse nobilem regia Francorum familia ortum: Quamobrem? ait Pugnax. Tum Rex: Cùm Insulis ad te patremque tuum Cancellarium misissem meum, isque plura quàm in mandatis haberet loqueretur, per Antistitem mihi Narbonensem nuntiari iussisti, verborum me ante anni huius exitum pœnitentiam acturum. Et quanquam vix sex sint elapsi menses, ex animo fateor eorum me pœnitere. Quæ verba Pugnacis animum demulcere, ac in regias partes traxere, sibi persuadens deuictum à se Regem supplicem petere pacem, bellique in se vltrò culpam transferentem, cùm tamen ei verba dans simulato omnia animo loqueretur. Sciebat enim sibi rem esse cum Principe elati animi, fastuoso, gloriæ cupido, ac ambitioso, exercitui, paternis opibus, ac fortunæ confidenti: proinde animo eius ad tempus obsequendum. Disperso enim Procerum exercitu facilè se recuperaturum prospiciebat, quæ nunc sæua necessitas extorquebat. Paucos post hæc dies pax inter Regem, coniuratosque Principes ad arcem sylue Vincennis his fit conditionibus. Rex oppida ad vtramque Somonæ ripam sita, Comitatum Boloniensem, ac Guinensem secundum conditiones pacis Atrebatensis Pugnaci reddito, neque eo viuo vlla pecunia redimito, post mortem verò eius, Rex aut eius legitimi successores, à Pugnacis liberis, persolutis ducentis aureorum liliorum millibus, si ita visum fuerit, liberanto. Flandria in perpetuum libera ab appellationibus ad curiam Parisiensem maneto, quod frustrà Bonus sæpissimè tentarat. Fratri Carolo Rex, pro Biturigum Normanniæ Ducatum concedito. Lodouicum Lutzenburgium Fani D. Pauli Comitem magistrum equitum creato. Exinde dimissis exercitibus Principes ad ditiones suas reuertuntur. Rex ac Parisienses periculoso liberantur bello. Pugnax in Brabantiam reuersus, iunctoque cum patre exercitu, Leodiensibus domitis, Dinantum (vt in vita Boni narrauimus) expugnatum delet. Defuncto patre tertio Cal. Augusti anno 1467. Flandriæ Comes Gandaui inauguratur, vrbem ac bona 1467.
restituens, quingentis ac sexaginta tribus ciuibus, qui à patre postrema pace in exilium bonis fisco addictis, acti fuerant. Inauguratione vix peracta, Gandenses ac Mechlinienses tumultuantur. Gandenses (vbi tum Pugnax erat) cum armis in forum congregati, priuilegia, veteresq; immunitates à Bono ereptas reddi sibi volebant, quod cùm coactus fecisset, Bruxellam reuersus, reuocat, armaq; domandis rebellibus parat. Sed Senatus, virique nobiles congregatis in tempore amicis ac clientibus, seditiosos viis, foroq;, compluribus è textorum ordine occisis, pellunt, captosque seditionis auctores, partim gladio, partim laqueo puniunt, fuga elapsos perpetuo multant exilio. Ad Principem deinde Bruxellę profecti, diplomata quæ seditiosi ciues extorserant, reddunt, pacemque in genua supplices prouoluti persolutis quinquaginta aureorum liliorum millibus impetrant. Mechlinienses quoque ad se reuersi, pacem solutis quindecim aureorum liliorum millibus obtinent. Francorũ Rex cùm Pugnaci nec in Flandria, nec in Brabantia rebellionem suscitare posset, renouato cum Leodiensibus veteri fœdere, magnaque eis promittens auxilia, quanquam quinquaginta eorum obsides Pugnacis in potestate adhuc essent; rumpendæ tamen pacis fit auctor. Magna enim coacta manu circa Idus Septembres (resumptis morte Boni animis) Huiam oppidum, vbi Antistes Lodouicus Borbonius bellum veritus, secesserat, obsident, qui iusto destitutus præsidio, obscura nocte cum paucis in Brabantiam ad Principem confugit. Leodienses spoliata exustaq; Huia, fines Limburgensium ac Lutzenbur-
 gensium

gensium inuadunt,ac populationibus vexant,fugato iis è locis Ioanne Cliuensium Duce, eiusque fratre Rauastani Regulo,qui eductis Louaniensibus paucisq; euocatitiis subito armatis frustra rantæ multitudinis rabiem compescere erát conati. Rex Pugnacem summa cura exercitum cogere intelligens, misso ad eum nobili cũ comitatu Lodouico Lutzenburgio,nuntiare iubet sibi cum Leodiensibus, veteris fœderis iura intercedere,proinde si oppugnandos statuisset,defensionem eorum necessariò sibi sumẽdam : aut si id eum facere nolit,renuncians Britonico fœderi,Regem cum Duce pro arbitrio agere permittat. Nitebatur hac ratione consentiente Pugnace Rex Francos primum vlcisci Proceres, quibus subactis,vires regni tum omnes in eum vertere, contra quem quanto occultiùs, tanto amarulentius odium animo fouebat. Respondet Pugnax, Leodienses ad Regis imperium non pertinere,sed ab auorum memoria, in clientelam Ducum Brabantiæ libera voluntate concessisse,contra quem nulla de causa pace rupta, ac proinde existimatione eius læsa non minus perfidè,quàm superbè rebellassent,perens ne Rex pacem in arce siluæ Vincennis initam putet violandam,sed non secus Britoni quàm cæteris Proceribus, sartam tectamq; seruet. Lutzenburgius equo insidens,ac iam iam discessurus, Pugnacem compellans,ait: Domine vlcisci vis hostes tuos,nobis fœdere iunctos, iniquum iudicans si Rex idem faciat,quæso tibi persuadeas aliter eum rem istam interpretaturũ. Leodienses,reddit ille,educta multitudine in aciem descenderunt, spero nos breui concursuros. Si penes hostem victoria steterit, non dubito quin Rex quod ad Britonem cæterosque meos attinet confœderaros,pro arbitrio sit acturus. Verùm si victorem me Deus effecerit, Britoni molestiam spero Rex non exhibebit. Posthæc Bruxella Louanium proficiscitur, vbi exercitus è viginti coactus Burgundionum, Picardorum ac Belgarum millibus conuenerat,eoq; oppidum Centronum ditionis Leodiensis,quanquam sermone Brabantico vtantur,obsidet. Cùm de Leodiensium obsidibus variantibus opinionibus sententiæ dicererur,tandem hac conditione omnes dimittit, vt si quem eorum contra se posthac arma sumpsisse reperisset, vita bonisque multaretur. Præerat Centronibus peditum trium millium præsidio vir nobilis Reinerus Ruuraius. Tertio obsidionis die Ductu Barræ viri quoque nobilis, vrbe Leodiensi triginta peditum millia, quingentis additis equitibus exeunt,æneaque secum tormenta aliquot,ac magnam commeatus vim trahunt,Centrones obsidione liberaturi,perueneruntque ad pagum Brustanum,quod quingentis tantùm abest oppido passibus,castraque à fronte fossa ac vallum,latera paludosi campi defendebát. Pugnax Leodiẽsibus obuiá proficiscens, Marlæ Comitẽ attributis ei quatuor peditũ millibus,ac sexcẽtis Anglis ballistariis in obsidione relinquit,qui ter Ruuraium,tempore pugnæ erumpentem,interfectis aliquot præsidiariis,in oppidum reppulit. Pugnax verò hac ratione aciem instruxit. Didicerat ab exploratoribus Leodienses paucis instructos equitibus,peditatum omnem veteri liberorum populorum consuetudine in vnum densatę phalangis corpus intra munitionem staturos,quo cum summa victoriæ spe ex æquissimo pugnent loco. In prima igitur acie Burgundos Picardosq; equites ballistarios omnes, in terram descendere iussos constituit,attributo singulis germanico gladio, quo duabus manibus res geritur,vt cùm pharetræ iaculis vacuæ ad manus venissent, iis amputádis hostium hastis vterentur,ducebanturq; à Neufcastellio Burgundiæ Marscalco, ac Russij Regulo, Lodouici Lutzenburgij fratre. Secundæ aciei præerat Adolfus Rauastani Regulus, qui cum cæteris nobilibus dimissis equis, Belgico peditatui,quem Aimerius ducebat, se iunxerat. Postrema acies duo peditum lanceariorum, ac totidem equitum millia habebat, hosq; regebant Esquardius ac Imbercurtius. Singularum acierum latera ballistarij pedites pauci custodiebant,equitibus non requisitis, quod Leodienses perpaucos haberent. Sex millia ballistariorum peditum ac lancearij equites mille,paludes prætervecti,expectabát toridem pedites Francos cum octingentis lanceariis equitibus à Rege Leodiensibus in auxilium missis,sed qui in mandatis habebanr auxilium (vt fecerunt) procul ostendere non ferre. Cùm ab vtraque parte acies instructæ in conspectum venissent, æneisque tormenris ac ballistis multorum cum strage se mutuo ad pugnam irritassenr, Leodienses ne tormentorum globis & ballistariorum iaculis inulti caderẽt,in æquum è munitione progrediuntur locum. Prima Burgundionum acies terrore hostes munitionem deserere existimans,plenis contra eos passibus contendit,superataque fossa cùm ad manus venissent,

nec

nec iniquo pressi loco explicare aciem possent, cadētibus primô congressu circiter quingentis, vniuersa acies fugā circumspectabat, nisi Esquardius ac Aimerius suę acici ballistarios lateribus eorū circumfudissent. Quare animis resumptis nō solùm fugam sistunt, sed acrius quā ab initio pugnā redintegrāt, germanicis gladiis Leodiensiū hastas cōfringētes, maleq; armatis brachia cruraq; abscindētes, adeò vt breui tēpore occisis qui in fronte seuierant hostibus, cęteros omnes in proximas syluas fugere cogerent, nox arboresq; maiorem partem texere. Cecidere Leodiensium nouem tantùm millia, ac inter hos Præfectus Barra. Capta circiter sex millia, plaustra trecenta armis commeatuque onusta, sex ærea maiora tormenta, ac è minoribus centum viginti. Desiderauit Pugnax viros octingentos. Hæc Regiis nunciata legatis, qui aurum Leodij pro auxiliaribus cogebant Francis, clam cum pecunia è perturbata vrbe ad suos fugientes in Franciam cum præda incolumes peruenere. Tertio à pugna die Centtones deditionem faciunt, omnibus vita bonaque concessa, decem exceptis capiteque truncatis, è quibus sex obsides apud Pugnacem postrema pace fuerant. Ruuraius cum præsidio (reiectis armis) in tutum est deductus. Inde exercitus Tungros petit, qui sexto obsidionis die iisdem quibus Centrones conditionibus, deditionem faciunt, decem & hic capite plexi, è quibus quinque obsides fuerant, exceptaque vrbe oppida ditionis Leodiensis omnia allatis clauibus, leges accipiunt. Tandem propria clade ac defectione sociorum territi, victoremq; exercitum aduentare intelligentes, posteaquam diu ac sæpius inter se consultassent, deditionem quoque faciunt, accepta fide, quod neque igne, neque rapina in eos grassaret. Interea trecenti viri è pręstantissimis ciuibus sunt lecti, qui linea tantùm veste supra nudum corpus induti, pedibus, capitibusq; nudis, ac in genua prouoluti portarum claues, rogata venia, repręsentant. Priusquam Pugnax vrbem intrat, Imbereurtius portas vallumque milite complerat, ciuesque in eius honorem magnum muri ambitum deiecerant, repletamque fossam complanarant, per quam cum duobus nobilium millibus, totidemque ballistariis peditibus, ipse solus eques inter primos toga militari supra omnē fidem sumptuosa indutus est ingressus: latera eius cingebant Belgarum Burgundionumq; Proceres, rectaque cum Principe ad templum D. Lamberti tendentes, admirantur singulos qua transibant ciues in ædium suarum vestibulis, nudis capitibus stare, ac ardentes manu faces tenere. Cùm paucis diebus in vrbe esset moratus, ac sex repertos obsides, quatuorque rebellionis capita gladio puniuisset, leges immunitatesq; pro arbitrio mutasset, magnam pecuniæ summam pro belli sumptu ciuibus extorsisset, muris, portis, turribus, valloq; vrbem nudasset, arma, tormentaq; ænea erepta, ac nauibus imposita Namurcum, indeque in Brabātiam misisset, vndecimo Calend. Decembr. cum exercitu est secutus, paucis, sed oportunis in locis præsidio relicto. Huius anni hyemem Bruxellæ exegit, Gandensium tumultuum expectans euentum, quod sub belli huius initiū excitata seditione, priuilegia repetiissent. Sed intellecta Principis victoria animis cecidere, sine dubio rebellaturi, si succubuisset, missisque Bruxellam probissimis ciuibus, eius potestati priuilegia omnia permittunt, eorumq; diplomata, militaria opificum signa in aulæ Bruxellensis amplissimo ingressu allata, præsentibus Francorum, Anglorum, Britonum, ac Biturigum legatis deponunt. Signa militaria Bolonię in D. Virginis Fano consecrauit, immunitates verò paternis conditionibus vrbi restituit, actis in exilium septem seditionis authoribus, numeratiq; statim iubens quindecim aureorum liliorum millia, ac consiliariis suis tria millia, quibus læti conditionibus domum reuertuntur. Mense Martio anni 1468. Montibus Hannonię Pugnax inauguratur, indeq; 1468.
Insulas profectus, magna cum pompa, ac scænicorum histrionicorumq; ludorum exhibitione est susceptus. Excitauit ei inter cætera mirum in modū risum demonstratio fabulæ, qua Iuno, Venus ac Pallas præsente Mercurio, apud Paridem de forma certasse dicuntur, aureum singulæ pomum ambientes. Quæ sicerant enim magno pretio Insulenses ad hanc rem tres statæ ætatis feminas, nudis corporibus in scena ad petendum aureum pomū coram Paride prodeuntes. Quæ Venerem præsentabat, femina erat raræ proceritatis ac ab immensa pinguedine, portentosæ crassitudinis. Quæ Iunonem exhibebat, longitudine Veneri pár erat, sed arida, exucca, planeque ossea. Quæ Palladem referebat, media inter Venerem Iunonemque stans, breuitatis erat admirandæ, in pectore ac tergo gibbum habens, ceruice gracili ac exiguo, ventre vltra modum prominente, brachiis cruribusq; te-

nuissimis. Insulis Brugas peruenit, magnoque cum honore dato acceptoque iureiurando, est susceptus, Ordinesq; hic Flandriæ congregati intra proximum decennium, vti petierat, decies centies aureorum equitum millia sunt polliciti. Vxori ac filiæ singulis centena millia. Reputa Lector opes tum temporis Flandriæ, quæ quinquaginta continuis annis à bello, eoq; subinde ciuili libera nō fuerat. Brugas Gandauum profectus, sexdecim millia inermium ciuium extra vrbem gratulatum veniunt, se vrbemque potestati eius committentes, timore tamen magis, quàm amore, ad honorandum Principem adducti. Circa Idus Apriles Brugis in collegio Franconatuum, conseruationem iurat immunitatum, donaturque viginti libris puri puti argenti, pauloque pòst in vxorem ducit Margaretam Eboracensem sororem Eduardi quarti Anglorum Regis, nuptiisque eadem in vrbe regia magnificentia peractis, adeunt eum legati Francorum ac Britonum, quibus sæpenumerò suos miserat, conabaturque Rex Pugnaci persuadere, vt reiecto fœdere quod cum fratre Carolo, ac Britono icerat, nouum inter se pangerent. Cumque eo perducere eum nullis rationibus posset, viribus proceribusque suis iam magis Rex fidens, huius anni æstate exercitum contra Britonem mittit, munitaque quædam loca expugnat. Pugnax Peronæ magna cum diligentia militem Britoni opem laturus cogit. Rex verò transitum illi impediturus cum exercitu Compengam tendit, legatisque ad Britonem ac fratrem Carolum missis, pacem haud tamen diuturnam cum eis inscio Pugnace facit, sufficere arbitratus quod illi remissis veteris fœderis tabulis ab eius amicitia discessissent. Pugnax pusillanimitate leuitateque eis exprobrata, ac in Regis perfidiam imprimis inuectus, iniuriam sese nunquam animo depositurum minatur. Sed Rex centum viginti aureorum liliorum millibus ei numeratis, ægrum aliquo modo placauit animum, impetrataque pace conditiones renouant, quarum confirmandorum causa Peronæ ad Pugnacem exercitum habenti, sexaginta tantùm equitibus, ac octoginta Schotis stipatus satellitibus Rex venit, confisus literis eius manu ad se scriptis, quibus de securitate fidem suam interponebat. Quum summa cum amicitia ac familiaritate inter se aliquandiu communicassent, subitò nuntiatur, Leodienses violata pace, Tungrorum vrbem occupasse, Antistitem Guidonemque Imbercurtium comprehendisse, Archidiaconum vnum cum aliquot Canonicis ac clarioribus ciuibus interfecisse, cadaueraque in frusta secuisse, iisque inuicem ludibrij causa impetiisse. Imbercurtium verò ne à furente populo discerperetur, à Guilielmo Vuildano viro nobili sub fide dimissum. Erant hæc vera, procurataque missis clam Leodium legatis à Rege, cùm Pugnax Peronæ exercitum cogeret. Sed pace cum proceribus ac Pugnace facta, alios Rex miserat, qui priores de ea certiores factos reuocarent, seriusque quàm putarat aduenerant. Leodienses Pugnacem cum Rege in gratiam rediisse audientes, pœnitentia violatæ pacis ducti, Antistitem cæteris cum captiuis custodia eductum in libertatem restituunt, sperantes hac ratione Pugnacem placari posse. Sed is pacem Francicorum legatorum opera violatam edoctus, ita furens Regem Peronensi in arce custodiri iubet, perque omnia oppidi loca, ac portas præsidia disponit, veritus ne clam aliquid in suam perniciem foret meditatus. Rex subita re attonitus, ac captiuitatis insolens non parum dolebat, profectionem se Peronensem non distulisse, donec de rebus Leodiensibus à legatis suis certior foret factus. Tribus diebus in arce eum his qui simul in custodiam dati fuerant, Rex sedit, vno è domesticis specie rei familiaris curandæ dimisso, qui quindecim aureorum liliorum millia Pugnacis consiliariis ac amicis diuisit, multoque plus, Rege in libertatem restituto, est pollicitus. Expugnauit is animum Philippi Cominæi, Argentoniorum reguli, Pugnacis tum cubicularij primi, qui non parum pro Regis libertate laborauit. Intereà sæpius Belgas Burgundosq; ad concilium vocat, quid de Rege sit statuendum consultans. Tres dicebantur sententiæ. Prima (cuius auctor Argentonius) Regi volebat fidem seruari, si promitteret ad Leodiensem expeditionem (quæ paulò antè erat decreta) in comitatu Pugnacis cum turma equitum se venturum, ac Burgundicam in armis crucem ad belli vsque finem laturum. Altera, in custodia detinendum, vlciscendamque inconstantiam ac leuitatem Principe tanto indignam. Tertia, vocandum Carolum Regis fratrem, cæterosque regni Proceres, vt coram satisfaceret, singulisque sua restitueret, adeoque in ordinem redigendum, vt posthac non admodum timendus foret, contundendamque animi eius peruicaciam fractis viribus ac

opibus,

opibus, quibus confisus nec aliis quietem concedere, nec ipse quiescere potuit. Prima latagente Argentonio sententia rem obtinuit. Rex quarto captiuitatis die auri sui omnipotentia liberatur, ipso Pugnace ei libertatis conditiones proponente, Regeque eas non grauatim admittente, quòd se belli Leodiensis facem agnosceret. Renouant exinde, consignantque his additis conditionibus pacem, milesque ad bellum Leodiense cogitur. Neufcastellius Burgundiæ Mariscalcus eius gentis quatuor equitum millia adducit. Regi è Fràcia circiter mille statim adfuere. Leodienses Antistitem, ac quos cum eo carcere liberarant, pacem impetrare non potuisse, adhæc ipsum Regem belli auctorem, in quem salutis spem constituerant, sumpto Burgundico militari signo, cum equitatu contra se tendere certiores, summa cũ diligentia fossas purgãt, muros, portas, turres, vallumque reficiũt, militem è vicinis, maximeque Francimõtanis cogunt, cõmeatumque vndique in vrbem aduehũt. Pugnax opus aliquo modo impediturus Mariscalcum cum octingentis equitibus, ac mille ballistariis peditibus contra vrbem mittit, in quos illi subitò erumpentes, circiter centum interficiunt, viginti capiunt, cæteros pedem referre cogunt. Quare posthac cautiùs ad vrbem accedens, ac nocte dieque operarios vexans, efficiebat vt parum proficerent. Exinde Aurantij Princeps ac Imbercurtius, conscriptis ex Hannonia, Limburgo, Lurzenburgo, Namurco, ac Hollandia sex virorum millibus, ad Neufcastellum proficiscuntur, primaque hæc erat Pugnacis acies, qui vno simul impetu suburbia inuadunt. Sed à Leodiensibus duobus locis per murorum ruinas circa Solis occasum erumpentibus, accepta clade repelluntur, qui exinde maiori manu egressi, ac Burgundos insecuti, per totam noctem cum male compositis variis locis strenuè depugnant, stragemque interfectis octingentis, ac non paucioribus cum ipso Aurantio vulneratis auxêre, donec discussis tenebris, desideratis tantùm viginti viris, ac inter hos Ioanne Vuildano nobili Præfecto, cum duobus aliis ordinum ductoribus vrbem repetiere. Interea ab eruptionibus, hac felici pugna animati Leodienses non cessabant, quod Burgundos timore aduersæ pugnæ animo consternatos deleri posse sperarent, eo magis quod commeatum eis deficere didicissent. Sed Aurantius cum nobilitate pertinacissimè ac fortissimè resistens, quanquam per biduum neque cibum neque somnum cepisset, deseruissentque eum duo militum millia fugam capessentia, auctor fuit ne dedecus admitteretur. Pugnax Tungris castra habens, ac de periculo inopiaque suorum doctus, trecentos Aurantio equites auxilio mittit, singulis ad ephippium lagenam vino repletam ferentibus, qua re quanquam in speciem parua refecti, acrius hosti restiterant. Tandem comitatus Rege adest Pugnax, suburbiaque occupans castra è regione Mariscalci locat, septemque continuis diebus nec ipse nec quisquam in exercitu arma deponit, hostem eruptione iterum pugnaturum existimantes. Octauo die positis armis exercitui quietem concedit, ac reficere corpora iubet, postero die vrbẽ muro pro parte carentẽ variis locis oppugnaturi. Leodiẽses à Frãcis clam ea de re certiores facti facinus mehercule audax ac strenuum animis concipiunt, & nisi felici euentu caruisset, inter pauca memorabile, interficiendi nimirum Regis ac Pugnacis. Sciebant eos vicinis in ædibus commorari, exutisque armis cum omni familia quieti se dedisse, custodiam verò exiguam circa ædes positam, qua interfecta parui laboris ac periculi fore, reliqua iudicabant. Eligunt ad hanc rem sexcentos è Francimontanis fortissimos veteranos, ducebanturque ab ædium dominis in quibus Principes cubabant. Intempesta nocte vrbem silentio egressi, iter per regiam viam inter colles leuiter assurgentes, ne ab exercitu conspicerentur, faciunt, oppressaque prima custodia, cùm ad diuersorium Ducis Alensonij Principum ædibus propinquum peruenissent, ac iam primum, si vnquam alias, modestissimè ad Principum diuersoria recta pergere debuissent, nonnulli acerbitatem animi diutius continere non valentes, Alensonij diuersorium ex argillaceis parietibus compactum, hastis perforant, ac quod milite repletum foret, interficiunt, ac vulnerant plerosque, qui tumultu excitato trecentos nobiles Pugnacis in ædibus dormientes, somno exciunt, ac ad arma capiendum resistendumque incitant, donec Rex Pugnaxque thoris exilientes in auxilium armatis familiis aduolant, quos sine dubio somno sepultos in thoris mactassent, si modestè ædium dominos secuti post oppressam primam custodiam, trecentos primùm nobiles inuasissent. Audito pugnantium tumultu vniuersus breui tempore exercitus armatur, quo Leodij percepto, duobus locis omnibus viribus erumpunt, diuersisque locis acriter pugnantes,

gnantes, tandem in vrbem repelluntur. Francemontani verò omnes fortiter pugnantes, ante Principum diuersoria cæduntur, ædium dominis proprijs in focis cadentibus. Rex Pugnaxq; tanto periculo liberati, non satis hominum audaciam ac animositatem mirari poterat, docti hoc facinore omnibus in bellis custodias vigiliasq; diligenter procurandas, nec hostem etiam infirmissimum temerè contemnendum: desiderauit enim hic vltra ducentos viros Pugnax, ac inter hos Vuarneburgij Comitem, Iacobum Lanoum, Vuilreuali Regulum, ac alios plerosque viros nobiles. Circa meridiem signum oppugnandæ vrbis proponitur, admonito Marscalco vt suis è castris hostem inuadat, cùm æneum maius tormentum tertiò exonerari audisset. Leodienses nil minus quàm vrbis oppugnationem eo die ac hora expectantes, fessi nocturna pugna, quemadmodum & Burgundos existimabant, positis armis, stratisq; mensis corpora curabant, nocturnaq; inuicem facinora narrabant, adeò vt Rex, Pugnax, Aurantius, Marscalcus, Imbercurtius ventilantibus vexillis quadraginta hominum millia in vrbem nullo resistente perducerent, tantùm subitò strepitum tympanis ac tubis excitantes, vt viri, mulieres, pueri fermè omnes salui in syluam Arduennam, ac ad oppidum Mazirium profugerent, relictis ædibus omni diuitiarum genere scatentibus, ac mensis ciborum diuersitate repletis, quæ militi in prædam sunt concessa. Vix trecenti in vrbe periêre. Vitæ eorum consultum qui ad ædes sacras cōfugerant, ea tamen quoque direpta, dum se miles ditiores captiuos quærere simulat. Sed Pugnax à Papa admonitus non pauca diuorum Fanis restitui curauit. Præda ditissimæ amplissimæque vrbis immensa fuit, multique gregarij milites hic opes sibi ac posteris quæsiere. Qui inermes syluam Arduennam fuga petebant, à propriis equitibus ac ordinum ductoribus simul fugientibus, sunt spoliati. Octauo ab vrbis expugnatione die Rex ægrè impetrata dimissione in regnum reuertitur. Pugnax firmiori exercitus cum parte in Francemontanos vitæ suæ insidiatores profectus, militi incolarum opes in prædam donat, interfectis qui per ætatem arma ferre poterant omnibus, Vulcano reliqua consecrans. Eadem ratione Leodij est sæuitum, exceptis diuorum Fanis ac Canonicorum ædibus, reliquaratq; qui hanc rem exequerentur quatuor militum millia, ij viros abditis in locis repertos Mosa suffocarunt, ditioribus magno vitam redimentibus. Deleta est florentissima petulantissimaque Eburonum ciuitas pridie Cal. Nouembres, tam rigido gelu Autumno tum sæuiente, vt non pauca hominum millia frigore interierint, manus, pedes, oculos, aures & nares amiserint, oppugnarenturque non minus Burgundi frigore ac siti, quam Leodienses ferro ac igne. Nam flumina, torrentes, fontesque gelu densissimo concreti aquam sitibundis negabant, cogebanturque ruptis doliis congelatum poturi vinum igne liquefacere, qua de causa extremam iræ suæ acerbitatem in Leodienses ac Francimontanos Pugnax exerere non potuit, sed reuersus (vacua vrbe relicta) in Namurcenses, indeq; exauctorato exercitu in Brabantiam, quæ circum vrbem restabant igne consumpsit, finemq; miseriæ ac calamitati Leodiensium tandem imposuit. Sacrati homines in vrbem reuersi solita Deo vota sacrificiaque secundum Ecclesiæ Christianæ veteres ritus offerunt, eosq; variis è latebris subsecuti ciues, bonisq; exuti agrestes subterraneis in cellis habitabant, donec concocta Pugnax ira potestatem omnibus ædificandi fecisset. Vnde breui tempore in quam hodie visitur formam vrbs resurrexit, plærisque multò artificiosius ac sumptuosius quam anteà habitarant ædificantibus, multisque diuitibus eo infirmioribus ex oppidis migrantibus, quod mutati corruptiq; sermonis causam fuisse plærique volunt. Gandenses sub huius belli initium denuò coniurarant, rebellaturi si Pugnax infeliciter pugnasset. At sæuera Leodiensium pœna territi, armorum ex animis cogitationem omnem abiiciunt, statuentes posthac Principi seriò obsequi, ac proinde non quiescentes donec per legatos iam tertium Bruxellam missos, absolutam consignatamq; quibus volebat conditionibus pacem impetrassent, deferentes Opificum Præfecti nigris vestiti circa Nonas Ianuarij anno 1469. Bruxellam noua quæ fecerant militaria signa, su-
1469. premumq; vrbis Statarium vexillum, ac in pacis Gaucrensis conditiones iterum iurantes, immensis onerati minis, siquid quarto noui contra Principis dignitatem molitid fuissent. Liber hac hyeme Pugnax à bello, Brabantis, Hannoniisq; ius dicebat, ter singulis hebdomadibus inter consiliarios præsidens, ac pro infimo cuique vt ius suum obtineret, curam agens. Mense Aprili eadem de causa in Occidentalem Flandriam est profectus.

fectus, Mense Maio Gandaui, Iulio Brugis, Augusto in Hollandia ac Zelandia, mirum in modum hoc facto, populorum erga se amorem ac reuerentiam excitans, reliquitque inter cætera rigidæ æquitatis memorabile exemplum, quod meritò ante oculos habere debent non solùm iudices omnes, sed quicunque temerè legum septa cum aliis in rebus tum maximè illicitis seruientes motibus, transilienda sibi persuadent, in quorum gratiam è manuscripto historiam libello sumptam hic adiicere placuit, vt Lectoris animus continua lectione Bellicarum miseriarum, insanientiumque Principum, populorumque tumultu quodammodo obrutus sese reficiat, ac quasi ex longo scabrosoque itinere fessus, iucunda hac ac breui digressiuncula nonnihil respiret. Duxerat apud Philippum Bonum, secunda fama, Ordines, vir quidam nobilis ac strennuus, eaq; de causa, honesto loco munus publicum meruerat. Cùm sine vxore viueret, capitur amore hospitæ suæ mulieris formæ liberalis ac decoræ, sed inexpugnabilis pudicitiæ. Sciebat id ille, quemadmodum & hospitis non esse violandum thorum, sed quæ insanum extinguere debebant amorem, augebant: non minus enim ab animo pudico, quàm decora facie rapiebatur. Quare cùm diutius affectum dissimulare nequiret, solam nactus, morbum aperit, vim eius exequitur, constantiam in amore, ac silentium persanctè pollicetur. Mulier pudore confusa fidem marito datam, ac in hunc vsque diem seruatam allegat, eius erga se fidem, humanitatem ac liberalitatem exponit, rogans ne geniale thorum, rupto hospitalitatis iure, cum summa ignominia rumpere conetur, nec ob illicitæ ac inhonestæ rei turpe obsequium, sancti coniugij fidele vinculum dissoluere nitatur. Esse variis locis virgines opulentas complures, forma se multò præstantiores, eligat vnam quæ genio respondeat, è qua liberos, sancto matrimonio procreatos, suscipere possit. Inflammatur, non sedatur prudenti recusatione illicitus amor. Non procedentibus igitur Veneris artibus, altero eam aggressus telo, auri aceruum offert, ac in quem velit vsum auferre iubet, promittit mundum muliebrem, qui cum vicinarum ac cognatarum ornamentis comparari non possit, addens se marito apud Principem impetraturum, in patria eius dignitatem, non minus honori quàm compendio seruiturum. Cùm non moueri mulierem videret, nec vlla vi pudicitiam altissimè radices agentem labefactare posset, tantæ castitatis admiratione extra se raptus, sæuiens flamma hominem in diuersa agitat. Proinde cùm iacere Plutonis ac Mercurij artes, cum Cupidinis face videret, extrema tentaturus, ad scelus animum conuertit. Vigebant eo tempore apud Belgas, diuersæ variis in regionibus factiones, quas vt tollerent Principes, varia diuersis temporibus, ac seuera promulgarant edicta, quibus auctores seditionum imprimis coërcerentur. Accusatum igitur inter alios mulieris maritum, quòd contra Principis edictum clam coniurasset, nocte è domo in carcerem duci iubet, amori dans quod clara luce non iussisset. Nil omittit illa quod ad liberandum maritum facere posset, sed frustrà. Existimans igitur à solo præfecto eius vitam pendere, quem turpem animo amorem iamdudum deposuisse sibi persuadebat, interpellare pro marito constituit. Domi eum nacta ad genua prouoluitur, de innocentia mariti multa agit, rogans cum lachrymis eum sibi saluum veteris necessitudinis ac hospitalitatis memoria restituat, vtatur pro beneficio vtriusque opera, vbi res ac vsus poposcerit. Simulat ille de eius culpa sibi constare, ac proinde grauioris esse rem momenti quàm putet, Principis enim vrgere edictum, cui necessariò foret obediendum, aut ab eo solo gratiam impetrandam. Petit illa hac in re eius consilium. Intricatis ille verbis in varias se mutans formas rem adeò grauiter exaggerat, vt iam desperare mulier inciperet, quo viso, ductis ex imo pectore suspiriis ait: Tui gratia de vita ac fortunis apud Principem lubens periclitabor, quanquam hucusque me non minus quàm maritum tuum, de vita tui causa periclitantem planè despexeris ac nihili feceris. Promitto igitur me apud Principem gratiam marito tuo obtenturum, si voluntati meæ obsequi nunc cùm soli simus, volueris. Quid faceret in tanta rerum acerbitate animus castus? Lacteæ genæ rubore perfusæ non simulatis perfundebantur lachrymis, sanguis per venas discurrens corpus variè afficit, os labraque grato tingens colore. Certat amor coniugialis cum fide ac castitate, superantur hæ, sed voluntatis libertate in teterrimam prius seruitutem abacta, quod ille considerans, nec diutius in amata eam affectuum violentiam ferens, obticentem, lachrymantem, ac alta suspiria ducentem, nec tamen reluctantem in thorum collocat.

cat. Voti compos effectus nondum furibundus quiescere potest amor, cogitat qua ratione solus posthac ea sit potiturus. Ratione inita, blandè consolatam domum dimittit, scripturum se ad Principem pro mariti liberatione pollicitus. Cumque interpellantem sæpius pro marito mulierem diutius mendaciis detinere non posset, ad carcerem misso carnifice, marito eius caput amputari iubet, ac cum cadauere in arca lignea deponi, nec efferri ad sepulturam priusquam iussisset. Vocauerat interea mulierem, ac solus cum ea per tres confabulatus horas, nullo non blanditiarum, ac promissionum genere, additis non parui pretij muneribus eam delinierat, ac vt sperabat omni ratione deuinctam plane suam fecerat, iubens sole iam ad occasum vergente ad carcerem vt eat, ac quibus iusserat Princeps conditionibus maritum educat, data ei sua è manu ad carceris custodem tessera. Illa interfectum carnificis manu maritum iacere conspiciens, facinoris magnitudine attonita vocem perdit, nullisque emissis lachrymis cùm animum recepisset, recta ad præfectum contendit, ac tumente ore micantibusque ira oculis, inquit: Ago tibi gratias pro diu expectata mariti mei liberatione, referet aliquando Deus. Habes quod dudum malis quæsiuisti artibus, sed sufficiat me huc vsque tibi ludibrio fuisse, eodemque momento omnia quæ ei donauerat in mensam proiiciens, abibat. At ille eam retentare, ac vt se audeat rogare, deinde factum excusare, Principis iussum vrgere, falsas eius tabulas ostendere, suum matrimonium offerre, denique aureos, ac siquid amplius poterat polliceri mótes, sed frustrà: paucis enim illa, sed fidissimis cognatis rem totam aperit. Suadent domi se dissimulato dolore, aliquot diebus contineat, Principem breui adfuturum, eum esse hoc tempore vnicum iustitiæ patronum, ac proinde de rei veritate instructum, pœnam non vulgarem de latrone, ac pudicitiæ violatore sumpturum. Cùm Pugnax hoc anno venisset, ac mulier duobus comitata consanguineis rem ei totam exposuisset, dimissis cæteris, eam in proximum secedere cubiculum iubet, promittens se pro merito puniturum, quem è duobus nocentem reperisset. Vocari exinde Præfectum iubet, ac se præsente cum muliere, à consiliariis suis examinari. Breui tempore è Præfecti verbis, vultu, colore, ac animi iactatione dubitari est cœptum, eum culpa non carere. Exinde à Principe solus vocatur, consiliariis proximo in cubiculo, eo inscio occultatis. Iubet veritatem actæ rei omnem aperiat, quod si fecerit, non fore vt de sæueritate iusti, æquique Principis, meritò conqueri possit: Sin minus, sese tormentis ab eo ac muliere, in vtriusque conspectu, veritatem expressurum. Dubitari enim certis è signis de eius culpa, ac scire se perrarò illicitum amorem recta iustaque consulere. Proinde rem ipsam aperiat, nullo mixtam mendacio, si sibi ac mulieri consultum velit. Victus auctoritate Principis, ac de eius clementia propter res bello fortiter gestas confidens, in genua prouolutus, ac in lachrymas effusus, vt res acta erat sine mendacio enarrauit, mulieremque omnis culpæ expertem professus, pro se gratiam submisissimè rogauit, amoris violentia se ad facinus tractum, ac proinde in vxorem se eam ducturum promittens: quod cùm illa intellexisset, potius cum innocente marito morituram se asseuerabat quàm illi nubere, è cuius manibus, innocentis mariti sanguis elui nunquam posset, quique tanto cum scelere pudicitiam suam polluisset. Datur consiliariis negotiũ reconciliationis, ac vt nuptias quàm maximo mulieris cõmodo procurẽt. Ita fit, victa multorum ac magnorũ virorum matronarumque auctoritate mulier in nuptias ferè coacta consentit, stipulante Pręfecto, si liberis nõ susceptis eam morte præcessisset, se omniũ bonorũ suorum eam hæredem instituere. Exinde concipiuntur tabulæ, obsignãtur, accipit mulier exemplũ, dant dextras, ac pręeunte sacerdote iungũtur matrimonio. Tum Pugnax: Mulier est ne tibi plenè de omni iniuria satisfactũ? Annuente illa: At nondũ, inquit, mihi: iubetque Præfectum in eum duci carcerẽ, vbi mulieris maritus vitam finierat, sacerdotem ibi, carnificem, ac ligneam arcam repperit, binæ vt se paret ad moriendum conceduntur horę. Interea ei Pugnax schedulam propria manu exaratam mittit, in qua mortis sentẽtia ac causa erat descripta. Vitiis sacerdoti confessis, ac sacro Eucharistiæ munitus mysterio, cùm omnia expertus nullum restare gratiæ locum videret, carnifici ceruicem præbens, eodem in cubiculo capite plectitur, vbi ante paucos menses hospitem suum occidi iusserat. Mulier rei ignara eò mittitur, traditurque ei Principis manu exarata præfecti sententia, vt propinquis ac affinibus, actæ rei testimonium esset. Atqui hac ratione intra annum duobus eodem supplicij genere, sed non eadem

dem de causa, orbata maritis, non diu post animi mœrore confecta, supervixit, ingentibus præfecti bonis liberos è priore mariro susceptos ditans. Simile seueri iuris exemplum in vita Guilielmi tertij Hollãdorum ac Hannoniorum Comitis Chronicon narrat Hollandiæ ob ereptam tantum rustico vaccam. Nec minus clarum haberi debet exemplum Balduini septimi Flandriæ Comitis, strangulatis vndecim viris ordinis Equestris. Anno 1470. Pugnax triginta ingentes onerarias rebus necessariis ad bellum instructas, ductu 1470.
Hendrici Borselij Veræ Reguli cõtra Richardum Vuarvuici Comitem mittit, qui Francorum fisus amicitia Belgas mercatores mari deprædabatur, pacemque Francorum Regis opera cum Anglorum Rege Hendrico sexto (quem paulo ante regno pepulerat, redintegrarat, tresque hi Principes fœdere facto, statuerât Eduardum quartum (cuius sororem Pugnax in vxorem duxerat) albæ Rosæ Principem Angliæ regno pellere, ac postea coadunatis Anglorum Francorumque viribus Pugnacem opprimere, ac ditiones eius diuidere. Borselius pulso mari Vuarvuicio, dissipatisq; eius nauibus, maris imperium facilè obtinuit, quod ægrè ferens Rex Lodouicus, instructa Rothomagi Francica classe, eiq; Vuarvuici Comite Præfecto, Hendricum sextum, pulso Eduardo quarto, in regnum restituit. Eduardus cum quadringentis viris nobilibus in Hollandiam appellit, indeque in Flandriam ad Pugnacem, eiusque vxorem sororem suam peruenit, ac ab eis ducentis aureorum equitum millibus est donatus, excepta pecunia quam liberali animo Ordines Brabantiæ, Flandriæ, Hollandiæ, Zelandiæ ac Frisiæ contulere, conniuente insuper Pugnace, vt instructas quot vellent ad bellum naues ei commodato darent, ac qui cum eo in Angliam traiicere cuperent permittens. Eduardus igitur Belgarum liberalitate viribus auctus, mense Martio anni 1471. in Angliam proficiscitur, confluunt statim amici veteres ac 1471.
noui, inter quos eius frater Georgius Clarenciæ Dux (qui prius pro Hendrico Rege steterat) magna auxilia adducunr. Pugnatur ter acriter, sed semper Eduardus victor, postremo prœlio Regem Hendricum cum vnico filio captum, interfici iubet, cadente Richardo Vuarvuicio, omnibusque aduersę partis Anglorum Proceribus, ex quo tempore in regnum restitutus, incredibili Belgarũ lætitia, summo autẽ Francorum cum dolore Eduardus exinde regnauit. Verùm vt ea quæ hic breuiter ac succinctè narraui, planiùs Lector intelligas, inspice Genealogiam Anglorum Regis Eduardi tertij. Rex Lodouicus Anglici auxilij spe deiectus, ac irritatus contra Pugnacem, quod Eduardo suppetias tulisset, non dissimulato diutius odio, bellum dudum animo decretum, ac spe Anglici subsidij hactenus dissimulatum, apertè parat, secretò, sed frustra ei rebellionem alicubi suscitare conatus, summoperè interim contẽdens vt oppida ad Somonam sita in partes suas trahat, quod cùm Ioannes Borbonij Dux clam Pugnaci apud Hollandos tum agẽti nuntiari curasset, credere prius noluit quam Regem, fratrem Carolum è Bria ac Champanga in Guiẽnam (Aquitaniæ pars est) procul suis ditionibus amandasse didicisset, ac Britonem multosque alios Francorum Proceres à sua (vti scripsimus) amicitia alienasse conspexisset. Festinanter igitur ex Hollandia in Flandriã, indeque in Attrebates profectus exercitum cõscribit. Sed Rex ac si iam pax violata foret, astu Ambianum, Fanumq; Quintini occupat, recepissetq; iisdem artibus Abbevillam ac Dorlanũ, nisi Esquardius in tempore iustum misisset præsidium. Occupandis hisce Picardorum oppidis plurimum Regi profuit opera Balduini Burgundi, qui post paucos dies deserto fratre Pugnace, cum plerisque aliis nobilibus ad Regem transiit, ob cuius defectionem Dorlani nec Hesdini fidẽdum arbitratus, Attrebatum se subitò confert, ac omnibus è ditionibus militem vocat, verebatur enim nè & frater Antonius coniurationis foret particeps. Sed cùm is fidem ac constantiam suã probasset, resumpto animo ad bellum se conuertens breui quindecim virorum millibus armatis Picquenium ad deditionem cogit, indeque castra Ambianum promouet. Erat in ciuitate Lodouicus Lutzenburgius mille quingentos habens equites, ac peditum millia quatuor. Rex cum exercitu Bauuasij vnius diei Ambiano distans itinere castra habebat, pugnam vitans, quod proceribus nondum omnibus satis fidendum existimaret. Exercitus autem parte in Burgundia missa, incẽdiis ac populationibus agros vastat, concurrentes ad arma nobiles, multis interfectis captisque, bis superat, munita aliquot loca capit. Pugnax tot incommodis vno tempore circumuentus, quomodo se explicaret non videbat, nisi inito fœdere. Ardebat enim Burgundia bello, timebat domi defectionem, Ambianum

bianum firmo munitum præsidio frustra oppugnabat, Rex pugnæ occasionem vitabat, Franciæ Proceres mutata voluntate,cum Rege stabant, quòd cùm filiam Matiam Carolo Guiennensium Duci Regis fratri desponsaturum se promisisset, in hunc vsque diem, non sine suspitione fraudis,distulisset. Postea quam igitur per duos menses frustra Ambianos obsedisset,ad Regem Simonem Quinciacum cum literis propria manu exaratis mittit,induciasque in annum facit,quę Cal. Maij anno 1472. finirentur.His omnibus adhibito iureiurando obsignatis, vterque Princeps motis castris militem dimittit. Cùm Bruxellam redisset, Ordinibus omnium suarum ditionum conuocatis, docet, Ambianum, Fanumq; Quintini inopia ordinariorum Equitum in Regis potestatem deuenisse. Proinde necesse fore vt certam singulis annis pecuniæ summam, singulæ regiones conferant, qua octingenti equites in extremis Belgarum finibus, ordinario perpetuoq; stipendio alerentur. Promittunt singulis annis centum viginti aureorum liliorum millia, quæ post paucos menses ad quingenta millia Pugnacis astutia creuêre,fuitq; hoc primum ordinariarum Equestrium turmarum apud Belgas rude initium,quod succedentes Principes in meliorem paulo ordinem quinis instrutis Equitum ordinariis turmis redegere, donec Austriaci rerum apud Belgas potiti,ter quinas instruxêre turmas,quarum Præfectus, numerus,ordo ac armatura,cùm è prima institutione ad delectum prodirent, hic fuit. Singulis turmis præficiebatur Eques ordinis Aurei Velleris, ætate, bellicaque virtute probatus,cuius familiæ nomen turma referebat.Hic minores Præfectos pro arbitrio legebat. Quinæ priores turmæ constabant è quinquaginta viris nobilibus: Alteræ quinæ e quadraginta: Postremæ e triginta. Singuli nobiles,tribus instructi militaribus equis,ad delectum prodire cogebantur, quorum vno dominus, altero validus famulus, virilis ætatis, bellicæque rei non minus quàm ipse peritus, tertio Amanuensis octodecim aut viginti annorum insidebat,qui confosso domini equo, vulnere aut lassitudine deficiente offerre suum cogebatur. Singulis turmis ignobiles equites singulari equo militantes, nobilesq; bis numero excedentes iungebantur, neque horum ratio habebatur, villici ne operarij, sellularij, è populo, an plebe essent lecti,tantùm viri ne fortes,animosi,ac ex equo pugnare docti,habebantque hac ratione quinæ primi ordinis turmæ (exceptis amanuensibus) ducentos singulæ equites. Singulæ quinæ secūdi ordinis turmæ, centum sexaginta equites. Turmæ tertij ordinis singulæ centum viginti equites, viros omnes fortes, belloque expertos,coactique in vnam omnes aciem equites efficiebant bis mille quadringentos, non contemnendæ vires distinendo hosti defendendisque finibus,donec exoriente bello exercitus pararetur.Cùm acie esset certandum,primus honoris causa locus in cornibus his concedebatur, ac ante omnes centum viginti nobilibus, Turmarumque præfectis, quo cæteris contemptu mortis animum adderent. Erant enim omnes cataphracti equites, armati crassa, graui præferrata lancea, qua omnes etiam hostilium equitum, peditumque acierum formas perrumpere conabantur. Perfractis aut excussis lanceis,rem gerebant lato, sed breui ancipitique gladio, ferreo malleo, tormento breuiori, ac ante horum vsum ferrea securi,quo exigente necessitate,equis desilientes peditum aciei auxilio forent. Verùm cùm nulla res quantumuis necessaria, optimaque ratione instituta, in hoc orbe sit perpetua,sic & huius prǽstantissimæ disciplinę vsum meo tempore ortu ciuilium bellorum primum labefactari, deinde intermitti apud Belgas vidimus. Singuli equites quinis aureis liliis singulis mensibus merebant, nec minus pro amanuensis equo accipiebat. Præfectus contempto stipendio quod singulis annis octingentorum aureorum liliorum summam non excedebat, legatoque plærunque donabat, contentus erat honore ac dignitate, summa cum industria ac diligentia suos exercens,quo nomen virtutis præ cæteris compararent, indeque ad maiores honores, præfecturasque aspirabat, cùm alioqui stipendium vix equorum phaleris,frenis,ephippiisq; parandis sufficeret, nisi quis eo loco Præfecturam habere voluerit,quo sacri iuris commentatores publica solent munera, suo
1472. more dicentes: *Tantum valet officium quantum officians*. Calendis Maij anno 1472. finitis induciis,Rex Pugnaxque militem conscribunt, verùm tanto diligentius Rex, quòd frater eius Carolus (cui secretò venenum dari curauerat) animam agens circa Cal. Iunij moreretur, prolongarantq; inducias ad Idus vsq; Iunij, pollicitus Rex se tum pacē reddito Ambiano, fanoque Quintini facturum,si dimisso exercitu in Belgas Pugnax rediisset,
qui

qui Regum omnium inconstantissimo fidem habens exercitum dimittit, deceptus incredibili desiderio recuperandi dictas ciuitates, cùm Rex nil minus cogitaret; quod dimisso Pugnacis exercitu, ac finitis induciis de pace tacens, occupata Gulenna, Britonemq; bello persecutus, satis comprobauit. Pugnax verò perspecta Regis versutia, regionum suarum Ordinibus perscribit, proprium eum fratrem veneno sustulisse, violata fide sibi verba dedisse, Britonem contra fœdus bello vexare, de his se vlcisci statuisse; eosque certiores facere, ne se temerè bella è bellis serere existimarent. Omnibus ei operam pollicentibus, immenso exercitu coadunato, cùm Somonam traiecisset, contra consuetudinem, ferro ac igne vbique sæuit, quò Regem indignitate rei commotum ad pugnam irritaret, sed frustrà. Neslanis tubicinem vt portas aperirent miserat. Consulturi de conditionibus, paucorum dierum inducias impetrant. Intereà animis mutati, tubicinem, aliquotque milites circa oppidum securè deambulantes interficiunt, qua perfidia commotus, dominę Neslanę vt oppido exeat perscribit. Cùm illa paruisset, oppidum vi expugnat ac diripit, nulli ætati, nec sexui parcit, pauci captiui cladis nuntij pollicibus abscissis dimittuntur, oppido ignis variis locis inijcitur. Exinde Roia deditionem facit, omnibus oppido singulari indutis veste sine sarcinis exire permissum, inermibus nobilibus singulis relictus equus. Eadem conditione se dedunt Mondiderij. Hinc exercitum Bauuasiorum oppido admouet, quibus ante eius aduentum, militem ac commeatum Parisienses miserant. Bis oppugnati, interfectis centum Burgundis, ac circiter mille vulneratis, eos fortiter repulerant. Cùm frustrà mensem in obsidione triuisset, circa Idus Iulij motis castris oppidum deserit, omnia circumquaque spolians, ac igne consumens, quo Regem clade subditorum permotum in conspectu Regiæ vrbis ad pugnam cogeret. Sed cùm nullus se moueret, e Bauuasiis in Nortmannos proficiscitur, castraque haud procul Rothomago locat, pugnam omni ratione quærens. Rex suis non satis fidens, exercitum oportunis locis ac oppidis semper continebat, ne (quod summo studio quærebant) Pugnax, Britoque vires coniungerent. Quo is perspecto, mense Septembri paruo accepto detrimento cum exercitu in Atrebates est reuersus, pauloq; pòst Brito cum Rege pacem iterum facit, Pugnax inducias quæ ad mensem vsque Martium anni 1473. durarent, quæ deinde ad Cal. vsque Iunij anni 1474. sunt prorogatæ, tandemque ad Cal. vsque Maij anni 1475. prolatæ, omnibus rationibus ac modis neglecta fide, iureiurando, ac æquitate, Pugnace quærente vt Ambianum, Fanumq; Quintini, Regi per fas nefasq; (vt sibi fecerat) eriperet. Mense Septembri Pugnax Ducatum Geldriæ, Comitatumq; Zutphaniæ hac de causa emit. Guilielmus ac Reinoldus Geldriæ ac Iuliaci Duces liberis non genitis vita discedentes, dictarum ditionum possessionem, Ioannæ sorori germanæ, quæ Ioanni Arculeo nupserat, testamento relinquunt, qui vita excedentes filium relinquunt Guilielmum ac filiam Mariam, quæ fratri Guilielmo sine liberis mortuo dictorum Ducatuum hæreditatem adimit, nupsitque Ioanni Egmondano, cui peperit filium Arnoldum Egmōdanum Geldrię Ducem, qui è Catharina Cliuensi suscepit inter alios filium natu maximum Adolfum Egmondanum. Is ab adolescentia Philippi Boni semper aulam secutus, vxorem ibi duxit Catharinam Borbonij Ducis filiam, sororem Isabellæ vxoris Pugnacis: vtraque filia Agnetis Burgundiæ sororis Philippi Boni. Dux Arnoldus Princeps erat natura lenis, mitis, humanus, pacisque amans: Contrà Adolfus asper, sæuus, inquietus, ambitiosus, diuturnamque patris vitam ægro ferens animo. Quare vegetum adhuc parentis animum senili in corpore conspiciens, nec vltrà priuatam ferens vitam, à matre Catharina muliere feroci instigatus, trahit in suas partes Neomagenses ac aliquot alia Geldrię oppida, nobilesque non paucos qui eius patri malè volebant, quòd subactos aliquot rebelles seuerius suo iudicio puniisset, cum quibus contra patrem coniurans ex oppido Venlonio Ruremondanos deficere nolentes vexat, Sed Venlonij à patre obsessus, opera patrui Guilielmi Egmondæ Regum facta pace in gratiam recipitur, vrbemque Neomagensem à patre dono accipit. Cùmque paulò pòst rupta pace duos patris famulos Neomagi leui de causa capite plexisset, vim armaq; eius timens, Bruxellam ad Bonum se confert, cuius cùm opera anno 1463. vxorem duxisset Borbonicam, in Ordinem quoq; Equitum aurei Velleris asciscitur, profectusq; in Palæstinam, ac paulò pòst rediens, à patre iterum in gratiam anno 1464. recipitur. His omnibus non obstantibus, anno 1465. patrem Grauæ tum

 habi-

habitátem cum matre Catharina, vti simulabat inuisum venit. Excipiuntur summa cum lætitia, genio indulgent, aderatque & Fredericus Egmondanus Iselsteini Regulus, cum quo Adolfus latruoculis tempus terebat, cæteri choreas ducebant. Post mediam noctem it Dux Arnoldus, quemadmodum Fredericus Iselsteinius cubitum. Adsunt subitò Neomagensium armati clam ab Adolfo intromissi, Ducisque Arnoldi cubiculum pulsant. Respondet sese hoc tempore saltantium choreis interesse non posse. Effractis foribus Neomagenses irrumpunt, ac illi alio migrandum clamitant. Visis Neomagensium armatis, ac de filio nil sinistri suspicatus, de eo inquirit: cùm venisset, necessitati, pater, inquit est cedendum, ac nobiscum eundum, cuius impietate animo consternatus, rogat ne se Neomagum ducant, hoc tantùm ægrè ab vxore ac filio impetrat, vtque erat linea in veste corpus ad quietem compositurus, thorace tantùm induere permisso, Graua excunt, equoque impositum Buram ducunt. Alij scribunt nudis pedibus equitantem filium sequi fuisse coactum. Hic patrem senem, seminudum, ac extremè defatigatum carcere non satis decoro Adolfus claudit, impieq; sex continuis detinet annis, belloque petitus ab auunculo Ioanne, Cliuij Duce, in scelere tamen persistit. Quare Cliuensis à Papa Paulo secundo ac Imperatore Frederico auxilium implorat. Scribit vterque Adolfo vt patentem dimittat. Cùm non pareret, Pugnaci mandant patrem carcere liberatum filio reconciliet. Is vtrumque coram se sisti iubet. Adolfus potentiam tanti vicini veritus paret, annoque 1470. cum patre carcere eductum Dorlanum ad Pugnacem venit, ac in eius consiliariorumque præsentia innocentem patrem variis de criminibus (quæ naturæ lege, etiamsi vera fuissent tegere debuisset) accusat. Contrà pater constanter fortiterque se defendit, ac in filij impietatem crudelitatemque præsenti animo inuectus, cùm rationibus, bonorumque virorum testimoniis innocentiam probasset, ad singulare certamen filium prouocat, repertum se virum nobilem affirmans, qui pro innocentiæ suæ vindicatione, propriam vitam periculo esset expositurus, si senio, longiq; carceris squalore confectus, filio in congressu impar videretur. Pugnax re in deliberationem adhibita, cùm naturam non admittere iudicasset, vt pater filio singulari certamine committeretur, potestate sibi à Papa ac Imperatore tradita innixus, sententiam hoc tenore pronuntiat:
„ Arnoldus quamdiu vixerit, solus Ducis titulo vtetur, ac excepta arce, oppidoque Graua,
„ omnibus reliquis Ducatus vrbibus, oppidis, castellis, ac munitionibus, filio Adolfo ce-
„ det, numerabunturque ei singulis annis è Geldriæ Ducalibus reditibus, quo familiam
„ pro dignitate sustentet, tria aureorum liliorum millia. Adolfo cedent reliqui Ducatus
„ Geldriæ reditus, contentusq; titulo Gubernatoris Burgundiæ, eò profectus ad mortem
„ vsque patris habitabit. Audita Adolfus sententia, in hæc verba prorumpit: Prius patrem
„ capite pronum puteo inici conspiciam, meq; desuper immitti sinam, quàm hac stare sen-
„ tentia. Contentus sum patri mille quingenta numerare aurea lilia singulis donec vixerit
„ annis, modò Ducis titulo abstinere, ac Geldriæ possessione in vniuersum cedere velit,
„ cùm plus quàm æquum sit, me iam tandem Ducis semel titulo ornari, ac emolumento-
„ rum fructus gustare quos ipse per quadraginta quattuor continuos deuorauit annos. Tulit ęgrè Pugnax inhumanum, ferox, contumaxque viri iuuenis responsum, quod cùm Adolfus considerasset, animaduerteretque Pugnaci patrum controuersiam cordi esse, quod eodem tempore Francorum Rex violata pace Peronensi, Ambianum, fanumque Quintini occupasset, duobus tantùm assumptis nobilibus, Francicis vt ipse indutis vestimentis, clam omnibus in Geldriam contendit. Prope Namurcum Mosam traiectutus, cùm pro portorio aureum soluisset, propius aspectus ac à sacerdote agnitus, proditus, captusq; Namurcum reducitur, inde Vilvordam, postremò Cortracum, vbi ad mortem vsque Pugnacis honesta in custodia est detentus. Eo ad Nanceum cæso, à Gandensibus liberatus præficitur militibus quos Flandri contra Regem Lodouicum scribebant, qui ditiones Pugnacis occupare, ac filium suum Carolum cum Maria vnica Pugnacis hærede matrimonio iungere statuerat. Profectus Tornacum Adolfus, quod cum primum Franci per insidias occuparant, ante vrbis mœnia ab erumpentibus Francis leui in pugna casu interficitur, puniente iustissimo Deo ferinam ingratitudinem, inhumanam crudelitatem, ac impietatem abominabilem, longi carceris iustissima talione, Geldriæq; Ducatus quem impiè ambierat ereptione. Adolfo Cortraci in carcerem coniecto, Dux Arnoldus in li-

bertatem

bertatem ac Ducatum restituitur, qui mense Septembri huius anni Geldriæ Ducatum, Comitatumq; Zutphaniæ Pugnaci vendidit, acceptis nonaginta duobus aureorum florenorum millibus, certoque sibi loco annuis donec viueret assignatis reditibus. Hæc acta, transactaq; præsente Guilielmo Egmondano Ducis Arnoldi fratre, Ioanne Cliuensium Duce, ac contractui stipulationibusque cum multis aliis viris nobilibus, fidem suam interponentibus, confirmauitque Dux Arnoldus venditionem, vita post sextum mensem in Februario anno 1473. discedens, ac testamento Pugnacem (impio iusta de causa exhæredato filio) hæredem scribens. Quam ob causam cùm is mense Maio Collegium equitum aurei Velleris Valencenis suppleret (vbi opera ac cura Ioannis Rubenpræi Crouiaci 1473.
cum Pugnace in gratiam reuersi, dignitate, honore, ac bonis restitutis, in veterem sunt amicitiam recepti) citatus est Adolfus Geldrius ad Collegij tribunal, accusatusque à Pugnacis procuratore, quòd patrem bonis ac honore spoliatum contra naturæ leges tetro in carcere per sexennium impiè detinuisset: Defendit se Adolfus per suum vt potuit procuratorem. Cùm diu multumque res esset à iudicibus tractata, randem ad hunc modum sententia pronuntiatur: Venditio Ducatus Geldriæ ac Comitatus Zutphaniæ, testamentumque Ducis Arnoldi iustum, ratumque censetur. Pugnax Ducatus Geldriæ ac Comitatus Zutphaniæ possessionem, omni tempore iure adire poterit. Adolfus Geldrius propter inhumanam erga proprium patrem impietatem in carcere vitam finiet. Lata sententia Pugnax Traiectum ad Mosam profectus, exercitum conscribit, vi vel amicitia à Geldriis Dux inaugurandus. Pleræque enim ciuitates, ac imprimis Metropolis Neomagum cum Adolfo sentientes Pugnacem non admissuræ videbantur. Ruremonda aduenienti portas aperit, sequunturq; eos Cuca, Kesselum, Borna, Zittertum cum plærisque aliis. Venlonij cùm aliquandiu se defendissent, muris verò tormentis disiectis, auxilium nusquam conspicerent, honestis conditionibus deditionem faciunt. Gerardus Iuliacensium Dux, qui ius sibi in Geldriæ Ducatum esse dicebat, non dubitans quin vi aut voluntate breui regionem esset redacturus in potestatem, quanquam Imper. Fredericus accepto clientelari sacramento in possessionem Geldriæ ac Zutphaniæ ipsum statuisset, existimans tamen non esse nostra quæ defendere non possumus, cū Pugnace, potentiam eius veritus, consentiente filio suo Guilielmo, transigit, actionemque omnem quam in Geldria ac Zutphania allegare poterat, promissis sibi octoginta aureorum florenorum millibus vendit, Imp. Frederico venditionem ratam habente. Quod cùm Geldrij intellexissent, statim Pugnaci portas aperiūt, Gochtū, Strala, Geldra, Graua, Vuachtendonckum, Lensa, Bommela, Tiletum, Bura, Erkelensa. Neomagenses in contumacia perseuerantes vrbe imbellem turbam eiecerant, ac aliquandiu ductu viri nobilis Reineri Bruchusij strennuè se defendebant. Is enim Carolum captiui Adolfi puerum filium, ac postremum è familia Egmondana Geldrorum Ducem, octo tum temporis annos natum exiguo impositum equo, arcuq; in manum tradito, pendente è tergo pharetra iaculis referta, circum muri vallum deducens, præsidiariis ac ciuibus commonstrabat, ac vt pro futuro Principe fortiter depugnarent admonebat. Muri variis locis tormentorum violentia deiecti Burgundos sæpius ad vim faciendam inuitarant, sed semper cum detrimento reiecti postrema oppugnatione sexcentos Anglos ballistarios milites veteranos, à cæteris desertos, nec quanquam receptui cecinisset, tergum vertere volētes, ad vnum omnes desiderarunt, captaq; eorum signa militaria Neomagenses mœnibus præfixere. Verùm post hanc cladem multò acriùs quæ ad expugnationem necessaria erant, variis in locis parari considerantes, in vrbe verò fortissimos ac strenuissimos cecidisse, aut saucios decumbere, nec vsquam se gentium opem expectare, cadente ferocia de compositione legatos ad Pugnacem mittunt. Irritatus quòd temerè tantum sibi negotij fecissent, omnia suo arbitrio committi volebat, deuenissentque ad hanc necessitatem, nisi Ioannes Cliuiæ Dux intercessisset. Proinde vitam tantū pacti circa Cal. Augusti portas aperiunt, tertia posteaquam obsideri cœperant hebdomade. Pugnace vrbem intrante, viri feminæq; omnes in genua cadentes, gratiam ne diriperentur altis vocibus rogabant: quod tandem à Proceribus exoratus hac conditione admisit, soluerent Iuliacensium Duci octoginta aureorum florenorum millia. Post hęc in Geldriæ Ducem, ac Zutphaniæ Comitem ab omnibus Ordinibus inauguratur: claues ei adferentibus omnium ciuitatum magistratibus, qui ex euentu ob-

sidionis Neomagensis consilium capere statuerant, ac proinde ex his quidam pecunia multati, vt Lobecani, Zutphanij, Aernhemij, Hasselij, Hattemij, Grolli, Hardervuicani, Deutecomenses, Elburchij, Dusburchij, Oldenburgenses, Osvalli. Prouinciale Geldriis concilium dedit, cui Cancellarius præsideret, quemadmodum in hodiernum vsque diem (perturbata tamen subinde Senatus auctoritate) Aernhemi videmus. Carolus ac Philippa (nonnulli Catharinam vocant) ex Adolfo nati ab eo osculo excepti, Gandauum mittuntur, vbi apud vxorem ac filiam honestè sunt educati. Dimidia exercitus parte dimissa cũ reliquis copiis Traiectum ad Mosam reuertitur, relicto Geldriis gubernatore Guilielmo Egmondano Isselstenensium Regulo. Traiecto Aquisgranum contẽdit, causa salutandæ Virginis matris, vti famam spargebat, quòd ibi augustissimum eius sit Fanum, sed re vera quò cum eis expostularet, quòd postremis bellis Leodienses ac Geldrenses pecunia commeatuq; iuuissent. Vrbi propinquus ordo sacratus, nobiles, magistratus, hosque subsecutus populus obuiam profecti summo verborum cum honore aduentum ei felicem gratulantur, oblatisque portarum clauibus, rogant dignetur vrbem cum aulicis tantùm ingredi, militem quo erat loco relinquere, missuros sese quæ forent necessaria. Eximio ab omnibus affectus honore quod petebant concedit, iubens singulis in portis ad vrbis custodiam quinquaginta ciues constitui, qui viginti tantùm milites vno tempore admittãt. Cùm aliquandiu apud eos hæsisset, votumque D. Virgini exoluisset, in Senatu conqueritur quòd hostes suos Leodios ac Neomagenses belli tempore pecunia ac commeatu iuuissent. Negat Senatus publico quicquam consilio, sed priuatorum quorundam arcana coniuratione factum, qui in Senatum vocati, ac lynea tantùm supra nudum corpus veste induti, capite pedibusq; nudi per semihoram, dum eis Pugnax loqueretur, in genua procumbentes, tandem gratiam consiliariis suis liberaliter donatis, impetrauere. Donauit Principi Senatus argenteam cælati operis, grauissimiq; ponderis, deauratam phialam, tectam eiusdem artificij argentea deaurata pyramide, in qua octoginta aureorum florenorum millia concluserant, fœdereq; inito, amicitiam ac auxilium exigente necessitate inuicem pollicẽtur. Aquisgrano Lutzenburgum contendit, villicos vbique à militari insolentia enixè defendens. Adeunt hîc eum legati Senatus populique Metensis, quod per Cancellarium suum Guilielmum Hugonetum, portam vrbis vnam, potestati suæ cõmitti petiisset, ea in vrbe cum Imperatore communicaturus, sed quod iam Lotharingiæ inhiare cœperat, eam vrbem quærebat, quo ex Hollandia in Burgundiam per proprias ditiones proficisceretur. Sed considerans Senatus eum hac ratione vrbis dominum fieri, responderant ciues de libertate sollicitos nulla ratione consentire velle. Muneribus verò animum ambitiosum placandum cẽsentes, quemadmodum Aquisgranenses fecerant, auream ei phialam, aureis florenis refertam, donant. Addunt ducenta plaustra Rhenensi vino onerata, vnum vino Maluatico, quingẽtos boues pingues, quatuor ouium millia, frumenti copiam magnam. Imperator Fredericus certior Pugnacem cum exercitu Imperij fines attigisse, multis Germanorum cinctus Proceribus, in Treuiros est profectus, vbi circa Nonas Octobres Pugnax Imperatorem inuisit, ac posteaquam sæpius inter se secretò communicassent, conuiuiis, donis, ludicrisque belli spectaculis (quæ Chronicon Hollandiæ ad nauseam vsque describit) magnificè certassent, Imperator filio suo Maximiliano, octodecim tum annorum adolescenti, filiam eius Mariam vxorem petit. Pollicetur desponsurum se Maximiliano filiam, si Imperator veteri restituta dignitate, Burgundiæ se Regem nominasset, cùm opes ac ditiones regio nomini ac dignitati congruentes possideret, quæ non parum augerentur si Imperator, accepto auro, actionem quę sibi Imperij nomine in quatuor Belgarum Episcopales ditiones competebat, eiurasset, easq; nouo regno coniunxisset. Erant autem hæ: Ditio Vltraiectensis, Leodiensis, Cameracensis ac Tornacensis. Postremò petebat loco vt se Imperij legatum nominaret, ad Imperium tacitè anhelans, quod pater eius Philippus Bonus repudiarat. Is sese omnia facturum promittebat, cum Maximilianus Mariam in vxorem duxisset. Animus secundò rerum cursu ambitione elatus ac fastu tumens, quique se nunquam à fortuna deseri debere existimabat, eò Pugnacem adduxit, vt Maximilianum, filiamq; Mariam verbis ac scripto fidem inuicem (vt aiunt de futuro) dare, literisq; quas Maximilianus propria manu ad Mariam scripserat, eam quoque propria manu rescribere permitteret, ipseq; Pugnax familiari colloquio

spem

ſpem Maximiliano fecerat,ſe cum generum breui aſciturum,cùm tamen in ſecreto cordis receſſu ſtatuiſſet filiam aliquot adhuc annis innuptam ſeruare,interea procorum eius amicitia ac opibus contra hoſtes vti. Dum hæc fiunt,parabantur Treueris quæ ad nouum Regem corona redimiẽdum erant neceſſaria,aurea nimirum corona, ſceptrum Regium, militare ſignum,veſtis Regia,reliquaque ornamenta,erectuſque viſebatur in templo D. Virginis Imperatorius thronus,ac paucis infra hunc gradibus Regius , vterque ſerica veſte auro rigente tectus,ab vtroque verò latere Procerum ſedes magnificè etiam ornatæ conſpiciebantur. Antiſtes Metenſis qui nouum Regem facto ſacro inungeret,erat lectus. Sed Lodouicus Francorum Rex dignitatem Pugnaci inuidens,clam Imperatori perſcribit,ambitioſiſſimum Burgundi animum non eò tendere,vt Burgundiæ regni terminis foret contẽtus,ſed ad Imperij eum aſpirare faſtigium. Proinde animo diſpiceret,ne temerè hominis ambitioni nutrimenta ſuppeditando, è cliente patronum faceret. Imperator natura ſuſpicioſus eò magis Franci verbis fidem adhibet ,quod non ita pridem Pugnax Imperij Vicariatum ambiuſſet,ac ditiſſimæ ſupellectilis oſtentatione, argẽteorum aureorumq; vaſorum pretioſiſſimis lapidibus micantium exhibitione,quibuſcum ſua ſupellex ne comparari quidem poterat,quodammodo ſibi pauperiem,ſuſtinendo imperij nomine indignam,exprobaſſet,ac proinde filio Maximiliano Imperij ſucceſſionem præripere velle videretur. Ortæ igitur leui è ſuſpitione æmulatio ac inuidia, Regiis literis ad maturitatem peruenere,reiectaque in aliud tempus(vt propter filij ſimulabat nuptias) inauguratione,ſed animo planè abiecta , non ſalutato Pugnace (qui poſt biduum corona ſe Regia redimitum iri ſperarat)Coloniam proficiſcitur. Quare ludibrio ſe habitum conſpiciens,pudore confuſus,ac ira percitus,tam immenſum animo contra Imperatorẽ odium concepit,vt ſi diuturnior vita contigiſſet , nunquam Maximilianus Mariam in vxorem duxiſſet. Germanorum Procerum pars iocabatur,pars in intempeſtiuam ambitionem inuehebatur,ægrè ferentes quod præ cæteris Chriſtianorum Proceribus, quorum maiores non ſolùm Reges,ſed etiam ſæpius Imperatores fuiſſent, Regiam ambiiſſet dignitatem. Per id tempus Coloniæ inter Antiſtitem Rupertum,ſeu Robertum Bauarum Lodouici decimitertij Comitis Palatini ad Rhenum fratrem , ac ordinem Eccleſiaſticum oritur diſſidiũ. Eccleſiaſticis ſeſe ciues, pulſo vrbe Antiſtite Roberto, iunxere, ac in eius locum Hertmannum Lodouici Barbati octaui Haſſiæ Lantgrauij fratrem elegere. Pugnax imperium orbis terrarum animo meditatus aperiri in Germaniam ſibi iter,quod non ſemel quæſierat,exiſtimabat. Quare lætus occaſione,quod iamdudum amicitia ac fœdus cum Roberto ſibi interceſſiſſet,ac ab eo protector defenſorq; dignitatis,ac ditionis Coloniẽſis eſſet electus,auxilium ei ferre ſtatuit, vna eademq; opera quod dudum optarat conſecuturum ſe,ac de ignominia ab Imperatore illata,vltionem ſe ſumptutũ ſperans , extorturumque ab inuito,regiam cum honore dignitatem. Iuſto igitur peditum,equitumque coacta manu,tormentis,commeatuque comparato Coloniam in auxilium Roberti , id enixè petentis proficiſcitur, oppidumque Nucium tertio ab vrbe ad Rhenum milliari poſitum,quod cum Colonienſibus ac Hertmanno ſentiret,obſidere inſtituit. Præerat Nuciis Hendricus Antiſtitis Hertmãni frater, præſidio trium millium veteranorum peditũ, ac quingentorum equitum. Colonienſes Romæ à Papa per legatos impetrarant, vt Antiſtiti Roberto Eccleſiaſticis cenſuris onerato, aqua ac igni interdiceretur, alioſque ad Imp. mittentes, ac de inſatiabili Pugnacis ambitione conquerentes, ægrum ſuſpitionibus eius animum ad arma compulerãt. Dum igitur Imperator repreſſurus Burgundi ambitionẽ, ac Colonienſibus Nucianiſque auxilium laturus, exercitum conſcribit, Pugnax Anglorum Regi Eduardo quarto perſuaſerat, collecto ingenti exercitu in Franciam traiiceret, Regemque finitis induciis bello vexans à cogitatione inuadendorum Belgarum, dũ Colonienſes oppugnat, auerteret. Ipſe interea matris cadauer Gunij prope Bethuniam , patris verò Brugis refodi iubens, menſtruis anniuerſariiſque ſacris vtriſque ſolenni cum cæremonia iiſdem in locis ac oppidis pagiſq; quo peruehebantur magnificè perſolutis , Digeonum transferri, ac apud maiores ſuos in templo Cartuſianorum ſepeliendum curat. E Burgundia reuerſus Mechlinienſe concilium in formam Curiæ Pariſienſis (Parlamentum vocant) mutare conſtituit; moliturq; eadem in vrbe Regale Palatium, cuius fundamenta adhuc hodie ſummo in foro, ac via Beſſerana extant, ſpectabaturq; in templo D.

Romboldi, antequam ciuili bello Diuorum imagines templis essent eiectæ, sub summi turri arcu, depicta ad viuum figura dicti concilij, cui triginta quinque primarij præfuissent viri, nimirum: Belgarum Princeps, eius Sigillifer; Cancellarium Franci vocant, Præsides duo, Consiliarij ordinis Ecclesiastici nouem, prophani duodecim, è quibus quatuor equestris fuissent ordinis, doctura aut vtriusque iuris licentia (vt hodie loquuntur scholę) insigniti. Supplicum libellorum magistri sex. His addiderat Principis Aduocatum, cuius esset officium non solùm eius causas, sed præcipuè pauperes, qui ius suum contra potentiores tueri non poterant, gratis ac sine pretio defendere. Verùm præclari magnificique concilij institutio cum Pugnacis vita desiit, quemadmodum & cœptum regali animo sumptuque Palatium, donec anno 1503. Philippus Austriacus Belgarum Princeps in Hispaniam nuptiarum causa proficiscens, concilij formam à Philippo Bono Mechliniæ institutam, paucis in commodiorem formam mutatis restitueret, relicto Pręside vno, Consiliariis sexdecim, Scribis duobus, Secretariis octo, cum Procuratore Principis, quem generalem vocant. Elegerat Pugnax ad hanc rem vrbem Mechliniensem, non solùm quod in medio Belgarum ista appellationibus commodissima videbatur, sed quod hac ratione in officio contineri ciues optimè posse iudicarentur. Integro & amplius seculo mutatione dominorum, domesticis externisque iactati fuerant bellis, itaque hoc quasi beneficio deliniendi videbantur. Vetustissimi Mechlinensium domini Proceres fuere Bertottij, clarum ac peruetustum apud Brabantos aliquando stemma, quorum tanta olim fuit potentia, vt cum Brabantię Ducibus Godefrido nimirum primo, secúdo ac tertio, de rerum summa acri bello decertare non dubitarint. Sed tandem victi ac in ordinem redacti multa amisere, continuisq; bellis opes attritę, non pauca vendiderunt, ac inter cætera Ecclesię Leodiensi alteram vrbis Mechliniensis partem, quam circiter annum 1300. Hugo Antistes Leodiensis vendidit Ioanni secundo Brabantiæ Duci, parti alteri tum imperante Ioanne Bertottio. Sed quod Antistes sine auctoritate Imperatoris, summi Pontificis, ac Ecclesię Leodiensis venditionem fecisset, cedere Brabantus Mechlinia est coactus, eamque Ecclesiæ Leodiensi restituere, quæ anno 1333. eam iterum vendidit Lodouico secundo (Neuersium vocant) Flandriæ Comiti, cui & ius suum vendidere Adolfus Antistes Leodiensis, ac Reinoldus secundus Geldrorum Dux, alterius tum partis possessor, quod in vxorem duxisset Sophiam, filiam hæredemque vnicam Florentij Bertottij, postremi ex hac familia vrbis Mechliniensis pro parte altera domini. Soluit auté Flander pro vtriusq; partis emptione centum sexaginta aureorum liliorum millia. Sed intercessit Ioannes tertius Brabantiæ Dux, quod Bertottiorum pars, quæ se patronum de iure agnoscebat, sine suo consensu à Geldrio vendi posse negaret. Ecclesiæ verò Leodiensi suam partem védere volenti, quod Flander pollicitus erat, obtulit, dicés se iure propinquiorem debere haberi emptorem, quod Mechlinia extra Flandriæ fines posita, in medio Brabátiæ condita conspiciatur, ac proinde vitandæ controuersiæ ac diffidij causa æquum sibi pretium offerenti potius quam Flandro vendi debuisse. Ortum hac de causa inter Flandrum ac Brabantum bellum statim opera Philippi Valesij Francorum Regis sedatur, despondente Brabanto filiam Ioannam natu maximam Guilielmo Hollando: Margaretam Lodouico Malano: Mariam Reinoldo tertio Geldriæ Duci, ea conditione (voléte Francorum Rege) vt si ratam Brabantus vrbis Mechliniensis venditionem habere non statuisset, numeratis Flandro octoginta septem millibus, ac quingentis aureorum liliorum millibus, eam reciperet. Sed cùm Flander Leodiis ac Reinoldo Geldrio, eiusque filiæ Margaretæ quod pollicitus fuerat aurum persoluisset, pecuniæ summa à Rege constituta contétus esse nolens, cum Brabanto anno 1336. conuenit, vt ex æquo inter se vrbis imperium sortirentur, quemadmodum Antistes Leodiensis, ac Margareta Geldria Reinoldi secundi filia fecerant. Cumq; integro decennio hac ratione vrbem rexissent, tandem anno 1346. Lodouicus Flander consensu Papæ Clementis, Ioanni Brabanto omne ius suum vendidit, pollicente ei Brabanto octoginta sex aureorum liliorum millia, sed priusquam aurum numeraretur, Flander è viuis decessit, filiusq; eius Lodouicus tertius, dictus Malanus anno 1347. Margaretam Brabanti filiam, procuratione Regis Philippi Valesij in vxorem ducés, omni iure quod in Mechliniensem vrbem allegare poterat, socero ac successoribus eius cessit, remissis illi etiam octoginta sex millibus aureorum liliorum, quæ patri suo promiserat.

Hęc acta trāſactaq́ue anno dicto,menſe Iunio,ad Fanum D. Quintini Veromanduorum caput. Vides amice Lector qua ratione Mechlinienſis dominij pars à Bertottiis ad Leodios,deinde ad Brabantos,rurſum ad Leodios ac Geldros,deinde ad Flandros, poſtremò omnium libera ceſſione,ac legitima venditione ad ſolum tantummodo Brabantiæ Ducem peruenerit, cuius Bertotrij clientes quanquam inuiti vel Marte iudice ab eo fuere tempore quo Grimbergij à Godefrido tertio Brabantiæ Duce, in cunis etiamnum vagiente victi,leges accepere.Et quanquam Maria Geldria Ioanni decimotertio Arculeorum Regulo nupta,iure auiæ maternæ nimirū Sophiæ Bertottiæ, vxoris Renoldi ſecundi Geldriæ Ducis ius in Mechlinienſem vrbem allegaret,quemadmodum & pleriq; eius ſucceſſorum,nil tamen agebat,quod non ſolùm auus eius Reinoldus,ſed eo cum duobus filiis mortuo, matertera eius Margareta,iampridem ius ac actionem omnem Flandro vēdidiſſet,ac is,vti narrauimus,Brabanto. Initio anni 1474.naſcitur Pugnaci cum Germanis ad Rhenum habitantibus hac de cauſa bellum. Sigiſmundus Auſtriacus Comes Tirolis filius Frederici noni Auſtriæ Ducis è familia Hapsburgica, cùm contra Heluetios acre ac diuturnū pro dignitate,illi verò pro libertate bellum geſſiſſent (nam hi anno 1314. ac 1315. Auſtriacos Principes eorumq́ue Præfectos,quod auaro ac crudeli ab his imperio premerentur,nobileſq́ue fermè omnes Heluetia pepulerant, fuereq́ue primi coniurationis ac libertatis auctores ruſtici pagum Suuitz habitātes,ob cuius rei gratam memoriam vniuerſa Heluetia Suuitzia dici poſtea non renuit) ad tantam rei pecuniariæ inopiam deuenerat, vt Pugnaci menſe Iunio anni 1467.oppignoraret ditiones ſuas ad vtramq; Rheni ripam Heluetios inter ac Burgundos ſitas,nimirū: Sunggoiā, Briſgoam,nigrū Nemus, Ferrettam,acceptis octoginta aureorum florenorum millibus. Præfecerat Pugnax dictis regionibus Petrum Hagenbachium virum nobilem,ſed crudelem,auarum, libidinoſum ac ſuperbum,quibus vitiis omnium erga ſe ac præſidiarios æquè vitioſos, ipſumq́ue Pugnacem ea ferentem concitato odio,vetus Sigiſmundi imperium requirebant. Lodouicus Francorum Rex Pugnaci præter Imperatorem ac Colonienſes Auſtriacos etiā Principes,hoſtes concitaturus,Sigiſmundo certis conditionibus octoginta aureorum florenorum millia,quibus ſua redimeret,dat mutuo,certo ſibi perſuadens,Pugnacem quamuis in promptu ſolutio foret,dictas regiones, quemadmodum euenit, non redditurum, ac proinde nouos ſibi hoſtes ſuſcitaturum: Enheimiani enim ac Ferrettani cùm intellexiſſent octoginta aureorum florenorum millia,Baſileæ parata Pugnacem accipere nolle,niſi ea Beſoncij oppido Burgundico numerarentur;tumultuantes Hagenbachio parere recuſant.Cùm cogere cōtumaces vellet, à Briſachianis excitata ſeditione capitur,pręſidiarijq́; Burgundi partim cæduntur, partim pelluntur: quæ cùm Stephanus Hagenbachius Petri frater Pugnaci perſcripſiſſet,omiſſis Metenſibus quos obſidere inſtituerat, puniendis rebellibus exercitum parat. Interea Briſachij Ordines Elſatiorum,Ferrettanorum,reliquorumq́ue Rhenenſium conueniunt,ac Conſtantiæ fœdus cum Duce Sigiſmundo ac Heluetiis faciunt, quo coniunctis viribus Burgundo vim paranti, reſiſterent, iudicialiq́ue via ac ordine de Petri Hagenbachij ſtupris, rapinis, perfidia, crudelitate ac exactionibus cognitione habita; capite puniendum publica ſententia pronuntiant, ſolennibuſq́ue cæremoniis equeſtri ſpoliatum dignitate, Briſachij in foro ceruicem abſcindunt, cadauerq́ue Hagenbachiis ad ſepulturam concedunt, poſteaquam tribus annis ac ſex menſibus auarè ac crudeliter Rhenanis præfuiſſet. Burgundus re cognita, vlciſcendam Præfecti necem ſi exiſtimationem ſuam ſartam tectam velit, cenſet. Rhenani id futurum ſibi perſuadentes,cum prædictis fœdus renouant, iunguntq́; ſe eis Fredericus Palatinus, Antiſtes Argentinenſis, Baſilienſis, Colmarienſis, Sleſtadienſis, Conſtancienſis, ac clam opera conſilioq́ue Regis Francorum Reinerus Lotharingiæ Dux. Tot Principum contra ſe intellecta coniuratione,animo non deficit,ſed maiores quàm vnquam fecerat copias cogir, expectabatq́ue à Sabaudiæ Duce Francorum Regis ſorore quatuor peditum millia, adduxeratq́ue Iacobus Galeottus nobili apud Inſubres loco ortus, ac Nicolaus Campobachij Comes,exul Neapolitanus, cauſa auctorq́ue exitij Pugnacis, ac Imperij Burgundici, mille ſexcentos Italos equites, ac peditum duo millia. Somerſeti verò Dux Anglorum balliſtariorum ſex millia. His cùm Belgas, Burgundoſq́ue iunxiſſet, ſexaginta hominum millia in armis habens, Nucium ſexto Cal. Auguſti venit, iudi-

1474.

cans si Colonienses pulsis eorum fautoribus in ordinē redegisset, bellum Rhenense parui negotij fore. Exercitu verò in quinque acies distributo totidem locis oppidum premit, tormentis nocte dieque muros quassans, ac sæpius frustrà oppugnans, desideratis per varias oppugnationes supra tribus hominum millibus. Omissa igitur vi ad obsidionem conuersus, oppidum vndique claudit, quod dictis oppugnationibus munitiones Nucianis omnes, quas ante opidi portas, ac aliis idoneis in locis extruxerant, vi eripuisset, eosque intra murorum ambitum conclusisset, commeatum exercitui suo affatim Hollandis Geldrisque suppeditantibus, ac aduerso Rheno aduehentibus, quod Iuliaci ac Cliuiæ Duces fœdere sibi essent iuncti. Erat medio in Rheno è regione Nucij insula parua, quam pauci Germani præsidio insidebant. Hac Colonienses commeatum, ac necessaria oppido inferentes, in annum ne egerent curauerant. Pugnax expugnata quanquam serius Insula, iusto firmat præsidio. Colonienses singulis mēsibus centum aureorum florenorum millia conferentes, sexdecim Rhenensium, ac tria ciuium millia, quibus Guilielmus Ardenburgius imperabat, armauerant, qui ab altera Rheni ripa ex aduerso Burgundionum castrametati maioribus tormentis naues è Belgis commeatum adferentes infestabant. Nucianis verò parum proderant, quod extructis in templorum fastigiis ignibus eis significabant, ac emissis non semel nuntiis per literas docuerant, quanquam ij pro maiori parte capti, aut in Rheno natando effugere conantes mersi essent, euadentibus tamen nonnullis, qui eis extremam Nucianorum inopiam exponebant. Quare tentandum aliquid pro oppidanis rati, Duce legato Marchionis Brandeburgij quingenti equites, cum trecentis expeditissimis peditibus in oppidum perrumpere conati ab ipso Pugnace superantur, interfectis octoginta, ac quadraginta captis, cecidissentque aut capti fuissent plures, nisi in propinquo arx Hulkenrodia cæteris refugiū fuisset. Germaniæ Proceres indignum rati imperij maiestatem, primariamque eius ditionem, à Burgundiæ Duce oppugnari, coactis in vnum quinquaginta hominum millibus, quingentis tantùm à Burgundis passibus, Imperatore Frederico Austriaco Duce è regione Rhenensium sua locant castra, ita vt fermè Pugnax inter duos hostiles exercitus sederet medius, Coloniensium vrbem à fronte, amicas verò regiones à tergo habens. Secuti sunt Imperatorem hoc bello Adolfus Nassauuius Archiepiscopus Maguntinus, Ioannes Badensis Archiepiscopus Treuerensis, Albertus Saxoniæ Dux, Albertus Marchio Brandeburgensis quatuor imperij electores, Hendricus Svuartzenburgius Antistes Monasteriensis, Comitum verò Germanorum numerum recēsendo fastidium Lectori parerem. Erant Pugnacis castra ad instar vrbis vndique circumvallata, distinctaque viis ac foris, statueratque loco non discedere, nisi Nucio in potestatem redacto, certabatur verò quotidiè paruis prœliis, non cessantibus multorum cum interitu hinc inde maioribus tormentis. Miserat Lintzij in præsidio Antistes Robertus duo Germanorum peditum millia, quibus Pugnax Præfectum dederat Euerardum Airdenburgium, cuius frater Guilielmus Coloniensibus militabat. Ad expugnandum oppidum Imperator Hendricum Hessium cum non contemnenda peditum equitumque manu mittit, qui irrito conatu non semel Linzios oppugnans, erectis tandem munitionibus expugnare conatur. Sed missus à Pugnace Philippus Montibus ad Schaldim regulus cum iusta manu Hessium ab obsidione fugauit, cæsis circiter centum sexaginta Germanis, ac vigintiquinque captis. Discedens Lintzio Philippus, oppido de rebus necessariis prouidit, ac Germanis qui in præsidio erant, secum abductis, Picardos ac Gallos reliquit. Lintziani eos non ferentes, excitata seditione occasionem præbuere, vt ipse Imperator cum exercitu eo proficisceretur, admissusque ciuium opera præsidiarios partim cædit, partim capit, oppidani veniam pacti, cùm contineri miles non posset, à Brandeburgiis rebus omnibus exuuntur. Promiserat Francorum Rex Imperatori, ductu Granij ac Sallezardi viginti militum millia. Sed cùm didicisset Pugnacem cum Eduardo Anglorum Rege contra se fœdus fecisse, eaq; de causa finitas inducias renouare nolle, Anglumque vt in Franciam traiiciat exercitum parare, promissi fidem exoluere non potuit. Quare Imperator aliam soluendæ obsidionis viam non videns, transferre belli calamitates in Pugnacis ac confœderatorum eius ditiones statuit. Rhenenses igitur in Burgundiam, confœderatasque eis regiones mittit, quibuscum Baumontius congressus, desideratis duobus Burgundionum millibus, fuga consulere sibi est coactus, conuersique

Rhenani

Rhenani in Iacobi Remontij ditionem, expugnant Elicurtum, Remontium ac Granſam. Circa Beſoncium verò ac Pontarlam omnia in prædam vertunt, indéque in Sabaudiam infeſto agmine rendentes occupant Murtum, Orbam, Aubonam, Peterlingam, Montenahum, Eſtauagum, Iuerdunum, Fontium, Fanum Crucis, Clauem, cum viginti caſtellis. Morga, ac Niona voluntariam deditionem fecere. Geneuenſes agrorum populationem numeratis viginti ſex aureorum flotenorum millibus redemerunt, initoque quemadmodum & Loſanna, cum Heluetiorum ciuitatibus (Cantones ſua lingua vocant) fœdere, auxilia miſere, quos poſt aliquot menſium toleratam obſidionem ſecuti ſunt Flaumondani cum arce. Reinerus Lotharingiæ Dux, acceptis à Frácorum Rege aliquot equitum turmis, ſuiſq́; his iunctis, Lutzenburgios inuadit ac depopulatur. Francotum Rex Atrebates vaſtat, ac ad vrbem vſque excurrens præſidiarios erumpentes prœlio ſuperat, capto Iacobo Lutzenburgio, cum Carenſij, Remontij, ac Contaij Regulis, deinde igne ac ferro in Ttonqueos, Mondiderios, Roenſes, ac Corbenſes ſæuiens, vniuerſaq́; adeò Germania ac Gallia ad opprimendum Belgarum Ptincipem, vires conſiliaq́; in vnum contulerat. Quibus non obſtantibus manebat Pugnax pertinaci propoſito in obſidione, quanquam Chriſtianus primus huius nominis Danorum Rex Hiſpania ac Roma veniens, eoq́; deflectens, quod ab Imperatore Frederico ditionem Ditmarienſem, Holſatienſem ac Stolmarienſem, quo Daniæ regno coniungeret impetraſſet, pacem fruſtrà facere eſſet conatus, quemadmodum & Comes Oldenburgenſis dicti Daniæ Regis frater, Fredericus Brunſuici, Ioannes Saxoniæ, Magnus Mekelenburgi Dux, & Alexander Antiſtes Fotorulienſis ſummi tum Pontificis per Germaniam legatus, Antiſtes quoq́; Mediolanenſis, ac non pauci alij vtriuſque ordinis principes viri tentarant. Pugnax enim fortunæ ac militi fidens, nec de victoria dubitans, ardebat deſiderio pugnandi cum Cæſare, ac proinde pacis mentionem æquis auribus non admittens. Sed is nil temerè committendum fortunæ iudicans, munitis caſtris, magno tormentorum numero inſtructus ſuos continebat. Menſe Maio anni 1475. coactus eſt Pugnax obſidionem ſoluere, quod 1475.
Anglorum Rex exercitum eius gratia ac rogatu coactum in Franciam traieciſſet, quo iunctis viribus in Francum moueret. Tentare igitur antequam in Belgas reuertatur, ſtatuit an Imperatorem ad pugnã pellicere poſſet. Motis Nucio caſtris, ac ad pugnam omnibus animatis inſtructa acie ad hoſtes pergit, equeſtri dignitate nobiles, qui petebant, ornans. Sed cùm nulla ratione Imperatorem ad pugnam elicere poſſet, maioribus tormentis, carros, plauſtra, ac reliqua caſtrorum impedimenta diſiiciens, hominum equorumq́; ſtragem facit, adeò vt Germani ignominiam animis diutius non ſuſtinentes, obtenta ab Imp. poteſtate, in pugnam tria equitum millia educerent, ac acriter ſtrennueq́; cum Belgis concurrerent. Cùm non paucis Germanis deſideratis fugam circumſpectarent, admiſſumq́; fermè in conſpectu Imperatoris dedecus eſſet, Antiſtes Monaſterienſis, eductis quinque equitum ſuorum millibus, vim Belgarum repreſſit, qua de cauſa multò magis Imperator vniuerſi certaminis aleam detrectabat, ac ad pacis mentionem (pro qua Pontificius legatus enixè laborabat) aures præbebat. Cùm de conditionibus conuenire non poſſent, inducias magno Nucianorum gaudio in nouem menſes faciunt, quod iis vix quatuordecim dierum cibaria, vndecimo iam menſe tolerata obſidione, ſupereſſent. Ad huius vſque belli finem fortuna Pugnaci fauit, eumque vicinis omnibus formidabilem fecit: exinde conuerſo vultu, ſecus quàm is vnquam ſperarat, eum deſeruit. Paulo pòſt factas inducias opera Pontificij legati, pacem Imperator ac Pugnax faciunt, cauſa Antiſtitum Colonienſium ac oppidi Nucij, iudicio ſummi Pontificis commiſſa. Sed quòd cęterę conditiones ſecretò pactæ maiori Procerum Germanorum parti eſſent incognitę, ægerrimè pacem ferebant, eiúſque violandæ occaſionem quærebant, Burgundos proinde milites variis iniuriis afficientes, qui tandem irritati Marchionis Brandeburgij impedimenta pro parte diripuere. Cùm illi idem eſſent conati, armis repelluntur. Exinde ac ſi rupta pax foret, vniuerſis Germanorum tumultuatur caſtris. Occludunt Nucij portas, capiunt Burgundos qui apud ſe erant. Illi omnes Germanos qui in caſtris ſunt reperti. Braudeburgius inſulam occupat è regione Nucij ſitam. Imperator in Inſubtum caſtris conſidet. Monaſterienſis Antiſtes Pugnacis caſtra capit, eique obſidendi iterum oppidi rationem eripiunt. Prohibetur omnibus edicto Imperatoris, ne quis pugnandi gratia caſtris

ſtris egrediatur. Sed decimoſexto Cal. Iulij circa Solis occaſum, Colonienſium ac Monaſterienſium vigiles animi acerbitatem ſimulare non valentes, Burgundionum vigiles ſclopettis ac balliſtis infeſtant. Illi Germanis idem faciunt, creſcunt vtrinque auxilia, pelluntur primùm Burgundi, deinde aucti numero eorum qui è Pugnacis veniebant caſtris, hoſtem terga dare cogunt, inſecutiq́ eos ad Imperatoris vſque vallum, è carris ac plauſtris conſtructum, multos interficiunt, quòd is iniuſſu ſuo pugnantibus vallum non aperiret, quare magno numero in Rhenum acti merguntur, deſiderarunt q́ hac pugna Monaſterienſes ac Colonienſes circiter mille quingentos pedites, nox pugnam diremit. Signa aliquot militaria relata. E Burgundis circiter centum ac triginta cecidere, renouatiſq́ inducijs funalibuſque accenſis, mortui ad ſepulturam ſunt conquiſiti. Hac duráte pugna Guilielmus Ardenburgius cum aliquot Colonienſibus, repertas in Rheno Belgarum onerarias tormentis bellicis ac ſupellectile Pugnacis onuſtas, quòd fiducia pacis, cum exiguo eſſent præſidio, opportunum expectantes in Belgas nauigandi tempus, eo pulſo, naues ad vrbem auehunt. Sed cùm redintegratæ eſſent à poſtrema pugna pacis códitiones, Pugnax ſe iis ſtaturum negabat, niſi omnia Colonienſes reddidiſſent: quod tandem coacti ab Imperatore, fecerunt, eo omnibus rationibus pacem quærente, quod de nuptiis Maximiliani & Mariæ non ſine certa ſpe denuò inter ſe eſſent ſecretò collocuti. Pacis tabulis ritè conſignatis, expectabant quis prior motis caſtris eſſet diſceſſurus. Tergiuerſante Pugnace, Imperator inanem eius faſtum ridens, pueriles ob nugas violandæ ſe pacis occaſionem multorum cum incommodo dare nollè præfatus, prior Coloniam verſus mouet. Pugnax per Lutzenburgios ac Namurcenſes in Brabantiam peruenit. Hac pace compreheſi non fuerant Lotharingiæ nec Auſtriæ Duces, Heluetij, Rhenenſes, nec Francorum Rex, qui re intellecta irritatus, coactis quatuor peditum ac duobus equitum millibus, Borbonij Ducis filium nothum præficit (is filiam Regis notham in vxorem duxerat) ac Burgúdiam inuadere iubet. Cùm omni cladis genere regionem infeſtaſſet, concurrentes ad arma nobiles prope Chinoum cruento fudit prœlio, captumque Antonium Lutzenburgium Lodouici filium, ac Lodouicum Mómartinum cum pleriſque aliis viris nobilibus in Fráciam abducit, cæſis Burgundionum duobus millibus. Traiecerat interea Eduardus Anglorum Rex Caletum viginti bellatorum millia, ac in Picardiam recta contendebat. Pugnax relicta exercitus ſui parte maxima contra Lotharingú ac Heluetios, quibus bellum inferre ſtatuerat, parua manu ad Anglica peruenit caſtra, quod adeò ægrè Rex tulit Eduardus, vt vix contumelioſis abſtineret verbis, oriretur que inter eos non ficta ſimultas, quod paulo pòſt Rex Eduardus pactis in nouem annos cum Franco induciis palam eſt teſtatus, pollicente ſingulis illi annis Francorum Rege quinquaginta aureorum liliorú millia, ac in promptu numerans ſeptuaginta quinque millia, addens ſexcenta optimi vini Francici dolia, in proceres verò Anglos tam extitit liberalis, vt Franciam auro exhaurire diceretur. Conditionibus ritè obſignatis, Rex Eduardus menſe Septembri in Angliam nó ſalutato Pugnace reuertitur, quo ex tempore nunquam ſincerè inuicem dilexerunt, obtulitq́ poſt paucos menſes Eduardus ſe cum exercitu in Belgas contra Pugnacem profecturum ſi dimidiam bellici ſumptus partem ſoluiſſet, ac Portorij Caletani damnum ſibi ſarcire vellet, numeratis, durante bello, ſingulis annis quinquaginta aureorum liliorum millibus. Belgæ enim Caleti lanificium eo tempore exercere erant ſoliti. Egit perbenignè Anglo gratias Francus, veritus ne Pugnacis vxor facilè maritum fratri reconciliaret, mutatiſq́ animis in ſe arma verterent, quos tanto cum labore ac ſumptu ſeparaſſet. Eduardo in Angliam reuerſo, Pugnax cum Rege Lodouico in nouem quoque annos inducias facit, mercaturaque inter Francos ac Belgas, quę per quinquennium ceſſauerat, florere magno incolarum gaudio cœpit. Quare liberaliter Principi Belgæ magnam pecuniæ ſummam ad gerendum bellum numerant, exiguntur que maiores à ſacro ordine, eò acerbiùs quòd ſuperioribus bellis exhauſto fermè paterno theſauro, populum vrgere nollet; ne externis occupatus bellis, domeſtica ac ciuilia importuno tempore excitaret. E ſacro ordine pars quod erat imperatum contulit, cæteri recuſantes intentata lite ad ſummú Pontificem appellauere. Sed tandem prudentum obtemperantes conſilio, litem omiſere, ac è largiſſimo cornucopiæ promptuario Principem iuuere. Menſe Septembri in Lotharingiam Pugnax cum exercitu proficiſcitur, vlturus (vti famam ſpargebat) iniuriá à Duce

Nuciana

Nuciana obsidione sibi illatam, ac repetiturus pecuniam, ab auo patreq; suo prædecessoribus eius mutuo datam. Deditionem statim faciunt Bria, Bassompuia, Chastenid, Abia, Gressa, Loniacū, Confluentia, Auricurtum, Flouilla, Dendremium, Landra, Samblaum, Boquevilla, Nontaum, Membruna, Baiona, Antesonna, Versonna, Samutum, Gangona, Maisacum, Spinaum. Charnoum vi expugnat, præsidiariosque ad arbores strangulari iubet. Dux Reinerus Nancio ac Sirico præsidiis, necessariisq; de rebus prouisis, cum pretiosissima supellectile in Franciam ad Regem Lodouicum confugit. Exinde Siricum per mensem oppugnatum, circa Idus Nouembres deditionem facit. Moti vicinorum calamitate, ac proprio periculo Heluetij, Rhenenses, cæterique his fœdere iuncti, decernunt coniunctis viribus contra ire, reprimere ambitionem, ac restituere in regnum Ducē Reinerum. Sed quod hyems instaret, ac quæ ad bellum erant necessaria, nondum parassent, inducias cum Pugnace ad Cal. vsque Apriles anni 1476. pangunt, eo propter hyemem inducias non abnuente, quod occupata Lotharingia exercitum se non frustra habuisse arbitraretur, ac proinde veris initio eductis copiis facilè se Rhenanos per speciem vlciscendi Hagenbachij, Heluetios quoque quod contra se cōiurassent, subacturum, vt ab Oceano Septentrionali ac Batauis, ad Italiæ vsque Alpes, (Allobrogibus, Insubribusque sibi fœdere iunctis) inter Germanos Francosq; medius imperans vtrisque terrorem incuteret. Sirico expugnato, Nancio exercitum admouerat, ac posteaquam per nouem hebdomadas sæpius frustra oppugnasset, non paucis desideratis fortibus viris, inter quos cecidit Philippus Montibus ad Scaldim Regulus, extremam parari vim ciues ac præsidiarij vidētes animis cecidere, pactiq; vitam ac bona oppidum tradidere, paucis exceptis, in quos laqueo est animaduersum. Initio obsidionis Sirici coniuratum est inter Regem Francorum ac Pugnacem, secreto admodum consilio in mortem Lodouici Lutzenburgij Fani D. Pauli Comitis, ac apud Francos equitum Magistri, idque non sine summa, cùm palam fieret, multorum admiratione. Tanti enim viri supplicium non sine magnis causis expeti à tantis Principibus iudicabant. Flagranti certè desiderio, sed profunda cum dissimulatione, Rex à Lutzenburgio vindictam expetebat, quod regni initio Proceres contra se concitasse, coniurationisque auctorem acerrimum fuisse persuasum haberet, ac proinde vitam dignitatemque suam prœlio Monherriaco vel maximè in discrimen adduxisse censeret. Didicerat & eius consilio fratrem Carolum olim Pugnacis filiam in vxorem petiisse, conatumque ea ratione Lutzenburgium, aut se regno pellere, aut ciuile inter Frácos bellum suo magno commodo suscitare. Hæ duæ præcipuè odij fuere causæ, quanquam in speciem non solùm apud Pugnacem, sed etiam apud populum aliæ prætenderentur. Persuaderi enim clam amicis aliquot Pugnacis, bonis malisque artibus curauerat Lutzenburgum dissidia ac odia, inter Francos Burgundosq; serere, quo vterque Princeps operam amicitiamq; eius venari, ac ambire cogeretur, eò confidentius quod munita aliquot oppida suæ ditionis vtriusque fines attingerent, ac amicis opibusque præpolleret, tum quod vir prudens, multæque ab exacta ætate experientiæ ac vsus foret. Hæc non omnino falsa, callidè à Regis in maius aucta, leuibus è coniecturis, suspiciosum Pugnacis animum facilè sensim pupugere, vnde primum indignatio, deindè odium tam immensum erga Lutzenburgium excitarunt, vt clam cum Rege in mortem eius cōiuraret. Sed fallere senem perspicacissimum Principes non potuere. Certior enim de eorum coniuratione factus, deliberat cum thesauro (qui non exiguus erat) ad Fanum Quintini oppidum suæ ditionis, an in Italiam, Germaniam, aut alio fugiat. Sed trahente fato, Mōtibus Hannoniæ cum paucis equitibus ad Ioannem Rollinum Aimerij Regulum Hannoniæ Præfectum, amicorum intimum confugit, sperans propriis meritis eius se opera Pugnacis amicitiam facilè recuperaturum. Is, vti diximus, fugato in Franciam Reinero, expugnataque ferme vniuersa Lotharingia, Nancium regionis caput obsidebat. Rex Lodouicus intellecta Lutzenburgij fuga, Pugnaci missis legatis scribit, si cupiat se Duci Reinero opem non ferre, Lodouicum Lutzenburgium extremo afficiat supplicio, aut sibi tradat. Posteaquam aliquandiu super hac re deliberasset, flagrans cupiditate occupandæ Lotharingiæ, Heluetiæ, ac vlciscendorū Rhenanorum Regis legatis Lutzenburgium tradi iubet, à quibus Parisios perductus, ac paulò post iudiciali sententia condemnatus, publico loco, qui Graua dicitur, securi percutitur, ætatis suæ anno septuagesimo, vir nobilissimus,

simus, prudens, ditissimus, amicis ac clientelis potens, sed quod duabus sedere sellis commodum censuisset, partemque cui adhæreret eligere nesciuisset, inuidiæ succumbens, intempestiuæ etiam ambitionis suspicionem vitare non potuit. Petierat sæpius sed frustra, vt in conspectum Regis admitteretur. Sed is nec vultum nec orationem tanti viri ferre poterat. Bona eius omnia fisco sunt addicta, è quibus statim Rex, vt erat conuentum, Pugnaci Fanum Quintini, Hannum, Bohainum cum cæteris necati Lutzenburgij bonis, quæ in sua erant potestate, tradidit. Sed non desiit hac de causa Reinerum clam re ac consilio iuuare, quod ita futurum credere debuisset, non semel Regis
1476. leuitatem ac perfidiam expertus. Anno 1476. Heluetij potentia ac fortuna Pugnacis moti, missis legatis pacem petunt, pollicentes se Duci Sabaudiæ, Iacobo Remontij Comiti, cæterisq; eius confœderatis quæ eripuerant, reddituros. Sed is veteri innixus proferendarum limitum ab Oceano Hollandico ad Italiæ vsque Alpes proposito, cùm in Burgundiam reduisset, responsurum se ait. Heluetij quid vellet intelligentes, militem, pacis tamen spe non abiecta, colligunt. Terrebat enim eos fortuna Pugnacis, quæ ei omnibus in bellis benigna semper hactenus adfuisset, camque non solùm se, sed potentissimum Francorum Regem, ac Imperatorem Fredericum, coactis etiam in vnum vniuersi Imperij viribus, timuisse recordabantur. Iterum igitur legatos mittentes promittunt, si tacta pace fœdus secum fecisset, renunciaturos se aliis omnibus fœderibus, eiq; paruo ære cum sex peditum millibus contra Regem, ac quoscunque iuberet, merituros. Horum legatorum vnus pacem persuasurus, verissimis verbis Heluctiorum tum temporis paupertatem Pugnaci exponens, equorum exercitus sui frena, ephippia ac phaleras pluris valere demonstrabat, quàm præda quæ à rusticis, pauca oppidula ac regionem montosam asperamq; incolentibus, sperari posset. At is tanto faciliorem ab incultis barbarisque rusticis victoriam sperans, re infecta legatos dimittit. Francorum Rex audiens Pugnacem contra Heluetios seriò bellum parare, non parum gauisus, inquit: Miror cognatum meum non in decem & octo annos inducias mecum pepigisse. Ignorat certè quam graue onus humeris suscipiat, ac quos inuadere statuerit. Expertus enim erat Rex Lodouicus Heluetiorum virtutem, ac quàm acres bello forent, viuo patre, ducto in eos exercitu. Heluetij veteranorum delectu habito, exercitum cogunt, veritiq; seruitutis calamitate ob oculos posita, emori omnes potius, quàm denuò iugum subire decernunt, ignorantes suo ministerio diuinum Numen ambitiosissimi superbissimiq; Principis insatiabilem dominandi cupiditatem è summo fastigio in præceps daturum. Rex Lodouicus frustra (vti simulabat) pacem facere conatus, Heluetios clam pecunia adiutos, immensis promissis ad bellum animat. Interea Pugnax Comitem Nicolaum Campobachium in Italiam numeratis quadraginta aureorum liliorum millibus mittit, vt conscriptis quadringentis lanceariis equitibus, iungat se auxiliariis Ducis Mediolanensis, ac Iolæ Sabaudæ, qui in vnum coactis copiis, cùm quindecim armatorum millia recensuissent, inexpectato aduentu Losannam occupant. Pugnax vniuersa occupata Lotharingia, ac proinde contra Heluetios cum exercitu moturus, primùm Gransam, Comitis Iacobi Remontij oppidum in Heluetiorum finibus situm, ac non ita dudum ab eis occupatum, munitumq; præsidio octingentorum peditum, è quibus quadringenti Bernenses erant, obsidione cingit, frustraq; aliquoties oppugnatum, circiter centum quinquaginta viros fortes amittit. Sed cùm acrius quàm antea præsidiarij vim parari variis locis conspicerent, nemine suppetias ferente, pacti vitam, oppidum cum arce dedunt. Pugnax quod nunquam antea fecerat, rupta fide (vt solent plerunque, instante morte, hominum mutari mores) octoginta ad arbores strangulari iubet, ducentos proxima in palude mergi, cæteros abduci captiuos, quæ perfida crudelitas animos omnium Germanorum contra eum irritauit. Heluetij suis, ac fœderatorum aliquot millibus armatis, festinabant vt Gransios obsidione eximerent. Sed certiores dedito oppido commilitones contra datam fidem turpi morte necatos, Pugnacem ira ardentes insequuntur, indignam suorum necem vlturi, aut simul omnes casuri. Duce igitur Comite Hermanno Eptingemio, Comitis Sigismundi Austriaci legato, peditum viginti millia Vaumari vbi Pugnacis ordinarij corporis custodes in præsidio erant, castra locant, augeturq; eorum numerus, auxiliis Episcopi Basiliensis, ac Argentinensis. Pugnax aduentu Heluetiorum cognito, omnibus dissuadentibus

dentibus obuiam proficifcitur. Eptingemius paucis in oppidi obfidione relictis, vniuerfis copiis inter duos inter montes anguftum, quo Pugnaci neceffariò erat tranfeundum, occupat, gnarus ei hic equitatum, quo plurimum valebat, inutilem futurum. Caftra Pugnacis Granfæ munito erant loco pofita ab vno latere palude, ab altero foffis, vallifque, a tergo concatenaræ inter fe bigæ minoraque tormenta, à fronte maiora muniebant. Æquiffimo fuis loco vbi hoftem expectaffe debuiffet egreffus, tribus Francorum more inftructis aciebus, iniquo cum Eptingemio loco congreditur. Primæ aciei præerant fratres nothi, Antonius ac Balduinus (qui relicto Rege, cum fratre in gratiam redierat) cum Aurantij Principe, decem peditum millia habentes. Secundam aciem Pugnax ipfe ducebat, ftipatus Italis ac Sabaudis. Poftremam regebant Ioannes Ioannis Cliuiæ Ducis, fecundi huius nominis filius natu maximus, aduerfa laborans valetudine, Dux Iuliacenfis, Fredericus Egmondanus Ifelfteinenfium Regulus. Equites in cornua fecedere propter loci anguftiam nequibant. Maiora tormenta fequi feftinantem non poterant. Burgundi fratres cum Heluetiis congreffi fortiter dimicabant, ac ftudio cedentes ex anguftiis hoftem in apertum campum pellicere, deinde exoneratis tormentis equitatu vndique inuadere ftatuerant. Sed militum vulgus confilij ignarum, ac proinde fufos interfectofque qui in fronte pugnabant exiftimans, perinde ac fi panico forent terrore correpti, fugam omnes capeffunt, Ducibufque caufam exponentibus, ac vt ftarent, pugnarentque iubentibus non obediunt, aucto pauore cùm ex incognitis montium viis, recentes fubitò Heluetij, latera fuorum inuaderent. Pugnax fua cum acie primus fubfidio feftinans, à Campobachio iam tum proditionem moliente, deinde à cæteris equitibus, acies angufto in loco explicare non valentibus deferitur, tandemque diffipato vniuerfo exercitu, fugam cum cæteris capere cogitur. Veniunt in hoftium poteftatem, bellica tormenta, tentoria, commeatus, impedimentaque exercitus omnia, pecuniæ tantùm vt aceruis factis Heluetius miles inter fe diuideret, nihilque Pugnaci ex immenfa pretiofiffimaque fupellectile, perdito etiam vtroque figillo, præter eorum memoriam teftaret. Æftimata fuit hæc eius fupellex tricies centenis aureorum liliorum millibus. Non enim tantùm fuam, fed & prædecefforum incredibilem fupellectilem ac thefaurum hoc prœlio perdidit, ditatique funt maximè, qui ad victoriam nihil contulerant, mangones nimirum, mercatorefque pauci, quòd Heluetij agreftes, rufticique homines pretiofiffimas margaritas, vniones, ac lapides immenfi pretij præ ignorantia viliffimè venderet. Infigne exemplum his qui fortunæ bonis ftultè fidunt ac infolefcunt. E Pugnacis exercitu quòd maior pars pugnam non tentarit, circiter duo tantùm millia cecidere; falluntur infigniter qui fupra viginti quatuor millia interfecta fcribunt; capta funt figna militaria viginti & feptem. Nobiles multi fugam fiftere conati, periere, ac inter hos Ioannes Lutzenburgius Marlæ Comes, Lignacus, Chaftauguionius, Monfanforlinus, Antonius Lalanus, Lodouicus Rollinus. Qui Vaumarcui in præfidio erant, clade fuorum cognita, intempefta nocte per cuftodias, multis interfectis erumpentes, ad vnum omnes falui Salinas in Burgundiam peruenere. Capti tantùm ducenti, quos Heluetij in vindictam commilitonum Granfæ, Pugnacis iuffu, ftrangulatorum depofitis fepultifque cadaueribus, iifdem in laqueis fuffocauerunt. Pugnax ea nocte fuga Iverdunum peruenit, indeque Nazarethum, fummo mane Lofannam, vbi dolore accepti dedecoris, in animi corporifque ægritudinem incidens, belli tamen curam non omifit, Sabauda enim quatuor peditum millia iterum mittit, fed quæ in itinere à Friburgenfibus prœlio victa diffipantur. Ab Infubribus quoque recens aduenìens miles cùm Vuallifferlandos vexaffet, dimidia ab iis parte interfecta, cæteri in Italiam repelluntur. Atqui ex eo tempore Infubres ac Sabaudi, de Pugnacis fortuna defperantes, eo derelicto, cum Francorum Rege fœdus faciunt, quorum iudicium Reinerus quoque Angium, Barrenfium, ac Prouinciæ Lugdunenfis Dux, qui fe Siciliæ ac Neapolis Regem fcribebat, mox eft fecutus. Multis enim à Francorum Rege Lodouico iniuriis affectus, liberis, nepotibufque orbatus, decrepitus fenex Pugnacem regionum ac fortunarum omnium hæredem fcripferat. Sed poft hanc cladem minis à Rege oneratus, refciffo veteri teftamento, Regem nouis tabulis hæredem inftituit. Tot circumuentus Pugnax malis non fe deferit,

ferit, sed exercitum summa cum diligentia reficiebat, missisq; Geneuam ad Oliuerium Marcanum literis, iubet (capitis addita ni paruisset pœna) Iolam Sabaudiæ Ducem, cum Philiberto, Philippo ac Carolo filiis Geneuam proficiscentes ad se perducere. Marca cum domesticis officij specie obuiam Duci profectus, positis oportuno loco insidiis, cum omni eam comitatu capit, ducitque ad Fanum Claudij, inde Rochefortum, postremo Ruvram, vnde post paucos menses corruptis opera Francorum custodibus est liberata, Regeq; apud Turones salutato, ac liberorum ditionumq; tutore nominato, in Sabaudiam rediit. Philibertus filiorum natu maximus, obscura nocte, inscio Marca Geneuam, indeq; Chamberium à Sabaudis Marcæ seruientibus est perductus, tam strictam eius curam gerentes, vt postea ne Regis quidem in potestatem venire potuerit. Interea Pugnax coactis circiter viginti quinque militum millibus, Murtum Iacobi Remontij oppidum (vniuersam enim eius ditionem Heluetij occuparant) obsidione cingit. Heluetij, Rhenani, Comesque Sigismundus collectis triginta peditum, ac quatuor equitum millibus, contrà proficiscuntur, venitque eorum in castra Reinerus Lotharingiæ Dux, à Franco mediocri pecuniæ summa, ac quadringentis equitibus instructus, quem Regis intuitu exercitui præesse volunt. Quingentis tantùm passibus Heluetij à Pugnacis castris aberant, cùm vindictæ cupiditate, ac recuperandi decoris desiderio ardens, prior eductis copiis instructa acie in pugnam prodit, peditibus omnibus in vnam quadratam phalangem dispositis, equitibus cornua cingentibus, maiora tormenta peditum aciem præcedebant, tergum plaustra, carri, ac pauci ballistarij pedites custodiebant. Heluetij suis in castris quieti corpora curabant, quos cùm Pugnax horam & amplius instructa acie expectasset, sæpiusq; per Anglos ballistarios ad pugnam irritasset, nec tamen quisquam prodiret, satis sese eo die animandis suis profecisse iudicans, postremæ aciei pro rei necessitate non satis prouidens, ad castra reuertitur. Heluetij in hanc parati occasionem subitò omnibus castrorum portis peditem educunt, postremamque Pugnacis aciem, tanta vi inuadunt, vt tempus conuertendi exercitus eriperent. Corporis tamen eius custodes in pedes desilientes, Anglis iuncti ballistariis, irrumpentes Heluetios non solùm excipiunt, sed acriedita pugna, cedere etiam loco primos cogunt, donec Comitis Sigismundi equites his interfectis, reliquorum impetum repressissent, ac priusquam Pugnacis equites è prima in postremam aciem peruenire, tormentaque eodem attrahi poterant, in fugam omnes vertissent. Cecidere pugnantes è Burgundis, Belgisque morte non inulta octo peditum millia, tantundemque Germani in fuga interfecere. E nobilitate pugnantes interiere Somerseti Dux, ex Anglia ad Pugnacem cum ala equitum ballistariorum suo nomine profectus. Philippus Grimbergius, Aimerij Regulus, Iacobus Masius Pugnacis vexillifer, cùm se deficere sentiret brachio inuolutum, eo est immortuus, penesque ipsum viri nobiles complures. Qui Murti in obsidione relicti fuerant, cognita clade, vasa conclamant. Sed in perterritos præsidiarij erumpentes, facile omnes in fugam, ereptis impedimentis agunt, pauloque pòst in equites Germanos incidentes, ad vnum ferè omnes cæduntur. Pugnax tribus tantùm hominum millibus stipatus Riuerium in Burgundiam fuga peruenit, Heluetiis ad noctem tantùm insequentibus, deinde ad prædam conuersis. Prope Murtum in hunc vsque diem ædicula visitur plena interfectorum craniis ac ossibus, ictus è quibus viri interiere referentibus. Altera hæc clades mutato corporis temperamento Pugnacem atra bile repleuit, adeò vt nonnunquam cogitabundus totos dies solus sederet, debilitatoque colore naturali posthac calidissimis iuuando ventriculo, corde, ac sanguine vinis est vsus, cùm ante has clades ob caloris abundantiam, ante ac post prandium ptisanæ cremore vti consueuisset: adeò affectus animi, breui etiam momento, corporis temperamentum immutant. Sextus agebatur mensis, quod Francorum Rex Lugduni cognoscendis Pugnacis consiliis egerat, lætus se non frustrà Germanos Heluetiosque pecunia ac consilio iuuisse. Pergere igitur statuit, experirique num Pugnacem ac Imp. Burgundicum eorum opera perdere posset. Mittit statim ad Reinerum Lotharingiæ Ducem legatos cum pecunia, suadens in tanta oportunitate non quiescere, sed priusquam Pugnax vires reficiat, sua recuperare, Heluetios interim Rhenanosque omni ratione conciliare, vt eorum auxilio resistere possit. Regia pecunia

Reinerus quatuor peditum millia, ac mille quingentos equites Francos conscribit, moriturque eodem tempore Maria Harcurtij Comes vidua aui sui Antonij Comitis Vaudemontij, cuius hæreditate ditatus, magnam pecuniæ summam ex argenteis vasis poculisque mundo muliebri, ac pretiosa supellectile conflauit. Parua qua diximus manu occupat Reinerus Vaudemontium, Espinalum, ac aliquot munita castella, auctoque exercitu Nancij præsidium Burgundicum obsidione premit. Præerat oppido Ioannes Rubempræus ac Cochinus quadringentorum Anglorum Dux vetus, qui communi consilio se defendentes, Pugnacem expectabant. Sed is vix sui potens, sex hebdomadibus in Burgundia domi desidens nil agebat, frustra monentibus amicis Reinerum parua manu Nancium obsidentem, misso milite pelleret. Interea Cochinus Nancij in vallo deambulans, tormenti globo interficitur, Angliq́ue de auxilio desperantes, ac Duce orbati primo Rubempræum rogant, deinde cogunt vti præsidi militorum vitæ ac fortunis dedito oppido consulat, quòd cùm is fecisset, tertio post deditionem die, Pugnax sero cum exercitu veniens, Reinerum sequi instituit. Is se imparem sciens, exercitu proximus in oppidis distributo, duodecim tantum comitatus equitibus ad Heluetios auxilij causa cum pecunia contendit. Habebat Pugnax in exercitu non vltra sex bellatorum millia; hosteque quo cum congrederetur non reperto, Nancium obsidere instituit, qua expeditione à Comite Nicolao Campobachio (quem sibi legatum in exercitu sumpserat, quanquam se primo contra Heluetios prœlio deseruisset, eademque adhuc simulator in perfidia maneret) sine causa proditus, vniuersa familiæ Burgundicæ Francici stemmatis virilis stirps, thoro nata legitimo apud Belgas interiit. Erat Campobachius natione Neapolitanus, Arragoniis ac Andegauensibus pro eo regno contendentibus, Andegauensium semper partes secutus, donec his ab Arragoniis pulsis exutus fortunis cũ multis aliis proceribus proscriberetur. In Franciam veniens aulam Reineri Andegauensis, eoq; sene, filij eius Ioannis, deinde nepotis Nicolai est secutus, habitusque à singulis summo semper in honore, ac muneribus excultus. Sed cum Nicolaus Calabriæ Dux veneno à Rege Lodouico esset sublatus (quod Pugnacis filiam ambiens Burgundicas partes foueret, ac patris sui Ioannis, auique Reineri ditiones Belgis magno Francorum incommodo iüngere properaret) Lotharingia ac actio regni Neapolitani familiæ cessit Vaudemontanæ, quod Fredericus Comes Vaudemontanus Iolam filiarum Reineri Andegauensis natu maximam in vxorem duxisset. Sed quòd hæ nuptiæ extortæ contra Reineri Andegauensis voluntatem essent contractæ (prœlio captus, vt in Boni vita scripsimus) non solùm Reinerus Vaudemontanis Lotharingiam sibi iure debitam, sed etiam ditionum suarum possessionem inuidebat, hæredemque alium quàm filiæ Iolæ maritum eiusque liberos instituerat, Carolum nimirum Pugnacem, qui hac de causa ad regna aspirans Italica, quicunque Reineri ex aula, Franci ne an Itali forent, ad se veniebant, benignè excipere solitus erat, inter quos facilè primus senex pauperque Campobachius, decem aureorum liliorum millia quotannis a Pugnace familiæ nutriendæ causa accipiebat, secretioribusque adhibitus consiliis, legatum sibi omnibus in bellis nemini magis fidens assumpserat. Campobachius verò quumprimum ex Italia quadringentis cum equitibus Belgica pecunia conscriptis peruenisset, paucis aliam causam quàm malam mentem, malumque animum reddentibus in exitium Pugnacis, Francorum astuta concitatione clam coniurat, Regi Lodouico promittens, si sibi Præfecturam quadringentorum ordinariorum equitum, ac in Francia Comitatum dono dedisset, parataque in pecunia viginti quinque aureorum liliorum millia numerasset, Pugnacem se interfecturum, in pugna deserturum, aut captum ei traditurum, primum hac de re Lugduni Petro Patauino Italo Regis medico cui fidebat, locutus, ac deinde apud Pedemontanos Fani D. Praij Regulo Regis ibi legato, qui cum Regi rem omnem narrassent, admiratus (vt vult Philippus Cominæus) quid sibi vellet tantæ rei præsentatio, nec satis credens Campobachium quod pollicebatur executurum, quippe qui non solùm in honore apud Pugnacem esset, sed magnis muneribus ei planè deuinctus, veritus ne in se fabam cuderet, Pugnacem hisce de rebus per Contai Regulum legatum eius certiorem facit. At is Campobachio supra modum fidens, regias existimabat has

esse artes diffidentiam procurare, & Campobachium à se alienare cupientis, adeoque eius animo hæc sederat profundè opinio, vt nunquam hac de re Campobachio verbum faceret, multoque quàm vnquam anteà chariorem haberet. Hæc Philippus scribit Cominæus. At prudentiores memoria repetentes Regem Lodouicum proprium fratrem, cognatumque Nicolaum Calabriæ Ducem veneno sustulisse, Pugnacisque necem per Rubempræi filium nothum, aliosque insidiatores variis tentasse modis, non dubitabant eius quoque artibus Campobachium corruptum, sed alta dissimulatione (qua Rex hic plurimum valebat) post mortem etiam Pugnacis delectò prorsus Campobachio facinus agnoscere noluisse. Campobachius post secundam Pugnacis cladem Regi ac Duci Reineto de prodendo Pugnace iterum verba facit, sperans ab vtrisque aut eorum altero magnis se muneribus oneratum iri. Quare Rex fidem proditori ac desertori habere incipiens, nonnihil donando, aureos verò montes promittendo, spe suspensum eius ducebat animum. Dux Reinerus multo in causa flagrantior, si quod promittebat perfecisset, Comitatum ei Vaudemontanum pollicebatur, pecuniamque vltra status sui vires proditori donabat, quod Nancæi expugnationem impediturum se certò promitteret. Hæc inter eos procurabat vir nobilis è Prouincia Lugdunensi natus cognomine Suffron, Ducis Reineri œconomus, qui cùm mense Nouembri Nancæos commeatu ac milite iuuisset, cum paucis in tergo fortiter pugnans, circumuentus à Burgundis, capitur. Ægrè ferens Pugnax Nancæos commeatu ac milite adiutos, consilio Campobachij, Suffronem statim ad arborem iugulari iubet, præfatus, Principe æneis tormentis munitionem quatiente, neminem ingressum tentare debere, nisi captus ad arborem suffocari velit. Tyrannorum hanc legem generosi Principes nunquam probarunt, nec obseruarunt, æquum iudicantes, vt durante bello (absit tantùm perfidia) vnusquisque suas partes omni ratione; modo ac arte defendat, ac iuuet, nec necesse esse vt existimationem nec potentiam vllius Principis qui sit hostis (excipimus impiam subditorum contra legitimum Principem defectionem) vel infirmissimus etiam ante oculos habeat, tantùm qua ratione, consilio, astu aut vi sese ab eo defendat. Suffron nullam euadendi viam, nisi detecta Campobachij proditione videns, aperiendam censet; quanquam Regi ac Duci Reinero, Heluetiis, Rhenanisque non parum ad vniuersi belli euentum incommodi esset allaturus. Sed tam turpem Campobachij erga tam benemeritum patronum proditionem non ferens, quo is celerius sceleris sui pœnam subiret, vitæque hac ratione suæ consuleret, Pugnaci iubet nunciari, habere se communicanda, quæ non minus ad vitæ quàm ipsius conseruationem spectarent. Timuerat hæc Campobachius, ac proinde rarissimè à Pugnacis latere discedens, dum hæc nuntiarentur, præsens erat. Iubet Pugnax quæ vellet internuntio dicere, scire enim se mendacia protrahendæ vitæ causa fingere. Negat Suffron se præterquam Principi sua communicaturum. At is verbis eius nil motus, accelerari necem iubet. Cùm duceretur Suffron, sæpius vt in conspectum Principis admitteretur rogabat, promittens se detecturum quorum cognitio pluris quàm possessio Burgundiæ, acquisitioque Lotharingiæ ei esset profutura. Nobiles aliquot Burgundi qui Suffronem nouerant, exoraturi Principem, ad eum pergunt. Sed cubiculi foribus propinqui, nuntiat Campobachius iratum Pugnacem, quòd adhuc viueret, admittere hominem nolle, ac vt statim iuguletur, iussisse, mittitque eodem momento ad Præfectum rerum capitalium (Prouostum vocant) qui eadem Principis nomine mandet. Postrema Suffronis verba hæc fuere: Pugnaci non minus quàm mihi postremus instat dies, quod qui ei è consiliis est intimus, probè nouit. Indigna Suffronis mors tam malè Lotharingos habuit, vt captos Burgundos ac Belgas eodem afficerent supplicio. Obsidebat interea exiguo cum exercitu, brumalibus diebus, pertinaci proposito Pugnax Nancæum, proditore exercitus legato, militibus maiori ex parte aduersa valetudine affectis, malè armatis, ac omnium rerum inopia laborantibus. Scribit igitur Guilielmo Hugoneto Burgundiæ Cancellario (cui ante paucos dies dono dederat Flandriæ oppidum Middelburgum) conuocatis Belgarum Ordinibus, pecuniam ac recentem in supplementum militem imperet, clientelasque suo nomine ad arma cogat, quod Hel-

uetij ac Rhenani exercitum soluendæ obsidioni pararent. At contrà Campobachius primariis aliquot Belgarum viris scribit, necesse non esse brumalibus diebus, nobiles ad equum conuocare; quòd Heluetij iustum non cogerent exercitum, Nanceïque post octo dies commeatus inopia deditionem essent facturi, quo in oppido militem essent refecturi, ac hibernaturi, Lotharingis pecuniam in stipendium suppeditantibus, cuius adhuc aliquantulum superesset, non ita pridem à Burgundis ac Lutzenburgiis missum. Non temerè Hugoneto crederent, qui proprium magis quæstum, quàm Principis necessitatem rei bellicæ impetitus ob oculos habere consueuisset. Qui Campobachij acceperant literas, satis sciebant quo is apud Pugnacem esset loco, quanta eius existimatio, quodque omnium secretissimorum Principis consiliorum foret particeps, ac proinde ei fidem habentes, pecuniæ parum Hugonetus impetrare potuit, militem præter voluntarium nullum, nobilitate ante ver arma induere recusante. Quemcunque igitur Hugonetus mouebat lapidem, nil precibus minisque obtinere potuit. Pugnax re intellecta (præter Campobachij perfidiam) iurat se in immorigeros non aliter quàm in rebelles animaduersurum. Engelbertus Nassauuij, ac Ioannes Chimaij Comes, aliquot cum nobilibus ac paucis peditibus, summa cum difficultate ac periculo Nanceana ad castra perueniunt, magna Principi auxilia promittentes, si bellum ducere, ac pugnæ in ver supersedere vellet: sed trahente eum fato, sana non admittebat consilia. Manebat enim obstinato animo in obsidione, multis singulis diebus in exercitu fame ac frigore morientibus, cùm non minùs obsideretur, quàm obsideret. Francorum enim Rex ne è Francia commeatus aduheretur, impediebat. Dux Reinerus, ne è Lotharingia, Burgundia, aut Lutzenburgo nisi extrema cum difficultate, quòd Germani à Rege mercede conducti agros Lutzenburgensium spoliassent. Belgæ propter hyemis asperitatem, itineris longinquitatem ac difficultatem, parum iuuare poterant. Intereà Heluetij ac Rhenani sollicitatione Ducis Reineri, quindecim circiter bellatorum millia coëgerant, Rege singulis aureum lilium numerante, ac pro reliqua solutione fideiubente, mittenteque insuper Cranij regulum nongentis cum equitibus lancearijs, quos è Francia exulare fama ferebat, ne Rex inducias violasse diceretur: sed qui pro more è longinquo auxilij tantùm spem faciebant, pugnæ se non miscebant. Nolebat enim Rex apertè inducias cum Pugnace in nouem annos pactas, ne in se bellum verteret, violare; timens ne versa facie fortuna ferocis animi conatus iterum iuuaret: hostes tamen Pugnacis, clam consilio ac auro iuuabat, subditis potestatem militandi cum qua vellent parte faciens, sed pauci ad Pugnacem, multi verò quotidiè ad Reinerum proficiscebantur. Rebus omnibus paratis Dux Reinerus confœderatis iunctus, instantibus Ianuarij Cal. castra Beneuillæ locat, postero die ad Fanum D. Nicolai, quod haud procul Nancæo distat, vnde Nonis Ianuarij anno 1477. vt oppido de rebus necessariis prouideat, aut 1477.
cum Pugnace confligat, instructa acie, Nancæum rectà pergit. Non enim diutius inopiam rebus omnibus consumptis tolerare poterant, ac proinde dedito oppido in potestatem hostis concessissent, nisi Reinerum ad opem ferendam festinare cognouissent. Pugnax de hostium aduentu certior factus, Præfectos, quod ab aliquot annis non consueuerat, ad consilium vocat. Prudentiores, ac qui rem bellicam longo vsu didicerant, vnanimi voce suadebant, castra Ponmussonium mouere, ac exercitum proximis in oppidis castellisque diuidere. Germanos enim, importato Nancæi commeatu, brumæ diebus oppida de præsidiis ac commeatu prouisa non obsessuros, sed domum vitatis frigoribus dilapsuros, nec facilè iterum coituros Ducis Reineri causa pecuniæ inopis, deinde ad Nancæi obsidionem reuertendum, ibique ver, ac è Belgis militem cum auro expectandum. Salubre consilium altus Pugnacis generosusque animus sequi non potuit, intolerabilem fore ignominiam ratus, si hosti è propinquo pugnam cienti obuiam ire ausus non fuisset. Secutus igitur imperitorum ac proditoris Campobachij sententiam instructa acie paucos valetudinarios recentibus ferocientibusque obiicit hostibus. Vix enim decem virorum millia in exercitu habebat, è quibus duo tantùm millia sana beneque armata erant, quæ in fronte contra quindecim Germanorum millia corporum animorumque vigore præstantia collocat, quemadmodum Oliuerius

rius Marcanus, Pugnaci tum temporis inter domesticos seruiens ac pugnæ huic præsens, in Annalibus, adducto conscientiæ suæ testimonio, asseuerat. Pugnacis acies vna ac simplex erat propter regiam viam oblonga, coactaque, Campobachio ac Galeotto dexterum, Iodoco Lalano sinistrum latus paucis cum equitibus regentibus. Pugnax cum fratribus cæterisque Proceribus mediam aciem obtinebat. Tormenta ænea paruo propter inopiam pulueris tormentarij, globorum, ac affecta magistrorum valetudine erant vsui. Heluetij suos in duas diuiserant acies. In prima erat Dux Reinerus circiter tria equitum millia, ac Heluetios pedites omnes ducens, incedebatque via regia contra Pugnacem. Alteri aciei præerat Hertmannus Eptingemius Rhenanos ac Lotharingos pedites regens, proficiscebaturque secundum dextrum ripæ fluminis Mosellæ latus, eo consilio (cùm de primæ aciei victoria non dubitarent) vt vitatis tormentis Burgundos à latere inuaderet, aut in fugam à prima acie actos caperet aut occideret. Exoneratis vtrinque magno cum reboatu tormentis, Dux Reinerus Pugnacis equites ab vtroque cornu tam celeri cursu inuadit, vt tormenta iterum vsui esse non potuerint. Defendebant se Burgundi aliquandiu pro paucitate strennuè, nec in fugam agi potuere, priusquam Campobachius quadringentis suis cum Italis ad hostes transiisset, tum pulsis cæteris Eptingemius vitatis tormentis à sinistro latere pedites Burgundos inuadit, ac post breuem pugnam equitum clade territos in fugam ruptis ordinibus agit. Pugnax vniuersi exercitus dissipatione motus, cùm frustrà ordines retentare, ac fugam sistere, sæpius inuadentem feriens hostem, esset conatus, ab omnibus se fermè desertum conspiciens, vi per vrgentes aliquot erumpens hostes consulere sibi conatur. Sed cùm paucis comitatus nobilibus viris ad Fanum Ioannis Rhodij haud procul Nançeo peruenisset, ac equo calcaribus concitato obuium torrentem saltu transire vellet, eo præ lassitudine ad ripam offendente, in torrentem cadunt, sequebanturque multi quis esset ignorantes, è quibus Claudius Baumontius, nobili apud Lotharingos loco natus, surdus, ac inter pedites militans, equi iacentis clunes infesta hallebarda tanta vi reiterato aliquoties impetu verberat, vt frustrà surgere conatus, ephippio Pugnacem armis grauem eiicere cogeret, inque eum deinde Claudius cruento conuersus telo repetitis sæpè ictibus eodem in loco iacentem mactat, superuenientesque Germani pedites ignoto cadaueri arma vestimentaque detrahunt, tribus in corpore posteà repertis vulneribus: vno in capitis dextero tempore ab aure ad dentes vsque penetrante, cæsimque hallebarda icto, soloque vulnere lethali: altero in dextero femore, quod ad genitalia vsque pertinebat: tertio in podice acie hallebardæ, quemadmodum & secundum, punctim inflicto. Iacebat Pugnax nudus, ignotusque, ac haud procul eo Ioannes Rubenpræus, Contaius, Vivilla, aliquotque alij domestici eius nobiles, viri fortes, tertio primùm à pugna die ab his qui interfectorum corpora scrutabantur cogniti, quemadmodum & Pugnax è certis corporis sui signis, quæ sæpius notarat medicus eius Matthæus Lupus Lusitanus, ac puer amanuensis natione Romanus, è familia Colomnæa, nomine Baptista, qui dominum ephippio excussum interfici viderat, captusque in fuga à Campobachio, Duci Reinero fuerat donatus, quò Pugnacis cadauer ac locum vbi fuerat interfectus demonstraret. Gelu, frigoreque adeò Pugnacis facies intumuerat, ægrè vt cognosceretur. Periere è Burgundis circiter tria virorum millia; capti verò nobiles hi: Marchionis Rottelini, ac Comitis Nassouij filij, Comes quidam Anglus, Crouiacus, Chimaus, Himantius, Dinesius, Darburgius, Iacobus Galeottus, Antonius, ac Balduinus Pugnacis fratres, qui Francorum Regi eos expetenti sunt traditi, ac post aliquot annorum captiuitatem tandem liberati: Iodocus Lalanus admodum saucius, Oliuerius Marcanus Historiographus, Contai filius natu maximus, Montaguus, Osoletus, Ioannes Montfortius; qui paulò pòst pecunia fermè omnes sunt redempti. Cùm inimicæ acies ad manus venirent, Campobachius cum omnibus Italis equitibus ad Ducem Reinerum transiit. Verùm equites Germani nulla eos secum ratione stare volentes, nil sibi cum proditoribus commune esse, nec vna in acie pugnare velle dicebant. Territus Campobachius cum equitibus suis castellum occupat Condæum, haud procul amne Mosella situm, vnde recto itinere Lutzenburgum,

Theodo-

Theodonisvillam, ac ad vrbem Metensem iter erat. Occupato hic ponte, fugientes expectare statuit, è quibus non paucis interfectis, ditiores redemptionis causa seruabat. Postremis ad Ducem Reinerum verbis erat pollicitus, viginti se equites, apud Pugnacem cùm foret transiturus, relicturum, qui sese proditionis ignaros simulantes, occasionem interficiendi, aut capiendi eius essent obseruaturi. Verùm cùm Pugnacis acies multitudine hostium dissiparetur, viginti proditoribus exequendi facinoris modus est ereptus, cæsa cum cæteris maxima eorum parte, nolente Deo inter alia Pugnacis infortunia hoc eum affici dedecore, vt à propriis mercenariis militibus interficeretur, aut captus ad ludibrium veteribus hostibus traderetur; sed postremò hoc eum honore, exemplo multorum Regum ac Imperatorum, decorante, vt inter hostium amicorumque cadauera armatus vitam finiret. Campobachius (proditione diuulgata) Francis, Lotharingis, Germanis, Italis ac Belgis inuisus, tandem ab Italis commilitonibus proditionis sese pudentibus desertus, pauper ac priuatus, vitam exul vagusque finiuit. Causam proditionis adferebat, Quòd pecuniam à Pugnace pro stipendio postulans, superbo se semper ac arroganti responso, inanem dimisisset, iubens, vti cœperat, fidelem sibi operam præstare, nec de sua liberalitate iustaque remuneratione quicquam dubitare. Ferre se quoque non potuisse Lotharingiæ Ducem hæreditario sine causa pelli imperio. Verùm cùm iniquæ à nobilibus generosisque viris hæ causæ essent iudicatæ, à singulis ad instar contagiosi veneni est vitatus. Sepultus est Pugnax in primario ciuitatis Nancæi templo ante summum altare D. Georgio tutelari Diuo suo consecratum, iuxtaque eum qui vnà ceciderant viri nobiles, iussitque Dux Reinerus eodem loco erigi tumbam, superque eam imaginem Pugnacis, additis natalium insignibus, vt etiamnum hodie apparet, adfixaque fuere à viris ingenio præstantibus, rudi tamen literatura, Epitaphia varia, è quibus quod breuitatis causa arridebat, hoc vnum adferre impolito exaratum seculo placuit:

Te pacis piguit, te taeduit atque quietis,
Carole, sicq́ iaces? iamq́ quiesce tibi.

Postea Imperator Belgarumque Princeps Carolus Quintus, Pugnacis ossa Nancæo Lutzenburgum transferri curauit, vnde ab eius sorore Leonora Brugas Flandrorum sunt translata, ac in Choro templi D. Mariæ Virginis ante gradus summi altaris in sepulchro filiæ eius Mariæ condita, quod vtriusque æneum ibidem ex ære flauo testatur mausoleum. Eo quo pugnatum est loco, Dux Reinerus sacellum (quod etiamnum extat, vocaturque Burgundicum) ædificari iussit, defossaque circumquaque suorum hostiumque cadauera, condi curauit. Dimicatum est, vti diximus, prope Nancæum Nonis Ianuarij anno 1477. cùm ego quinque hosce libros quatuor Burgundiæ Ducum vitam continentes Nonis Ianuarij anno 1577. absoluissem. Natus erat Pugnax cùm interficeretur, annos quadraginta quatuor, mensem vnum, dies viginti quinque, mediocri præditus corporis statura, patre breuior, firmis ossium compagibus, carne succulenta, facie nonnihil oblonga, fronte ampla, oculis fuscis, intuitu acri, planeque virili, naso oblongo, ac circa nares crassiore, mento vt prædecessoribus in longitudinem vergente, colore fermè cineritio, coma, superciliis, barbaque fusca. Paucos suo tempore pares habuit ad ferendam famem, sitim, frigus, ac calorem, quod continuis bellis propè docuit, nec æstate, nec hyeme quiescens, adeò vt postremò Leodiensium, ac hoc Lotharingico bello, non pauci eius in castris fame, frigoreque, è promiscuo non solùm vulgo, sed etiam è nobilibus perierint, plerique certa membra perdiderint, aut alia de causa bello inutiles facti fuerint. Audacior, pugnacior, animique altioris Princeps, eius tempore inter Christianos non vixit, quique solus sperarat, alterum sese Alexandrum, Iulium, Pompeium aut Carolum Magnum futurum, donec videns cælestia decreta animi sui conatibus respondere nolle, sed Lotharingiæ Ducem viginti tantùm annorum adolescentem, milite ac pecunia carentem, pauperrimosque Heluetiæ ditionis rusticos (qui tum temporis conferri non poterant cum huius seculi Heluetiorum opibus) secum acie congressos, bis vicisse, incredibilemque maiorum bellicum apparatum, opesque diripuisse, in furorem fermè accepti dedecoris pudore versus, ter-

riam pugnam mortis desiderio magis quàm spe victoriæ iniuit, sæpius animo reputans Francorum Regem semel victum, nunquam amplius acie congredi ausum, ipsumque Imperatorem Fredericum vniuersæ Germaniæ viribus cinctum, prope Nucium pugnam exhorruisse. Auum Ioannem Intrepidum adeò multis in rebus referebat, vt huius animam Pugnacis in corpus migrasse dixisses. Erat enim vterque Intrepidus, ambitiosus, inquietus, belli auidus, ac sibi placens. Patre Philippo Bono imprimum mortuo, quòd secundo rerum cursu animus nondum esset inflatus, admodum erat affabilis, non rarò Prouincialibus consiliis, iudiciisque assistens, pauperi æquè ac diuiti, ignobili pariter ac nobili breue ius dicens. Primus fuit Belgarum Principum qui nobiles ac potentes homines armis ius quod habere existimabant exequi, prohibuit. Struxerat enim olim in hunc vsum extra vrbes oppidaque, castella, arces, ac munitas turres, quarum adhuc reliquiæ non paucis exstant locis, vbi cum clientibus amicisque congregati, de iure inter se armis disceptabant. Laudata est Pugnacis moderatio, quòd vt pater, nec vestium, nec exquisitorum ciborum luxu diffluxerit, nec mulierosus fuerit. Nusquam enim de liberis eius nothis, nec concubinis legitur. Belli tempore diuinum cultum contempsisse iudicasses, cùm pacem haberet, non religiosum, sed superstitiosum dixisses. Musicam callebat, seseque in ea lubenter exercebat, habens vt prædecessores exquisitum symphoniacorum ordinem. Tres duxit vxores; Catharina Caroli sexti Francorum Regis filia, intacta obiit. Isabella filia amitæ eius Agnetis Burgundicæ, ac Caroli Borbonij, primi huius nominis, Bruxellæ paulò post pugnam Monherriacam, viuo patre Philippo Bono, decessit, peperitq; ei Mariam Belgarum Principem Maximiliani Austriaci vxorem, qui eam (vti narrauimus) viuo Pugnace, diu ambierat. Tertia vxor fuit Margareta filia Richardi Eboracensis, soror Eduardi quarti Anglorum Regis, quæ cum Maria eius filia Gandaui, cùm ad Nancæum interficeretur, habitabat, viduamque nullis è Pugnace susceptis liberis, diu illi supervixit, moriens anno Hac igitur ratione Carolus Pugnax exacto vitæ curriculo est extinctus, potuissetque è naturali corporis constitutione ad iustam peruenire senectutem, nisi vis illata foret. Burgundionum Dux Flandrorumque Comes quartus, ac Belgarum Princeps secundus fuit, qui ortus è Regia Francorum stirpe ab Hugone Capeto claritatis initium habenti Valesiorum cognomine gaudet, quæque in hunc vsque diem multorum Procerum insana cum inuidia, magna tamen cum laude, Franciæ præest, produxitque non solùm præclara Valesiorum familia tredecim Francorum Reges, sed priusquam id cognomen adsciuisset, cum laude Francis laudatissima præfuit familia trecentis continuis annis, ac per secundum, tertium ac quartum natu filios, Andegauensium nimirum Proceres gubernacula regni Anglici, Siciliæ, Neapolis ac Hungariæ tenuit, Ducatum Burgundiæ, Borbonij, Aurelianorum, Biturigum, Angium, Nortmanniæ, Guiennæ seu Aquitaniæ, Barræ, Prouinciæ Lugdunensis, Lotharingiæ, Champangæ, Turonum, Engulemæ, Alensonij, Picardiæ, Lutzenburgij, Brabantiæ, Limburgi, Geldriæ, Mediolani, Calabriæ, Apuliæ, Tarenti, totamque aliquando rexit Italiam. Comitatum verò Burgundiæ, Eusij, Neuersij, Rethellij, Estampij, Flandriæ, Artesiæ, Namurci, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, Zurphaniæ, cum multis aliis; timuereque aliquando Valesiorum nomen armaque Italia, Hispania, Turcæ ac Afri, sensereque noui Orbis incolæ, ac cùm maximè Germanorum Imperatorum fortunam populi Principesque horrerent, Valesij eos humeris suis propulere, finesque Francorum non sine detrimento intrare sunt passi. Sola eos Anglorum per ducentos annos felicia diu multumque exercuere arma, nunquam tamen acrius maiorique dignitatis cum periculo, quàm Duce Philippo Valesio, aliàs Bono, quo cæteris Valesiis reconciliato intra salsi maris spumas Angli à Valesiis citò sunt repulsi. Denique ab eo tempore, quo Hugo Capetus victis hostibus Francorum sine controuersia Rex, mansit anno nimirum 987. vsque in hunc meæ scriptionis diem anni 1582. nullæ Capetici sanguinis familiæ tam diu variis regionibus quàm Valesiorum præfuit. Apud Burgundos quidem ac Belgas (horum quatuor Ducum tempore tantùm computato,) annis circiter centum ac viginti summa cum potentia ac gloria imperarunt,

perarunt, continuis tamen semper exerciti bellis, quæ non solùm pecuniarum immensam vim exhausere, sed mercatum nunc cum Anglis, deinde cum Francis interrupere. Sed summa populi ac Principum inter se concordia (paucis exceptis, domitisque peruicacibus animis) felicem Belgis statum conseruauit, comprobauitque veritatem diuinæ Salustij sententiæ: *Concordia* (nimirum) *res paruas crescere, Discordia verò maximas dilabi.* Pacem, tranquillitatem, fidem, amorem, obedientiam ac felicitatem concordiæ agnoscimus, fructus gustabimusque, si ambitionem ac auaritiam domuerimus. Furiarum enim harum prior tanta vi magna etiam ingenia sibi subiicit, vt contempta vita, ac pulsa proculcataque æquitate, honestateque, diuina humanis miscere non dubitent, modò ambitioni pareant. Altera omnes omnium etiam ordinum homines adeò diuexat, vt excæcata mente, pulsaque ratione in omnem iniustitiam proni ferantur, perpetuaque animi corporisque sollicitudine inani agitentur. Quocirca si è temperantiæ ac rationis dictatu vitam instituerimus, non est quod infernales Furias timeamus, ac mentis corporisque concordiam, aliqua ratione adipisci, conseruareque nos posse desperemus.

ABSOLVTOS *Principes secundum regni leges, ex animi libidine, aut modo ex vtrisque mixto, viuendi rationem vtplurimum instituere, res ipsa docet. Et quoniam in specula quodammodo constituti, omnium oculis mores vitaq; eorum patet, homines variè de iis iudicant ac scribunt. Principes enim imperij potestate vsi quod cogitant, ac possunt faciunt: homines verò humana libertate innixi, quæ de horum gestis didicere, apertè sincereq;, aut fictè simulateq; scriptu publicant. Verùm scriptores quos affectus non rei veritas ad scribendum agit, præstaret breui sui operis ignominiam non subiisse, cùm eorum etiam labor à non paucis suggilletur, qui acta rei veritate Lectori proposita iudicium in medio relinquens, quod velit credere permittat. Sed hoc fieri difficillimè potest à subditis viuo Principe, aut eius liberis scribentibus. Necessariò enim eis plerisque in rebus est conniuendum, ac sæpius adulandum, cùm nullum Principibus hominum genus, minus vulnera sua attrectari, vitiaq; diuulgari ferat. Præstat igitur (si fidei ratio permittat) exteros de exteris scribere, aut subditos de Principibus vita ante aliquot secula functis, quòd eorum frigidior apud posteros memoria facilius Elogia (cæteris Encomia tantum requirentibus) admittat. Ne igitur pauca folia manerent vacua, quatuor Burgundiæ Ducum animorum habitus, è corporum temperationibus resilientes, quanquam non obscurè in vniuscuiusque vita descriptionis calce adumbratos, quantum iudicio assequi potero, omni seposito affectu delineabo, quòd nobilissimæ potentissimæq; familiæ legitima virilis stirps apud Belgas ante centum annos imperare desierit.*

PHILIPPVS AVDAX.

FVIT hic natura dissimulator, sui cerebri, ac qui aliorum consilia credere sequiq; videri volebat, pecuniæ auidus ac tenax, sed liberalitatis famam affectans, vxori superbissimæ ac fastuosissimæ multis in rebus necessatias ob causas obsequi coactus, astutè seuerus, inimicum tardè [illegible]ertium quartumque hominem, ne crudelis videretur, sed certò seueque vlciscen[illegible] Deo eiusque cultu certam, sed arcanam animo opinionem tectam gerebat, nullius tamen hausto opinionis poculo, sed patriis contentus mysteriis ac cæremoniis externa non appetebat. Animi erat satis moderati ac constantis, quique non citò in lætitiam, tristitiam, iracundiam, aut inuidiam abripiebatur, sed aliquo horum correptus, admirabilis aut formidabilis erat. Ingenio ac acumine pollebat, natura perspicax, acris, ac subtilis iudicij, prouidus, multa variaque excogitans, attamen suspiciosus; quare non facilè fortunæ instabilitati quicquam committebat. Liberorum potentiæ (nusquam tamen fide, quàm Francorum debebat Regibus, læsa) supra modum studiosus. In cibo, potu, vestitu, ac Venere temperantissimus, ac proinde vir exactæ ætatis minimè valetudinarius, multæ experientiæ, quique vtramque expertus fortunam

nam prudenter se gessit, sed quo senior, eo ad simulandum promptior ac versutior. E quibus facilè colligi potest, in Philippo Audace atram regnasse bilem, quæ cæteris probè temperata humoribus, ingenia comprehendendis abditis disciplinis, à vulgi captu procul dissitis apta producit, quibus si per belli occupationes, reipublicæque negotia auidum satiare animum potuisset, cùm certè vir ac Princeps insignis fuerit, sui proculdubiò seculi lumen aut extitisset, aut multorum expectationem fefellisset. Sed orbis huius terræ Theatrum, nil ab omni parte producit beatum. Quantus, qualisq; fuerit, ex eo apparet, quod ab eo auxilium non semel petierint Castellanorum apud Hispanos Rex, Imperator Sigismundus, Antipapæ Auenionenses, Schotorum Reges, singuliq; quod petebant, diuerso euentu impetrauere.

IOANNES INTREPIDVS.

INDOMITÆ ac inquietis fuit naturæ, vnde affectus nascebantur mirabiles, sensuum euagatio, ac inconstantia, fastus planè regius, inexplebilis vindictæ cupiditas, ambitio insatiabilis, animus ferox, sæuus, turbulentus, quietis impatiens, Francici imperij stabilitatem vt ex eo fundamentum regno suo faceret quærens. Popularis non natura, sed necessitate, quo eius bonis ac sanguine affectibus satisfaciendo suis, hostes opprimeret, nobilitati tamen amicus. Domesticis in rebus vt apud patrem viderat moderatus. Patre audacior, sed imprudentior, facilè rem fortunæ committens, existimans se eam vxorem duxisse, ac proinde nunquam ab ea deseri debere. Patre liberalior, animique excelsioris, ac planè imperterriti. Diuinum cultum parui pendebat, vsu potius quàm pietatis ratione inductus sacra frequentans, quod ab eo multorum prudentum nobilium virorum sinceram alienauit amicitiam. Princeps à nobilitate summoperè dilectus, à populo magis in admiratione habitus. Flauam in eo dominasse bilem, hæc apertè docent, non tamen ea proportione cæteris mixtam humoribus, qua in patre Philippo fuit atra bilis. Viribus opibusque Intrepidi vsi sunt, Guilielmus ac Ioannes Bauarus Hollandorum Comites, Rex Francorum Carolus sextus, Parisienses, ac Picardi.

PHILIPPVS BONVS.

NON sine ratione hoc cognomine ornatus, non tam erat ambitiosus, quàm veri honoris percupidus, inuitatus benignitate fortunæ, quæ eum mirificè complectebatur, quare tandem sui admirator factus, existimabat neminem se consilio meliorem, nec manu fortiorem reperiri. In cibo ac potu lubenter luxum videbat, pertarò tamen modum vsu excedebat. In conuiuiis verò triumphalium festorum, tanta conspiciebatur rerum omnium abundantia, vt vicinarum ditionum Principes ac populi de ea cum admiratione loquerentur, scriptores chartas nulla alia materia replerent. Eadem erat magnificentia in vestitu, imprimis cùm exteros Principes inuiseret, aut eorum legatos exciperet. Resplendens enim tum aurea argenteaque [illegible], pretiosisque lapidibus ac gemmis, vulgarium hominum oculos fulgore perstrin[illegible], eumque instar diuum aliquem admirabantur, amabantque eò magis quod iis semper temporibus stratæ variis ciborum generibus suo sumptu mensæ, populo aliquot diebus paterent, aditusque omnibus in eius cubiculum quo prandentem spectarent, admitteretur. Hunc luxum ex eo tempore Belgarum nobiles tam in cibo quàm vestitu sunt imitati, nemine amplius dedecus existimante, si vltra census vires vestiretur, aut epularetur: vocatusque liberaliter à quocunque nobili viro, comiter ibat, ac hilariter cum cæteris conuiuabatur, sæpiusque formosarum virginum amore captus, è diuersis quatuordecim vtriusque sexus suscepit liberos, viros consilio ac manu promptos, quos ad honores prouexit. Excelsi non minus patre erat animi, sed sensibus quietioribus, bello strenuissimus,

nuissimus, non enim minus militis quàm Imperatoris officio fungebatur, facilè rem fortunæ committens, prudentiæ satis, delatoribus citò credens, sed excusationem facilè admittens. In adolescentia planè erat sanguineus, quæ à flaua tamen bile temperabatur, ac propterea summis etiam affectus iniuriis, vel minima satisfactione, vel parua vindicta placabilis. Vt ditionum suarum fines extenderet, non semper ad amussim æquum bonumque perpendebat. Cæteris in rebus grauis, liberalis, aperti, non simulati animi, amicorum consilia audiens, credens, ac maxima ex parte sequens, subditos amans, ac diligenter defendens. Sine vlla simulatione pius, religionis catholicæ ecclesiæ cæremonias, patrumque per manus traditam multis à seculis consuetudinem accuratè obseruans, neque aliud quàm externi ritus significabant, animo sentiens. In bello acer ac seuerus, parta victoria clemens ac mansuetus, omni vita affabilis ac humanus. Senescens, vergenteque corporis temperamento ad frigus ac siccitatem, adhæc duobus periculosis morbis senex agitatus, multis in rebus animi habitus quoque est mutatus, excepta bonitate, quæ ad vitæ finem eum non deseruit, quod tam hostes quàm subditi sæpissimè sunt experti, quiduis impetrantes, qui senilibus obsequi annis didicerant. Amicitiam Boni ambiisse legimus Reges, Ordinesque Anglorum, summos aliquot Pontifices, Imperatores, ac Orientis Principes, Duces, Comitesque varios, singulosq; diuerso euentu bonitatem ac liberalitatem eius expertos.

CAROLVS PVGNAX.

HIC patre Burgundo, matre Lusitana natus, natura erat seuerus, ac grauis, supra modum fastuosus ac cerebrosus, quique aliorum consilia ac rationes ne dicam sequi, vix audire volebat, ignominiæ loco habens ab aliis discere, iudicans proprio in cerebro se omnia habere recondita, inquietus, sanguinarius, inexplebilis ambitionis, vindictæ supra modum cupidus, vt tamen se placari sineret, sui admirator summus. In victoria immisericors ac immitis: in conuiuiis ac vestitu apud exteros immoderatus, domi continens. A mulierositate alienissimus, quod excelsus, durusque animus à mollitie abhorreret. Sine iudicio liberalis, ac rursum illiberalis. Proximo à patris morte triennio subditorum amantissimus, humanus, ac affabilis, postea (secundo rerum successu animo elatus) nobiles pariter ac ignobiles despiciens, persuasum habens Deum contemptis Belgis, omnia potentiæ ac munificentiæ suæ dona in exteros effudisse, hacque de causa Italos ac Sabaudos belli pacisque consiliis præficiens, quod ei tandem infelicis exitus causa extitit, à suis nimirum desertus, ac ab exteris proditus. Francorum regno, cui omnes prædecessores, nisi irritati, fidelissimi semper fuerant, hostem sese acerrimum præbuit, querens Franciam suæ ditionis facere, aut vetus Burgundicum contra resuscitare regnum. Iudicia intemerata exerceri volebat, villicos, ac agrestes à militari insolentia diligenter defendebat, studens latis à se legibus, subditos ad absolutam sui obedientiam cogere. In diuino cultu inconstantis sese iudicij demonstrabat, quod nonnunquam longo tempore exercitio abstinens, cultum diuinum contemnere videretur: rursum alio tempore adeò sacris audiendis deditus, vt sacerdotes satis cæremoniarum solennia protrahere nequirent, etiam vrgentibus aliquando magni momenti negotiis, ac horridissimo brumæ rigore, obiurgaretque sacerdotes ac Antistites festinantius sacra absoluentes, rogans crederent ne in eum cui sacra faciebant. Rursum aliàs breuia volens sacra, rogabat an Deus ante meridiem tantùm foret colendus. Antequam fortunæ varietatem esset expertus, sine dubio atram in eo bilem exuberasse constat, quæ cum curarum indefinenti vexatione augeretur, ac secus quàm statuerat, à fortuna tractatus planè adureretur, admirabilium ante mortem affectionum causa fuit. Quare quid mirum, si subinde deficiente iudicio animus magnus ambitione cæcus quo non sperarat, fuerit redactus, cùm in rebus agendis non ratio ac prouidentia, sed impotens sui animus, affectuum æstu feruens, temerè omnia fortunæ committeret, quàm obedire sibi (quemadmodum auus Ioannes) debere censebat, ac quod animo conceperat, cum diuina conuenire

uenire prouidentia volebat, proinde se dominum Christiani primùm, deinde totius orbis terrarum futurum. Et certè nisi Numen obstitisset, nemini parcens, quod excelso decreuerat animo, sine controuersia tentasset. Quare non sine ratione Pugnacem timuit Francia, Germania, Hispania ac Italia. Præcipuæ Anglici regni familiæ, Lancastria nimirum ac Eboracensis, per vices se regno pellentes, auxilium à Pugnace rogatum venêre, primùm Hendrici sexti vxor, dum is in carcere ab Eduardo quarto Eboracensis familiæ Rege Londini detineretur. Erat enim Pugnax Lancastriis parte matris sanguine iunctus, Eduardi verò Eboracensis sororem in matrimonio habebat. Hac de causa primo vtrunque auro iuuit, postremò solum Eduardum, quòd didicisset Hendricum Lancastrium cum Lodouico Francorum Rege in suam coniurasse perniciem. Tandem cùm amicitiam Pugnacis quærerent Insubres, Sabaudi, Remontij Comes, Angium, Cliuiæ, Iuliaci, Borbonij, Biturigum, Britonum, ac Lotharingiæ Duces, Heluetij, Sigismundus, Tiroli Comes, vrbes oppidaque ad Rhenum sibi oppignorata, eaque cum Heluetiis pulso Lotharingo in seruitutem sine causa redigere conaretur, victoriis eius Deus finem imposuit, dissipauit potentiam, vires ac opes familię Burgundicæ fregit, eamque à summo fastigio deorsum præcipitans effecit, vt ab omnibus deserta confœderatis, etiam veteribus amicis in contemptum veniret, quo orbis terrarum Principibus exemplo foret, *Nil sub lunari circulo firmum, stabile, nec perpetuum sperari posse.*

FINIS.

INDEX HISTORIÆ
LOCVPLETISSIMVS.

A.

B.

C.

à Ganden-

D.

litera

E.

F.

G.

Tumul.

H.

I.

L.

Lodouicus

M.

N.

O.

eius

Q.

R.

S.

militem

FINIS.

ERRATA ALIQVOT SIC EMENDABIS.

Pag. 2. iura, *lege* Iura. *Pag.* 3. eumque omni thesauro, *lege* eumque omni. 6. cuius forte, *lege* forti. Francorum ibi Regium, *lege* Regum. 7. primoque pro, *lege* primisque. 10. ciuitatum Burgundiæ, *lege* Comitatum. 16. in Philippo postremo Burgundiæ Duce, *expunge titulum* Estampij. 21. pecuniæque inopia, *lege* pecuniæ. 22. Ioannem Reinerium, *lege* Riverium. Caruurensibus supra omnes infesti, *lege* supra omnes fuerant infesti. 24. Somanum amnem, *lege* Somanam. 36. infauste huius belli, *lege* infausti. 37. commeatum quærebat, *lege* quærebant. Donaturque ab Episcopo, *lege* donaoturque. cæteræque vrbis hostes, *lege* cæterique. 40. Burgundiæque. proficisceetur, *lege* proficisceretur. 41. ponte resecto, *lege* resecto. 46. ignem iniiciunt, *adde* indeque profecti. 48. aduenire conspiciebat, *lege* conspicerent. 49. qui vi aut astu, *lege* quibus vi aut astu oppressis populum rerum ignarum quiduis facilè admittere. consultum voluens, *lege* velis. ignauo mortis terrore, *lege* præ ignauo. 53. Vlissibonæ, *lege* Vlissibona. sesso Reinero, *lege* consesso. 54. Villafrancium, *lege* Villafrancam. 56. Gangellum, Milla, ac Vuchtum, *lege* Gangelli, Millæ ac Vuchti. 57. in Audacem, *lege* inter. 59. liberalitate texebat, *lege* tegebat. muneratæ, *lege* numeratæ. 60. Regi sui iuris, *lege* Rege. Aiuetam, *lege* Asneram. 61. molebantur, *lege* moliebantur. In morbum relapso, *lege* relapsus. 62. supra manu, *lege* supiema. obrenturos se Brabanti, *expunge* se. 66. Mardum, *lege* Mardim. 67. prolatæque, *lege* probatæque. 68. magna citeuin, *lege* magno. 71. liberi inter duos, *lege* libero. 76. Anchiauum, *lege* Aughiauum. ad Regem pertinere, *lege* non pertinere. 78. qui tamen, *lege* quum. 79. dominus Euchij, *lege* Cuchij. 80. Veromandius, *lege* Veromanduis. 85. editisque publicans, *lege* edictisque. 86. Compenlngam, *lege* Compenga. 87. quibus lectis, *lege* literis lectis. 90. ac omnibus, *expunge* ac. cocti, *lege* coacti. magis consulet, *lege* consultumm. 91. Amacrensis, *lege* Anacriensis. 96. comitatur laruam, *lege* larua. 97. per externa, *lege* propter. Aubugij, *lege* Antongij. 103. Meruaci, *lege* Meruani. Vetereque Viana, *lege* Veteraquæ, Viana. 119. aliquot funesta, *lege* alinqui. 120. obeuntes, *lege* abeuntes. 127. Overmerauæ, *lege* Overmeranæ. 128. Regulum, *lege* Regulo. 135. Præfectolque Gauere, *lege* Præfectos. sese ad eum, *lege* ad Bonum. Aucto exercitu pressuram, *lege* pressurum. ad venditionem, *lege* deditionem. 141. ad Zomam, *lege* ad Schaldim. 144. Rollimum, *lege* Rollinum. consilio Burgundi ac procerum, *lege* consilio Burgundiæ procerum 145. sed vniuersam fermè, *lege* sed per vniuersam. 146. Burgundus interdicit, *lege* Burgundis. 148. reuocat nobiles, *lege* euocat. 149. sed hi in seditione, *lege* sed ij. 153. quarto Vindamo, *lege* Vuidamo. 154. Isabellæ Lusitaniæ, *lege* Lusitanæ. Tuiorum, *lege* Tutorum. 155. cui tum temporis, *lege* ditioni Alperauæ tum temporis, &c. 156. hinc à tergo, *lege* hinc. Maheudricum, *lege* Monherricum. 158. fingere non destitit, *lege* fingere. 165. aut ab eo, *lege* ac ab eo. 169. hæreditatem adimit, *lege* adiit. 181. primus subsidio, *lege* primis. Lignacus, *lege* Ligniacus. 184. quæ non minus ad vitæ quàm ipsius, *lege* quæ non minus ad vitæ quàm dignitatis ipsius, &c. scire enim se, *lege* scire enim eum. 187. prope docuit, *lege* probè. 188. Struxerat enim, *lege* Struxerant. viduaque qui nullis, *lege* viduaque. *In epistola dedicatoria libri sexti pag.* 2. *legitur*, Socratis quoque Procesibus. *emenda* Sacratis quoque Proceribus.

GENEALOGIAE PRÆCIPVARVM ALIQVOT E GALLIA FRANCICA, AC BELGICA FAMILIARVM,

DE QVIBVS IN PRÆCEDENTI HISTORIA MAXIME AGITVR, AC ad eius intelligentiam plurimùm conducentes.

LIBER SEXTVS,

Auctore Ponto Heutero Delfio.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXXXIII.

AD CLARAS INCLYTASQVE PRIMÆ NOBILITATIS FAMILIAS, PONTI HEVTERI DELFII EPISTOLA DEDICATORIA.

CVM historiam rerum Burgundicarum, Viri Clariß. ac Nobiliß. eo quo institueram ordine fermè absoluissem, ac amicorum censuræ commisissem, commodum sunt arbitrati, si præcipuarum familiarũ, de quibus subinde fit mentio, stẽmata adiunxissem, ea ratione, qua in calce libri primi à me est factum, de Burgundicis Principibus, futurũ censentes, vti Lector certiùs de rebus gestis iudicaret, si breui in tabella Principum virorum maiores, ac quibus vixissent temporibus, conspexisset. Parui eorum consilio: sed cùm præcipuas fermè familias ex Hugone Capeto originem ducentes congessissem, ac hac in re me iis tantùm Gallis, qui Francorum gaudent nomine, pro parte satisfecisse viderem, idem mihi quod architectis, qui conceptum animo structuræ ac sumptuum rationem excedunt, accidit. Necessariò enim Francis Belgarum stemmata coniungenda videbam, quod in quatuor Burgundiæ Ducum vita promiscuè de vtrisque non semel fiat mentio, quæ cùm non tantùm è scriptoribus, sed hinc inde ab amicis conquiro ac accipio, creuit opus, ordoque confundi cœpit, quod diuerso mihi tempore missæ, parum referre arbitrarer, primo, medio, an postremo loco, hæ aut illæ locarentur Genealogiæ, modo eas coniunxissem quæ ex vno deriuantur fonte. Consilij quoque mei fuit, eas tantùm familias memoriæ posteritatis commendare, quæ è vetustissimis clariores sunt aut fuère. Nam si equestris ordinis familias omnes illustrandas desumpsissem, Deus bone, quàm immensum, ne dicam infinitum opus summo cum labore, maiore cum inuidia, periculo valetudinis accersita fame, dum famam quærere videor, mihi creuisset. Equestris enim ordo nobilitatis haberi debet initium: ante hunc familiæ quanquam claræ ac potentes, populares tantùm, quod apud populum maximè emineant, dici debent. Qui autem Principis beneficio, aut alia de causa in equestrem asscribuntur ordinem, ac è plebe hac ratione eximuntur, nobiles dici ac haberi debent. Neque tamen hic ordo temerè ab omnibus conferri solet. Absolutorum enim olim Principum, aut eorum tantùm legatorum munus erat, qui neminem equestri dignitate ornare solebant; nisi qui instructa acie iam iam cum hoste essent congressuri, aut parta victoria inter multos conspicui operam probassent. Sed huic legi non diu est statum, translato ad Imperatores imperio. Tanta enim Germanorum Imperatorum, ac Regum in conferenda hac dignitate liberalitas fuit, vt non solùm eum promiscuè darent, sed conferendi quoque potestatem fermè prostituerent. Hinc factum est, vt nemini tandem ferè denegaretur, Principésque ipsi cum hoste primum conflicturi eum ab æqualibus, aut inferioribus etiam caperent, fiebatque scapulis medio in campo, inspectante exercitu, leuiter gladio tactis. Tandem eo licentiæ est peruentum, vt liberos primùm natos dum sacra abluerentur aqua, dignitate equestri condecorarent. Socratis quoque Proceribus, (paucis tamen, ac summis) tribuendi dignitatis honor est concessus, quemadmodum & publicis scholis, quas Academias vocant, sed qui eum tantùm literatis, qui disciplinarum Cyclopædiam absoluisse iudicantur, conferebant, bellicorum facinorum iudicium ad se non spectare censentes. Principes profani vtrisque honorem meritò conferunt, quod non solis imperia armis tueantur, sed etiam consilio ac eorum opera, qui

curarum partem gerunt, muneraque publica cum honore obeunt. Nobilitatis enim decus non tantùm bello paratur, sed etiam ingenio ac eruditione quæritur. Corporeas enim vires, nec cor feruenti sanguine fidens, ac ad quæque audenda hominem sæpius sine iudicio concitans, non omnes accepimus, sed meremur honores variis virtutum generibus, inter quas potiorem semper locum in rebus publicis ac priuatis animi dotes obtinuere, deinde corporis. Minus ne Græcis ad Troiam pugnantibus, Nestor ac Vlysses, quàm Aiax ac Achilles profuere? Feroces ac robusti, quanquam stolidi, prœliis ac pugnis ad honores nituntur ac perueniunt: corpore debiles, at ingenio valentes, politicis artibus eodem contendunt, ac iure euadunt. Quibus verò Deus corpus solidum, vegetum, succulentum, ac in eo animum viuidum, perspicacem, acutum, ingeniosum, ac erga voluptates moderatum cautumque tribuit, etiam è fece plebis orti ad summa quæque, vel rumpente inuidia, peruehuntur, quanquam feliciter natorum insidiatrix tumida, ac benefactorum calumniatrix pestifera semper fuerit. Quid igitur, dices, sperare debent viri nobilibus orti maioribus, bonisque artibus ad honores aspirantes, quique in adolescentia voluptates, in virili ætate ambitionem, honesti terminis circumscripserint? Inuitis etiam his gloria crescet, autoritas summo cum honore vbique locorum aderit, existimatio sarta tecta manebit, quæ si hominibus contracto supercilio extorquere volueris, nihil aliud efficies, quàm vt in facie lauderis, conuersa fronte irridearis, neglecta enim dormientem etiam non deserunt. Plato ac qui eum sunt secuti, quatuor nobilitatis species statuunt. Primam eorum, qui è sanctis ac iustis orti sunt maioribus. Alteram, quorum parentes clari ac potentes principatum aliquem obtinuere. Tertiam, quorum maiores domi militiæue, illustriore aliquo claruere facto. Quartam, quæ ex indolis generositate, ac animi magnitudine petitur, propriæque virtutis laude nititur, hanc omnium vult esse laudatissimam ac excellentissimam. Nam qui è maiorum meritis ac gloria existimationem metiuntur, nil ipsi nec audentes, nec valentes, vt degeneres contemnit. Quintam speciem addidit Aristoteles, eorum, qui literarum disciplina, ac abditarum rerum scientia florent, aut floruere, quòd ij non solùm familiam ac penates faciant clariores, verùm Vrbes ac Prouincias, quibus sunt oriundi, illustriores. Nostra ætas secuta veteres Romanos, qui omnibus in rebus naturam sunt imitati, tres tantùm Nobilitatis ponit gradus, non temerè ab eorum discedens institutis, quos nulla adhuc vicit Respublica. Primæ Nobilitatis eos ponunt, quorum maiores in equestri ordine, ante auorum memoriam fuere, similes hos Romanorum Patriciis ac Senatoribus statuentes, quòd initiò nascentis vrbis Romulus in hunc ordinem legeret viros non solùm cæteros ætate ac rerum experientia præstantes, sed genere quoque, ac gentilitatis honore clariores, quos primùm Patres *ac* Seniores, *deinde* Patricios *ac* Senatores *appellarunt, sumebanturque initio ex hoc tantùm ordine, supremi Romanorum magistratus, aliumque præter hunc titulum Romani non ambiebant, defuncti enim publico munere, Reipublicæ quem sustinuerant officij ac dignitatis titulum, contenti Senatorio, reddebant. Secundæ nobilitatis loco eos habent, qui in equestrem ascripti non ita dudum ordinem auorum memoria inter populares familias numerabantur. Equitibus hi Romanis sunt similes, qui à Patriciis loco, honore, vestitu, annuli gestatione, ac necessaria equi nutritione distinguebantur. Tertia ac postrema nobilitatis species, popularis & olim erat, & nunc habetur, eorumque est qui in plebe magis eminent, in equestrem nondum asciti ordinem. Populi enim vox generalis est, complectens Nobiles ac Ignobiles. E populo Romani Equitum ordinem, bello aut peste diminutum supplebant: ex Equestri Senatorium. Sed cùm erepta libertate Romanorum Imperatores ad se summam rerum traxissent, in Senatorium ac Equestrem ordinem quos lubebat,*

lubebat, veteri more abrogato, legebant. Hac ratione nostra tempestate dictas nobilitatis species, inusitata Latinis locutione, nominari audimus: Nobiles veteres, Medios, ac Nouos, *non insulso iudicio rerum naturam, cum Romanis sequentes. Si enim sine inuidia virtuti ac ingeniis in Republica locum dare volumus, admittenda est hæc distinctio. Quis enim sine risu eum ferret Patricium, qui neget familiam suam è tenuibus initiis non aliquando ortam? Quis non stolidum iudicabit, qui stirpi suæ æternitatem polliceri audebit? Vbi nunc Virgilius, qui Iouem hoc modo de Romanis mentientem inducit?* Imperium sine fine dedi. *Iacet Roma cum Senatorio ac Equestri Ordine: Taceo de his qui ante Romanorum tempora clari fuere. Græciæ Nobilitatis ne vestigia quidem apparent, nisi eorum quibus aut philosophia, aut historia æternitatem dedit. Mirantur Belgæ mei, cùm in Annalibus suis, obsoleta vetustæ Nobilitatis cognomina legunt. Quæcunque sub Luna initium habuere, finem expectent necesse est. Proinde vetustissimis familiis intereuntibus, succedunt mediæ, his postremæ, exoriuntur rursum nouæ. Deprauatæ enim naturæ, ac distorti ingenij signum est, immutabili huic fatorum ordini, aut liuidè inuidere, aut stolido animo resistere. Contrà integri animi, ac bonæ indolis nota est, nullius virtuti inuidere nec malè velle, sed permittere vt pro suo arbitratu, rerum ille omnium conditor, ac moderator gubernet, contentique maiorum gloria, eos adæquare, aut, si datur animus ac fortuna, superare bonis artibus conemur. Interea admirabilem diuinorum donorum inter homines dispensationem, humili mente adoremus, alioqui animo nunquam quieti, illud in nos Poëtæ quadrabit:* Rabiem liuoris acerbi, Nulla potest placare quies. *Nihil certè alienius est ab homine generoso, ac bonis artibus diuinitatem affectante, quàm inuidia. Nihil Nobilitati gloriosius, quàm procul ab omni inuidentia, nouarum rerum auctores fugere, pacem populis quærere, ac conseruare. Nihil magnanimitati conuenientius, quàm sine inuidia leges tueri, ac ne vlla ex parte conuellantur, animi corporisque viribus obniti, nec dubitare, si opus sit, pro maiorum institutis vitam fundere. Nihil denique ab omni hominum ordine ac classe magis natura petit, ac suo quodammodo iure postulat, quàm vt sorte nostra contenti viuamus, ac sine inuidia legitimo Principi (qui Dei manus, munus, ac legatus est) indissolubili amoris ac vnionis vinculo colligemur: ita enim facilè fiet, auctore Comicó, vt sine inuidia laudem inueniamus, ac amicos paremus, familiæque nostræ æternum honorem ac decorem, apud omnes recto iudicio res perpendentes relinquamus. Vt verò plenissimè hoc in negotio, Viri Clarissimi, vobis satisfacerem, in fine huius epistolæ addidi schemata tria, quibus diuersæ regiones vtuntur in collocandis Nobilium familiarum depictis stemmatum scutis, è quibus rationem discent (earum rerum imperiti) quo modo ac ordine ea sint disponenda, ac qua ratione Nobiles depictorum scutorum recta collocatione, nobilitatem probent ac æstiment. Vobis igitur Viri Nobilissimi ac Clariss. quorum animi à connato æqui rectique amore, ad verum æternumque decus stimulantur, ac proinde recta iustaque cordi esse non dubitamus, dedicare hoc Opusculum non dubitaui, tum quòd ita maximè conueniebat, tum quòd ad honestas voluptates, veram laudem, ac æterni nominis comparationem, bonis vos artibus, maioribus animis annixuros non dubitarem. Suauissimè enim illa cogitatio animum subit, quæ docet per multa nos secula apud domesticos exterosque, cum laude victuros, ac sine vlla nominis labe, familiæque dedecore, historias nostri mentionem abhinc annos sexcentos facturos. Me certè vix alios huius laboris decerpturum conspicio fructus præter bene honesteque triti impensique temporis recordationem, quod in hac lamentabili ciuilium bellorum tempestate solatio fuit. Non enim solùm hæ furiæ nos liberè agere, sed etiam loqui vetant: mihi certè impedimento fuere, ne Genealogias abso-*

lutiores, ac plures darem, cùm ipsos Proceres coram adire, ac ex eorum Archiuis quæ desunt depromere non potuerim. Vestrum erit, Viri nobiles, hæc qualiacunque æqui boniq; pro vestra humanitate consulere, ac vbi erratum erit castigare, donec absolutiora acceperimus. Vereor enim ne subinde menda, aut in collocandis typis surrepserit (quod facilè vel diligentissimo typographo accidit) aut ignorantia mea peccatum alicubi sit, aut certè cum errore mihi aliquid transmissum fuerit. Difficulter enim propter rerum varietatem, ac antiquitatem in concinnandis Genealogiis error vitatur. Neque enim in hunc vsque diem auctorem vidi vel Latinum, vel Francicum, vel Belgicum, qui non erraris, quòd ab vno hæc homine absolui non possint. Plurium enim opera, vnius labore est opus in concinnatione. Ne verò plagiariorum more aliena mihi vendicare videar, qui in hac re me iuuerint, ac per quos profecerim, ingenuè iis in Genealogiis profiteor, quas amicorum amicitia sum consecutus, quorum hic nomina subiungere visum fuit, cùm vt semel vna in Tabella conspiciendos darem, tum vt notiores omnibus fierent, aliosque suo exemplo ad me iuuandum, ac opus hoc promouendum incitarent. Permittite igitur æquis animis, vt hæc sub nominum vestrorum patrocinio in lucem prodeant, ac obtrectatoribus calumniandi ansam vestra auctoritate præcidite. Non enim alia (post honestè transacti laboris suauem memoriam) me ad hunc laborem pertraxit causa, quàm sincerus amor, quo ab ineunte ætate erga homines nobiles, ac bonis artibus claros, impensissimè semper fui addictus, quòd ex eorum pectoribus æqui iustique scintillulas, è diuina illa generositate depromptas, resultare mihi certò persuaderem. Valete, ac siquid hoc Opusculum ad nominum vestrorum æternitatem conducere arbitrabimini, cùm is meus fuerit scopus vnicus, Deum optimum maximum, vt ita fiat, ac generosos, piósque vestros conatus fortunet, quam possum animo maximè submisso precor per Iesum Christum filium eius dominum ac Seruatorem nostrum.

Vestræ omnium Claritudinis

obseruantissimus,

P. Heuterus Delfius.

AD LE-

AD LECTOREM.

NE TECVM paruis de rebus amice Lector, quæ in Genealogiis subinde occurrunt subdubires, scito semicirculum, hoc modo factùm { ac aciem in medio habentem, comprehendere sub se liberos vtriusque sexus eius viri aut feminæ, in quem acies semicirculi desinit. Quod si occurrerit semicirculus sine acie, aut tantùm linea recta hac ratione [| scias eum aut eos, quem aut quos continent, præcedentis tantùm esse cognatos, aut affines, cognatum, aut affinem, non liberos. Idem iudicato vbi nullum reperies semicirculum, vel lineam. Elementa Latina, in Genealogiarum maxima parte sparsa, indicant locum illum ampliorem desiderate explicationem, quàm ibi poterat asscribi, necessariam tamen ad plenam Genealogiæ intelligentiam, ac proinde versa pagina, eò lectori properandum admonet. In iis verò Genealogiis, vbi nulla reperies Latina elementa maiuscula, supra hominum nomina depicta, scias quæcunque ad eius intelligentiam sunt necessaria, in Genealogia contineri, aut auctori incognita fuisse. Quæ verò præter hæc desiderari possent, minoris sunt momenti, quàm vt de iis te admonendum putem. Existimo enim adeò esse à me omnia clarè ac perspicuè ante oculos posita, vt non possit apertius; propterea etiam, omissis aliis modis omnibus, qui à variis Genealogiarum scriptoribus sunt vsurpati, hunc quem vides in vsum desumpsi, tum quòd sensibus humanis maximè sit expositus, tum quòd imitetur modum, quo vniuersa Europa in scribendo ac legendo vtitur, ac proinde facillimè ac citissimè ea quæ sunt scripta, ab oculis rapta ab animum transmittuntur, ac memoriæ statim ac tenaciter infiguntur. Si tutè, vt cupiebat animus, per Belgarum Prouincias peregrinari potuissem, habuisses plures & absolutiores Genealogias; cùm id non licuerit, vtere ac fruere his Lector, tempus fortasse aliquando desiderio tuo satisfaciet. Quod ad me attinet, concinnaui Genealogias propter historiam Burgundicam ac Belgicam, quibus lucem sunt allaturæ, non historiam propter Genealogias. Vale, ac laborem nostrum in bonam partem interpretator.

NOMINA EORVM QVI IN CONCINNANDIS GENEALOGIIS AVCTOREM SVA INDVSTRIA AC LABORE IVVERVNT.

ANTONIVS *Burgundus Vuacke ac Capellæ dominus.*

Arnoldus Sasboutius Spalandij dominus, ab Imperat. Carolo quinto Senator Hollandiæ factus, indeque à Rege Philippo, Caroli filio, Geldrorum Senatui titulo Cancellarij Præfectus, cooptatusque in Equestrem ordinem, tandem summi Belgarum Senatus, quem Arcanum vocant, Præses factus.

Ioannes Vanderdilfius nobilis Antvuerpianus. Obiit non ita dudum.

Leuinus Torrentius Archidiaconus ac Canonicus Leodiensis.

Hendricus Halmalius Costi filius Senator Antvuerpianus.

Arnoldus Vuabtendonckius nobilis Gelder, Leodij in Collegio D. Martini Canonicus.

Ioannes Geuartius Turnboltius, à quo breui Historiam expectamus Brabanticam.

Augustinus Teilyngius, Iobi filius, nobilis Hollandus.

Cornelius Martini Zelandus, à quo breui expectamus Genealogias nobilium familiarum, qui à prima institutione, in hunc vsque diem, in ordinem Equitum Aurei Velleris, à Belgarum Principibus sunt lecti, opus multæ lectionis, immensi laboris, ac magnæ vtilitatis.

Ioannes Cuperius aliàs de Haze, vir hac in re bene exercitatus.

Antonius Rosa Curtracenus, Cornelij filius, vir huius studij amantissimus, ac in eo diligentissimus.

Ioannes Barlarius Hollandus.

STEM-

STEMMATVM PER AVITA INSIGNIA DISPONENDORVM (VVLGVS QVARTERAS vocat) ratio, iuxta morem tam Germanis, quàm Francogallis receptum.

QVEMADMODVM olim apud Romanos in more positum fuit, vt maiorum imagines, ornandæ funebri pompæ adhiberentur, atriaque cereis per armaria dispositis, ad gentilitatem ostendendam ornarentur: ita & nostro tempore in vsu est, vt viri nobiles in iustis funerum exequiis, nuptiarum solemnis, quorundam etiam sacrorum primordiis, longa serie à proauis demissum stemma in medium adducant, vt scilicet inde ortus sui splendorem commonstrent, dum quatuor, octo, sexdecim, aut etiam triginta duo nobilitatis suæ membra (quas vulgò quarteras vocant) adferunt, licet non vno eodemque ordine à singulis insignia locentur. Aliter enim Germani, quos Belgarum pars maxima sequitur: Aliter Francogalli, quos Flandri imitantur, illa disponunt, vt ex subiectis schematibus, cuiuis liquidò apparebit. Disponuntur autem insignia, ex enumeratione graduum consanguinitatis, ascendendo videlicet in parentibus; descendendo in nepotibus, muliebrium insignium tantum habita ratione: ventrem enim è Iureconsultorum sententia, sequitur partus. Virorum verò nulla adferuntur insignia (patris excepto, qui primùm semper cum filio constituit membrum) nisi tantùm ornatus gratia, atque ad pleniorem graduum consanguinitatis cognitionem ac demonstrationem. Graduum verò consanguinitatis enumeratio, è quibus membra componi debent, sumitur ascendendo à patre ad auum, proauum, abauum, attauum, tritauum, quemadmodum stirpis continua series admittit, & vice versa descendendo à patre ad nepotem, pronepotem, abnepotem, atnepotem, trinepotem, &c. Pater ac mater duo prima efficiunt membra: Auia paterna ac auia materna, reliqua duo; habesque hac ratione quatuor prima nobilitatis tuæ membra ac testimonia, quæ vt melius intelligas, accipe schema, in quo illud obseruabis, scutum quadrangulare quod in medio collocatur, filium esse cum vxore, aut sine ea, qui quatuor nobilitatis suæ membra ostendere cupit, quod quidem ad ornatum, non ad rei necessitatem facit.

Auia paterna, tertium membrum

Auia materna, quartum membrum.

Pater, primum membrum.

Mater secundum membrum.

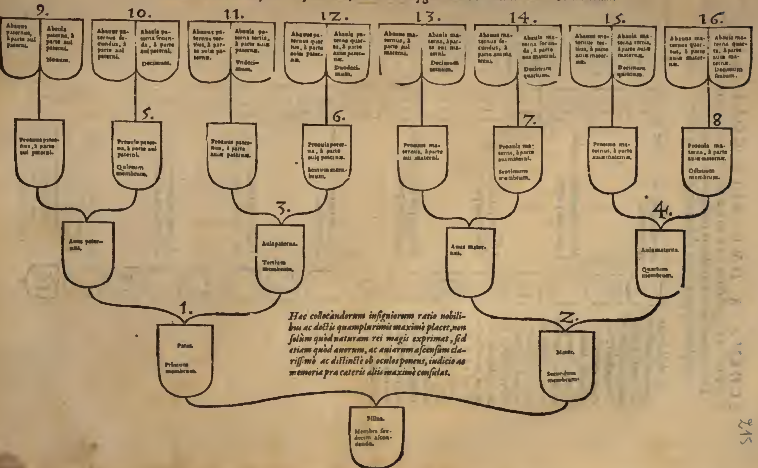
Si octo membra desideras, adiunge aui patrem ac matrem, deinde auiæ paternæ patrem ac matrem, postremò aui materni ac auiæ maternæ patrem ac matrem, voti compos fies. Si verò sexdecim petis, ascribe proaui paterni, ac proauiæ paternæ parentes, deinde patrem ac matrem eorum, qui auiæ paternæ parentes genuerunt, idemque facito in proauo ac proauia materna, ac qui hos procrearunt, habebis sexdecim à feminarum parte scutorum sectiones, è quatuor gradibus resilientes, nimirum à patre, auo, proauo ac abauo. Hucusque humana modestia, rationique consentanea moderatio auitorum insignium in

sua

ſua membra ſectiones admittit, cùm vltra hos gradus memoria hominum plærunque euaneſcat, ac proinde intra hos limites conſiſtentes non facilè homines fallere poſſunt. Qui ex vlteriori ſectione nobilitatis vetuſtatem affectant, ad triginta duo ſectiones parentum, parentes multiplicando perueniunt. Qui verò hoc termino non contenti in ſexaginta quatuor, aut in centum viginti octo membra parentum parentes multiplicando progrediuntur, fieri vix poteſt quin in tanta parentum multiplicatione non oriatur confuſio ac error, faſtuoſa iactantia pro veris falſa, modò numerus conſtet, ſibiipſi ac aliis obtrudente, cùm vix credibile ſit in re tam vetuſta ac intricata reperiri, qui errores aperire poſſint aut velint. Sexdecim aut ad ſummum triginta duo (vt dixi) membra, admittit ratio, modeſtiæ mater. Verùm vt ſemel concludamus, ac quæ polliciti ſumus ſchemata lectori ad pleniorem rei intelligentiam exhibeamus. Primus gradus geminatur in patrem ac matrem. Secundus quadruplicatur addita vtraque auia, efficiuntque quatuor prima membra. Tertius gradus à proauo incipiens (vt ita loquar) octuplicatur, octo perficiens membra. Quartus gradus ad abauum numerans pro ratione perſonarum multiplicando ſingulas perſonas per proprios parentes ſcinditur in perſonas ſexdecim, ac totidem feminea inſignia. Quintus gradus ad attauum progrediens multiplicando parentum parentes, triginta duo quarteras, hoc eſt, membra conficit. Sextus gradus ad tritauum perueniens, ſexaginta quatuor membra, eadem multiplicandi ratione perficit, vbi nos Plato (vt in prouerbio eſt) quieſcere iubet, niſi in infinitum progredi velis. Simili ratione deſcendendo Nepos quatuor membra perficit, Pronepos octo, Abnepos ſexdecim, Atnepos triginta duo, Trinepos ſexaginta quatuor. Etenim cùm aſcendẽdo Latini ſupra Tritauum propriam vocem non habeant, ſed qui eum, eiuſq; parentes genuere, *Maiores* appellent, ac deſcendendo vltra Trinepotem, qui hos ſequuntur *Inferiores* vocent, ſtultum eſſet vltra hos gradus auitorum inſignium memoriam velle proferre, cùm voces quibus eos appelles, memoriæ ac hominibus deficiant. Vnum adhuc reſtat de quo te Lector admoneam, morem eſſe longo vſu confirmatum, ac proinde inſtar inuiolabilis legis obſeruandum, vt colores principum metallorum (auri nimirum ac argenti) nunquam in vno ſcuto concurrant. Vitium enim illud apud nobiles eſt intolerabile, ac à nemine vſurpatum, ſed vni tantùm ac ſoli Patriarchæ Hieroſolymitano propter loci dignitatem, cui præeſt, conceſſum. Quare ſi ſcuti color ſit aureus, caue ne inſigne quod præfefert ſit argentei coloris, aut contra, ſed cuiuſcunque alterius quod placuerit. Sed iam ſchemata inſpiciamus.

SCHE-

Schema collocandorum sexdecim scutorum, cum auitis insigniis more Francollorum ac Flandrorum.

Hæc collocandorum insigniorum ratio nobilibus ac doctis quamplurimis maximè placet, non solùm quòd naturam rei magis exprimat, sed etiam quòd auorum, ac auiarum ascensum clarissimè ac distinctè ob oculos ponens, indicio ac memoria præ cæteris aliis maximè consulat.

SCHEMATA DVO ALIA COLLOCANDORVM SEXDECIM INSIGNIORVM E QVATVOR CONſanguinitatis primis gradibus reſilientium, more Germanico, quos Belgæ quamplurimi, quanquam obſcurior ſit modus, tamen ſequuntur.

Hic ab abauis ac abauiis deſcenditur ad nepotes, vt etiam numerus ciferarum cū præcedenti Flandrico conueniens ſchemate indicat. Nam ſi abauos omnes abauiis coniunxeris (cùm hic numerus ciferarum tantùm feminas, hoc eſt abauias denotet) habebis ſexdecim membra completa, vt in aliis modis. Abaui enim octo, cæterarum feminarum, neptium ſcilicet ſuarum ſcuta, ſeu natalitia ſigna referunt ac demonſtrant.

Abauus paternus à parte aui paterni.

Abauus paternus ſecundus à parte aui paterni.

Abauus paternus tertius, à parte auiæ paternæ.

Abauus paternus quartus, à parte auiæ paternæ.

Abauus maternus, à parte aui materni.

Abauus maternus ſecundus, à parte aui materni.

Abauus maternus tertius, à parte auiæ maternæ.

Abauus maternus quartus, à parte auiæ maternæ.

Reliqua quibus cifera ſunt incluſa denotant abauias vt earundem ciferarum indicat numerus, cum præcedenti ſchemate (moris Flandrici) collatus.

Hic à filio aſcenditur ad abauos ac abauias, vt demonſtrat numerus ciferarum, qui per omnia mori Francico ac Flandrico reſpondet, vt videre quoque licet in præcedenti Flādrico ſchemate. Poterit Lector è tribus hiſce ordine, non rei natura diuerſis ſchematibus in idem recidentibus, ſequi quod ei magis placuerit.

TABVLA GENEALOGIARVM
HOC TOMO CONTENTARVM.

A.

Hvgo Capetus nouæ stirpis Francorum rex obiit anno 996. reliquit successorem regni filium

Robertum regem qui obiit 1030.

Hendricus rex obiit 1060.

Philippus rex obiit 1109.

Lodouicus rex obiit 1137.

Lodouicus Iunior rex obiit 1179

Philippus Augustus rex obiit anno 1223.

Lodouicus huius nominis octauus Franc. rex obiit anno 1226. relictis hisce quatuor filiis. Alfonsus secūdus natu nullis susceptis liberis obiit. Carolus natu tertius Comes Andegauensis factus est anno 1268. Rex Siciliæ ac Neapolis. Robertus filiorum natu minimus factus est primus Atrebatensium Comes. Lodouicus omnium natu maximus patri in regno successit, cognominatusque est ob morum probitatem Sanctus, obiitque anno Christi 1270. quatuor etiam relictis filiis his:

Philippus tertius rex obiit

Petrus primus Alenſoniorum Dux duxit Iohannam Blesensem

Ioannes Tristanus.

Robertus Comes Clermontij, ac Borbonij.

Philippus Pulcher obiit rex 1315.

Carolus primus Valesij, ac secundus Alenſonij Comes.

Lodouicus Comes Eureusij natus altera patris vxore quæ fuit Maria filia Hendrici 7. Ducis Brabantiæ.

Lodouicus Hutinus rex obiit 1316 — Ioannes in cunis vagiens obiit.

Philippus Longus rex obiit 1321.

Carolus Pulcher rex obiit 1328.

Isabella siue Elizabeth nupsit Eduardo secundo Anglorum regi, peperitque Eduardum tertium.

B.

Philippus Comes Valesij, ac deinde Franc. rex obiit anno 1350. — Ioannes Valesius Frācorum rex obiit anno Christi 1364. his e vxore Bona relictis filiis.

C.

Isabella.

Margareta.

Ioanna.

Lodouicus.

Carolus.

.... nupta Philippo Tarentinorum Principi.

D.

Carolus quintus Francorum rex obiit anno 1380 duobus relictis filiis.

Carolus sextus Franc. rex obiit anno 1422. relicto filio — Carolus septimus Francorum Rex obiit anno 1453.

Lodouicus Dux Aurelianorum Comes Engulemæ ac Vertuzij Parisiis fuit obtrūcatus anno 1407. tribus relictis filiis. — Carolus Dux Aurelianor. reliquit ... Ioannes Engulemæ Comes obiit ann. 14... reliquit ... Philipp... Comes ... liberis ...

F.

Lodouicus Andegauēsiū Dux obiit anno 1384. — Lodouicus secundus Dux Andegium, obiit anno 1417. cum ei essent nati — Lodouic... Dux ob... Reineru... decrepi... Carolu... norum. Maria. Iola.

Carolus Princeps Tarentinorum.

G.

Ioannes Biturigum Dux, ac Monspenserij Comes. — Ioannes obiit sine liberis. Bona. Maria.

H.

Philippus Audax Dux Burgundiæ obiit anno 1404. hisce relictis liberis — Ioannes Dux Bu... mes Bur... Artesiæ ... tus est anno 14... Antoni... Limbur... curtianc... Philipp... Estamp... occubu... Maria. Margar... Cathar... Bona ir...

Filias Regis Ioannis Valesij studio omisi.

Lodouicus vndecimus Franc. rex obiit 1482.
- Carolus octauus Francor. Rex obiit sine liberis, successitque illi Lodouicus 12. Aurelianorum Dux.
- Ioanna nupsit Lodouico Duci Aurelian. qui eam Rex factus repudiauit.
- Anna vxor Petri Ducis Borbonij.

Carolus Biturigum Dux iussu fratris veneno sublatus obiit sine liberis.

Lodouicus Dux Aurelian. ac post obitum Caroli octaui Rex Francorum huius nominis 12. obiit anno 1514.
- Claudia nupsit Francisco Engulemę Comiti, post mortem Lodouici 12. Franc. Regi huius nominis primo.
- Reinera vxor Herculis Atestini Ferrariæ Ducis.

Maria.

Ioanna.

E.

Carolus Engulemæ Comes reliquit
- Franciscus Comes Engulemæ Francor. Rex post obitum Lodouici duodecimi obiit anno 1547.
  - Franciscus.
  - Hendricus Francorum Rex huius nominis secundus obiit anno Christi 1558. relictis
    - Franciscus secũdus Rex obiit anno 1560.
    - Carolus nonus Rex obiit anno
    - Hendricus tertius Rex.
    - Franciscus Dux Alensonij.
    - Isabella Regina Hispaniarum.
    - Claudia Dux Lotharingiæ.
    - Margareta Regina Nauarræ Dux Vendomæ.
  - Carolus.
  - Margareta.
- Margareta.

Ioanna.

...us Vertuzij ... obiit sine ... anno 1420.

...us tertius Angium ... obiit sine liberis 1433.

...us Angium Dux obiit ... senex 1480.
- Ioannes Dux Calabriæ ante patrem obiit relinquens ex Maria Borbonica vxore sua filium
  - Nicolaus Calabriæ Dux iussu Regis Lodouici vndecimi veneno sublatus, sine liberis obiit ante auum Reinerum.
- Iola nupsit Frederico Vaudemontio Lotharingiæ Duci.
- Margareta vxor Hendrici sexti Anglorum Regis.

...s Comes Cœnoma...

I.

... Intrepidus ... Burgũdię Co... ...rg. Fland. & ... obtrunca... Monteraũij ... 1419.
- Margareta.
- Catharina.
- Isabella.
- Philippus Bonus Dux Burgundionum ac Belgarum obiit anno 1467.
  - Antonius, Iodocus: infantes obiere.
  - Carolus Pugnax Dux Burgund. ac Belgarum, occisus est prope Nanceum apud Lotharingos anno 1477. ex Isabella Borbonica vnicam tantũm relinquẽs filiam, ditionum omnium hæredem.
    - Maria Burgundionum ac Belgarum Princeps, quæ nupsit Maximiliano Austriaco Imperatori huius nominis primo. Ipsa inter venandum equo decidens ex casu obiit, 17. Martij anno 1482. quinto ex marito grauida relicto filio Philippo, ac filia Margareta Austriaca.
- Anna.
- Maria.
- Agnes.

...s Dux Brabantiæ, & ...gi periit prœlio Azin... anno 1415.
- Ioannes quartus Brabantiæ Dux sine liberis obiit.
- Philippus Brabantiæ Dux sine legitima quoque prole decessit, duobus relictis filiis nothis, nimirum, Antonio ac Philippo, qui à Brabantia sunt cognominati.

K.

...us Comes Neuersij, Rethelli, ac ...ij pugna quoque Azincurtiana ...t anno 1415.
- Philippus in cunis obiit.
- Carolus sine liberis decessit.
- Ioannes Comes Estampij, ac morte fratris Caroli Comes Neuersij, ac Rethelli tres duxit vxores.
  - Philippus puer Bruxellæ obiit.
  - Isabella nupsit Ioanni huius nominis primo Cliuensium Duci.
  - Carola vxor fuit Ioannis Albrethi Orsvallæ apud Britones Reguli.

...eta.
...na.
...nupta obiit.

A. Hugo Capetus cùm virilem Caroli Magni stirpem degenerare conspiceret, conciliatis sibi plerisque Francorum proceribus, Regem Carolum ex hac familia postremum, proditione captum perpetuâ in custodia vitam finire coëgit, seque Francorum Regem palam est professus. Moriens annò 996. successit illi filius natu maximus Robertus, ac deinde continua serie nepotes vsque ad Lodouicum sanctum, cui successit Philippus filiorum natu maximus: is tres reliquit filios, Philippum cognomine Pulchrum regni successorem, Carolum Valesiorũ Comitem, cuius posteri in hunc vsque diem anni 1583. Francis præsunt, ac Lodouicum Eureusij Comitem, qui filiam natu maximam Philippi Attesij in vxorem duxit, vnde nati liberi Nauarræ Reges sunt facti. Philippo Pulchro tres ex ordine filij Francorum in regno successere masculis non procreatis liberis, quare Carolo Pulchro mortuo, Franci Regem crearunt Philippum Valesium Caroli filium, quod adeò ægrè Anglorum Rex Eduardus tertius tulit (quòd iure matris se potiorem duceret) vt resuscitata vetere controuersia, ducêtis fermè continuis annis atrocissimo Anglos ac Francos inuoluerit bello, non sine admirabili tamen Salicæ legis victoria.

B. Philippo Valesio, priore patris vxore nato (alteram in genealog. Alensoniorum reperies) successit in regno filius Ioannes (alter enim filius Philippus Aurelianorum Dux liberis non creatis decesserat) huius nominis primus, qui è Bona Lutzenburgica filia Ioannis Comitis Lutzenb. ac Bohemiæ Regis, quatuor suscepit filios, quorum deinde filij ac nepotes Valesiorum nomen, per vniuersum terrarum orbem fortibus factis, ac moderata prudentique gubernatione clarum ac illustre reddidere.

C. Isabella Valesia secunda patris vxore nata, nupsit Petro Borbonij Duci. Margareta Guidoni huius nominis primo Blesensium Comiti. Ioanna Guilielmo tertio. Hollandiæ, &c. Comiti. Lodouicus Comes Valesij, ac Alensonij sine liberis obiit. Carolus Comes fuit Alensoniorum.

D. Regi Carolo quinto successit è duobus filiis natu maximus Carolus sextus, illi Carolus septimus, huic Lodouicus vndecimus, qui veneno fratre Carolo sublato, regnum reliquit filio Carolo octauo, post quem (quòd liberis ex Anna Britona non susceptis è viuis decessisset) regnauit Lodouicus Aurelianus Rex huius nominis x^{us}. Alter Regis Caroli quinti filius Lodouicus fuit Aurelianorum Dux, qui capitales inimicitias cum Philippo Audace, eiusque filio Ioanne Intrepido exercuit, cuius tandem opera Parisiensi in vrbe est interfectus, vnde diuturnum ac calamitosum, inter Francos, Burgundos, ac Belgas bellum per 150. annos est gestum. Duxerat Lodouicus Valentinam filiam Ioannis Galeacij primi Mediolanensium Ducis, quæ ei excepta numerata pecunia in dotem attulit Comitatum Vertuzij, pepetitque filios tres, qui vt patris vlciscerentur mortem, acerbissima cum Ioanne Intrepido bella gessere. Captus Carolus Aurelianus, cum fratre Ioanne ab Anglis prœlio Azincurtiano, liberatur post 25. captiuitatis annum à Philippo Bono, ducta in vxorem eius ex sorore Maria nepte, Adolphi Cliuiæ Ducis filia, quæ ei filias duas, ac filium Lodouicum peperit, qui Regi Carolo octauo sine liberis mortuo successit, repudiata ob sterilitatem (vti credi volebat) Ioanna Regis Lodouici vndecimi filia, duxit Annam Britonam quæ duabus tantùm relictis filiabus viuere desiit. Maria verò soror Regis Lodouici duodecimi natu maior, nupsit Ioanni Narbonensi Nemorensium Duci filio Gastonis Foxensis. Soror altera Ioanna vxor fuit Ioannis Alensoniorum Ducis huius nominis secundi. Ioannes Engulemæ Comes liberatus Anglica captiuitate post annum 32. in vxorem accepit Mariam Rohanam, genuitque Carolum, qui Lodouicam filiam Philippi Ducis Sabaudiæ, ac Margaretæ Borboniæ vxorem duxit. Soror Caroli Ioanna nupsit Carolo Cortiuio Comiti Talleburgio.

E. Franciscus Engulemæ Comes mortuo Rege Lodouico 12. cuius filiam natu maiorem Claudiam in vxorem duxerat, Francorum fit Rex huius nominis primus. Margareta eius soror primum nupsit Carolo Alensoniorum Duci quarto, eoque sine liberis mortuo Hendrico Albretho Nauarræ Regi, pepetitque filiam vnicam quæ Antonio Borbonio Vendomę Duci nupsit. Peperit verò Claudia Francisco filium Franciscum qui veneno extinctus ante patrẽ cœlebs obijt, quemadmodũ & Carolus Aurelianor. Dux. Margaretam vxorem Emanuelis Philiberti Sabaudiæ Ducis. Hendricum huius nominis Francorum Regem secundum, qui ducta Catharina Medicæa Ducis Vrbinatis filia septem ex ea genuit liberos. Franciscùm secundum Regem, qui ducta Maria Scotorum Regina nullis ex ea susceptis liberis obiit. Carolum nonum Regem, qui ducta Elizabetha Austriaca Imp. Maximiliani secundi filia, vnica tantùm suscepta filia è viuis decessit. Hendricum tertium Regem, qui post fratris Caroli mortem, relicta Polonia, vbi Rex fuerat electus, in Franciam rediit, regnatque, ducta Lodouica Vaudemontana, è qua liberos dum hæc scriberem anno 1583. nondum susceperat. Cùm sacro fonte ablueretur, Alexandri nomen ei datum fuit, sed Rex factus patris nomen sumpsit. Franciscus Angium ac Alensoniorum Dux, Hercules sacro in fonte fuit appellatus, sed cum fratre nomen mutauit. Isabellam Philippi Austriaci Hispaniarum Regis vxorem tertiam, quæ duabus relictis filiabus, Isabella nimirum ac Catharina, è mundo decessit. Claudiam vxorem Caroli Lotharingiæ Ducis. Margaretam nuptam Hendrico Borbonio Nauarræ pro parte Regi.

F. Lodouicus primus Angium Dux adoptatus in filium, à Ioanna secunda Neapolis Regina ac Prouinciæ Lugdunensis Duce, profectus in Italiam haud procul Neapoli moritur, relinquens è Maria Caroli Blesensium Comitis filia, filios duos. Carolus natu minor Tarentinorum Princeps est appellatus. Lodouicus secundus Angium Dux ea in vrbe Academiam instituit, bisque in Italiam est profectus, quo paternæ adoptionis iure regnũ Neapolit. adiret. Sed cùm à Romano Pontifice impediretur, conatus eius in irritum cessere. Duxerat Iolam filiam hæredemq; vnicam Petri Aragonum Regis. Sed huius

quoque

quoque regni possessione armis exclusus, moriens multos reliquit liberos, nimirum: Lodouicum tertium Angium Ducem, qui dum Neapolim cum exercitu proficisceretur, Regina Ioanna apparatu eius territa, Alfonsum Arragonum Siciliæque Regem in filium adoptatum contrà in auxilium euocat, ac mox mutata voluntate, quòd ab Alfonso durius se tractari existimaret, Lodouicum renouata adoptione reuocat, qui bellum contra Alfonsum parans, medio in apparatu moritur, nullis è Margareta, Amati Sabaudiæ Ducis filia, relictis liberis: successitque ei frater Reinerus, qui infeliciter contra Arragonios tentata belli fortuna, Italiam cum Neapoli deserere est coactus: cumque in vxorem duxisset Isabellam filiam hæredemque vnicam Caroli Lotharingiæ ac Barræ Ducis, mortuo tamen socero, vi eius è ditionibus ab Antonio Vaudemontij Comite pellitur, allegante filiabus in Lotharingia ius non esse, prælioque captus, Philippo Bono, Burgundiæ Duci, vinctus traditur. Sed facta pace liberatus, filiam natu maximam Iolam Frederico Vaudemontio, filiorum dicti Antonij natu maximo, dat vxorem; è quibus nati liberi in hodiernum diem Lotharingiæ Ducum stemma perdurat. Senex Reinerus (orbatus omnibus filiis ac nepotibus ex iis natis) hæredem omnium suarum ditionum & actionis Neapolitanæ instituit Carolum Pugnacem Burgundiæ Ducem, Friderico Vaudemontio Lotharingiæ Duci genero suo hæreditatem inuidens, donec Carolus à fortuna desertus, ac Reinerus Regis Lodouici vndecimi minis territus, dictum Regem mutatis tabulis hæredem instituerет. Obiit Reinerus octuagenarius instabilitatis fortunæ insigne exemplum. Reliqui Lodouici secundi liberi fuêre hi: Carolus Cœnomanorum Comes, liberis non procreatis obiit. Maria vxor Caroli septimi Franc. Regis. Iola vxor Francisci Britonum Ducis.

G. Ioannes Biturigum Dux genuit è Ioanna Armigniaca Ioannem Monspenserij Comitem, qui sine liberis obiit. Bonam Armigniaci Comitem vxorem Amati Sabaudiæ Ducis septimi huius nominis, eoque fatis functo Ioannis Borbonij, quem Monspenserij Comitem suis nuptiis fecit. Mariam nuptam Lodouico filio Guidonis Comitis Blosij, eoque mortuo, Philippo Artesio equitum magistro. Exinde Bituris alteram duxit vxorem, sed quæ non peperit.

H. Philippus Audax primò Turonum, deinde Burgund. Dux, in vxorem accepit Margaretam hæredem vnicam Lodouici Malani Flandr. Comitis, &c. quæ peperit, Ioannem Burgund. Ducem qui Intrepidus est cognominatus. Antonium Brabantiæ ac Limburg. Ducem, Comitem Fani D. Pauli, ac Lignij. Philippum Comitem Neuersij ac Rethellij. Margaretam vxorem Gulielmi Bauari Comitis Hollandiæ. Catharinam nuptam Leopoldo Austriæ Duci. Mariam iunctam Amato Sabaudiæ Duci primo.

I. Ioannes Intrepidus duxit Margaretam filiam Alberti Bauari Hollandiæ Comitis, genuitque Philippum Bonum Burgundionum ac Belgarum Principem inuictissimum, qui fortiter ac feliciter patris sui necem est vltus, Princepsque fuit sui temporis tam pace quàm bello clarissimus. Margaretam vxorem Lodouici Caroli sexti Franc. Regis filij natu maximi, eoque sine liberis mortuo, Arthi Riebemontij Britonum Ducis. Catharinam desponsatam Lodouico tertio Angium Duci, sed repudiata obiit innupta. Isabellam vxorem Comitis Ponteuræ apud Britones. Annam iunctam Ioanni Bethfordiæ Duci fratri Hendrici quinti Anglorum Regis. Mariam collocatam Adolfo Cliuiæ Duci. Agnetem vxorem Caroli primi, Borbonij Ducis: Princeps fuit fœcundissima.

K. Philippus Comes Neuersij ac Rethellij primò duxit Aleidam filiam Enguerrani Couchlij domini, ac Comitis Suessonum, qui contra Turcas cum Ioanne Intrepido profectus ibi periit, è qua suscepto Philippo (qui puer obiit) cùm ipsa breui filium esset subsecuta, duxit Bonam filiam Philippi Artesij Comitis Eusij, sororem Caroli Artesij, Comitis Eusij, quæ ei peperit Carolum Neuersij Comitem, qui ducta Maria Albretha sine liberis obiit. Ioannem Estampij Comitem, ac fratre mortuo Neuersij quoque ac Rethellij, qui tres duxit vxores. Prima fuit Ioanna Alliaca Vidami Ambianensis filia, è qua suscepit Philippum, qui puer Bruxellæ obiit. Isabellam Neuersij ac Rethellij Comitem vxorem consensu Pontificis Romani Ioannis primi, Cliuiæ Ducis. Altera vxor fuit Paula Brossæa filia Comitis Ponteuræ, quæ vnicam quoque hæredem peperit. Carolam vxorem Ioannis Albrethi Orsvali domini. Tertia vxor fuit Carola Albretha soror dicti Ioannis, sed quæ non peperit.

Philippus Bonus Burgundiæ Dux ac Belgarum Princeps, filius Ioannis Intrepidi Burgundiæ Ducis, nepos Philippi Audacis Burgundiæ Ducis, pronepos Iohannis Valesij Francorum Regis ac Burgúdiæ Ducis, è variis feminis quatuordecim nothos suscepit liberos, quorum hic sequitur Genealogia.

Cornelius Burgundus omnium natu maximus, vxore non ducta, prœlio Morbecano contra Gandenses occubuit, relinquens è Margareta Corbaudæa, filium nothum

- Ioannem Delverdyngæ dominum, qui ducta Maria Halevuina duas tantùm reliquit filias
  - Elizabetha D elverd… douico Fland rensi P… pertique ——
  - Margareta v: tor Ar… dæ domini.

Philippus infans obiit.

Antonius Burgundus natus ex Iola Prellæa, fuit Beueræ dominus, duxitq; Mariam Viesuillam filiam Petri Modonis ac Tornehemi, quæ ei peperit

- Philippum Burg. Beueræ dominum: duxit Annam Borselliam Veræ, Vlissingæ, Brouuershauæ ac Sandeci dominam, quæ ei peperit
  - Adolfum Burg. Veræ, Beueræ… Vlissingæ &c. dominum, dux it Annam filiam Ioannis domit… Bergarum ad Scaldim, genu it
    - Ph…
    - M…
    - He…
    - Ar…
    - Ar…
    - Iac…
    - Ph…
  - Magdalena nupta Iodoco Cruningio.
  - Anna vxor Ioannis Bergij Vnalhainæ domini.
- Ioanna nupta Iaspari Culenburgensium domino.
- Maria infans obiit.

B.

Antonius Burg. viduo patris lecto susceptus, Capellæ dominus, duxit filiã Andrei Andreæ Quæstoris Beuervuesterscheltij, Vuackæ domini, è qua suscepit

- Annam Burgund. vxorem Ni. colai… sium domini.
- Adolfum Burg maris apud Zel andc… Iacoba Bonnera sine liberis … obiit.
- Antonium Burg. Vuackæ ac C… pella… xit è familia Markæa.
- Andream Burg qui defunctus … offici… nondum ducta, Bergis ad S chaldi…

C.

Dauid Burgundus Antistes Terouanæ, deinde Traiecti ad Rhenum.

Philippus Burg. Antistes quoque Traiecti ad Rhenum.

Maria Burgunda vxor Petri Baufremontij, Charnij apud Burgundos domini.

Raphaël Burg. Abbas Gandaui apud D. Bauonem.

Ioannes Burgundus Præpositus in Collegio D. Donatiani Brugis.

Anna Burgunda primùm vxor Adriani Borsellij Brigdami domini: deinde Adolfi Cliuij Rauastainæ domini. Neutri peperit.

Balduinus Burgũdus Falaissij ac Somergemij dominus, duxit filiam Emanuelis Cerdæ Lusitani, quæ peperit

- Philippus Burgundus infans obiit.
- Maximilianus Burgundus Abbas … delburgensis, ac posteà apud D. Gisle… in Hannonia.
- Carolus Burgund. Falaissij a… c Brigdau… minus, duxit Margaretam Vuerch… Seneschalli Hannoniæ filia… m, peper…
- Margareta Burgunda nupsi… t Philipp… noio Molenbe[…]ij domino.

NOTHI.

- Franciscus Burg. Neuvuer… næ dom… duxit filiam notham Philib… erti Cha… Aurantij Principis.
- Balduinus Burg. liberos … mihi igno… vxore reliquit.

Filiæ quatuor, quarum nomina ignoro: prima nupta apud Britones Aiglæ domino: altera Vidamo Ambianensi. Tertia ac quarta Deo virginitaté dedicarũt.

rngæ Domina, quæ Lo-
tarç domino nupsit, pe-

aoldi Trasignij Armu-

Lodouicum Flandrensem Pratæ, Delverdyngæ ac Vuostinæ dominum, Aurei velleris Equitem, Caroli quinti Imper. Ærarij præfectum, qui ex vxore reliquit — Ioannem Flandrensem Pratæ, Delverdyngæ, ac Vuostinæ dominum, qui sine liberis obiit.

A.

ilippus Burgundus infans obiit.

aximilianus Burg. primus Veræ Marchio, ducta Lodouica Crouiaca, sine liberis obiit. [illegible]

ndricus Burgundus infans obiit.

na Burgunda bis nupsit. [illegible]

tonia Burgunda bis nupsit. [illegible]

oba Burgunda bis nupsit. [illegible]

ilippus Burg. in viduitate patris creatus, Fontesij dominus, duxit hæredem Hesdinæ domini —

- Adolfus Burgundus infans obiit.
- Maximilianus Burg. Fontesij dominus, sine liberis obiit.
- Nicolaus Burgundus puer obiit.
- Ioannes Burgundus Fontesij dominus, duxit Antoniam Validolitam; peperitque.
- Martinus Burgund. Ten berge dominus, vxore non ducta, periit in Africa, infeliciter pugnans cum Sebastiano Lusitaniæ Rege, contra Fessæ Regem Mahumetanum.
- Anna Burgunda nupsit Iacobo Smitio Baerlantij domino.
- Lodouica Burgunda.

Triestij Avvnegemen-

præfectum, qui ducta

dominum: vxorem du-

præfecti classis, vxore
sine liberis obiit.

- Antonius Burgundus Vuackæ ac Capellæ dominus, duxit Annam Bonneram, genuitque — Antonius Burgundus puer obiit.
- Isabella Burgunda vxor Caroli Cotteteli Lessenbossæ domini.
- Maria Burgunda adhuc innupta.

D.

Iid-
num

i do
nam
que

La-

nus,
onij

s ex

- Iacobus Burg. Falaisij dominus, primùm duxit Iolam filiam Vualraulj Brederodæ domini: deinde Iacobam Rymersvualeam, quæ filiam peperit — Elizabetham Burgundam adhuc anno 1582 innuptam.
- Franciscus Burgundus sine liberis obiit.
- Ioannes Burgundus Fromontij dominus, duxit Lodouicam Crouiacam viduam Maximiliani Burgundi Marchionis Verani, è qua tantùm nata Ioanna Burgunda, puella obiit.
- Petrus Burgundus Protonotarius.
- Carolus Burgundus Someldikij dominus, duxit Ioannam Culenburgicam, vterque anno 1582. obiit; duobus relictis filiis — Hermannus Burgund.; Ioannes Burgundus.
- Helena Burgunda vxor Adriani Riselæi Fresnoij domini.
- Antonius Burgundus Brigdami dominus, suscepit è Michaele Gauerensi legitima vxore, liberos tres — Ioannem Burgundum. Petrum Burgundum. Iolam Burgundam.

EXPLICATIO PAVCORVM PRÆCEDENTIS GENEALOGIÆ.

A. Hic Maximilianus ab Imperatore Carolo quinto primus Veræ Marchio est factus. Soror eius Anna, primùm nupsit Iacobo Hornano: deinde Ioanni Hennino Bossui primo Comiti. Antonia primùm nupsit Carolo Crouiaco, Chimaij Principi: deinde . Iacoba primùm vxor fuit Ioannis Flandrij Pratæ, &c. domini: deinde Ioannis Cruningij.

B. Antonius Capellæ dominus post obitum soceri, eiusque filij vnici (qui vir factus, vxore non ducta, ardenti febre è viuis est abreptus) factus est nuptiis vxoris suæ, Vuackæ etiam dominus: nomen vxoris eius fuit, Maria Bruana: filius eius Antonius cùm fratri Adolfo in maris præfectura successisset, Zelandorum ciuili bello pro Philippo Rege Catholico in Vualachria pugnans tormenti globo traiectus occubuit.

C. Dauid Antistes Vltraiectensis est factus eiuratione Gisberti Brederodij, qui ab Ordine Ecclesiastico fuerat lectus, sed satagente Philippo Bono pro filio Dauide, à summo Pontifice, vt Ordinis Ecclesiastici iudicium ratum haberet, obtinere non potuit. Quare tandem certis conditionibus quas in dicti Philippi Boni vita scripsimus, iure suo cedens, dignitatem Dauidi Burgundo reliquit. Frater Dauidis Philippus Burgundus cùm aliquot annis Someldikij dominus fuisset appellatus, eo fratri Balduino tradito Antistes quoque factus est Vltraiectensis, cedente Frederico Badensi.

D. Iacobus Burgundus Falaissij Regulus, non contentus vetustis Belgarum sacris quibus fuerant vsi ab eo tempore cùm primùm reiectis Ethnicorum figmentis in Iesum Christum credidissent, Ioãnis Caluini opinionibus abreptus, cùm iram Imp. Caroli quinti Belgarum Principis ea de causa natam, mitigare, nec ferre posset, in voluntarium profectus exilium Geneuam cum vxore contendit. Sed cùm ibi nouæ Religionis sacra, non adeò vt sperarat benigna esset expertus, relicta Geneua Basileam indeque Argentoratum migrauit, ac tandem è viuis decessit: vidua verò eius Iacoba Rymersvualea secundo nupsit Iacobo Iuliaco, Bergarum apud Iuliacenses domino, cuius pater filius fuerat nothus postremi Ducis Iuliacensis.

GENEALOGIA DVCVM BORBONII, VENDOMÆ, AC MONPENSERII.

- A. Robertus Lodouici Sancti Francorum Regis filius, Comes fuit Clermontij, ac nuptiis vxoris etiam Borbonij primus ex hac familia. Suscepit liberos hos:
  - Ioannem.
  - Petrum.
  - Lodouicum primum Borboniorum Ducem, qui genuit
    - C. Petrus Borbonij Dux
      - Iacobus Marcæ Comes.
      - Ioanna.
      - Blanca.
      - Lodouicus Borbonij Dux
        - E. Ioannes Borbonij Dux
          - Carolus Borbonij Dux
            - Ioannes Borbonij Dux.
            - F. Petrus Borbonij Dux
              - Susanna Dux Borbonij nupsit Carolo Comiti Monpenserio. *vide paulo infra.*
            - Lodouicus.
            - Carolus.
            - Ioanna.
            - Isabella.
            - Maria.
            - Iacobus.
            - Lodouicus.
            - Catharina.
            - Margareta.
          - Lodouicus Comes Monpenserij genuit ex vxore
            - Gilbertum Monpenserij Comitem, cui sunt nati
              - Carolus Monpenserij Comes maritus Susannæ Borbonij Ducis, obiere sine liberis.
              - Lodouicus.
              - Franciscus.
              - Lodouica.
              - Reinera.
        - Lodouicus.
        - Iacobus.
      - Bona.
      - Catharina.
      - Margareta.
      - Maria.
      - (sacris initiatæ.)
    - Ioanna.
    - Maria.
    - Beatrix.
    - B. Iacobus Marcæ Comes ex vxore genuit
      - Ioannē Marcæ ac Vendomæ Comitē, cui ex vxore sunt nati
        - Iacobus Marcæ Comes.
        - Lodouicus Vendomæ Comes
          - Ioannes Vendomæ Comes suscepit
            - Frāciscum Vendomæ Comitem, qui genuit
              - Carolum primum Vendomæ Ducem
                - Antonius Vendomæ Dux
                  - Hendricus Vendomæ Dux.
                  - Margareta.
                - Franciscus Comes Anghianorum.
                - Carolus.
                - Ioannes.
                - Lodouicus Princeps Condei
                  - Hendricus Princeps Condei.
                  - Franciscus.
                  - Carolus.
              - Frāciscum.
              - Antoniam.
              - Vnā sacris initiatam
            - Filiæ duæ.
            - D. Lodouicum Principem Rupis ad flumē Ionam Comitem Monpenserij.
              - Lodouicus primus Monpenserij Dux genuit
                - Franciscus Dux Monpenserij.
                - Francisca.
                - Anna.
                - Ioanna.
                - Ludouica.
                - Carolina.
              - Carolus Princeps Rupis ad flumen Ionam.
              - Susanna.
        - Ioannes in cunis obiit
  - Blancam.
  - Margaretam.
  - Mariam.

STEMMATIS BORBONII, AC CÆTERORUM EXPLICATIO.

A. OMISSA veterum Dominorum ac Comitum Borbonij, qui Arcembaldi nomine sunt lætati, stirpis incertitudine, hanc exordiar genealogiam à postremo Arcembaldo, qui ducta Iola filia Guidonis Chastillonij ac Agnetis filiæ Aidmondi Comitis Neuersij, duabus tantùm genitis filiabus, Arcembaldicæ familiæ finem fecit. Earum natu minor Mahteldis vxor fuit Odonis, filij Hugonis Ducis Burgundiæ quarti huius nominis, idque circiter annum Christi 1270. sterilique matrimonio obiit. Agnes natu maior, nupsit Ioanni filio natu secundo dicti Hugonis Burgund. Ducis, peperitque filiam vnicam Beatricem vxorem nostri Roberti Clermontij apud Bouuasios Comitis, filio Lodouici Sancti Francor. Regis, qui omissis omnibus Titulis Comitem sese Borbonij ac successores appellari voluit, à quo, ducta in hodiernum diem, Borboniorum, Monpenseriorum, ac Vendomiorum genealogia, regij sanguinis ortu superbire videmus. Peperit verò Beatrix Roberto filios tres, ac totidem filias. Lodouicus filiorum natu maximus à Rege Philippo Valesio anno 1328. primus Borbonij Dux est renunciatus, duxitque Mariam filiam Comitis Hannoniæ, quæ ei liberos quinque peperit. Ioannes eius frater Comes fuit Charoloi ac dominus Fani D. Iusti in Campanga. Blanca soror natu maxima vxor fuit Comitis Boloniç ac Aruernç. Margareta innupta obiit. Maria Christo virginitatem dedicauit.

B. Ioanna nupsit Ioanni Comiti Forestano. Maria Guidoni, Hugonis Cyprij Regis filio natu maximo, eoque mortuo, Roberto Principi Tarentino Neapolitanorum Regi. Beatrix vxor fuit filij natu maximi Philippi Principis Tarentini. Iacobus Marcæ, Clermontij, ac Pontiaci Comes Equitum magister (Connestablum Franci appellant) duxit Ioannam Comitis Fani D. Pauli filiam, quæ peperit Ioannem Marcæ Comitem, qui ducta filia hæredeque vnica Ioannis Vendomij, oriundi à Normannis ac Andegauensibus, factus est post mortem soceri Comes Vendomæ, Castresij, Lusignani, Espernomij ac Bretencortij, genuitque Ioannem qui infans obiit. Iacobum Marcæ Comitem qui à Ioanna Neapol. Regina ad nuptias vocatus, dum eò profectus verba sibi dari conspicit in Gallos reuersus Besansoni ronsæ religioni vitam vouit. Lodouicum filiorum natu maximum Vendomæ Comitem, qui egregiam operam Regi Carolo septimo contra Burgundos ac Anglos præstitit, ductaque filia reguli Lauali apud Britones, genuit filium Ioannem Vendomæ Comitem huius nominis secundum, qui ex vxore suscepit Ioannam vxorem Ioannis Borbonij, sed qui liberis non procreatis obiit. Carolinam iunctam Engelberto Cliuensi Neuersiorum Duci. Franciscum Vendomæ Comitem, ac Lodouicum Principem Rupis ad flumen Ionam, de quo mox hic Franciscus Regem Carolum octauum expeditione Neapolitana est comitatus, sed in reditu Vercellis obiit, relictis quatuor liberis è Maria Lutzenburgica, cui auus fuit Lodouicus Parisiis iussu Regis Lodouici 11. capite plexus, nimirum: Francisco Fani D. Pauli Comite qui Tuteuillæ Ducem in vxorem accepit. Antonia vxore Claudij Lotharingi Guisianorum Ducis, quæ multos peperit liberos. Filia natu minima Abbas fuit Fonterauij. Carolo Vendomiorum Comite, qui à Rege Francisco Valesio huius nominis primo creatus est primus Vendomiorum Dux, duxitque Lodouicam Reineri Ducis Alensonij filiam, quæ ei peperit filios quinque, ac filias tres: nimirum, Franciscum Comitem Anghianum, qui prope Cerisolas cum Guasta Marchione Imperatoris Caroli quinti legato confligens, victoriam memorabilem à Paulo Iouio copiosè ac eleganter in historia descriptam obtinuit. Sed dum Rupis ad flumen Ionam ludo paruæ pilæ cum reticula se exercet, deiecta è proxima fenestra arca ceruicem ei fregit: cœlebs moriens anno 1545. Carolum Borbonij Cardinalem. Ioannem mortuo Francisco Anghiani Comitem, qui cœlebs periit prœlio ad Fanum D. Quintini in Veromanduis anno 1557. facto. Antonium filiorum natu maximum Vendomæ Ducem, qui duxit Ioannam Albretham filiam ac hæredem Hendrici Albrethi Nauarræ Regis ac Margaretæ Engulemensis. Regnante apud Francos Carolo nono abdicata Picardia, Aquitaniæ gubernationem accepit, ciuilique Gallorum contra Regem ac religionem bello Regias defendens partes, dum vrbem Rothomagensem, quam coniurati inuaserant, pro Rege oppugnat, tormento è muris ictus occubuit, vix quadragesimum attingens annum, duobus tantùm relictis liberis, Hendrico scilicet Vendomæ Duci, ac pro parte Nauarræ Regi, qui duxit Margaretam Francicam, filiam Regis Hendrici secundi, ac Catharinæ Medices; ac filiam Margaretam. Lodouicus filiorum Ducis Caroli natu minimus Condati Princeps, primis nuptiis duxit Leonoram Rhiensem, quæ ei peperit Hendricum Condati Principem, qui Ducis Neuersij filiam in vxorem duxit: Franciscum Contij Marchionem, ac Carolum. Alteris nuptiis duxit Franciscam Aurelianensem Longeuillæ Ducis filiam, quæ ei peperit Carolum Suessonum Comitem. Lodouicus ac Beniamin infantes obiêre. Ipse Lodouicus initio coniurationis Dux rebellium factus, conflictu Passacensi, contra regios Duces improsperè pugnans periit.

C. Petrus Borbonij Dux in vxorem accepit Isabellam Valesiam, Caroli Comitis Valesij filiam; periitque anno 1356. pugna Pictauiensi infeliciter cum Ioanne Valesio Francor. Rege contra Anglos pugnans, relictis filiis duobus, ac septem filiabus. Ioanna vxor fuit Franc. Regis Caroli quinti. Blanca Petri Castellæ Regis ac tyranni, à quo & iugulata fuit. Natu minima nupsit Godefrido Ioannis tertij

Bra-

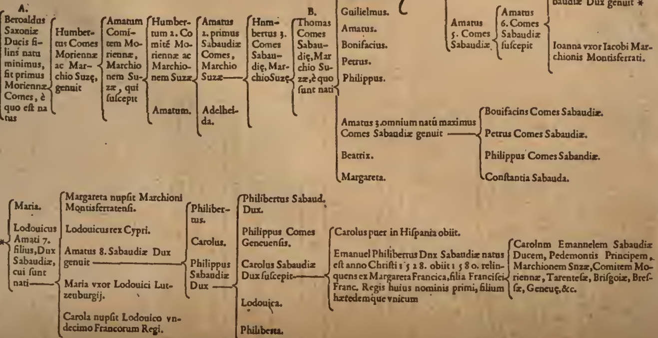
Brabant. Ducis filio. Filius ſecundo loco natus fuit Iacobus Marcæ Comes, qui cum vnico filio Petro propè Lugdunum contra ſeditioſos milites tempore Regis Ioannis Valeſij malè pugnans, poſt tertium diem, vulneribus confectus, Lugduni cum filio obiit. Lodouicus filius natu maior Borbonij Dux huius nominis ſecundus, duxit Annam filiam, hæredemque Berautij Aruernorum Delphini, geſſitque cum Philippo Audace curam ac tutelam Franc. Regis Caroli ſexti, morienſque anno 1410. reliquit ex vxore filium Lodouicum, qui ætatis ſuæ anno decimoſexto obiit. Iacobum Prauſſij dominum, cuius filius prœlio Azincurtiano periit. Ioannem Borboniæ Ducem, de quo in litera E.

D. Lodouicus Princeps Rupis ad flumen Ionam, ducta Lodouica filia, hæredeque vnica Gilberti Borbonij, quintus eſt factus Monpenſerij Comes, reliquit Carolum Principem Rupis ad Ionam. Suſannam vxorem domini Rinſſij. Lodouicum natu maximum primum Monpenſerij Ducem, qui ducta Iacoba, filia domini Girij, è familia Challonnica, genuit Franciſcum Monpenſerij Ducem, dum pater viueret, Comitem Delphinum Aruernæ appellatum. Franciſcam vxorem Ducis Bullonij. Ioanna Deo virginitatem Fonterauì dedicauit. Carolinam Iouarrenſem Antiſtitem, ſed quæ eiurata religione tertia vxor Guilielmi Naſſauij Aurantij Principis eſt facta, pepereratque ei cùm hæc ſcriberem, anno 1582. filias ſex, pauloque pòſt morbo è viuis deceſſit.

E. Ioannes Borbonij Dux cùm duxiſſet Bonam, filiam hæredemque Ioannis Biturigum Ducis fratris Franc. Regis Caroli quinti, factus eſt Monpenſerij Comes ac Aruerni Delphinus, genuitque Lodouicum ac Carolum. Lodouicus natu minor Comes Monpenſerij eſt factus, primaque vxore ſterili matrimonio defuncta genuit è Gabriele Turenſi Gilbertum Monpenſerij Comitem, qui duxit Claram Gonzagenſem filiam Frederici Ducis Mantuani. Relictus à Rege Carolo octauo Vicerex Neap. ibi obiit, his è Clara relictis liberis. Lodouicus patrem non ita dudum Neapoli morte eſt ſubſecutus. Carolus Suſannæ Borboniæ maritus, qui in oppugnatione vrbis Romæ periit. Franciſcus Caſtellerautij Dux, qui anno 1515. pugna Marignana nullis relictis liberis occubuit. Lodouica vxor Lodouici Principis Rupis ad Ionam. Reinera nupſit Antonio Lotharingiæ Duci. Carolus Ioannis Borbonij filius natu maior, Dux fuit Borbonij huius nominis primus, duxitque Agnetem filiam Ioannis Intrepidi Burg. Ducis: cumque longo tempore partes Regis Caroli ſeptimi ſecutus contra Anglos ac Philippum Bonum Burgundionum Belgarumque Principem pugnaſſet, tandem opera vxoris Agnetis cum Philippo Bono pacem facit moriens anno 1456. ſuſcepit Lodouicum ac Iacobum, qui infantes periere. Carolum Borbonij Cardinalem. Lodouicum Epiſcopum Leodienſem. Ioannem natu maximum Borbonij Ducem, qui ter ducta vxore liberis è nulla procreatis obiit. Petrum Borbonij Ducem Suſannæ patrem, de qua in ſequenti litera. Ioannam vxorem Ioannis Challonnij Aurantij Principis. Catharinam nuptam Adolfo Egmondano Geldriæ Duci. Iſabellam coniugem Caroli Pugnacis Burgundionum ac Belgarum Principis, matrem filiæ eius Mariæ. Margaretam iunctam Philippo Sabaudiæ Duci. Mariam primò nuptam Ioanni Calabriæ Duci, deinde Gaſtoni Foxenſi.

F. Petrus Borbonij Dux genuit ex Anna filia Lodouici vndecimi Franc. Regis vnicam quoque filiam Suſannam, quæ Carolo Monpenſerij Comiti nupſit, eumque ſuis nuptiis Borbonij Ducem fecit. Sed cùm derelicto Franciſco primo Francorum Rege ad Carolum quintum Imperatorem defeciſſet, eius auſpiciis vrbem Romam oppugnans, paucis ante expugnationem horis inter primos pugnam acerrimè ciens, nullis relictis liberis plumbea glande traiectus occubuit: cumque poſteà & Suſanna ſupremum obiiſſet diem, Rege Borboniam ſibi vendicante, Vendomæ Duces arma, titulumque iure cognationis retinuere.

STEMMA PRINCIPVM SABAVDIÆ.

EXPLI-

A. Beroaldus filius natu minimus Hugonis Saxoniæ Ducis, fortunam quæsiturus anno 998. in inferiorem Burgundiam ad Regem Rodolfum venit, à quo propter expertam virtutem Comitatu Moriennæ est donatus, ductaque ibi vxore, filium genuit Humbertum Moriennæ Comitem, qui ducta Adelheida filia, hæredeque Marchionis Suzæ, hunc Marchionatum posteris in hunc vsque diem hæreditarium reliquit. Successit huic filius Amatus seu Amadeus, qui ex Anna Burgundica genuit Amatum, ac Humbertum secundum Moriennæ Comitem, qui ditionem Tarentesiacam (Centrones à veteribus appellati) armis obtinuit: profectusque in Asiam contra Mahumetistas, ibi è viuis decessit, relinquens ex vxore Laurentia Comitis Venicæ filia Adelheidam vxorem Lodouici Crassi Franc. Regis, ac Amatum secundum, qui ab Imp. Hendrico quarto (quem Romam corona aurea redimiendum fuerat comitatus) primus Sabaudiæ Comes est renunciatus, quem exinde Titulum Moriennæ prætulerunt, obiitque anno 1086. in Cypro, relicto è Guignona filia Comitis Albaniæ Humberto tertio, qui è tertia vxore Petronella Comitis Burgundiæ filia ac Austriæ Ducis vidua, vnicum genuit filium Thomam, comitatusque Francorum Regem Philippum Augustum contra Saracenos in itinere moritur, filio Thoma infante relicto, quem auunculus Burgundiæ Comes honestissimè educatum cùm adoleuisset, in Comitatu Sabaudiæ statuit.

B. Duxit hic Thomas Beatricem filiam Guidonis Geneuæ Comitis inuito socero, à quo bello vexatus ita se defendit, vt ad extremam socer redactus necessitatem, ei fidelitatis sacramentum dicere, ac Geneuam Comitum Sabaudiæ beneficium facere, successoresque omnes se eorum clientes agnoscere cogeret. Peperit Beatrix liberos decem: Humbertum, qui cum magno Prussiæ magistro contra damnatorum deorum cultores pugnans, anno 1235. periit: Gulielmum Antistitem Viennensem, Amatum Anachoretam, Bonifacium apud Anglos Antistitem Cantorbiensem, Beatricem vxorem Raimondi Comitis Prouinciæ Lugdunensis, quorum filia nupsit Carolo Neapol. ac Siciliæ Regi fratri Francorum Regis Lodouici Sancti, atque hinc actio Ioannæ Reginæ Neapolis, in Prouinciam Lugdunensem. Margaretam quæ in Germania nupsit. Amatum filiorum natu maximum Sabaudiæ Comitem huius nominis tertium, cuius prima vxor filia fuit Delphini Viennensis, quæ sterilis obiit. Cæcilia altera vxor filia fuit Reinoldi Comitis Fani D. Ægidij, peperitque Bonifacium Sabaudiæ Comitem, qui infeliciter contra Montisferrati Marchionem pugnans, captus in carcere cœlebs obiit. Petrum Sabaudiæ Comitem, qui etiam cœlebs fratrem paulò pòst est secutus. Philippum qui desertis sacerdotiis Comes fit Sabaudiæ, ductaque Adelheida Burgundica liberis non genitis, aqua intercute periit. Constantiam, quæ quanquam fratres ætate superaret ac superuixisset, in Sabaudiæ tamen Comitatu non successit (filias enim imperio arcent) sed Amatus patruelis, de quo nunc est scribendum.

C. Thomas secundus duxit Ioannam Flandriæ Comitem filiam Comitis Balduini noni, sed quæ sterilis obiit. Deinde filiam Fresconis Genuensis, quæ ei filium peperit Amatum quartum Sabaudiæ Comitem, patruelibus sine liberis mortuis. Nominatus est ab Imp. Hendrico septimo Imperij Princeps, ductaque Sibylla Comite Brisgoiæ ac Bressæ, has regiones veteribus coniunxit, moriensque anno 1323. reliquit Eduardum Sabaudiæ Comitem, qui è Ducis Burgundiæ filia, vnicam tantùm suscepit filiam ac hæredem Margaretam vxorem Ioannis filij Arthi Richemontij Britonis, quare in Sabaudiam frater Amatus quintus successit, qui ex Iola filia Marchionis Montisferrati genuit filiam nuptam Galeacio Burchgrauio Mediolanensi, ac filium Amatum sextum Sabaudiæ Comitem, auctorem Ordinis Equitum, qui pro tessera gaudent signo Annunciationis D. Virginis matris. Huius Amati tempore, Humbertus Viennæ Delphinus, Delphinatum Ioanni Valesio Francorum Regi testamento reliquit, addita conditione, vt Delphini titulo regius semper filius natu maximus insigniretur, frustrà pro Comite Amato

satagentibus Sabaudiæ Ordinibus. Moritur anno 1383. relicto è Bona sorore Lodouici Ducis Borbonij Amato septimo, de quo nunc.

D. Amatus septimus Comes Sabaudiæ anno 1416. in Concilio Constantiensi ab Imp. Sigismundo, primus Sabaudiæ Dux est nominatus, traditaque filio Lodouico Ducatus gubernatione vitam est amplexus monasticam, pauloque pòst summus Pontifex creatus, eiurata mox dignitate, Cardinalatus titulo contentus vitam finiuit, cùm anteà filiam Mariam Philippo Mariæ, Burchgrauio Mediolanensi connubio iunxisset. Filius Lodouicus suscepit ex Anna filia Ioannis Cypri Regis Lodouicum, qui Carolam filiam hæredemque Ioannis Cypri Regis duxit, sed Ægyptij Sultani armis repulsus (qui Iacobum vxoris Lodouici fratrem nothum iuuabat) regni possessionē obtinere non potuit, tandemque Anachoreta quoque factus sine liberis obiit. Frater eius natu maximus Amatus octauus Sabaudiæ Dux partes Caroli Pugnacis Burg. Ducis contra Francos enixè fouit, cùm tamen duxisset Iolam filiam Francorum Regis Caroli septimi, quæ ei filios tres peperit. Philibertum Sabaudiæ Ducem, qui Lugduni cœlebs obiit. Carolum Sabaudiæ Ducem, qui è Blanca Montisferratensi filium vnicum, qui puer obiit, suscepit. Philippum Sabaudiæ Ducem, qui primis nuptiis duxit Margaretam filiam Caroli Ducis Borbonij primi huius nominis, quæ filium peperit Philibertum, qui ducta Margareta Imp. Maximiliani primi filia sine liberis obiit. Ex altera vxore genuit Philippum Geneuæ Comitem. Lodouicam vxorem Caroli Comitis Engulemæ parentes Francisci primi Franc. Regis. Philibertam nuptam Iuliano Mediceo Senatori Florentino. Carolum Sabaudiæ Ducem, qui è Beatrice filia Emanuelis Lusitaniæ Regis, genuit Carolum & Emanuelem Philibertum Sabaudiæ Ducem, qui pulsus à Francisco primo Franc. Rege in Belgas ad Imperatorem Carolum quintum fugit, ac ab eius demum filio Philippo Hispaniarum Rege cùm pacem cum Franco faceret anno 1558. est in Ducatu restitutus, in quo exinde nemine amplius ei negotium facessente Dux vixit, feliciterque regnauit.

STEM-

STEMMA ALENSONIORVM.

Petrus filius Lodouici Sancti Francorum Regis à patre primus fit Alensonij Comes. Verùm non suscipiens è Ioanna Blosia, præter filiam Mahteldim alios liberos, ditio Alensonia ad Regem rediit, quòd in ea filiabus ius esse noluit. Philippus tertius Francor. Rex Lodouici Sancti quoque filius, Carolum filium natu minimum Alensonij fecit Comitem, qui ter vxorem duxit. Prima fuit Clementia filia Caroli secundi Neap. ac Siciliæ Regis, quæ ei in dotem attulit ditionem Cœnomanorum, ac Andegauensium, peperitque Regem Philippum Valesium. Altera fuit Catharina filia Imperatoris Constantinopolitani, quæ Margaretam peperit. Tertia fuit Mahteldis filia Guidonis Comitis Fani D. Pauli, quæ quinque liberos peperit, quos in Genealogia Capeti Francorum Regis inuenies, cùm hic eos tantùm scribam, qui Alensoniis præfuêre. Obiit verò dictus Carolus Valesiorum ac Alensoniorum Comes, anno Christi 1325.

- Lodouicus Comes Valesij, Carnutum ac Alensonij, sine liberis obiit, successitque illi frater.
- Carolus anno 1329. in Comitatu Alensonij, duxitque Mariam filiam natu maximam Castellæ Regis, quæ Estampij Comitatum in dotem attulit. Periit anno 1346. pugna Cretiaca, infeliciter contra Anglos pugnâs cum fratre Philippo Valesio Francorum Rege, tribus relictis filiis:
  - Petrus Alensonij Comes genuit ex Margareta Burchgrauia Baumontij —
    - Ioannes Alensonij Comes renunciatus est à Rege Carolo sexto primus Alensoniorum Dux, periitque anno 1415. prœlio Azincurtiano malè cum Anglis pugnâs, relinquens ex Ioanna filia Ioannis Britonum Ducis filium.
      - Ioannes secundus Alensonij Dux, duxit Iohannam filiã Caroli Aurelianensiũ Ducis, quæ tres peperit liberos:
        - Reinerus Alensonij Dux ac Perchæ Comes, duxit Margaretam Lotharingicã è Vaudemontiorum familia ortam, quæ filium tantùm peperit —
          - Carolus Alensoniorum Dux, &c. duxit Margaretam filiam Caroli Comitis Engulemæ. Fuga elapsus pugna Ticinensi, in qua Franciscus primus Francorum Rex auspiciis Caroli quinti Imperatoris, ab eius Ducibus est captus, paulò pòst domi sine liberis obiit. Ducatus verò Alensoniorũm in dicti Regis potestatem peruenit, mansitque donec eius ex filio Hendrico nepos Rex Carolus nonus eundem fratri Francisco natu minimo, pro hæreditaria concederet portione, qui eum hoc anno 1583. vxore, cùm hæc scriberem, nondum ducta possidet.
        - Anna nupsit Guilielmo decimosexto Monferratensium Marchioni.
        - Isabella Alensonia.
  - Lodouicus Estãpij Comes.
  - Robertus Perchæ Comes.

SERIES DVCVM QVI APVD BRITONES IMPERARVNT.

- A. Godefridus Intrepidus primus Britonum Comes, è quo sunt nati —
  - Eudo.
  - C. Berengarius
    - Conanus Britonum Comes genuit
      - Godefridus Britonum Comes.
        - Adelheida.
      - Iudicialis.
      - Filia.
      - Filia altera, quæ peperit
        - Berta peperit
          - Conanú Britonum Comitem
            - Constantia cuius maritus primus fuit Britonum Dux, natique sunt ex eis —
              - Arthus.
              - Leonora.
              - Margareta.
              - Adelheida, quę marito suo peperit
                - Iolam.
                - Ioánem Britonú Ducem, è quo sunt nati
                  - Tibaldus.
                  - Petrus.
                  - Nicolaus.
                  - Tibaldus.
                  - Robertus.
                  - D. Ioannes Britonnm Dux —
                    - Arthus Britonú Dux
                      - Ioannes Britonum Dux.
                      - Guido —
                        - Ioanna.
                      - ex altera vxore E. Ioannes Montfortij Comes
                        - Ioannes Britonum Dux ex vxore suscepit
                          - F. Ioannes Britonú Dux —
                            - Franciscus Britonum Dux —
                              - Margareta.
                              - Maria.
                            - Petrus Britonum Dux.
                            - Ægidius.
                            - Catharina vxor Guilielmi Chalonnij Auranij Principis.
                          - G. Arthus Britonú Dux.
                          - H. Richardus Estampij Comes —
                            - Franciscus Britonum Dux, filias quoque tantùm duas reliquit:
                              - Annam.
                              - Isabellam.
                          - Ægidius
                          - Filiæ tres.
                      - Filiæ quatuor
                    - Ioannes Richemontij Comes
                    - Blanca.
                  - Leonora.
                  - Adelheida.
  - B. Alanus —
    - Guerechus.
    - Henno.
    - Holem
      - Iudicialis.
  - Iuditha.

A. Cum Nortmanni Galliam infestis armis vexarent, Britonum Reges iis bello impares, non pauca regni oppida amisere, Nobilitasque in partes scissa, Salomonem Regem cum filio Albigeone per insidias trucidat, singuliq; ad regnum aspirantes, cum ferre par parem nollet, tandem obliterato Regis titulo, Godefridum Intrepidum Britonum Comitem communi consensu renuciant, qui vt res suas confirmaret, vxorem ducit Hennonam filiam Richardi Intrepidi Nortmanniæ Ducis. Regum Britonum seriem sciens omitto, quòd incertè à scriptoribus tradita, parum ad rem nostram faciat. Peperit Hennona liberos quatuor. Eudo filiorum natu minimus Comes Porthurij duxit Bertam filiam Conani è fratre Berengario nati. Iuditha nupsit Richardo Nortmanniæ Duci huius nominis secundo. De Berengario ac Alano, separatim est dicendum.

B. Alanus filiorum Godefridi Intrepidi natu maximus Britonum Comes duxit Constantiam filiam Guilielmi nothi Ducis Nortmanniæ occupatoris regni Anglici, eaq; defuncta sororem Tibaldi Blesij Comitis, pauloq; post tertiam Comitem Andegauensem. Sed cùm liberi ex his suscepti ad pubertatem non peruenissent, è concubina Iuditha filios tres reliquit: Guerechum Comitem Nannetum: Hennonem natu minimum, qui victo occisoque patruele Conano fratrum suorum interfectore, Britonum Comes est factus, decessitque è viuis nullis relictis liberis. Holem nothotum natu maximus Britonum Comes cum fratre Guerecho per insidias à patruele Conano captus, veneno est extinctus, relicto vnico filio etiam notho Iudiciali Nannetum Comiti, qui ducta vxore breuis æui Princeps sine liberis obiit.

C. Berengarius filius etiam Godefridi Intrepidi Princeps Renesij filium ex vxore genuit Conanum Britonum Ducem, posteaquam veneno extinxisset nothos patrueles Holemum ac Guerechum. Sed pugnans contra eorum fratrem Hennonem prœlio victus occiditur, relictis ex vxore quatuor liberis. Godefridus huius nominis secundus Britonum Comes, sine liberis obiit. Iudicialis Antistes Nannetum. Filia natu minima nupsit Godefrido Plantagenesto, qui mortuo Eudone ac Berta, Comitatum Britonum occupauit, excluso eorum filio Conano Richemontij Comite, relinquuntq; filiam vnicam Adelheidam, quæ Hendrico Anglorum Regi filio Guilielmi nothi Nortmanniæ Ducis nupsit: sed cùm ante patrem liberis non genitis decessisset, Britonum Comitatus (Hendrico Anglorum Rege mortuo) cessit Conano Richemontij Comiti Eudonis ac Bertæ filio iam sæpius nominato, qui ex vxore Margareta reliquit filiam hæredemque vnicam Constãtiam vxorem Ioannis filij natu minimi Anglorum Regis, qui cum socero Conano pro Britonũ Comitatu armis decertauit, allegãs se hæredẽ fratris Plantagenesti iustiùs esse, quàm socerum Conanum. Hic Ioannes primus Britonum Dux vocari cœpit, genuitque è Constantia Arthum ac Leonoram, qui mortuo patre impuberes à patruo Anglorum Rege Britonum imperium affectante sunt iugulati. Quare Constantia iterum nupsit Comiti Randelo, qui liberis non procreatis obiit. Postremò nupsit Guidoni Burchgrauio Touartæ, cui filias duas peperit: Margareta nupsit Baroni Vitræo: Adelheida Britonum Dux, Petro Dreusio filio Roberti Francici, qui filius fuit Francorum Regis Lodouici Crassi, quibus nuptiis Francorum Regum stemma ad Britonum imperium peruenit, qui Petrus (vt volunt Francorum Historiographi) eiurata libertate successores omnes Britonum Duces, Francorum Regum beneficiarios fecit, clientemq; se primus omnium professus, Regi Lodouico sacramentum dixit, moriensque anno 1250. reliquit Iolam vxorem Hugonis Brunij Marcæ Comitis, ac dote vxoris Comes quoque Pontentæ. Ioannem Britonum Ducem, qui Regem Lodouicum Sanctum ad sacrum bellum est comitatus, duxitque Blancam filiam Tibaldi Regis Nauarræ ac Comitis Champangæ, è qua genuit liberos octo in genealogia positos.

D. E quibus natu maximus Ioannes, Britonum Dux est factus huius nominis secundus, duxitque Beatricem, filiam Hendrici Anglorum Regis anno 1298. obiitque Lugduni oppressus ruina veteris maceriæ annò 1305. relictis Ioanne Richemontij Comite, Blanca vxore Philippi Artesij, qui filius fuit Roberti Francici è stirpe Regis Franc. Lodouici Sancti. Artho Britonum Duce, qui primò duxit Adelheidam Burchgrauiam Le-

mouicum, quæ duos peperit filios, deinde Iolam filiam Amaurij Comitis Narbonæ ac Montfortij, Burchgrauij Biturigum ac Carcassonæ, è qua filium vnicum ac filias quatuor suscepit. Filius dicti Arthi Ioannes natu maximus, è prima vxore natus, Britonum Dux, cùm e tribus vxoribus liberos non suscepisset, testamento hæredem scripsit in assem Ioannam fratris germani Guidonis filiam hæredemque vnicam, causam sanguinarij belli: qui Guido Ioannam susceperat, ex hærede ac filia vnica reguli Vaugorij; duxitque eam Carolus Blosius, vnde inter Ioannem Montfortij Comitem ac hunc Carolum pro Britonum Comitatu acre bellum est ortum, in quo occumbente tandem aperto in campo anno 1364. Carolo Blosio, Ioannes Montfortius Britonum Comitatum cum successoribus retinuit.

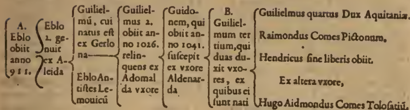
E. Diximus superius Arthum Britonum Ducem è secunda vxore Iola, suscepisse filium ac filias quatuor. fuêre autem hæ: Natu maxima nupsit Comiti Barrensi. Altera regulo Lauallensi. Tertia Comiti Vendomæ. Quarta Deo virginitatem dedicauit: filius verò Ioannes Montfortij Comes, contempto fratris Ioannis testamento, asseuerabat filiabus in Britonum Ducatu ius non esse, bellumque hac de causa contra Carolum Blosium suscepit: sed blandis à Rege verbis Parisios vocatus, ac in carcerem coniectus, ibi obiit; Rex enim Blosio fauebat. Vxor huius Ioannis fuit Margareta filia Lodouici Comitis Neuersij, qui filius fuit Roberti Bethuniensis Flandriæ Comitis, quæ ei filium Ioannem peperit Britonum Ducem huius nominis quartum, posteaquam conserto prœlio Carolum Blosium vicisset ac occidisset: duxitque Ioannam filiam Caroli improbi Nauarræ Regis, è qua septem liberos suscepit, obiitque Ioannes anno 1400. Philippo Audace Burgundionum Duce, liberorum suorum Tutore nominato: filiaque Ioannis natu maxima nupsit Alano Burchgrauio Rohanensi. Altera Ioanni primo Alensoniorum Duci. Tertia Comiti Armigniaco. Ægidius filiorum Ducis Ioannis natu minimus cœlebs Auxerræ obiit anno 1412.

F. Ioannes natu maximus filiorum Ioannis, Dux Britonum quintus huius nominis, duxit Margaretã filiam Caroli sexti Franc. Regis, moriensq; anno 1442. reliquit Franciscum huius nominis primum Britonum Ducem, qui priore vxore sine liberis mortua, duxit Isabellam Scotorum Regis filiam, moriensque anno 1450. duas tantùm reliquit filias. Margareta nupsit Francisco, filio Richardi Comitis Estampij cognato suo, eumque (vt statim dicam) Britonum effecit Ducem. Mariam duxit Burchgrauius Rohanensis, Francisci primi frater. Petrus Britonum quoque Dux, duxit Franciscam Amboſæam filiam Lodouici Burchgrauij Touarræ, liberisque non genitis, moritur anno 1457. Alter Francisci primi frater Ægidius Rosei regulus, Franciæ Marscalcus (sic castrorum vocant præfectum) elisis iussu fratris Francisci faucibus è mundo decessit, quòd nullis rationibus induci potuisset, vt desertis Anglis (qui eo tempore Francos acerbo vexabant bello) Francorum Regi operam nauaret.

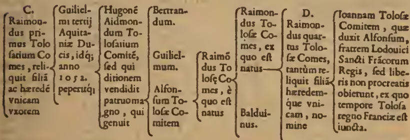
G. Arthus etiam Ducis Ioannis quarti filius Richemontij Comes, ac apud Francos Equitum magister, mortuis filiis fratris sui Ioannis sine liberis masculis, Britonum Dux est factus, duxitque primùm Margaretam Burgundicam Ioannis Intrepidi Burgundiæ Ducis filiam: deinde Annam Lutzenburgicam, nullisque ex vtraque susceptis liberis obiit anno 1450.

H. Richardus tertius Ducis Ioannis quarti filius, Comes Estampij, genuit filium vnicum Franciscum, post mortem patrui sui Arthi Britonum Ducem: duxit Margaretam Francisci primi patruelis sui Britonum Ducis filiam, qua sine liberis mortua duxit Margaretam Foxensem filiam Gastonis Nauarræ Regis, quæ filium pepetit, qui infans obiit, ac filias duas. Isabella innupta obiit. Anna nupsit Carolo octauo Francorum Regi; eoq; sine liberis mortuo, Regi Lodouico duodecimo, cui filias duas peperit, à quo tempore Britones Francorum regno sunt coniuncti, nec in hunc vsque diem diuelli potuere. Hic Franciscus Carolo Pugnaci Burgundiæ Duci, multisque aliis Francorum Proceribus iunctus, bellum gessit contra Lodouicum vndecimum Francorum Regem.

PICTONVM AC AQVITANIÆ PRINCIPVM STEMMA.

TOLOSATIVM. STEMMA.

IN PRÆCEDENTIA STEMMATA.

A. CIRCITER annum Christi 875. Nortmannis Gallias vastantibus Carolus Caluus Francorum Rex ac Rom. Imp. eorum rabiem repressurus, viris fortibus è clara stirpe ortis beneficiario iure regni ac imperij aliquot ditiones vrbesque dono dedit: horum è numero fuit Arnulfus, deinde Guilielmus, quibus vrbem Pictauiensem dedit. Sed cùm vterque contra Nortmannos pugnans, cecidisset, tertio Aquitaniam cum Pictauis dedit Ebloni cuidam, qui ducta filia Hendrici Saxoniæ Ducis genuit Eblonem 2. qui ex Aleida genuit Guilielmum Ducem Aquitaniæ, Pictauorum ac Aruernorum, qui è Gerlona filia Rodolfi primi Nortmanniæ Ducis, genuit Guilielmum 2. qui primò duxit Agnetem quæ non peperit, deinde Adomaldam quę peperit Guidonem. Ipse admodum senex obiit anno 1026. in Abbatia D. Cypriani apud Pictones vitam ibi amplexus monasticam.

B. Guilielmus tertius Aquitaniæ ac Pictonum Dux, dictus quoque Godefridus, primò duxit Gilbonam Nortmandicam quę filios quatuor peperit, deinde filiam Raimondi primi Tolosæ Comitis, quæ filium vnicum Hugonem Aidmondum peperit. Filius eius Raimondus Pictonum Comes, in Palæstina contra Saracenos bellans, cùm anno 1131. filiam Principis Antiocheni vxorem duxisset, sine liberis moriens fratri Guilielmo Pictonum reliquit Comitatum. Guilielmus quartus Aquitaniæ Dux Comes Pictonum, cùm filias tantùm duas genuisset, monasticũ amplexus ordinẽ condito testamẽto voluit Leonoram filiam natu maiorem nubere Lodouico iuniori filio natu maximo Lodouici Crassi Franc. Regis, eique in dotem adferre Aquitaniam ac Pictauos: filiam verò alteram bona sua Burgundica possidere. Posthæc factus Anachorita Guilielmensium Ordini initium dedit. Lodouicus iunior è bello Syriaco domum reuersus, cùm Leonora non placuisset, nuptias eius repudiãs, dicit ob sanguinis propinquitatem eam sibi ducere non licere. Leonora verò nupsit Hendrico Anglorum Regi filio Godefridi Martelli, quorum liberi ac nepotes semper in Aquitaniam (quam Franci Guiennam vocant) ac Pictauos

ius suum retinuere, fuitque hæc causa ac occasio veteris odij, ac tot calamitosorum bellorum, quæ inter se Franci ac Angli gessere. Subsequentes verò Francorum Reges ægrè ferentes Lodouicum iuniorem tam vtiles regno nuptias imprudenter spreuisse, priuatosque affectus publica vtilitate potiores habuisse, vt iustam bello causam prætenderent, Anglosque Aquitania ac Pictauis excluderent, allegabant ea Francici regni beneficia esse, quæ Anglorum Rex Hendricus, occiso crudeliter ac impiè cognato Artho Britone, perdidisset, lata contra Hendricum Regem hac de causa in Curia Parisiensi iuridico ordine sententia, bonisque eius beneficiatiis omnibus fisco Gallico addictis. Sed Angli de sententia ad gladios appellantes, longo tempore non solùm Aquitaniam cum Pictauis, sed magnam quoque regni Francici partem possedere, donec intestinis fractis seditionibus tandem à Francis vniuersa pulsi Gallia in antiquũ repellerentur maritimum carcerem, posteaquam inter se non minoribus cladibus quàm odiis per quadringentos fermè sæuiissent annos.

C. Vti volũt Francici scriptores tempore Hugonis Capeti, vixit primus Tolosatium Comes Raimondus, frater Raimondi Comitis Fani D. Ægidij, duxitque Ioannam filiam Comitis Constãtiæ ac Perchæ, è qua vnica tantùm suscepta filia ac hærede desponsat anno 1052. Guilielmo tertio Aquitaniæ Duci, generantque filium vnicum Hugonem Aidmondum Comitem Tolosatium, qui eum vendidit Patruo magno Raimondo Fani D. Ægidij Comiti, qui repulsis Anglis bello Tolosates inuadentibus ob ius Leonoræ prædictæ Comes mãsit Tolosatium ac Fani D. Ægidij, tribus genitis filiis. Bertrandus cum exercitu anno 1109. Tripolim profectus, fratri Tolosam reliquit. Guilielmus cùm Tolosates annos 14. gubernasset, sine liberis obiit, succedente fratre Alfonso, qui in Syriam cum exercitu profectus, accepto ibi veneno, obiit quatuor susceptis liberis. Filius natu maximus infans obiit. Filius alter ac filia à Saracenis capti post patris mortem ibi interiere. Raimondus Tolosatium Comes bellum gessit cum Anglis ius in Tolosam allegantibus. Primò duxit Beatricem filiam Delphini Viennæ, quæ non peperit: deinde Constantiam filiam Lodouici Crassi Franc. Regis, quæ duos peperit filios: Raimondum tertium Tolosatium Comitem, qui Albigeosorum hæresim fouens in Orthodoxos tyrannidem exercuit. Primò duxit Beatricem filiam Burchgrauij Leserij, eaque repudiata, posteaquam filiam suscepisset, duxit filiam Regis Cypri; qua etiam repudiata, tertiò duxit Ioannam filiam Hendrici Regis Angliæ, cedente Rege omne ius quod in Tolosates habebat, subitò moriens anno 1222. duobus è Ioanna Anglica relictis liberis, è quibus Richardus infans obiit. Balduinus Raimondi tertij frater, Comes Monsferrandi, à fratre est interfectus, quòd hæresim Albigeosorum abiurasset.

D. Raimondus quartus Tolosatium Comes, diu quoque Albigeosorum hæresim est professus. Sed tandem sacrosancto Veneris die, qui Paschæ festum proximè præcedit, publicè pœnitentiam est professus nudo capite ac pedibus, linea tantùm supra nudum corpus indutus veste, præsente Lodouico Sancto Francorum Rege ac duobus Cardinalibus. Profectus in Syriam contra Saracenos in itinere obiit anno 1249. relicta è filia Regis Arragoniæ, filia ac hærede vnica Ioanna Tolosatium Comite, quæ nupsit Alfonso fratri Regis Lodouici Sancti. Sed vtroque sine liberis extremum diem claudente, Tolosa regno Franciæ fuit coniuncta, vt conuentum fuerat Raimondo pœnitentiam faciente, cui in hunc vsque annum 1583. fidem nunquam fefellit.

GENEA-

GENEALOGIA PRINCIPVM BLOSII AC CARNVTVM.

Circiter annum Christi 920. cùm Carolus simplex Franc. Rex, pacē cum Normannis fecisset, eisq; Neustriam, quæ nunc Normannia dicitur, concessisset, data fuit Gerloni alteri Normannorum Præfecto Arx Blosia cum vicinis ditionibus, ad fines vsq; Angium sitis; qui ducta Nobili Francorum filia primus Blosij Comes est dictus, filiamque suam Fucquero Angiū Comiti huius nominis primo, collocat matrimonio. Obiit Gerlon anno 928. succedente ei filio

- A. Tibaldo qui dictus est senior Comes Blosij ac Carnutū, è quo sunt nati
  - Natu maximus Carnutū vrbē contra Normannos defendēs leui prœlio, nullis relictis liberis, occubuit.
  - Eudo, Odo aut Otto, Blosij ac Carnutum Comes ——
    - Tibaldus 2. Blosij Comes
    - Stephanus Blosij Comes.
      - Tibaldus 3. Comes Blosij
        - Tibaldus 4. Blosij Comes, filius natu maximus.
          - Lodouicus Comes Blosij.
          - Tibaldus 5. Comes Blosij.
          - Filia natu maior vxor Ioannis Chastillonij.
          - Filia natu minor vxor Gualteri Auenensis, peperit
            - B. Mariã Blosij Comitem vxorē Hugonis Chastillonij, quę ei peperit
              - Ioānem Chastillonium Blosij Comitē
                - Ioāna Blosij Comes, nupsit Petro Francico, peperitque
              - C. Alter filius, eius nomē nón repperi, Comes fuit Fani D. Pauli, genuitque
                - Hugonem Fani D. Pauli Comitem, ac causa vxoris Mahieldis Alensoniæ Comes Blosij
                  - Guido Comes Blosij
                    - D. Lodouicus Blosij Comes
                    - Carolus Chastillonius aut Blosius pro Ducatu Britonum cum Ioanne Montfortij Comite dimicans occubuit.
                      - Lodouicus Blosij Comes obiit sine liberis.
                      - Ioānes Blosij Comes nullis ex Isabella Reinoldi primi Geldriæ Ducis filia susceptis liberis obiit anno 1381. reliquit autem filios è concubina duos ——
                        - Ioannes Blosius à patre accepit Treslongæ apud Hannonios Dominium, à quo in hodiernum vsque diem anni 1583. perdurat Treslongorum familia. Duxit hic Ioannes in vxorem filiam Domini Dalemi è clara Arculensium apud Hollandos familia ortam, quæ ei filios hosce sex peperit: Arnoldum, Ioannem, qui Traiecti ad Rhenum fuit Canonicus, Guidonem, Lodouicum, Gerardum, Ioannem alterum.
                        - Guido Blosius, qui nunquam aliud cognomē gessit, illudque ad successores transmisit, accepit à patre hæreditatem in Zelandia, habitauitque Tolæ Zelandiæ oppidulo, vbi in summo est sepultus templo, cum vxore Clara Botlandia, vt è Mausoleo ibi erecto appatet, genueruntque vtriusque sexus liberos, quorum in hodiernū diem anni 1583. stirpem cum Blosij cognomine, planè interiisse videmus.
                      - Guido postremus Blosij Comes, obiit sine liberis
                    - Maria vxor Rodolfi Ducis Lotharingiæ.
                  - Ioannes Chastillonius, de quo nihil inueni.
                - Guido Comes Fani D. Pauli.
                - Iacobus Chastillonius, de quo nil prę terea repperi.
                - Mahteldim Alensoniã Blosij Comitem vxorem Hugonis Chastillonij Comitis Fani D. Pauli.
        - Hendricus.
        - Stephanus.
        - Guilielmus.
        - Filia natu maxima.
        - 2. filia.
        - 3. filia.
        - 4. filia.
        - Alisa.
        - 6. filia.
      - Stephanus.
      - Humbertus.
      - Hendricus Blosius in Anglia Antistes Vintongæ.
    - Filia nupta Hugoni Capeto antequam regnū Francię occupasset.
  - Rogerius Comes Sancerræ.

A. TIBALDVS primus, dictus senior, Comes Blesij ac Carnutum (quod armis acquisierat) vixit tempore Regis Lodouici Vltramarini, duxitque filiam Ducis Franconiæ, quæ filios ei tres peperit: Natu maximus Carnutum vrbem contra Nortmannos defendens pugnans periit. Rogerius natu minimus Sancerræ Comes, Antistes fuit ac Comes Bauuasiorum, facta commutatione cum Stephano Champangę Comiti, cui Comitatum Sancerræ tradidit, recepto Comitatu Bauuasij, quod in perpetuum Ecclesiæ coniunxit. Eudo secundo natu filius, fratre natu maximo sine liberis occiso, factus est Comes Blesij, Champangæ, Briæ, Turonum, ac Carnutū. Duxit primò filiā natu maximam Rodolfi postremi Burgundiæ Regis nomine Bertam, conatusque est post soceri mortem Burgundiam occupare, sed repulsus à Contardo secundo Imp. eius filiam mortua Berta vxorem duxit, ac tres ex ea suscepit liberos. Postremò duxit Mahteldim filiam Richardi Intrepidi Nortman. Ducis, quibus nuptiis pacem à Nortmannis redemit, succedente ei filio Tibaldo 2. Blesij, &c. Comite, qui vxore non ducta periit pugnans contra Godefridum Martellum Angium Comitem prope Turonem vrbem, quem ex eo tempore Comitatum perdidit: successitque illi frater Stephanus, qui Turones recuperauit, ducta Adela filia Guilielmi Nortmanni, occupatoris regni Anglici, quæ ei peperit filios quatuor. Stephanus secundo natu Comes Boloniæ, posteà factus est Anglorum Rex. Humbertus tertio natu Comes fuit Vertuzij, cuius filia nupsit Franc. Regi Lodouico Crasso. Hendricus quarto natu filius Vintongæ in Anglia fuit Antistes, cuius opera iam dictus Stephanus ad Angliæ regnum peruenit. Tibaldus tertius, cognomine Magnus, filius natu maximus, primus se scripsit Palatinum Champangæ ac Briæ: Appellatus quoque est propter morum probitatem, Sanctus, ac Pater pauperum. Duxit Mahutam è Germanis ortam, quæ peperit filios quinque, ac filias sex. Filius natu maximus dictus est Solis dominus, quòd non esset sanæ mentis. Hendricus Comes Champangæ ac Briæ. Stephanus Comes Sancerræ, tandem factus est Cartusianus. Guilielmus Antistes Carnutum, consecrauit Regem Philippum Augustum. Filia natu maxima vxor fuit Eudonis secundi, Burgund. Ducis. Altera Comitis Barræ. Tertia Ducis Apuliæ, deinde domini Mommirallij. Quarta Godefridi Comitis Percheani. Quinta Alisa Lodouici iunioris Franciæ Regis. Sexta Alani Comitis Britonum. Filius natu maximus Tibaldus 4. dictus Bonus, Comes fuit Blesij ac Carnutum, Seneschallus Francię, qui pacem procurauit inter Philippum Augustum Franc. Regem, ac Flandriæ Comitem pugnantes prò Comitatu Vermanduorum. Duxit Aleidam Francicam, quę filios peperit duos, ac totidem filias. Filius natu maior Lodouicus Comes Blesij ac Carnutum obiit anno 1205. in obsidione Adrianopolitana, sine liberis, successitque illi frater Tibaldus 5. sed qui etiam sine liberis obiit, extincta horum duorum fratrum morte mascula stirpe, Gerlonis Nortmanni, posteaquam Blesijs circiter 280. annos imperasset: successitque soror natu maior nupta Ioanni Chastillonio Auennæ domino, qui etiam liberis non procreatis obierunt: in eorum locum succedente sorore natu minima, quæ Gualtero Auennensi filio natu maximo, Iacobi Auennæ reguli apud Hannones nupsit, idque anno 1219. qui filiam vnicam Mariam susceperunt.

B. Maria Auennæ domina, Comes Blesij ac Carnutum, nupsit Hugoni Chastillonio Fani D. Pauli Comiti, peperitque filios duos. Ioannes natu maximus fuit Comes Blesij, Carnutum, ac dominus Auennæ, ductaque Aleida Britona peperit filiam vnicam Ioannam Blesij ac Carnutum Comitem, Auennæ dominam, nupsitque Petro primo Alensoniorum Comiti, filio Lodouici Sancti Franc. Regis, peperitque etiam filiam vnicam Mahteldim Alensoniam, sed non Comitem, quòd in hanc prouinciam filiæ non succedant, pars enim est regni Francici, in qua filiabus nihil est iuris. Fuit autem Mahteldis Comes Blesij ac Carnutum, domina Auennæ, Remotantij, &c. nupsitque primùm Ambosæ regulo, eoque sine liberis mortuo, Hugoni Chastillonio Fani D. Pauli Comiti, de quo nunc.

C. Ma-

C. Mariæ Auennensis, ac Hugonis Chastillonij filius natu minor pro hæreditaria portione accepit Comitatum Fani D. Pauli, suscepitque filios tres. De Iacobo natu minimo nil legi. Guido secundo natu Comes fuit Fani D. Pauli. Hugo natu maximus ducta Mahtelde Alensonia, post mortem prioris eius mariti Ambosæ reguli factus est Comes Blosij ac Carnutum, dominus Remorantij ac Auennæ. Sed Comitatum Carnutum vendiderunt Philippo Pulchro Franc. Regi, acceptis quatuor millibus librarum Turonensium singulis annis pro se ac successoribus, genueruntque filios duos. Altera enim Hugonis vxor Beatrix Flandrica non peperit. De Ioanne filio natu minimo nil legi. Guido natu maior Comes fuit Blosij, dominus Auennæ, duxitque Margaretam Valesiam filiam Caroli Comitis Valesij, sororem Philippi Valesij Franc. Regis, quæ liberos peperit tres. Maria vxor fuit Rodolfi Ducis Lotharingiæ. Carolus Chastillonius filius natu minor, ducta Ioanna Britona, pro eo Ducatu acerrimum gessit bellum, cum Carolo Montfortij Comite, eo tamen euentu, vt prœlio victus vitam cum Britonum Ducatu amitteret.

D. Filius Guidonis natu maximus Lodouicus, Blosij Comes ac Auennæ dominus, duxit Ioannam filiam ac hæredem vnicam Ioannis Hannonij, fratris Guilielmi Hannoniæ ac Hollandiæ Comitis, qui Ioannes pro hæreditaria portione acceperat Baumontium apud Hannones, Tolam apud Zelandos, Gaudam ac Schonhauium apud Hollandos: peperitq; ei filios tres, è quibus Guido natu minimus, fratribus sine liberis mortuis, fit Comes Blosij, dominus Auennæ, Baumontij, Tolæ, Gaudæ ac Schonhauij. Duxit Mariam filiam Ioannis Flandri, Comitis Namurcensis, è qua filium suscepit Lodouicum, qui cùm duxisset Mariam filiam Ioannis Valesij Biturigum Ducis, nullis ex ea susceptis liberis, ætatis suæ anno decimoquarto supremum clausit diem: quapropter Guido animi dolore victus, vendidit Ioanni Francorum Regi huius nominis primo Suessonum Comitatum, ac Lodouico Aurelianensium Duci Comitatum Blosij, præteritis consanguineis qui iure propinquitatis fuerant successuri. Atqui hac ratione extincta quoque est Chastillonia apud Blosios mascula stirps, prouinciaque in hunc vsque diem anni 1583, regno Franciæ mansit coniuncta, Hannoniis, Zelandis, ac Hollandis sua recipientibus.

Pulsis è Gallia Saracenis, Bearnij sine Principe Rempublicam non bene administrari arbitrantes, legatos mittunt ad nobilem Cataloniæ Prouinciæ virum Guilielmum Mócadam, petentes vti è duobus filiis, qui in cunis adhuc vagiebant, alterum ipsis in Principem educandum concederet. Permittit, ac vt eligant iubet. Conspicati igitur hunc compressis vtriusq; manus digitis dormire, alterum vnam manum apertam, alterum clausam proferre, liberalitatem ex aperta manu ominantes hunc abducunt. Nomen puero erat Gaston: Quem patri relinquũt, Guilielmus. Cùm adoleuisset Gaston, in vxorem ducit Martham filiam hæredemque vnicam Esquibati Comitis Bigorræ, è qua Gaston filias tantùm duas suscepit. Tandem cùm pater ac frater in pugna sine liberis periissent, ditionem Moncadam Gaston Bearniis, ac Bigorræ adiecit.

- A. Margareta filia natu minor nupsit Rogerio Bernardo, peperitque
  - Gaston secundus Comes Bearnij
    - Gaston tertius Bearnij Comes.
      - Gaston quartus Bearnij Comes
        - Gaston quintus non Comes.
  - Bruna.
  - Constantia.
    - B. Rogerius Bernardus Moncadæ dominus
      - Matthæus Bearnij Comes, obiit sine liberis.
      - Isabella vxor Arcembaldi Captali, Burchij, cui peperit
        - Ioannes Comes Bearnij
          - Gaston quintus Bearnij, Bigorræ, ac Foxij Comes, è quo sunt orti
            - C. Gaston sextus Comes Bearnij, Foxij, & Bigorræ
              - Franciscus Phœbus Bearnij Comes, obiit sine liberis.
              - D. Catharina Bearnij, &c. Comes peperit
                - Hendricus Comes Bearnij, &c. Rex Nauarræ
                  - Ioanna Regina Nauarræ Comes Bearnij, peperit
                    - Hendricum partis Nauarræ Regem, Vendomæ Dncem, Comitem Bearnij, Foxij, Bigorræ, ac Armigniaci: duxit Margaretã filiam Hendrici secundi Francorum Regis ac Catharinæ Medices Ducis Vrbinatis filiæ, cuius stemmatis seriem in genealogia Borboniorum videre licet.
                - Franciscus.
                - Anna.
                - Isabella.
                - Quitheria.
            - Filiæ quinque.
            - Iacobus.
            - Petrus.
            - Ioannes Burchgrauius Narbonæ
              - Gaston Dux Nemurci.
        - Gaston.
        - Arcembaldus.
        - Petrus.
        - Matthæus
  - Ioanna.
- Filia natu maior, nupsit Comiti Armigniaco, qui à socero est exhæredatus, quòd ei contra Nauarræ Regẽ auxilium negasset.

A. MARGARETA nupsit Rogerio Bernardo Foxij Comiti, filio Rogerij Bernardi, ac Manigardæ filiæ Comitis Narbonæ, attulitque marito in dotem Comitatum Bearnij, Bigorræ, ac Moncadam, genueruntque liberos quatuor. Bruna vxor fuit Heliæ Comitis Perigortij. Constantia Antonij Leuij, Nurepoſij domini. Ioanna Petri Arragonij. Gaſton ſecundus, Comes Bearnij, Foxij, Bigorræ ac Moncadæ, duxit Ioannam filiam Lodouici Francici Comitis Eureuſij, quæ duos peperit filios. Gaſton tertius natu maximus Comes fuit Bearnij, &c. duxitque Leonoram filiam Comitis Comingæ, quæ Gaſtonem peperit quartum, de quo Ioannes Froſſardus ſcriptor Gallicus mira fabulatur. Duxit Agnetem filiam Regis Nauarræ ſororem Caroli impij Regis Nauarræ, quæ filium vnicum peperit Gaſtonem, quem patet interfici iuſſit, quòd inſcius ac imprudens patri venenum obtuliſſet, miſſus ab auunculo Nauarræ Rege infelix adoleſcens, ſucceſſitque ei in dictos Comitatus Matthęus, Rogerij Bernardi filius.

B. Rogerius Bernardus Moncadæ dominus, ac Burchgrauius Caſtelbanij, genuit Matthęum Caſtelbanij ac Moncadæ dominum, mortuoque patruele Gaſtone quarto Comes Bearnij, Foxij, ac Bigorræ obiit ſine liberis, ſuccedente ſibi ſorore Iſabella vxore Arcembaldi Caprali Burchij, genueruntque filios quinque. Gaſton Captalis Burchij, vnde ſunt Comites Candalę orti. Arcembaldus Noalleſij dominus. Matthęus Comingæ Comes. Petrus Romanæ Eccleſiæ fuit Cardinalis. Ioannes natu maximus Comes Bearnij, &c. primo duxit Mariam Nauarream, quæ non peperit. Deinde Ioannam Albretham, quæ peperit Gaſtonem quintum Bearnij Comitem, qui inſignem præſtitit operam Carolo ſeptimo Francorum Regi in recuperanda Aquitania, quam fermè vniuerſam Angli occuparant. Duxit Leonoram filiam Ioannis Regis Nauarræ, cui non parum profuit recuperando regno, vnde à proprio filio Carolo fuerat pulſus, peperitque ei liberos nouem.

C. Ioannes natu ſecundus Gaſtonis quinti filius Burchgrauius fuit Narbonæ, ductaque Maria Aurelianenſi, ſuſcepit filium Gaſtonem Nemurci Ducem, qui inſigni obtenta prope Rauennam, auſpiciis Francorum Regis Lodouici duodecimi, contra Hiſpanos ac Germanos victoria, ab Hiſpanis quos temerè inſequebatur interfectus, fructum percipere non potuit. Gaſton ſextus filius natu maximus Comes Bearnij, Foxij, Bigorræ ac Viennæ, duxit Magdalenam filiam Caroli ſeptimi Franc. Regis, ſororem Regis Lodouici vndecimi, quæ peperit Franciſcum Phœbum Comitem Bearnij, &c. ac poſt mortem patris, matris, aui, ac auię maternę Rex Nauarrę corona aurea Pompeiopoli redimitus anno 1481. obiitque anno 1482. ſepultus Leſcarij apud Bearnos, nullis relictis liberis; ſucceſſitque illi vnica ſoror Catharina, de qua nunc.

D. Catharina filia hæreſque Gaſtonis ſexti poſt mortem fratris Franciſci Phœbi fit Regina Nauarræ, Comes Foxij, Bearnij, Bigorræ ac Viennę, nupſitque Ioanni Albretho, qui cùm arma iunxiſſet cum Lodouico duodecimo Francorum Rege contra Venetos, Hiſpanos, Germanos, ac Pontificem Iulium ſecundum, Duce Gaſtone Foxenſi inſignem ac memorabilem illam prope Rauennam victoriam retulere, cadente tamen, vti diximus, Gaſtone. Quare cùm Lodouicus duodecimus Francorum Rex, ac Ioannes hic Albrethus Nauarræ Rex, à dicto Pontifice proſcripti, ſacriſque interdicti eſſent, Ferdinandus Hiſpaniarum Rex, vniuerſam fermè Nauarram pulſo Ioanne Albretho occupat, paucis ei arcibus ac oppidulis relictis, vtroque tamen retinente, ac ad ſucceſſores tranſmittente Regio Nauarræ titulo in hunc vſque annum 1583. Peperit Catharina Ioanni Albretho liberos quinque, è quibus Hendricus natu maximus titulo tenus Nauarræ Rex, Comes factus eſt Bearnij, Foxij, Bigorræ, ac Armigniaci, duxitque Margaretam filiam Caroli Comitis Engulemæ, ſororem Franciſci primi Francorum Regis, morienſque anno 1549. vnicam tantùm ditionum ſuarum filiam reliquit ac hæredem, Ioannam, de qua in genealogia Regum Franciæ ſtirpis Capeticæ in litera E, ac in genealogia Borbonica in litera B, abunde ſcripſimus.

A.

Philippus Augustus Francorum Rex in vxorem duxit Isabellam Hannonicam, cum ea in dotem accipiēs regionem, quæ nunc Artesia vocatur, genuitque filium

Lodouicum octauum Francorum Regē, qui testamento filium Robertum Artesiæ Comitem fecit

Lodouicus Sanctus Franc. Rex.

Alfonsus Tolosatium Comes.

Carolus Angium Comes.

Robertus testamento patris à fratre Rege est factus primus Atrebatensium Comes, ac Fani D. Pauli, duxitque in vxorem Mahteldim filiā Hendrici sexti Brabātiæ Ducis, moriens in Syria ad sacrum profectus bellū anno 1249. mense Decembri, suscepitque

Robertum Artesiæ Comitem, qui duxit filiam è familia Cortenaca, hic regnauit 53 annos, superuixitq; filium Philippum. Periit verò anno 1302. prope Cortracum infeliciter cum Francis contra Flandros pugnans, septimo die mensis Iulij, duobus relictis liberis

Philippo Artesio, qui ante patrem obiit anno 1288. relinquens è Blanca filia Ioannis Britonum Comitis

Robertus Artesius intentata lite propter Comitatum Artesiæ contra amitam Mahteldim, intercedente Rege Philippo Longo, cessit anno 1317. donatus à dicto Rege Comitatu Clermontij prope Rucheram apud Nortmannos. Sed cùm litem tempore Regis Philippi Valesij redintegrasset, repertusque esset falsis tabulis in iudicio exhibitis se causamque suam defendisse, amissa lite iubetur ne in perpetuum amplius, amitæ nec eius successoribus causa Artesiæ negotium in iudicio facessat. Obiit relictis liberis.

Filia vna nupsit Lodouico Comiti Eureusio filio Regis Philippi, qui filius fuit Regis Lodouici Sancti.

Agatha vxor fuit filij Raimondi Buardi Foxij Comitis.

Mahtelde quæ post mortem patris ac fratris Artesiæ Comes, est facta, ita iudicantibus Curiæ Parisiensis Senatoribus, vbi ei litem pro Comitatu Artesię intentarat Robertus fratris sui Philippi filius. Nupsit Ottoni quarto Comiti Burgundiæ, cui liberos peperit, quorum genealogiam inspicere oportet, quòd eius liberi denuò Artesiam ac Flandriam sub vnius Principis imperiū adduxerint.

Ioanna natu maxima Comes Burgundiæ ac Artesiæ, nupsit anno 1306. Philippo Longo Francor. Regi, peperitque tantùm filias quatuor, è quibus

Margareta nupsit Lodouico secundo, qui dicitur Neuersius, Comiti Flandriæ, genuitque filium vnicum, qui post mortem Philippi postremi Burgundiæ Ducis factus est

Lodouicus Malanus Comes Flandriæ, Burgundiæ, Artesiæ, &c. suscepit è Margareta Brabantica filiam ac hæredem vnicam

Margaretam Comitem Flandriæ, Burgundiæ, Artesiæ, Neuersij, Rethellij, quæ nupsit Philippo Audaci Burgundiæ Duci, peperitque liberos septem, quos in Genealogia Capeti reperies.

CHALLONNIÆ PROCERVM STEMMA.

- B. Ioannes Comes Burgundiæ suscepit è Laura Commercia tertia vxore liberos hos
  - Ioannes Challonnius Baro Arlaij duxit anno 1278. Margaretam sororem Roberti Ducis Burgundiæ, huius nominis tertij; genuitque
    - Hugo Challonnius duxit Margaretam Marbaisiam, quæ filios tres peperit
      - Ioannes Challonnius ducta Blança filia Amadi Comitis Geneuæ, obiit sine liberis.
      - Lodouicus Challonnius natu maximus, duxit Margaretam filiam Delphini Vienne, genuitque
        - Hendricus Challonnius pugnās contra incredulos sine liberis periit.
        - C. Ioannes Challonnius nuptiis vxoris primus ex hac familia Aurantij Princeps, cui est natus filius
          - Lodouicus Challonnius Aurantij Princeps, cui è duabus vxoribus sunt nati
            - D. Guilielmus Challōnius Aurantij Princeps, suscepit
              - Ioannes Challonnius Aurantij Princeps genuit
                - Philibertum Challonnium Aurantij Principem, qui in Italia, sine liberis periit.
                - Claudia Challonnia Aurantij Princeps, nupsit Hendrico Nassauuio, pepericque
                  - Reinerum Nassauuium Challonnij Regulum, ac Aurātij Principem, qui periit in obsidione oppidi Fani D. Desiderij, Francici imperij, quod auspiciis Caroli quinti Imperatoris Belgarumque Principis oppugnabat, testamento hæredem scribens Guilielmum Nassauuium, patrui sui filium natu maximum.
            - Ex altera vxore.
              - Lodouicus Challonnius.
              - Hugo Challonnius.
      - Hugo Challonnius obiit sine liberis.
  - filius alter Antistes fuit Besonsoniorum
  - Ioāna nupsit Roberto Tonnerræ Comiti, filio Roberti Ducis Burgundiæ.

A. Anno 1170. Flandriæ ac Veromanduorum (causa vxoris) Comes erat Philippus Alsacius filius Theodorici, moriensque sine liberis, desponsarat Isabellam filiam sororis suæ Margaretæ, ac Balduini quarti Comitis Hannoniæ ac Namurci Philippo Augusto Franc. Regi, eique in dotem dederat regionem quæ nunc Artesia vocatur, cuius clientelaria beneficia esse volebat ditionem Boloniensem, Guinensem, ac Fanum D. Pauli, quod posteà Boloniæ beneficium est factū. Scire enim oportet, Flandriæ fines olim multò latius quàm nunc patuisse. Comprehēdebantur enim sub Flandria, quę nunc sunt separata, Artesia, Guinetum, Bolonia, ac Fanum D. Pauli: quod non solùm è veteribus constat historiographis, sed etiam è priuilegiis dictis ditionibus à Flandriæ Comitibus donatis, ac quòd in Fano D. Vedasti apud Atrebates, ac in Fano D. Bertini apud D. Odomarum, aliisque locis Flandriæ Comites sepulti conspiciantur. Francorum Rex Lodouicus Sanctus primus Atrebatensem Comitatū instituit anno 1238. scuti insignia ei dans quæ etiamnum pingunt, his attributis oppidis: Atrebato, Fano Odomari, Heldino, Aira, Lensa, Baupama. Bethunia diu posteà Comitatui fuit coniuncta.

B. Circiter annum Christi 1200. Stephanus Comes Challonnensis ac Masconnensis, moriens filium reliquit Ioannem, qui mortuo sine liberis Ottone Burgundiæ Comite nato è sanguine Imp. Frederici Barbarussę, fit anno 1236. Comes Burgundiæ, duxitque vxores tres. Prima fuit Mahteldis filia Odonis tertij Burg. Ducis, cuius liberi in Comitatum Burgundiæ successere. Altera fuit Isabella filia Roberti Cortenai, vnde Comites Auxerræ nati ad annum vsque 1370. durauere. Tertia fuit Laura Commercia, cuius liberi, contenti Titulo Challon, ea tantùm obtinuere, quæ in hunc vsque diem Burgundi appellant, *Hæreditaria Challonniorum portio*; & quòd hi per legitimas nuptias ad Principatum Aurantij peruenēre, eorum hic genealogiam contexui.

C. Ioannes Challonnius vnicus patris, patruorum, ac fratris hæres, in vxorem duxit Mariam Baussiam Aurantij Principem, filiam hæredemque vnicam Reinoldi Baussij Aurantij Principis ac Comitis Geneuæ, peperitque filium Lodouicum, qui primis nuptiis duxit Iolam filiam Comitis Monbeliardi, è qua Guilielmum genuit. Alteris nuptiis duxit Leonoram filiam Comitis Armigniaci, quæ filios duos peperit: Lodouicum qui cum Carolo Pugnace Burg. Duce contra Heluetios infeliciter pugnans cœlebs periit: Hugonem Chastauguioni, ac Dolæ Regulum, qui ducta Lodouica Sabaudiæ Ducis filia liberis non procreatis obiit.

D. Gulielmus Challonnius è priore patris vxore natus Aurantij Princeps vxorem duxit Catharinam Britonam sororem Francisci Britonum Ducis, peperitque Ioannem vnicum patris ac patruorū hæredē. Prior eius vxor fuit Ioanna filia Caroli Ducis Borbonij quæ sine liberis obiit. Altera fuit Philiberta Lutzenburgica Charnij Comes, filia Antonij Lutzenburgici, è qua moriens anno 1500. filium reliquit Philibertum Challonnium Aurantij Principem Neapolit. nomine Imp. Caroli quinti Proregem, vxoreque non ducta anno ætatis vigesimo octauo periit in obsidione vrbis Florentiæ, relicta sorore Claudia omnium fortunarum hærede, quæ Hendrico Nassauuio iam anteà nupserat, peperitque ei filiam, sed quæ paucis vixit diebus, ac filium Reinerum Nassauuium Aurantij Principem, hæredem auunculi Philiberti, qui Annam duxit Lotharingicam, è qua procreauit filiam, quæ paucos vixit dies. Reinerus verò obsidens Fanum Desiderij è muris tormento ictus post paucos dies sine liberis obiit. Imperator verò Carolus quintus approbato Reineri testamento Gulielmum Nassauuium dicti Reineri patruelem in eius bona admisit, qui primùm duxit Mariam Egmondanam, Buræ Comitem, dominam Lerdami ac Iselsteini, peperitque Philippum ac Mariam. Deinde Annam Saxonem Mauricij Saxoniæ Ducis, ac Electoris filiam quæ peperit Mauricium ac [illegible] Tertiò duxit Carolinam Ducis Monpensetij filiam anteà sacris initiatam, quæ hoc anno 1582. sex ei filias, filios verò nullos pepererat, obiitq; mense Maio anno iam dicto.

MAR-

MARCHIONVM MONFERRATI GENEALOGIA.

Guilielmus filius Alerani Saxonis, ac Adolifæ filiæ Ottonis secundi Imperatoris Marchio factus est Monferrati, genuitq; ex vxore

Bonifaciũ Monferrati Marchionem, è quo est natus

Guilielmus 2. Marchio Monferrati, qui cum Imper. Conrardo 3. ac Lodouico iuniori Frãcor. Rege in Syriã est profectus, his relictis liberis

Guilielmus 3. Marchio Monferrati, duxit Sibyllam filiam Balduini quarti Regis Hierosolymitani Christiani, quæ ei filium peperit vnicum nomine — Guilielmum quartum Regem Hierosolymitanum, ac Monferrati Marchionem, sed obiit sine liberis, succedente ei patruo Reinero.

Bonifacius 2. Marchio Monferrati pro fratre in Syria pugnans ac captus, liberatusque obiit sine liberis, succedente nepote ex fratre Bonifacio tertio.

Reinerus Rex Hierosolymitanus post mortem nepotis Guilielmi quarti, duxit filiam hæredemque Emanuelis Imperatoris Constantinop. quæ peperit — Bonifacium tertium Monferrati Marchionem, qui è filia Sabaudæ suscepit — Bonifacium 4. Monferrati Marchionem, qui è Beatrice filia Regis Castellæ genuit — Ioannem Monferrati Marchionem, qui liberis non genitis Marchionatum reliquit Theodorico Palæologo nato è magna eius amita Iordana, vt infrà patet.

Iordana nupsit Imperat. Constant. cuius filius natu minimus Theodoricus Palæologus post mortem Ioannis Marchionis Monferrati filij Bonifacij quarti factus est Marchio Monferrati, Astamq; armis acquisiuit, relicto filio

Ioanne Palæolo. March. Monferrati, qui vixit anno 1472. instituit Casali Episcopatum anno 1474. suscepit è filia Regis Balearium quã Maiorcã vocant,

Guilielmum Palæologum qui sine liberis obiit.

Theodoricum Palæologum Monferrati Marchionem, qui ex vxore suscepit filium ac filiam

Iacobus Palæologus Marchio Monferrati factus est ab Imper. Sigismundo Imperij legatus per Italiam. Duxit Ioãnam sororem Amati primi Sabaudiæ Ducis, vnde sunt nati

Isabella.

Iacobus Palæologus Marchio Mõferrati, obiit sine liberis.

Bonifacius quintus Marchio Mõferrati, duxit Mariam filiã Despoti Seruiæ, vnde sunt nati —

Guilielmus quintus Marchio Monferrati duxit Annam filiam Reineri Ducis Alensoniorũ, quæ peperit — Bonifacium sextũ Monferrati Marchionem, qui cum viro nobili exercitij causa armatus ex equo decurrens, ac vterque equo decidens paulò pòst ex casu sine liberis obiit, succedente ei patruo Santgeorgio in Marchionatu Monferratensi.

Santgeorgius Palæologus post Bonifacij sexti mortem Marchio fit Monferrati, relictis sacerdotiis, sed cùm paulò pòst etiam sine liberis decessisset è viuis, successit illi è duabus sororibus natu maxima.

. . . . . . nupserat Frederico Gonzagæ primo Mãtuanorum Duci, ac his nuptiis Marchio Monferrati, multis tamen è familia Palæologorum sese opponentibus. Sed quòd constaret Iordanam filiam Guilielmi secundi, post mortem Marchionis Ioannis in ditione Monferratensi cæteris prælatam, iudicatum est filias in eius possessionem deficientibus filiis iure proximitatis admitti: possidentq; Mantuanorum Duces in hunc vsque annum 1583. Marchionatum Monferratensem.

Filia iunior.

Theodoricus Palæologus obiit sine liberis.

Guilielmus Palæologus obiit sine liberis.

Filia vna.

- **A.** Tancredus Nortmannus suscepit è duabus vxoribus duodecim filios, è quibus hi in Italia rerū sunt potiti:
  - Drogo primus Apuliæ Comes, postqnam regnasset annos vndecim, obiit anno Christi 1005. sine liberis.
  - Vnifridus Comes Apuliæ, obiit anno 1057 relicto filio
    - Baielardo Comite Apuliæ.
  - Robertus Guiscardus primus Apuliæ Dux, obiit anno 1085. relinquens
    - Bœmundum Ducem Antiochenum.
    - Rogeriū Ducem Apuliæ, obiit anno 1110. relicto filio
      - Guilielmo Apuliæ Duce, qui obiit anno 1127
  - **B.** Rogerius, pulsis Sicilia Saracenis, primus Siciliæ Comes est nominatus, obiitque anno 1102. cùm suscepisset
    - Simonē Siciliæ Comitē, qui obiit 1110.
    - Rogeriū Siciliæ Comitē, qui obiit anno Christi 1153. cùm genuisset
      - Rogeriū, qui ante patrē obiit anno 1148 cùm suscepisset
        - Tancredus è concubina natus, obiit anno 1194 relinquens
          - Rogerium Regem, qui paulò ante patrem sine liberis obiit.
          - Guilielmum Regem Sicil. ac Neapolis, in quo Nortmannorum viribus in Italia stirps defecit.
          - Filiæ tres, quæ sine liberis quoque mori sunt coactæ.
      - Tācredus ante patrē obiit.
      - Hendricus.
      - Constantia.
        - **C.** Constantia legitimo patris thoro nata, nupsit Imperatori Hendrico sexto, qui obiit anno 1198 cùm genuisset è Constantia filium
          - Fredericum secundum Imperat. Regem Siciliæ ac Neapolis, qui obiit anno 1250. cùm ex eo essent nati
            - Conradus Imperator, ac Siciliæ Neapolisq; Rex, qui obiit an. 1254. relicto filio vnico
              - Conradino Rege Siciliæ ac Neapolis, qui interfectus est iussu Caroli Angium Ducis, à quo in pugna victus fuerat captus, nulli[s] relictis liberis anno 1269 in quo defecit virilis stirps Sueuorum in hisce regnis.
            - **D.** Manfredus è concubina natus Neapolis ac Siciliæ Rex interfectus quoque fuit in prœlio à Carolo Angium Duce, ex vxore relinquens
              - Filiū qui puer in carcere obiit.
              - **E.** Cōstantiam vxorem Petri Regis Arragoniæ, cui peperit filios duos
                - Iacobū Arrago. ac Sicil. Regem tantùm, è quo sunt nati
                  - **K.** Martinus Rex Arrago. ac Siciliæ, cuius filia hæresq; vnica nupsit Hendrico tertio Castellæ Regi, vnde nati
                  - Ferdinandus Rex Arrago. a[c] Siciliæ frater natu minor Hēdrici tertii Castellæ Regis, suscepit ex vxore Bla[n]ca
                - Fredericum Siciliæ Regem ad vitā tantùm.
      - Guilielmus Rex Siciliæ ac Neapolis, obiit anno 1166. cùm ei essent nati
        - Rogerius sine liberis obiit.
        - Robertus sine liberis obiit.
        - Hendricus sine liberis obiit.
        - Guilielmus Bonus etiam sine liberis obiit, succedente ei in regno Siciliæ ac Neapolis Tancredo filio notho patrui Rogerij, qui obiit anno 1148.

Ioannes secundus Castellæ Rex duxit Mariam filiam Ferdinandi Regis Arrago. ac Sicil. peperitque

- Hendricũ quartum Regẽ Castellæ, qui sine liberis obiit.
- Elizabetham Castellæ Reginam vxorem Ferdinandi Catholici Regis Arragoniæ ac postcà Neapolis ac Siciliæ, cuius filia Ioanna nupsit Philippo Austriaco Belgarum Principi.

Maria vxor Alfonsi Regis Arrag. ac Siciliæ.

Maria nupsit Ioanni 2. Castellæ Regi.

L.
Alfonsus Rex Siciliæ ac Neapolis adoptatus à Ioanna secunda Neap. Regina. Ipse obiit 1458. Cal. Iunij.

Ferdinandus è concubina natus, nomine Valentina femina nobili, Rex Neapolis ac Siciliæ, obiitque anno 1494. quarto Calendas Februarij, è quo sunt nati

- Alfonsus Rex Neapolis ac Siciliæ, qui obiit anno 1495. mense Iulio, relinquens
  - Ferdinandum Neapolis ac Siciliæ Regem pulsis Francis. obiit anno 1496. pridie nonas Octob. nullis relictis liberis, succedente ei patruo Frederico.
  - Isabellam vxorem Ioannis Sfortiæ Ducis Mediolanensis, qui fuit pulsus, ac postremùm veneno sublatus à patruo Lodouico Sfortia, Italiæ perturbatore.
- Fredericus post mortem nepotis ex fratre Ferdinandi Rex Siciliæ ac Neapolis, inde pulsus anno 1502. fugiens in Franciam ibi decessit.
  - Alfonsus (Paul. Iouius Ferdinandum vocat) Dux Calabriæ, Valentiæ in Hispania, nullis relictis liberis, captiuus obiit.
  - Maria desponsata Ioanni Galeacio Duci Mediolanensi, priore eius vxore mortua, sed quam non duxit.
- Leonora vxor Sfortiæ Mariæ Ducis Barræ in Apulia filij Francisci Ducis Mediolanensis, eòque mortuo Herculis Estensis Ducis Ferrariæ.
- Ioannes Cardinalis Sabinæ.
- Franciscus.

M.
Ioannes Rex Arragoniæ suscepit ex vxore

- Ferdinandus Catholicus rex Arragoniæ, duxit Elizabethã Castellæ Reginam, factis his nuptiis Rex Hispaniarum, ac tãdem etiam Neapolis ac Siciliæ. obiit anno 1516. cùm ei essent nati
  - Ioannes sine liberis obiit.
  - Ioanna nupsit Philippo Austriaco Belgarũ Principi Imp. Maximiliani primi filio, peperitque
    - Carolus quintus Imp. Hispaniarum Neapolis ac Siciliæ Rex, Belgarum ac Insubrũ Princeps
      - Philippus Monarcha Hispaniarum, Rex Siciliæ, Neapolis, ac Sardiniæ, Belgarum, Insubrumque Princeps.
      - Maria Regina Bohemiæ.
      - Ioanna Regina Lusitaniæ.
    - Ferdinandus Rex Bohemiæ.
    - Maria Regina Hungariæ.
    - Leonora Regina Franciæ.
  - Catharina primùm vxor Arthi, posteà eius fratris Hendrici octaui Anglorum Regis.
  - Maria.
  - Isabella.

Hendricus Ordinis D. Iacobi eques.

Petrus Infans Arragoniæ dictus.

Ioanna nupta Regi Lusitaniæ.

Versa pagina seriem huius Genealogiæ demonstrabit litterarum ordinem sequens.

E FAMILIA FRANCICA.

- Carolus Angiú Comes, frater Lodouici Sancti Franc. Regis lectus est à Papa Clemente quarto Rex Siciliæ ac Neapolis contra Manfredum Imp. Frederici filiū nothum, quem in pugna occidit anno 1268. (quidam scribūt 1266.) pridie Calendas Februarij. Duxerat Carolus in vxorē Beatricem filiam ac hæredē vnicam Raimondi Berengarij Comitis Prouinciæ Lugdunēsis, moriens anno 1285. nati sunt ex ea
  - F. Carolus secundus Siciliæ ac Neapol. Rex, Comes Angium, ac Prouinciæ, obiit Neapoli quarto Nonas Maij anno 1309. cùm duxisset Mariam hęredem Stephani Hungariæ Regis quæ 14. ei liberos peperit
    - Carolus dictus Martellus, Rex Hungariæ, genuit
      - Carolum Robertum Hungariæ Regem, qui obiit anno 1342. cùm suscepisset
        - Lodouicum Hūgariæ Regem, qui tantùm genuit filias duas
          - Mariam vxorem Sigismondi Lutzenburgij Imp. Regis Bohemiæ ac Hungariæ.
          - Haduidis primò nupsit Duci Austriæ, deinde Regi Poloniæ.
        - Andreas ducta in vxorem Ioāna prima sit Rex Neap. ab ea iugulatus anno 1345 susceperat
          - Carolum Martellum, sed qui in cunis obiit.
    - Lodouicus Ordinis D. Francisci Monachus Antistes Tolosanus.
    - G. Robertus Rex Neapolis tantùm obiit 14. Calend. Februarij anno 1343. ætatis suæ anno 80. relinquens
      - Carolum Calabriæ Ducem obiit ante patrem anno 1328. secundo Nonas Nouembreis.
        - Ioanna prima Regina Neapolis nupsit Andreæ Hungaro prædicto, obiitq; nullis relictis liberis.
        - Carolus Martellus in cunis obiit.
        - Maria posthuma nupsit Carolo Duci Dyrrhachij, qui septimo Calend. Martij anno 1348. in prælio occubuit.
    - Raimondus Berengarius.
    - Ioannes sacris initiatus.
    - Tristanus puer obiit.
    - Petrus sine liberis obiit
    - H. Ioannes Princeps Achaiæ, ac Dux Dyrrhachij, è quo sunt nati
      - Robertus anno 1352 sine liberis obiit.
      - Lodouicus Dux Dyrrhachij, suscepit liberos tres
        - Lodouicus infans obiit.
        - Carolus Dyrrhachij Dux ac Rex Neapol. genuit
          - Ladislaus Rex Neapolis obiit sine liberis anno 1419. postridie Nonas Augusti.
          - I. Ioanna secūda Regina Neapolis post mortem fratris femina inconstantissima, ac multorum bellorum causa. obiit anno 1434. susceperat ex Iacobo Borbonio Marchę Comiti secundo marito filium Leonardum, sed qui in cunis obiit.
        - Agnes vxor Canis Scaligeri Veronæ reguli.
      - Carolus Dyrrhachius periit, pugnans contra Lodouicū Hungariæ Regem, fratris Andreæ mortem vindicātem 22. Febr. anno 1348. cùm genuisset
        - Margaretam vxorem Caroli Ducis Dyrrhachij, ac postea Regis Neapolitanorum, patrui sui Lodouici filij, vt paulò suprà patet.
    - Clementia.
    - Blanca.
    - Leonora.
    - Maria.
    - Beatrix.
    - Philippus Princeps Tarentinus, primò duxit filiam Græcam è familia Comminatum, quæ illi tres filios peperit, qui sine liberis obiere: deinde filiam Caroli primi Valesiorum Comitis sororem Franc. Regis Philippi Valesij, quæ ei vnicum peperit filium
      - Carolus in pugna sine liberis occubuit.
      - Robertus Imp. Constant. obiit sine liberis.
      - Philippus Imp. Const. obiit anno 1373. sine liberis.
      - Ex secunda vxore,
      - Lodouicus Princeps Tarentinus secundus maritus Reginæ Ioannæ primæ ab ea Dux Calabriæ nominatus. Obiit anno 1362. septimo Calend. Iunij sine liberis.
  - Martha vxor Balduini secundi Imp. Constantinop.
  - Catharina nupsit Roberto Bethuniensi, tertio huius nominis Flandriæ Comiti, qui propria manu Manfredum nothum Regem Neap. in pugna occidit.

EXPLI-

A. ROBERTVS primus Normanniæ Dux Christianus, genuit Guilielmū, is Richardum, hic Guihelmū ac Richardum. Richardus è cōcubina suscepit Richardū, Robertum, Guihelmū. Richardus procreauit Tancredū, qui è duabus vxoribus filios duodecim suscepit, nimirum Semum, Godefridum, Drogonē, Guilielmū, Malogerum, Alberedū, Robertū, Tancredū, Frumentinū, Guihelmū, Vnifredum, Rogeriū; viros fortes ac magnanimos, quibus cum non posset apud Normannos pro dignitate opes relinquere; coacta mediocri militū manu filiis Ducibus anno 1008. in Italiam contra Saracenos proficiscitur, eosq; fauente fortuna non paucis oppidis, ac castellis pellit, ac tandem etiā Cōstāt. Imperatoribus eripit Apuliam, Calabriam, Tarentum ac Siciliam, idq; eo tempore quo apud Germanos imperabat Conrardus secundus, apud Francos Hendricus primus. Mortuo Tancredo, Apuliæ ac Calabriæ Dux fit filius eius Robertus Guiscardus, qui primus Ducis titulo est vsus: & quoniam Romani Pontifices conatibus eorum aduersati non fuissent, ditiones suas à sede Apostolica (quemadmodum iam anteà frater Rogerius de Sicilia fecerat) beneficiario iure acceperūt: moriens anno 1085. reliquit Boēmundum Ducem Antiochenum, & Rogerium Apuliæ ac Calabriæ Ducem, cuius vnicus filius Guihelmus sine liberis moriens ditiones suas reliquit testamento Rogerio tertio filio Rogerij patrui sui magni.

B. Rogerius filius quoq; Tancredi, pulsis Sicilia Saracenis, Comes Siciliæ vocari voluit: filius eius Rogerius fit Apuliæ ac Calabriæ Dux testamento cognati Guihelmi, ac Comes Siciliæ eripuit anno 1136. quinto Cal. Octobris Imp. Const. post longam obsidionem Neapolim, renunciatusque est a Pontifice Anacleto secundo Rex Neapolis ac Siciliæ, repudiato Regis Italiæ titulo quem affectarat, eius de regnis Clientelaro dicens sacramētum, quo non obstante varia gessit bella tribus cum Pontificibus, ac Afrorum aliquot regulis, sed vbique victor, gladio inscribi iussit: *Apulus & Calaber, Siculus mihi seruit & Afer.*
Triennio ante mortem, filium Guilielmū regio diademate insigniri iussit, qui initio etiam contra Pōtificem bella gessit, sed facta pace breui obiit, quatuor relictis filiis, quibus sine liberis mortuus Tancredus nothus testamento Guilielmi filij natu minimi Rex fit Neap. ac Siciliæ, sed qui Pontificis gratiam demereri non potuit, quare victus ab Imp. Hendrico sexto, filio Imp. Frederici Barbarussæ occubuit, filiusq; Guihelmus captus, excæcatus, ac testiculis est orbatus anno 1195. filiæ in carcere obiere, finiente in hoc Guilielmo Normannorum stirpe posteaquam in Italia 156. annos imperassent.

C. Constantia soror Tancredi, legitimo nata thoro, diu in monasterio virginum Abbas fuit, sed liberata à summo Pontifice annum agens quinquagesimum nupsit Hēdrico Imp. Frederici Barbarussę filio, qui dicto Pontifici sacramento Tancredū in pugna occidit, eiusq; liberos, vti diximus, extinxit. Constantia in foro Neapolitano (vbi hac de caussa erat erectum Tentoriū, vt quæ vellent matronæ ac obstetrices parientis veritatē cognoscerent) peperit filium Fredericum Neapolis ac Siciliæ Regē ac Ro. Imp. qui posteaquā 52. imperasset annos ac magna multaq; contra Italos gessisset bella; senex ac ægrotus lecto decumbens à filio notho Manfredo Tarentinorum Principe anno 1250. suffocatur Nonis Decemb. relicto Conrardo Neap. ac Sicil. Rege, ac Rom. Imp. quo in Germaniam profecto sollicitauit Manfredus Neapolitanos ad defectionem. Sed reuertēte Conrardo, ac omnia condonante, Manfredus quoque in gratiam est receptus, qui tamen paulò pòst fratrem Conrardum veneno tolli curauit.

D. Manfredus malis artibus Rex Siciliæ ac Neap. factus, ita vixit, vt Pontifex Vrbanus quartus contra eius tyrannidem euocare sit coactus anno 1266. è Frācia Carolum Angiuini Comitem fratrem Regis Lodouici Sancti, qui prope Beneuentum cum Manfredo congressus, victum, occidit, ac Rex Neapolis Siciliæque est factus, primus è Francorum stirpe. Interea adoleuerat Conrardinus Conrardi filius, ac cum exercitu è Germania in Italiam proficiscebatur aditurus paternam hæreditatem. Sed prœlio etiam à dicto victus Carolo, ac captus Neapolitano in foro publicè securi percutitur, in hoc finē apud Neapolit. incipiente Sueuorum stirpe. Sed quòd exinde Franci rerum omnium securi animos ad voluptates deflexissent, Siculosque omni tyrannidis genere opprimerēt, insolentiam non amplius ferendam rati, festo Paschatis dum sacerdotes post meridiem Vesperarum solennia decantant,

Francos, qui in insula erant omnes interficiunt, ac Vesperas Sicilianas inter Christianos celebres effecere, in auxilium statim aduocantes Petrum Arragoniæ Regem, qui in vxorem duxerat Constātiam filiam ac hæredem vnicam Manfredi nothi, eumque regio diademate redimiunt, qui mox congressus cum Carolo secundo victum capit, ac post quartum demum annum ea conditione dimittit, vt contentus Neapoli, Calabria, Apulia, ac Tarento, sibi Siciliam ac Sardiniam relinqueret: hæc acta transactaque anno 1297. durante ad tempus horum regnorum diuisione. De Caroli secundi liberis, qui quatuordecim fuere, scribam, postquam de Aragoniis qui in Sicilia regnauere locutus fuero.

E. Constantia peperit Petro Arragonū ac Siciliæ Regi filios duos, ac filiam Leonoram; quæ nupsit Ioanni primo Castellæ ac Legionum Regi. Fredericus natu minor dum vixit, Rex fuit Siciliæ, consentiente fratre Iacobo, qui Arragonia contentus erat, moriens & Iacobus reliquit è Blanca filia Caroli 2. Neap. Regis filium Martinum, qui in ipso ætatis flore obiit, relicta filia ac hærede vnica, quam duxit Hēdricus tertius Castellæ Rex, quo mortuo factus est Arragoniæ ac Siciliæ Rex Ferdinandus dicti Regis Hendrici frater, de quo in litera K. plura scribam.

F. In litera D. diximus Carolum 2. suscepisse 14. liberos. Fuere autem hi: Carolus Martellus Princeps Salernitanus post mortem aui materni Stephani factus est anno 1289. Rex Hungariæ, coronatusque inuito patre anno 1308. filius eius Carolus Robertus duxit filiam ac hæredem Casimiri Regis Poloniæ, quæ duos peperit filios: Lodouicum Hungariæ Regem, qui postea quam frater Andreas Anethę in Italia esset suffocatus, cum exercitu Neapolim est profectus, pulsaq; Regina Ioanna prima, cum marito eius Lodouico Tarent. Principe, quinquennio eo est potitus regno: exinde intercedēte Pontifice Clemēte sexto, cum Ioanna pacem facit, relicto ei Neapol. regno. Duxit verò Andreas Hungarus Ioannam primam anno 1343. suffocatusque est eius iussu anno 1345. decimoquarto Cal. Octobres, cùm ex eo esset grauida, qui natus in cunis perit. Ioanna verò capta à cognato Carolo Dyrrhachij Duce, ac Neapolit. Rege huius nominis tertio, vindicante Deo iniustam Andreę mortem, eius iussu anno 1382. sexto Idus Iunij iugulatur.

G. Robertus filius natu tertius Caroli secundi, mortuo patre Rex fit Neap conatusque est post mortem Iacobi Regis Arrag. ac Siciliæ, qui sororem suam duxerat, recuperare Siciliam. Sed victus à Frederico Arragonio Regis Iacobi fratre, filiique eius tutore, inuita fortuna nil amplius tentandum ratus, contentus Neapoli Siciliam reliquit. Duxerat Mariam filiam Lodouici primi Borbonij Ducis (Onuphrius scribit Sanctiam filiam Regis Arragoniæ ac Balearium) quæ peperit Carolum Ducem Calabriæ, qui a ite patrem moriens, filias tantùm duas reliquit, è quibus natu maior Ioanna post aui mortem Neapol. fit Regina, nubitque cognato Andreæ Hungaro, de quo in litera superiori scripsimus, eoque interfecto, nubit cognato Lodouico Principi Tarentino, de quo litera sequenti. Territa aduentu Lodouici Hungariæ Regis cum marito Lodouico fugit Narbonam in Prouincia Lugdunensi ditione sua, donec pace cum cognato Hungaro facta, vendita q; Pontifici Romano vrbe Auenione, redıēs Neapolim, ea pecunia hostes in ordinem redegit. Cumq; liberos non haberet, in filium adoptat Lodouicum Angium Ducem filium Ioannis Valesij Francorum Regis, idque in vrbe Auenione, opera Papæ Clementis septimi anno 1379. Quare Lodouicus post obitum Ioannæ comparato exercitu, bellum contra Carolum Dyrrhachij Ducem ac Neapolit. Regem, electum à Pontifice Vrbano sexto parat, congressusque cum eo, obiit in Italia è vulneribus, quæ in prœlio acceperat, anno 1384. bellum relinquens filio Lodouico secundo, Angium Duci, sed qui nil patre felicior Carolo Dyrrhachio Neapolim reliquit, moriens anno 1417.

H. Carolus hic Dyrrhachius videns Ioannam primam, post vtriusque mariti obitum nullis relictis liberis è Francia neglectis consanguineis, sanguine ei multo propinquioribus, hæredem quærere adoptasseque Lodouicum Angium Ducem, iniuriam animo non sustinens, cōciliata sibi gratia Pontificis Vrbani sexti, ac maximæ partis nobilitatis Neapolitanę, obtinuit vt in Regem coronaretur, neglecto Lodouico Andegauensi, qui frustrà vim parās, quemadmodum eius filius Lodouicus secundus, in conatu periere, regnatque Carolus tertius ducta Margareta filia hæredeque patrui sui Caroli Dyrrachiani quæ ei filium ac filiam peperit. Vocatus ab Hungaris ad Regnum in Procerum cōcilio comutatione inimicorum

adeò vulneratur, vt breui interiret, relicto Hungariæ regno Sigiſmundo Lutzenburgico Bohemiæ Regi, ac Rom. Imperatori. Filius Ladiſlaus, cùm vndecim annis Neapoli imperaſſet, nullis e duabus vxoribus relictis liberis obiit, ſorore Ioāna in ſolidū hærede inſtituta.

I. Ioanna ſecunda Neapolitanorum Regina, vidua Guilielmi filij Lupoldi Auſtriæ Ducis, ſtatim à multis vxor ambitur. Sed inconſtantiſſima ſui temporis femina omnibus nuptiarum ſpem faciebat, nec tamen nubere ſtatuerat, dubia pudicitiæ fama per Europam traducta. Tandem à Proceribus regni coacta nubit Iacobo Borbonio Marchæ Comiti, ita vt contētus titulo Principis Tarentini, nil vltrà attentaret. Sed cùm aſtu Caſtrum nouum Neapoli occupaſſet, Regem ſe nominari iubet. Quare pulſus à Ioannæ fautoribus, coactus eſt relicta Italia in Franciam reuerti, Beſanconi in Burgundia monaſtico inſtituto vitam dedicans. Exinde Ioanna nuptias horrens, in filium adoptat Lodouicum tertium Angium Ducem, cuius pater ac auus capitales fuerant hoſtes patris ac fratris ſui. Sed paulò pòſt territa apparatu bellico, cum quo in Italiam tendere ferebatur, eo reiecto Lancelotum adoptat Hungarum, quem tandem etiam exoſa, adoptat Alfonſum filium Ferdinandi Regis Arragon. ac Siciliæ, à quo cùm ſe durius tractari iudicaret, renouatis adoptionis tabulis filium iterum nominat Lodouicum tertium Angium Ducem, moriens paulò pòſt anno 1434. femina leuiſſima ac multarum in Italia calamitatum cauſa. Lodouico tertio ſine liberis mortuo, ſuccedit Reinerus eius frater, qui Neapolit. actione nixus, in Italiam proficiſcitur. Sed victus ab Alfonſo iam dicto, ac Neapoli in Caſtro nouo obſeſſus, anno 1442. cum Alfonſo pacem facit, actioni Neapolitanæ penitus renuncians. Filius verò Reineri Ioannes conditionibus ſtandum non cenſens, cum exercitu Neapolim proficiſcitur. Sed nil patre felicior, inglorius in Franciam reuertit, Arragoniis Neapolit. Regni poſſeſſione in pace relicta.

K. Quæ litera E. omiſimus, hîc ſunt repetenda. Poſteaquam Hendricus Caſtellæ Rex obiiſſet (qui hæredem duxerat Martini Regis Arragon. ac Siciliæ) ſucceſſit illi frater Ferdinandus, qui bellum geſſit cum cognato Ioanne Caſtellæ Rege, huius nominis ſecundo, ob regnum Arragoniæ. Sed Ferdinandus ſemper victor Rex manſit Arrag. ac Siciliæ, in vxorem dans filiam Mariam Ioanni Caſtellæ Regi prædicto, eaque ratione controuerſiam ſopientes. Reliquit Ferdinandus filios adhuc duos, Alfonſum ac Ioannem, de quibus ſeparatim eſt dicendum.

L. Alfonſus Ferdinandi filius à Ioanna ſecunda in filium adoptatur an. 1420. decimanona Septemb. & quanquā anno 1433. eo reiecto illa iterum Lodouicum tertiū adoptaſſet, ac poſt eius mortem fratrem eius Reinerum: Alfonſus tamen, ſuperato pulſoq; anno 1442. Reinero, Neapolis ac Siciliæ Rex mãſit, reſtaurata Arce noua: nullos ſuſcepit liberos è Maria filia Hendrici tertij Caſtellæ Regis, ſed è nobili concubina ſuſcepit filiū Ferdinandum, quem à Pontifice natalibus reſtitutum Calabriæ Ducem nominauit, tradita ei in vxorem Iſabella Clermontia Ducis Venuſini filia. Ferdinandus Rex Neapolis, Siciliæ ac Sardiniæ factus, bellum geſſit cum Ioanne Reineri Angium Ducis filio, quem tandem Neapolim relinquere coëgit. Alfonſus Ferdinandi filius vir fuit crudelis ac ſæuus; quare qui Andegauenſium fouebāt partes, cōtra eum ſuſcitarunt auctore Lodouico Sforcia Carolū octauum Franc. Regem ac Andegauenſium procerum hæredem, qui cum exercitu Neapolim profectus, coëgit Alfonſum relicta Italia cum filio Ferdināndo in Siciliam fugere, vbi Alfonſus obiit: Ferdinandus verò auxilio Venetorum ac multorum Italiæ Principum, pulſis Italia Francis, Neapolim recuperauit, ſine liberis moriens poſt decimum octauum victoriæ ſuæ menſem, ſuccedente patruo Frederico, qui poſt quintum regni ſui annum Neapoli ac Sicilia pellitur à Lodouico 12. Franc. ac Ferdinando catholico Hiſpaniarum Rege, qui regna eius inter ſe diuiſerant, Frederico in Gallias fugiente, ac ibi ſupremum diem obeunte.

M. Ioannes alter filius Regis Ferdinandi, de quo in litera K. eſt dictum, Rex factus eſt Arragonum, ſucceſſitque illi filius Ferdinandus dictus Catholicus, qui cum Francorum Rege Lodouico 12. Fredericum Regem Neapoli ac Sicilia pepulit. Duxerat Ferdinandus in vxorem Elizabetham filiam ac hæredem Ioannis ſecundi Caſtellæ, &c. Regis, quorum filia Ioanna natu ſecunda, nupta Philippo Auſtriaco Belgarum Principi, Imperatoris Maximiliani primi filio, poſteaquam frater ac Iſabella ſoror natu maior ſine liberis obiiſſent, in regna ſucceſſit Italica ac Hiſpanica, pepericque Imperatorem Carolum quintum, eius fratrem Ferdinandum, ac ſorores.

STEMMA ANGLORVM REGIS EDVARDI TERTII.

- **A.** Eduardus Anglorum Rex huius nominis tertius, suscepit ex vxore liberos hos:
  - Eduardus Princeps Vualliæ ante patrem moriens reliquit: Richardum 2. Anglorum Regem, qui captus, regnoque exutus, sine liberis obiit.
  - Guilielmus puer obiit.
  - **B.** Leonellus Clarentiæ Dux, vnicam reliquit filiam: Philippam vxorem Aidmondi Mortemerij Marchæ Comitis
    - Elizabetha peperit: Aidmondum. Rogerium. Leonoram. — sine liberis obiere.
    - Rogerius suscepit: Annam vxorem Richardi Comitis Cantabrigæ, ac Eboracensis. Vide paulò infrà de hoc Richardo plura.
  - **C.** Ioannes Lancastriæ Dux, suscepit è priore vxore: **D.** Hendricum quartum Angliæ Regem, quod vi pulso patruele Richardo secundo occupauit, filioque Ioanni Lancastrię Ducatum dono dedit.
    - Thomas Clarentiæ Dux.
    - Ioannes Bethfordij Dux.
    - Hunfredus Glocestriæ Dux.
    - Hendricus quintus Rex Anglorum: Hendricus sextus Anglorum Rex pulsus, ac tandem interfectus iussu Eduardi Ducis Eboracensis, ac Anglorum Regis, huius nominis quarti. vide paulò infrà.
      - Eduardus cum patre Hendrico puer interfectus.
    - Blanca vxor Ioannis Bauari.
    - Philippa Regina Daniæ.
  - Aidmondus Dux Eboracēsis, genuit:
    - Eduardū Abermaliæ Ducem, qui sine liberis obiit.
    - Richardum primò Cantabrigę Comitē: deinde Ducem Eboracensem.
      - Richardum Ducem Eboracēsem resumptorē dissidij, cuius Principes ex alba rubraque Rosa cognosci voluere, è quo sunt nati:
        - Eduardus quartus Anglorum Rex:
          - Eduardus ac Richardus à patruo Richardo ante pubertatem interfecti.
          - Cæcilia. Anna. Catharina. Brigitta.
          - Elizabetha vxor Hendrici septimi Anglorum Regis, qui eam se ducturum receperat, si deuicto tyranno Richardo ad regnum peruenisset.
        - Edmundus.
        - Guilielmus.
        - Hendricus.
        - Ioannes.
        - Georgius Clarentiæ Dux, è quo est natus: Eduardus, qui iussu Regis Hendrici septimi post diuturni carceris squalorem est interfectus, ne mascula proles è familia Eboracensi ad perturbandum Angliæ statum in viuis relinqueretur, extinctis hac ratione Proceribus Lancastræ ac Eboracensis familiæ, quod ad masculinam attinet stirpem.
        - Thomas.
        - **F.** Richardus tyrannus Glocestriæ Dux, regnique Anglici per varia scelera occupator, tandem ab Hendrico septimo in pugna victus, nullis relictis liberis occubuit.
        - Margareta vxor Caroli Pugnacis Burgund. ac Belgarum Principis tertia, non peperit.
        - Vrsula. Elizabetha. Anna.
  - Thomas Glocestriæ Dux, sine liberis obiit.
  - Maria vxor Ioannis Britonum Ducis.
  - Isabella nupta Comiti Bethfordio.
  - Margareta coniux Comitis Penbrochi.

EXPLI

A. Edvardvs Anglorum Rex, huius nominis tertius (seriem Regum Angliæ texendo, à Guilielmo notho Normanniæ Duce, ac Anglici regni occupatore) ducta in vxorem Philippa filia Guilielmi tertij Comitis Hollandiæ ac Hannoniæ, procreauit filios sex ac filias tres, moriturque anno 1377. octauo Calend. Iulij, ætatis suæ anno 74. Regni 52. Princepsque fuit sui temporis clarissimus ac bellicosissimus, qui Francorum nomen ac regnum in summum adduxit discrimen.

B. Leonellus duxit Elizabetham filiam, hæredemque vnicam Ioannis Borgthij Clarentiæ domini, nominatusque est Leonellus à patre primus Clarentiæ Dux. Peperit ei Elizabetha filiam vnicam Philippam Aidmondi Marchæ Comitis vxorem. Hæc verò Aidmondo Elizabetham vxorem Hendrici Perchij Comitis Northumbriæ, cuius Genealogiæ seriem hic sciens omitto: ac Rogerium, è cuius quatuor liberis, Anna tantùm vxor Richardi Comitis Cantabrigæ liberos reliquit, vt in litera E. demonstrabimus, qui Richardus propter Annæ nuptias in omnia Leonelli bona successit, ac actionem in Angliæ regno, mortuo Rege Richardo secundo allegauit: quæ vt clariùs intelligas, literam E. diligenter infrà perpende.

C. Ioannes Dux Lancastræ, quòd Blancam filiã hæredemq; vnicã Hendrici Lancastræ Ducis in vxorem duxisset, quæ ei filiũ peperit Hendricũ, qua defuncta duxit Constantiã filiam natu maximã Petri Castellæ Regis tyranni, peperitq; filiã vnicã Catharinã vxorem Hendrici Castellę Regis. E nobili verò concubina nomine Catharina, multos suscepit liberos, è quibus Somberseti reguli, ac plæriq; alij originẽ traxere.

D. Hendricus Ioannis Lancastræ Ducis filius, Anglorum Rex, huius nominis quartus est appellatus, posteaquã patruelẽ Richardum vi regno spoliasset, ac publicè sibi coronam cum sceptro de manu tradere coëgisset. Duxit Mariam filiam Comitis Essexij ac Hersordij, moriensq; anno 1413. sex reliquit liberos, è quibus Hunfredus Glocestriæ Dux ad tempus maritus fuit Iacobę Bauaræ Hollandorũ Comitis. Hendricus verò natu maximus Anglorum fit Rex, huius nominis quintus; ductaque Catharina filia Caroli sexti Franc. Regis, moritur anno 1423. vnicũ relinquens sui nominis filiũ Hendricũ sextum Anglorum Regem, qui à cognatis Proceribus familiæ Eboracẽsis post varios belli euentus est captus, regno exutus, ac tandem cum vnico filio Eduardo anno 1471. crudeliter interfectus. Duxerat Hẽdricus sextus in vxorem Margaretam, filiã Reineri Angiũ Ducis, virilis planè animi feminã, ac fortiùs inimicis, quàm maritus resistentem;

E. Aidmondus Cantabrigæ Comes à fratris filio Rege Richardo secundo, primus Eboracensium fit Dux, moriens anno 1400. reliquit filios duos: Eduardũ Abermaliæ Ducem, ac Richardum, dum pater viueret, Cantabrigæ Comitem appellatũ, vnicum mortuo fratre patris sui hæredem. Duxit Annã filiam, hæredemq; vnicam Rogerij Mortemerij, vt in litera B. scripsimus, quæ ei filium peperit sui nominis Richardum Ducẽ Eborac. qui ex vxore Cæcilia Clarentiæ domina, duodecim genuit liberos, albamq; in scuto ferens factionis Rosam cùm Lancastrij rubram præferrent, dissidio iamdudum sopito denuò occasionem dedit. Hendricus enim tertius Angl. Rex, cùm moriens reliquisset filium Edmundum natu maximum, Lancastræ Comitem, ac Eduardum. Edmundus propter corporis deformitatẽ repulsam passus, ęgreferens fratrem Eduardum (huius nominis Regẽ primum) se natu minorem Regem coronatũ, factioni originem dedit, ferens Edmundus Lancastræ Comes in scuto rosam purpuream, frater eius Rex Eduardus primus albam. Prædictus Richardus Dux Eboracensis, mortuo Rege Richardo secundo, regnũ Angliæ ad Leonellum, Richardi Regis patruũ natu maximũ, eiusq; stirpem pertinere indicabat, nõ ad Ioannẽ Lancastrum, patruũ Leonello natu minorẽ, nec eius stirpem, seq; matris causa proximũ Leonelli hæredẽ, Dux Richardus conspiciens, Regemq; Hendricũ sextum, Lancastriæ familiæ, Principẽ esse mitem, pusillanimem, belli ignarum, ac sancti nomen affectantem, collecto clam milite, capere eum, aut regno pellere statuit. Prima, secũdaq; pugna, Dux Richardus victor, Regẽ Hendricũ viuũ capit. Sed tertiò cũ Regina Margareta, virilis animi muliere (quæ capto marito exercitũ reparauerat) congressus, victus, cum filio Aidmũdo pugnãs occubuit: Rex verò Hendricus carcere dimissus in libertatẽ restituitur. Eduardus verò filiorũ Richardi natu maximus, magno animo patris causam suscipiẽs, ad inuadendũ regnum, vindicãdamq; patris mortẽ insurgit. Post varios igitur belli euẽtus, deuicto, occisoq; cum filio vnico Rege Hendrico sexto, reginaq; Margareta, in Franciã remissa, Rex ab omnib. Anglorũ Ordinibus salutatur, dictus Eduardus quartus. Sed paulò pòst regno pulsus à germano fratre Georgio Clarẽtiæ Duce, ac Comite Richardo Vuarvuicano, ad Belgas profugit, vbi nauibus, milite, pecunia ac cõmeatu, à Carolo Pugnace instructus, fratreq; Georgio in partes traducto, in Angliã traiicit, confluẽtibusq; veteribus amicis, cum hostibus cõfligit, victorq; Vuarvuici Comitẽ cum maxima parte Nobilitatis aduersæ factionis interficit, nemineq; posteà negotiũ facessente, tranquillè dum vixit, regnauit, moriẽs an. 1483. septẽ ex vxore Elizabetha reliquit liberos. Georgius eius frater, Clarẽtiæ ab eo Ducatu donatus, paulò pòst eius iussu in vase pleno Melitensi vino quo eum delectari sciebat, parua de causa est suffocatus: cuius crudelitatis eũ paulò pòst adeò pœnituit, vt cùm à se quis postularet quidpiã, semper respõderet: Me infelicem, quòd nullus vnquã pro fratre Georgio interpellare sit ausus!

F. Richardus Regis Eduardi quarti alter germanus frater, ab eo Dux Glocestriæ est appellatus, ac testamento septem liberorum Tutor, Educatorque scriptus. Sed è Tutore latro, ex Educatore parricida factus, primùm fratris filios iugulari iubet, matrem deinde cum filiabus tetro in carcere concludit, seq; Anglorum Regem nominari præcipit. Verùm ob tyrannidem ac crudelitatem omnibus exosus, Anglorum Ordines regnum Hendrico Richemontij Comiti offerunt, qui Richardum prœlio victum in pugna an. 1486. occidit, coronatusq; Londini summa omniũ Ordinum cum lætitia, Hendricus septimus, est proclamatus.

Sed quòd generosa Eduardi tertij stirps, ambitione insaniens, ciuilibus sese bellis planè confecit, ac Hendricus septimus ex incognita fermè stirpe, præter suam multorumque opinionem ad Angliæ regnum peruenerit, non abs re mihi visum fuit, dicti Regis Hendrici septimi originem hîc subiicere.

GENEALOGIA COMITVM BEARNII, FOXII AC BIGORRÆ.

Pulsis è Gallia Saracenis, Bearnij sine Principe Rempublicam non bene administrari arbitrantes, legatos mittunt ad nobilem Cataloniæ Prouinciæ virum Guilielmum Mõcadam, petentes vti è duobus filiis, qui in cunis adhuc vagiebant, alterum ipsis in Principem educandum concederet. Permittit, ac vt eligant iubet. Conspicati igitur hunc compressis vtriusq; manus digitis dormire, alterum vnam manum apertam, alterum clausam proferre, liberalitatem ex aperta manu ominantes hunc abducunt. Nomen puero erat Gaston: Quem patri relinquũt, Guilielmus. Cũm adoleuisset Gaston, in vxorem ducit Martham filiam hæredemque vnicam Esquibati Comitis Bigorræ, è qua Gaston filias tantùm duas suscepit. Tandem cùm pater ac frater in pugna sine liberis periissent, ditionem Moncadam Gaston Bearniis, ac Bigorræ adiecit.

A. Margareta filia natu minor nupsit Rogerio Bernardo, peperitque
- Gaston secundus Comes Bearnij —
  - Gaston tertius Bearnij Comes.
    - Gaston quartus Bearnij Comes
      - Gaston quintus non Comes.
- Bruna.
- Constantia.
  - B. Rogerius Bernardus Moncadæ dominus
    - Matthæus Bearnij Comes, obiit sine liberis.
    - Isabella vxor Arcembaldi Captali, Burchij, cui peperit
      - Ioannes Comes Bearnij
      - Gaston,
        - Gaston quintus Bearnij, Bigorræ, ac Foxij Comes, è quo sunt orti
          - C. Gaston sextus Comes Bearnij, Foxij, & Bigorræ
            - Franciscus Phœbus Bearnij Comes, obiit sine liberis.
            - D. Catharina Bearnij, &c. Comes peperit
              - Hendricus Comes Bearnij, &c. Rex Nauarræ
                - Ioanna Regina Nauarræ Comes Bearnij, peperit
                  - Hendricum partis Nauarræ Regem, Vendomæ Ducem, Comitem Bearnij, Foxij, Bigorræ, ac Armigniaci: duxit Margaretã filiam Hendrici secundi Francorum Regis ac Catharinæ Medices Ducis Vrbinatis filiæ, cuius stemmatis seriem in genealogia Borboniorum videre licet.
              - Franciscus.
              - Anna.
              - Isabella.
              - Quitheria.
          - Filiæ quinque.
          - Iacobus.
          - Petrus.
          - Ioannes Burchgrauius Narbonæ —
            - Gaston Dux Nemurci.
      - Arcembaldus.
      - Petrus.
      - Matthæus
- Ioanna.

Filia natu maior, nupsit Comiti Armigniaco, qui à socero est exhęredatus, quòd ei contra Nauarræ Regẽ auxilium negasset.

A. Margareta nupsit Rogerio Bernardo Foxij Comiti, filio Rogerij Bernardi, ac Manigardæ filiæ Comitis Narbonæ, attulitque marito in dotem Comitatum Bearnij, Bigorræ, ac Moncadam, genueruntque liberos quatuor. Bruna vxor fuit Heliæ Comitis Perigortij. Constantia Antonij Leuij, Nurepoſij domini. Ioanna Petri Arragonij. Gaston ſecundus, Comes Bearnij, Foxij, Bigorræ ac Moncadæ, duxit Ioannam filiam Lodouici Francici Comitis Eureuſij, quæ duos peperit filios. Gaston tertius natu maximus Comes fuit Bearnij, &c. duxitque Leonotam filiam Comitis Comingæ, quæ Gastonem peperit quartum, de quo Ioannes Froſſardus ſcriptor Gallicus mira fabulatur. Duxit Agnetem filiam Regis Nauarræ ſororem Caroli impij Regis Nauarræ, quæ filium vnicum peperit Gastonem, quem pater interfici iuſſit, quòd inſcius ac imprudens patri venenum obtuliſſet, miſſus ab auunculo Nauarræ Rege infelix adoleſcens, ſucceſſitque ei in dictos Comitatus Mattheus, Rogerij Bernardi filius.

B. Rogerius Bernardus Moncadæ dominus, ac Burchgrauius Castelbanij, genuit Mattheum Castelbanij ac Moncadæ dominum, mortuoque patruele Gastone quarto Comes Bearnij, Foxij, ac Bigorræ obiit ſine liberis, ſuccedente ſibi ſorore Iſabella vxore Arcembaldi Captali Burchij, genueruntque filios quinque. Gaston Captalis Burchij, vnde ſunt Comites Candalę orti. Arcembaldus Noalleſij dominus. Matthęus Comingæ Comes. Petrus Romanæ Eccleſiæ fuit Cardinalis. Ioannes natu maximus Comes Bearnij, &c. primò duxit Mariam Nauarream, quæ non peperit. Deinde Ioannam Albretham, quæ peperit Gastonem quintum Bearnij Comitem, qui inſignem præſtitit operam Carolo ſeptimo Francorum Regi in recuperanda Aquitania, quam fermè vniuerſam Angli occuparant. Duxit Leonoram filiam Ioannis Regis Nauarræ, cui non parum profuit recuperando regno, vnde à proprio filio Carolo fuerat pulſus, peperitque ei liberos nouem.

C. Ioannes natu ſecundus Gastonis quinti filius Burchgrauius fuit Narbonæ, ductaque Maria Aurelianenſi, ſuſcepit filium Gastonem Nemurci Ducem, qui inſigni obtenta prope Rauennam, auſpiciis Francorum Regis Lodouici duodecimi, contra Hiſpanos ac Germanos victoria, ab Hiſpanis quos temerè inſequebatur interfectus, fructum percipere non potuit. Gaston ſextus filius natu maximus Comes Bearnij, Foxij, Bigorræ ac Viennæ, duxit Magdalenam filiam Caroli ſeptimi Franc. Regis, ſororem Regis Lodouici vndecimi, quæ peperit Franciſcum Phœbum Comitem Bearnij, &c. ac poſt mortem patris, matris, aui, ac auię maternę Rex Nauarrę corona aurea Pompeiopoli redimitus anno 1481. obiitque anno 1482. ſepultus Leſcarij apud Bearnos, nullis relictis liberis; ſucceſſitque illi vnica ſoror Catharina, de qua nunc.

D. Catharina filia hæreſque Gastonis ſexti poſt mortem fratris Franciſci Phœbi fit Regina Nauarræ, Comes Foxij, Bearnij, Bigorræ ac Viennę, nupſitque Ioanni Albretho, qui cùm arma iunxiſſet cum Lodouico duodecimo Francorum Rege contra Venetos, Hiſpanos, Germanos, ac Pontificem Iulium ſecundum, Duce Gastone Foxenſi inſignem ac memorabilem illam prope Rauennam victoriam retulere, cadente tamen, vti diximus, Gastone. Quare cùm Lodouicus duodecimus Francorum Rex, ac Ioannes hic Albrethus Nauarræ Rex, à dicto Pontifice proſcripti, ſacriſque interdicti eſſent, Ferdinandus Hiſpaniarum Rex, vniuerſam fermè Nauarram pulſo Ioanne Albretho occupat, paucis ei arcibus ac oppidulis relictis, vtroque tamen retinente, ac ad ſucceſſores tranſmittente Regio Nauarræ titulo in hunc vſque annum 1583. Peperit Catharina Ioanni Albretho liberos quinque, è quibus Hendricus natu maximus titulo tenus Nauarræ Rex, Comes factus eſt Bearnij, Foxij, Bigorræ, ac Armigniaci, duxitque Margaretam filiam Caroli Comitis Engulemæ, ſororem Franciſci primi Francorum Regis, morienſque anno 1549. vnicam tantùm ditionum ſuarum filiam reliquit ac hæredem, Ioannam, de qua in genealogia Regum Franciæ ſtirpis Capeticæ in litera E, ac in genealogia Borbonica in litera B, abundè ſcripſimus.

GENEA-

A.

Philippus Augustus Francorum Rex in vxorem duxit Isabellam Hannonicam, cum ea in dotem accipiés regionem, quæ nunc Artesia vocatur, genuitque filium

Lodouicum octauum Francorum Regẽ, qui testamento filium Robertum Artesiæ Comitem fecit

Lodouicus Sanctus Franc. Rex.

Alfonsus Tolosatium Comes.

Carolus Angium Comes.

Robertus testamento patris à fratre Rege est factus primus Attrebatensium Comes, ac Fani D. Pauli, duxitque in vxorem Mahteldim filiã Hendrici sexti Brabãtiæ Ducis, moriens in Syria ad sacrum profectus bellũ anno 1249. mense Decembri, suscepitque

Robertum Artesiæ Comitem, qui duxit filiam è familia Cortenaca, hic regnauit 53 annos, superuixitq; filium Philippum. Periit verò anno 1302. prope Cortracum infeliciter cum Francis contra Flandros pugnans, septimo die mensis Iulij, duobus relictis liberis

Philippo Artesio, qui ante patrem obiit anno 1288. relinquens è Blanca filia Ioannis Britonum Comitis

Robertus Artesius intentata lite propter Comitatum Artesiæ contra amitam Mahteldim, intercedente Rege Philippo Longo, cessit anno 1317. donatus à dicto Rege Comitatu Clermontij prope Rucheram apud Nortmannos. Sed cùm litem tempore Regis Philippi Valesij redintegrasset, repertusque esset falsis tabulis in iudicio exhibitis se causamque suam defendisse, amissa lite iubetur ne in perpetuum amplius, amitæ nec eius successoribus causa Artesiæ negotium in iudicio facessat. Obiit relictis liberis.

Filia vna nupsit Lodouico Comiti Eureusio filio Regis Philippi, qui filius fuit Regis Lodouici Sancti.

Agatha vxor fuit filij Raimondi Buardi Foxij Comitis.

Mahtelde quæ post mortem patris ac fratris Artesiæ Comes, est facta, ita iudicantibus Curiæ Parisiensis Senatoribus, vbi ei litem pro Comitatu Artesię intentarat Robertus fratris sui Philippi filius. Nupsit Ottoni quarto Comiti Burgundiæ, cui liberos peperit, quorum genealogiam inspicere oportet, quòd eius liberi denuò Artesiam ac Flandriam sub vnius Principis imperiũ adduxerint.

Ioanna natu maxima Comes Burgundiæ ac Artesiæ, nupsit anno 1306. Philippo Longo Francor. Regi, peperitque tantùm filias quatuor, è quibus

Margareta nupsit Lodouico secundo, qui dicitur Neuersius, Comiti Flandriæ, genuitque filium vnicum, qui post mortem Philippi postremi Burgundiæ Ducis factus est

Lodouicus Malanus Comes Flandriæ, Burgundiæ, Artesiæ, &c. suscepit è Margareta Brabantica filiam ac hæredem vnicam

Margaretam Comitem Flandriæ, Burgundiæ, Artesiæ, Neuersij, Rethellij, quæ nupsit Philippo Audaci Burgundiæ Duci, peperitque liberos septem, quos in Genealogia Capeti reperies.

CHALLONNIÆ PROCERVM STEMMA.

B. Ioannes Comes Burgundiæ suscepit è Laura Commercia tertia vxore liberos hos:
- Ioannes Challonnius Baro Arlaij duxit anno 1278. Margaretam sororem Roberti Ducis Burgundiæ, huius nominis tertij; genuitque
  - Hugo Challonnius duxit Margaretam Marbaisiam; quæ filios tres peperit
    - Ioannes Challonnius ducta Blanca filia Amati Comitis Geneuæ, obiit sine liberis.
    - Lodouicus Challonnius natu maximus, duxit Margaretam filiam Delphini Vienne, genuitque
      - Hendricus Challonnius pugnās contra incredulos sine liberis periit.
      - C. Ioannes Challonnius nuptiis vxoris primus ex hac familia Aurantij Princeps, cui est natus filius
        - Lodouicus Challonnius Aurantij Princeps, cui è duabus vxoribus sunt nati
          - D. Guilielmus Challonius Aurantij Princeps, suscepit
            - Ioannes Challonnius Aurantij Princeps genuit
              - Philibertum Challonnium Aurantij Principem, qui in Italia, sine liberis periit.
              - Claudia Challonnia Aurantij Princeps, nupsit Hendrico Nassauuio, peperitque
                - Reinerum Nassauuium Challonnij Regulum, ac Aurātij Principem, qui periit in obsidione oppidi Fani D. Desiderij, Francici imperij, quod auspiciis Caroli quinti Imperatoris Belgarumque Principis oppugnabat, testamento hæredem scribens Guilielmum Nassauuium, patrui sui filium natu maximum.
          - Ex altera vxore.
          - Lodouicus Challonnius.
          - Hugo Challonnius.
    - Hugo Challonnius obiit sine liberis.
- filius alter Antistes fuit Besontiorum
- Ioāna nupsit Roberto Tonnerræ Comiti, filio Roberti Ducis Burgundiæ.

A. Anno 1170. Flandriæ ac Veromanduorum (causa vxoris) Comes erat Philippus Alsacius filius Theodorici, moriensque sine liberis, desponsarat Isabellam filiam sororis suæ Margaretæ, ac Balduini quarti Comitis Hannoniæ ac Namurci Philippo Augusto Franc. Regi, eique in dotem dederat regionem quæ nunc Artesia vocatur, cuius clientelaria beneficia esse volebat ditionem Boloniensem, Guinensem, ac Fanum D. Pauli, quod posteà Boloniæ beneficium est factū. Scire enim oportet, Flandriæ fines olim multò latius quàm nunc patuisse. Comprehēdebantur enim sub Flandria, quę nunc sunt separata, Artesia, Guinetum, Bolonia, ac Fanum D. Pauli: quod non solùm è veteribus constat historiographis, sed etiam è priuilegiis dictis ditionibus à Flandriæ Comitibus donatis, ac quòd in Fano D. Vedasti apud Atrebates, ac in Fano D. Bertini apud D. Odomarum, aliisque locis Flandriæ Comites sepulti conspiciantur. Francorum Rex Lodouicus Sanctus primus Atrebatensem Comitatū instituit anno 1238. scuti insignia ei dans quæ etiamnum pingunt, his attributis oppidis: Atrebato, Fano Odomari, Hesdino, Aira, Lensa, Baupama. Bethunia diu posteà Comitatui fuit coniuncta.

B. Circiter annum Christi 1200. Stephanus Comes Challonnensis ac Masconnensis, moriens filium reliquit Ioannem, qui mortuo sine liberis Ottone Burgundiæ Comite nato è sanguine Imp. Frederici Barbarussę, fit anno 1236. Comes Burgundiæ, duxitque vxores tres. Prima fuit Maliteldis filia Odonis tertij Burg. Ducis, cuius liberi in Comitatum Burgundiæ successere. Altera fuit Isabella filia Roberti Cortenai, vnde Comites Auxerræ nati ad annum vsque 1370. durauere. Tertia fuit Laura Commercia, cuius liberi, contenti Titulo Challon, ea tantùm obtinuere, quæ in hunc vsque diem Burgundi appellant, *Hæreditaria Challonniorum portio*; & quòd hi per legitimas nuptias ad Principatum Aurantij peruenēre, eorum hic genealogiam contexui.

C. Ioannes Challonnius vnicus patris, patruorum, ac fratris hæres, in vxorem duxit Mariam Baussiam Aurantij Principem, filiam hæredemque vnicam Reinoldi Baussij Aurantij Principis ac Comitis Geneuæ, peperitque filium Lodouicum, qui primis nuptiis duxit Iolam filiam Comitis Monbeliardi, è qua Guilielmum genuit. Alteris nuptiis duxit Leonoram filiam Comitis Armigniaci, quæ filios duos peperit: Lodouicum qui cum Carolo Pugnace Burg. Duce contra Heluetios infeliciter pugnans cœlebs periit: Hugonem Chastauguioni, ac Dolæ Regulum, qui ducta Lodouica Sabaudiæ Ducis filia liberis non procreatis obiit.

D. Gulielmus Challonnius è priore patris vxore natus Aurantij Princeps vxorem duxit Catharinam Britonam sororem Francisci Britonum Ducis, peperitque Ioannem vnicum patris ac patruorū hæredē. Prior eius vxor fuit Ioanna filia Caroli Ducis Borbonij quæ sine liberis obiit. Altera fuit Philiberta Lutzenburgica Charnij Comes, filia Antonij Lutzenburgici, è qua moriens anno 1500. filium reliquit Philibertum Challonnium Aurantij Principem Neapolit. nomine Imp. Caroli quinti Proregem, vxoreque non ducta anno ætatis vigesimo octauo periit in obsidione vrbis Florentiæ, relicta sorore Claudia omnium fortunarum hærede, quæ Hendrico Nassauio iam anteà nupserat, peperitque ei filiam, sed quæ paucis vixit diebus, ac filium Reinerum Nassauium Aurantij Principem, hæredem auunculi Philiberti, qui Annam duxit Lotharingicam, è qua procreauit filiam, quæ paucos vixit dies. Reinerus verò obsidens Fanum Desiderij è muris tormento ictus post paucos dies sine liberis obiit. Imperator verò Carolus quintus approbato Reineri testamento Gulielmum Nassauium dicti Reineri patruelem in eius bona admisit, qui primùm duxit Mariam Egmondanam, Buræ Comitem, dominam Lerdami ac Iselsteini, peperitque Philippum ac Mariam. Deinde Annam Saxonem Mauricij Saxoniæ Ducis, ac Electoris filiam quæ peperit Mauricium ac ... Tertiò duxit Carolinam Ducis Monpenserij filiam anteà sacris initiatam, quæ hoc anno 1582. sex ei filias, filios verò nullos pepererat, obiitq; mense Maio anno iam dicto.

MAR-

MARCHIONVM MONFERRATI GENEALOGIA.

Guilielmus filius Alerani Saxonis, ac Adolisæ filiæ Ottonis secundi Imperatoris Marchio factus est Monferrati, genuitq; ex vxore

Bonifaciú Mon ferrati Marchionem, è quo est natus

Guilielmus 2. Marchio Monferrati, qui cum Imper. Conrardo 3. ac Lodouico iuniori Frã cor. Rege in Syriã est profectus, his relictis liberis

Guilielmus 3. Marchio Monferrati, duxit Sibyllam filiam Balduini quarti Regis Hierosolymitani Christiani, quæ ei filium peperit vnicum nomine —— Guilielmum quartum Regem Hierosolymitanum, ac Monferrati Marchionem, sed obiit sine liberis, succedente ei patruo Reinero.

Bonifacius 2. Marchio Monferrati pro fratre in Syria pugnans ac captus, liberatusque obiit sine liberis, succedente nepote ex fratre Bonifacio tertio.

Reinerus Rex Hierosolymitanus post mortem nepotis Guilielmi quarti, duxit filiam hæredemque Emanuelis Imperatoris Constantinop. quæ peperit —— Bonifacium tertium Monferrati Marchionem, qui è filia Sabaudæ suscepit Bonifacium 4. Monferrati Marchionem, qui è Beatrice filia Regis Castellæ genuit Ioannem Monferrati Marchionem, qui liberis non genitis Marchionatum reliquit Theodorico Palęologo nato è magna eius amita Iordana, vt infrà patet.

Iordana nupsit Imperat. Constant. cuius filius natu minimus Theodoricus Palęologus post mortem Ioannis Marchionis Monferrati filij Bonifacij quarti factus est Marchio Monferrati, Asťamq; armis acquisiuit, relicto filio

Ioanne Palęolo. March. Monferrati, qui visit anno 1472. instituit Casali Episcopatum anno 1474. suscepit è filia Regis Balearium quã Maiorcã vocant,

Guilielmum Palęologum qui sine liberis obiit.

Theodoricum Palęologum Monferrati Marchionem, qui ex vxore suscepit filium ac filiam

Iacobus Palęologus Marchio Monferrati factus est ab Imper. Sigismundo Imperij legatus per Italiam. Duxit Ioãnam sororem Amati primi Sabandiæ Ducis, vnde sunt nati

Filia vna.

Isabella.

Iacobus Palęologus Marchio Mõferrati, obiit sine liberis.

Bonifacius quintus Marchio Mõferrati, duxit Mariam filiã Despoti Seruię, vnde sunt nati ——

Guilielmus quintus Marchio Monferrati duxit Annam filiam Reineri Ducis Alensoniorũ, quæ peperit Bonifacium sextũ Monferrati Marchionem, qui cum viro nobili exercitij causa armatus ex equo decurrens, ac vterque equo decidens paulò pòst ex casu sine liberis obiit, succedente ei patruo Santgeorgio in Marchionatu Monferratensi.

Santgeorgius Palæologus post Bonifacij sexti mortem Marchio fit Monferrati, relictis sacerdotiis, sed cùm paulò pòst etiam sine liberis decessisset è viuis, successit illi è duabus sororibus natu maxima.

. . . . . . nupserat Frederico Gonzagæ primo Mãtuanorum Duci, ac his nuptiis Marchio Monferrati, multis tamen è familia Palęologorum sese opponentibus. Sed quòd constaret Iordanam filiam Guilielmi secundi, post mortem Marchionis Ioannis in ditione Monferratensi cæteris prælatam, iudicatum est filias in eius possessionem deficientibus filiis iure proximitatis admitti: possidentq; Mantuanorum Duces in hunc vsque annum 1583. Marchionatum Monferratensem.

Filia iunior.

Theodoricus Palęologus obiit sine liberis.

Guilielmus Palæologus obiit sine liberis.

- A. Tancredus Nortmannus suscepit è duabus vxoribus duodecim filios, è quibus hi in Italia rerū sunt potiti
  - Drogo primus Apuliç Comes, postquam regnasset annos vndecim, obiit anno Christi 1005. sine liberis.
  - Vnifridus Comes Apuliç, obiit anno 1057 relicto filio
    - Baielardo Comite Apuliæ.
  - Robertus Guiscardus primus Apuliæ Dux, obiit anno 1085. relinquens
    - Bœmundum Ducem Antiochenum.
    - Rogeriū Ducem Apuliæ, obiit anno 1110. relicto filio
      - Guilielmo Apuliæ Duce, qui obiit anno 1127
  - B. Rogerius, pulsis Sicilia Saracenis, primus Siciliæ Comes est nominatus, obiitque anno 1102. cùm suscepisset
    - Simonē Siciliæ Comitē, qui obiit 1110.
    - Rogeriū Siciliæ Comitē, qui obiit anno Christi 1155. cùm genuisset
      - Rogeriū, qui ante patrē obiit anno 1148 cùm suscepisset
        - Tancredus è concubina natus, obiit anno 1194 relinquens
          - Rogerium Regem, qui paulò ante patrem sine liberis obiit.
          - Guilielmum Regem Sicil. ac Neapolis, in quo Nortmannorum virilis in Italia stirps defecit.
          - Filiæ tres, quæ sine liberis quoque mori sunt coactæ.
        - C. Constantia legitimo patris thoro nata, nupsit Imperatori Hendrico sexto, qui obiit anno 1198 cùm genuisset è Constantia filium
          - Fredericum secundum Imperat. Regem Siciliç ac Neapolis, qui obiit anno 1250. cùm ex eo essent nati
            - Conrardus Imperator, Siciliæ Neapolisq; Rex, qui obiit an. 1254. relicto filio vnico
              - Conrardino Rege Siciliç ac Neapolis, qui interfectus est iussu Caroli Angium Ducis, à quo in pugna victus fuerat captus, nullis relictis liberis anno 1269 in quo defecit virilis stirps Sueuorum in hisce regnis.
            - D. Manfredus è concubina natus Neapolis ac Siciliæ Rex interfectus quoque fuit in prœlio à Carolo Angium Duce, ex vxore relinquens
              - Filiū qui puer in carcere obiit.
              - E. Cōstantiam vxorem Petri Regis Arragoniæ, cui peperit filios duos
                - Iacobū Arrago. ac Sicil. Regem tantùm, è quo sunt nati
                - Fredericum Siciliæ Regem ad vitā tantùm.
      - Tācredus ante patrē obiit.
      - Hendricus.
      - Constantia.
      - Guilielmus Rex Siciliæ ac Neapolis, obiit anno 1166. cùm ei essent nati
        - Rogerius sine liberis obiit.
        - Robertus sine liberis obiit.
        - Hendricus sine liberis obiit.
        - Guilielmus Bonus etiam sine liberis obiit, succedente ei in regno Siciliæ ac Neapolis Tancredo filio notho patrui Rogerij, qui obiit anno 1148.

K. Martinus Rex Arrago. ac Siciliæ, cuius filia hæresq; vnica nupsit Hendrico tertio Castellæ Regi, vnde nati

Ferdinandus Rex Arrago. ac Siciliç frater natu minor Hēdrici tertij Castellæ Regis, suscepit ex vxore Blan ca

Ioannes secundus Castellæ Rex duxit Mariam filiam Ferdinandi Regis Arrago. ac Sicil. peperitque

- Hendricũ quartum Regẽ Castellæ, qui sine liberis obiit.
- Elizabetham Castellæ Reginam vxorem Ferdinandi Catholici Regis Arragoniæ ac posteà Neapolis ac Siciliæ, cuius filia Ioanna nupsit Philippo Austriaco Belgarum Principi.

Maria vxor Alfonsi Regis Arrag. ac Siciliæ.

Alfonsus Rex Neapolis ac Siciliæ, qui obiit anno 1495. mense Iulio, relinquens

- Ferdinandum Neapolis ac Siciliæ Regem pulsis Francis. obiit anno 1496. pridie nonas Octob. nullis relictis liberis, succedente ei patruo Frederico.
- Isabellam vxorem Ioannis Sfortiæ Ducis Mediolanensis, qui fuit pulsus, ac postremùm veneno sublatus à patruo Lodouico Sfortia, Italiæ perturbatore.

Fredericus post mortem nepotis ex fratre Ferdinandi Rex Siciliæ ac Neapolis, inde pulsus anno 1502. fugiens in Franciam ibi decessit.

- Alfonsus (Paul. Iouius Ferdinandum vocat) Dux Calabriæ, Valentiæ in Hispania, nullis relictis liberis, captiuus obiit.
- Maria desponsata Ioanni Galeacio Duci Mediolanensi, priore eius vxore mortua, sed quam non duxit.

Leonora vxor Sfortiæ Mariæ Ducis Barræ in Apulia filij Francisci Ducis Mediolanensis, eòque mortuo Herculis Estensis Ducis Ferrariæ.

Maria nupsit Ioanni 2. Castellæ Regi.

L.
Alfonsus Rex Siciliæ ac Neapolis adoptatus à Ioanna secunda Neap. Regina. Ipse obiit 1458. Cal. Iunij.

Ferdinandus è concubina natus, nomine Valentina femina nobili, Rex Neapolis ac Siciliæ, obiitque anno 1494. quarto Calendas Februarij, è quo sunt nati

- Ioannes Cardinalis Sabinæ.
- Franciscus.

M.
Ioannes Rex Arragoniæ suscepit ex vxore

Ferdinandus Catholicus rex Arragoniæ, duxit Elizabethã Castellæ Reginam, factis his nuptiis Rex Hispaniarum, ac tãdem etiam Neapolis ac Siciliæ. obiit anno 1516. cùm ei essent nati

- Ioannes sine liberis obiit.
- Ioanna nupsit Philippo Austriaco Belgarũ Principi Imp. Maximiliani primi filio, peperitque
  - Carolus quintus Imp. Hispaniarum Neapolis ac Siciliæ Rex, Belgarum ac Insubrũ Princeps
    - Philippus Monarcha Hispaniarum, Rex Siciliæ, Neapolis, ac Sardiniæ, Belgarum, Insubrumq; Princeps.
  - Ferdinandus Rex Bohemiæ.
    - Maria Regina Bohemiæ.
    - Ioanna Regina Lusitaniæ.
  - Maria Regina Hungariæ.
  - Leonora Regina Franciæ.
- Catharina primùm vxor Arthi, posteà eius fratris Hendrici octaui Anglorum Regis.
- Maria.
- Isabella.

Hendricus Ordinis D. Iacobi eques.

Petrus Infans Arragoniæ dictus.

Ioanna nupta Regi Lusitaniæ.

Versa pagina seriem huius Genealogiæ demonstrabit litterarum ordinem sequens.

E FAMILIA FRANCICA.

- Carolus Angiû Comes, frater Lodouici Sancti Franc. Regis lectus est à Papa Clemente quarto Rex Siciliæ ac Neapolis contra Manfredum Imp. Frederici filiû nothum, quem in pugna occidit anno 1268. (quidam scribunt 1266.) pridie Calendas Februarij. Duxerat Carolus in vxorê Beatricem filiam ac hæredê vnicam Raimondi Berengarij Comitis Prouinciæ Lugdunêsis, moriens anno 1285. nati sunt ex ea
  - F. Carolus secundus Siciliç ac Neapol. Rex, Comes Angium, ac Prouinciæ, obiit Neapoli quarto Nonas Maij anno 1309. cùm duxisset Mariam hęredem Stephani Hungariæ Regis quæ 14. ei liberos peperit
    - Carolus dictus Martellus, Rex Hungariæ, genuit
      - Carolum Robertum Hungariç Regem, qui obiit anno 1342. cùm suscepisset
        - Lodouicum Hûgariæ Regem, qui tantùm genuit filias duas
          - Mariam vxorem Sigismondi Lutzenburgij Imp. Regis Bohemiæ ac Hungariæ.
          - Haduidis primò nupsit Duci Austriç, deinde Regi Poloniæ.
        - Andreas ducta in vxorem Ioâna prima fit Rex Neap. ab ea iugulatus anno 1345 susceperat
          - Carolum Martellum, sed qui in cunis obiit.
    - Lodouicus Ordinis D. Francisci Monachus Antistes Tolosanus.
    - G. Robertus Rex Neapolis tantùm obiit 14. Calend. Februatij anno 1343. ætatis suæ anno 80. relinquens
      - Carolum Calabriç Ducem obiit ante patrem anno 1328. secundo Nonas Nouembreis.
        - Ioanna prima Regina Neapolis nupsit Andreæ Hungaro prædicto, obiitq; nullis relictis liberis.
        - Carolus Martellus in cunis obiit.
        - Maria posthuma nupsit Carolo Duci Dyrrhachij, qui septimo Calend. Martij anno 1348. in prœlio occubuit.
    - Raimondus Berengarius.
    - Ioannes sacris initiatus.
    - Tristanus puer obiit.
    - Petrus sine liberis obiit
    - H. Ioannes Princeps Achaiæ, ac Dux Dyrrhachij, è quo sunt nati
      - Robertus anno 1352 sine liberis obiit.
      - Lodouicus Dux Dyrrhachij, suscepit liberos tres
        - Lodouicus infans obiit.
        - Carolus Dyrrachij Dux ac Rex Neapol. genuit
          - Ladislaus Rex Neapolis obiit sine liberis anno 1419. postridie Nonas Augusti.
          - I. Ioanna secûda Regina Neapolis post mortem fratris femina inconstantissima, ac multorum bellorum causa. obiit anno 1434. susceperat ex Iacobo Borbonio Marchę Comiti secundo marito filium Leonardum, sed qui in cunis obiit.
        - Agnes vxor Canis Scaligeri Veronæ reguli.
      - Carolus Dyrrhachius periit, pugnans contra Lodouicû Hungariæ Regem, fratris Andreæ mortem vindicâtem 22. Febr. anno 1348. cùm genuisset
        - Margaretam vxorem Caroli Ducis Dyrrhachij, ac posteà Regis Neapolitanorum, patrui sui Lodouici filij, vt paulò suprà patet.
    - Clementia.
    - Blanca.
    - Leonora.
    - Maria.
    - Beatrix.
    - Philippus Princeps Tarentinus, primò duxit filiam Græcam è familia Comminatum, quæ illi tres filios peperit, qui sine liberis obiere: deinde filiam Caroli primi Valesiorum Comitis sororem Franc. Regis Philippi Valesij, quæ ei vnicum peperit filium
      - Carolus in pugna sine liberis occubuit.
      - Robertus Imp. Constant. obiit sine liberis.
      - Philippus Imp. Const. obiit anno 1373. sine liberis.
      - Ex secunda vxore,
      - Lodouicus Princeps Tarentinus secundus maritus Reginæ Ioannæ primæ ab ea Dux Calabriæ nominatus. Obiit anno 1362. septimo Calend. Iunij sine liberis.
  - Martha vxor Balduini secundi Imp. Constantinop.
  - Catharina nupsit Roberto Bethuniensi, tertio huius nominis Flandriæ Comiti, qui propria manu Manfredum nothum Regem Neap. in pugna occidit.

EXPLI-

A. Robertus primus Normaniæ Dux Christianus, genuit Guilielmũ, is Richardum, hic Guilielmũ ac Richardum. Richardus è cõcubina suscepit Richardũ, Robertum, Guilielmũ. Richardus procreauit Tancredũ, qui è duabus vxoribus filios duodecim suscepit, nimirum Semum, Godefridum, Drogonẽ, Guilielmũ, Malogerum, Albeređũ, Robertũ, Tancredũ, Frumentinũ, Guilielmũ, Vnifredum, Rogeriũ; viros fortes ac magnanimos, quibus cùm non posset apud Normannos pro dignitate opes relinquere; coacta mediocri militũ manu filiis Ducibus anno 1008. in Italiam contra Saracenos proficiscitur, eosq; fauente fortuna non paucis oppidis, ac castellis pellit, ac tandem etiã Constãt. Imperatoribus eripit Apuliam, Calabriam, Tarentum ac Siciliam, idq; eo tempore quo apud Germanos imperabat Conrardus secundus, apud Francos Hendricus primus. Mortuo Tancredo, Apuliæ ac Calabriæ Dux fit filius eius Robertus Guiscardus, qui primus Ducis titulo est vsus: & quoniam Romani Pontifices conatibus eorum aduersati non fuissent, ditiones suas à sede Apostolica (quemadmodum iam anteà frater Rogerius de Sicilia fecerat) beneficiario iure acceperãt: moriens anno 1085. reliquit Boëmundum Ducem Antiochenum; & Rogerium Apuliæ ac Calabriæ Ducem, cuius vnicus filius Guilielmus sine liberis moriens ditiones suas reliquit testamento Rogerio tertio filio Rogerij patrui sui magni.

B. Rogerius filius quoq; Tancredi, pulsis Sicilia Saracenis, Comes Siciliæ vocari voluit: filius eius Rogerius fit Apuliæ ac Calabriæ Dux testamento cognati Guilielmi; ac Comes Siciliæ eripuit anno 1130. quinto Cal. Octobris Imp: Const. post longam obsidionem Neapolim, renunciatusque est à Pontifice Anacleto secundo Rex Neapolis ac Siciliæ, repudiato Regis Italiæ titulo quem affectarat, eius de regnis Clientelaro dicens sacramẽtum, quo non obstante varia gessit bella tribus cum Pontificibus, ac Afrorum aliquot regulis, sed vbique victor, gladio inscribi iussit: *Apulus & Calaber, Siculus mihi seruit & Afer.*

Triennio ante mortem, filium Guilielmũ regio diademate insigniri iussit, qui initiò etiam contra Põtificem bella gessit, sed facta pace breui obiit, quatuor relictis filiis, quibus sine liberis mortuus Tancredus nothus testamento Guilielmi filij natu minimi Rex fit Neap. ac Siciliæ, sed qui Pontificis gratiam demereri non potuit, quare victus ab Imp. Hendrico sexto, filio Imp. Frederici Barbarussæ occubuit, filiusq; Guilielmus captus, excæcatus, ac testiculis est orbatus anno 1195. filiæ in carcere obiere, finiente in hoc Guilielmo Normannorum stirpe posteaquam in Italia 156. annos imperassent.

C. Constantia soror Tancredi, legitimo nata thoro, diu in monasterio virginum Abbas fuit, sed liberata à summo Pontifice annum agens quinquagesimum nupsit Hẽdrico Imp. Frederici Barbarussę filio, qui dicto Pontifici sacramento Tancredũ in pugna occidit, eiusq; liberos, vti diximus, extinxit. Constantia in foro Neapolitano (vbi hac de causa erat erectum Tentoriũ, vt quæ vellent matronæ ac obstetrices parientis veritatẽ cognoscerent) peperit filium Fredericum Neapolis ac Siciliæ Regẽ ac Ro. Imp; qui posteaquã 52. imperasset annos ac magna multaq; contra Italos gessisset bella; senex ac ægrotus lecto decumbens à filio notho Manfredo Tarentinorum Principe anno 1250. suffocatur Nonis Decemb. relicto Conrardo Neap. ac Sicil. Rege, ac Rom. Imp; quo in Germaniam profecto sollicitauit Manfredus Neapolitanos ad defectionem. Sed reuertẽte Conrardo, ac omnia condemnante, Manfredus quoque in gratiam est receptus, qui tamen paulò pòst fratrem Conrardum veneno tolli curauit.

D. Manfredus malis artibus Rex Siciliæ ac Neap. factus, ita vixit; vt Pontifex Vrbanus quartus contra eius tyrannidem euocare sit coactus anno 1266. è Frãcia Carolum Angium Comitem fratrem Regis Lodouici Sancti, qui prope Beneuentum cum Manfredo congressus, victum, occidit, ac Rex Neapolis Siciliæque est factus, primus è Francorum stirpe. Interea adoleuerat Conrardinus Conrardi filius, ac cum exercitu è Germania in Italiam proficiscebatur aditurus paternam hæreditatem. Sed prœlio etiam à dicto victus Carolo, ac captus Neapolitano in foro publicè securi percutitur, in hoc finẽ apud Neapolit accipiente Sueuorum stirpe. Sed quòd exinde Franci rerum omnium securi animos ad voluptates deflexissent, Siculosque omni tyrannidis genere opprimerẽt, insolentiam non amplius ferendam rati, festo Paschatis dum sacerdotes post meridiem Vesperarum solennia decantant,

Francos, qui in insula erant omnes interficiunt, ac Vesperas Sicilianas inter Christianos celebres effecere, in auxilium statim aduocantes Petrum Arragoniæ Regem, qui in vxorem duxerat Constãtiam filiam ac hæredem vnicam Manfredi nothi, cumque regio diademate redimiunt, qui mari congressus cum Carolo secundo victum capit, ac post quartum demum annum ea conditione dimittit, vt contentus Neapoli, Calabria, Apulia, ac Tarento, sibi Siciliam ac Sardiniam relinqueret. hæc acta transactaque anno 1297. durante ad tempus horum regnorum diuisione. De Caroli secundi liberis, qui quatuordecim fuere, scribam, posteaquam de Arragoniis qui in Sicilia regnauere locutus fuero.

E. Constantia peperit Petro Arragoniæ ac Siciliæ Regi filios duos, ac filiam Leonoram, quæ nupsit Ioanni primo Castellæ ac Legionum Regi. Fredericus natu minor dum vixit, Rex fuit Siciliæ, consentiente fratre Iacobo, qui Arragonia contentus erat, moriensq; Iacobus reliquit è Blanca filia Caroli 2. Neap. Regis filium Martinum, qui in ipso ætatis flore obiit, relicta filia ac hærede vnica, quam duxit Hẽdricus tertius Castellæ Rex; quo mortuo factus est Arragoniæ ac Siciliæ Rex Ferdinandus dicti Regis Henrici frater, de quo in litera K, plura scribam.

F. In litera D, diximus Carolum 2. suscepisse 14. liberos. Fuere autem hi: Carolus Martellus Princeps Salernitanus post mortem aui materni Stephani factus est anno 1289. Rex Hungariæ, coronatusque inuito patre anno 1308. filius eius Carolus Robertus duxit filiam ac hæredem Casimiri Regis Poloniæ, quæ duos peperit filios: Lodouicum Hungariæ Regem, qui posteaquam frater Andreas Auersę in Italia esset suffocatus, cum exercitu Neapolim est profectus, pulsaq; Regina Ioanna prima, cum marito eius Lodouico Tarent. Principe, quinquennio eo est potitus regno: exinde intercedẽte Pontifice Clemẽte sexto, cum Ioanna pacem facit, relicto ei Neapol. regno. Duxit verò Andreas Hungarus Ioannam primam anno 1343. suffocatusque est eius iussu anno 1345. decimoquarto Cal. Octobres, cùm ex eo esset grauida, qui natus in cunis periit. Ioanna verò capta à cognato Carolo Dyrrhachij Duce, ac Neapolit. Rege huius nominis tertio, vindicante Deo iniustam Andreę mortem, eius iussu anno 1382. sexto Idus Iunij iugulatur.

G. Robertus filius natu tertius Caroli secundi, mortuo patre Rex fit Neap. conatusque est post mortem Iacobi Regis Arrag. ac Siciliæ, qui sororem suam duxerat, recuperare Siciliam. Sed victus à Frederico Arragonio Regis Iacobi fratre, filiique eius tutore, inuita fortuna nil amplius tentandum ratus, contentus Neapoli Siciliam reliquit. Duxerat Mariam filiam Lodouici primi Borbonij Ducis (Onuphrius scribit Sanctiam filiam Regis Arragoniæ ac Balearium) quæ peperit Carolum Ducem Calabriæ, qui ante patrem moriens, filias tantùm duas reliquit, è quibus natu maior Ioanna post aui mortem Neapol. fit Regina, nubitque cognato Andreæ Hungaro, de quo in litera superiori scripsimus, eoque interfecto, nubit cognato Lodouico Principi Tarentino, de quo litera sequenti. Tertia aduentu Lodouici Hungariæ Regis cum marito Lodouico fugit Narbonam in Prouincia Lugdunensi ditione sua, donec pace cum cognato Hungaro facta, venditaq; Pontifici Romano vrbe Auenione, rediẽs Neapolim, ea pecunia hostes in ordinem redegit. Cumq; liberos non haberet, in filium adoptat Lodouicum Angium Ducem filium Ioannis Valesij Francorum Regis, idque in vrbe Auenione, opera Papæ Clementis septimi anno 1379. Quare Lodouicus post obitum Ioannæ comparato exercitu, bellum contra Carolum Dyrrhachij Ducem ac Neapolit. Regem, electum à Pontifice Vrbano sexto parat, congressuique cum eo, obiit in Italia è vulneribus, quæ in prœlio acceperat, anno 1384. bellum relinquens filio Lodouico secundo, Angium Duci, sed qui nil patre felicior Carolo Dyrrhachio Neapolim reliquit, moriens anno 1417.

H. Carolus hic Dyrrhachius videns Ioannam primam, post vtriusque mariti obitum nullis relictis liberis è Francia neglectis consanguineis, sanguine ei multo propinquioribus, hæredem quærere adoptasseque Lodouicum Angium Ducem, iniuriam animo non sustinens, cõciliata sibi gratia Pontificis Vrbani sexti, ac maximæ partis nobilitatis Neapolitanę, obtinuit vt in Regem coronaretur, neglecto Lodouico Andegauensi, qui frustrà vim parãs, quemadmodum eius filius Lodouicus secundus, in conatu periere, regnatque Carolus tertius ducta Margareta filia hæredeque patrui sui Caroli Dyrrachiani quæ ei filium ac filiam peperit. Vocatus ab Hungaris ad Regnum in Procerum cõcilio coniuratione inimicorum

adeq;

adeò vulneratur, vt breui interiret, relicto Hungariæ regno Sigismundo Lutzenburgico Bohemiæ Regi, ac Rom. Imperatori. Filius Ladislaus, cùm vndecim annis Neapoli imperasset, nullis e duabus vxoribus relictis liberis obiit, sorore Ioāna in solidū hærede instituta.

I. Ioanna secunda Neapolitanorum Regina, vidua Guilielmi filij Lupoldi Austriæ Ducis, statim à multis vxor ambitur. Sed inconstantissima sui temporis femina omnibus nuptiarum spem faciebat, nec tamen nubere statuerat, dubia pudicitiæ fama per Europam traducta. Tandem à Proceribus regni coacta nubit Iacobo Borbonio Marchæ Comiti, ita vt contētus titulo Principis Tarentini, nil vltrà attentaret. Sed cùm astu Castrum nouum Neapoli occupasset, Regem se nominari iubet. Quare pulsus à Ioannæ fautoribus, coactus est relicta Italia in Franciam reuerti, Besanconi in Burgundia monastico instituto vitam dedicans. Exinde Ioanna nuptias horrens, in filium adoptat Lodouicum tertium Angium Ducem, cuius pater ac auus capitales fuerant hostes patris ac fratris sui. Sed paulò pòst territa apparatu bellico, cum quo in Italiam tendere ferebatur, eo reiecto Lancelotum adoptat Hungarum, quem tandem etiam exosa, adoptat Alfonsum filium Ferdinandi Regis Arragon. ac Siciliæ, à quo cùm se durius tractari iudicaret, renouatis adoptionis tabulis filium iterum nominat Lodouicum tertium Angium Ducem, moriens paulò pòst anno 1434. femina leuissima ac multarum in Italia calamitatum causa. Lodouico tertio sine liberis mortuo, succedit Reinerus eius frater, qui Neapolit. actione nixus, in Italiam proficiscitur. Sed victus ab Alfonso iam dicto, ac Neapoli in Castro nouo obsessus, anno 1442. cum Alfonso pacem facit, actioni Neapolitanæ penitus renuncians. Filius verò Reineri Ioannes conditionibus standum non censens, cum exercitu Neapolim proficiscitur. Sed nil patre felicior, inglorius in Franciam reuertit, Arragoniis Neapolit. Regni possessione in pace relicta.

K. Quæ litera E. omisimus, hîc sunt repetenda. Posteaquam Hendricus Castellæ Rex obiisset (qui hæredem duxerat Martini Regis Arragon. ac Siciliæ) successit illi frater Ferdinandus, qui bellum gessit cum cognato Ioanne Castellæ Rege, huius nominis secundo, ob regnum Arragoniæ. Sed Ferdinandus semper victor Rex mansit Arrag. ac Siciliæ, in vxorem dans filiam Mariam Ioanni Castellæ Regi prædicto, eaque ratione controuersiam sopientes. Reliquit Ferdinandus filios adhuc duos, Alfonsum ac Ioannem, de quibus separatim est dicendum.

L. Alfonsus Ferdinandi filius à Ioanna secunda in filium adoptatur an. 1420. decimanona Septemb. & quanquā anno 1433. eo reiecto illa iterum Lodouicum tertiū adoptasset, ac post eius mortem fratrem eius Reinerum: Alfonsus tamen, superato pulsoq; anno 1442. Reinero, Neapolis ac Siciliæ Rex mālit, restaurata Arce noua: nullos suscepit liberos è Maria filia Hendrici tertij Castellæ Regis, sed è nobili concubina suscepit filiū Ferdinandum, quem à Pontifice natalibus restitutum Calabriæ Ducem nominauit, tradita ei in vxorem Isabella Clermontia Ducis Venusini filia. Ferdinandus Rex Neapolis, Siciliæ ac Sardiniæ factus, bellum gessit cum Ioanne Reineri Angium Ducis filio, quem tandem Neapolim relinquere coëgit. Alfonsus Ferdinandi filius vir fuit crudelis ac fæuus; quare qui Andegauensium fouebāt partes, cōtra eum suscitarunt auctore Lodouico Sfortia Carolū octauum Franc. Regem ac Andegauensium procerum hæredem, qui cum exercitu Neapolim profectus, coëgit Alfonsum relicta Italia cum filio Ferdinādo in Siciliam fugere, vbi Alfonsus obiit: Ferdinandus verò auxilio Venetorum ac multorum Italiæ Principum, pulsis Italia Francis, Neapolim recuperauit, sine liberis moriens post decimum octauum victoriæ suæ mensem, succedente patruo Frederico, qui post quintum regni sui annum Neapoli ac Sicilia pellitur à Lodouico 12. Franc. ac Ferdinando catholico Hispaniarum Rege, qui regna eius inter se diuiserant, Frederico in Gallias fugiente, ac ibi supremum diem obeunte.

M. Ioannes alter filius Regis Ferdinandi, de quo in litera K. est dictum, Rex factus est Arragonum, successitque illi filius Ferdinandus dictus Catholicus, qui cum Francorum Rege Lodouico 12. Fredericum Regem Neapoli ac Sicilia pepulit. Duxerat Ferdinandus in vxorem Elizabetham filiam ac hæredem Ioannis secundi Castellæ, &c. Regis, quorum filia Ioanna natu secunda, nupta Philippo Austriaco Belgarum Principi, Imperatoris Maximiliani primi filio, posteaquam frater ac Isabella soror natu maior sine liberis obiissent, in regna successit Italica ac Hispanica, peperitque Imperatorem Carolum quintum, eius fratrem Ferdinandum, ac sorores.

STEMMA ANGLORVM REGIS EDVARDI TERTII.

A. Eduardus Anglorum Rex huius nominis tertius, suscepit ex vxore liberos hos:

- Eduardus Princeps Vualliæ ante patrem moriens reliquit — Richardum 2. Anglorum Regem, qui captus, regnoque exutus, sine liberis obiit.
- Guilielmus puer obiit.
- B. Leonellus Clarentiæ Dux, vnicam reliquit filiam — Philippam vxorem Aidmondi Mortemerij Marchæ Comitis
  - Elizabetha peperit — Aidmondum. Rogerium. Leonoram. — sine liberis obiere.
  - Rogerius suscepit — Annam vxorem Richardi Comitis Cantabrigæ, ac Eboracensis. Vide paulò infrà de hoc Richardo plura.
- C. Ioannes Lancastriæ Dux, suscepit è priore vxore — D. Hendricum quartum Angliæ Regem, quod vi pulso patruele Richardo secundo occupauit, filioque Ioanni Lancastriç Ducatum dono dedit.
  - Thomas Clarentiæ Dux.
  - Ioannes Bethfordij Dux.
  - Hunfredus Glocestriæ Dux.
  - Hendricus quintus Rex Anglorum — Hendricus sextus Anglorum Rex pulsus, ac tandem interfectus iussu Eduardi Ducis Eboracensis, ac Anglorum Regis, huius nominis quarti. vide paulò infrà. — Eduardus cum patre Hendrico puer interfectus.
  - Blanca vxor Ioannis Bauari.
  - Philippa Regina Daniæ.
- Aidmondus Dux Eboracēsis, genuit
  - Ednardū Abermaliæ Ducem, qui sine liberis obiit.
  - Richardum primò Cantabrigç Comitē: deinde Ducem Eboracensem. — Richardum Ducem Eboracēsem resumptorē dissidij, cuius Principes ex alba rubraque Rosa cognosci voluere, è quo sunt nati
    - Eduardus quartus Anglorum Rex
      - Eduardus ac Richardus à patruo Richardo ante pubertatem interfecti.
      - Cæcilia. Anna. Catharina. Brigitta.
      - Elizabetha vxor Hendrici septimi Anglorum Regis, qui eam se ducturum receperat, si deuicto tyranno Richardo ad regnum peruenisset.
    - Edmundus.
    - Guilielmus.
    - Hendricus.
    - Ioannes.
    - Georgius Clarentiæ Dux, è quo est natus — Eduardus, qui iussu Regis Hendrici septimi post diuturni carceris squalorem est interfectus, ne mascula proles è familia Eboracensi ad perturbandum Angliæ statum in viuis relinqueretur, extinctis hac ratione Proceribus Lancastræ ac Eboracensis familiæ, quod ad masculinam attinet stirpem.
    - Thomas.
    - F. Richardus tyrannus Glocestriæ Dux, regnique Anglici per varia scelera occupator, tandem ab Hendrico septimo in pugna victus, nullis relictis liberis occubuit.
    - Margareta vxor Caroli Pugnacis Burgund. ac Belgarum Principis tertia, non peperit.
    - Vrsula. Elizabetha. Anna.
- Thomas Glocestriæ Dux, sine liberis obiit.
- Maria vxor Ioannis Britonum Ducis.
- Isabella nupta Comiti Bethfordio.
- Margareta coniux Comitis Penbrochi.

EXPLI

A. EDVARDVS Anglorum Rex, huius nominis tertius (seriem Regum Angliæ texendo, à Guilielmo notho Normanniæ Duce, ac Anglici regni occupatore) ducta in vxorem Philippa filia Guilielmi tertij Comitis Hollandiæ ac Hannoniæ, procreauit filios sex ac filias tres, moriturque anno 1377. octauo Calend. Iulij, ætatis suæ anno 74. Regni 52. Princepsque fuit sui temporis clarissimus ac bellicosissimus, qui Francorum nomen ac regnum in summum adduxit discrimen.

B. Leonellus duxit Elizabetham filiam, hæredemque vnicam Ioannis Borgthij Clarentiæ domini, nominatusque est Leonellus à patre primus Clarentiæ Dux. Peperit ei Elizabetha filiam vnicam Philippam Aidmondi Marchæ Comitis vxorem. Hæc verò Aidmondo Elizabetham vxorem Hendrici Perchij Comitis Northumbriæ, cuius Genealogiæ seriem hic sciens omitto: ac Rogerium, è cuius quatuor liberis, Anna tantùm vxor Richardi Comitis Cantabrigæ liberos reliquit, vt in litera E. demonstrabimus, qui Richardus propter Annæ nuptias in omnia Leonelli bona successit, ac actionem in Angliæ regno, mortuo Rege Richardo secundo allegauit: quæ vt clariùs intelligas, literam E. diligenter infrà perpende.

C. Ioannes Dux Lancastræ, quòd Blancam filiã hæredemq; vnicã Hendrici Lancastræ Ducis in vxorem duxisset, quæ ei filiũ peperit Hendricũ, qua defuncta duxit Constantiã filiam natu maximã Petri Castellæ Regis tyranni, peperitq; filiã vnicã Catharinã vxorem Hendrici Castellę Regis. E nobili verò concubina nomine Catharina, multos suscepit liberos, è quibus Somberseti reguli, ac plæriq; alij originẽ traxere.

D. Hendricus Ioannis Lancastræ Ducis filius, Anglorum Rex, huius nominis quartus est appellatus, posteaquã patruelẽ Richardum vi regno spoliasset, ac publicè sibi coronam cum sceptro de manu tradere coëgisset. Duxit Mariam filiam Comitis Essexij ac Herfordij, moriensq; anno 1413. sex reliquit liberos, è quibus Hunfredus Glocestriæ Dux ad tempus maritus fuit Iacobę Bauaræ Hollandorũ Comitis. Hendricus verò natu maximus Anglorum fit Rex, huius nominis quintus; ductaque Catharina filia Caroli sexti Franc. Regis, moritur anno 1423. vnicũ relinquens sui nominis filiũ Hendricũ sextum Anglorum Regem, qui à cognatis Proceribus familiæ Eboracẽsis post varios belli euentus est captus, regno exutus, ac tandem cum vnico filio Eduardo anno 1471. crudeliter interfectus. Duxerat Hẽdricus sextus in vxorem Margaretam, filiã Reineri Angiũ Ducis, virilis planè animi feminã, ac fortiùs inimicis, quàm maritus resistentem.

E. Aidmondus Cantabrigæ Comes à fratris filio Rege Richardo secundo, primus Eboracensium fit Dux, moriens anno 1400. reliquit filios duos: Eduardũ Abermaliæ Ducem, ac Richardum, dum pater viueret, Cantabrigæ Comitem appellatũ, vnicum mortuo fratre patris sui hæredem. Duxit Annã filiam, hæredemq; vnicam Rogerij Mortemerij, vt in litera B. scripsimus, quæ ei filium peperit sui nominis Richardum Ducẽ Eborac. qui ex vxore Cæcilia Clarentiæ domina, duodecim genuit liberos, albamq; in scuto ferens factionis Rosam cùm Lancastrij rubram præferrent, dissidio iamdudum sopito denuò occasionem dedit. Hendricus enim tertius Angl. Rex, cùm moriens reliquisset filium Edmundum natu maximum, Lancastræ Comitem, ac Eduardum. Edmundus propter corporis deformitatẽ repulsam passus, ęgre ferens fratrem Eduardum (huius nominis Regẽ primum) se natu minorem Regem coronatũ, factioni originem dedit, ferens Edmundus Lancastræ Comes in scuto rosam purpuream, frater eius Rex Eduardus primus albam. Prædictus Richardus Dux Eboracensis, mortuo Rege Richardo secundo, regnũ Angliæ ad Leonellum, Richardi Regis patruũ natu maximũ, eiusq; stirpem pertinere iudicabat, nõ ad Ioannẽ Lancastrum, patruũ Leonello natu minorẽ, nec eius stirpem, ideoq; matris causa proximũ Leonelli hæredẽ, Dux Richardus conspiciens, Regemq; Hendricũ sextum, Lancastriæ familiæ, Principẽ esse mitem, pusillanimem, belli ignarum, ac sancti nomen affectantem, collecto clam milite, capere eum, aut regno pellere statuit. Prima, secũdaq; pugna, Dux Richardus victor, Regẽ Hendricũ viuũ capit. Sed tertiò cũ Regina Margareta, virilis animi muliere (quæ capto marito exercitũ reparauerat) congressus, victus, cum filio Aidmũdo pugnãs occubuit: Rex verò Hendricus carcere dimissus in libertatẽ restituitur. Eduardus verò filiorũ Richardi natu maximus, magno animo patris causam suscipiẽs, ad inuadendũ regnum, vindicãdamq; patris mortẽ insurgit. Post varios igitur belli euẽtus, deuicto, occisoq; cum filio vnico Rege Hendrico sexto, reginaq; Margareta, in Franciã remissa, Rex ab omnib. Anglorũ Ordinibus salutatur, dictus Eduardus quartus. Sed paulò pòst regno pulsus à germano fratre Georgio Clarẽtiæ Duce, ac Comite Richardo Vuaruuicano, ad Belgas profugit, vbi nauibus, milite, pecunia ac cõmeatu, à Carolo Pugnace instructus, fratreq; Georgio in partes traducto, in Angliã traiicit, confluẽtibusq; veteribus amicis, cum hostibus cõfligit, victorq; Vuaruuici Comitẽ cum maxima parte Nobilitatis aduersæ factionis interficit, nemineq; posteà negotiũ facessente, tranquillè dum vixit, regnauit, moriẽs an. 1483. septẽ ex vxore Elizabetha reliquit liberos. Georgius eius frater, Clarẽtiæ ab eo Ducatu donatus, paulò pòst eius iussu in vase pleno Melitensi vino quo eum delectari sciebat, parua de causa est suffocatus: cuius crudelitatis eũ paulò pòst adeò pœnituit, vt cùm à se quis postularet quidpiã, semper respõderet: Me infelicem, quòd nullus vnquã pro fratre Georgio interpellare sit ausus!

F. Richardus Regis Eduardi quarti alter germanus frater, ab eo Dux Glocestriæ est appellatus, ac testamento septem liberorum Tutor, Educatorque scriptus. Sed è Tutore latro, ex Educatore parricida factus, primùm fratris filios iugulari iubet, matrem deinde cum filiabus tetro in carcere concludit, seq; Anglorum Regem nominari præcipit. Verùm ob tyrannidem ac crudelitatem omnibus exosus, Anglorum Ordines regnum Hendrico Richemonij Comiti offerunt, qui Richardum prœlio victum in pugna an. 1486. occidit, coronatusq; Londini summa omniũ Ordinum cum lætitia, Hendricus septimus, est proclamatus.

Sed quòd generosa Eduardi tertij stirps, ambitione insaniens, ciuilibus sese bellis planè confecit, ac Hendricus septimus ex incognita fermè stirpe, præter suam multorumque opinionem ad Angliæ regnum peruenerit, non abs re mihi visum fuit, dicti Regis Hendrici septimi originem hìc subiicere.

STEMMA HENDRICI SEPTIMI ANGLORVM REGIS.

Mortuo Hendrico quinto Anglorum Rege, vidua eius Catharina filia Caroli sexti Francor. Regis adhuc adolescentula, inscijs Anglorū Ordinibus clam nupsit cuidā Oweno Teuthero viro nobili è Wallia oriundo, vt vult Polydorus. Alij scribunt, Sutoris fuisse filium, qui vestimētorum Reginæ curam habere solebat. Alijs placet cereuisiopolæ fuisse filiū. Ioannes Bernardus scribit eum laneos pannos, recenter à tinctore infectos aptare, ac tondere didicisse. Mortua Catharina Owenus Teutherus securi fuit percussus, iussu Hūfredi Glocestriæ Ducis, qui frater erat Hendrici quinti Anglor. Regis, nulla de causa quàm quòd propria auctoritate sanguinē suū cum Regia miscere ausus fuisset. Peperit Catharina Oweno Teuthero filios duos:

Edmondus factus est à fratre Hendrico sexto Anglorum Rege, Richemōtij Comes, ductaque Margareta filia ac hærede vnica Ioannis primi Sommersetij Ducis, genuit

Hendricus Comes Richemōtij post cladem patrui sui Regis Hendrici sexti, fugit cum patruo Iasparo ad Britones in Galliam, vitans tyrannidē Regis Richardi, qui eum ad necem quærebat. Tandem vocatus ab Angliæ Ordinibus, cōtra tyrannum Richardum, eum in prœlio occidit, creatusque est com muni Anglorū consensu anno 1486. Rex: duxit Elizabethā, filiam Eduardi quarti Anglorū Regis, quod se facturum receperat, si se Deus Anglorū regem fecisset. Obiit anno 1509. Regni sui 23. quinque ex Elizabetha relictis liberis.

Iasparus factus est à fratre Anglorū Rege Hēdrico sexto Comes Penbrochi, cuius stirps breui interiit.

Arthus duxit Catharinam filiam Ferdinandi Hispaniarum Regis, obiitque post septimum nuptiarum mensem, nullis relictis liberis, septem ante patrem annis.

Hendricus octauus fit Anglor. Rex anno 1509. 22. Aprilis. Initio de se spem magnam præbens, omnium tandem opinionem fefellit, animo ad voluptates ac crudelitatem conuerso. Primò duxit viduam fratris Arthi, dispensatione Pontificis Iulij secundi, quæ Mariam peperit. Mox ea repudiata, ducit Annam Bolonienſem filiam natu maximam Thomæ Boloniensis Burchgrauij in Rochefort, quę Elizabetham peperit, Annamque adulterij accusatam anno 1536. in turre Londinensi capite priuat, ac cum ea Georgium Bolonienſem eius fratrē, Hendricum Norris, Marcum Sueton, Franciscum Westhem, ac Guilielmum Brereton viros nobiles Regi in comitatu suo seruientes. Tertiò ducit Ioannam Seymeram, quæ Eduardum peperit, eamque statim deserens, concubinam induxit Annam Blontiam, quæ filium peperit Hendricum, qui infans obiit. Dato Annæ Blontiæ marito, ducit Annam sororem Guilielmi Cliuiæ Ducis, eaque post sextū mensem repudiata, ducit Catharinam Hawart, filiam Emondi Hawart, sed breui zelotypia tactus, ei caput abscindi iussit, ad patibulū eam ob suspicionem strangulari Londini iubens, Franciscū Dercham, ac Thomā Kulpeperum. Sextò ac postremò ducit Catharinam Paiar anno 1543. viduam Ioannis Nebol, sororem Guilielmi Marchionis Northamptonij, quæ ei sterili matrimonio superuixit. qua de causa à Pontifice Romano, multisque viris doctis ac probis, de impietate admonitus, ac vti resipisceret, diuinamque erga se liberosq; suos vltionem non prouocaret, rogatus, Christianam castigationem tyrannicus non ferens fastus, mutatis diuinis humanisque in Anglia legibus, catholicam religionem sustulit, ac Ioannis Caluini opinionibus Angliam repleuit, innocentes multos crudeliter interficiens. Obiit anno 1546. 28. Ianuarij, Regni sui 38. tribus relictis liberis:

Eduardus natu minimus natus est anno 1536. 11. Octob. patris testamēto Anglorum Rex huius nominis quintus. Obiit cœlebs anno 1553. 17. ætatis suæ anno.

Maria natu maxima, nata est anno 1514. mense Febr. renunciataque Londini est Regina an. 1553. 19 Iulij testamento patris fratri substituta. Nupsit Philippo Austriaco Hispaniarum Regi, ac Belgarum Principi, sed nō peperit, moriens an. 1558.

Elizabetha nata est anno 1533. septima Septemb. patris testamento fratri ac sorori, sine legitimis liberis decedentibus, in Anglorū regno substituta. Proclamata est Londini Regina an. 1558. 17. Nouemb. corona regali redimita 14. Ianuarij sequētis, quo facto statim Ioannis Caluini opiniones Anglos in religione sequi voluit, quas Maria restituta religione catholica sustulerat. Cùm hæc scriberem mense Iulio anno 1583. innupta adhuc viuebat.

Margareta primò nupsit Iacobo Stuvuardo Scotorum Regi huius nominis quarto, cui peperit

Iacobum Stuvuardum, huius nominis quintum Scotorum Regem, qui filiam hæredemque vnicam genuit

Mariam Stuvuardam Scotorum Reginam, quæ primò nupsit Francisco secundo Francorum Regi, eoque sine liberis mortuo, domino D'Arleij cui filium peperit Iacobum, Scotorum nunc Regem huius nominis sextum. Maria cùm maritum D'Arleij interfici curasset, ab Elizabetha Anglorum Regina capta, mense Iulio anno 1583. adhuc detinebatur in carcere.

Secūdò nupsit Archibaldo Douglas Comiti Daugu, cui filiā hæredemq; vnicā peperit

Margaretam vxorem Comitis à Lynnox, cui peperit filium

D'Arleij dominum prædictum, qui Mariam Scotorum Reginam in vxorem duxit, cuius iussu interfectus est, procreato ex ea filio Iacobo Scotorum hoc mense Iulio anni 1583. etiamnum Rege cœlibe.

Maria primò nupsit Lodouico 12. Francor. Regi, cui non peperit, eoque mortuo, Carolo Brandoni Duci Suffolkio, cui peperit.

Hendricus Comes Lyncolne, puer obiit.

Francisca nupsit Hendrico Graij Duci Suffolkio anno 1553. capite plexo. peperit

Ioannam vxorem Gulfortij Dudlaij filij postremi Ducis Northumberlandiæ.

Catharinam nuptam Hendrico Seymero Comiti Hertfortio filio natu maximo postremi Ducis Sommersetij, peperit

Eduardum.

Mariam.

Maria Gibbosa fuit corpore malè affecta.

Leonora vxor Caroli Cliffortij Comitis Comberlantij, peperit

Margaretam vxorem Hendrici Staulai, Baronis in Stranke ac Knokyng, filio natu maximo Comitis D'Erbij, cui filios duos peperit:

Ferdinandum.

Eduardum.

Catharina innupta obiit.

CVLENBVRGORVM STEMMA.

- Robertus Bosichemus primus fuit Culenburgij Regulus, obiitq; anno 1164 duobus relictis liberis.
  - Hubertus Culêburgi dominus, suscepit è filia Zvueri Zulij filium. Ipse obiit anno 1205.
    - Ioannes Culêburgi dominus, duxit filiã domini Ghistellæ apud Flandros, moriens anno 1240.
      - Hubertus 2. Culenburgi regulus, duxit filiam Hendrici Vornani, obiitque 1272.
        - A. Hubertus 3. regulus Culenburgi, suscepit ex vxore liberos tres
          - Ioannes 2. Culenburgi regulus, suscepit
            - Hubertus 4. dominus Culenburgi
              - Ioannes 3. Culenburgi dominus.
              - B. Gerardus Culenburgi dominus
                - Hubertus 5. Culenburgi regulus.
                - Ioãnes quartus Culenb. regulus
                  - Gerardus secundus Culenburgi dominus
                    - C. Iasparus Culenburgi regulus, nullis susceptis filiis, reliquit filias tantùm quinque
                      - Elizabetha.
                      - Anna.
                      - Cornelia, nonnulli Ioannam appellant.
                      - Aleida.
                      - Magdalena.
                    - Aleida vxor Frederici Egmõdani Isselsteinæ reguli.
                    - Filia altera, quæ Dipenueni Deo virginitatem dedicauit.
                  - Zvuerus sine liberis obiit.
                  - Eueruuinus.
                  - Berta nupta Ioanni Heukelenẽsium domino, peperit Ottonem.
                  - Zvuerus è concubina natus.
                - Zvuerus.
                - Arnoldus.
                - Petrus.
                - Gerardus.
                - Filiæ tres.
              - Petrus.
              - Filiæ sex.
            - Ioannes.
            - Filius tertius.
          - Filiæ duæ.
  - Filia nupsit domino Burano, cui ditionem Bosichemam in dotem attulit

A. Hvbertvs tertius duxit Gertrudim filiam Ioannis Arculei huius nominis noni, moriēs anno 1296. cum paulò ante vendidisset Reinoldo primo Geldriæ Duci anno 1280. supremam Culenburgicæ ditionis iurisdictionem, acceptis centum libris Hollandicis, ac præstito beneficiario sacramento. Successit illi Ioannes 2. qui primùm duxit filiam domini Manderici, quæ Hubertum peperit. Deinde filiam Zvueri Abcoudani, quæ Ioannem peperit Vuoudebergæ dominum, ac filium alium qui dominus fuit Vuanebergij ac Schuneveni. Hubertus 4. filiam duxit domini Leccani, occubuitque anno 1347. prœlio Leodicensi ponem relictis liberis. Filia natu maxima nupsit Hendrico Vianę domino: Maria Gerardo Vuordano, Vlitæ domino. Tertia Gualtero Minio. Quarta Zvuero Montfortij Burchgrauio apud Hollandos. Quinta Vuardēburgæ regulo. Sexta hermaphrodita fuit. Ioannes obiit anno 1377. sine liberis. Petrus ducta hærede familiæ Boxmeriæ, auctor eius quæ etiamnum extat, fuit.

B. Gerardus secundo natu filius Huberti 4. duxit Bertam filiam Ioannis Egmondij, moriens anno 1395. multos reliquit liberos. Zvuerus Antistes fuit Vltraiectēnsis. Petrus sine liberis obiit. Gerardus liberos genuit multos. Filia natu maxima nupsit Euerueldij regulo: altera Riperschetij domino. Tertia innupta obiit. Hubertus 5. duxit Iolam filiam Zvueri Abcoudani Gasbechæ domini, sed ipse liberis non procreatis obiit anno 1424. Ioannes eius frater Culēburgi regulus primò filiam duxit Gennenę domini, quæ non peperit: deinde filiam Comitis Benthemij quæ ei liberos peperit in genealogia positos. Instituit Culenburgi Collegium Canonicorum, moriēs anno 1453. Zvuerus eius filius sine liberis obiit. Gerardus Culēburgi dominus, duxit Elizabetham filiam ac hæredem Ioannis Buræ reguli, ac Leonoræ Borseliæ sororis vnicæ Francisci Borselij Comitis Osteruantij, postremi mariti Iacobę Bauaræ Comitis Hollandiæ, &c. Gerardus moriēs anno 1481. tres reliquit liberos, è quibus Aleida Buræ ac Martensdikij domina, nupsit Frederico Egmondio, Iselstenensium domino, ac primo Buræ Comiti.

C. Iaspar Culenburgi regulus, duxit Ioannam filiam Antonij Burgundi Stenbergæ reguli, filij nothi Philippi Boni Burg. Ducis, factusque est post mortem Leonoræ Borseleæ auiæ suæ, dominus Borselij, Hohstratæ, Evuikij, Doddendalæ ac Zulæ, peperitque ei Ioanna filias quinque. Elizabetha natu maxima primo nupsit Ioanni Lutzenburgio, Villæ regulo, fratri Iacobi Lutzenb. Fiennæ reguli, eoque mortuo Antonio Lalano Montignij regulo, sed neutri peperit, moriensque sterilis Hohstratam, ac alia quædam marito Lalano donauit. Anna vxor fuit Ioannis Palanti, Drossardi ditionis Valkenburgij, quo è matrimonio hodiernus Culenburgij Comes descendit. Ioanna coniunx fuit Guilielmi. Comitis Reinebergij. Aleida apud Attrebates nupsit Balleuilæ regulo. Magdalena iuncta est Noëllæ domino, pepereteque omnes excepta Elizabetha. Verùm vt intelligas meliùs lector, qua ratione bona Borseliorum ad Culenburgios deuenerint, inspice hanc Tabellam genealogicam.

Franciscus Borselus Osteruantij Comes, dominus Zulę, Sintmartensdikij, Hohstratæ, Evuikij, Doddendalæ, &c. ducta Iacoba Bauara Hollandiæ Comite sine liberis obiere.	Elizabetham Buræ, Borselij, Zulæ, Sintmartensdikij, Evuikij, ac Doddendalæ dominam, quæ nupsit Gerardo secundo Culenburgij regulo, peperitque	Iasparum Culēburgij, Zulæ, Hohstratæ, Borselij, Evuikij, ac Doddendalæ regulum, susceptique è Ioanna Burgundica	Elizabetham. Annam. Corneliam. Aleidam. Magdalenam.
Leonora Borselia vnica fratris hæres, excepto Osteruantio, nupsit Ioanni filio natu secundo Buræ reguli, peperitque filiam vnicam		Aleida patris testamento Buræ ac Sintmartensdikij domina, nupsit Frederico Egmondano Iselstenensium domino, &c. cui peperit	Florentium Egmondanum Buræ Comitem, dominum Iselstenæ, Leerdami, Sintmartensdikij, &c. vide genealogiam Iselstenēsium.

VIANENSIVM STEMMA.

Circiter annum Christi 1200, vixisse legimus Gisbertum Bosichemium Vianæ (olim Dianæ Fani) regulum, è quo est natus filius ac successor,

- Hugo Vianæ regulus, qui obiit anno 1260. relicto filio
  - Huberto Vianæ regulo, qui obiit an. 1318. succedente ei filio
    - Zvuero Vianæ regulo, qui obiit an. 1333 cùm ei nati essent
      - Hendricus Vianæ regulus, qui duxit filiam Huberti 4. Culenburgij domini, moriens anno 1352. reliquit
        - Gisbertus Vianæ dominus, duxit Beatricem filiam Ioannis 19. Egmondæ domini. Ipse obiit anno 1391. extructa Turri Paulina è pecunia quam extorsit filio Comitis Fani D. Pauli, in pugna quadam capto
          - Hendricus Vianæ regulus, duxit filiam natu maximam domini Harlarij ac Ameidæ, moriens anno 1418. vnicam reliquit filiam ac hæredem
            - Ioannam, Vianæ, Ameidæ, &c. dominam, quæ nupsit Vualrauio Brederodij regulo, cui peperit filios duos, ac filiam vnam, vt eorum in genealogia patet.
          - Ioannes Vianensis, duxit filiam natu minimam domini Harlarij, ac Ameidæ, genuitque
            - Gisbertus Vianensis Nordeloзij dominus, duxit Menam, filiam Gerardi Hemkerkij, quæ ei liberos peperit.
            - Maria Vianensis nupsit Ioanni Duenuordio, filio Arnoldi.
          - Zvuerus Vianensis obiit sine liberis.
        - Hubertus Vianensis.
        - Reinoldus Vianensis sacris fuit initiatus.
      - Catharina sine liberis obiit.
      - Helvuiga nupsit Guilielmo Duenuordio notho, obiitque sine liberis anno 1343.

PARS STIRPIS ANGHIANÆ.

Gualterus Anghianus duxit Ioannam Chastilloniam in vxorem, quæ ei peperit

- Gualterū qui ex Iola filia Roberti tertij Comitis Flandriæ suscepit
  - Gualterum Anghianum, qui duxit Helenā filiam ac hæredem Ducis Athenarum, Comitis Conuersantij, ac Brianæ apud Francos magistri Equitum, quæ peperit
    - Gualterum Anghianum, qui sine liberis obiit.
    - Gobertum Ducem Athenarum, Comitem Brianæ, qui duxit sororem Ioannis domini Condei, ac Moriamezi apud Hannones, quæ peperit
      - Gualterum Anghianum, qui periit in obsidione vrbis Gandensis tempore Flādrorum Comitis Lodouici Malani, anno 1381. nullis relictis liberis.
    - Ioannes suscepit Mariam, quæ primo nupsit Raimondo Baussio, Andriæ Duci: deinde Lanceloto Hungaro.
    - Lodouicus Anghianus Comes Conuersantij, duxit Ioannam filiam Comitis Fani D. Seuerini, peperitque
      - Margareta nupsit Ioanni Lutzenburgio Baurenorij domino, in dotem ei adferens ferè omnia Anghianorum bona apud Belgas sita.
      - Isabella Anghiana innupta obiit.
      - Helena Anghiana nupsit Seneschallo Prouinciæ Lugdunēsis.
    - Iacobus Anghianus electus Leodiorum Antistes.
    - Engelbertus Rauerui, Foliæ, ac Tubisæ dominus, duxit Mariam filiam Simonis Lalani, peperitque
      - Lodouicum, Engelbertum, Iacobū, Mariam; sine liberis mortui.
      - Ioanna nupsit Reinoldo Argentauuio.
  - Guido.
  - Maria.
  - Iola.
  - Isabella.
  - Margareta.
  - Ioanna.
- Filia nupta Comiti Rethelensi.

A.
Circa annum Christi 1248. Hendricus Lutzenburgij Comes, duxit Beatricem filiam Balduini Baumôtij apud Hannoues reguli, qui frater fuit Ioânis Auennensis Comitis Osteruârij, è qua quinque suscepit liberos. Ea mortua duxit filiam Hendrici Comitis Barræ, quæ vnicam tantùm peperit filiam Isabellam. Periit Comes Hendricus tribus cũ fratribus pugnans cum Reinoldo Geldriæ Comite ac Archiepiscopo Coloniensi prope Arcem Vuoroncanam, contra Ioannem primũ, Brabantię Ducẽ, pro Ducatus Limburgij possessione, quam vterq; sibi deberi affirmabat. Fuere autem hi Comitis Hendrici Lutzenburgij liberi:

Caue tibi lector hic ab errore Iacobi Meieri, qui in vita Guidonis Dampiri Flandriæ Comitis, huius Hendrici liberos eius facit fratres, excepto Imperatore Hendrico.

Hendricus Comes Lutzenburgij electus anno 1308. Rom. Imp. huius nominis septimus, ductaque Margareta filia natu maxima Ioannis Brabantiæ Ducis, huius nominis primi pace cum eo facta genuit sunt

B.
Ioannes Lutzenburgij Comes ac Rex Bohemiæ, cognomine Cæcus, periit an. 1346. pugna Creiiaca pro Francis contra Anglos dimicans, sepultus est Lutzenburgi.

Carolus Rex Bohemiæ ac Imper. huius nominis quartus, obiit anno 1379. relinquẽs

Vuenceslaus Dux Lutzenb. Rex Bohemiæ, ac Rom. Imp. obiit sine liberis anno 1418.

Elizabetha Lutzenburgica, nupsit Alberto Duci Austriæ, his nuptiis Bohemiæ ac Hungariæ Regi, ac Roman. Imp. peperitque ei liberos tres

C.
Sigismundus Dux Lutzenb. Rex Bohemiæ, Hungariæ, ac Rom. Imp. obiit anno 1437.

Ioannes Dux Gorlitzij, Lutitzij, ac Marchio Brandeburgẽsis

Elizabetha Dux Lutzenburgensis, nullis è duobus maritis susceptis liberis, vendidit Lutzẽburgum, iam sterilis, Philippo Bono Burgund. Duci.

Vuenceslaus primus Lutzenburgij Dux, duxit Iohannam Brabantię Ducem, vterq; sine liberis obiit.

Ioannes Hendricus Marchio Morauiæ, genuit

Iodocus Lutzenburgius electus Rom. Imp. sed ante coronationem sine liberis obiit.

Bona nupta Ioanni Valesio Francorum Regi.

Filius alter.

Beatrix vxor Balduini Hennini quarti, huius nominis Fôtainęæ Bossui domini, qui obiit an. 1295.

Maria vxor Caroli Pulchri Franc. Regis.

Balduinus Lutzenburgius, Archiepiscopus Treuerẽsis, filius natu minimus.

Vualleranus Lutzenburgius Lignij Comes duxit . . . . à quo originẽ ducunt Comites Fani D. Pauli, Brianæ, Conuersantij, Leschesij, domini Fiennę, Richeburgij, Vilæ, aliique multi.

Vualleranus Lutzenburgius Comes Lignij, suscepit ex vxore Guida filia hæredeque vnica Castellani hæreditarij vrbis Insulensis,

Ioannem Lutzenb. Comitem Lignij, ac hæreditarium ciuitatis Insulensis apud Flandros Castellanium, suscepit

Guidonẽ Lutzenb. qui duxit hæredem Comitis Fani D. Pauli, moriensque apud Geldros, multos reliquit liberos

D.
Vuallera nus Lutzenburg.

Ioanna Lutzenburgica.

Robertus.

Lodouicus.

Petrus Lutzenburgius.

Lodouicus.

Ioannes.

Ioannes Lutzenburgius.

Filia vna.

Filiæ quatuor.

E.
Lodouicus Lutzenburgius Comes Fani D. Pauli, è quo liberi nati

Iacoba.

Tibaldus Lutzenburgius Fiennæ regulus, è quo sunt geniti

Isabella.

Anna, nonnulli appellant Catharinam.

Iacobum Lutzenburgium Richeburgi regulum, cui tantùm sunt natæ filiæ tres.

Elizabetha vxor Guilielmi Brederodij, qui obiit an. 1316. ~~sed ipsa non~~ cui peperit Henricum XII^m Brederode Dom.

Philippa Lutzenburgica, nupsit Ioanni Auennẽsi Comiti Hollandiæ ac Hannoniæ, huius nominis secundo.

Isabella Lutzenburgica, nupsit Guidoni Dampiro Comiti Flandriæ, qui obiit anno 1304. eique liberos vndecim peperit, post mortem primæ vxoris.

Ladiſlaus Rex Bohemiæ, ac Hungariæ, deſponſata ſibi filia Caroli Franc. Regis, moritur ante nuptias ſine liberis anno 1457.

Anna vxor Guilielmi Ducis Brunſvuicani, qui cum Philippo Bono pro Ducatu Lutzenb. pugnauit, tandemque ius ſuum ei vendidit.

Elizabetha vxor Caſimiri Regis Poloniæ, qui actionem quam in Lutzenb. ditionem habebat, vendidit Carolo Pugnaci Burgundiæ Duci, peperitque hæc

Vladiſlaum Regem Bohemiæ ac Hungariæ, ducta vidua Regis Hung. Matthiæ Coruini, quam poſtea ob ſeniū repudians duxit aliam è clara Francorum familia ortam, quæ ei filium ac filiam peperit

Lodouicum Hungariæ Regem, qui duxit Mariam Auſtriacam ſororem Imperat. Caroli quinti. Ipſe nullis ſuſceptis liberis occubuit anno 1526. pugnans contra Solymannum Turcarum Regem.

Annam Hungariæ Reginam, niſi inde à Turcis foret pulſa. Nupſit Ferdinando Auſtriæ Duci, qui his nuptiis Bohemiæ Rex eſt factus ac Hungariæ, fratri Imp. Caroli quinti, peperitque ei liberos multos.

Ioannes Lutzenburgius Comes Marlæ, ac Fani D. Pauli.

Petrus Lutzenb. Comes Fani D. Pauli, genuit vnicam tantùm filiam Mariam Fani D. Pauli, ac Lignij Comitem, Anghiani dominam, quæ primùm nupſit Iacobo Sangio Comiti Ramondo ac Vauſſio, cui filiam peperit nuptam Hendrico Naſſauuio. Deinde nupſit Franciſco Comiti Vendomio, cui filium peperit Carolum, primum Vendomæ Ducem.

Antonius Lutzenburg. Charnij Comes, genuit vnicam filiam Philibertam vxorem Ioannis Challonnij Auranтij Principis.

Carolus. Helena. Iacoba. Philippa Lutzenburgica.

Ex altera vxore,

Lodouicus Lutzenburgicus.

Iacobus Lutzēburgius Fiennæ dominus, duxit Mariam filiam, ac hæredem Vilæ reguli, orti è filio natu minimo Barlamontiorum reguli, cui liberos quinque peperit.

Iacoba Lutzenburgica.

Maria Lutzenb.

Iacobus Lutzenburgius Fiennæ regulus

Ioannes Lutzenb. obiit ſine liberis.

Philippa Lutzenb.

Iacobus Lutzenburgius Fiennæ regulus, primus Gaueræ Princeps. Obiit nullis ex Helena Crouiaca ſuſceptis liberis.

Franciſca Lutzenburgica Fiennę domina ac Gaueræ Princeps, nupſit Ioanni Egmondano, cui peperit

Carolum Egmondanum, qui in Italia ſine liberis obiit.

Lamoralem Egmondæ Comitem, ac Gauerę Principem.

Margaretam Egmondanam nuptam Nicolao Comiti Vaudemontano.

Iſabella Lutzenburgica Richeburgi domina, nupſit Ioanni Meluno, Eſpinoi, ac Antongnij regulo.

Iola Lutzenburgica, Rubaſij, ac Herſellæ domina, vxor fuit Nicolai Vuerchinij Seneſchalli Hannoniæ.

Lodouica Lutzenburgica coniunx fuit Ioannis Ghiſtellani Dudzellæ reguli, eoque mortuo Antonij Crouiaci Fani D. Piati reguli. Peperere hæ tres ſorores.

A. Lvtzenbvrgii familiæ suæ originem ducunt ab Antonio Melusinæ præstigiatricis è decem filiis natu quarto, primo Lutzeburgensium domino, vt plærunque omnes illustriores familiæ, heroica vulgò obtrudunt initia. Nos rei veritatem hic examinare nolentes, lectori, quod lubet credere permittimus. Reperio apud probatos Scriptores, Gilbertum Lutzenburgij Comitem filiam suam Ogniam Balduino quarto Flandriæ Comiti in vxorem dedisse, qui Balduinus obiit anno 1034. deinde Gerardum Lutzenburgium Lignij Comitem duxisse circa annum Christi 1092. Sibyllam filiam prædicti Balduini Comitis Flandriæ, Hannoniæ, ac Namurci, quos paruo interuallo est secutus noster Hendricus Lutzenburgij Comes, à quo huius genealogiæ seriem deduximus, secuti partim exemplar manuscriptum domini Sintpollij anno 1500. ac anteà Lutzeburgiorum Genealogi: partim quæ nobis communicauit dominus Arnoldus Vuahtendonckius vir nobilis ac doctus, Leodij in Collegio D. Martini Canonicus.

B. Ioannes Lutzenburgij Comes, procurante patre Imp. duxit Elizabetham filiam natu maximam Vuenceslai Regis Bohemiæ, factusq; est post soceri mortem Rex cognomine cæcutiens, quòd acceptum pellere conatus venenum, vtroque esset debilitatus oculo. Secundis nuptiis duxit Beatricem Borboniam, quæ vnicum peperit filium Vuenceslaum à fratre Carolo primum Lutzenburgij Ducem factum, ac tandem ducta Ioanna filia natu maxima Ioannis tertij Brabantiæ quoque Ducem, qui obiit anno 1383. nullis relictis liberis, sepultusque est Oriuali apud Lutzenburgios. Ioannis Lutzenburgij filius natu maximus, fuit Carolus quartus Imp. qui anno 1300. ab Ottone Bauaro emit Marchionatum Brandeburgensem. Reliquit Carolus Imp. filios tres. Ioannes natu minimus Dux Gorlitzij, &c. vnicam suscepit filiam Elizabetham alteram vxorem Antonij Burgundij Brabantiæ Ducis, dotatam à patruo Vuenceslao Imp. Ducatu Lutzenburg. quem nullis editis liberis, post dicti Antonij mortem vendidit Philippo Bono Burgundionum ac Belgarum Principi, vt eius in vita scripsimus. Vuenceslaus Imp. mortuo patruo Vuenceslao Brabantiæ Duce, Lutzenburgij factus est Dux, quem exinde nepti suæ dictæ Elizabethæ in dotem dedit, moriens quoque sine liberis.

C. Sigismundus Lutzenburgij Dux, Bohemiæ ac Hungariæ Rex, post mortem fratris Vuenceslai, fit Roman. Imp. neptique Elizabethę Lutzenburgum quoq; gratis cessit. Duxit primùm Mariam filiam hæredemque Lodouici Hungariæ Regis. Deinde Barbaram Ciliæ Comitis filiam, quæ vnicam peperit filiam Elizabetham vxorem Alberti Austriæ Ducis ac Rom. Imp. iureque vxorio Regis Hungariæ ac Bohemiæ, deficiente hic apud Bohemos Lutzenburgica stirpe, posteaquam ibi regnasset annos 126. obiit Albertus 1439.

D. Vualleranus Lutzenburgius cognomine Pulcher, Comes fuit Fani D. Pauli ac Lignij, ductaque sorore Richardi secundi, Anglorum Regis, genuit filiam ac hæredem vnicam Ioannam priorem vxorem Antonij Burgundi Brabantiæ Ducis, pepereitque Ioannem ac Philippum Brabantiæ Duces, qui sine liberis obiere. Sorores dicti Vuallerani fuere: Ioanna vxor Comitis Vaudemõtij. Altera vxor Comitis Geneuæ. Tertia Comitis Leschei. Quarta domini Moriamezi. Frater eius Ioannes Lutz. Baureuorij dominus, duxit Margaretam Anghianá, quæ mortuo cognato Gualtero Anghiano, nato è patruo Gohero facta est Comes Brianæ, Conuersantij, ac domina Anghiani, peperitq; Lodouicum Lutzenb. natu secundum, Antistitem Terouanensem ac Cardinalem Rothomagensem. Ioannem Lutzenb. Lignij Comitem tertiò natu filium, ac filiam, quæ post mortem Ioannis ac Philippi Brabantiæ Ducum sine liberis vita defunctorum facta est Comes Fani D. Pauli ac Lignij, obiitque sine liberis, ditionibus his relictis cognato Ioanni Lutzenb. nato è Lodouico Lutzenb. Petrum Lutzenb. natu maximum Comitem Brianæ ac Conuersantij, qui duxit Margaretam Baussiam Andriæ Ducis filiam, quæ filios tres ac totidem filias peperit, de quibus nunc.

E. Iacoba

E. Iacoba Lutzenburgica primò nupſit Duci Bethfordiæ Angliæ Regis fratri: deinde Richardo Dondeuilio Comiti Riuetio. Iſabella vxor fuit Caroli Dauronij Comitis Cœnomanorum ac Guiſiorum. Anna (nonnulli Catharinam vocant) natu minima coniux fuit Arthi Britonum Ducis apud Francos Equitum magiſtri. Lodouicus filius natu maximus Comes fuit Fani D. Pauli, Equitum apud Francos magiſtri, capite plexus à Rege Lodouico vndecimo. Primò duxit Ioannam Barrenſem Marlæ Comitem: deinde Mariam filiam Lodouici Ducis Sabaudiæ, quæ vnicum tantum filium Lodouicum peperit: prior liberos quinque. Ioannem Lutzenb. Fani D. Pauli ac Lignij Comitem poſt mortem amitæ magnæ, periit anno 1 4 7 6. pugnans cum Carolo Pugnace contra Heluetios. Petrum Lutzenb. Fani D. Pauli, Conuerſantij, Lignij, Leſchij, ac Brianæ Comitem, Anghiani dominum, qui duxit filiam Ducis Sabaudiæ, è qua ſuſcepit filiam vnicam Mariam. Antonium Lutzenb. Charnij Comitem ac Ruſſij dominũ, ſub Carolo Pugnace Burgundiæ Mareſcalcum, qui è Franciſca Crouiaca filia Philippi Comitis Chimaij ſuſcepit vnicam quoque filiam Philibertam. Carolum Lutzenb. Antiſtitem Laonenſem. Iacobam vxorem Philippi Crouiaci Comitis Porceani, cui nupſit anno 1511. Helenam Comitis Geneuæ vxorem. Philippam nuptam Philippo Cliuenſi Rauestani regulo. Tibaldus filius natu ſecundus Fiennæ dominus, duxit Philippam Meluniam, Dondæ ac Sottegemi dominam, peperitque Iacobum Lutzenb. qui e Maria Vilæ domini filia ſuſcepit Iacobam Lutzenb. vxorem Caroli primi Comitis Lalani. Mariam Lutzenb. quæ nupſit Danieli Buchottio Bolleſij domino. Iacobum Lutzenb. Fiennæ dominum, qui duxit filiam domini Gruthuſæ, quæ peperit Iacobum ac Franciſcam. Ioannes duxit Elizabetham Culenburgicam filiam natu maximam Iaſpari Culenburgi reguli, ſed obierunt ſine liberis. Philippa Lutzenb. coniux fuit Antonij Lignij, Comitis Fauquenbergij. Iacobus Lutzenburgius tertio natu filius Petri Lutzenburgij Richeburgi dominus, duxit Iſabellam filiam, hæredemque vnicam domini Rubaſij ac Herſelij, quæ filias tantùm tres peperit, Iſabellam, Iolam, ac Lodouicam, de quibus in genealogia. Tres hi fratres Lodouicus, Tibaldus ac Iacobus, anno 1 4 5 0. ac ſequentibus, cum Philippo Bono, Belgarum Principe, contra Gandenſes, ac rebelles Flandros pugnarunt.

- Otto dominus Lalani, duxit Isabellam Sarrebrussam, è qua est natus
  - Simon Lalani regulus, duxit Mahutam Aspremotiam, è qua sunt nati
    - Nicolaus Lalani regulus, qui duxit Mariam Montigniacam, è qua est procreatus
      - Otto Lalani dominus, Præfectus Hannoniæ, duxit Iolam Barbansoniam, vixitque ann. 108. obiit anno Christi 1441.
        - Guilielmus Lalani dominus, Præfectus Hannoniæ ac Hollandiæ, duxit Ioannam Crecquiā Bignicortij dominam. Ipse obijt anno 1444. cùm ei essent nati
          - Iacobus Lalani dominus, vxore non ducta, periit anno 1453. in obsidione Arcis Pucqueanæ bello Gaudensi tormento ictus: vir sui temporis fortissimus fuit.
          - Ioannes Lalani Dominus ac Bignicurtij, duxit Catharinam Vuietam, obiitque anno 1498.
          - Philippus Lalanus periit prœlio Monherriaco, sine liberis anno 1466.
          - Antonius periit, contra Heluetios pugnans, sine liberis anno 1476. cum Carolo Pugnace.
          - Iola nupsit Reinoldo Brederodio.
          - Isabella vxor Petri Hennini Bossui domini.
        - Filia nupta Rassei domino.
      - Sanseus Lalanus, duxit Catharinā heredem domini de Robertsa, quæ ei filiam vnicam peperit
        - Ioānam Lalanā Philippi Borbonij Duisanniorum Reguli vxorem, quæ peperit
          - Antonium Borbonium Duisantij dominum.
          - Ioannam Borboniam vxorem Francisci Rollini Bauchampij reguli, cui peperit Georgium Rollinum, Bauchampij ac Aimeriæ dominum, in cuius ego familia œconomi titulo ministraui, genuitque ex Anna Hamala filiam ac heredem vnicam Annam Rollinam, primo vxorem Maximiliani Meluni vice-Comitis Gandensis, eoque sine liberis mortuo, Roberti Meluni Marchionis Richeburgij: vterque adhuc hoc anno 1583. viuens.
      - Simon Lalanus Montignij dominus, duxit Ioannam Gauerensem, obiitque anno 1478. decima Martij, Philippum Bonū Burgund. Ducem omnibus secutus bellis, peperitque ei Ioanna
        - Iodocum Lalani ac Montignij regulum, quòd ditionem Lalanam emisset à patruele suo Ioanne Lalano, Guilielmi patrui sui filio. Fuit hic Iodocus Hollandiæ Præfectus. Periit pridie Nonas Augusti anno 1483. in obsidione vrbis Vltraiectensis, cùm ei essent nati è Bona Viuilla liberi quatuor:
    - Simon Lalanus Cheuraini regulus, duxit Ioannam Ressiam heredē domini Descausfini, è qua sunt nati
      - Simō Lalanus Cheuraini ac Descaussini dominus, duxit Ioannam Ligniacam, obiitque anno 1488.
        - Simon Lalanus Cheuraini ac Descaussini dominus, duxit Ioannam Barbansoniam filiam Ioannis, quæ ei peperit filias tantùm duas:
          - Ioannam Lalanam vxorem Oliuerij Britonis Comitis Ponteuræ.
          - Mariam Lalanam nuptam Ioanni Crouiaco Chimaij Comiti, Hanoniorum Præfecto, cui peperit Philippum Crouiacum Chimaij Comitem. Inspice genealogiam.
      - Maria vxor Engelberti Anghiani.
      - Machtildis Aussaui Trasignij.
      - Ioanna nupta Ioanni Suzellio.

Arthus Lalanus Bignicurtij regulus, duxit Ioannam Habartá Noyellæ ac Vuiognis dominam, è qua sunt nati ——

- Pontus Lalanus Bignicurtij regulus, qui obiit, nullis è Leonora Mommeranciaca filia Iosephi ac Annæ Egmondanæ susceptis liberis.
- Anna Lalana vxor Nicolai Lannoij Mingoualiæ reguli.
- Bona Lalana nupsit Adamo Esnio Betencurtij regulo.
- Iola Lalana coniux fuit Ioannis Portæ Morsseledæ reguli.

Carolus primus Lalani Comes factus ab Imp. Carolo quinto, duxit Iacobam Lutzenburgicam, quæ peperit——

- Carolus Lalani Comes, duxit Margaretam Crouiacam, quæ peperit Philippum. Secundò duxit . . . . Horneám, quæ excepto Philippo cæteros peperit,
  - Philippum Lalani Comitem, qui duxit Margaretam filiam Ioannis Lingij Arenbergæ Comitis, quæ peperit. Ipse obiit anno 1582.
  - Hugonem Lalanum Condei dominum, virum non integræ mentis.
  - Emanuelem Lalanum Montignij regulum.
  - Philippam Christinam Lalanam vxorem Petri Melunij Espinoij Principis quarti.
- Philippum Lalanum testaméto patrui Antonij Hohstratæ Comitem, cui sunt nati ex Anna Comitis Rennebergij filia liberi multi:——
  - Antonius Lalanus Hohstratæ Comes, cui sunt nati ex Anna Mommorancia sorore Philippi Hornæ Comitis,
    - Guilielmus Hohstratæ Comes.
    - Philippus Hermannus Rennebergij Comes.
    - . . . . filius tertius.
    - Anna Lalana nupta apud Francos Locæ domino, filio natu secundo Annæ Mommorácij Equitum magistri.
    - Margareta Lalana.
  - Georgius Lalanus Rennebergij Comes ac Vilæ dominus, vxore non ducta, obiit Groningæ anno 1581.
  - Margareta vxor Philippi Com. Lignij.
  - Anna Canonica Thoræ.
  - Cornelia vxor Monchanæ domini, è familia Hamala.
  - Barbara nupta fratri Comitis Emdæ.
  - Maria Lalana.
  - Iacoba Canonica Montibus Hannoniæ.
  - Guilielma Lalana.

Antonius Lalanus Montignij dominus, factus est ab Imp. Carolo quinto primus Hohstratæ Comes. Duxit Elizabetham filiam natu maximam Iaspari Culeburgi reguli, à qua Hohstratam obtinuit. Cumq; sine liberis obiret, heredem testamento instituit Philippum Lalanum nepotem ex fratre.

Antonia Lalana, nupsit Philippo Habarco.

Margareta Lalana vxor fuit primùm Philippi Contai; deinde Lodouici Longeualli.

Merentur Lalani Proceres, vel ob vnicum Philippi Cominæi Argentoniorum Reguli testimonium, in hominum memoria æternitatis beneficium. Ita enim historiæ suæ libro primo capite secundo, de Philippo Lalano Guilielmi filio loquens, ait: *Qui ea natus est familia, è qua fortes ac strenui prodiere viri, ac qui pro maiori parte Principibus suis militantes mortem oppetiere.* Vtinam hæc omnibus cordi essent, qui fumo nobilitatis tumidi, nil præterea Reipublicæ conferunt; non per Deum immortalem tam miserè Respublicas ciuilibus bellis lacerari conspiceremus, magna nobilitatis cum infamia ac iactura!

A.
Andreas Hungarus genuit è Sibylla Cumęa

B.
Marcum Hungarum, qui è filia ac hærede vnica Baronis Araini, ac Crouiaci suscepit

Ioannem Baronem Arainum, qui sine liberis obiit.

Guilielmũ Baronem Crouiacũ, qui genuit

Ioannem Crouiacum, is

Antoniũ Crouiacum, hic

Iacobum Crouiacum: iste

Guilielmũ Crouiacum. ille

Ioannem Baronem Crouiaci, cui ex vxore sunt nati liberi octodecim, ac è concubina vnus. Periitcum duobus filiis natu maximis prœlio Azincurtiano anno 1415.

Arcembaldus ac Ioãnes vxore non ducta, periere prœlio Azincurtiano an. 1415 cum patre.

Iacoba.

Guilielma.

C.
Antonius Crouiaci Baro, huic sunt nati

Philippus. / Guilielmus. / Michaël sine liberis obiere.

Antonia.

Ioanna minor.

Agnes.

Lodouica. / Carola. / Margareta / Anna. / Isabella. — infantes obiere.

D.
Ioannes Crouiacus primus Chimaij Comes, à quo sunt geniti

Iacobus.

Michaël.

Oliuerius.

Philippus Crouiacus Chimaij Comes

Iacoba.

Isabella.

Antonius. / Antonius. / Ioanna. — infantes diem obiere.

E.
Ioanna maior primo nupsit Lannoij regulo: deinde Ioanni Sombreffio, peperitque Lannoio — Ioannem Lannoium.

Butherus Crouiacus nothus.

Ioanna prima vxore nata, vt quidã volunt.

Ioanna minor.

Maria Crouiaca.

F.
Philippus Crouiacus Comes Porceanus

Hendricus Crouiacus Comes Porceanus — Gnilielmus. / Robertus. / Carolus. / Carolns Comes Porceanus. / Philippns omniũ natu maximus primus Airschoti Dux. / Helena. / Anna.

Philippns omniũ natu maximus primus Airschoti Dux:
- Carolus Crouiacus. — Carolus Chimaij Princeps.
- Philippus Crouiacus Airschoti Dux. — Carolus Chimaij Princeps. / Anna Crouiaca. / Margareta Crouiaca.
- Guilielmus Crouiacus Marchio Rentiaci, filiam reliquit vnicam — Annam Crouiacam.
- Lodouicus Crouiacus.
- Carolus Philippus Crouiacus Marchio Haurechi.

Antonius

Guilielmus.

Iacoba.

Ioanna tertia.

Isabella.

G.
Ioannes Crouiacus Reussij regulus.

Fredericus Crouiacus Reussij regulus.

Filius ac filiæ duæ infantes obiere.

Adrianns Crouiacus primus Reussij Comes, è quo sunt nati
- Ioannes Crouiacus Reussij Comes, obiit sine liberis anno 1581.
- Eustatius Crouiacus Rennegemi regulus.
- Gerardus Crouiacus Protonotarius Ecclesiæ Tornacensis.
- Lamberta Crouiaca.
- Anna Crouiaca.
- Maria Crouiaca.
- Claudia Crouiaca.

Eustatius.

Isabella nupta Molini domino.

Ioannes Crouiacus Crecquij regulus — Eustatius Crouiacus Crecquij regulus, primò duxit Lodouicam Ongniam: deinde Annam Nortuiam.

H.
Carolns Crouiacns primus Chimaij Princeps, à quo sunt nati
- Anna Princeps Chimaij vxor Philippi Crouiaci primi Airschotensium Ducis.
- Margareta Vuaurini domina, nupsit Carolo Lalani Comiti.
- Francisca sacris initiata.
- Isabella puella obiit.

Ioãnes Crouiacus Thui regulus, duxit Burchgrauiam Furnezij.

I.
Antonius Crouiacus Fani D. Piati regulus, è quo sunt nati
- Iacobus Crouiacus Fani D. Piati regulus, è cuius matrimonio sunt geniti liberi quinque
  - Antonius Crouiacus Fontainæ regulus, obiit sine liberis.
  - Antonius Crouiacus.
  - Philippus Crouiacus.
  - Iacobus Crouiacus.
  - Anna Crouiaca.
- Anna Crouiaca nupsit Martino Hornano.

Catharina. Francisca.

Ioannes, Maximilianus, Margareta, tres in infantia mortui.

A. CROVIACOS Proceres originem non trahere è Palæologis, Castriotis, Comminatibus, nec Despotis, illustres potentesq; olim Græcorum familias, his patet rationibus. Palæologorum familia, cùm circiter annos ducentos Constant. imperasset, desiit in Constantino Imp. qui cum vniuersa stirpe mascula anno 1453. expugnata à Mahumeto Turcarum Rege huius nominis secundo Vrbe Constant. est interfectus. Deinde pulsis, extinctisque ab eodem Mahumeto Thoma ac Demetrio fratribus Palæologis in Peloponneso tum latè imperantibus. Stirps Comminatium, ac Despotarum, interiit morte prioris vxoris Philippi Principis Tarentini, filij Caroli secundi Regis Neapolitani, quorum tres filij liberis non susceptis obière. Stemma Castriotorum periit morte Ioannis, qui à Baiazetho Turcarum Rege pulsus, exul in Francia sine liberis obiit. Quòd autem Crouiacos è Croatia Dalmatiæ regione oriundos inde nomen deducere nonnulli euincere conentur, falsum esse sequens historia docebit. Andreas decimus sextus Hungarorum Rex, qui anno Christi 1235. vixit (seriem eorum numerando à D. Stephano Rege, qui vixit anno Christi 997.) è priore vxore Gertrude genuit filios tres. Belam post se Hungariæ Regem, vexatum ac ad tempus pulsum à Tartaris (olim Scythæ) fratre Colomanno natu secundo in pugna desiderato. Tertio natu Andreas in Italiam ad Venetos rebus desperatis perfugit, vidensque fratrem Belam liberos suscepisse, vxorem Venetiis Sibyllam duxit Cumanam filiam Petri Cumani Senatoris Veneti, viri longè ditissimi. huius Andreæ soror fuit D. Elizabetha, vxor Lodouici Thuringiæ Lantgrauij.

B. Marcus Hungarus Andreæ filius, considerans parentum opes numerata in pecunia consistere, exclusus mercaturam circiter annum Christi 1266. in Franciam proficiscitur, regnante Philippo tertio filio Lodouici Sancti, cuius in Aula cognitus probatusq;, vxorem meruit Catharinam, filiam hęredemque vnicam, Baronis Araini ac Crouiaci, ea conditione, vt filius qui ex eis nasceretur natu maximus, retentis paterni stemmatis insignibus natalitiis, Baro Arainus vocaretur: Secundo autem loco natus filius, Baro Crouiacus appellaretur. Fuit olim Crouij castellum satis celebre ac munitum, sub imperio Vidami Ambianensis situm, eorumque beneficium, hoc tempore planè dirutum, extante tamen eiusdem nominis pago. Nati sunt è Marco ac Catharina, Ioannes Baro Arainus, qui ducta Ioanna filia Comitis Bellemontij liberis nō genitis obiit. Guilielmus Crouiaci Baro duxit Annam filiam Arnoldi Comitis Guinensis, quæ ei in dotem attulit Burchgrauiatum Greuelingę ac Borborgi, clara apud Flandros oppida, moriensque ante fratrem Ioannem, reliquit filium Ioannem Crouiacum, patris patruique hæredem, qui seruato cognomine ac insignibus Crouiacis, Hungarica tamen in scuto superiorem dedit locum, constantibus è tribus rubris tignis per transuersum albi scuti positis, duxitque in vxorem Ioannam Arainiam, quæ ei inter alios peperit Antonium Crouiacum Baronem Arainum, Burchgrauium Greuelingæ ac Borborgi, qui duxit Margaretam Suessonam Moreli dominam è Francorum Regum stirpe ortam, quæ Iacobum peperit Crouiacum Baronem Arainum, Burchgrauium, &c. nupsitque illi Maria Picqueniaca Vidami Ambianensis filia anno 1315. peperitque Guilielmum, qui duxit Isabellam filiam hæredemque vnicam Andreæ Baronis Rentiaci ac Seningæ, ac Mariæ Brimeusię, idque anno 1354. ea conditione, vt filius natu maximus, insignia familiarum Crouij, ac Rentij vno in scuto coniuncta præferret: quod & hodie familiæ Crouiacæ Primatem obseruare videmus. Peperit Isabella Ioannem Crouiacum Guinesij Comitem Baronem Rentiacum ac Seningę supra veteres titulos, duxitq; Mariam Craonicā filiā filiæ Comitis Porcienne, cuius auia filia fuit Ioannis filij secundo natu Comitis Flandriæ, quæ ei in dotem attulit ditionem Thulensem, fuitque hic Ioannes summa in auctoritate apud Carolū sextum, Francorum Regem, eiusque patruum Philippum Audacem Burg. Ducem, cuius nomine Picardiam ac Boloniam gubernauit, primusque eius Cubicularius ac Consiliarius, quemadmodum & Ioannis Intrepidi dum vixit fuit, quo tempore Crouiaci Proceres primum in Flandria, deinde in Brabantia cognosci, clarique haberi cœpere. Periit anno 1415. septimo Cal. Nouembris, duobus cum filiis natu maximis prœlio Azincurtiano

pro Francis contra Anglos infeliciter pugnans, multis aliis vtriusque sexus relictis liberis, de quibus nunc separatim est scribendum.

C. Antonius Crouiacus Guinesij Comes, &c. Prima eius vxor filia fuit reguli Rubasij, quæ Ioannam filiam vnicam peperit, vxorem Montfortij Comitis. Altera Margareta filia fuit Antonij Comitis Vaudemontij, quæ ei in dotem attulit Airschotum, ac Birbecam Brabantiæ oppida, hac ratione. Godefridus frater natu minimus Ioannis primi Brabátiæ Ducis pro hęreditaria portione accepit, Airschotum, Birbecam, Sichenum, ac Sintahtenrodam, pugnansque pro Rege Francor. contra Flandros prope Cortracum, cum vnico filio Ioanne, multaque Francorum nobilitate, concessa Flandris victoria occubuit. Filiæ verò eius duæ dictas patris ditiones diuisere. Natu maior nupsit Comiti Vaudemontano apud Lotharingos, eique in dotem attulit Airschotum ac Birbecam, quæ Vaudemontiorum agnouere imperium, donec his Antonij Crouiaci nuptiis cum Margareta Vaudemontana dotis nomine Crouiacis cederent. Filia altera nupsit Comiti Lonæo (Lossensem alij, magis corrupta vernacula voce, dicere malunt) in dotem adferens Sichenum ac Sintahtenrodam. Fuit hic Antonius Philippi Boni Burg. Ducis Consiliarius, si quis alius, intimus ac secretissimus, filiique eius Caroli Pugnacis è sacro fonte susceptor, ac ditionis Lutzenburgij Rector, auxitque prædecessorum dignitatem titulo Comitis Porceani, domini Airschotani ac Birbecani, moriensque anno 1477. è Margareta procreauit liberos multos, de quibus litera F. G.

D. Ioannes Crouiacus primus Chimaij Comes factus anno 1473. Brugis à Carolo Pugnace. Hannoniorum fuit Gubernator, ductaque Maria Lalana Queuraini domina, genuit Iacobum Antistitem Cameracensem. Michaelem Fani D. Piati Regulum, qui sine liberis obiit. Oliuerium Rhodiorum nunc Melitensium Equitem. Iacobam vxorem Comitis Neslæ. Isabellam coniugem reguli Vaurini. Philippum Chimaij Comitem, qui ducta Vualburga Meursia, genuit Carolum ac Antonium, de quibus litera H. I.

E. Ioanna senior primum nupsit Lannoij regulo, deinde Sombreffi domino. Iacoba eius soror vxor fuit domini Rubenpræi. Guilielma domini Manderschetij. Antonia Ioannis Bochainij. Ioanna iunior domini Bauteuorij. Agnes gubernatrix fuit familiæ Isabellæ Lusitanæ vxoris Philippi Boni Burgundiæ Ducis, ac Belgarum Principis, obiitque innupta.

F. Antonij Crouiaci de quo in litera C. locuti sumus, liberi fuere hi: Ioanna vxor Lodouici Bauari. Maria Guilielmi Lossij Comitis Blanquenhemij. Iacoba domini Lignij. Ioanna iunior Abbas fuit apud D. Marcellum prope vrbem Parisiensem. Isabellam duxit Guido Tuteuilius. Philippus Porceani Comes anno 1511. duxit Iacobam Lutzenburgicam filiam Lodouici Fani D. Pauli ac Lignij Comitis, quæ peperit Antonium Antistitem Terouanensem. Guilielmum Marchionem Airschoti, qui ducta Anna Hamala liberis non procreatis obiit. Hendricum Comitem Porceanum, qui anno 1514. Catharinam Chastaubriantiam duxit, peperitque ei Guilielmum Antistitem Cameracensem, Archiepisc. ac Card. Toletanum. Robertũ Episcop. Camerac. Carolum Antist. Tornac. Helenam vxorem Iacobi Lutzenburgij Gaueræ Principis, qui sine liberis obiit. Annam nuptam Antonio Marchioni Montibus ad Scaldim. Carolum Comitem Porceanum, qui filiam Caroli Ambosii duxit, vnde natus Antonius Crouiacus sine liberis obiit. Philippum Cro. qui ab Imp. Carolo quinto primus Airschoti Dux est creatus, primaque eius vxor fuit Anna filia Caroli Crouiaci, primi Chimaij Principis. Altera fuit Anna Lothoringa, vidua Reineri Nassauij Aurantij Principis quam duxit anno 1549. genuitque ex ea vnicum filium Carolum Philippum Crouiacum à Philippo Austriaco Hispaniarum Rege, Belgarumque Principe primum Hauterchi Marchionem factum, duxitque Dianam Dommartinam. E priore vxore genuit Philippus Crouiacus Carolum Crouiacum, qui è duabus vxoribus liberis non genitis obiit. Guilielmum Marchionem Rentiaci, qui ducta Anna Renessia filiam genuit Annam Crouiacam. Lodouicam vxorem primi Ma-

ximiliani

ximiliani Burgundi primi Veræ Marchionis, deinde Ioannis Burgundi reguli Fromontiorum, vnde nata Ioanna Burgundica puella obiit. Philippum Ducem Airschotanum, qui ducta Ioanna filia hæredeque vnica domini Halevuini, genuit Carolum Chimaij Principem, qui filiam duxit domini Quirij e familia Brimæa, quæ eum Megij Comitem fecit. Post mortem vxoris stirpis Halevuinæ, duxit Philippus Dux Airschotanus anno 1582. Ioannam Blosiam sororem domini Treslongi, viduam Philippi Lannoij Bauuorij domini.

G. Ioannes Reusij regulus, alter Antonij Crouiaci filius, ducta filia hæredeque vnica domini Crecquij apud Atrebares, genuit Isabellam vxorem domini Molinij. Fredericum Reusij dominum, qui è Lamberta Brimeusia genuit Eustatium Antistitem Atrebatensem, ac Adrianum Crouiacum Reusij Comitem, qui ducta Claudia Meluna procreauit Ioannem Crouiacum Reusij Comitem, qui è Maria Licquesia, moriens anno 1581. liberos non genuit. Eustatium Rennegemij regulum, qui Lodouicam Ghistellanam duxit. Lambertam primo nuptam Antonio Crouiaco, deinde Ægidio Barlamontij Comiti, regulo Hergiano, liberisq; ex ea non genitis, periit tormenti fortuito ictu anno 1579. in oppugnatione vrbis Traiectensis ad Mosam. Claudia nupsit Adriano Rubempræo Beurani regulo.

H. Carolus primus Chimaij Princeps creatus ab Imp. Carolo quinto, duxit Lodouicam Albrecham Auennæ dominam, quæ filias tantùm quatuor peperit. Anna natu maxima Princeps Chimaij ac domina Auennæ, nupsit Philippo Crouiaco primo Airschotensium Duci, de quo suprà in litera F. qui tradidit Imp. Carolo quinto munitiones oppidi Auennæ, vt iis suo arbitrio contra Francos vteretur, seruatis sibi annuis reditibus. Margareta, Vuarini domina, nupsit Carolo Comiti Lalano, cui peperit Philippum Lalani Comitem.

I. Antonius Crouiacus filius alter Philippi Crouiaci filij Ioannis, de quo suprà in litera D. Fani D. Piati regulus fuit. Prior eius vxor fuit Lodouica Lutzenburgica: altera Anna Vandergrachtia, genuitque è prima Iacobum Crouiac. Fani D. Piati regulum, qui primò duxit Annam Henninam, deinde Annã Hornanam, postremò Iolam Lannoiam. E prima natus est Antonius Crouiacus Fontainesi regulus, qui ducta Lamberta Crouiaca fine liberis obiit. Ex altera nata est Anna Crouiaca. E tertia Philippus, Antonius, ac Iacobus Crouiacus. Antonius Crouiacus genuit ex Anna Vandergrachtia filiam Annam vxorem Martini Hornani Gasbecæ reguli. Prior eius soror Catharina nupsit Roberto Marcano. Francisca Antonio Lutzenburgio Charnij Comiti, &c.

Illustrem hucusque stirpem prosequi libuit, posteros posteri celebrabunt. Huius verò genealogiæ exemplum nobis fecit vir nobilis ac in quærendis Nobilium familiarum stemmatibus diligens, nepos mihi ex sorore Ioannes Delfius, plura nobis ad communem vtilitatem communicaturus, nisi eum hæc molientem intempestiua mors rapuisset.

GENEALOGIA HEVKELANA.

- Otto Arculeus filius natu secundus, Ioannis Arculensium Reguli, huius nominis octaui à parte factus est dominus Heukelanus ac Asperanus, suscepit è priore vxore filia Heusdana filios duos
  - Ioannes Heukelemi dominus ac Leidenburgi, duxit in vxorem filiam reguli Burani, quæ peperit
    - Ottonem Heukelemi dominum, cui est natus è filia Leccana
      - Ioannes Heukelemi dominus, duxit primò filiam Hornanam: deinde hac mortua è Teilyngiis, reliquit
        - Ottonē Heukelemi dominum, qui duxit Elizabethā Liendanam. Ipse obiit anno 1408. natus ei est
          - Ioannes Heukelemi dominus, duxit Bertam Culenburgicam filiā Ioannis. Ipse obiit anno 1465. relicto filio
            - Ottone Heukelemensium domino, qui duxit filiā ac hæredem domini Vuaerdenburgij ac Ameroię. Captus cum patre à Carolo Pugnace Burgund. Duce nō fuit dimissus nisi ei ditionē cessisset Heukelanā, in quam Carolus fuit inauguratus. obiit Otto anno 1505. hisce relictis liberis:
              - Ioannes dominus fuit Heukelemensium, Vuaerdenburgij ac Ameroiæ, duxit Adrianam Bac Ioannis Astę domini filiam, è qua est natus — Posthumus, qui post tertium natiuitatis diē obiit. obiit Ioannes anno 1512.
              - Gerardus Heukelemi dominus, ducta Margareta Pratensi, sine liberis anno 1547. obiit.
              - Vualrauius Heukelemi, Vuaerdēburgi, ac Ameroiæ dominus, filiam duxit notham Caroli Geldriæ Ducis nomine Catharinam, è qua ei sunt nati hi liberi
                - Otto Heukelemi dominus, duxit Mariam Immerselliam. Ipse obiit anno 1567. relicta filia ac hærede vnica — Maria Heukelemensium domina.
                - Carolus Vuaerdenburgi dominus, duxit filiam natu minimam Caroli Hannarti domini Likerkij, obiit sine liberis.
                - Georgius Ameroiæ dominus, duxit filiam domini Lochorstij nomine Annam.
                - Gerardus Heukelanus.
                - Elizabeth Heukelana vxor domini Castresij in Flandria.
                - Anna, Vualrauia, Helvuiga. } Heukelanæ adhuc innuptæ.
              - Berta vxor Rutgeri Boslelarij, Asperæ ac Langeraci domini.
              - Hendrica nupsit Hendrico Assendelftio Gauriæ domino.
  - Otto Asperæ dominus, necnon Ackoij, ac Lounij.

Balduinus filius Roberti primi Cliuiæ ac Teisterbãij Comitis, genuit è filia Lodouici Comitis Prouinciæ Lugdunensis filios tres:

Lodouicus Cliuię Co. obiit sine liberis.

Euerardus Cliuię Co. è quo eorũ deducitur series.

A. Robertus Com. Teisterbantij, qui suscepit è Cunigũde Hoij Com. filia.

Lodouicus Co. Teisterbantij.

Robertus primus Heusdæ regulus, Comitis tamen Cliuiæ beneficiarius, duxit Adamam filiam Hẽdrici Com. Cucani, obiitq; an. 857.

Theodoricus primus Altenaæ dominus Comitis quoq; Clinij beneficiarius.

B. Balduinus 2. Heusdæ dominus, duxit Sophiã Angliæ Regis filiam, obiitq; anno 870. relinquens

Aidmondũ Heusdanum.

Robertus 2. Heusdæ dominus, duxit Adelheidã filiam Comitis Zurphaniæ, obiitque anno 914.

Aidmondus Heusdæ dominus, duxit Hildegondim filiã Comitis Seinæ, obiitque anno 929. cùm ei esset natus filius

Ioãnes Heusdæ dominus, qui obiit an. 956 cùm suscepisset è Lonij Comitis filia

Robertũ Heusdæ dñm, qui obiit anno 972. cùm ei vxor Gertrudis filia Com. Spanheimij peperisset

Balduinum 3. Heusdę dominũ, qui obiit anno 1018 cùm procreasset ex Aleida Geneppæ dñi filia

Ioannem Heusdæ dñm, qui obiit 1073 cùm genuisset ex Mahtelde Steuordij domini filia,

Alveardis nupsit Theodorico 2. Brederodæ regulo.

Robertũ 4. Heusdæ dñm. obiit anno 1092. cùm esset natus è Ioanna filia Ioãnis Altenaireguli

Aleida vxor Ioãnis Arculei quinti

Balduinus 4. Heusdæ dominus, obiit 1110. peperitque ei Bertranda Lippiæ domini filia

Ioannẽ 3. Heusdæ dominũ. obiit 1135. suscepit è Christiana filia domini Arentsbergij

Guiliel-mũ, qui sine liberis obiit 1153.

Arnoldũ Heusdæ dominũ, qui è Matia filia Comitis Salmæ procreauit. obiit an. 1168.

Ioannẽ 4. Heusdæ dominũ. Duxit Luciã fil. dñi Hornani, obiit 1192.

Balduinus Custinus Hersvuici dñs.

Robertus 5. Heusdę dominus, duxit Philippam filiam domini Diestani, obiitque anno 1202. succedente filio Ioanne quinto *

Vualterus Spitingius.

*Ioãnes 5. Roberti quinti filius Heusdæ dñs, duxit filiam Comitis Vuarneburgij, obiitque an. 1235.

Guilielmus Hedechusij dominus

Ioãnes 6. Heusdæ dñs, duxit Cathatinam filiam Comitis Lonij, obiitque anno 1279. successitque filius

Ioannes Venedominus.

C. Ioannes 7. Heusdę dñs, duxit Aleidã Comitis Vuibesteinei filiam: deinde Ermengardim filiã domini Vuiccutij, obiit 1303.

Arnoldus Slusæ dñs.

Ioãnes Hesbenij dñs.

Ioannes 8. Heusdæ dñs, Aleida natus, primò duxit Margaretã filiam dñi Cucani: deinde Sophiã filiã dñi Cranedonckij, quæ non peperit, obiitq; anno 1318. duobus relictis liberis.

Ioãnes Heusdanus Aleida quoque natus Drongeli dominus, genuit ex vxore

Guilielmũ Drõgelium, cui ex vxore sunt nati

Ioannes Heusdanus Ermingarde natus, dominus fuit Elshautij.

D. Ioannes 9. Heusdæ dñs, duxit Cunigundim filiam Ioãnis Arculei 10. obiitq; an. 1334 nullis relictis liberis, succedẽte illi Ioanne Brabantiæ Duce.

Sophia Heusdana nupsit Salsenburgij regulo.

Robertus Drongelius anno 1333. ex vulnere sine liberis obiit.

Ioannes Drongelius.

Herberus Drongelius.

Theodoricus Drõgelius.

Arnoldus Drongelius.

Ioãnes 3. Brabantiæ Dux, empta à Salsenburgio vxoris Sophię Heusdana actione, factus est Heusdę dominus, huius nominis decimus, ac fundamentum marcis Heusdanę primus iecit, obiitque anno 1355. succedente illi filia è tribus natu maxima

Ioanna Brabantiæ Duce ac Heusdæ domina, quę nupsit Vuenceslao Lutzenburgensiũ Duci. Sed orta inter Brabantos ac Flandros de iusta hæreditatis diuisione controuersia (Flandri enim mater, huius Ioãnæ erat soror) cùm aliquandiu inuicem bello vexassent, tandem intercessione Guilielmi Bauari Hollãdię Comins dissidium componitur, vt in huius genealogiæ explicatione litera D. latiùs declaratur.

Guilielmus Bauarus Hollãdiæ Comes, cùm pacem inter Flandros ac Brabantos fecisset, sui non oblitus, effecit vt Brabantus veteri obliterata lite Hollandis ditione Heusdana absolutè cederet, à quo tempore in hũc vsq; annum 1583. Hollandiæ Comites Heusdanam ditioné nemine lité mouente pacificè possedere, ac cũ Hollendia iunxere. Ne verò Drongeliis conquerẽdi relinqueretur locus, dictus Comes Guilielmus Ioãni Drongelio filio Guilielmi omni quod in Heusdanã ditioné habere poterat cedẽte iure, dono dedit pro se ac successoribus ditioné Ethenam ac Meuvuanam, seruato Hollandię Comitibus patronali iure, quemadmodum & in ditione Drongelana habebant; ædificauit exinde Ioannes Drongelius Meuvuæ insignem arcem, vbi sedem figens, vitam finiuit.

EXPLICATIO.

A. TEISTERBANTII Comitatus olim continebat insulam Bommelanam, ditionem Heusdanam, Arculeam, Altenaënsem, Vianensem, Culenburgēsem, Buranam, ac quod à Lecca Lingaque (olim Aqua longa dicta) ad veteris Mosæ alueum continetur, desiitq; hic Comitatus amplius nominari, tempore Comitis Ansfredi, qui vixit anno 994. ac Traiecti ad Rhenum Antistes factus dictas regiones inter propinquos ac cognatos diuisit, parte tamē Ecclesiæ Vltraiectensi ac Leodiensi tradita, quòd iam antea Comites Cliuię Teisterbantij Comitatū ab Episcopis Vltraiectensibus beneficiario iure accipere essent consueti. Extitit enim Episcopatus Vltraiectensis ducentos circiter annos ante Comitatum Cliuiæ.

B. Hic Balduinus cum Heinoldo Comite Andegauensi in Angliam profectus, diu Aidmondo Anglorum Regi militauit, eiusq; tandem filiam Sophiam abductam Heusdæ in vxorem duxit, quam dum pater quæri iubet, mortuo iam Balduino inuenta est Heusdæ sericum purpureum consueta ac nota rotulæ rubra machina nere. Rex Aidmondus ab amicis placatus nepotes ad se profectos blandè suscepit, voluitq; vt maternæ memoria fortunæ armorum insignia mutarent, acciperentq; purpuream in scuto aureo rotā, supra verò galeā ponerent aures asininas cum cærulea corona ac purpurea rotula intra asininas aures collocatas, quæ in hunc vsque diem Heusdani seruarunt. Robertū liberaliter donatum exinde domum dimittit: Aidmondus verò apud auum sine liberis obiit. Sophia è viuis decessit anno 890. sepultaque est Altheusdæ. Balduinus eius maritus pagos condidit, Puderoam, Brakelam ac Alstam.

C. Ditio Heusdana beneficium Cliuiæ Comitum eo vsque mansit, donec anno 1290. Theodoricus Cliuiæ Comes 25. Florentium quintum Holl. Comitem filium Guilielmi Imp. inuiseret. Tum enim vt in mensa prandebant, liberali manu dicto Cōmiti Florentio ius omne quod in ditionē Heusdanam ac Altenaënsem Cliuius habebat transfert, factisque ea de re publicis tabulis, quæ non ita pridem in Hollandorum adhuc seruabantur Archiuis, Heusdam, ac Altenaam Hollandiæ beneficium facit: quæ causa fuit vt hic Ioannes Heusdæ dominus, ditionem suam ab Hollandiæ Comite beneficiario iure reportaret. Sed cùm paulò pòst quæstio orta esset inter Heusdæ dominum, ac Buscoducenses, Heusdanus illis impar, auxilium ab Hollando patrono suo petit: Buscoducenses à Duce Brabantiæ, qui (Hollando adhuc imparato) facilè Heusdam in potestatem redegit, pauloq; pòst amicorum intercessione Heusdæ domino reddidit, ea conditione vt posthac ipse, ac eius posteri se beneficiarios Brabātiæ agnoscerent: Cumq; accessisset venditio Ioannis Heusdani huius nominis postremi sine liberis morientis, Brabanti absolutum se ius quæsiuisse allegabant. Sed quis tandem huius controuersiæ finis fuerit, lege litera sequenti.

D. Ioanne hoc mortuo variè iactata est hac de causa ditio Heusdana: Ioannes nonus Heusdæ dominus, liberis non genitis, Heusdanam ditionem, Ioanni huius nominis tertio Brabantiæ Duci vendidit, rem promouentibus Ioanne Cranendonckio ac Ioanne Elshotio. Sed Ioannes Drongelus ac Sophia propinquiores hæredes quantum potuere ne fieret venditio obstiterunt, tutatusque est ius suum Guilielmus Drongelus, quinque adiuuantibus filiis summo studio, adeò vt ad tempus ea de causa, ditione Drongelana (occupante eam Brabanto) pelleretur. Sassenbergæ dominus, Sophiæ Heusdanæ maritus, ius vxoris persequēdum ratus, quòd sororem patruo hæredem propinquiorem iudicaret, Bruxellam proficiscitur, tentaturus an ne in æquissima causa plus quàm Drongelij esset obtenturus. Petit à Brabanto, vt præstito Clientelari sacramento, vxori suæ hæredi legitimæ Heusdam restituat. Sed cùm sibi verba dari conspiceret, irarum plenus ad Hollandiæ Comitem (cui antiquius in Heusdam ius Patronale esse sciebat) venit, eique pro certa pecuniæ summa, ius quod in Heusdanam ditionem habebat vendit, vnde primò bellum, deinde pax inter Hollandum ac Brabantum secuta: quæ cùm Sassenbergio non placeret, exusto Turnotio, multisque aliis Brabātiæ pagis, propriis auspiciis ac viribus, bellum contra Brabantum aggreditur. Sed res tandem hac conditione componitur, vt Brabantus Heusdam possideret, Sassenbergio autem cum successoribus pro vxoris iure solueret singulis annis trecentos Regales aureos, pro quarum solutione vrbs Buscoducensis spopondit, vtroque non considerante venditionem consistere non posse, quòd Sassenbergius paulò antè ius suum Hollando vendidisset. Cumque bellum esset ortum inter Vuenceslaum Lutzenburgi ac Brabantiæ Ducem, ac Lodouicum Malanum Flandriæ Comitem causa vrbis Mechliniensis propter hæreditariam matris Lodouici Malani portionem, quam Flander detineri à Vuenceslao allegabat, post aliquot vltrò citroque illatas clades, tandem communi consensu addita solemni stipulatione ad arbitrium Guilielmi Bauari Hollandiæ Comitis controuersiam deferunt, qui pro Brabanto lata sententia addidisse audacter fertur, tantum Brabantis esse iuris in ciuitatē Mechliniensem, quantum Hollandis in ditionem Heusdanā; ac proinde tua, inquit, est Mechlinia, Heusda mea, his vernacula lingua vsus verbis: Mechelen dijn / Heusden mijn. Atqui ex eo tempore nemine amplius controuersiam mouente, ditio Heusdana membrum beneficiarium Hollandiæ mansit, cùm primò fuisset beneficium Ecclesiæ Traiectensis ad Rhenum, deinde Cliuiæ, exinde Hollandiæ, quartò Brabantiæ, postremò rursum Hollandiæ, cuius solum Comitem iure Patronum in hunc vsque diem agnoscit.

ARCV-

A.

Heimannus factus est à Theodorico primo Hollandorũ Comite Arculei dominus, quẽ quidã eius Oeconomum fuisse volunt: alij Præfectũ partis Frisiæ fuisse dicũt: Arculei asseuerant virum fuisse nobilẽ, ex Hũgaria in Hollandiã profectum, atque ob virtutem ditione Arculeã donatum: genuit

Bodonẽ, qui eam obtinuit partẽ vbi nũc est Lerdamũ, cuius genus breui interiit.

Fopponem natu minimum Arculei dominũ. Duxit Mariã filiã Comitis Oyæ, obiitq; anno 1008. cũm ei esset natus filius

Ioannes Arculei dominus, duxit Elizabethã filiã Guilielmi Comitis Cucani, obiit in Syria pugnans cõtra incredulos anno 1034.

Ioannes 2. Arculei dominus, duxit Margaretam filiã domini Altenai, periitque in oppugnatione Castelli Iselmondij, anno 1082.

Ioãnes 3. Arculei regulus, duxit Aleidã Heusdanã. Rediẽs è Syria in itinere, obiit anno 1142 multis impetratis Arculeis immunitatibus.

Ioãna Arculea nupsit Roberto nono Heusdæ dño

Ioannes 4. Arculei regulus, duxit Petram filiã Comitis Arx. Periit secunda Grimbergẽsi pugna anno 1144.

Folpardus Arculeus Lerdami regulus.

Hugo Arculeus Botesloti, Bloclandi, ac Spikę regulus.

Ioãnes 5. Arculei regulus, duxit Gertrudim filiã Henrici Comitis Lonij. Rediẽs è Syria in itinere obiit an. 1176. cũm ei esset ex vxore genitus,

Ioãnes 6 Arculei dñs, duxit Margaretã filiã Balduini Niniueę fratris Comitis Flãdriæ. Ædificauit hic Arcẽ Heukelanã, emitq; oppidũ cum Arce Asperanã à Gerardo Alperæ regulo. Periit pugna Couuordana anno 1225.

Ioannes 7. Arculei regulus, duxit Mariã Vuarneburgiã, cõdiditq; oppidũ Gorinchemũ cum Arce extra portam dictã Burchportã, quæ nunc diruta est. obiit anno 1243

Ioannes octauus Arculei dominus, duxit Bertham filiam Comitis Otthę apud Hollãdos. Adeò robustus fuisse fertur, vt vna manu equum è terra leuaret, ac ad murum ita adigeret, vt sui impotens præ angustia linguam exereret. obiit anno 1272.

Ioannes 9. Arculei dñs, duxit Bertrandam filiã Comitis Stakenburgij. Pugnauit pro Ioanne primo Brab. Duce ad arcẽ Vuoroncarã, obtinuitque ab eo Gorinchemiis Portorij immunitatẽ per Brabantiã. Periit pugnans cũ Ioãne 17 Hollãdiæ Comite an. 1497. cõtra Frisios.

Otto Arculeus primus Heukelemi dominus, duxit filiã Heusdanam.

Ioãnes 10. Arculei regulus, duxit Ermgardim filiã, hæredemq; vnicã dñi Hẽdrici Vornæ ii. obiit an. 1324. relicto filio Ioanne, ac filia Cunigunde *

Filia quę nupsit Humberto 5. Culenbursium regulo, cuius inspice genealogiam.

* Ioannes vndecimus decimi filius, Arculei regulus, duxit Ermgardim filiam, hæredemq; vnicam Ottonis Cliuiæ Comitis filij Comitis Theodorici noni. Obiit anno 1355.

Cunigundis Arculea nupsit Ioanni vigesimo Heusdẽsium Regulo.

Ioannes duodecimus Arculei dominus, obiit ante patrem, nullis relictis liberis, Dordraci in ludicro equitum decursu casu vulneratus.

B.

Otto Arculei dñs, duxit Elizabethã Barrensem, moriens anno 1396.

Ioannes iunior Antistes primò Vltraiectensis, quod perpetuis inuolutus bellis gubernauit, sed semper victor, tandem Antistes fit Leodiensis. Nonnulli eum appellant Arnoldum, quòd sacra ablutus aqua, Ioannes Arnoldus fuerit vocatus.

Arnoldus dominus Auizari, Nordelozij, ac Alblasserdami.

Robertus dominus Aertsbergæ ac Stolvuikij, duxit cognatam suam hæredem Asperæ.

Herberus Slingelandi dominus.

Guilielmus puer obiit.

Elizabetha vxor domini Hornani.

Mabelia nupsit Ottoni Egmõdano filio Ioãnis decimioctaui reguli.

C.

Ioannes decimus tertius Arculei regulus, duxit Ioannã filiam Guilielmi Ducis Iuliacensis ac Geldrensis, sororem Guilielmi ac Reinoldi Ducum Geldriæ, quibus sine liberis mortuis iure ad eius imperium deuoluebantur Iuliacum, Geldria, Zutphania, ac Berga. Sed pulsus, exul obiit anno 1416. duobus relictis liberis

Guilielmus Arculeus, nunquam possessione dominus, periit nullis relictis liberis pugnans contra Iacobam Bauaram Hollandiæ Comitem ac Vualranium Brederodiũ in oppido Gorinchemo, quod dictus Guilielmus (quamuis pater Ioannes vendidisset) opera Ioannis Egmondani denuò occupauerat, idque anno 1417. cadentibus in oppido circiter duobus virorum millibus, ac illi succedentibus Hollandiæ Comitibus.

Ioanna Arculea nupsit domino ab Schonreuoort.

Maria Arculea nupsit Ioanni Egmondano filio Arnoldi, cui peperit Arnoldum Geldriæ Ducem, &c. ac Guilielmum Egmondæ Regulum, vt in vtriusq; pater genealogia.

A. PROVINCIA Arculea, cuius Metropolis Gorinchemum est, tum ferè initium sumpsit, quum Batauia mutato veteri nomine, Hollandia vocari cœpta, Comitatus titulo, à Carolo Caluo Imp. ac Francorum Rege, anno circiter Christi 861. ornaretur. Theodoricus enim secundus Hollandorum Comes, Heimanno cuidam nobili, militarique viro, agros dono dedit Arculeos ac Lerdamios, qui sub Hollandia tum comprehensi, propriis hisce nominibus carebant. Cùm enim finibus illis olim Hercules à Romanis præsidiarus cultus Fanum obtinuisset, idque semidirutum, vetus etiamnum nomen seruaret, fabulosi numinis auctoritatem, Heimannus delere ac obliterare apud homines in Christiana religione nondum satis confirmatos volens, Fanum restitutum D. Virgini Mariæ consecrat, propeque iacto superbæ Arcis fundamento sedem sibi posterisque elegit. Indigenæ verò assueti Herculis nomen in ore habere Pago ac Arci, Heimanno facilè conniuente, vetustum Fani nomen dedêre. Decorum enim arbitrabatur vir fortis ac strennuus, olim fortissimi, ac inuictissimi Græcorum Regis nomen, Prouinciam suam referre. Temporis verò successu suppressa aspiratione, ac omissa commodioris enunciationis causa, postrema syllaba ex Hercules, factum est Arkel. In ditione Arkulea Heimanno successit filius natu minor Foppo (Dodone suam partem obtinente, vbi nunc est Lerdamum cum maxima parte ditionis Arkulei, à quo ortos volunt Dalemios, Ghellichemios, Kedechemios, Zeuenderanos ac Haestenses) qui Arcem Arkuleam auxit, filiusque eius Ioannes primus, eam planè absoluit.

B. Quod hic Otto Comes Cliuiæ non fuerit factus, cùm mater eius Ermgardis filia vnica fuerit Ottonis Cliuiæ Comitis, filij natu maximi Theodorici noni, causa fertur quòd Cliuia ex iis Imperij sit beneficiis, quæ ad feminas non transeunt: Feuda mala appellant. Proinde mortuis Theodorici noni Cliuiç Comitis filiis sine liberis masculis, magno cum tumultu pro eo Comitatu est certarum. Otto enim hic Arkuleus, quòd natus esset è filij natu maximi vnica filia Ermgarde successionem sibi deberi allegabat. Pervuesij dominus quòd ortus esset ex Elizabetha, Theodorici noni filia vnica, se iure potiorem censebat. Engelbertus Marcæ Comes, natus è Theodorici decimi filia vnica cum fratre Adolpho electo Coloniensium ac Monasteriensium Antistite, sibi Cliuiæ possessionem vendicabant. Sed omnibus his repulsam passis, quòd è filiabus essent geniti, factus est Cliuiæ Comes Ioannes, Theodorici noni filius natu minimus, qui relicta Canonicatus apud Colonienses dignitate, vxorem duxit Margaretam, filiam natu maiorem Reinoldi secundi Geldriæ Ducis, sororem Reinoldi ac Eduardi. Sed cùm nullis ex eâ susceptis liberis esset mortuus, vetus resuscitatur aliquandiu sopita de successione in Comitatum Cliuiæ quęstio. Occupat astu Pervuesius Craneburgum, ac Orsoum cum aliquot castellis, quòd vno gradu propinquitatis Arkuleum ac Marcanum pręcederet, qui non desistebant, quemadmodum & Pervuesius Imper. Carolum quartum rogare pro possessione Cliuiæ. Is edoctus Cliuēses inclinare animis ad Adolphum Marcanum electum Colon. ac Monast. Antistitem, eum Cliuiæ Comitem renunciat, prǽterito fratre eius natu maximo Engelberto Marcæ Comite, Ottone Arculeorum regulo, ac Pervuesij domino. Adolfus eiurata episcopali dignitate præstito Imp. fidei sacramento ab omnibus ordinibus summo cum gaudio inauguratur, eorumque auxilis, Pervuesium, ac Arculeum vim inferentes repressit. Tandem Otto Arculeus, inuitis Fatis nil conandum iudicans, opera Ioannæ Brab. Ducis vidua Vuenceslai cum Adolfo Marcano transigit, acceptaque pecuniæ non parua summa, omnem ei Cliuensem actionem vendidit, quemadmodum & paulò pòst etiam fecit eius frater Engelbertus Marcæ Comes, vterque ei auxilium contra Pervuesium ferens, qui cùm se tot Proceribus imparem conspiceret, suum etiam ius, satagente dicta Ioanna Brabanta, Adolfo vendidit, possidentque in hodiernum vsque annum 1583. nusquam intercisa stirpe cum pace Cliuiam eius successores è familia Mercana.

C. Hic

C. Hic Ioannes diu cum Hollandiæ Comitibus Alberto ac Guilielmo Bauaris bellum gessit, tandem captus à propriis subditis, ac post decennalem detentionem dimissus, nunquam tamē est iterum Gorinchemi admissus, Lerdami vitam finiuit, cùm prius Arnoldo Egmondano Geldriæ Duci, consensu filij sui Guilielmi Arculei, ditionem Arculanam vendidisset. Geldrus ius huius emptionis in Guilielmum Bauarum Hollandiæ Comitem transtulit, ratumque id Guilielmus Arculeus iterum habuit, quòd è centum millibus aureorum Liliorum quæ hac de causa in numerata pecunia Hollandus Geldro soluerat, ipse partem accepisset. His omnibus non obstantibus, mortuo dicto Guilielmo Bauaro Holl. Comite, Guilielmus Arculeus pactis conuentis violatis, Gorinchemum cum armato milite, opera Ioannis Egmondani, qui sororē Mariam in vxorem duxerat, occupat. Sed Iacoba Hollandiæ Comes, dicti Guilielmi filia hæresque vnica, cum Vualrauio Brederodio ex Hannoniis eò profecta Guilielmum Arculeum pugna in oppido Gorinchemo superatum cum duobus circiter virorum millibus (per arcem enim admissa fuerat) occidit, cadente sua à parte Vualrauio Brederodio. Exinde ditio Arculea Hollandiæ, vnde olim fuerat separata, denuò coniungitur, posteaquam in ea Heimanni primi stirps, circiter annos quadringentos viginti cum laude imperasset.

Simon Comes Alsaciæ, genuit è filia Ducis Sueuorum hæredem vnicam filiam

Heluidiam vxorem Alberti Comitis Habspurgi, è quibus est procreatus magnus ille

Rodolphus Comes Habspurgi, Alsaciæ, Kiburgi ac Roman. Imperator. Duxit Annã Sueuorum Ducis filiam Comitis Hohenbergij, vnde nati sunt liberi multi.

Hermannus Kiburgi Comes, qui ex filia Comitis Sabaudiæ, genuit filiam vnicam

Elizabetham Kiburgi Comitem vxorem Euerardi Comitis Habspurgensis, cognatum Imp. Alberti Habspurgij. Ipsa obiit sine liberis, succedente sibi Imperatore Rodolpho Habspurgio.

A.
Simon Comes Alsaciæ & Kiburgi, duxit Rosillã Bauarã, è qua ei sunt geniti filij tres:

Theodoricus Alsacius filius natu minimus, duxit Gertrudim filiam natu minimam Roberti primi Flãdriæ Comitis, viduam Hendrici Brabantiæ Ducis, è qua sunt procreati illi filij duo:

Vide j. de comitibus Flandriæ pag. ..

Theodoricus Alsacius Comes Flandriæ suscepit

Philippum Alsacium, qui sine liberis obiit.

Margaretam Comitem Flandriæ nuptam Balduino quarto Hannoniæ Comiti.

Simon Alsacius, duxit Margaretam filiam ac hæredem vnicã Reguli Henninij ac Lierarti (quæ est nobilis, ac vetus familia apud Flandros Gallicè loquentes) è qua est natus

Balduinus Regulus Henninij ac Quinchij. Duxit Elizabetham hæredem Philippi Hannonij reguli Seburgij: hic primus relicto Alsacij cognomine, Henniniorum sumpsit, seruatis tamen Alsaciorum insigniis.

B.
Balduinus 2. dominus Héninij, Quinchij ac Seburgij, ex vxore suscepit decem liberos

Balduinus 3. dominus Fontainesij ac Seburgij, obiit 1279. genito è Mahute Bossua

Balduinus 4. suscepit ex Beatrice Lutzenburgica filia Imper. Hendrici 7. filios duos, obiitq; anno 1295.

Ioannes Henninus Seburgi regulus, suscepit

Balduinus quintus Fontainesij Regulus, ex vxore filiam tantùm vnicam reliquit

Elizabetham H[...] tainesij domin[...] guli Condæi a[...] pud Hannonc[...] no 1307.

Balduinus 6. Seburgi regulus, genuit ex Elizabetha Aspremontia filios duos

Balduinus 7. [...] ne liberis obi[...]

Gerardus Héninus Seburgi regulus, vxorem duxit anno 1350. è qua ei sunt nati

Ba[...] lib[...]

Io[...] ex[...] fil[...] qu[...] ri[...] pr[...] tia[...] pr[...] tra[...]

Albertus, Æstinus, Elias, Ioannes — infantes obiêre.

Gualterus Henninus Canonicus apud Fanum D. Virginis Cameraci, obiit anno 1279.

Ioãnes Henninus Bossui ac Cuuillerij dominus, duxit Mariam hæredem reguli Blangisiorum, obiit anno 1300.

Elizabetha abbas Mabusæ, obiit anno 1291.

Basilia Bauuorij dña, obiit 1287.

Huga Hennina Canonica apud D. Vandrium, obiit anno 1284.

D.
Balduinus Henninus, genuit ex vxore Alexandra

Balduinum Henninum [...] liberis.

Ioannem Henninum, [...] liberis obiit.

Ioannes.

Margareta.

Nicolaus.

E.
Gualterus Henninus tertio natu filius, obiit anno 1319. cùm ei essent ex vxore nati

Balduinus Henninus, è Margareta natus

Baudartus Héninus ex vxore genuit filium

B[...] da[...] se[...] d[...] ex[...] re[...] na[...]

Richardus Cremonæ in Italia sine liberis obiit.

Gualterus.

Ioannes.

F.
Ioannes Henninus iunior, obiit anno 1379.

Elizabetha.

Geleina.

Petra.

Ioanna.

G.
Gualterus Henninus Bossui regulus.

Theodoricus.

Ioanna.

Elizabeth.

Ægidius.

...Henninam Fon... eam, vxorem re... Moriamezi a... Ipsa obiit an...

...anno 1398. fi...

C.

...lduinus 8. sine ...eris obiit.

...annes secundus ...Mahute Ghiega ...rum vnicū reli...it, ipse verò pe... anno 1415. ...elio Azincur... ...no infeliciter ...Francis con... ...Anglos pugnās

Balduinus nonus Fontainesij; Seburgi, ac Marcæ regulus, suscepit è filia Gerardi Barlamontij Vilę domini, liberos duos

Balduinus decimus Seburgi regulus, &c. duxit Annam Ailliacam Vidami Ambianensis filiam, è qua sunt nati

- Antonia Hennina Mabusæ Abbas.
- Lodouica Hennina.
- Balduinus vndecimus, suscepit è filia domini Montenaci filiam tantùm vnicam, Annam Henninam vxorem Ioannis Harzellij. Ipse ante patrem obiit.
- Ioannes tertius Fontainesijdominus, duxit Iacobā Lannoiā, è qua suscepit
  - Balduinum duodecimum Fontainesijregulum, qui è Iosina Gauerensi Escornai domina, genuit Annam Henninam vxorem Iacobi Croniaci Fani D. Piati Reguli.
  - Antonia Hennina.
  - Guilielmus Henninus.
  - Iacoba Hennina Marcæ domina, vxor Ioannis Hamali Moncaui Reguli.

Ioanna Hennina Niellæ domina, vxor Bauhij Iosinij.

..., qui obiit sine ...

..., qui etiam sine ...

...ku... ...rtū ...cun... ...,cui ...rzo... ...e est ...tus

Balduinus Henninus, cui ex vxore sunt geniti liberi quatuor:

- Ioānes Henninus, ex vxore suscepit
  - Antonium Henninum, cui ex vxore est natus Ioannes Henninus Cuillerij dominus, qui duxit Ioannam Prouostiam à Basserode, dominam Gaueræ ac Dudonliuæ.
  - Maria Hennina vxor Ioannis Gusselinij.
- Iacobus Henninus, duxit Clarā Quaribbiam, quæ ei peperit
  - Georgium Henninum, qui suscepit ex Anna Mahia Antonium Cuillerium.
  - Ioanna vxor Iacobi Vendignæ.
  - Catharina nupta Antonio Crehino.
- Margareta Hennina coniux Gerardi Blosij domini Iamignij.
- Maria Hennina matrimonio iuncta Nicolao Bolengerio Derndonnæ regulo.

H.

- Ioānes Henninus Bossui regulus
  - Petrus Henninus Bossui regulus, suscepit
    - Philippum Henninum Bossui regulū, tertio natu filium.
      - Ioannes Henninus creatus ab Imp. Carolo 5. primus Bossui Comes
        - Carolus Henninus Bossui Comes, equo decidēs, periit, nullis è Carola Vuerchina Seneschalli Hannoniæ filia relictis liberis.
        - Maximilianus Hēninus Bossui Comes, duxit Carolam Vuerchinam Caroli fratris viduam, è qua filium suscepit Petrus Henninus Bossui Comes, dominus Iumontij, Blangisij, Gammeragij. Ipse obiit Antuerpiæ anno 1577.
        - Philippus in cunis obiit.
        - Leonora Hennina.
        - Iacobus Henninus Aussij dominus, duxit Mariam filiam natu maximam Caroli Likerkij Burchgrauij Bruxellensis, suscepit filios duos ac filias quatuor.
        - Antonius Henninus Domprostius Traiecti ad Rhenum.
      - Philippa cum alia sorore infans obiit.
      - Iola Hennina vxor Francisci Merodij Moriamezi domini.
    - Iacobum.
    - Guilielmam.
    - Gerardum.
    - Elizabeth.
    - Gabriellam.
    - Franciscam.
  - Margareta.
  - Elizabeth.
  - Anna.
  - Gualterus.
- Iacobus.
- Gualterus.
- Gerardus.
- Balduinus.
- Theodoricus.
- Anna.

A. Homines non paucos reperi non minus nobili quàm ignobili loco natos, quibus pro certo persuasum erat Henninos equestri tantum familia ortos inter illustres familias numerari non debere, existimantes eos nunquam ex illustri familia vxorem duxisse, præterquam ex Vuerchina; huc inducti quòd plærosque inferioribus è locis vxores cepisse animaduerterent, quod tamen nouum non est, cùm familiæ illustres ob fœcunditatem ad inopiam redigantur. Populo hæc sunt condonanda: Nobili verò viro minimè, cùm eius maximè intersit ex scriptoribus non ex fama de dignitate ac loco inter se iudicare. Consulturo igitur famæ clarissimæ familiæ, eam hîc delineare visum fuit, vt eam accepi à viro nobili Hendrico Halmalio vrbis Antuerpiensis Senatori, harum rerum studiosissimo; vnde apparebit non solùm eos illustri esse loco ortos, sed etiam ex illustribus sæpè familiis vxores accepisse.

B. Vxor Balduini secundi Mahuta fuit Fontainæ domina, idque dono fratris mariti sororis suæ Nicolai Cameracensium Antistitis circiter annum Domini 1222. vendiditque hic Balduinus ditionem Henninam Lietartam, quò ea pecunia se instrueret ad bellum quod tum Christiani Principes contra Mahumetistas in Syria gerebant.

C. Hic Balduinus Fontainæ, Seburgi ac Marchæ apud Hannones dominus, ducta filia Melunensi, sine liberis è vita decessit. Frater eius Ioannes dictus est Niellæus.

D. Balduinus cognomine Pætus, Bossui, Blangisij, ac Londillerij regulus, ducta Alexandra Reussij domini filia, periit pugna Cortracensi anno 1302. infeliciter pro Francis contra Flandros pugnans. Frater eius Nicolaus Canonicus fuit Cameraci in Collegio D. Virgini sacrato. Ioannes puer obiit. Margareta vxor fuit domini Hameidæ. Huius Balduini filius natu maximus, Balduinus etiam vocatus anno 1317. vitam cœlebs finiuit. Alter filius Ioannes fratris sui Balduini hæres, ducta Ioanna Anghiana anno 1348. sine liberis obiit.

E. Gualterus hic Cuuillerij ac Quinchij dominus, duxit Ioannam Mouiacam, è Veromanduorum nobili familia ortam, quæ anno 1316. viro orbata reliquum vitæ tempus exegit apud Ioannam Valesiam Hannoniæ Comitem, multis relictis liberis, è quibus Elizabeth obiit anno 1388. Gualterus puer decessit anno 1316. Ægidia Abbas fuit Spenluij, obiitque anno 1375. Petra Canonica obiit anno 1362. Ioanna Canonica Mabusæ obiit anno 1393. Ioannes quoque puer è viuis decessit. Balduinus natu maximus, Cuuillerij ac Quinchij dominus, duxit Margaretam Montigniacam apud Osteruantios, quæ peperit Bandartum Cuuillerium, qui ex Elizabetha filia domini Baumontij apud Cameracenses, genuit Bandartum secundum Cuuillerij dominum, qui è Maria filia Ioannis Bugerij, ac Margaretæ Broconiæ à Rosai procreauit Balduinum Cuuillerij dominum, qui ex Elizabetha filia domini Crucis quatuor genuit liberos. Ioannem qui è Iacoba D'Estenæa sustulit Antonium Cuuillerij dominum, is verò ex Antonia Maiacurtia, suscepit Ioannem Henninum.

F. Ioannes Henninus quarto loco natus factus est Bossui ac reliquarum ditionum regulus, per mortem patruelis sui Ioannis, qui sine liberis obiit anno 1348. Duxit Ioannam filiam domini Rochefortij apud syluam Arduennam Comitis Montorgolæ, quæ ei quinque peperit liberos: Ioanna obiit anno 1382. Theodoricus natu maximus infans obiit. Elizabeth nupsit Clareuancij domino apud Lutzenburgios, obiitque anno 1408. Ægidius Blangisij dominus, è viuis decessit anno 1374.

G. Gualterus Ioannis filius natu maximus Bossui dominus, &c. duxit Sibyllam filiam domini Viesæ Neniuæ Cupelij apud Atrebates, è qua multis procreatis liberis obiit anno 1422. Iacobus, Gualterus ac Gerardus infantes obiere. Balduinus fuit Vuicquegemi dominus.

dominus. Theodoricus Hierosolyma rediens Venetiis, liberis non procreatis, obiit anno 1430. Anna vxor fuit . . . . . . Egmondani, eoque mortuo Iacobi Borselij Brigdami domini. Ioannes liberorum natu maximus Bossui regulus, duxit Catharinam filiam Ioannis Bethuniensis Morelæ domini, obiitque anno 1452, quinque relictis liberis, de quibus nunc.

H. Gualterus Henninus D'Autreschæ dominus, Suessonum fuit Præfectus (Ballyf vocant) Margareta obiit 1441. Elizabeth nupsit Aëno Blosensi Terlongæ domino. Anna vxor fuit Zegerij Heruuei. Petrus natu maximus Bossui dominus, Eques Aurei Velleris, duxit Elizabetham filiam Guilielmi Lalani Bignicurtij reguli, è qua multis susceptis liberis obiit anno 1490. nimirum: Iacobus Henninus, qui nullis e Maria Duchia genitis liberis, in obsidione oppidi Nanceani apud Lotharingos anno 1476. periit. Guilielma nupsit Philippo Barbansonio Vuegæ domino. Gerardus liberis e filia Lutzenburgica non procreatis obiit. Elizabeth vxor fuit Guilielmi Gucij, domini Vuedergaten. Gabriela iuncta fuit Ioanni Barbansonio. Francisca infans obiit. Philippus filius natu tertius Bossui dominus, duxit Catharinam Ligniam filiam domini Barbansonij, è qua est nata Philippa Hennina, quæ cum alia sorore infans obiit. Ioannes Henninus primus Bossui Comes Eques Aurei Velleris, ducta Anna Burgundica, vidua Iacobi Honiani, sex ex ea suscepit liberos in genealogia positos, neque solùm claritatem rebus feliciter bello gestis, auspiciis Imp. Caroli quinti est adeptus, sed ædificata Bossui amplissima, ac quæ cum multorum Regum superbis certat operibus, sumptuosissima æde.

Iacobus Burchgrauius Leidæ, dominus Superioris ac Inferioris dominij Rynlandij; reliquit — Christianam vxorem Theodorici Cucæ domini, quæ ei in dotem attulit minus dominú Rynlandij — Hendricus Cucæ dominus, suscepit ex Haleuuina Egmondana — Theodoricum, qui obiit sine liberis. / Bertham vxorem Philippi Vuassenarę reguli tertij.

WASSENARII.

Theodorus Vuassenarę Regulus ac Vorburgij, (Chronicō Holl. de eo mētionem facit anno 1253. ac 1255.) reliquit successorē filium

Philippū Vuassenaræ dñm, cui est natus è Bertha Cucana, de qua superius. Ipse obiit an. 1248.

Iacobus periit in Frisia pugnans cū Hol. Comite Florentio 1272.

B. Hendricus Vuassenaræ dñs, Burchgrauius Leidæ, obiit 1319.

Theodorus.

Philippus Vuassenarę dominus, Burchgrau. Leidę obiit anno 1366.

Theodoricus Vuassenaræ dñs, Burchgr. Leidæ, obiit anno 1391.

Hendricus Vuassenarius periit in pugna 1408.

Haduidis vxor Guihelmi Duvenvordij nothi.

Philippus Vuassenaræ dñs, postremus Leidæ Burchgrau. duxit Mariam Egmōdanam filiam Ioannis domini, obiit anno 1438.

Hendricus Vuassenaræ regulus, duxit Catharinam Grathusiam mortuus anno 1447. sepultus est apud Iacobitas in Haga Comitis.

Ioannes Vuassenarius Vorburgi dominus, suscepit è filia Egmondana

Theodoricus Præpositus Vltraiecti in Collegio D. Ioannis.

A. Philippus natu minor dominus Vuassenaræ, Duvenvordij, Polanæ, Vorburgij, Vorschotæ, Valkēburgij, Catvuici, Gronevel dij, Zanthorstij, obiit circiter annū Christi 1228. cùm ei essent nati

Arnoldus Duvenvordij dominus.

Alevuinus Zanthorstij dominus.

Adolfus Groneveldij dominus.

POLANI.

D. Ioannes filius natu tertius Polanæ fuit Regulus, duxit Catharinam filiā Theodorici Brederodiorū reguli undecimi, quæ ei in dotē attulit ditionē Leccanā, peperitq; filios tres:

Ioannes 2. Polanæ dominus, duxit Vdam Hornanā, eaq; mortua, bis adhuc vxorem duxit, sed vtraque sterilis obiit. prima verò Vda peperit

Theodoricus dictus Vualanus filiam suscepit vnicam, quę nupsit Bertoldo Assendelffio.

Filia vna vxor quoque Bertoldi alij Assendelffij.

Ioannes tertius Polanæ regulus, ac Leccę, ac testamento patruelis Guilielmi Duvenvordij nothi dominus quoque Bredæ. Duxit filiam Comitis Solmij, quæ liberos septem peperit

Theodoricus Polanus, duxit filiam ac heredem vnicam Roberti Arculei Asperensium domini anno 1365.

Philippus Polanus ex vxore tantùm filias duas suscepit

Gerardus Polanus ex vxore filios tres, ac filias duas procreauit

Vda nupsit Hendrico Montfortio, eoque sine liberis mortuo Gerardo Hamstedio, cui filium ac filias duas peperit.

Beatrix vxor fuit Hendrici Bouterzemij Bergarum ad Schaldim Reguli.

Philippus dominus Polanæ

Theodoricus Polanus filium

Otto Polanus filium tantùm

Hendricus Polanus filias

Guilielmus Polanus sacris

Filia natu maior nupsit Hen

Altera vxor fuit Hendrici

Otto Asperæ dominus, filiu

Guido vxore non ducta p

Filia natu maior nupsit N

Altera Brakelij domino, pep

Filia natu maior nupsit He

Altera vxor fuit Rigerzortij

Guilielmus Polanus filiam

Alfardus Polanus filium ta

Arnoldus sine liberis obiit

Filia natu maxima nupsit H

Altera vxor fuit Voudeberg

Hic Guilielmus filius fuit nothus Arnoldi Duvenvordij suprà positi honoratus Equestri ordine, admodum diues ac ingeniosus. Duxit in vxorem Helvingam Zvueri Vianæ reguli filiam, sed quæ non peperit. Obiit admodum senex, duobus tantùm liberis quoque nothis relictis, emitque à Lidekerkiis oppidum ac ditionem Bredanam, Gertrudæ montem Holl. oppidum muro cinxit, ac cœnobium ordinis Cartusianorum, haud procul hoc oppido situm ædificauit, censusque amplissimos donauit. Bona verò omnia duobus liberis illegitimo thoro susceptis reliquit his:

Ioannes Vuassenarę dñs, primò duxit Catharinam Craoniam: deinde Ioannam Halevninam, obiit 1496. sepultus iuxta patrem: prima vxor obiit anno 1477. altera 1519.	Catharina peperit Filios quatuor, qui infantes obiere.		
	Barbara vxor Florētij Cortgenæ domini, filij pothi Frācisci Borsellij Comitis Osteruantij.	Maria dono Imp. Caroli 5. dña Vuassenaræ, Valkenburgij, Vorburgij, nupsit Iacobo Comiti Lignio, ac Fauquenbergio, peperitque	Philippum Lignij Comitē, Vuassenaræ Regulum, qui duxit Margaretam Lanam.
	Catharina desponsata Comitis Lalani filio obiit anno 1476.		
Philippus sacris initiatus obiit anno 1474.	Ioanna peperit Iodocum, qui anno ætatis 18. obiit.		
Iacobus obiit sine liberis 1451.	C.		
Agnes vxor domini Vuornesij, obiit anno 1444.	Ioannes Vuassenaræ dominus, Eques Aurei Velleris, duxit Iosinam Egmondanam primi Comitis filiam	Margareta Vuassenaria vxor Ioannis Marcani Lumaij ac Serainæ domini, peperit	Guilielmus obiit sine liberis. Philippus. Georgius. Filiæ tres.
Elizabeth sacra virgo obiit 1469	Catharina vxor Iodoci Gruningij.	Andreas Vuassenarius nothus.	
Philippus Vorburgij dominus, duxit Catharinam filiam Adriani Rymmersvualij, moriens anno 1483.	Ioannes Vorburgij dominus, sine liberis obiit, succedente illi Ioanne patruele.		
	Filia Polæ prope Leidam virgo sacra, obiit anno 1516.		

Bredæ, Leccæ, &c. hæredem tantùm genuit Mariam (nonnulli Ioannam nominant) vxorem Engelberti Nassauij,

ac filiam reliquit.

genuit Bergæ dominum.

cepit duas: Maria vxor Theodorici nothi Brederodæ reguli: altera Huberti 4. Culenburgæ Reguli.

nit initiatus.

rico Montfortij Burchgrauio, peperitque Ioannem, Lodouicum, Guilielmum.

onenbergij, peperitque Hendricum, ac Guilielmum.

m genuit ac filias duas.

t cum Guilielmo 20. Holl. Comite prope Staueram in Frisia anno 1346.

Ielosij domino, peperitque filium ac filiam.

rit liberos multos.

rlitij domino, peperit Adrianum ac Ioannem, ac filias duas.

omini peperit Baltazarum, ac filiam Reguli Ostendæ vxorem.

ntùm hæredem vnicam suscepit.

tùm hæredem vnicum genuit.

nthorstij domino, peperitque tantùm filiam hæredem vnicam.

: domini, cui filium vnicum hæredem peperit.

Guilielmus Duvenvordius illegitimo quoq; patris thoro natus, sed ordine Equestri nobilitatus, Bredæ, &c. dominus, duxit Haduidim filiam Philippi Vuassenaræ reguli, sed quam intactam reliquit, quòd nuptiarum die conquesta foret sibi corpus esse communicandum viro illegitimo suscepto thoro. Obtulit Duvenvordij domino omnium bonorum suorum post mortem possessionem, si sibi permitteret armorum insignia sine nota illegitimæ natiuitatis ponere, quod is imprudēter recusauit. Quare Duvenvordiis planè exhæredatis, multa in pios vsus donauit, reliqua Ioanni tertio Polanæ regulo cognato suo, testamento reliquit, è quibus ditio Bredana non minima pars fuit. Obiit quoque valde senex, nullis relictis liberis anno 1400. sepultusque est apud Cartusianos à patre ædificatos, ac à se ditatos.

Filia nupsit Baxio cuidā nobili Buscoducensium familia orto, vnde ij Osterhotū, ac plura iis in locis bona sunt adepti.

A. VETVSTISSIMAM esse Vuassenariorum familiam constans fama continua temporum serie per manus tradita Hollandis persuasit. Solent enim Vuassenarios vocare vetustos: Bredetodios Nobiles: Egmõdanos diuites. Sed an Vuassenarij à Cattis superioris Germaniæ populis quos Tacitus scribit Batauiá occupasse originẽ trahant, quemadmodum se Brederodij ab Aquitanis, Egmondani ab antiquissimis Frisiorum Regibus, vterq; autem ab adulteris Troianis oriri vulgò persuadere nititur, deficiẽte dialectica demonstratione credere, quàm ob incredulitatem condemnari malo. Fateor certè, idque ingenuè, Belgis Wassenaer fermè sonare Aquæ dominum, ac aquæ accolam; sed quid hoc ad Cattorum vetustatem? Fateor quoque Proceres fuisse potentes, ac circa Rheni ostium nunc Catuici obstructum, etiam tempore primi Hollandorum Comitis fertiliores agros possedisse, imò ante eius aduentum, cum Cimbris, Danisque pro aris ac focis certasse, tandemque sedibus pulsos, rursumque reuersos contra primos Holl. Comites subinde rebellasse, agrisque exutos, posteà redditis bonis in gratiam fuisse receptos, certisque agrorum beneficiariorum limitibus eorum esse circumscriptũ imperium. Sed quid hæc ad Cattos? Burchgrauiorum certè titulum ab Holland. Comitibus, aut paulò antè illis accessisse crediderim, cùm Comitum Ducumque tituli, non à Barbaris nationibus, sed Romanorum deriuati sint successoribus. Chronicon certè Hollandiç disertis scribit verbis in fine vitæ Theodorici quinti, vixisse sub annum Christi 1092. Alevuinum Castelanum Leidensem. Vnde apparet titulum Castelani antiquiorem esse Burchgrauij, ac institutum à primo Hollandiæ Comite, qui Francus fuit, quemadmodum & Castelani vox est, eamque paulò pòst in Burchgrauiatus titulum mutatã. De vetustate huius familiæ dubitari non potest, sed certam successionem adferre nõ licet ante tempus huius nostri Philippi, idque circiter annum Christi 1200. ortique sunt ex hac plures familiæ nobiles, quàm ex vlla alia Hollandorum familia.

B. Hendricus hic profectus est cum cæteris Holland. Proceribus in Angliam ad reuocandum Ioannem filium Florentij Comitis Holland. huius nominis quinti, interfecti à Gerardo Velsio, ac Hermanno Vuordano anno 1296. Filius Hendrici Philippus priuatus est à Guilielmo Bauaro 22. Holland. Comite, Burchgrauiatu Leidẽsi; quod anno 1356. nobilis matronæ literas Comitis Holl. sigillo obsignatas ira correptus disrupisset: filiusque eius Hendricus periit pugna Leodiensi, commissa inter Petvuerlios ac Ioannem Intrepidum Burgund. Ducem: fraterque eius Theodoricus duxit filiam ac hæredem domini Barendrechtij, fuitque primus Vuassenaræ vocatus Baro; filius verò Theodorici Philippus fuit postremus Leidæ Burchgrauius, cedere actioni, longa à Ioanne Bauaro pressus obsidione, coactus, nihil è Burchgrauiatu retinens, præter insignia, titulum, ac arcis Leidanæ reditus annuos: Ioannes verò Bauarus relicto Leodiensi Episcopatu, fratri Guilielmo Bauaro in Hollandia, (filia eius Iacoba ad tempus exclusa) successit.

C. Ioannes hic vir fuit militaris, comitatusque est Imperatorem Maximilianum in Italiam, ac cum filio eius Philippo, in Geldria militauit. Imperator Carolus quintus præfecit eum Frisiæ Orientali, vbi in obsidione Slotana, leuiter in brachio vulneratus, cùm vulnus neglexisset, contra suam, multorumque opinionem anno 1525. pridie nonas Decembreis obiit, sepultusque est in Haga Comitis apud Iacobitas iuxta patrem ac auum.

D. Polanicam familiam nostro tempore extinctam olim apud Hollandos claram extitisse, maximè cùm à Guilielmo secundo notho, summis esset ornata opibus, apertè constat; quemadmodum etiam quòd à Burchgrauiis Leidensibus ortum trahant, cum Duuen-

Duvenvordiis, ac aliis aliquot familiis, è quibus nulli veterem æquare potuerunt claritatem præter Vuassenarios ac Polanos, cæteris rei familiaris inopia intra Equestrem consistentibus ordinem. Et quanquam vetera diplomata multa ac historiæ, huius rei veritatem non docerent, natalium insignia, vtrisque coloribus tantum mutatis communia, id apertè testantur. Polani enim in scuto albo tres semilunas nigras proferunt: Duvenvordij in scuto luteo: Vuassenarij in scuto purpureo. Arx Polana sine dubio in ditione Delfensi fuit sita. Legimus enim in Chronicis Hollandiæ Delfenses anno 1359. contra Albertum Bauarum Holland. Comitem rebellantes inter alia euertisse Arcem Polanam. Existimo eam stetisse in pago Munsterano, quod in hunc vsque diem ibi nominetur ab agrestibus certa quædam villa, Villa Polana, asseuerare tamen pro certo nolim.

BREDERODIL

Arnoldus tertius Holland. Comes, ducta in vxorem Lutgarde filia Theophanis Imperat. Constãt. genuit filios tres:

Theodoricum 3. quartum Holl. Comitem.

A. Sifridium primum Brederodę dominium, qui duxit Tetburgã filiam Gosvuini Staverensis; vt alij volunt Comitis Iuliaci, suscepit moriens 1030.

Simonem primum Teilingæ dominum, vt folio verso patet.

Theodoricus natu maior 2. Brederodæ dominus, duxit Aluerardim filiam Balduini Heusdani, obiit 1063.

Guilielmus 3. Brederodæ dñs, duxit Aleidam filiam Comitis Selnę, obiit 1103 Nonnulli volunt hunc fratrem habuisse primum Teilingæ dominũ. Sed Holl. Chronicon id Teilingiis tribuit.

Theodoricus 4. Brederodæ dominus, duxit Agnetem Comitis Solmij filiã, obiitq́ue anno 1139.

Guilielmus 5. Brederodæ Regulus, duxit Catharinã filiam Comitis Salmij, obiit anno 1144.

Florẽtius sextus, Brederodę Regulus, duxit Christinam filiam domini Geneppæ, obiit anno 1198.

Guilielmus 7. Brederodę dominus, duxit Margaretam filiam Comitis Lippæ, obiit anno 1221.

Theo-cus ... dero-mi-xit ... filia ... hiel-lan-natu-mi mi Ho... mit an.

Ioannes 15. Brederodæ dominus.

Vualrauius 16. Brederodæ regulus.

Theodorus Brederodius.

Guilielmus Brederodius.

E. Reinoldus 17. Brederodæ regulus

Gisbertus Brederodius sacris initiatus.

D. Vualrauia Brederodia.

Ioanna infans obiit.

Iodoca, Iola, Ioanna: sacris initiatæ.

Vualrauia nupsit Ioanni Gauerensi Rottelingæ domino.

Vualrauius natu maximus 18. Brederodæ regulus, primò duxit Margaretam (nonnulli Ioannam nominant) filiam natu minimam Vuolfardi Borselij Veræ reguli: deinde Annam Nivuenariam: vtraque peperit.

Frãciscus Brederodius secutus partes Rauasteinæ reguli (qui Sluzas Flandrorũ tenebat) Roterodamum occupat, ac contra Hollandos bellum gessit. Capitur tandem à Ioanne Egmondano nauali prœlio victus, obiitq́ue anno 1490, sine liberis ex vulneribus dicto prœlio acceptis apud Dordracenses.

Margareta peperit

Reinoldum 19. Brederodæ dominum, qui duxit Philippam Marcanam.

Francisca nupsit Hendrico Merodio Petersonæ domino.

Carola vxor fuit Ioannis Burchgrauij Montfortiorum, peperitq́ue Iodocum, Hendricum, Franciscam vxorem Comitis Manderschetij.

Vuolfardus Brederodius, Clotingæ, Volsbolle Svuamerdammæ dominus, duxit Adrianam filiam Ioannis Backij, Astæ domini, viduam Ioannis Arculei Heukelemensium reguli, quæ peperit

Anna peperit

Franciscum Svuamerdammę dominum.

Baltazarem Bergæ dominum apud Kenemerlandos.

Vualburga nupsit Comiti Benthemio ac Stenvordio.

Margareta Abbas Thoræ.

Peperit Anna liberos adhuc nouem, sed qui ad pubertatem non peruenêre.

dori- Bre- læ do s,dus leidā Gui Hol , filij mini- uiliel rimi Co- obiit 236.

Alferardus 9. Brederodæ regulus, duxit Beatricem filiam dominī Horn ani, obiit an. 1259. cùm ei essent ex vxore nati

B.

Guilielmus decimus Brederodę dominus.

Catharina Brederodia.

Theodoricus Brederodius dictus Vanderdunius, quòd duxisset Mahteldim filiam ac hæredem familiæ Vanderduniæ ortæ è Comitum Verdunorū familia apud Lotharingos, vt mihi è manu scripto demōstrauit libello Guilielmus Vanderdunius, qui scriptus est ante centū annos, ac fratri suo Nicolao Vanderdunio venationis apud Hollandos præfecto dono datus ab Hendrico 20 Brederodij domino, continēs dominorum vitam. Insignia Vanderduniorum fuêre, deambulans in scuto purpureo. ceruus albus, cornua ferens ex nigro ac albo colore mixta, quæ Theodoricus hic omittens, paterna paucis mutatis seruauit.

Theodoricus Brederodius nothus.

Theodorus 11. Brederodę dominus suscepit

Guilielmus 12. Brederodę dominus

Hendricus.

Gutta.

C.

Theodorus 13. Brederodæ dominus, duxit Beatricem Vualrauij Valkenburgij filiā, obiit anno 1377.

Reinoldus 14. Brederodæ dominus, obiit anno 1392.*

Vualrauius.

Catharina.

Philippus vxore non ducta Mediolani obiit.

Lodouicus vxore non ducta, prœlio ad Fanum Quintini facto, anno 1557, occubuit.

Hendricus 20. Brederodæ, Vianæ ac Ameidæ Regulus, Burchgrauius Vltraiectensis, ducta Amelia Nivuenarda, sine liberis obiit.

Robertus vxore non ducta, obiit in Bauaria, è bello reuertens Turcico.

Helena vxor Thomæ Pereood Chantonettorum Reguli, peperit

Margareta nupsit Petro Ernesto Comiti Mansueldiæ, peperit

Ioanna coniux Iodoci Bronchorstij Batenburgij Hunnepelæ Reguli, cui peperit Gertrudim testamento Hendrici 26. Brederodiorum Reguli Vianæ dominam.

Antonia Penelope, iuncta fuit Comiti Isenburgio, ipse sine liberis obiit: illa alteri nupsit. nothos liberos multos reliquit.

Reinoldus dominus Clotingæ, Volshollæ, Svuammerdamæ, Astæ, &c. ac 21. Brederodę dominus dono Ordinum Hollandiæ; primò duxit Mariam Dornæam, quæ nouem illi liberos peperit, eaque mortua, duxit Helenā Comitem Manderschetij, Blanquenheimij ac Geraisteinij, quę bis peperit, ac mihi non parum in huius genealogiæ concinnatione profuit.

Maria peperit

Hendricum Brederodium, qui duxit Margaretam Floraccam, sed liberi ferè omnes interiere.

Vualrauium Brederodium Clotingæ dominum, qui duxit Guilielmam Hafræam viduam Nicolai Assendelffij, nondum peperit.

Florentium Brederodium.

Vuolfardum Brederodium.

Maximilianum Lubbertum Brederodium.

Anna Brederodia.

Adriana Brederodia.

Margareta Brederodia.

Susanna Breder. Abbas Coloniæ apud virgines D. Cæciliæ cōsecrata.

Margareta Brederodia vxor Ioannis Vuittenhorstij.

Helena pēperit

Theodoricum Brederodium, sed qui puer obiit.

Adrianam Franciscam Brederodiam gratissimæ formæ virgunculam.

A. Brederodici nominis origo hæc fertur. Cùm Arnoldus Comes Hollādiæ tertius, filio Florentio nuptias cum filia Saxonica celebraret, Proceres ibi tum præsentes, rogant, filio Sifridio natu secūdo hæreditariam vt assignaret portionem. Respondet: Ego filio meo virgulas amplas (quod ad verbum sonat, Brederodæ, sed non eodem hic cum Latinis sensu) ac dimensos liberaliter terræ limites in Hollandia quod satis erit dabo: quæ ioco prolata ac excepta à Sifridio, Castello nomen dedere: Arce enim à patre quam haud procul Harlemo ædificarat donatus, Brederodam appellauit, seque Brederodæ dominum vocari iussit, acceptis etiam à patre non paucis in meridionali Hollandia reditibus, comprehensa flumine Merua, Lecca, ac Giessa, nominatusque insuper est Burchgrauius ac Gubernator Kenemerlandiæ, ac Iudex Præsesque Frisiæ Occidentalis. Cùm extremum Sifridius clausisset diem, sepultus est in templo Egmondano.

B. Guilielmus hic duxit Hildegondim, Hendrici Vornani filiam, quæ obiit anno 1302. Ipse anno 1285. relicto filio Theodorico, qui ducta Maria filia Hendrici Polani, tum temporis etiam Leccæ domini, obiit anno 1318. tribus ex vxore relictis liberis. Guilielmus natu maximus primò duxit Elizabetham filiam Vuallerani Lutzenburgij, quæ sine liberis obiit: deinde Catharinam filiam Guilielmi postremi Teilingæ domini, viduam Alberti Vornani, quæ filium peperit Theodoricum, de quo litera sequenti: ipse anno 1316. biennio ante patrem obiit, quare inter Brederodæ dominos à quibusdam non numeratur. Frater eius Hendricus duxit Elizabetham filiam domini Sautainiæ, tutorque fuit Theodorici Brederodij nepotis ex fratre Guilielmo, moriens anno 1321. Gutta eorum soror nupsit Ioanni Persino Vuaterlandiæ domino.

C. Hic Theodoricus Brederodæ dominus, duxit Beatricem Valkenburgicam, cuius pater Vualrauius Valkenburgi ac Montiuæ dominus, originem ducit, è filio natu minimo, Ducis Limburgi, duxeratque in vxorem Philippam Reinoldi Comitis Geldriæ postremi filiam, è qua genuit filios tres, ac totidem filias. Filiorum natu maximus Reinoldus Valkenburgi ac Montiuæ dominus, nullis ex Elizabetha Comitis Iuliaci filiâ susceptis liberis, obiit. Theodoricus alter filius fratri succedens, ducta hærede domini Vornani, nullis ex ea genitis liberis, occubuit anno 1346. prœlio Leodiensi. Ioannes tertio loco natus duxerat Ioannam hæredem domini Bergæ ad Scaldim, sed qui liberis quoq; non procreatis è viuis decessit. Beatrix filiarum natu maxima nupsit dicto Theodorico Brederodæ domino. Philippa altera filia nullis genitis liberis obiit. Maria tertia filia Abbas fuit Mabusæ apud Hannones. Quamobrem iusta ratione ditio Valkenburgica ac Montiuæ ad Theodoricum hunc Brederodium erat deuoluta, si non obstitisset actio Ducum Limburgi, cuius Valkenburgum ac Montiua, Feudaria sunt beneficia in filias non succedentia, quæ vulgò vocant, Feuda mala: non omisit tamen ex eo tempore Brederodius insignia Valkenburgensia cum suis vno in scuto miscere. Peperit Beatrix Theodorico liberos tres. Vualrauius secundo natu filius, duxit Bertham filiam Ioannis Egmondani 19. domini, obiit sine liberis. Filia Catharina vxor fuit Ioannis primi Polanę domini. Reinoldus filius natu maior duxit Iolam filiam hæredemque vnicam Geneppæ domini, moriens anno 1392. reliquit filios quatuor. Ioannes natu maximus, duxit Iolam filiam Guilielmi Gasbecani, eaq; mortua fit Cartusianus, moriens sine liberis anno 1415. Theodoricus natu tertius Diestæ factus est Cartusianus. Guilielmus natu minimus, duxit filiā hæredemq; vnicam domini Meruani, sed liberis nō genitis obiit. Vualrauius secundo natu filius post mortem fratris Ioannis fit Brederodæ dominus, duxitque Ioannam hæredem vnicam Hendrici Vianæ Reguli ac Ameidæ, periitque anno 1417. in oppido Gorinchemo pugnans pro Iacoba Bauata contra Guilielmum Arculeum, tribus relictis liberis, è quibus Gisbertus frater natu minor Vltraiecti in Collegio D. Martini

tini (vt vocant) Præpositus fuit, ac posteà electus Antistes mortuo Rodolfo. Sed aduersante Philippo Bono Burgundiæ Duce, ac Belgarum Principe, qui pro Dauide filio notho satagebat, tandem cessit, reliquitque Gisbertus, moriens anno 1478. filios nothos octo, ac filias quatuor, è quibus nonnulli sese sacris initiarunt, maior verò pars liberos ex suis vxoribus genuit.

D. Vualrauia hæc nupsit Gerardo Vuardẽburgio, Ameroię, ac Bruchusij Domino, peperitque ei filios quinque. Ioannem Vuardenburgæ dominum, patrem Gerardi Vuardenburgij. Vualrauium Ameroiæ dominum. Reinoldum Bruchusij dominum. Guilielmum ac Adrianum Canonicos Vltraiectenses.

E. Reinoldus Brederodæ, Vianæ, Ameidæ dominus, Burchgrauius Vltraiectensis, Eques aurei Velleris, duxit Iolam, filiam Guilielmi Lalani, moriensque anno 1474 multos reliquit liberos, è quibus filia Iodoca Vltraiecti, Iola Montibus Hannoniæ Canonica fuit. Ioanna diu in comitatu ministrauit Margaretæ Eboracensi postremæ vxori Caroli Pugnacis, tandemque Gandaui in Collegio D. Claræ sacro, Deo virginitatem consecrauit. Reinoldus verò anno 1452. comitatus Ioanni Lannoio, Ioanni ac Philippo Vuassenario, Ioanni Hamstedio in auxilium profectus est Philippo Bono Burgundiæ Duci contra rebelles Gandenses. Captus tandem cum fratre Gisberto, à Dauide Vltraiectensium Antistite indigna tulere multa, donec Caroli Pugnacis sententia ac iussu liberarentur. Reliquit Reinoldus filios nothos quinque, nimirum: Reinoldum, Hendricum, Ioannem, Vualrauium ac Iodocum, è quibus Reinoldus ac Ioannes, liberos iusto è matrimonio genuere.

A.

Fuisse Simonem hunc filium natu minimum Arnoldi Hollandorum Comitis tertij, non filium Sifridij primi Brederodæ domini, testãtur Hollandię Chronica in vita Guilielmi Bauari Holland. Comitis huius nominis sexti, capite decimo. Huius mihi Genealogiæ exemplum liberaliter fecit Augustinus Teilinganus Iobi filius, quo eam tempore in iudicio certæ litis causa exhibuisset argumentis quamplurimis necessariis locis instructam ac munitam, idque anno 1583.

B.

Arnoldus Hollandiæ Comes tertius, ex vxore filios reliquit tres, vt præcedenti folio in genealogia Brederodiana scripsimus.

Theodoricum natu maximum mortuo patre Arnoldo Hollandorum Cõmitem.

Sifridium primum Brederodiorũ dominum.

A. Simonem natu minimum, qui à patre primus est creatus Teilingæ dominus, cuius Castellũ prope Leidam in pago Vuarmontio olim fuit situm, ędificarũtque Vuarmontiani domini in dirutæ Arcis Teilinganæ ruinis virorũ monasteriũ, vt Annales docẽt Hollãdiæ. Nati sunt Simoni liberi duo ex vxore quę filia fuit Ioãnis ab Altena, obiitq; Simon anno 1063.

Gerardus Teilingæ dominus, duxit filiã Ioannis quarti Arculeorum domini, obiitque ipse anno 1100 relinquens ex vxore

Filia vna, quæ nupsit Henrico Beusichemensium ac Culenburgensium domino.

Gerardum secũdum Teilingæ dominum qui duxit filiã ac hæredem vnicam domini Leccani, obiitque anno 1164. succedente filio

Hugone Teilingæ ac Leccæ domino, duxitq; filiam domini à Meruvue, quæ filios tres peperit. Sub hoc tempus Lãgeracorum familia è iuniore filio Teilingæ domini orta initium sumpsit

Guilielmus Teilingæ ac Leccæ dominus, duxit filiam Gualteri Egmondani, obiitq; an. 1244. ex vxore relinquẽs filios duos

Simon Teilinganus, duxit filiam Culenburgæ domini.

Florẽtius Teilinganus cognominatus fuit Tol.

Guilielmus 2. Teilingæ dominus, duxit Gertrudim filiam Hermanni Vuordani, obiitq; an. 1284

Theodoricus Teilingius Præfectus Hollãdię, ac posteà Kenemerlandiæ. plærique hunc primum non Sifridium Brederodæ dominum facere volunt, sed vt mihi videtur, non rectè.

Theodoricus Teilinganus, duxit filiã Ottonis Heukelemensium Reguli tertij, obiitq; an. 1311. successitq; illi filius

Catharina Teilingana, primò duxit Albertum Vornæ dominum, Burchgrauium Zelãdię, eoq; morte sublato Guilielmum Brederodiũ, quod non fecisset, si patruus Theodoricus primus Brederodæ dominus fuisset. Ipsa obiit an. 1328.

Simon Teilinganus, qui vxorẽ duxit è familia Polana, periitque cũ fratre Theodorico, qui sine liberis obiit an. 1345. pugnãtes cum Guilielmo 4. Hol. Comite contra Frisios. genuit Simon

Sophia Teilingana, nupsit Guilielmo domino Naeltvuicano.

Altera filia vxor fuit Guilielmi Montfortiorum domini.

Theodoricus Teilinganus duxit filiam Arnoldi Arculei Alblasserdamæ domini ac Zulæ, obiitque an. 1395. suscepit *

Albertus Teilinganus reliquit ex vxore Simonẽ, ac Hildegondam, qui liberos suscepere.

Helvuiga Deo virginitatem dedicauit.

B.

Hic Theodoricus cum omnibus successoribus Teilingæ dominus scribere desiit, quòd Teilinga ac maxima parte fortunarum esset exutus à Comite Hollandiæ Ioanne primo, ob interfectum patrem Florentium 5. Holland. Comitem, in cuius mortem cum Gerardo Velsio, Hermanno Vuordano, Gisberto Amstelio, ac plærisque aliis Nobilibus coniurarat. Sororem eius Catharinam posteaquam Guilielmo Brederodio nupsisset, volunt nonnulli donatam ab Holland. Comite, dominio Teilingano, sed ad vitam ne tantùm, an in perpetuum, non addunt. Puto ad vitam tantùm fuisse, quòd Teilingam Brederodij nusquam reperiantur possedisse.

Florentius

- Florẽtius Teilinga. duxit filiã Gisberti Vlitani à Merlo, obiitque an. 1436. cùm suscepisset
  - C. Theodoricus Teilinganus, duxit Margaretam filiã Ioannis Lalani, vterque obiit Quesnoiç apud Hannones, ipse anno 1463. cùm nati illi essent liberi quatuor.
    - Florentius Teilingan. duxit Iacobam Febuream Hannonã. Ipse obiit an. 1507. quatuor relinquens liberos.
      - Augustinus Teilinganus in Hollandiã rediit, ac Alemariæ sedem fixit, ducta Iodoca Egmondana Nieuburgia. Obiit anno 1533. relictis 20. liberis.
        - Nicolaus sine liberis obiit.
        - Cornelius sine lib. obiit.
        - Florentius liberos reliquit.
        - Theodoricus liberos reliquit.
        - Theodoricus iunior, liberos reliquit.
        - Franciscus liberos reliquit.
        - Iobus è Margareta Biana quinque suscepit liberos
          - Augustinus Teilinganus, duxit Mariã à Beukelaers, ac hanc mihi stemmatis sui genealogiã exhibuit.
          - Petrus.
          - Maria.
          - Margareta.
          - Ioannes.
        - Reinerus sine liberis obiit.
        - Iacobus liberos suscepit.
        - Bartholomeus liberos genuit.
        - Ioannes sine liberis obiit.
        - Adrianus liberos creauit.
        - Lucas liberos suscepit.
        - Augustinus liberos reliquit.
        - Anna, Iodoca, Maria.
        - Ioanna, Ena, Anna.
      - Antonius Traiecti ad Mosam Canonicus.
      - Margareta vxor Georgij Barensis.
      - Adhuc septem liberi, qui ante nuptias obiere.
    - Lucas Teiling. duxit Catharinã Vuatartingiam Franconis filiã, extinctósque fermè in Hollandia Teilingios in lucem reduxit, genitis liberis quatuor
      - Petrus Teilinganus Ærarij apud Holl. Præfectus, duxit Margaretam filiam Michaelis Eversdikij, è qua decem suscepit liberos, obiitque anno 1505.
        - Anthonius Teilingan. sacris initiatus.
        - Vincentius Teilingan. Quæstor Nemorum, ac Balliuus Egmondanus, filiam ex Alkemadiis duxit, obiitq; anno 1540. relictis
          - Adriano
          - ac Catharina.
        - Ioannes Teilinganus vxore non ducta, obiit secutus comitatum Vuassenaræ Reguli, vt solent nobiles adolescentes, militauitque Imper. Carolo quinto sub Georgio Scheinckio, titulo Capitanei in Frisia.
        - Theodoricus Teilinganus secutus quoque est, vt frater, Vuassenaræ Regulum, ductaque Gerarda filia Ioannis Deinsij liberis non genitis obiit.
        - Iacobus Teilingan. ducta è Vuerulis filia liberis ex ea quoque non susceptis decessit.
        - Cornelius Teilingan. ducta filia Theodorici Bruchouij Leidensis, suscepit
          - Petrum.
        - Iacoba, Margareta, Anna: sacris initiatæ Deo virginitatem dedicarunt.
        - Belia innupta obiit.
      - Filius secundus sacris initiatus.
      - Margareta Teil. nupsit Ioanni Alkemadio à Berry.
      - Maria Teilingia vxor fuit Castellani Medenblikij.
    - Franciscus Teilingan. vxorẽ duxit Hannonam, quæ septendecim ei liberos peperit, è quibus nulli in Hollandia matrimonio sunt iũcti.
    - Ioannes Teilingan. cœlebs obiit.
  - Gerburga Teilingana, nupsit Florentio Krusynckio.
- Humannus Teilinganus.
- Simona Teilingana, nupsit Ægidio Gralingano.

C.

Tempore huius Theodorici migrarunt fermè omnes Teilingij in Hannoniã cum Margareta Burgunda filia Philippi Audacis vidua Guilielmi sexti Hollandiæ, Hannoniæ, &c. Comitis, habitaruntq; pro maiori parte cum ea Quesnoij Hannoniæ oppidulo, vbi Margareta sedes fixerat, ibiq; vxores duxerunt, liberosq; nuptui collocarunt, vt in Genealogia apparet. Primus ex iis Lucas Theodorici huius filius in Hollandiam rediit, ascitus in eorum numerum, qui Hollandiæ Comitis Ærario præsunt, secutusque est eum paulò pòst fratris sui Florentij filius Augustinus Teilinganus, sedemque Alcmaræ elegit, vbi exinde fœcundis matrimoniis familiam læta prole restaurarunt.

- Hugo Lannoij ac Lisij dominus, duxit Margaretam Mignovallæ dominam. sepulti sunt Lisij prope oppidū Lannoium, his relictis liberis:
  - Robertus Lannoius Mignovallę ac Lisij dominus, obiit sine liberis.
  - Hugo Lannoij, Lisij ac Mignovallę dominus, duxit Mariam Barlamontiam, è qua est natus
    - Ioannes Lannoij, Lisij ac Mignovallæ dominus, duxit Ioannam Croiacam, quæ ei filios duos peperit.
      - Ioānes Lannoij dominus, Aurei Velleris eques, primò duxit Ioannam à Foix Brimeux dominam: deinde Ioannā Ligniacā.
        - E prima
          - Filia vnica nupta Philippo Horneo Gasbekæ domino.
        - Ex altera
          - Bona, Lannoij ac Roulencurtij domina, vxor Philippi Lannoij Santæ domini.
            - Ioannes Lan… dominus, pri… eam dictam … Plaines.
            - Carolus Lan… Rex Neapoli… per. ac Aurei … Monbeliard…
          - Maria Lannoia vxor Ioannis Baufortij.
          - Iacoba Lannoia nupta Ioanni Hennino Fontainæ domino.
      - Antonius Lannoius Mignovallæ dominus, duxit Mariam à Ville Daudriguæ dominam.
        - Ioannes Lannoius Mignovallæ ac Rinlai dominus, primò duxit Catharinam Neufvillam: deinde Philippam Lalanam.
  - Guilbertus Lannoius Santæ ac Baumontij dominus, duxit Catharinam filiam ac hæredem vnicā Ioannis à Sint-Aubim Molembaisę reguli, è qua hi nati sunt liberi:
    - Hugo Lannoius Santæ dominus Aurei Velleris Eques. Obiit, nullis è Margareta Bochutia relictis liberis.
    - Guilbertus Lannoius Vuillervallæ ac Trochiennæ dominus, Aurei Velleris Eques. primò duxit Leonorā D'Esquiennes: deinde Ioannam Ghistellanam: Tertiò Elizabetham à Drinckam, his relictis liberis:
      - E secunda
        - Philippus Lānoius Vuillervallæ, Santæ, Trochiennę, ac Vuahignij dominus. duxit Mariam Chastillonicam Roulencurtij ac Dampierrę dominam, quę peperit—
          - Philippus Lannoius Sa… Velleris Eques, duxit Bo… nam, suprascriptam, gen…
          - Philippus Lannoius alte… montij dominus.
          - Guilbertus Lannoius V… Ioannā Neufvillā viduā…
        - Iacobus Lanno. obiit sine liberis.
      - E tertia vxore,
        - Petrus Lannoius Fresnoij dominus, duxit Iodocā Grimbergicam
          - Ferricus Lannoius Fresi… Mariam à Mastaing—
          - Filia sacra virgo Bredæ.
          - Maria vxor Ioannis Imn…
          - Tertia, vxor Philiberti V…
        - Filia nupta Montreulæ domino.
    - Balduinus Lannoius Molembaisæ dominus, Aurei Velleris Eques, duxit Adrianam Barlamontiam Sorle Castelli dominam.
      - Balduinus Lānoius Molembaisæ ac Sorle Castelli dominus, Aurei Velleris Eques, duxit Michaelem D'Esne, quæ peperit—
        - Philippus Lannoius Molembais… minus, Eques Aurei Velleris: p… tam Burgundicam: deinde Fran…
        - Filia vxor Antonij Monmoranci…
        - Magdalena Lannoia nupta Ioa… Cordæ domino.
      - Filia nupta Ioanni Iancæo, Mastaingæ domino.
    - Goselinus Lannoius Breuzæ dominus, duxit Mariam à Montgardim, quæ vnicam tantùm peperit filiam nomine
      - Mariam Lannoiam Breuzæ dom… Antonij ab Herin.
    - Ioannes Lannoius Motrię dominus, duxit Mariam Cordæā, quæ peperit
      - Ioannes Lannoius adolescens obiit.
      - Ioanna Lannoia vxor Gerardi Coustrel.
      - Ioannes Lannoius alter, Motriæ ac Orgemontij dominus, duxit Isabellam Mesditiam aliàs à Cruce cognominatam, genuit—
        - Robertus Lannoius Orgeme… Curbæ dominus, reliquit ex…
        - Ioanna Lannoia vxor Tho… Maillet, Barlettæ domini.
        - Antonius Lannoius Motriæ … nus, duxit Philippam ab Ho… quæ genuit
        - Petrus Lannoius Ledairni … nus, duxit vxorem è Bellem… è qua ei sunt nati—
    - Agnes Lannoia nupta Antonio Robasij ac Herzellæ domino, cui peperit—
      - Petrū Robasij ac Herzellæ dūm, qui duxit Margaretam Ghistellanam Breukæ dominam, vnde nata—
        - Isabella Robasij ac Herzellæ domina, vxor Iacobi Lutzenburgij, Richeburgæ domini, quorum Genealogiam consule.
      - Filia nupta Vualerano Vuaurini, &c. domino.

E priore vxore
oius Mignovallæ ac Daudriguę
nò duxit Margaretam Flandri-
à Praet. deinde Philippam de

E priore
Lodouica Lannoia Daudriguæ domina, vxor Lodouici Reuelij domini.
Ex altera
Nicolaus Lannoius Mignovallæ ac Riulai dominus, duxit Annam Lalanam — . . . . filius Mignovallæ dominus. Bona nupta Philippo Sintaldegondio Noircarmæ domino.
Claudia Lannoia, vxor Caroli à Fiennes D'Esquerdes domini.

Ex altera,
oius Zanzellæ dominus, Vice-
anus nomine Caroli quinti Im-
Velleris Eques, duxit Frãcifcam
am, quæ tres ei filios peperit.

Philippus Lannoius Princeps Sulmonẽsis, Aurei Velleris Eques, vxorem duxit è Columniis Romanis, quæ pepetit — Carolum Lannoium Principem Sulmonensem, Aurei Velleris Equitem.
Ferdinandus Lannoius, duxit filiam Nicolai Perroneti, quæ ei vtriusque sexus liberos peperit.
Pompeius Lannoius Romæ sacris initiatus.

tæ dominus, Aurei
am Lannoij domi-
eruntq; liberos tres,
, Dampierrę ac Bau-

Hugo Lannoius Roulencurtij dominus, obiit ante patrem, relinquẽs ex vxore Maria Bochutia — Francisca Lannoia vnica hæres ditionum Lannoij ac Roulencurtij, nupsit Maximiliano Egmõdano Buræ Comiti, cui peperit filiam vnicam Annam Egmõdanam vxorem Guilielmi Nassauuij Aurantiæ Principis; de quibus si cætera cupis, consule Genealogiam Isselsteinensem.
Ioãna Lan. vxor Hẽdrici Vuithemi Berzellæ dñi.
Margareta Lannoia vxor Ioannis D'Ognies.

illervallæ dñs, duxit
Michaelis Belleforeri
Bona Lannoia vxor Francisci D'Ognies Bauraingę domini.

oij dominus, duxit
Lodouica Lannoia vxor Ioannis Montmorancij Courieræ domini.
Lodouica altera Lannoia, nupta Antonio Barræo, Mouscroui domino.

erzelij.
ræ domini.
e ac Sorle Castelli do-
imò duxit Margare-
iscam Barbansoniam

E priore vxore,
Ioannes Lannoius Molembaisæ dominus, Aurei Velleris Eques, duxit Ioannam Ligniam, quæ peperit — Florẽtius Lan. puer obiit. Maria Lannoia Molembaisæ ac Sorle Castelli domina, nupsit Ioanni Bergensi, Bergis ad Schaldim Marchioni secundo, ac Hannoniorum Præfecto, sed vterque nullis creatis liberis obiit.
Ex altera,
Balduinus Lannoius Torcoingi dominus, Aurei Velleris Eques, duxit Adrianam Gasbekanam, genuitque — Philippum Lannoium Torcoingi dominum.

Croisellæ domini.
Philippus Lannoius Bauuasij dñs, duxit Ioãnam Treslongã, è qua suscepto filio ac filia obiit.

ni Roisiuo Rougij ac
Lodouicus Lannoius Protonotarius.
Iodoca Lannoia vxor Ioannis Halevuini Comminę domini, cui filiam vnicam pepetit nomine Ioannam, vxorem primam Philippi Crouiaci Archotæ Ducis.

inam, vxorem
Maria Lannoia, vxor Francisci, Noyellæ ac Stadæ domini.
Catharina Lannoia, nupta Gabrieli Iancæo, Mastaingę domino.

ntij ac
vxore,
Petrus Lannoius Orgemontij dominus, duxit Mariam à Monnoier, aliàs de Hermes, quæ filiam peperit — Ioannam Lannoiam Orgemontij dominam, vxorem Caroli Miromontij.

æ
Georgius Lannoius, qui ex vxore reliquit — Georgium Lannoium. Filiam nuptam Ioanni Riuæo, Ramæ domino.

lomi-
amel,
Antonium Lannoium Motriæ dominum, cui sunt nati è Iacoba Syluia — Lodouicus Lannoius Motriæ dominus, duxit Michaelem D'Ognies — Iacobus Lannoius. Guilbertus Lannoius. Maria Lannoia.
Catharina Lannoia vxor Ioannis Languerodæ.

lomi-
ntiis,
Nicolaus Lãnoius Ledaini dñs, duxit Iacobam ab Harechies — Hugo Lannoius Ledaini dñs, duxit Annam Carubæam filiam Nicolai — Nicolaus Lan. Ledaini dñs, duxit Michaelẽ Cortellęam. Margareta Lan. vxor . . . . . Busentonij Quercinę dñi.
Antonius Lannoius Hardiplankę dñs, duxit filiã domini du Toret, quæ ei peperit — Ioannes Lannoius Hardiplankæ dominus, duxit filiam domini Descamaing. Martinus Lannoius Hautponti dominus, duxit Iacobam Cortellęam, quę ei filium peperit — Carolum Lannoium.

EGMONDANORVM AC ISELSTEINENSIVM STEMMA.

A. Radboldus filius natu minor Adgillis Regis Frisiæ inferioris, vt volût, datur primus Egmôdæ Regulus, obiisséque dicitur an. 792. à nato Christo, reliquisséque filium

Gerbrandum 1. Egmondæ dominum, qui obiit 845. decima Martij, ne quis de rei veritate dubitet.

B. Vuollebrandus 3. Egmondæ dominus, periit in pugna anno 868.

Radboldus 4. Egmôdæ regulus, obiit anno 920.

Dodo 5. Egmôdæ dominus, obiit anno 977.

Vualgerus 6. Egmôdæ dominus, obiit anno 1036.

Dodo 7. Egmôdæ dominus, obiit anno 1074.

Beruuoltus 8. Egmôdæ dominus, obiit anno 1114.

C. Beruuoltus 9. Egmondæ dñs, obiit an. 1155.

Beruuoltus iunior à Frisiis interfectus an. 1124.

D. Dodo 10. Egmôdæ dominus, obiit sine liberis.

E. Alardus 11. Egmôdæ dñs, periit an. 1168

Theodoricus.

Beruuoltus.

Vuarmboltus.

Gualterus 12. Egmôdæ regulus, obiit anno 1208. tribus relictis liberis.

F. Guilielmus 13. Egmond. dñs, obiit an. 1234.

Arnoldus obiit in Syria anno 1217. relicto filio Gualtero, qui liberos multos genuit.

Haleuuina vxor Hendrici Cucani.

Gerardus 14. Egmôdæ dominus, obiit anno 1242.

Guilielmus 15. Egmondæ dominus, obiit anno 1304.

Sophia vxor Iacobi Vuodani 12. Vuatmoniorum Reguli. Ipsa obiit 1309.

G. Gerardus Egmondanus ante patrê obiit anno 1300 cùm ei essent nati

Guilielmus 16. Egmondæ dominus.

Gualterus 17. Egmondæ dominus. *

Nicolaus obiit anno 1305.

Ioannes obiit anno 1319.

H. * Ioânes Meresteinius 18. Egmondæ dominus, obiit anno 1370 cùm ei essent geniti

Arnoldus 19. Egmondæ Regulus.

Gerardus Egmond.

Ioannes Egmondan.

Guilielmus Egmond.

Otto Egmondanus.

Albertus Egmond.

Filiæ septem.

I. Ioannes 20. Egmondæ dominus obiit anno 1451.

Guilielmus Iselsteinensium dominus, filiû tantùm nothum reliquit.

Arnoldus 21. Egmon. dñs, ac Geldriæ Dux, primus ex hac familia.

Guilielmus 22. Egmond. dñs Iselsteinii quoque, Buræ ac Lerdami, obiit anno 1483.

Nothi. Arnoldus. Catharina. Iola.

Adolfus Egmôdanus Geldriæ Dux

Carolus Egmondanus Geldriæ dux, postremus ex hac familia.

Philippa Egmondanæ.

K. Ioannes 23. Egmôdæ dominus, Comes primus.

Maximilianus ac Guilielmus, vxore non ducta, obière.

Ioannes secundus Egmondæ Comes, obiit 19. Aprilis anno 1528. Mediolani.

Iorianus Egmôdanus.

Philippus Egmondan.

Filiæ quinque.

Fredericus Iselsteini dominus.

Guilielmus.

Filiæ quatuor.

Nothus. Gerardus, vnde Niburgiorum familiæ initium.

Carolus Egmondanus vxore nô ducta, in Italia obiit.

L. Lamoralus tertius Egmondæ Comes, Princeps Gaueræ, obiit anno 1568.

Margareta Egmondana vxor Nicolai Comitis Vaudemôtij, peperitque inter alios Lodouicâ Vaudemontiam vxorem Hendrici tertij Francorum Regis.

Philippus 4. Egmôd. Comes, duxit Mariâ Hornanam.

Lamoralus Egmondanus.

Carolus Egmondanus.

Leonora Egmondana vxor Georgij Hornani Comitis Houtekerkij peperit Sabinam Hornanam, Franciscum Hornan., Lamoralum Hornan. Ipsa obiit anno 1582.

Maria Egmondana Cameræ sacris initiata.

Francisca Egmondana.

Magdalena Egmondana.

Christiana Egmondana, nupsit domino Cappersij.

Anna Egmondana Cameræ sacra virgo.

Sabina Egmondana.

Ioanna Egmondana.

Philippa Egmondana infans obiit.

ISELSTEINENSIVM STEMMA.

M.

Gisbertus Amstelius duxit Bertrandam hæredem domini Iselsteinensis. obiit Gisbertus exul ac pauper, quòd in necem Florentij 5. Holl. Comitis, cum Velsio ac Vuordano coniurasset an. 1296 quo tempore vir erat admodum senex. Natus est illi ex Bertranda filius

Arnoldus Amstelius Iselsteinensium Regulus, qui obiit anno 1298.

Gisbertus Amstelius Iselsteini Regulus, duxit Mariã filiam nothã Guidonis Hannonis postea Vltraiect. Antistitis.

Arnoldus Amstelius Iselsteini dominus sine liberis obiit, succedente sibi sorore.

Otto Amstelius dominus Bervuarti semper stetit cum Ioanne Arculeo Vltraiect. Episcop.

Guida Amstelia vxore Ioannis Egmondæ domini 18. Ipsa obiit anno 1340.

N.

Arnoldus Egmondanus Iselsteini dominus, filius Ioannis 18. Egmondæ reguli ac Guidę Amstelię reliquit filium

Guilielmum Egmond. filium natu minimum Iselsteini dominũ, qui obiit anno 1451. vnico tantùm relicto filio notho. ei igitur succedẽte Guilielmo fratris Ioannis filio natu secundo 22. Egmondæ domino, qui obiit anno 1483 succedente sibi Iselsteini filio natu secundo

Frederico Egmondano Iselsteinẽsium ac Lerdami domino, primo Buręę Comiti, qui duxit Aleidam Culenburgiã filiam Gerardi Culenburgensiũ reguli, quę ei in dotem attulit ditionem Buranã cum oppido ac Sintmartensdikam, peperitq;

Florẽtium Egmonda. Iselsteini ac Lerdami dominum, Comitem Buranum, dominũ Sintmartẽsdikij, Equitẽ Aurei Velleris, qui duxit Margaretã Berganam filiam Cornelij domini Sevenbergij.

Maximilianũ Egmondanum dominum Iselsteini, Lerdami, Sintmartẽsdikij, Buræ Comitẽ, Equitẽ Aurei Velleris. Duxit Franciscam Lanoiam, quæ peperit——

Anna vxor Iosephi Mõmorancij:de inde Comitis Hornani.

Altera nupsit Roberto Arenbergæ regulo.

Anna Egmondana domina Iselsteini, Lerdami, Sintmartensdikij, Comes Buræ nupsit Guilielmo Nassauio Aurantij Principi, peperitque filium ac filiam

Philippum Nassauiũ Iselsteini, Lerdami, Sintmartensdikij dominum, ac Buræ Comitem.

Mariam Nassauiam.

EXPLI-

EXPLICATIO GENEALOGIÆ EGMONDANÆ.

Vide Junij Bat. tantum c. 19. pag. 328

A. Origo familiæ Egmondanæ diuersa à scriptoribus traditur, vt ferè solent elatæ omnes familiæ initia sua fabulis inuoluere. Sunt qui tradant ab antiquis Frisiæ inferioris Regibus Egmondanos descendere. Alij seriem illam Frisiæ Regum fictam tradunt, cùm nullius recepti scriptoris auctoritate nitatur, ortosque Egmondanos tradunt, à Curatoribus (quos eo tempore Aduocatos appellabant) Abbatiæ Egmondanæ, quam vetustissimæ originis esse certis constat testimoniis, illisque cognomen Egmondanum non ex certæ originis continua descensione, sed ex officio ac munere publico, quod in dicta obibant Abbatia, tandem adhæsisse. Poteris cui placuerit lector opinioni adhærere, cùm sine adulationis suspicione, aut inuidiæ morsu à me ferri sententia nequeat; quanquam inficias ire nō possum ante omnem hominum memoriam, quemadmodum & hodie Arcem Egmondanam, quam vernacula lingua appellant **Thuis van Egmont op de Houte**, quæque ad eam spectant, beneficiario iure possessa semper fuisse ab Abbatia Egmondana. Verùm ne quem offenderemus, à Frisiæ Regibus deducta Egmondanorum origine, genealogiam auspicati sumus.

B. Vuollebrandus periit pugnans contra Caroli Calui Franc. Regis ac Imp. exercitum, quem is miserat contra rebelles Hollandos ac Frisios, quòd Theodoricum primum Holl. Comitem à se datum auxilio Procerum Vuassenariorum eiecissent, idque anno 869. quo ex tempore Egmondij, Vuassenarij, cæterique Hollandiæ ac Frisiæ Proceres bonis omnibus exuti, petita à dicto Theodorico venia, in gratiam iterum recepti, bona sua tanquam à beneficiario patrono, repetere sunt coacti.

C. Reperi in manuscripto libello Betvuoldij huius tempore Egmondanos ob præteritas rebelliones ad inopiam redactos, non inter Nobiles illustri genere natos, sed inter eos qui in populo ob morum probitatem, opes, vitamque ciuiliorem clariores habentur fuisse numeratos. Vide scriptorum diuersitatem. Cumque hoc tempore Abbas Vualterus Gandauo à Theodorico sexto Holl. Comite vocatus, Abbatiam Egmondanam restauraret, mores monachorum corrigeret, ac diuinum cultum à Barbaris perturbatum ad pristinum nitorem reduceret, Betvuoldus hic à dicto Vualtero ac Comite Theodorico inter complures Abbatiæ procuratores (quos eo tempore aduocatos ac tutores vocabant) præcipuè est constitutus, qui Abbatem iuuaret, poteratque hos Abbas cùm placuisset, officio mouere, aliumque eius loco legere. Et quoniam nullus Procuratorum tam enixè Abbatem Vualterum in restauratione diruti Monasterij, opibus ac consilio iuuisset quàm hic Betvuoldus, Abbas ei procurationem confirmauit, deditque in perpetuam emphyteusim regiunculam, (Hollandica lingua vocant **een manche/ ende houf lants met zes woningen**) sex villarum, vbi Arcis Egmondanæ, quam hodie adhuc appellant **opde Houte**, fundamentum iecit, sed morte præuentus absoluere non potuit. Ab hoc Betvuoldo non pauci familiæ Egmondanæ originem ducunt, eumque cognomen Egmondanum assumpsisse asseuerant, ita sensim auctis opibus, vt dominium Egmondanum eius successores emerint, ac nobilissimis per nuptias coniuncti familiis, illustres quoque euaserint.

D. Dodo non contentus paterna successione, contendebat se hæreditarium Abbatiæ Procuratorem esse. Negabat Abbas Vuigboldus ac cæteri Procuratores, donec re ad arbitrium Florentij decimi Holl. Comitis omniumque Procerum delata, ij tandem pronunciarent solùm Holl. Comitem hæreditarium Abbatiæ Procurat. esse, cæteros omnes temporarios, ac minorum negotiorum Curatores, quos Comes ac Abbas pro arbitrio mouere, ac retinere possent. Deinde in Procuratione à Comite ac Abbate Dodo confirmatus, Arcem Egmondanam à patre cœptam, absoluit, obiitque sine liberis.

E. Alar-

E. Alardus hic fratri succedens, periit Scagæ anno 1108. pugnans cum Florentio Holland. Comite contra Frisios, primusque legitur inter Egmondanos Equestri donatus ordine, filiusque eius Gualterus, cum Philippo Vuassenario ac Guilielmo Teilingio, multisque aliis Proceribus enixè studuit, vt Guilielmus Comitis Theodorici frater Holland. Comes nominaretur, cùm contra multi laborarent pro Comite Lonæo, qui Adamam filiam vnicam dicti Comitis Theodorici, vxorem duxerat.

F. Guilielmus hic contra Lulbertum Egmondæ Abbatem insurrexit, multa sibi arrogans. Cumque controuersia Romæ agitata finem non haberet, tandem Guilielmus Holland. Com. arbiter factus, dissidium composuit, Abbatiæ nil detractum. Ipse anno 1234. contra incredulos prope Bremam pugnans occubuit, relictis ex vxore Badeloca filiis duobus, è quibus natu maior Gerardus bis in Palæstinam est profectus, duxitque in vxorem Mabeliam, quæ obiit anno 1262.

G. Hic Gerardus à Comitibus Holl. obsignatas adferens literas, ostendit Florentio Holland. Comiti sese in iurisdictione sua Rinegomia exules omnes recipere posse, modò ij neque incendiarij, neque publici prædatores regiarum viarum forent. Duxit Elizabetham filiam Striæ domini, quæ obiit anno 1296. ipse anno 1300. Guilielmus filius eius natu maximus, post aui mortem factus est Egmondæ dominus, duxitque Margaretam filiam Comitis Blancquehemij, è qua liberis non creatis, obiit anno 1312. successitque illi frater Gualterus, qui duxit Beatricem Dortogæam, obiitque ipse anno 1321.

H. Ioannes 18. Egmondæ dominus, duxit Guidam filiam Gisberti Amstelij Isel-steinēsium domini, cuius mater Maria filia erat notha Guidonis Hannonij Vltraiectensium Episcopi 42. Sepultus est Iselsteini tredecim è Guida relictis liberis. Arnoldus filiorum natu maximus, duxit Iolam filiam Comitis Leumegemij, quæ obiit anno 1437. sepulta apud Iacobitas in Haga Comitis: ipse obiit anno 1409. sepultusque est Iselsteini. Gerardus secundo natu filius, duxit Ioannam filiam Theodorici Raphorstij, dominam D'Ortogæ. Otto quarto natu filius Ballifus fuit Kenemerlandiæ, duxitq; Guilielmam Vuateringiam, deinde Hendricam Rodenburgiam Vueldami dominam, quæ liberos 24. peperit, è quibus inter alios sunt orti Egmondij Kenneburgij. Guilielmus secundo natu filius dominus Zotetmeræ, Zegervuarti ac Zevenhuzæ, duxit Mahteldim Hemmertiam. Albertus sexto natu filius Canonicus fuit Vltraiecti in Collegio D. Virginis. Beatrix filiarum natu maxima, nupsit Gisberto Vianæ Regulo. Altera Gerardo nono Culenburgij domino. Tertia Philippo Vuasseriaræ Regulo. Quarta Bartholomæo Raphorstio. Quinta Buscoducis in Collegio D. Claræ Deo virginitatem dedicauit. Maria sexta filia domina fuit Risvuichi. Bertha natu minima vxor fuit Vualrauij Brederodij fratris Arnoldi, sed non peperit.

I. Ioannes Arnoldi filius natu maximus 20. Egmondæ Regulus, in vxorem accepit, insciis sponsæ parentibus, Mariam filiam Ioannis Arculei 12. cuius auunculi fuere, Guilielmus ac Reinoldus Geldriæ Duces. Peperit Arnoldum, qui post mortem magnorum auunculorum Geldriæ Dux est factus primus è familia Egmondana. Frater eius dominus fuit Egmondæ ac Iselsteini. Hic Ioannes 20. iterum renouauit vetus cum Abbatia dissidium. Sed Guilielmus Bauarus Holl. Comes, cuius sese arbitrio commiserant, sententiam pronunciauit anno 1411. in oppido Schonhauio. Vxor eius Maria Arculea cùm eniti postremum infantem nulla vi nec remediis potuisset, secto ventre cum infante obiit anno 1415. Instituit Egmondæ Canonicos sex, vbi sepultus est anno 1451. frater eius Guilielmus Iselsteini fuit dominus, qui eodem obiit anno, relicto tantùm filio notho Arnoldo. Arnoldus Egmondanus Geldriæ Dux, concessit fratri Guilielmo ditionem Egmondanam ac Iselsteinensem, obtentoque à Geldriæ ordinibus oppido Burensi, ac ab auo Ioanne Arculeo pro dote matris oppido Lerdamo, Schonrevuortio ac Haestrehtio, ea quoq; fratri donauit, qui è Vualburga Meursia Frederici filia septem suscepit liberos. Ipse Gravæ obiit anno 1483. ibiq; est sepultus iuxta fratrem Ducem Arnoldum.

 K. Ioan-

K. Ioannes 23. Egmōdæ dominus, Gubernator fuit Holl. Zel. ac Frisiæ, nomine Imp. Maximiliani primi, succedens Iodoco Lalano in obsidione vrbis Vltraiectensis occiso, qui Maximilianus eum anno 1492. primum Egmōdæ Comitem ac Aurei Velleris Equitem fecit. Emit oppidum cum ditione Purmerendana à Baltazaro Vuolkesteinio, cui eam Imp. Maximilianus dono dederat confiscaram à Montfortij domino, duxeratq; in vxorem Magdalenam filiam Georgij Comitis Vuardenburgij, quæ ei filios quinque ac totidem filias peperit. Frater eius Fredericus Egmond. dominus, fuit Iselsteini, &c. ac Comes Buræ. Guilielmus frater natu tertius, duxit Margaretam Hesvuikiam viduam Petri Vettij, peperitque filias tantùm duas: prima mentis inops erat: altera primò nupsit Comiti Bergio: deinde Comiti Vuarneburgio. Soror natu maxima, vxor fuit Bernardi Comitis Benthemij. Elizabeth Gisberti Bronchorstij: deinde Ioannis ab AA, Bruchouæ domini. Margareta Ioannis Petersomij. Quarta Rodichomi in Veluvua Geldrensi Deo virginitatem dedicauit. Filius eius natu maximus Ioannes quoq; appellatus Eques Aurei Velleris, duxit Franciscam Lutzenburgicam Gaueræ Principem, ac Fiennæ dominam, peperitque liberos tres. Ipse Mediolani apud Insubres obiit anno 1528. Iorianus siue Georgius Antistes fuit Vltraiectensis. Philippus Barræ fuit dominus, obiit sine liberis in Italia anno 1529. Horum soror natu maxima Iodoca nupsit Ioanni Vuassenaræ domino, qui in Frisia periit. Vualburga vxor fuit Guilielmi Nassauuij. Tertia Loſdunæ Deo virginitatem dedicauit. Catharina quarta filia iuncta fuit Georgio Scēnkio Tautenburgæ Regulo, Gubernatori Frisiæ Occidentalis ac ditionis Trans Isulanæ. Quinta coniux fuit Francisci Borselij Cortgenæ domini, sed non peperit.

L. Lamoralus tertius Egmondæ Comes, Princeps Gaueræ ac Eques Aurei Velleris, duxit Sabinam Bauaram filiam Ioannis Comitis Palatini Ducis Hotsruckij, quæ duodecies peperit. Frater eius natu maior Carolus Egmondanus, obiit nondum ducta vxore secutus in Italiam Imp. Carolum quintum ad expeditionem Argerianam.

IN ISELSTEINENSIVM GENEALOGIAM.

M. Anno Christi 1203. ac circiter, vixit Engelbertus Amstelius vir potens ac nobilis iis locis, vbi nunc Amstelrodamum visitur: is filium reliquit Gisbertum Amstelium, qui moriens anno 1225. reliquit Gisbertum ac Arnoldum Amstelium: Gisbertus duxit Bertrandam Iselsteini dominam, secutusque partes Hermanni Vuordani, ac Gerardi Velsij, qui Hermanni filiam in vxorem duxerat, bis pro eis pugnauit. Primò contra Hendricum Antistitē Vltraiect. 38. an. 1252. vbi cladem accepere. Deinde contra Ioannē 40. Antistitem, ac Florentium 16. Holl. Com. qua etiam pugna cùm superati essent, Gisbertus est captus, pauloq; pòst pace inter partes facta liberatus. Sed cùm post aliquot annos decrepitus iam senex contra Florentium quintum Holl. Comitem cum Velsio ac Vuordano coniurasset, eumque captum illi interfecissent, eum cæteris qui fuga erant elapsi proscriptus, omnibus bonis est exutus, vt etiamnum apparet manente in hunc vsque diem vrbe Amstelrodamensi sub potestate Comitis Hollandiæ. Bertranda exulante marito sene, cum filio Arnoldo fugerat Iselsteinum, vbi à Comite Ioanne dicti Comitis Florentij filio per annum fermè obsessa, tandem pacem impetrauit, hac conditione, vt omnia mariti Gisberti Amstelij bona fisco Comitis cederent, sua verò bona minimè, sed liberis Gisberti Amstelij manerent.

N. Arnoldus Egmondanus pòst morte auunculi, Arnoldi Amstelij, Iselsteinensium fit dominus. Guilielmus filius eius natu minimus, duxit Annam Henninam, filiam Iacobi Bossui domini, viduam Iacobi Borselij, sed ipse sine liberis obiit pridie Cal. Ianuarij anno 1451. relicto tantùm filio notho. In Iselsteinensium ditionem successit Guilielmus filius natu minimus fratris sui Ioannis, quo moriente an. 1483. factus est Iselsteinensium dominus filius huius Fredericus Egmond. qui duxit Aleidam filiam Gerardi 12. Culenburgæ domini quæ in dotem ei attulit ditionē Buranam, ac Sintmartensdikum, fuitq;

Frede-

Fredericus cum fratre Guilielmo Neomagi in maxima Turri per triennium captiuus, quod non paucis posteà ciuibus malè cessit. Creatus est anno 1492. ab Imp. Maximiliano primo, primus Buræ Comes, peperitque ei Aleida filium Florentium Iſelſteini, Lerdami, &c. dominum, Buræ Comitem.

PROCERVM LERDAMENSIVM SERIES.

LERDAMENSIVM ditio semper pars ditionis fuit Procerum Arculensium. Dodo enim Heimanni primi filius natu maximus, moriens anno 996. sine liberis Lerdamum cessit fratri suo iuniori Fopponi Arculensium Regulo, apud cuius posteros mansit vsque in annum 1212. Tum enim Ioannes huius nominis quintus Arcul. dominus, fratri Folpardo Lerdamum dedit cum Schonrevuortio ac Hastrehtio, quem scribunt à cacodæmone abductum posteaquam è condicto is certo ei tempore seruiisset, quemadmodum & filium Folpardi Pelgrinum Lerdami dominum, à malo genio cum vndecim familiaribus submersum scribunt, cùm vellet flumen Leccam transmittere: insiliens enim specie nigri caballi, nauem cum omnibus qui ingressi erant demersit. Cumque Pelgrinus liberos non creasset, Ioannes vndecimus Arculei dominus, Lerdamum, Schonrevuortium ac Hastrehtium occupat, mansitque hac in familia vsque ad Ioannem decimumtertium Arculei Regulum. Is enim diu cum Arnoldo Egmondano Geldriæ Duce filiæ suæ Mariæ filio pro eius dote litigarat, tandemque compositione facta dat Ioannes Arculeus Duci Arnoldo nepoti ex filia pro matris suæ dote ditionem Lerdanam, Schonrevuortiam ac Hastrehtiam, pro se suisque successoribus in æternam possessionem, qui exinde ea cum oppido ac ditione Burana fratri Guilielmo Egmondæ Regulo dono dedit, qui tres suscepit filios: Ioannem primum Egmondæ Comitem, Fredericum primum Buræ Comitem, ac dominum Lerdami, Schonrevuortij ac Hastrehtij: cætera in horum Genealogiis cognoscere licebit.

- Adolfus primus Marchæ Comes, duxit Elizabetham Falckonbergicam, è qua sunt nati
  - Engelbertus Marchę Com. suscepit è prima vxore (cuius nomē non reperio), liberos tres: Ex altera vxore (quę fuit è familia Losensi) filiū vnicum.
    - E prima Adolfus Marchæ Comes, genuit è filia Losensi.
      - Engelbertus Marchæ Com. primò duxit filiam Vuezemalę domini: deinde filiam ac hæredem Arenbergæ domini
        - E prima Adolfus Marchæ Co. duxit Mariā filiam ac hæredem Theodori Cliuiæ Comitis
          - Engelbertus Marchæ Com. reliquit ex vxore
            - Isabellam Marcanam vxorem Ioannis Nassauij Comitis.
          - Adolfus Marcanus Canonicus Coloniensis, ac posteà Comes Cliuiæ primus ex hac familia, ac mortuo fratre Com. etiam Marchæ, cuius vxorem ac Genealogiam quęres in Genealogia Cliuiæ.
          - Theodorus Marcanus Canonicus Coloniensis.
        - Engelbertus Antistes Leodiensis.
        - Adelheidis vxor Ioannis Cliuiæ Comitis.
        - Ex altera Euerardus Marcanus Arenbergæ dominus, duxit Mariam filiam ac hæredem, Lodouici Losensis Neufcastellę apud Arduennam dñi, obiitque anno 1387.
          - Ioannes Marcanus Arenbergæ dominus, obiit sine liberis.
          - Euerardus Marcha. post fratris mortem Arenbergæ, Neufcastellæ, Lumaingæ, &c. dominus, primò duxit Mariā Bracquimontiam apud Britones: deinde Agnetē filiam Ioannis Rochefortij, genuitque
            - E prima Ioannes Marcanus Arenbergæ, Lumaingæ, &c. dominus, duxit filiam Comitis Vuarneburgij *
            - Iacobus Seraingæ dominus, obiit sine liber.
            - Filia vna.
            - Ex altera Euerardus Marcanus Rochefortij, Dagimontij, ac Orchimōtij dominus, obiit sine liber.
            - Lodouicus Marcanus Rochefortij dominus, duxit Nicolaam Aspremōtiam *
            - Ioannes Marcanus Canonicus ac Archidiaconus Leodiensis.
          - Gerardus Marcanus genuit filiam tãtùm, quæ nupsit Rogerio Neufvillæ apud Leodios domino.
          - Filiæ duæ.
      - Adolfus Marcanus Prępositus Vuormati. posteà Antistes Leodiensis.
      - Conrardus in pugna periit.
      - Ioannes Canonicus Leodiensis.
      - Engelbertus duxit Isabellam filiam Ioānis Haumalæ ac Louervauxi domini
        - Engelbertus Marcanus Lovervauxi, ac Vogelzangæ dominus, obiit sine liberis.
        - Filia nupta Gerardo Bastonio.
      - Filia nupta Hendrico Heinsbergæ domino.
    - Cōrardus Marcanus Canonicus Leodiensis.
    - Filia nupta Ioanni Bertoutio dño Mechliniēsi.
    - Ex altera Gerardus Marcanus Rekehemi dominus, genuit è filia Neufcastellia apud Arduennam filias tantùm duas
      - Prior nupta filio natu maximo Conrardi domini in Alteren.
      - Altera vxor Berträdi Malę domini.
  - Adolfus Marcanus, sine liberis obiit.

Euerar-

Euerardus Marcanus Arenbergæ dominus, primò duxit Margaretã Bochoutiam: deinde Vuernam filiam Kicbergæ Comitis apud Suauos

- E prima
  - Ioannes Marcan. obiit sine lib.
  - Euerardus Marc. obiit sine lib.
  - Daniel Marcan. obiit sine lib.
  - Robertus Marcan. Arenbergæ dominus, duxit Mahteldim Mõtfortiam Naeltvuici dñam
    - Robertus Marc. Arenbergæ dominus, suscepit è filia Egmõdana
      - Robertus Marcanus primus Arenbergæ Comes. Obiit nullis ex Anna Bergana creatis liberis.
      - Margareta Marcana Arẽbergæ Comes, domina Naeltvuici, nupsit Ioanni Ligneo Barbansonij domino, pepetitque vtriusq; sexus liberos.
      - Filia nupta Langrauio Lichtenbergensi.
    - Nicolaus sine liberis obiit.
    - Iodoca Marcana vxor Com. Vuarnebergij.
  - Euerarda Marcana.
  - Guilielma, Barbara, Anna, Margareta, vxor Comitis Manderscheiij.
  - Helena Marcana.

Robertus Marcanus Esdainæ dominus, duxit Ioannã à Saucì Florengæ dominam, genuerunt

- Robertus Marcanus Esdainæ dominus, duxit Catharinam Crouiacam
  - Robertus Marcan. Esdainæ dominus, duxit hæredem Brainæ domini.
  - Filius 2. Lognij dominus.
  - Antonius Leodij Canonicus.
  - Philippus Archidiaconus Leodij.
  - Philippa vxor Reinoldi Brederodæ domini.
  - Ioannes Saucij ac Iamasij dñs, reliquit filiam tantùm.
- Euerardus Marcan. episcopus, ac Cardinalis Leodiensis.

Guilielmus Marcanus Lumaingæ ac Vuarperæ dominus, capite plexus Traiecti ad Mosam anno 1451 relinquens è Ioanna Schonouia

- Ioannes Marcan. duxit Margaretam Roukeliam, genuitque
  - Ioãnes Marcanus Lumaingæ ac Seraingæ dominus, duxit Margaretam Vuaisenariam, è qua sunt nati
    - Guilelmus Marcanus, Lumaingæ ac Serainæ dominus, obiit cœlebs.
    - Philippus Marc. Leodij Canonicus.
    - Georgius Marcanus.
    - Filia prima nupta Fresi domino.
    - Altera Bausortij domino, apud Atrebates.
    - Tertia Deo virginitatem dicauit.
  - Guilielmus Marcanus Canonicus, ac archidiaconus Leodiensis.
- Guilielmus Marcanus Montbosouij dominus.
- Margareta Marcana vxor Lanceloti Barlamontij Hierges domini.
- Filia altera nupta Faucmontij apud Leodios domino.

Adolfus Marcanus, obiit sine liberis.

Euerardus Marcan. Rocheforuij dominus, obiit sine liber.

Lodouicus Marcan. Neufcastellæ dominus, genuit ex Agnete Rodemarcensi

- Lodouicus Marcanus Herbemontij dominus, liberis non susceptis, è filia notha Imperatoris Maximiliani primi, obiit.

Engelbertus Marcanus, obiit sine liberis.

Philippus Marcanus Canonicus, posteà Rochefortij dominus.

Lodouica Marcana vxor Comitis Coninckſteinij.

Anno Christi 711. imperāte Iustiniano, Francorum Rege Hildeberto, Duce Brabantiæ Pippino Herstallo vixit Theodoricus Cliuiæ dominus (vt eorum volūt credi Chronica) ortus Vrsina Romanorū familia, qui ex hærede Comitis Teisterbantij (de quo consule Genealogiam Heusdanam) vnicam quoque filiam ac hæredem genuit

Beatricem vxorem Heliç Gralij, quem ab Imper. Theodosio fabulantur primum esse factū Cliuiæ Comitem, eique successisse filium

Theodorum 2. Cliuiç ac Teisterbātij Comitē, qui duxit Idā Co. Hannoniæ filiam, obiit anno 742.

Reinoldum Cliuiæ ac Teisterb. Comitē, duxit Aleidam Comitis Arduennç, filiam genuit

Cononē Cliuiæ ac Teisterbanbij Comitem, duxit Alcidam Comitis Aquitaniæ filiam.

Ioannes Comes Cliuiæ ac Teisterbantiæ, vixit an. 798. duxit Michaelem filiā Imper. Constant.

Robertus Comes Cliuiæ ac Teisterb. duxit anno 808. Garinam filiam Ducis Lotharingiæ.

Ioannes 2. sine liberis obiit.

Balduinus Com. Cliuiæ ac Teisterbantij, duxit filiam Comitis Geneuæ ac Prouinciç Lugdunensis,

Luth… Com… uiæ, anno… Berth… liam… Arnu…

Bere… Anti… liens… Loth… gos.

Otto Com. Cliuiæ, mortua sin… Adela Engelberti March. Co… duxit Margaretam filiam Com… neburgij sororem Hendrici A… Coloniensis, peperitq; hæredē…

A.

Arnoldus 4. Co. Cliuiæ, duxit Catharinā filiam Hēdrici Ducis Limburgi ac Comitis Montensis.

Theodoricus 5. Com. Cliuiæ, duxit Mahteldim hæredem domini Dinslakij circa annum 1237.

Theodoricus 6. Com. Cliuiæ, duxit filiam Adolfi Comitis Montensis, è qua est natus

Theodoricus 7. Comes Cliuiç, duxit Ermgardim filiā Ottonis Geldriç Comitis, idque anno 1271.

Theodoricus 8. Comes Cliuiæ, duxit filiam Com. Lutzenburgij

Elizabeth vxor Gerardi Com. Iuliacensis.

Theodoricus 9. Comes Cliuiç, duxit filiam Alberti Ducis Austriæ, è qua sunt nati liberi quatuor

Theodoricus 10 Com. Cliuiæ… Mariam (alij Margaretam ap… filiam Reinoldi primi Geldriæ… peperitque filiam quoque ac h… tantùm vnicam

Ioannes primò Canonicus in … gio. Sed mortuis sine masculis… duxit Margaretam filiam Re… vterque sine liberis obiit.

Elizabeth vxor Reguli Parvue… niorem declarationem Geneal…

Ioannes primus Cliuiæ Dux, Comes Marchæ, duxit Elizabetham hæredem Ioannis Valesij Comitis Neuersij, Rethellij, ac Estampij nepotis Philippi Audacis Burgund. Ducis, è qua sunt nati

Ioannes 2. Dux Cliuiæ, Comes Marchæ, duxit Vuichundim, filiam Lantgrauij Hassiæ, è qua sunt procreati

Ioannes 3. Dux Cliuiæ, Com. Marchæ, duxit … hæredemq; vnicam Guilielmi Ducis Iuliaci a…

Anna vxor Philippi Comitis Vualdechi.

Engelbertus puer obiit.

Engelbertus Comes Neuersij, Auxerræ, Rethellij, ac Estampij factus à Franc. Rege Lodouico 12. Dux Neuersij. Duxit Carolam filiam Ioannis Comitis Vendomæ, peperit

Carolum Neuersij Ducem, qui è Maria filia Ioānis Albrethi Comitis Lavallæ apud Britones, suscepit

Francis… Neuers… garetā… genuitē…

Theodoricus, alij Philippum appellant, Archiepiscopus Rhemensium.

Adolfus, nonnulli Gerardum nominant, Canonicus Leodij in Collegio D. Lamberti.

Maria desponsata Duci Sabaudiæ, obiit antequam nuberet.

Adolfus Rauastaini Regulus, duxit primùm Annam Burgundicam filiam notham Philippi Boni Burgund. Ducis, eaque sine liberis mortua Beatricem filiam Ioannis filij secundo natu Regis Lusitaniæ, qui Dux erat Coimbriæ

Philippus Rauastaini Regulus, dux… filiam Lodouici Lutzenburgij Co.… Parisiis capite plexā, obiitque sine l…

Margareta nupsit Com. Vuirtenbergio.

Catharina Arnoldo Egmondano Duci Geldriæ.

Elizabeth Comiti Svuartzenburgio.

Agnes Regi Nauarræ.

Helena Duci Br…

Maria Carolo D…

ardis
es Cli-
duxit
837.
am fi-
Imper.
lfi.

garius
tes Tul
s apud
arin-

Balduinus 2. Co. Cliuiæ, duxit anno 923. Mahtildim filiã Ducis Saxoniæ, è qua sunt nati.

Arnoldus Com. Cliuiæ duxit Aleidam filiam Vuiemanni Comitis Zutphaniæ.

Mahteldis vxor Colonij.

Vuicmannus Comes Cliuiæ, duxit Cunigundim filiam Lantgrauij Thuringiæ.

Adela vxor Godefridi tertij Curatoris Geldriæ.

Conradus Comes Cliuiæ, duxit Catharinã filiam Comitis Seinæ

Theodorus 2. Cliuiæ Comes, duxit Agneté filiam Comitis Schuvuébergij

Theodoricus 3. Com. Cliuiæ, duxit Catharinam Com. Heinebergæ filiã, sed obiit sine liberis.

Arnoldus 2. Comes Cliuiæ, duxit Margaretam filiam Ducis Sueuiæ.

Theodoricus 4. Com. Cliuiæ, duxit Ioannam filiam Godefridi Ducis Brabant.

Aleida vxor Com. Marcani.

Margareta nupsit Com. Areutsbergio.

Arnoldus 3. Comes Cliuiæ, duxit Aleidam filiam Florentij 3. Com. Hollandiæ ann. 1203. *

Aleida vxor Theodorici 7. Comitis Holland.

liberis
n. filia,
. Vuar-
tistitis
vnicam

Ermgardim, nonnulli malè Ioannam vocant, vxorem Ioannis vndecimi Arculei Reguli, cui liberos nouem peperit

Ioãnes sine liber. obiit.

Otto Arculei dñs. Lege declarationem Arculeam sub litera B.

Adolfus 2. Com. Cliuiæ ac Marchæ factus est anno 1417. in Concilio Constantiensi ab Imp. Sigismundo primus Cliuiæ Dux. Duxit Agnetem filiam Roberti Bauari quę non peperit: deinde Mariam filiam Ioannis Intrepidi Burgúd. Ducis, quæ liberos decem peperit *

, duxit
ellant)
Ducis,
eredem

Margaretam (nonnulli Mariã nominãt) vxorem Adolfi 9. Com. Marcani, cui illa peperit

Engelbertum Marchæ Comitem.

Adolfum Marcanum electum Colonię Episc. ac Monasterij, quibus relictis factus est Co. Marchæ, ac Cliuię Ordinum consensu, ac Imp. Caroli quarti dono. Duxit Margaretam filiam Gerardi Co. Iuliaci ac Montium. vide declarationem Arculeam sub litera B.

Ioãnes Dynslakij dñs, obiit sine lib.

Gerardus Marchæ Comes sine liberis obiit.

Theodoricus Dinslakij dominus, sine lib. obiit.

Margareta altera vxor Alberti Bauari Holland. Com. non peperit.

Altera filia vxor fuit Imp. Vuēceslai, nō peperit.

Beatrix nupsit Comiti Meursio.

Catharina Regulo Morenberchio.

Fuere adhuc filij quatuor, ac filiæ quinque, de quibus nil reperi.

ammo Coloniensium Colle-
liberis fratribus Co. Cliuiæ,
noldi 2. Geldriæ Ducis, sed

sij cui liberos peperit. Sed perlege ad huius rei intelligentiam ple-
giæ Arculeæ in litera B.

Mariã filiam
: Montium.

Guilielmus Dux Cliuiæ, Comes Iuliaci, Marchæ, ac Montium, duxit Mariã filiã Ferdinandi Austriæ Ducis ac Bohemiæ Regis.

Carolus vxore nō ducta Romę obiit.

Ioannes electus Antistes Monasteriensis.

[illegible] Duci Bipontino.

Maria Leonora vxor Alberti Brandeburgij, Ducis Prussiæ.

[illegible] adhuc innupta.

Anna vxor Hendrici octaui Anglorum Regis.

Sibylla nupsit Ioanni Frederico Duci Saxoniæ Imperij Electori.

um Ducem
, duxit Mar
Borboniam,
ue

Franciscum Eusij Comitem, qui anno 1563. pugna Dreusana sine liberis obiit.

Iacobum Ilæ Marchionem Neuersij Ducem; obiit sine liberis.

Hendrica Dux Neuersij vxor Lodouici Gonzagæ.

Catharina Comes Eusij primò nupsit Antonio Crouiaco Principi Portiano, eoque mortuo Hendrico Lotharingo, Guisæ Duci.

Maria Marchio Ilæ, Comes Baufortij, vxor Hendrici Borbonij Principis Condeani.

t Frãciscam
ani D. Pauli
beris.

insvuicensi.

ci Aurelianorum.

Engelbertus, cum alia sorore infantes obiere.

COMITVM DVCVMQVE GELDRIÆ AC ZVTPHANIÆ GENEALOGIA.

B.

Otto Nassauuius, primò duxit Adelheidam filiam hęredemq; Vuichardi postremi Geldriæ Curatoris, quæ ei peperit filium Gerardum: deinde Sophiam filiam Vuichmanni Comitis Zutphaniæ, quæ filium peperit Gerlacum.

Gerardus Com. Geldriæ, duxit Hadevuinim filiam Florentij 2. Com Holl. obiit 1131.

Gerlacus nullis è filia Ducis Saxoniæ, susceptis liberis, fratri Gerardo Zutphaniā reliquit.

Hendricus Comes Geldriæ ac Zutphan. duxit Seiuaram filiam Godefridi 3. Brabantiæ Ducis, obiit anno 1162.

Gerardus Co. Geld. ac Zutph. obiit sine liberis.

Otto Com. Gel. ac Zutphan. genuit è Richarde filia Comit. Iuliaci,

Otto electus Vltraiect. Antistes, obiit anno ætatis 23.

Gerardus 3. Co. Geldriæ ac Zutphaniæ, duxit Richardim filiam Com. Nassauuij

Hendricus duxit Aleidam filiam natu maximā Theodorici 7. Com. Holland. sed vterque breui sine liberis moriens, Rynsburgi sunt conditi.

Adelheida nupsit Guilielmo primo Comiti Holland.

Margareta vxor Adolfi Com. Marcani.

Otto 3. Comes Gel. ac Zutph. duxit Philippā Fani D. Pauli Co. filiam. Cinxit hic muro Ruremondam, Arnhemum, Hardevuicum, Bommelum, Gochtum, Vuageningam.

Hendricus Geldrius Antistes Leodiensis.

C.

Reinoldus factus est ab Imper. Lodouico Bauaro an. 1339 primus Geldr. Dux. Duxit Ermgardim Ducis Limburgi filiam: deinde Margaretā filiam Guidonis Comitis Flandriæ, quæ peperit

Ermgardis Geldria vxor Theodorici 7. Com. Cliuiæ.

Reinoldus 2. Dux Geldriæ Com. Zutph. primò duxit Sophiam filiam Florentij Bartoltij postremi Mechliniæ domini: deinde Leonoram filiā Eduardi Angl. Regis. obiit ipse ann. 1344.

Elizabeth vxor Adolfi Comitis Mōrium: deinde Frederici Austriaci Imperatoris, huius nominis tertij, cui non peperit.

Maria nupsit Theodorico Co. Com. Cliuiæ.

Guido.

Philippus.

Peperit Sophia Reinoldus 3. Dux Geldriæ, Com. Zutphan. liberis non genitis è Maria Brabantica, obiit 1361.

D.

Eduardus Dux Geldrię, Co. Zutph. despōsata Catharina filia Alberti Bauari Co. Holl. ea nō ducta sine libes. obiit.

Margareta primò nupsit Godefrido Co. Loneo: deinde Ioāni Co. Cliuię fratri Theodorici decimi. Tertiò Ioanni Blosij Co. nullique peperit.

Maria vxor Guilielmi primi Iuliacensium Ducis, cui peperit filios duos ac filiam. vt sequens docet Asteriscus *

E.

Guilielmus Dux Geldriæ, Comes Zutph. duxit Catharinam Hollandam viduam auunculi Eduardi, sed ipse sine liberis obiit.

* Reinoldus 4. Dux Geldriæ, Com. Zutph. ducta filia Atrebatensi, sine liberis etiam obiit.

Maria Dux Geldriæ, Com. Zutph. nupsit Ioanni decimotertio Arculensium Regulo, cui peperit

Guilielmum Arculeum Gorinchemi interfectū anno 1417. nullis relictis liberis.

Mariam vxorem Ioannis vigesimi Egmōd. Reguli, cui filios peperit duos, ex postremo secta, cū infante periit.

Arnoldus Egmondanus Geldriæ Dux, Comes Zutphaniæ, duxit Catharinam filiam Adolfi Marcani Cliuiæ Ducis. Obiit mense Februario anno 1473.

Guilielmus Egmondæ, Isselsteini, Lerdami, ac Buræ dominus, cuius Genealogiam lector inspicere potest suo loco.

Adolfus Dux Geldriæ nomine tenus, Comes Zutphaniæ, duxit Catharinam Borboniam. Interfectus est prope Tornacum leui in pugna anno 1477. cum ei essent è Catharina nati

Eduardus puer obiit.

Catharina innupta obiit.

Maria nupsit Regi Scotorum.

Margareta vxor fuit Ducis Bauariæ.

Carolus Egmondanus Dux Geldriæ ac Iuliaci, Comes Zutphaniæ, nullis susceptis liberis ex Elizabetha Luneburgia. successit ei Imper. Carolus quintus Belgarum Princeps, excepta ditione Iuliacensi, quæ cessit Guilielmo Marcano Cliuiæ Duci, cuius mater filia postremi Iuliacensium Ducis fuit. Reliquit Carolus Egmondanus liberos nothos complures, quorum pars maior matrimonio sunt iuncti, ac liberos pepetere.

Philippa Geldra nupsit Reinero Duci Lotharingiæ. Plærique hanc Annam appellant, nonnulli Catharinam, sed vtrique malè.

A. Liquide apparet ex huius Theodorici liberis Cliuiam beneficium Imperij fuisse,quod ad filias non transit. Scio amice lector quàm non paucis locis scriptores non solùm de Comitum Cliuiæ nominibus, sed & temporum ratione inter se discrepent: æqui boniq́ue consules quod nobis missum à domino Atnoldo Vuahtendonckio Leodij in Collegio D. Martini Canonico, tibi hic offerimus. Non tamen est quòd dubites de Genealogiæ Marcanæ veritate. Marca Comitatus est factus anno 1122. quemadmodum & Berga ab Imp. Hendrico quinto. Sed anno 1339. Imp. Lodouicus Bauarus Geldriam ac Bergam Ducatus titulo cohonestauit.

B. Primi Geldriæ Reguli Curatoris titulo contenti paruos possidebāt limites, si conferas cum Geldriæ nostri temporis finibus, donec hic Otto Nassauuius, vt nonnulli volunt, regioni Comitis titulum communicasset. Sed Franciscus Irenicus, qui Latinè de superiori ac inferiori Germania scripsit, dicit Imp. Hendricum Aucupem anno 935. Geldriæ Comitatum instituisse, nominatq́ue primum Comitem Begtinum, alterum Mendosum. Exinde pulsos à Danis ac Nortmannis Geldriæ Comites, successores eorum Curatorum resumpsisse titulum, donec Otto Nassauuius ducta Adelheida Comitis titulum repetiisset, non attulisset, quem exinde seruauere donec ad Ducatum eueherentur. Hollandię Chronica volunt Imperatorem Hendricum tertium Geldrię Comitatum instituisse anno 1079. statuentes hunc Ottonem Nassauuium primum Geldriæ ac Nassauij Comitem. Lectori quod lubet sequi liberum relinquo.

C. Reinoldus hic (vt scribunt Geldrij) post mortē Hermanni Ducis Limburgij sine liberis mortui verus erat Limburgi hęres. Negabat autem Brabantię Dux, ortoq́ue ea de causa inter eos bello, Reinoldus pugna superatus capitur, nec dimittitur antequam Duci Brabantiæ cessisset ius omne quod in Limburgensi ac Vuassenburgensi ditione allegare poterat. Tandem infelix Princeps à proprio filio captus in carcere anno 1325. obiit.

D. Hic Eduardus conatus fratrem Reinoldum pellere, ciuilis belli auctor Geldriis fuit. Pro Eduardo stabant Bronchorstij. cum Reinoldo Hecherij, sæpiusq́ue coniurata nobilitas inter se conflixit eo euentu, vt tandem Reinoldus captus ac per decennium detentus non dimitteretur nisi mortuo Eduardo, quem cùm breui esset secutus, coniuratæ factiones iterum arma sumunt, Hecheriis pro Margareta, Bronchorstiis pro Maria eorum sororibus facietibus. Sed cùm tandem Margareta sine liberis etiam diem clausisset, ac Maria necessariò successisset, arma posuere. Nupserat Maria Guilielmo primo Iuliacensium Duci fratri Arnoldi sine liberis mortui. Erexerat Imp. Lodouicus Bauarus ditionem Iuliacensem anno 1329. in Marchionatum, sed Imp. Vuencesłaus Lutzenburgius anno 1388. Ducatum fecit. Hic Guilielmus Dux Iuliaci, ac causa vxoris Mariæ etiam Dux Geldriæ is fuit, qui cum Philippo Audace Burgundiæ Duce, ac Ioanna Brabantiæ Duce bellum gessit pro oppido Graua ac castellis Milla, Guhta ac Gangellum, vt narrauimus in vita dicti Philippi Audacis anno 1387. 1388.

E. Infelix hic Dux Arnoldus captus à filio Adolfo, per sexennium non satis honesta in custodia fuit detentus. Tandem liberatus admonitione Papæ, Imp. ac maximè opera Caroli Pugnacis Burgund. Ducis ac Belgarum Principis, ea de causa illi Geldriam ac Zutphaniam vendidit, testamentoq́; hæredē quoque instituit, possedità; Carolus dictas regiones quoad vixit, vt in eius vita descripsimus. Post mortem verò Caroli Maria eius filia Adolfo paternas ditiones restituit, successitq́ue illi filius Carolus Geldriæ Dux, &c. qui primò cum Belgarum Principibus è familia Austriaca bellum pro Geldriæ Ducatu gessit: sed tandem cum Imp. Carolo quinto hac conditione pacem fecit, vt si nullis relictis legitimis liberis diem supremum obiisset, Geldriæ ac Zutphanię hæreditatem nullus

præter

præter dictum Imperatorem Carolum aut eius hæredes, adiret. Cumque Carolus Geldriæ Dux, legitimis non procreatis liberis, è viuis decessisset, Guilielmus Cliuiæ Dux, causa matris sese proximum Geldriæ hæredem dicebat, quod negari non poterat, si non obstitisset venditio ac testamentum Ducis Arnoldi, quæ ius propinquitatis, imò & sanguinis excludebant, eo magis quòd venditio accessisset Gerardi Iuliacensium Ducis, filiique eius Guilielmi, quod ad Geldriæ ac Zutphaniæ ius spectabat, confirmataque hæc omnia erant, consensu, subsignatione, ac sigillo Imperatoris Sigismondi Lutzenburgij, qui dictas venditiones sua auctoritate ratas habuerat, ac confirmarat, quarum rerum documenta cum aliis quibusdam, tum sunt exhibita, ac posteà prælo commissa, adiunctæque sunt rationes Cliuiæ Ducis ac Imperatoris Caroli quinti, impresso primùm hoc libello Norimbergæ apud Ioannem Petræum, deinde Antvuerpiæ penes Martinum Mæram anno 1540. His omnibus non obstantibus Guilielmus Cliuiæ Dux deceptus inani spe immensi auxilij, quod illi adhuc adolescenti sesquipedalibus Franci verbis inflatis pollicebantur buccis, maiorem Geldriæ partem Carolo quinto Imperatore in Italiam profecto, occupat. Sed eo iustis cum viribus reuerso, ac Dura munitissimo Cliuiæ oppidò cum præsidio vi expugnata, Guilielmus viribus diffidens, ac à Francis verba sibi dari conspiciens, impetrata ab Imperatore venia, renunciatoque Gallico fœderi, ac aliis omnibus quæ contra eius maiestatem pepigerat, nouum cum Imperatore facit, filiam fratris eius Ferdinandi Bohemiæ Regis in vxorem ducit, cedens in vniuersum omni actione Geldrica, ac Zutphanica, ex quo tempore ij imperium Principum Austriacorum, non sine læta pace, multis annis agnouere.

COMI-

COMITVM HOLLANDIÆ, ZELANDIÆ AC FRISIÆ GENEALOGIA.

A.

Theodoricus primus Hollandię, Zelādiæ ac Frisiæ Comes, institutus à Rege Frācorum ac Imp. Romanorū Carolo Caluo, Caroli magni nepote, anno Christi 862. reliquit filium

Theodoricum 2. Holland. Zeland. Frisię Comitem, obiit anno 988. octauo Septembris die, cùm ei essent ex vxore nati

Arnulfus Co. Holl. Zel. Frisiæ, obiit ann. 993.

Egbertus Archiep. Treuerēsis.

Aleida Hollandica.

Theodoricus 3. Co. Holl. Zel. Frisiæ, obiit 1039.

Sifridus præfectus Kenemerslandiæ, à quo Brederodij ac Teilingij se ortos ferunt.

Theodoricus 4. Co. Holl. Zel. Frisiæ, obiit 1048. sine liber.

B.

Florētius Co. Holl. Zelandię, Frisiæ, è quo sunt nati

Theodoricus 5. Co. Hol. Zel. Frisiæ, obiit an. 1092.

Albertus

Florentius.

Petrus Hollandicus.

Florētius 2. Com. Holl. Zel. Frisię. Obiit anno 1123.

Mahteldis Hollandica.

Theodoricus 6. Co. Holl. Zel. Frisiæ, obiit 1163.

Florentius.

Simon.

Hadevuidis.

Florentius 3. Co. Hol. Zel. ac Fris. obiit anno 1190.

Otto.

Balduinus.

Theodoricus

Pelgrinus.

Sophia.

Hadevuidis.

Petra.

C.

Theodoricus 7. Com. Hol. Zel. Fris. obiit 1203.

Aleida obiit sine liberis.

Ada obiit sine liberis.

Guilielmus 1. Com. Hol. Zel. Fris. obiit 1223.

Florentius.

Robertus.

Beatrix.

Elizabeth.

Aleida.

Margareta.

Florentius 4. Co. Holl. Zel. Frisiæ, obiit anno 1251.

Theodoricus.

Otto.

Richardus.

Guilielmus.

Filia alia.

Guilielmus 2. Holland. Zeland. Frisiæ Comes, ac Ro. Imp. obiit anno 1255.

Florentius.

Aleida.

Margareta.

Florētius 5. Comes Hol. Zel. Frisię, interfectus est à Gerardo Velsio ac Hermsnno Vuorsdano, anno 1196. cùm esset ex eo natus

D.

Ioannes 1. Com. Holl. Zel. Frisiæ, obiit sine liber. an. 1300 successitq; ei Ioannes 2. Hannoniæ Com. natus ex Aleida filia Florētij 4. Holl. Com. sorore Guilielmi 2. Hol. Co. ac Rom. Imp.

Ioānes 2. Co. Hānoniæ, Holl. Zel. Fris. natus ex Ioāne Auennēsi Comite Hannoniæ (filio notho Margaretæ Comitis Flandriæ ac Boscharti Auennēsis Præpositi ac Canonici in Collegio D. Petri Insulis eius tutoris) ac Aleida filia Florentij 4. Co. Holl. sorore Guilielmi 2. Com. Holl. ac Romān. Imperat. Obiit hic Ioannes anno 1305. cùm ei essent nati

Guilielmus 3. Co. Holl. Zel. Frisiæ, ac Hannoniæ, obiit anno 1336.

Ioannes.

Ioannes.

Hendricus.

Margareta.

Aleida.

Maria.

Mahteldis.

Guilielmus 4. Co. Holl. Zel. Frisiæ, ac Hannonię, obiit sine liberis anno 1344.

E.

Margareta Com. Holl. Zel. Fris. ac Hannoniæ, peperit Imperatori Lodouico Bauaro

Ioanna.

Philipps.

Guilielmus 5. Co. Holl. Zel. Frisiæ, ac Hannoniæ, obiit mēsis inops sine liberis, anno 1377.

Albertus Bauarus Com. Holl. Zel. Frisiæ. Hannoniæ, obiit 1404.

Lodouicus Bauarus.

Guilielmus 6. Co. Holl. Zel. Fris. ac Hanno. Obiit 1417. relicta filia ac hærede vnica

Albertus puer obiit.

F.

Ioānes electus Leodiēsium Antistes, Co. Hol. Zel. Fris. Hanno. obiit sine lib. 1424.

Margareta vxor Ioannis Intrepidi Burgundiæ Ducis, cui peperit ——

Catharina sine liberis obiit.

Anna sine liberis obiit.

Ioanna Bauara.

Nothi.

Adrianus Bauarus Papendrethi interfectus.

Guilielmus Bauarus primus Schagę dominus, vnde horum origo.

Iacoba Bauara Co. Holl. Zel. Frisiæ ac Hanno. obiit sterilis anno 1436. succedente amitæ eius Margaretę filio Philippo Bono Burg. Duce, quāquā ipsa quater nupsisset.

Philippū Bonum Burg. Ducem, Imperij Belgici conditorem. Inspice eius genus in Genealogia Regum Frāciæ stirpis Capetiæ, vbi sex eius sorores reperies: genuit

Carolum Pugnacē Burgundionum ac Belgarū Principē, qui ex Isabella Borbonica vnicam tantùm reliquit filiā ac hæredem

Mariam Burgūd. vxorem Maximiliani primi Rom. Imp. ac Austriæ Ducis, causa harum nuptiarum Principē Belgarū, cui peperit

Philippū Principē Belgarū, suscepit è Ioanna Hisp. Regina ——

Margaretā primū vxorem Ioannis Hisp. Regis, deinde Philiberti Sabandiæ Ducis.

Carolus 5. Imp. Hisp. Rex, Belgarum Princeps, suscepit ex Isabella Lusitana. Obiit 1558.

Ferdinandus Rex Bohemiæ Dux Austriæ.

Maria.

Leonora.

Elizabeth.

Catharina.

Ferdinandus infans obiit.

Philippus Monarcha Hisp. Princeps Belgarum, duxit vxores quatuor, è quibus tres peperere, eas in Genealogia Brabantica reperies.

Ioanna.

Maria.

Nothi.

Margareta.

Ioannes Austriacus nōdum ducta vxore obiit 1578.

A. Hollandia Bataviæ nomen amisit, cùm Dani ac Nortmanni Gallias vastantes ibi pro parte aliquandiu sedes fixissent. Videntes enim regionem esse palustrem, Hollant, quod cauam sonat terrá, appellauere, obtinuitq; in hunc vsq; diem obliterato Batauiæ nomine ea hic vox, vnica apud Geldros peninsula Batauiæ relicto nomine, quá illi Betouwe vocát. Interea Danis ac Nortmánis nondum à sæuitia cessantibus, Caroli magni successores variis distracti bellis nó omnibus in locis iis resistere poterát. Quare viris bello expertis ditiones varias, seruato Patronali iure, dono dederúr, vt suis quisq; finibus Imperium ac Fráciæ regnum defenderet. Hac ratione anno 850. Flandria Forestteriú accepit, ac anno 862. Hollandia Comité à Carolo Caluo, nimirum Theodoricú primum, qui ab Hollandis pulsus à dicto Carolo restituitur. Ædificauit Egmondę monasterium ex ligno, virginesq; puellas in eo statuit: duxit Genam filiam Pippini Regis Italiæ. Theodoricus 2. domitis Frisiis coëgit eos monasteriú Egmondanú, quod exusserant, ex lapide restituere, in quo deinceps viros collocauit: suscepit ex Hildegarde Lodouici Franc. Regis filia Arnulfum, qui Lutgardim duxit filiá Theophanis Imp. Constát. impetrauitq; ab Ottone 3. Imp. vt Hollandia Franciæ clientela liberata, exinde Imperij beneficiú esset. periit Vuinkelij interfectus à Frisiis Occidétalibus: filiusq; eius Theodoricus tertius natu maximus, duxit Vuitelhildim filiam Imp. Ottonis secundi, primusque contra Vltraiectenses bellum gessit, obiit 1039. filiusque eius Theodoricus 4. Dordraci sagitta ictus, obiit sine liberis, cùm nouem annos Hollandiam rexisset. Hi Comites Egmondæ sunt sepulti omnes.

B. Florentius mortuo fratre fit ex Comite Oriétal. Frisiæ Co. Holl. duxit Gertrudim Hermanni Saxo. Ducis filiá, interfectusq; Hemerti. Gertrudis nupsit Roberto Frisio Co. Flandrię, cui liberos sex peperit. Cùm Hol. ac Fland. aliquandiu in pace rexissent, Godefridus Gibbosus Lotharingiæ Dux concitatione Episcopi Vltraiect. 21. eos cum quatuor liberis dicti Florentij Co. Holl. Hollandia exegit, ac in Flandriá fugere coëgit: Gibbosus verò condito oppido Delfensi anno 1071. cùm quinquennio Hollandiam obtinuisset, Antuerpiæ aluum exonerans, à Theodorici quinti Com. Holl. famulo venabulo per latrinam adeò in ano vulneratur, vt Traiecti ad Mosam 1075. obiret, nullis relictis liberis. Theodoricus 5. in Holl. restitutus, duxit Vuitelhildim filiam Frederici Ducis Saxoniæ: tres eius fratres canonici fuere Leodij in Collegio D. Lamberti. Florentius 2. dictus Pinguis, duxit Petram Theodorici Saxoniæ Ducis filiam, quæ Abbatiam Rynsburgi condidit, soror eius nupsit Duci Aurelianorum. Theodoricus sextus, duxit Sophiam Com. Palatini ad Rhenum filiam, soror eius nupsit Gerardo Geldriæ Comiti. Florentius tertius, duxit Adam Schotorum Regis filiam, proficiscens cum Imp. Frederico Barbarussa in Syriam ibi obiit, frater eius Otto Comes fuit Benthemij: Balduinus Antistes Vltraiectinus: Theodoricus Domprostius ac posteà etiam Episcopus Vltraiectinus: Pelgrinus gubernator Hollandiæ: Sophia Abbas Fontanellæ: Haduidis ac Petra sacræ virgines.

C. Theodoricus septimus, duxit Aleidam Theodorici Cliuiæ Comitis filiá, genuitq; filias duas: Aleida natu maxima nupsit Hendrico Geldrio, obiitq; sterilis ante patrem, sepulta Rynsburgi. Ada mortuo patre, nupsit inuitis ac insciis Hollandorú ordinibus, opera matris, Comiti Lonæo, qui tandé Hollãdia fuit exactus ab vxoris suæ patruo Guilielmo primo, moriente paulò pòst quoq; sine liberis Ada. Duxit Guilielmus primus Aleidam filiá Ottonis Geldriæ Co. Frater Florétius Domprostius fuit Vltraiecti: Robertus Præfectus Kenemerlandiæ: Margareta nupsit Co. Cliuiæ. Florétius 4. duxit Mahteldim filiam Hendrici Brabantiæ Ducis, occisus est ludicro equitum decursu à Clermótij Duce, vxor eius Abbatiam Lugdunésem prope Hagam Comitis fundauit: frater Otto Antistes fuit Vltraiectensis. Theodoricus Præfectus Hollandiæ: soror Abbas Rynsburgi. Richardus Delfis Abbatiam Konynxveldiam ædificauit. Guihelmus 2. duxit Elizabetham Bruinsvuikanam, annoq; ætatis vigesimo Ro. eligitur Imp. Transtulit Hollandiæ Concilium Sgravazanda, Hagam Comitis, regiumq; ibi Palatium ædificare cœpit, periitq; in Frisia, sepultus est Middelburgi apud Zelandos: frater eius Florétius gubernator fuit Holland. Aleida nupsit Ioãni Comiti Hannoniæ, cuius filius Ioánes Comes quoq; factus est Holl. Ze. ac Frisiæ: Margareta vxor fuit Co. Hennebergij. Florentius 5. puer erat sex mésium,

cùm

cùm pater à Frisiis interficeretur, rexeruntque eius nomine Hollandiam mater ac patruus, donec adolesceret: tum ducta Beatrice filia Guidonis Com. Flandriæ, genuit filios septem, ac quatuor filias, è quibus ad pubertatem tantùm peruenit Ioannes, qui palatium Hagense auxit, ac à Cliuiæ Duce supremá potestatem ditionis Heusdanæ ac Altenaensis anno 1296. obtinuit, interfectusque est à Gerardo Velsio, ob vim vxori illatam, adiuuante Hermanno Vuordano, Gisberto Amstelio, ac plerisque aliis viris nobilibus, sepultusq; est Rynsburgi, Hollãdis paulò acerbiùs, quàm res exigebat, mortẽ eius vindicãtibus.

D. Ioannes primus duxit Elizabetham Eduardi primi Angl. Reg. filiam, obiitque anno 1300. sine liberis, sepultus Rynsburgi, successitq; ei Ioannes Hannoniæ Comes filius Aleidæ sororis Guilielmi 2. Holland. Com. suscepitq; ex Philippa Comitis Hendrici Lutzenburgij filia Guilielmum 3. qui duxit Ioannam filiam Caroli Valesiorũ Comitis. Frater eius Ioannes dictus immitis, periit sine liberis pugna Cortracensi anno 1302. pugnans pro Frãcis. Alter frater Ioãnes Dominus fuit Baumontij, Tolæ, Gaudę ac Schonhauij, cuius vnicam filiam ac hæredem duxit Lodouicus Blosij Comes, peperitque ei filios tres, vt in Genealogia Blosiã apparet. Frater tertius Hendricus Canonicus fuit Cameraci. Margareta nupsit Roberto Artesio. Aleida Clermontij Comiti. Maria Comiti Borboniæ. Mahteldis Niellæ Regulo. Guilielmus quartus, duxit Ioannam filiam natu maximam Ioannis tertij Brabantiæ Ducis, periitque prope Staueram, à Frisiis occisus, relicto tantùm filio notho Daniele Pulano. Soror eius Ioanna nupsit Comiti Iuliacensi. Philippa Eduardo tertio Anglorum Regi, cuius stemma inspicere lector potes.

E. Margareta nupsit Lodouico Bauaro Comiti Palatino ad Rhenum Imp. peperitq; Guilielmum 5. qui duxit Mahteldim Lancastræ Ducis filiam, quæ non peperit, quòd paulò pòst mente captus per 19. annos in Palatio Hagensi custodiretur: moriens anno 1377. sepultus est Valencenis in Hannonia, ciusque tempore factiones Houckorum ac Cabbeliauorum sunt ortæ, quòd initio regni ei cum matre non conueniret, quare scissi in duas partes Hollandi, qui cum matre faciebant, Houckij vocabãtur; qui cum Guilielmo, Cabbeliaui. Successit illi frater Albertus, qui duxit Margaretam filiam Ducis Brigæ apud Polonos, quæ liberos septem peperit: deinde filiam Comitis Cliuiæ, quæ non peperit, sed ædificauit monasterium Iacobitarum in Haga Comitis, vbi sepulta quiescit. Albertus sepultus est cum priore vxore in Sacello Palatij Hagani. Guilielmus 6. primò duxit Mariam filiam Caroli 7. Franc. Regis, quæ non peperit: deinde Margaretam filiam Philippi Audacis Burgund. Ducis, quæ vnicam hæredem filiam Iacobam peperit, quæ quater nupsit, ac è nullo susceptis liberis, obiit anno 1436. primus eius maritus fuit Ioannes Delphinus filius Caroli 7. Franc. Regis. Alter Ioannes 4. Brabantiæ Dux. Tertius Hunfredus Clocestriæ apud Anglos Dux. Quartus eius beneficiarius Cliens Franciscus Borsellius. sepulta est in Haga Comitis iuxta auum Albertum.

F. Ioannes electus Leodiensium Antistes, eiurata dignitate, fit Comes Holland. &c. Duxit Elizabetham Lutzenburgicam viduam Antonij Burgundi Brabantiæ Ducis, obiitque sine liberis ante cognatam Iacobam, quam Hollandia exegerat, testamento hæredem in solidum scribens Philippum Bonum Burgund. Ducem ex sorore Margareta natum. Soror Ioannis Catharina nupsit Eduardo: deinde Guilielmo Geldriæ Ducibus, sed obiit sterilis. Anna nupta Vuenceslao Lutzenburgio Bohemiæ Regi, ac Imper. non peperit. Ioanna vxor Alberti Ducis Austriæ peperit filium Albertum Imperatorem.

Vides hîc lector qua ratione Holland. Zeland. Fris. Hannoniæ Comitatus per filias descenderint à prima stirpe in familiam Hannonicam, deinde in Bauaricam, ex ea in Burgundicam, ac postremò in Austriacam.

(vulgò Bergen opt Zoom) imper

Gerardus Vuezemalus conditor oppidi Bergarũ ad Schaldim (vulgò Bergen opt Zoom dicunt) primus eius dominus, reliquit ex vxore filios duos

Arnoldus Vuezemalus Bergarum ad Schaldim dominus, genuit ex filia domini Bouterzemij filias duas

Mahteldis Vuezemala, primò nupsit Alberto Vorneo: deinde Reinero à Clebes, peperitque Alberto filiã vnicam

Ioanna Vornea Bergarum ad Schaldim domina, nupsit Ioanni Valkẽburgio, qui oppidum Bergarum vẽdidit Hendrico Bouterzemio infrascripto.

Altera filia nupsit Merodij domino.

Godefridus Vuezemalus Merzemi dominus, duxit filiã domini Rassegemij, quæ ei peperit

Gerardum Vuezemalũ Merzemi dominum, qui Margaretam Borselliam duxit, genueruntque

Maria Vuezemala nupsit Hendrico Bouterzemio, qui Bergas ad Schaldim emit à Ioanna Vornea, ac eius marito Ioanne Valkenburgio suprascripto, genueruntq;

Elizabetham Vuezemalam, quę nupsit Gerardo Striensi Zevenbergæ domino.

Hẽdricus Bouterzemius Bergarum ad Schaldim dominus, duxit Beatricem Polanam, vnde sunt nati

Hẽdricus Bouterzemius Bergarum ad Schaldim dominus, duxit vxorem è familia Brugensi, aliàs Gruithuizeu, quę ei in dotẽ attulit Baroniã Grimbergẽsem, genueruntque

Hendricus Bouterzemius obiit sine liberis.

A.
Ioanna Bouterzemia vxor Ioannis à Glimes (qui è Ioanne filio notho Ioannis tertij Brabantiæ Ducis ac Elizabetha de Gottingnies natus fuit) quem his nuptiis Bergarum ad Schaldim, Vualhemi ac Grimbergæ dominum fecit, peperitque

Ioannes Bergarum ad Schaldim dominus, dictus Labeo, duxit Margaretam Seusimoniam, è qua sunt nati

Ioannes Be… nus, duxit … Guidonis M…

Philippus B… ceum cœleb…

Hendricus …

Antonius B… tinum ad op…

Cornelius B… hæredem do… aurei Veller…

Michael Ber… pugnatione …

Elizabeth Be…

Iacoba Bergi… mio Berselij

Filia tertia vi… Claram.

Quarta ac qu…

Adhæc reliqu…

Antonius à Glimes Vualhemij dominus, decessit, nullis ex vxore Zevẽbergica relictis liberis.

Philippus Baro Grimbergæ, duxit Ioannã Hamalam filiam Arnoldi Delderæ domini ac hęredis Baronis Trasignij

Philippus G… bergius prope… ceũ cœlebs p…

Iacobus Bar… Grimbergæ, … Elizabethã à … nes, aliâs Bos… vnde sunt na…

Anna Grimb… vxor Philippi … gij apud Hol… dos.

Iodoca Grim… gia vxor Petri … noij Fresnoij … mini, Equitis … rei Velleris.

Filia nupta Adriano Cruningio.

Oda Bouterzemia vxor Florentij Borselij Sintmaertensdikij domini.

Gerardus Bouterzemius, dominus Borchvlieti ac Hogerheidæ, duxit Ioannam Laudais

Filia vnica domina Borchvlietij ac Hogerheidæ, vxor Ioannis Vanderdilfuij.

Margareta Bouterzemia, vxor Arnoldi Gaverani Lidekerkæ domini, secundis nuptiis. Primò enim duxerat Gerardum Vosselarum

A.

Ioannes tertius Brabantiæ Dux genuit ex Elizabetha, filia domini de Gottingnies, filium nothum nomine Ioannem, qui ab Imperatore Lodouico natalibus fuit restitutus, anno 1344. deditque illi pater in vxorem filiam è familia Estreez, cuius mater iuerat è familia D'Argentau, dotauitque eum ditione de Glimes, Opperbais ac Torbisel, è quibus nulli è successoribus cognomina sumpsere, cùm anteà indifferẽter vsi essent cognomine Brabantiæ, aut matris Gottingnies. Huius nothi filius fuit hic Ioannes, qui in littera A. duxit Ioannam Bouterzemiam, filiam ac hæredem Hendrici Bouterzemij è filia Gruthuizæ domini procreatam, quemadmodum clarissimè didici è copia legitimationis dicti Ioannis nothi.

Resumsere … quibus ind… Marchione… scula stirps…

ntium, ac Baronum Grimbergensium.

garum ad Schaldim domi-
drianam Brimeuam filiam
rgij Comitis, genueruntq;

rgius periit prope Nan-

ergius Antistes Cameraci.

rgius Abbas, apud D. Ber-
idum D.Odomari.

ergius duxit Magdalenam
mini Zevenbergij, equitis

ius obiit sine liberis in op-
Tiletana.

gia vxor Comitis Salmæ.

nupta Hendrico Vuitte-
lomino.

go sacra Gandaui apud D.

inta infantes obiere.

it liberos nothos 36.

Iosnes Bergius ducta Anna Burg. obiit sine liberis.

Philippus Bergius obiit cœlebs.

Antonius Bergius creatus ab Imper. Carolo quinto primus Bergarum ad Schaldim Marchio, duxit Iacobam Crouiacam, quæ peperit—

Anna Bergia vxor Adolfi Burgundi Beueræ ac Veræ domini.

Adriana Bergia nupsit Philippo Nassauuio Comiti in Vuisbaden.

Maximilianus Bergius Zevenbergij dominus, duxit filiam Vandergrachtij, obiitque sine liberis.

Cornelius Bergius Antistes Leodiensis.

Leonardus Bergius obiit cœlebs in Hispania.

Maria Bergia vxor Ioannis Lignij.

Margareta Bergia nupsit Florentio Egmondano Buræ Comiti.

Tertia Abbas fuit Cameræ prope Bruxellam.

Quarta filia fuit Abbas Betaniæ prope vrbem Mechliniensem.

Ioannes Bergius March. Bergarum ad Schaldim Præfectus Hannoniæ, ducta Maria Lanoia, obiit sine liberis in Hispania.

Robertus Berg. Antistes Leodiens.

Lodouicus Bergius Comes de Vualhain.

Maria Bergia obiit innupta.

Anna Bergia primò nupsit Roberto Arenbergæ Comiti: deinde Hendrico Montfortio domino in Abbenbrouc.

Mena Bergia vxor Ioãnis Merodij Baronis Peruuesij, vnde est nata — Margareta Merodia, quæ nupsit Ioãni Vuitemio, Baroni in Bouterzem, qui his nuptiis est factus Marchio Bergarum ad Schaldim, quod vulgò appellant **Bergen opt Zoom.**

im-
Nã-
riit.

uxit
Ghi-
azẽ,

erga
Spãs
an-

ner-
La-
do-
au-

Georgius Baro Grimbergæ, duxit Philippã Tserclaes filiam Guilielmi, ac Ioannæ Bax viduæ Ioannis à Vuittem domini in Issche, cui non pepererat—

Rolandus Baro Grimbergæ duxit Gommatam Prant filiã domini Blaefveldij, sed obiit nullis procreatis liberis.

Ioanna Grimberga vxor Adriani Rimersvualij domini in Lodije.

B.

Petrus Bergius vxore non ducta, obiit anno 1582.

Ioãnes Bergius Canonicus Leodij ad D. Lambertum, obiit 1555

Hieronymus Bergius Abbas Bergis D. Vuinoci in Flandria, obiit anno 1575.

Ferricus Bergius Baro Grimbergæ, duxit Annam Stere filiam vnicam ac hæredem Gerardi Stere domini in Busquoi, Vuinegem, Hootvondere, Bouterzem ac Pulle, quam Annam suscepit è secunda vxore Indoca Dalæa, quæ in dotem ei attulit Stabrouc, Casterle, ac Lichtaert, genuit ex ea liberos sexdecim.

Margareta Bergia primò nupsit Lodouico Stradio domino in Maleue, AA, ac Orbais, eoque mortuo Ioanni Pfalmiro Baroni in Boulgnis, ac Brenaigne.

Georgius Bergius Stabrouci dominus, obiit sine liberis anno 1578.

Gerardus Bergius dominus Stabrouci, Hootvondere, Pullæ, ac Bouterzemi, duxit Annam Hamalam, filiam Philippi domini in Monchau, & Margaretæ Culenburgicæ.

Guilielmus Bergius Protonotarius Ecclesiæ Romanæ, Decanus Leodij apud D. Ioannem.

Iacobus Bergius dominus in Sint Amandt.

Petrus Bergius, Ioannes Bergius, Philippus Berg. — adolescentes obiere.

Ferricus Bergius Baro Grimbergæ.

Anna Bergia vxor Gerardi Pulgestij domini in Honade, ac Coudekere.

Maria Bergia innupta obiit.

Altera Maria Cameræ virgo sacra.

Margareta Bergia sacra virgo in Herquenro.

Lodouica Bergia innupta obiit.

Maximiliana Bergia sacra virgo Vorstij.

Ioanna Bergia.

Elizabetha Bergia.

B.

hI cognomen Bergicum, dimisso Grimbergen ac Glimes,
fferenter vsi fuerant, eo quòd mortuo Ioanne Bergio
Bergarum ad Schaldim secundo, nulla alia extaret ma-
quæ id iure proximitatis posset ac deberet facere.

DVCVM BRABANTIÆ GENEALOGIA.

A.

Carolus frater naturalis minor Lotharij Francorum Regis pater, postremi Regis è stirpe Caroli Magni, Dux fuit Lotharingiæ, quæ eo tempore amplissimis continebatur limitibus, comprehendens Lutzenburgios, Brabantos, ac vicinas ditiones: suscepit ex vxore

Ottonẽ qui in pugna quadam sine liberis periit.

Gerberga Dux Lotharingiæ, pulsa à Godefrido Arduennę Com. fratre Goscelini, qui atus fuit Godefridi Gibbosi, cui Lotharingiã dedit Imp. Hendricus sanctus, extinctam vidẽs virilem Caroli Magni stirpem, qui Godefridus Arduẽnas huic Gerbergę nil relinquit, præter Louanium (vnde Comes fuit dicta) Bruxellã, Niuellam, ac vicinã oppidula: Nupsit Lamberto Barbato aut Longicollo fratri Co. Hannoniæ, qui interfectus est Florinasij à Godefrido Gibboso. ex his est natus

Ermgardis vxor Alberti Comitis Namurcensis.

Hẽdricus Comes Louaniẽsis ac Marchio Rhienssis, cuius est caput Antuerpia, obiit anno 1046. sepultus Niuellę iuxta patrem ac matrẽ, cùm ei esset natus

Lambertus Com. Louaniẽsis, Marchio Rhiensis, qui duxit Vdam filiã Goscelini Ducis Lotharingię, aui Godefridi Gibbosi, periit prope Tornacum an. 1054.

Mahteldis vxor Eustatij, Comitis Boloniæ.

Hẽdricus 2. Comes Louaniensis, March. Rhiensis, in lecto iugulatus anno 1068 à nobili viro quem captum dimittere nolebat.

Hẽdricus 3. Comes Louaniensis, March. Rhiensis, duxit sororem Ducis Thuringię, que ei filios duos peperit:

Hẽdricus 4. nullis susceptis liberis, prope Tornacum est interfectus anno 1096. sepultus Niuellæ.

B.

Godefridus Barbatus primus, qui Brabantię Ducis titulũ sumpsit. Duxit filiam Imp. Hendrici 4: obiit anno 1140. sepultus est Affligemij.

Godefridus 2. Dux Brabant. Duxit Lutgardim filiam Ducis Salsenbachi sororem Imper. Conradi, obiit anno 1141. sepultus Louanij

Filius monachus.

Aleida nupta Regi Angliæ.

Ida vxor Comitis Cliuiæ.

Clara virgo sacra.

Godefridus 3. Dux Brabantiæ, primò duxit Margaretam Limburgicam, deinde filiã Comitis Louanij, obiit an. 1183. sepultus Louanij apud D. Petrum iuxta patrem.

Hẽdricus 5. Dux Brab. duxit Mahteldim filiã Matthęi Co. mitis Boloniæ: deinde filiam Philippi Augusti Franc. regis Mariam, obiit Coloniæ an. 1230

Albertus Episcopus Leodiensis.

Hendricus Cuci dñs.

Aleida vxor Regis Angl.

Guilielmus altera vxore natus primus Paruuesij dominus.

Septima nupsit Hendrico Geldriæ Comiti.

Hendricus 6. Dux Brab. duxit primò filiã Imp. Philippi, quæ liberos 5. peperit: deinde Sophiã filiam D. Elizabethæ, quæ bis peperit: obiit anno 1247.

Godefridus Co. Louaniensis.

Maria vxor Imperator. Ottonis quarti.

Altera Ottonis Com. Geldriæ.

Tertia Com. Aruernæ.

Mahteldis primò vxor Co. Palatini ad Rhenũ, deinde Florẽtij 4. Com. Holl.

Quinta è Maria nata, nupsit Co. Cliuiæ.

C.

Hendricus 7. Dux Brab. quẽ volunt Chronica Brab. primũ Brabantiæ Ducem dictũ. mihi aliud est persuasum. Duxit Aleidam filiam Ducis Burgundiæ, obiit anno 1260

Mahteldis vxor Roberti primi Artesiæ Comit.

Maria Ducis Bauariæ.

Beatrix primò nupsit Herman no Lantgr. Turingiæ: deinde Guilielmo Co. Flandriæ.

Sophia peperit Hendricum dictũ. Infantẽ Hassiæ, quòd Hassiæ fit factus Lantgrauius, vnde adhuc stirps hoc an. 1583. durat.

D.

Ioãnes 1. Dux Brabantiæ, duxit Margaretã filiam Philippi Franc. Regis, obiitq; primo partu: deinde Margaretam filiam Guidonis Com. Flandriæ, quæ liberos quatuor peperit *

Hendricus in Burgũdia monachus.

Godefridus dominus Airschoti, Birbechæ, Sicheni, ae Sintachtenrodæ, reliquit tantum filias duas.

Maria vxor tertia Philippi Francorum Regis.

Ioannes secundus Dux Brabantiæ, duxit filiā Eduardi Anglorum Regis Margaretam. Obiit 1312. sepultus Bruxellæ. *

- Ioannes 3. Brab. Dux, obiit anno 1355. E.
  - Hēdricus.
  - Godefridus.
  - Ioannes.
  - Ioāna nupsit bis.
  - Margareta vxor Lodouici Malani Co. Flādriæ, genuerunt
    - Margaretā Comitem Flandr. hæredē Brabantiæ: nupsit Philippo Audaci Burg. Duci, peperit liberos septem, è quibus hi apud Brabātos imperarūt.
      - Ioānes Intrepidus Dux Burg. Com. Flandriæ ac Arthesiæ genuit
        - Philippū Bonū Ducem Burgundię ac Brabātiæ, post mortē patruelium è patruo Antonio, genuit
          - Carolum Pugnacē Ducem Burgūd. ac Brabātiæ, qui vnicam filiam genuit
            - Mariā Ducem Burgundiæ ac Brabantiæ vxorē Imperatoris Maximiliani primi, è qu'b. sunt nati ——
              - Franciscus ac Georgius infantes obiere.
              - Philippus Burgundionum ac Belgarum Dux, suscepit è Ioanna filia Ferdinandi altera, Hispaniar. Regis, hos liberos. Obiit anno 1506. ætatis suæ anno 28. Burgos in Castella vbi apud Cartusianos est sepultus.
                - Carolus Rex Hispaniarum Princeps Burgund. ac Belgarum, Imp. huius nominis quintus. Obiit anno 1558. cùm suscepisset ex Isabella Lusitana Regis Emanuelis filia liberos hos ——
                  - Ferdinandus infans obiit.
                  - Philippus Monarcha Hispaniarum Rex, Siciliæ, Neapolis, &c. Dux Burgundionum ac Belgarum, primò duxit Mariā filiam Ioannis 3. Regis Lusitaniæ, peperitque Carolum, qui vxore non ducta obiit anno 1568. Secundò duxit Mariam filiam Henrici 8. Anglorum Regis, quæ non peperit. Tertiò Elizabetham filiam Hendrici 2. Francorum Regis, peperitque Elizabetham ac Catharinam. Quartò duxit Annam Mariam filiam Imp. Maximiliani secundi, quæ peperit Carolum, Laurentium, Iacobum, Philippum.
                  - Ioanna vxor Ioannis Principis Lusitaniæ filij Regis Ioannis 3. cui peperit Regem Sebastianum in Africa occisum, nullis relictis liberis.
                  - Maria vxor Maximiliani secundi Imper.
                  - Liberi nothi.
                  - Margareta primò nupsit Alexandro Medices Duci Florentiæ, qui sine liberis obiit. Deinde Octauiano Farnesio Parmę Duci, cui peperit.
                  - Ioānes Austriacus vxore nō ducta apud Belgas obiit an. 1578.
                - Ferdinandus Rex Bohemię ac Hungariæ, Archidux Austriæ, Tirolis, Carinthiæ.
                - Maria vxor Lodouici Regis Hungariæ à Turcis occisi, Gubernatrix Belgarum.
                - Leonora nupta Frācisco primo Franc. Regi, non peperit.
                - Elizabeth coniux Christierni Regis Daniæ.
                - Catharina vxor Ioannis Regis Lusitaniæ.
              - Margareta desponsata Carolo 8. Franc. Regi ab eo repudiata, nupsit Ioanni filio vnico Ferdinādi Castellæ ac Arragoniæ Regis, cui filium peperit. sed qui mox cum patre obiit. Tertiò nupsit Philiberto Duci Sabaudię, quo etiam breui mortuo in Belgas rediens nomine Caroli nepotis ex fratre ibi gubernauit. Obiitque nullis relictis liberis, Mechlinię, vbi ferè semper habitabat.
              - Nothi Imp. Maximiliani liberi,
              - Georgius Antistes Leodiēsis
              - Filia nupta Comiti Rochefortio.
              - Altera Francisco Melunio primo Espinoij Principi.
              - Tertia Com. Emdani fratri.
              - Quarta Comiti Hillio.
      - Antonius Dux Brabantiæ ac Limburgi, duxit Ioānam hæredem Vuallerani Lutzēburgij Com. Fani D. Pauli ac Lignij, eaq; mortua Elizabethā Lutzēburgij Ducem, idq; an. 1408. vbi fuit inauguratus an. 1411 Periit cū fratre Philippo prœlio Azincurtiano anno 1415. nullis ex Elizabetha susceptis liberis, sed è Ioanna filiis duobus
        - Ioannes 4 Dux Brabantię, obiit anno ætatis suæ vigesimo quarto, nullis relictis liberis è Iacoba Bauara Hollandiæ, &c. Comite, filia Guilielmi sexti Holl. Comitis. Instituit hic Ioānes Academiam Louanien. sem, vbi cœptū est doceri an. 1426. Calendis Nouembribus. cùm ipse extremum diem clausisset decimoquarto Calendas Maij eiusdem anni. Sepultus est Vuræ.
        - Philippus Comes Fani D Pauli ac Lignij factus est post fratris mortē Dux Brabantiæ ac Limburgi. Vxorē nondum ducta, obiit ex apostemate in pectore nato, in arce Louaniensi anno 1430. vbi expectabat Iolam filiam Lodouici secundi Angium Ducis quam in vxorem erat ducturus, relictis è concubina filiis nothis duobus, Antonio, nimirum ac Philippo, qui Brabantii sunt cognominati. successit illi patruelis è patruo Ioāne natus Philippus Bonus Burgundiæ Dux, &c.
  - Maria vxor Reinoldi Ducis Geldr.
  - Nothus, Ioannes natus ex Elizabetha de Gottingnies, cuius filius etiam nomine Ioannes nuptiis Ioāne Bouterzemię factus est dominus Bergarum ad Schaldim, ac Baro Grimbergæ.
- Godefridus in cunis obiit.
- Margareta vxor Hendrici Com. Lutzenburgij Imper. huius nominis septimi.
- Maria nupsit Comiti Sabaudiæ.

A. Nominis Brabantiæ etymologia est incerta, quòd quæ de Anchise ac Brabonibus scribuntur, meræ sint fabulæ. Ego mihi persuasi à Bratuspantiis regioni nomen mansisse, de quibus Cæsar Commentarior. lib. 2. loquitur. Excisa enim eorum vrbe huc superstites migrasse credo, nomenq; seruasse, ac sensim ex Bratuspant factum Brabant, vnica è vocis medio detracta syllaba. Chronica Hollandiæ in vita Theodorici tertij scribunt Aufridium Antistitem Vltraiectensem, Comitem Huiæ, Teisterbantij, Bratuspantiæ ac Rhiæ, dominum in Altena, in epistola quadam his vti verbis: In Comitatu nostro Rhiensi ac Bratuspantiæ, cuius sunt ditionis pagi Vuesterlo, Osterlo, Mirbeka, Honbeka, Burenta, quos etiam hodie pagos Brabātia nouit, quemadmodū & Comitatum Rhiensem, cuius est caput Antvuerpia. Titulum Ducatus à Lotharingis manasse certum est, quòd longo tempore hæ duæ regiones vnum habuerint Principem, separatimq; communem titulum vtraque ditio seruauit. Non enim reperitur Principem aliquem Brabantiam in Ducatū erexisse, aut Comitatus titulum habuisse quemadmodū Louanium.

B. Godefridus hic dictus est Barbatus, quòd patri iurasset non se eam positurū quàm ex Lotharingia ac Bratuspantia Proceres Arduennates (qui eas vi possidebāt) expulisset, ac ad veros Gerbergæ successores transtulisset, quod hac ratione est consecutus. Mortuo Eustatio Boloniç Comite, fratres eius Godefridus ac Balduinus in Syriā cōtra Mahumotistas profecti, Boloniam commendarunt cognato suo Hendrico Comiti Limburgensi, qui partes Hendrici 4. Imp. secutus, captus fuit ab Imp. Hendrico 5. ac nō prius dimissus, quàm Boloniam, Lotharingam, ac Bratuspantiam sibi reddidisset, quæ morte prædictorum fratrum Godefridi ac Balduini illi cesserāt. Et quoniā Godefridus Barbatus in vxorem duxerat sororē Imp. Hendrici 5. dedit illi anno 1108. Lotharingiā ac Bratuspantiam posteaquā 15. annis Com. Louaniēsis fuisset; quo obliterato titulo se deinceps Ducē scripsit Lotharingię ac Bratuspantię, centesimo anno posteaquā inde Gerberga foret exacta ab Arduennatibus. Hēdricus Limburgi Comes sese opponens armis est repulsus. Exinde Godefridus Barbatus conuocatis Ordinibus à Bratuspantiæ nobilibus iusiurandum fidelitatis exegit, qui omnes paruere, excepto Arnoldo Bertottio Grimbergæ domino, qui propter potētiam Godefridum Barbatum dominū agnoscere nolebat. Possidebat enim Bertottius Grimbergā, Mechliniā, Duffelam, Vualemū, Rumstam, Heistum, Herlaram, Gelam, Rethū, Berlaram, Postellum, ac alia multa, potentissimis familiis per nuptias sanguine erat iūctus. Cùm ventum esset ad bellum, superatur Godefridus, obiitq; an. 1140. filius Godefridus 2. felix fuit contra Limburgios, sed infelix contra Grimbergenses. Godefridum 3. cùm pater moreretur, adhuc in cunis degentē Grimbergij inuadunt. Diestę, Vuesemali, Birbechi, ac Vuesemali reguli pueri, Curatores impetrant auxiliū à Theodorico Alsacio Flandriæ Comite, ea conditione, vt cùm Dux adoleuisset, Brabantię Ducatum à Comite Flandrię, vt Clientelare beneficium, repeteret. Brabāti cum Flandrorum auxiliariis in aciem prodeunt, Ducemq; Godefridum in cunis vagientem arbori suspendunt, vt miles Brabantus præsentia eius animaretur. Exinde cum Grimbergiis congressi memorabilem obtinent victoriam, cęso Arnoldo Bertottio, Gualtero Virsonio, Ioāne ac Sigberto Bredano, Hendrico Honbekano, cum maxima aduersæ partis nobilitate: tanta hic clade Grimbergij affecti, vt nūquam posteà bellum resumere potuerint, sed se victos fassi, Duci Godefrido 3. sacramentū dixerint, acceptis ab eo legibus, inter quas fuere, vt in ditione Grimbergensi non filius natu maximus, sed natu minimus ad beneficiaria bona admitteretur, quòd natu maximus excitata rebellione tot clades procurasset. Godefridus vir factus, cùm in Flādriam profectus tutorum fidem liberare vellet, audita conditionis indignitate, respondit, sese è vestigio mori malle quàm satisfacere. Admiratus Flander adolescentis magnanimitatem quindecim tantùm annos nati, contentus fuit pro dato auxilio, oppido ac ditione Teneramundana, quę eò vsque Brabantici iuris fuerant, eaque in perpetuum Flandriæ sunt annexa, remissis cæteris conditionibus, tabulisque discerptis. Duxit Godefridus tertius anno ætatis 17. Margaretam filiam Comitis Limburgi, remittens ei his nuptiis omne ius quod in Brabantiam allegabat.

C. Chronica Brabantiæ volunt hunc Hendricū, non Godefridum Barbatū primum Braban-

Brabantiæ Ducis titulum prætulisse, sed secus se res habet. Fateor tamen hunc fuisse primum, qui Brabantiæ Ducis titulum, omisso Lotharingiæ, solùm scripsit, successores tamen vtrumq; iterum resumpsere. Frater eius natu minimus è Sophia natus Hendricus quoque appellatus iure materno fuisset post mortem auunculi Hermanni Lantgrauius Thuringiæ: sed pulsus ab Alberto Marchione Misniæ, cuius mater Iuditha filia etiam fuit Ducis Thuringiæ, coactus est Hassiæ Lantgrauiatu contentus esse, vno in scuto miscens insignia Thuringiæ, Hassiæ ac Brabantiæ.

D. Ioannes primus hac ratione Limburgi Ducatum est adeptus. Cùm Hendricus Dux Limburgi sine liberis moreretur, proximus de iure hæres Adolfus Montium Comes ius suum vendidit Ioanni primo Brabantiæ Duci. Sed Reinoldus Geldriæ Comes intercedens dicebat se propinquiorem Hendrici Limburgensis esse hæredem. Orto hac de causa inter eos bello cum Geldro stabat Adolfus Nassauuij Comes posteà Imperator: Hendricus Lutzenburgij Comes cum fratre Vualerano, Vualrauius Valkenburgius, Comes Meursij, Antistes Coloniēsis, vēdiditq; Gelder antequā ad manus veniretur actionem suam Limburgicam Hendrico Comiti Lutzenburgensi. Cum Brabanto erant, Comes Montium, Comes Cliuiæ, multiq; alij Principes, acriterq; est dimicatum in ditione Coloniensi, prope Arcem Vuoroncanam. Sed superatus Gelder ac captus, non fuit dimissus quàm Ioanni Brabanto omnem actionē quam in Ducatu Limburgensi allegabat absolutè cessisset. Periere Comes Lutzenburgius cum fratribus, Gualterus Bertottius Mechliniæ pro parte dominus. Capti sunt Comes Nassauuius, Antistes Coloniensis, Valkenburgius. Ex hoc tempore Limburgum Brabantiæ fuit vnitum. Ioannes secundus emit ab Hugone Antistite Leodiensi partem vrbis Mechliniensis, alteram enim tum possidebat Ioannes Bartottius patronum agnoscens primum Ecclesiasticum ordinem Leodiensem, deinde Ducem Brabantiæ, qui vrbi immunitates multas contulere, ac inter cætera forum Piscium, Salis ac Auenæ; quod ægrè ferentes Antvuerpiani, obtinuere ab Imperatore Hendrico septimo, vt ipsis dicta fora restituerentur; coactusq; insuper est Brabantus Ecclesiæ Leodiensi, rescissa emptione, vrbis Mechliniensis alteram restituere partem, quæ eam paulò pòst vendidit Lodouico primo Flandriæ Comiti, quemadmodum illi & suam partem vendidit Reinoldus secundus Geldriæ Dux, nomine filiæ suæ vnicæ, quam susceperat è Sophia, filia ac hærede vnica Florentij Bertotti j Mechliniensis pro parte domini postremi. Sed Lodouicus Malanus Flandriæ Com. iam dicti filius, vtramque vrbis partem dedit, cessitque Ioanni tertio Brabantiæ Duci, apud cuius exinde successores in hunc vsque annum mansit. Quæ Ioanni tertio pro ditione Heusdana fuerit controuersia cum Hollandis, ac Saffenbergæ Regulo, lege in Genealogia Heusdana.

E. Ioannes tertius duxit Mariam filiam Lodouici Comitis Eureusij, qui filius fuit Philippi tertij Francorum Regis, ex altera eius vxore, quæ fuit Maria filia Hendrici septimi Ducis Brabantiæ, peperitque filios tres, ac totidem femellas. Hendricus natu maximus viuo patre appellatus Dux Limburgi, ducta filia Ioannis Valesij Francorum Regis sine liberis obiit. Godefridus secundo natu, ducta filia Ducis Borbonij, liberis quoq; non procreatis decessit è viuis. Ioannes natu minimus, vxore nondum ducta, inter viuos esse desiit. Ioanna filiarum natu maxima Dux Brabantiæ primò nupsit Guilielmo quarto Hollandiæ Comiti, eoque sine liberis mortuo, Vuenceslao Duci Lutzenburgensi. Sed obiit Ioanna anno 1406. nullis relictis liberis. Natu minima Maria nupsit Reinoldo Geldriæ Duci, qui cùm sine liberis anno 1361. moreretur, viduitatis suæ annos exegit apud sororem Ioannam Brabantiæ Ducem, moriens quoque sine liberis anno 1398. sepultaque est Bruxellæ apud Franciscanos. Proinde nil mirum si Ducatus Brabantiæ ac Limburgi peruenerint ad filiam Margaretæ, filiæ natu secundæ Ioannis tertij Brabantiæ Ducis, vxoris Lodouici Malani Comitis Flandriæ, vt in Genealogia patet. Habuit Brabantia Principes, primùm è stirpe Caroli magni: deinde è familia Comitum Arduennæ: posteà è stirpe prima Comitum Hannoniæ: quartò è stemmate Ducum Burgundiæ stirpis Capeticæ: Postremò ex illustri Austriacorum genere stirpis Habspurgicæ.

A.

Lidericus Buc primus Flandriæ Forestetius, filius fuit Saluarti Principis Digeonẽsis, creatus à Dagoberto Franc. Rege anno 621. Duxit Rothildim filiã Clotarij Franc. Regis, huius nominis secundi, quã ei sexdecim filios pepetisse scribũt, è quibus natu maximũ capite truncari ob rebellionẽ iussit. Ipse admodũ senex anno 692. è viuis decessit, duobus tantùm hisce filiis illi succedentibus, cùm de cæteris nil planè reperiatur.

Antonius Buc Flandriç Forestetius vir fuit impius. Periit cum omnib. liberis, occisus à Danis, succedente fratre

Boscharto Flãdriç Forestetio, è qua à Theodorico Franc. Rege est pulsus, tãtùm ei relicto Harlebechi dominio. Exinde Flandria centum ferè continuis annis à Danis ac Nortmannis miserè fuit vexata. Successit illi filius

Estoredus Harlebechi dominus, ac tãdem iterum Flãdriæ Forestetius, qui auxilio Caroli Martelli Nortmãnos Flãdria expulit, obiitq; an. 792. relinquẽs ex vxore Idonia filium

Lidericum 2. Flãdriæ Forestetium. Duxit vxorem è Germanis nomine Flãdrinam, à qua regioni nomen mãsisse quidam volunt. Carolus magnus eũ Harlebechi Comitẽ fecit, obiitq; an. 836. relicto filio

Inguelrano Flãdriæ Forestetio ac Comite Harlebecano, qui multa Flãdriæ oppida ad mare sita muro cinxit, ac in plerisq; Arces extruxit. Obiit anno 852. successit illi filius

Odoacer Flãdriæ Forester. Comes Harlebechi, qui Gãdauum primus muro cinxit, ac Torot, Casselij, Audenardæ, arces ædificauit. Duxit filiam domini Fani D. Odomari, moriẽs an. 863. cùm ei esset natus filius

B.

Balduinus cognominatus Ferrea manus, ob fortitudinem. Creatus est ab Imperat. Carolo Caluo anno 862. primus Flãdriç Comes. Obiit ac sepultus est Attrebati Metropoli tum Flãdriæ, anno 877. successitque ei filius

Balduinus 2. dictus Caluus, Comes Flandriæ, cinxit muro Brugas, Iperas, Bergam, Fanũ Odomari. Duxit Elstrudam filiã Elfredi Regis Angliæ, obiit anno 919.

Eudo Comes Cameracensis, periit pugnans cõtra Hubertum Comitem Veromanduorum.

Arnoldus primus Comes Flandriæ instituit Burchgrauios Gandenses. Duxit Aleidam filiã Roberti Co. Veromandui, obiit anno 964. ętatis suę 92.

Adolfus.

Elgifreda.

Elstrudis.

Balduinus 3. Comes Flandriæ cedente patre. Duxit Mahteldim filiã Hermãni Ducis Saxoniæ. Obiit anno 96- sepultus ad Fanũ D. Odomari in Abbatia D. Berni.

Luitgardis.

Elstrudis.

F.

Philippus Alsacius è duabus vxoribus non susceptis liberis, obiit ann. 1192.

Margareta Comes Flãdriç, peperit Balduino quarto Comiti Hannoniæ ac Namurci, hosce liberos

*

Matthæus.

Gerardus.

Balduinus.

Petrus.

Gertrudis.

Mahteldis.

Balduinus 9. Comes Flãdriæ ac Hãnoniæ, duas tantũ genuit filias è Maria filia Hẽdrici Comitis Campangæ

Ioannes.

Philippus.

Hẽdricus.

Elizabeth.

Iola.

Sibylla.

Ioanna Comes Flandriæ ac Hannoniæ liberos non peperit Ferdinando Sancij, Lusitaniç Regis filio, nec Thomę, filio Thomæ Comitis Sabaudiæ. Ipsa obiit anno 1243.

Margareta Comes Flandriæ ac Hannoniæ, nupsit Guilielmo Borbonio Dampertę Regulo, Arcembaldi Borboniæ Comitis fratri. Ipsa obiit anno 1279. cùm peperisset tutori suo Buscharto Auennensi Canonicorum Insulis Præfecto, cui virgo commissa fuerat in tutelam, extra matrimonij ordinem, filios duos nothos, ac Guilielmo Dampertro marito suo liberos quatuor nothis natu minores.

Nothi.

Ioannes Auennensis Com. Hannoniç (ita pactis cum legitimis fratribus) pater Ioannis Co. Han. Holl. Zel. ac Fris.

Balduinus Auennæ dñs, sine lib. obiit.

Damperræ liberi.

Guilielmus Com. Flãdriç. facta transactione cum Ioanne fratre notho. Obiit 1281. nullis è Beatrice Hendrici 6. Brab. Ducis filia susceptis liberis.

Guido Damperrus Co. Fland. primò duxit Mahteldim filiam Roberti Betuniensis: deinde Elizabetham Lutzenburgicam Comitem Namurci filiam Hendrici Lutzenb. Comitis. Ipse obiit 1304. ætatis suæ 80. multos relinquens liberos

Ioannes Com. Namurcensis.

Maria Abbas Flinesij.

E pri

Robertus [illegible]niensis Com[illegible] riore vxore [illegible] Obiit 1322.

Guilielmus.

Balduinus i[illegible]

Ioannes.

Philippus.

Guido.

Ex a[illegible]

Ioannes Co[illegible]

Guido dom[illegible]

Hendricus [illegible]

Margareta.

Philippa.

Catharina.

Adela.

Arnoldus secundus Comes Flādriæ, duxit Rosam Berengarij Regis Lombardiæ filiā Obiit anno 988. decimatertia Martij.

Ioanna vxor Godefridi Comitis Montibus Hanoniæ.

Balduinus quartus Com. Flandriæ, obtinuit ab Imper. Hendrico secundo Vualachriā Zelandię insula causam multarū calamitatum. Duxit Ogiuam filiā Gilberti Comitis Lotzenburgij. Obiit anno 1034. relicto vnico filio

Mahteldis.

Albertus.

Theodoricus.

Balduinus 5. Comes Flandriæ, duxit Aleidam filiā Roberti Capeti Frācorum Regis. Obiit ann. 1067. sepultus est Insulis quāvrbem valde muniuerat, arcemque ibi ædificarat, ac in fano D. Petri Collegium Canonicorū instituit, ob hanc rē appellatus à nonnullis Insulanus, ab alijs Bonus. reliquit liberos tres.

C.

Balduinus 6. Com Flandrię ac Hannoniæ causa vxoris. Obiit 1070. genuit

Arnoldum tertium Comitem Flandriæ tantùm. Interfectus in pugna à patruo Roberto Frisio an. 1072. obiit sine liber.

Balduinum Comitem tātùm Hannoniæ, Flandria à patruo iam dicto exactum, quam eius posteri recuperarunt.

Robertus Frisius pulsis nepotibus vi Flādriā occupat. Obiit an. 1077 cùm ei nati essent liberi sex ex Gertrude vidua Florētij 1. Holl. Com. cū qua Hollandia est pulsus à Godefrido Gibbo so Lotharingię ac Arduennæ Duce.

Robertus Frisius alter Comes Flandriæ. Obiit anno 1111. sepultus Atrebati, suscepit

Guilielmum ac Philippum qui ante patrem obiere.

Balduinū septimū Flandriæ Comitem, qui vndecim nobiles strangulari iussit, quòd tres mercatores spoliassent ac interfecissent, propria manu mortē eōrum promouēs. moriēs sine liberis hæredem testamento scripsit Carolum Bonum patruelē natū ex amita Adela ac rege Canuto.

Philippus Burchgraulus Iperensis, genuit tantùm filiam domino à Lo nuptam, qui filium genuerunt nomine

Guilielmū à Lo Burchgrauium Iperensem, qui frustrà pro Comitatu Flandriæ laborauit.

Balduinus Antistes Terouanensis.

Maria Abbas Messinensis.

D.

Carolus Bonus Comes Flādriæ post obitū Balduini 7. frustrà negotium facessente Guilielmo à Lo. Obiit sine liberis, succedēte Guilielmo Normānię Duce, quo breui ob tyrannidē eiecto, Flandri Theodoricū Alsaciū legēre.

Adela nupsit Canuto Regi Daniæ, cui peperit filium qui ob vitæ sanctitatem, ac morum probitatem ab omni hominum ordine est dictus

Gertrudis primò nupsit Comiti Louaniensi, eoq; sine liberis mortuo, Theodorico Comiti Alsaciæ, cui filios duos peperit, è quibus natu minor Simon Alsacius duxit Margaretam hæredem Henonini Liertarti, vnde sunt orti Henniuij ac Bossuij. Natu maior fuit

E.

Theodoricus Alsacius, quem Flandri, remoto ac interfecto Guilielmo Normanno, Flandriæ Comitem elegere, obiitque anno 1168. cùm ei essent nati liberi octo *

Mahteldis vxor Guilielmi nothi Normāniæ Ducis ac occupatoris regni Anglici, cui inter alios multos liberos peperit & filium nomine Robertū Normāniæ Ducem, qui ex vxore reliquit hunc——

Guilielmum Normannia exactum, post obitum Caroli Boni, Flandriæ Comitem. Sed etiam Flandria ob sæuitiam pulsus anno 1129. sine liberis obiit, succedente illi vnanimi Flandrorum cōsensu Theodorico Alsacio, de quo in litera E.

G.

priore vxore tertius dictus Bethuomes Flandr. è postee hos reliquit liberos. 2. 15. Cal. Octob.

us.

infans obiit.

Margareta.

Beatrix.

Ioanna.

altera vxore Com. Namurci.

minus Richeburgi.

s Com. Lodæ.

a.

a.

Lodouicus dictus Comes Niuersij, duxit Mariam filiam ac hæredem Iacobi Comitis Rethellij ac Duchij, obiitq; Parisiis anno 1322. vndecimo Cal. Augusti duobus fermè ans te patrem mensibus, cùm ei essent nati

Robertus.

Ioanna.

Iola.

Mahteldis.

Hendricus.

Lodouicus primus post aui mortem Comes Flandriæ, duxit Margaretam filiā Philippi Longi Francor. Regis. Periit pugna Creciaca contra Anglos cum Francis pugnans an. 1346. cùm genuisset ——

Margareta vxor Ioannis Comitis Montfortij apud Britones, vnde Duces sunt nati. Nonnulli malè Claudiam appellant.

Lodouicus secundus dictus Malanus à natali castro, Com. Flandriæ. Duxit Margaretā filiam Ioannis tertij Brabantiæ Ducis. Hic primus apud Flandros monetam auream cudit. Causa patris fuit Com. Flandriæ, Neuersij, Rethellij: ac iure matris, Comes Burgundiæ ac Artesiæ, quæ omnia reliquit filiæ ac hæredi vnicæ Margaretæ, cùm obiisset anno 1383. sepultus est Insulis.

Margareta Comes Flandriæ, Artesiæ, Neuersij, Rethellij ac Burgundiæ, nupsit Philippo Valesio Duci Burgundiæ, qui cognominatus est Audax, quarum liberos Lector reperiet in Genealogia Capetica Francorum Regum, ac Ducum Brabantiæ. Non enim est necesse easdem res diuersis in locis scribere. Peperit Margareta filios tres, ac filias quatuor. Ipsa obiit anno 1405. sepulta Insulis iuxta patrem.

A. ETYMOLOGIAM vocis Flandriæ, cùm Cæsaris tempore incognitam fuisse constet, imò & Taciti, nullus adhuc certam tradidit. Sunt qui à fluctu, aut flatu deducere conentur, sed id durius est ac longiùs peritum, quàm vt fidem mereri possit. Alij à *Flaminem* deriuant, quod marini æstus reciprocationem volunt significare, cum tamen id non doceant. Tertij à Flandrina feminæ nomine: Quarti ab oppido iamdudum exciso, de quo nullius probati scriptoris testimonium adferunt. Sunt qui ab ordinum quodam ductore Stephano Flamberto, regioni nomen datum volunt. Verum quòd hę aut coniecturæ sint vanæ, aut meræ fabulæ, nil in re incerta lectori obtrudere volens, rem in medio relinquo, quemadmodum & Foresterij nomen, quod nonnulli syluæ tantum Custodem, alij etiam paludum significare volunt. Qui vero primi fuerint, ac qua orti stirpe, non minus est incertum, quàm ratio nominis Flandriæ. Parua tamen eorum initia, ac non magni nominis Proceres fuisse Foresterios, facile est iudicare, qui eius temporis Flandriæ deserta ac inculta loca considerare voluerit.

B. Balduinum primum Flandriæ Comitem rapuisse volunt Iuditham filiam Imper. Caroli Calui, viduam Eduardi Anglorum Regis, eaq; de causa aliquádiu bello vexatum, tandem facta compositione pacem ac gratiam impetrasse, ornatumq; ab Imp. Caluo nouo Comitis titulo, auctosque fuisse Flandriæ limites ditione Boloniensi, Guinensi, Fano D. Pauli, Atrebatensi, Terouanensi, denique quicquid Somona ac Schalda amnibus ad mare vsque Oceanum continebatur. Adolfus Arnoldi primi frater Comes fuit appellatus Boloniæ ac Terovanæ, de cuius sororibus nil præter nomina inuenio. Filiam eius Lutgardim nupsisse Comiti Vuitmanno reperio, cuius ditionis minimè. Altera filia Elstrudis vxor fuit Friscorini Nortmanni Guinensium Reguli. Arnoldus secundus à Francorum Rege Lothario, fermè omni Flandria fuit exactus, sed intercessione Procerum tandem restitutus. Balduinus quartus Princeps fuit fortissimus. Obsessus enim ab Imp. Hendrico secundo, ac Roberto Franc. Rege Valencenis, coëgit eos indecora pace facta obsidionem soluere. Balduinus quintus abstulit Imperatori Hannoniam, Rithilde hærede Hannoniæ, filio suo Balduino sexto in vxorem tradita. Profectus est cum Guilielmo notho Nortmanniæ Duce in Angliam, eique in occupanda insula multum profuit.

C. Balduinus sextus Montensis fuit cognominatus, quòd vi rapta Rithilde filia ac hærede Reineri Comitis Montium apud Hannones in vxorem duxisset. Filius eius natu maior Arnoldus tertius à patruo Roberto Frisio summa cum iniuria Flandria est pulsus, ac tandem in pugna interfectus. Cum Roberto Frisio faciebant, Gandauum, Brugę, Veurna, Berga, Borborgum, Cassellium, Cortracum, Audenarda, Harlebecum, Oudeburgum, Iperæ, ac Insulæ: Pro Arnoldo stabant, Atrebatum, Duacum, Tornacum, Fanum Odomari, Bolonia, Ara, Fanum D. Pauli, ac Bethunia. Robertus supra interfecti Arnoldi sepulchrum, eius imaginem gladium manu vibrantem erigi curauit in signum fortitudinis, quam tamen viuo cum vita ac fortunis inuiderat.

D. Carolus Bonus iugulatus est à Vanderstratiis in vrbe Brugensi in templo D. Donatiani sacrum in genua prouolutus audiens, an. 1127. Robertus Frisius iunior Princeps fuit fortissimus, adeò vt à Mahumetistis in Syria appellaretur D. Georgij filius. Duxerat Clementiam filiam Guilielmi Co. Burgundiæ, quæ Clementia mortuo Balduino septimo summo studio annitebatur, vt Guilielmus à Lo Burchgrauius Iperésis Comes Flandriæ legeretur, sed obtinuit Carolus Bonus.

E. Theodoricus Alsacius Princeps fuit pius ac fortis, qui quater in Syriam contra Mahumetistas est profectus. Primò duxit Margaretam Clermontiam, quæ filiam peperit Lauram. Deinde Sibyllam filiam Focautij Angium Comitis, quæ octies peperit. Auxilium tulit Godefrido tertio Brabantiæ Duci in cunis vagienti contra Grimbergenses, obtinuitq; ea de causa ditionem ac oppidum Teneramondanum, Flandriæque coniunxit. Senex filio Philippo Flandriam tradidit, ac Vuatenei monasterio à se ædificato se inclusit. At Philippus Alsacius ratione primæ vxoris Elizabethæ Comes quoque fuit Veromanduorum: altera eius vxor Mahteldis, filia fuit Alfonsi Lusitaniæ Regis, sed è neutra liberos suscepit. Bis est profectus in Syriam, propriaq; manu occidit Nobilionem Al-

banıæ